

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De contritionis veritate aureum opus Fratris Joa[n]nis
Viualdi de Monte regali. ordinis fratrum predicatoru[m]
sacre pagine professoris**

Vivaldus, Joannes Ludovicus

[Augsburg], 1518

VD16 V 1772

urn:nbn:de:hbz:466:1-30734

Th: 6219.

J

C. X, 4.

De contritionis veri
tate aureum opus

Fratri Joānis Dinaldi de Mon
te regali. ordinis fratrum
predicatorū sacre
pagine pro
fessoris.

*Societ' Jesu Paderborna
Ex donatione d. d. Sebastiani
Schultzen. a. 1598*

Ad illustrissimū ac optimū principem dñm: dñm Ludouicū
cum salutarū marchionē ac neapolitanū viceregē. D. suū
perpetuū: Dardanus. S.

Plato philosophorū princeps dñs gratias agere solebat q̄ t̄pibus Soera
tis natus esset/ nec me hercle immerito: illo em̄ p̄ceptore ea ad sapie studiū
fundamēta iecerat: vt oīm postea cōsensu philosophorū deus appellatus
fuerit. Q̄obrem cū multa sint optatissime princeps q̄bus deo optimo ma
ximo gratiā a me q̄q̄ agēde sint hoc potissimū ē: q̄ mihi cōsuetudine tua
vti/ ac apud te honorifice esse/ cōtigerit. Inter cætera q̄bus huc me cōtulisse
indies gaudeā: illud maxime mihi adoptatū fuit: q̄ lo. Ludouicū viualdū
de mōte regali diui Dñici sacris initiatū: philosophiā ac theologiā studijs
excellētē: hic inuenerim: vt em̄ est natura facilis & human⁹: vtor p̄sepe hoīs
cōsuetudine: et si fieri posset nūq̄ ab eo discedere vellē. Habet em̄ semp̄ ali
quid noui quod animū oblectet: quod ad dei cognitionē alliciat: quod sa
crarū ac obscurarū litterarū mysteria aperiat. Et qm̄ se iam mihi totū apuit
quedā luculētissima ingenij sui monumēta nup̄ mihi legēda tradidit: vbi
de veritatis cōtritione/ de electorū a reprobis cognitiōe/ de mysteriorū sa
lutationis angelicæ explanatiōe/ de sapiētiae adquisitiōe & grauissime & di
sertissime disputat: & eo vti t̄pamēto: vt breuiter lucide & distincte om̄ia
cōprehendat. Rogauī hominē vt librū hunc bone frugis plenū: omnibus
christi militiā fideliter proficētibus necessariū publice legendū emitteret: Re
spondit nomini tuo iam pridē dedicatū/ q̄ vnus supra oēs principes esses
qui sacris litteris oblectareris/ & q̄ omē tēpus/ preter illud quod in ea facul
tate impenderē/ quæ dei optimi cultū doceret/ amissum putares. Q̄obrem
tua erit clarissime princeps: ne tāti viri doctrina sepulta maneat/ dare ope
ram/ vt liber hic tuis auspicijs in mille trāsfundat̄ exēplaria. Reliquū est vt
litteras ac studia ip̄a/ quib⁹ potes bñficijs amplectaris. Habes tu quidē cor
poris custodes & strenuos milites/ q̄bus bello si opus est vtaris/ quorū opa
imperij tuearis/ & qui ex periculis eripere te/ ac per aliquod tēpus vitā tibi
producere possint. Vex̄ enim uero qui te a rerū obliuione ad immortalē
gloriā vēdicare possint/ p̄ter eos qui disciplinis sese excoluerūt/ inuenies ne
minē. Hos igit̄ clarissimorū virorū exēplo officijs tibi deuincias. African⁹
ille superior. Q̄ Enniū tātopere adamauit vt eius statuā scipionū in monu
mento condivoluerit. Sed quid exēplis te onerē qui nō dicā diē/ sed nec ho
ram quidē p̄termittis in qua doctorū hominū disputatiōibus nō intersis/
in quibus quidē ita excellis/ vt dubiū sit. melior ne rei bellicæ dux an philo
sophus habearis. Q̄ si sub auspicijs tuis diuti⁹ mihi esse cōtigerit/ inter po
stremas fortassis laudes tuas olim nō enūerabit/ te Dardanū gloriæ tuæ
studiosissimū bñficijs prosecutū fuisse: quādoquidē ea est ingeniorū natu
ra/ vt nisi principū p̄sidio sustentat̄ corruat necesse sit. Vale ornamentū ac
musarum mearum p̄sidium.

Reuerendo ac magnifico concilio illustrissimi &
excelsi principis domini: domini Ludouici mar-
chionis salutarum atq; viceregis neapolitani:
Franciscus cauacia iuris vtriusq; doctor prefati
principis consiliarius: astensisq; vicarius genera-
lis. S. P. D.

Cum plura laudabilia opera reuerendi/magnifici patres: per venerā-
dum patrem optimum sacræ theologie doctorem eximium magistrum
Io. Ludouicum viualdum ordinis Predicator: edita/nouiter forent impri-
menda: consului atq; laudavi hunc tractatū de veritate contritionis a reue-
rentia sua compilatum/arti imprimentium ante omnia esse tribuendum.
Hic em̄ tractatus est totus aureus mira deuotione relucēs. Exceditq; procul
dubio cunctas physicas disciplinas: vtpote primam summamq; philoso-
phiam continens: quæ sola animas sitientes ad fontem perennis vitæ diri-
git. Physicę quidem discipline in cenosis riuulis bibere dicuntur/quia natu-
ralia tantummodo speculantur vt sunt cognoscibilia lumine naturalis ra-
tionis. Ideo si aliquas veritates docent/hoc fit per longa tēpora/& cū mul-
torum errorum admixtione. Sed hæc nostra philosophia sitibundas ani-
mas sic recreat/sic reficit/sic consolatur: vt breui tempore nudam verita-
tem/quæ christus est/sine erroris nebula possit ostendere. Et cū opus istud
adeo elimatum/adeo ingenue & accurate castigatum sit: vt nihil addi vel
detrahi possit/ad ipsum capescendum atq; perlegendum magnificentias
vestras hortor. Quas in domino bene valere opto.

Tractatus de veritate contritionis: in quo multa aurea notabilia continen-
tur valde necessaria anime siccanti: ac deum desideranti. Ad illustrissimū ac
clementissimū principem dñm: dominū Ludouicū marchionē salutarū: per
fratrē Joan. Ludouicum Gualdum de monte regali: ordinis Predicatorū: sa-
cre theologie professorem.

Incipit prologus

Quonia fundamentum totius

perfectiōnis nostre Ludouice princeps illustrissime ac clementissime
est cordis contritio: que proprie (vt testant doctores catholici) est sanua
salutis eo q̄ sit nobilior: ac potior ps sacramētalis pnie: sine q̄ nulli hoim pōt
esse salus: teste Chryso. Idcirco vt dignitas v̄ra ad plenā idulgentiā subilei
aprius ac correctus seipam disponere valeat: etiā vt v̄re humanissime peritio
ni satisfacerē: descripsi sub breuibz q̄t z q̄nta requirunt ad verā contritiōē: q̄ ad
celestes thesauros indulgentiarū sequēdos: necessario p̄supponit: imō sine ipsa
factū est nihil. Nā vt v̄r fatetur. Cordial' contritio est medicina illa celestis effica-
cissima: q̄ sola felleos humores a stomacho sāguent' aie facit euomere: z est la-
uacrū suauissimū q̄ n̄rā medic' aniarū morbidas egritudines humani cordis
salubrit' curat. Ipa q̄z d̄: cādo: eterne lucis q̄ tenebras culpaz horribiles vno se-
mel impetu fugare sufficit. Habet em̄ contritio infīnā p̄turē ex charitate q̄ in
format. Et s̄o dolor contritiōis q̄ntūcūqz paru' fuerit: dūmodo attingit veraz
contritiōis rōnē oēm culpā delet: teste brō Tho. in. iij. li. sen. di. xvij. vbi querit:
Utrū contritio parua sufficiat ad delendū magna peccā. Sz q̄n tal' contritio habea-
tur ab hoīe: mortal' p̄ditio scire nō sufficit: nec intellect' human' h̄ ipm attinge-
re pōt: qz sol' deus hoc scit: z cui voluerit reuelare: vt dicem' in sequentibz sua
faucite grā. Hoc tñ scio q̄ oēs sum' pni z inclinat' ad dolozē contritiōis minorē
debito q̄ nō liberat a gehenna: vt inq̄r Joan. gerson cācellari' Parisiensis in
cōpendio theologie. Propterea vera contritio d̄: fons aq̄ salutar' lymphidissim'
in q̄ carnaliū desiderioz rabies extinguit' q̄ nihil meli' / nil p̄stanti' / nil opabi-
lius / nil deniqz hoī digni' eē pōt. Ipsa q̄ppe teste Eypriano: oīa ligata soluit
oīa clausa reserat: oīa aduersa mitīgat: oīa languida sanat: oīa confusa dilucl-
dat: oīa fracta p̄solidat: oīa mortua viuificat. Appetenda est igit' ab oīb' con-
tritio quasi salubris aniarū medicina: qz maior' periculo verat' aīa q̄ corpus:
cui subito adhibenda est curatio: vt ait Lactan. Nā p̄ solā contritiōē aīa pecc'
carit' recōcllat' creatori suo. Cū em̄ dñs Iesus sit totus clemēs z benignus:
eos q̄s ad se venire cōspicit repellere minime pōt: qz q̄ntū displicet ei impudē-
tia peccatoris: tantū placet ei erubescētia penitētis. Vibi credat fidelis aīa
z nullatenus dubitet: qm̄ dñs Iesus anie siccanti ac deū desideranti totus le-
tus ac festin' occurrit celesti roze circūfusius vnguētis optimis delibutus: ani-
mā recreat fatigatā: esurientē reficit: sitientē potat: aridā impinguat: terrenoz
oblīta sui p̄suis imemorē. Hinc Amb. in li. de bono mortis. ca. v. ait. Cognos-
camus q̄ q̄s fruct' z cibos epule' deus q̄b' ve delectet. Delectat em̄ siq̄s mor-
tificet peccm̄ suū: obliteret culpā suam: sepeliat atqz abolefaciat iniquitates su-
as. Ut aut' oīs laus tanti sacramēti pateat euident': dicimus verā contritiōē
esse summā illā ac nobilissimā p̄btam q̄ cōsistit in cognitione sui: de q̄ deuotiss-
simus doctor Bern. sup. Cant. sermone. xxxvij. ait. Scio neminē absqz sui cog-
nitione saluari: de q̄ n̄m̄z mī salut' hūilitas orit' z timor dñi: q̄ z tpe sicut in-
tūm sapie: ita est z salut'. Iō dignū est vt prius cognoscamus inuisibilia aīe

Contritio
nil effec'

Hō nllō
mō p̄ scī
re se h̄zē
contritiōez.

De his que in isto opere

nre q̄ valeam⁹ esse idonei ad cogitandū iuisibilia dei. Si nō sufficiam⁹ cogitare
p̄terit nos ipsos: p̄fecto sup̄ba mēs nra apprehendere nō poterit ea q̄ sunt sup̄ nos. P̄terit
p̄t⁹ cog⁹ p̄uū q̄ ac p̄ncipale speculū ad videndū deū est aia rōnal iuētes seip̄s. Quapro
scam⁹ nos p̄ter Hugo ill. d. aia inq̄. Velioz es si teip̄m cogitas q̄ si re neglecto: cursus
ip̄os q̄ sydez: vires herbar: cōplectōes hoim: naturas aialū: celestū oim ac terrestri
uim oim sciam h̄ies. Dulci em̄ m̄lta sciūt z seip̄os nesciūt. Cū tñ summa p̄bia
sit cognitio sui. Sz beu/eunt hoies mirari alta montū cacumina: teste Aug.
ingēres q̄z fluctus maris: z altissimos lapsus flumīnū: z oceanū ambitū: z gy
ros syderū: z relinquūt seip̄os: nec mirant̄. Reuera oim causaz difficillimū est
seip̄m cognoscere: vt ait magn⁹ Basil. Quia mēs ip̄a sat̄ acere aliena delicta
p̄replāns: tardior ē erga suoz cognitio nē vicior. Idcirco Aug. ill. d. vera z fal
sa p̄nia testat̄ ap̄te q̄ q̄ cogitūt seip̄os: sicut sp̄ peccat̄: ita sp̄ plorat̄: vt tota eoz
vita tēratio videat̄ z plac̄⁹ sup̄ terrā. Dignabit̄ q̄ clemētia v̄a p̄nceps nobilit̄
sine singula q̄ scribit̄ nō solū legere: sed mente retinere vt mag⁹ ac mag⁹
deuotio v̄a auzeat̄: ac tandē infuso diuini lumis nobilissimā aiam v̄am illu
strare dignet̄. Si em̄ aiam negligam⁹ (inq̄ Chryso.) nec corp⁹ salutare poterit
mus: nō tñ aia p̄ corp⁹: sed corp⁹ p̄ aia factū est. Qui q̄ p̄mū est uegligt̄: z
q̄d i ferius est extollit̄: vt r̄q̄z corrupit̄. Qui p̄o ordīnē suar: z q̄d p̄mū est colit̄:
etiā negligat̄ q̄d scdm̄ est: p̄ p̄mū salutē: saluabit̄ z scdm̄.

Difficillimū est seip̄m cogitare.

De his q̄ in isto opere tractanda sunt: etiā agit̄ de intentione siue excusatio
ne auctoris contra mordaces z obloquentes.

Via intellū eūdi ad p̄tutes: arduū est iuxta illud: tendit in ardua p̄rus.

q̄ Ad vicia p̄o sine labore dilabimur: inq̄ Iud. Iō cogēda ē durities nob
lūtat̄is nre p̄ animi imperiū vt diligēt⁹ p̄terant̄ iniquitates cordis nri p̄
verā sui recognitionē. Quia p̄fecto gen⁹ est mort̄: sp̄ in p̄tis viuere. Sz puer
ti ad dñm̄ Iesuz ch̄m̄ felicitas ē: p̄a v̄ta ac certissima salus: teste mag⁹ Amb.
Et sic idē ait in ll. de apologia David. ca. ix. Nōne mult⁹ aialibz deteriorēs exi
stimādī sunt q̄ se in flagitijs suis tacēt̄: z purāt̄ insignē eē p̄tutis vbi lapsus ē
ertimis. Ad legitime q̄ disponēdū eoz ante peccat̄: vt vere sit p̄rtitū z hūi
liatū. i. gratū deo/ p̄la requirunt̄: vt scribūt doctores catholici: q̄ in script̄z suis
ad explanādū hāc p̄rtitōis materiā vario mō p̄cedūt. Quē tñ vident̄ organa
sp̄sūcti: z q̄si vno ore resonāt dicētes p̄rtitōne fore p̄ncipiū: tanuā ac fundamē
mentū eterne salut̄. Iō si peccat̄ aia saluari cupit̄: rōz reassump̄t̄ v̄itibz eo
nari d̄z ad adq̄sitionē ranti thesauri. Cū p̄ solā p̄rtitōne: etiā oia p̄tā mūdī
cōmississet saluari possit. Cūctis q̄ postposit̄: dicim⁹ q̄ ad verā p̄rtitōne a q̄
rota hoim sal⁹ dependet̄ q̄nq̄ requirunt̄: de q̄bz in h̄ ope agere inredim⁹. P̄
mo em̄ requirit̄ vna diligēs recordatio siue discussio oim p̄tōz mortallū. De q̄
tria dubia valde necessaria videbim⁹ in q̄z explanatiōe p̄la notabilia mēozab
tu digna p̄ recreatiōe languētis ac siccit̄is aie ap̄tem⁹. Secūdo requirit̄ ver⁹
dolor siue detestatio singuloz mortallū: sic vt de q̄libz mortali sp̄al̄is p̄rtitō
habeat̄. Hic q̄z p̄la documēta de dolore p̄rtitōis dño adiuuāre explicabim⁹.

Correctio est tanuā z fundamētū eterne salut̄.

Tertio necēria est vna gñalis penitudo siue detestatio tā de oblit̄ q̄ ignorat̄
mortallibz. Et q̄d agere debeat hō in tali p̄plexitate tā circa oblita q̄ ignorata
ibi clare oñdīm⁹. Quarto expedit̄ vt p̄tōz habeat̄ v̄z p̄positū directū circa
tria abstīnēdi: p̄rtēdi: ac legitime satisfaciēdi. Et de his tribz p̄la notabilia tā
gunt̄ sub breuibz. Quiro necessari⁹ est mor⁹ libertarbitrū tendēt̄ in deū sup̄
oia sibi dilectū: in q̄ p̄sistit̄ cōplemētū h̄e p̄rtitōis. Nā tal̄ dilectio dei sup̄ oia
facit̄ vilesere cūtra bona fallacia p̄ntis vite p̄t̄ deū. Nec igit̄ sunt q̄nq̄ requi
ra ad verā cōrtitōne: in q̄bz cōsistit̄ vera sapia ac summa p̄bia: z parit̄ ois sal⁹ ag

vita aie ronal. Sz tate vtur? efficaciam nemo ppendere pot nisi ille q toto men
 ris conatu ac desiderio cordis puerit ad dnm tesum chm. Tunc em ppter lumi
 nis claritate q illustrat / z sua felicitate agnoscat: z lumen q ceco corde no inue
 bat intelligit. Hinc Iusto. in lib. de sum. bo. ca. xli. ait: No pot ad cōtemplan
 dū deū mens esse libera q desiderijs hui? mudi z cupiditatibz inbiat: neqz em
 alta cōspicere poterit oculus que puluis claudit. Etey scio z nullatenus du
 bito: hec scripta nostra patere moribz plurimoz: qz vt ait Hiero. in epla ad p
 fidū diacone: Qui scribit / multos assumit iudices. Sed cū nobilissim? ac cle
 mētissimus princeps (cui hoc opus inscribit) velit vt libroz impressozibz tradat
 tur vt pluribz prosit: pculdubio tot habebit iudices q lectores: Idcirco vt se
 curius eat in publicū dignū duxit obloquētibz humilit? ruderē: qz qd difficile sit:
 imo impossibile vt absqz hominū morū qz ptrafeat huius vite curricula: te
 ste Hieron. Sunt quippe nonnulli q tō se doctos ostentare purant si oim dicta
 canino dente dilacerāt. Hos floccipendim?: qz vt inqt Hiero. Satis viliū ho
 minū est z suā laudē querentiū / alios viles facere. Nā qui in alterius vitupe
 ratione se laudari putant vt plurimū sunt mēre heberes z obtusi / ore loqēs:
 vepore loquacitate facundia extimātes. Verbis quidē perstrepūt atqz suis in
 flatis buccis / fumos ac nebulas auditoribz spargūt: sed sensu balbutētes: z qd
 muti nihil dicūt. Sunt alij curiosi q testate Iustō. qdlibet sapiētes audire dele
 ctant: nō vt veritate querāt: sed vt facundia sermōis eoz agnoscat / more poera
 rū q magis cōposicione verborz qz iniam pstratis sequunt. Nonnulli fere in cun
 ctis q pnt reqdere: supstitiosi sūt ac scrupulosi paratiores ad mordēdū q ad in
 telligēdū / disertī aduersus iusticiā / eruditī p falsitate / eloquētes vt impugnet
 vez / z demū calūniatores mlti: defensor aut rarus. Ut igit cūctis vitia rāso
 sufficit: nra inerte est: humili stilo qsi p ima incedere more diuina scriptura
 rū vt ad celestia scādere mereamur. Nam distant valde seculares lre a diuinis
 quaz ptras nec ornatu lenocinōqz pborū eger: cū lumine suo clara z illustris
 appeat. Teste qz Hierony. Melius est vera rustice: qz false ornate dicere.
 Horret em pā sapia spumeū pborz ambitū (ait Iustō). ac fūco mūdial? eloquen
 tie inflatis sermonibz pznariū. Tota quippe chriane religiois disciplina (inqt
 Leo papa) nō in abūdantia pbi / nō in astutia disputādi / neqz in appetitu lau
 dis z glie: sed in vera ac volūntaria humilitate cōsistit / quam dñs Iesus ab vre
 ro mris vsqz ad supplicū p oim fortitudine / z elegit z docuit. Accpresumo ve
 lut nouus expositoz aut doctoz stilū dirigere ad scribendū: qz samtam in chria
 na religioe tot tāraqz pcesserūt pclara ingenia: vt nihil dici aut scribi possit: qn
 prius dictū sit: imo rectius ac limpidius. Et idcirco q temporibz nostris aliqd
 calamo expmre conant / verius retractorē qz doctores existimandi sunt. Nā
 recte Egidio romano: q alioz dicta referūt / potius dicendi sunt retractorē
 qz doctores. Sed ad id tendimus ad id conamur vt de agro tam dsumarū scri
 pturarū qz sanctorz doctoz quasi fragrātes rosaz manipulos p recreatione tā
 ti pncipis colligere valeamus. Qui qdē nō solū ad differendū in sacris lris me
 puocat: sed pzinue exercit ad scribendū. Nec mltz si claritudo tanti pncipis: sa
 cras lras impoztuna qdam sollicitudine venerat: qz vt vez fatear a tenerz an
 nis oprimis moribz imbura: cūctis vtutibz ornata: atqz acerrimis lraz studijs
 erudita fuit: cui? merita: clara gestat qz digna exercitia commendo / nō autē
 ditare psequēde laudis: sz charitate semināde ptras: Iō stat sua locūda senect?
 stipata merit? iuuetur. Tenet pfecto bone psuetudines que semel ceperunt / z
 qd in adolesecētia capit: in matūra etate suat: iuxta illd Horarij. Quo semel est
 imbura recēs suabit odore resta dtn. Educatio em z disciplina (recte Seneca)
 mores facit: z id sapit vnusqz qz quod didicit. Nil q pstratus: nil oprabili?: nil
 deniqz in pncipe / cui tantaz geritū cōmittit salus qz in exercitio sacrarū lre

Autoris
excusatio

Curiosi
querūt p
bositate
z leuia.

Iuuent?
bū exerci
tata: qnō
rū valeat

Oratio preparatoria

raz eē p̄ra q̄ p̄a sap̄tētia orit̄ q̄ pent̄ ad regimē cuiuscūq; p̄ncipat̄ n̄caria fo
Nil p̄tā re dignoscit. Testāre sp̄scō: q̄ p̄ salomonē ait. Per me reges regnāt z leguz
ti in p̄n/ cōditores iussa decernūt. Per me p̄ncipes imperāt z potētes decernūt iusticiā
cipe exer Hinc vegetus in p̄nci. p̄mi lib. de re militari. Ita inq̄t. Neq; em̄ quēq; optet
citio sa/ magis vel meliora scire vel plura q̄ p̄ncipē: cui? doctrina omnib; p̄t p̄dē/
cray l̄tē se subiects. Demū totis reassumptis virib; obsecro eos q̄ sc̄pta n̄ra dignabūf
raz. p̄legere vt nō sint faciles p̄ me p̄cipitare temeritat; sniam more illoz q̄ nullo
dogmate fulti audacissimo q̄dē zelo z magis amaritudinis q̄ dilectiōis inflā/
matiaut derrabūt: aut irridēt: aut more canū estuātū extertus lingua exten/
dunt vt ait Hsero. Sed h̄ a p̄is lectorib; charo corde exposito: vt si qd̄ d̄sso
nū aut nō recte platū in his atq; alijs sc̄pt; n̄ris inuenerit lima correctiōis ve/
re charitat; dignēt abradere. Ut errorem meū mibi ic̄lmare nō tardēt. Aur̄yua
voce si p̄sens: aut sc̄ptura si absens fuero. Si aut̄ a p̄sentī vita p̄stiterit me esse
sublatū eisdē hūit̄ flagito: vt p̄ culpis meis d̄m̄ Iesum ch̄m ac purissimā vir
ginē dep̄cent: quaten? remissionis grām consequi merear.

Cōtrictio
dat a so/
lo deo. sō
est q̄ren/
da ab eo.

Oratio deuotissima p̄paratoria ad p̄ritiōez a diuersis excerpta doctorib;.
Eigit̄ valeam? pectora n̄ra diligētius discutere atq; culpaz nostraruz
laqueos dissoluere ac memorari. Expedi oinovi prius corda n̄ra ad su
perni luminis clementiā erigam? quā in omnib; esse inuocandā: tā genti/
les phi q̄ doctores catholici testant. Nā lux illa diuine grē q̄ iustificat impi?
dat a solo deo cui? volūtas est pura ac simplex causa oim̄ meritoy a q̄ sp̄uales
diuinit̄ atq; om̄ia dona grāz tanq; a fontali p̄ncipio in nob̄ descendit. Idcirco
dignū est vt h̄ celeste mun? vere cōtrictiōis grām? ab eo qui solus cōferre p̄t.
Quapropt̄ toto cordis desiderio horro: p̄cor: suadeo: vt peccatrix ania coram
imagine crucifixi orationē sequentē flexis genib; iūctis manib; ac effusis per
ora lachrymis distincte cū deuora cordis attentionē p̄ferat sic dicēs.

Insc̄pt
oratio.

Altitudo diuinit̄az sap̄tētie z sciētie dei. O trinitas laudabil̄ z vnitas
mirabil̄: pater: fili?: z sp̄ssanc? O d̄na sanctissima ac purissima virgo
Daria aduocatrix p̄ctoy clemētissima. Ad vos q̄q; sc̄tōz angeloy cot
horres: cherubin atq; seraphin. Et parit̄ ad vos celestes militie sc̄tōz sc̄tāz q̄
omniū. Ego scelerosus homicidio in scelez meoy sepulchro facēs erigo liberōs
cordis oculos. Ad vos supplices porrigo manus. Ad vos suspiro: ad vos con/
fugio: vosq; totis reassumptis virib; p̄cupisco. Sed magis ad te d̄ne Iesu ch̄e
fili dei viui: q̄ me a laqueo eterne mortis liberasti: z p̄ effusione tuā p̄ciosi sāguī/
nis viuificasti. Ego p̄ctoy oim̄ ingratissim?: meritoz paup̄rim?: flagitoy abū/
dantissim?: firmo p̄posito ac delib̄erata volūrate ad correctionē vite melioris:
recurso ad clemētissimā bonitatis tue miā. In cui? cōspectu p̄stor me velle
ad ouile ouīū tuay redire cū sis pastor: ille ver? q̄ nobilissimā animā tuā p̄ ouī
bus tuis dedisti. Scio nec dubito q̄ puerit̄e metas: adoleſcētie cursum: iuuen
tutis p̄gressum: atq; oīa t̄pa mea: annos: mēses: dies: horas: ac momēta singu
la t̄mōre tuo deposito trāsgressus sum a diuinis legib; declinādo. Iusticias
tuas p̄phanādo: grām tuā abijciēdo: dona sp̄sseri virtutes oēs atq; eccl̄ie sa/
cramēta sp̄nēdo. Nec his cōtent? mal: dedi p̄ximo meo occasionē peccādi: z
peccātib; cōsiliū: auxiliū: z fauorē. ex q̄ indignationē tuā incurrisse atq; a con
sortio sup̄noz cluiū separatū me video. Timeo q̄ vebemēt̄ d̄ne Iesu z toto
corpe cōtremisco: ne dicas mibi. O hoīm̄ infelicissimē: Quid debui tibi facere
z n̄ feci? Nō eras: z ex nihilo creauit te. Peccasti z diaboli seruū te feceras: z re
demi te. In mūdi circūitu cū impijs currebas z elegi te. Errabas: vagādo per
multa pericula z liberaui te. Ambulabas p̄ tenebras ignorātie z docui te. De
derā tibi grāz in cōspectu meo: z volebā facere apud te māsionē: tu vero despe/
xisti me: z nō solū s̄mones meos: sed meip̄m p̄secisti retro: z ambulasti post

cōcupiscētiās tuas. *I*dcirco dñe Jesu benignissime: dñe Jesu suavissime: dñe Jesu dulcissime. p merita sacratissime passiōis tue: p illos acerbissimos dolores purissime genetricis tue: p gemitus z lachrymas scōrōr apōrōr indulgē mībī succurre lāguētī aīe: reqre ouē pditā a sacro grege tuo euagāte. Et cōcedē mībī hī in h exilio penitētie vez cordis dolorē ac firmā pctōr meōr pūctiōnē. *O* obsecro oclis meis fontē lachrymarū vt culpas meas eo q̄ merent̄ dolore fieri valeā. *A*uge desiderū meū z da qd̄ peto qm̄ si cūtra q̄ fecisti mībī dederis nō sufficēt seruo tuo nisi teipm̄ dederis. *H*eu heu dñe de⁹ q̄lē me fecisti/ z q̄lē irerū me fecit. *I*n pctis pcept⁹ z nat⁹ erā z abluisti me: s; ego pctōrīb; sordidauit me. *E*xpertus sum in memetipso horrozē pctōr meōr insupportabilē: q; etsi canis puridus fetet hoīb;. *G*ulius tñ peccator fetet deo z angel: id̄ dulcissime iesu corāram te expādo oēs iniquitates meas: q; tu sol⁹ potes delere oīa scelera mea. *N*ō em̄ abscondo: sed ostēdo: *N*ō excuso: sed accuso. *E*go reus: ego accusator meus. *E*go sum q̄ peccauit in celū z corā te/ nec sum dign⁹ vocari fili⁹ tuus. *E*go suz q̄ peccauit sup̄ numez arene maris. *E*go sum q̄ amissi vñ me iuste dānare potes: tu tñ nō amissi vñ peccatores iustificare soles. *P*arce ergo parce mībī dñe q̄ es vera salus q̄ nō vis mortē pctōrīs. *E*cce dñe iesu ch̄ie corā gūissimo cōspectu tuo exhibeo aīam meā p̄tūtū munerīb; desolatā: pondere pctōr gūatā: ded̄lctoz sordib; fedatā. *O* pctā mea innumerabilia estis z magna valdez nisi a vobis absoluar qd̄ erit de me: *N*ā supbia rebellat: auaricia pūgit: luxuria vit: presumptio iudicat: cōscientia mordeat: gula incitat: inuidia murmurat: lingua detrahīt: iracūdia p̄turbat: ambitio irridet: acidia tepest: oculus cōcupiscit. *H*inc video iudicē iratū. *H*inc angelos flentes. *H*inc demōnes frementes. *C*ōsidero eterna gaudia: video parata supplicia: z ideo timor me conturbat: horroz aggreddit: cōscientia accusat: dolor opprimit: tremor inuadit: cogitaciōes increpāt: fugere nō licet: z quo me diuertā ignoro. *O* cecam insāniā. *O* p̄phat nā temeritatē. *S*cio z nullaten⁹ dubito q̄ sola libertas est nō seruire pctis. *E*t scio q̄ qui facit pctm̄ suus est pcti. *E*t itez anīa q̄ peccauerit ip̄a moriet. *E*t n̄ bilomin⁹ fragilis: imo volubilis mens mea a pctis nō abstinet: sed a scelere in scelus furibūdo impetu dilabit. *Q*uapropt̄ pfundoz in memetipso/ nec dign⁹ sum ad celū oculos meos leuare/ sed multo magis dign⁹ sum illos plorādo ce care. *I*deo recordare dñe clemētissime ac iustissime/ q; q̄uis iudex z testis sis ad me iudicandū: es n̄bilomin⁹ misericors dñs ad indulgēdū: z solus creator ad cōseruandū ac ver⁹ redemptor ad me liberandū. *E*t ideo dñe iesu p̄ infīnitaz bonitatis tue clemētā dispone cor meū vt vere sit cōtrītū z hūiliatū. *Q*uaten⁹ oīm spurciā pctōr elīmata tibi grata sūt oīa opa mea. *E*t parit̄ in hora mortis mee fulcrus p̄sidio gratie tue securus corā rigoroso examine cui distric̄tū iudicij apparere valeā. *Q*ui es benedict⁹ p̄ eterna secula: Amen

*Q*ualit̄ ad verā cōtritiōnē requirit̄ primo vna diligēs recordatio siue discusstio pctōr mortālū. *D*e qua trīa dubia longa z pulcra explanant̄ in quib; multa curiosa ac digna memoratu continentur.

In primis igitur considerandū est q̄ nemo repente fit summus vt ait Bernard⁹. *I*deo optet vt pctōr gradatim pcedat ad adquisitionē hui⁹ thesauri cōtritiōis. *Q*uia etiā diuinū lumē gradatim in nos descendit. *E*t p̄pterea dona spūalia in nos descendere dicunt̄. vñ *J*acobi. j. ca. *O*mne datū optimū z omne donū p̄fectū de sursum est descendēs a patre luminū. *I*dcirco necesse est vt pctōr p̄trario modo p̄ ip̄m lumen diuine gratie in deū redneat̄ gradatim ascendendo: iuxta illud dauid. *I*bunt de virtute in virtute: videbit̄ deus deoz in syon. *I*d est in plenitudine p̄tēplationis vt d̄t glosa. *H*inc *I*st̄. in. ij. li. de sum. bo. c. xxxvj. ait. *Q*ui inordinare p̄tutes con-

Ad doct
na spūal
lia gdati
pcedēdū
est.

Primum dubium

Prætere nitit cito plectrat. Hec est causa in re natura: ut quecūq; velocius ad pfectū tendit sine dubio celerit finiant: sicut herbe q̄ rāto festini⁹ pereunt q̄to celeri⁹ crescūt. Et p̄o p̄ arbores alia radice fundate: ideo pdurāt diut⁹: q̄ q̄ dactm ad pfectū pueniūt. Hec Iust. Ut ḡ ad adq̄sitionē p̄e p̄ritiōis debito ordine pcedam⁹ expedit a modicis ac minimis incipere ut ad altiora scādere valeam⁹. Et tō optet primo ut peccator diligēter interiora cordis sui discutat sic: ut fiat vna diligēs recordatio vl̄ discussio oim p̄ctōz mortaliū de q̄b; peccata erit ania nō fuit prius sufficēter p̄trita z hūilitata. Nā teste Chrysostomo nulla p̄ salute aie rōnal p̄t esse tal̄ exhortatio q̄lis est p̄ctōz recogitatio. Sz ad maiorē euidētiam eoz q̄ dicenda sunt tria dubia nobis differēda occurrunt.

Primo: ut ista p̄ctōz discussio sit origo siue p̄ncipiū vere cōtritiōis. Scdo quō aut qualiter/aut quis modus obseruari debet in tali discussione. Tertio quāta esse debet talis recordatio siue discussio peccatorz.

Præterea p̄mū dubiū plura occurrēt ad scribendū. q̄ p̄pter materię dignitatē semp̄ exuberat ratio differēdi. Sed ne videar quare eos q̄ scripta nostra dignabunt p̄legere intēdo sub breuib; singula p̄stringere. Et forsitan hec vtili⁹ p̄derūt. q̄ teste Grego. Sepe alimēta q̄ min⁹ sufficiūt / auidius sumunt. Lucētis ḡ omittis: Pro resolutionē hui⁹ dubij cōsiderandū est q̄ tota intentio n̄ra fert̄ ad clare ostēdendū p̄ correctiōē vitę meliorz lāguēt; ac sicutētis aie. Nāc iustissimā: scripsimā: p̄ssimā: meritisimā deo p̄ter z angel̄ ḡssimā: nā p̄clusionē videlz q̄ fons origo: causa: z fundamētū salutis aie rōnal̄ est/ scilicet ac p̄p̄tas iniquitates recognoscere. Et tō pro obtinēda gr̄a sp̄ssēti nulla melior: nulla gratior: nulla iustior p̄t fieri exhortatio q̄ ip̄a p̄ctōz nostrōz recogitatio. Talis q̄ppe p̄ctōz discussio siue exāmiatio p̄p̄te d̄r z est p̄ncipiū salutis ac vere p̄ritiōis. Hec aut̄ p̄tatas mltis varijsq; modis p̄bari p̄t. Et primo p̄ aureas snias tā sc̄ōz doctoz q̄ diuinaz scripturaz. Scdo per famosissima exēpla ḡssimoz p̄ctōz q̄ tādem p̄ sui recognitiōē saluari sunt. Tertio vlt̄ debim⁹ q̄liter ad discutiendū ac rememorādū p̄p̄tas iniquitates exctamur exēplo a gl̄e: cerui: atq; serpentis: q̄ hec tria aialia renouant̄ ad iuuentutē. In p̄mīs igit̄ sc̄ire optet q̄ oēs doctores catholici q̄si tube sp̄ssēti affirmāt: q̄ ad placādū trā oipotēt; ac miserēt; dei nullū efficac⁹ remediū h̄rē p̄t q̄ p̄ctā sua recognoscere ac memorari. vñ Aug. in libello de cordis p̄ritiōe sic ait. Quārō mag⁹ q̄s icelligit mala sua: rāto ampli⁹ suspirat z gemit. Meditatio s̄q̄dez parit p̄sciam: p̄scia cōpunctionē: cōpunctio deuotionē: deuotio p̄mendat oīōnē. Meditatio hō ad cognitiōē sui illuminat. In cōpunctiōe vero ex p̄side ratiōe: maloz suoz cor̄ intēso dolore tāgit. hec Aug. Idē testat̄ Iust. in. ij. lib. de sum. bo. c. xij. vbi diffinit̄ p̄ritiōē d̄r sic. Cōtritiō est cōpunctio cordis z hūilitas mētis cū lachrymis veniēs de recordatiōe p̄cti z timore iudicij. In q̄ bus p̄bis tria de p̄ritiōe tāgunt̄ ab Iust. Primo em̄ expr̄mit̄ rōnē nois dicēs p̄ritiō est hūilitas mētis. Sic em̄ sup̄bia est inistū omis p̄cti p̄ quā hō sensus suo inherēs a mādat; diuie leḡ recedit. Sic hō p̄rit⁹ p̄ hūilitatē appropinq̄ ad deū z a p̄p̄io sensu recedit hūiliat⁹. Scdo tāgit modū exteriorē ip̄ius p̄ritiōis sic d̄r. Cum lachrymis veniēs: q̄ amaricat̄ peccatrix aia in recordatiōe p̄p̄ie iniquitatis z deinde ab intimo cordis trahit̄ suspiria z p̄umpit̄ in lachrymas. Sz nota q̄ iste effect⁹ lachrymaz exterior nō est de necessitate sz de bñ d̄e ut inq̄ Petr⁹ de rarātafia in. liij. sen. di. xvij. Tertio expr̄mit̄ p̄ncipiū p̄ritiōis cū subiūgit d̄r. Veniēs de recordatiōe p̄cti z timore iudicij. Nā p̄sideratio p̄p̄e iniquitatis ac timor iudicij d̄r: exctat̄ p̄ctōrē ad cordis p̄ritiōē ut lat⁹ expr̄t̄ cabim⁹. Sz nota h̄ q̄ timor sine spe nō p̄ritiōē sz desperationē posset facere ut d̄r sc̄rus Tho. in. liij. sen. di. xvij. vbi q̄rit̄ vtrū p̄ritiō sit dolor: de p̄ctis volūtarie assumpt⁹. Et tō spes diuine miē d̄r esse cā p̄ritiōis. Et Iā Greg. in. liij. li.

Funda
mētū sa
lutē p̄
suar cog
noscere

Diffinit
tio cōtri
tionis.

Dubium primum Fo. VI.

moral. c. xxi. sic ait. Dū pccm̄ q̄sq̄ qd̄ fecit intelligit: dū p̄tatis sue neq̄tatis
 subellit̄ pensat/merore mentē obnubilat: z q̄st̄ p̄cūso serene letete aere oēm in
 se trāquillitatē cordis p̄nie turbine deuastat. Itē in. ix. li. mora. c. xli. ita inq̄t.
 Sepe aut̄ ita mens in culpe recordatiōe p̄cūit: vt ad p̄p̄tationē illi^o longe
 graui^o q̄ p̄i^o capta fuerat vigeat: z dephēsa trepidat: seq̄ ip̄am varijs mort
 bus impulsa p̄turbat. Verūt q̄dē ne vincat tentatōibz: s̄ resistēs h̄ ip̄m qd̄
 lōgo labore certaminis affligit̄ p̄horrescit. Hec Gre. Propterea Aug. in ser. v.
 de letanijis excitat tepidos ac frigidos sensus n̄ros ad cogitādū p̄cā p̄p̄ia sic
 vt. Pessimū gen^o p̄cū est nō intelligere p̄cā. Vēs q̄dē cognoscēs crimina sua
 recōcillari d̄no p̄ p̄niam p̄nt. Null^o maḡ plāgi de p̄cōibz d̄ign^o est/ q̄ p̄u
 tat se nō h̄ic qd̄ plāgat. Vltra em̄ delictōz genera sūt z ob h̄ periculosa: z
 maḡ noxia sunt q̄ nō extimant̄ esse p̄cā. Nullū em̄ malū facill^o decipit̄ q̄ cū
 nō intelligit̄ esse malū. Hec Aug. z Joānes os aureū i epla ad hebreos: z h̄
 de pe. di. li. c. iudas ita inq̄t. Vagnū est vt q̄s p̄cā sua agnoscat z memoriā
 eoz p̄seuerant̄ retineat. Nullū iuenit̄ p̄cōz tale remediū: sic eoz p̄tinuata m̄o
 rta. Hec Chrys. Hinc Seneca moral. ad Lucil. in epla. xxvii. sic ait. Inictā ē
 salut^o cognitio p̄cū. Egrege mibi h̄ dixisse videt̄ epicur^o. Nā q̄ peccare se ne
 scit̄ corrigi nō vult: deprehēdas te: optet̄ an̄q̄ emēdas. Hec Seneca. Est p̄fecto
 nobilissimū ac potissimū p̄nie signū: imo int̄ oia nullū mirabili^o q̄ p̄cū suū
 recoḡscere. Vñ Daud̄ in ps. alt. Qm̄ int̄q̄. meā ego coḡ. z p̄cū meū d̄ me est
 semp. Qui em̄ p̄t̄ recoḡscere int̄q̄tā suā ille sol^o p̄t̄ dolere: t̄c̄te Amb. Et sic
 idē scribit̄ in li. de apologia Daud̄. ca. ix. Sunt pleriq̄ q̄ in lapsibz suis gl̄ian
 tur z putant̄ ea laudē esse q̄ criminis sunt. S̄iq̄s alienū cōm̄q̄naut̄ thoz: z pudē
 ce femine expugnauit̄ affectū. Si vidue p̄p̄strū aliq̄ fraude mutauit̄. Ali^o ne
 ce hois: latrociniū in sidijs z raptu viuere: putat̄ esse p̄tū. Nonnulli circūuent̄
 re ac fallere arbitrant̄ esse sapie. Ex his oibz null^o p̄t̄ d̄cere cū Daud̄. Qm̄
 int̄q̄tā meā ego aḡsco: s̄ ille sol^o q̄ p̄t̄ dolere qd̄ fecerit: p̄denare qd̄ delictū
 quē sua vicia cōpungūt. Et paz. j. ita subiūgit̄. Insipies em̄ delectat̄ erroribz
 suis z nouis vetera obubzādo p̄cū se extimat̄ adiuuari: s̄q̄ exultat̄ in crimine
 Et p̄o sapiēs aduersus se iudicat̄ esse delictū suū. z tāq̄ hostiles actēs: ita laq̄
 p̄sus culpaz suaz aduersantū mō sibi arbitrat̄ obistere. Quicqd̄ p̄sonuerit̄:
 qd̄qd̄ increpuerit̄ culpa ei p̄p̄ta semp̄ occurrit̄: qd̄qd̄ fuerit̄ d̄ictū aut̄ lectū. In se
 d̄ictū putat̄: qd̄qd̄ int̄derit̄: se n̄tu: se ocul^o signari putat̄: si epulet̄: si cogitat̄: si
 oret̄ ac deprecet̄: an̄ oculos ei^o semp̄ est error p̄p̄ius. z momentis oibz culpa pul
 sat̄ p̄ciam: nec desere: nec oblit̄scit̄: velut̄ grauis censor exagitat̄ se ferro
 re p̄peruo. Quia t̄git̄ aduersa habet̄ q̄ ip̄e sibi displicet̄: ip̄e sui accusator: ip̄e sui
 testis est: nec inuenit̄ q̄ fugiat̄: quippe se purget̄ z stimulat̄. Sed hoc bone mē
 ris est vulnus sentire p̄cū. Nā q̄ expertes doloris sunt nō sentiūt̄ doloris acer
 bitatē: qd̄ est immedicabilis egritudinis: qui aut̄ aliquo dolore pungunt̄: sicut̄
 doloris sensu nō carent: ita etiā nō carent̄ sanctatis p̄fectu: vbi em̄ doloris sen
 sus: ibi etiā sensus est vite. Sentire em̄ vitalis vigoris ac muneris est. Unde Pessimū
 z ille qui errorē suū nō agnoscit̄: insante: furit̄: desipit̄: qui antē agnoscit̄ vtr̄q̄ signū in
 respicit̄: nō respuit̄ remedia sanctatis: sed ip̄e restringit̄: penitet̄ eū culpe de hoie ē nō
 ip̄sa semp̄ cogitat̄ z cogitando seip̄sum condemnat̄. Iustus em̄ in p̄imo: d̄io cōpūgit̄ a
 sermonis accusator est sui. Hec omnia Ambrosius. Quia sc̄ct̄sa aperte datur̄ peccato.
 intelligit̄ q̄ conscientia viri sapientis semp̄ proprias culpas d̄scutit̄: varios
 quoq̄ remorsus ac stimulos patitur̄. Contra vero insipiens: qz peccat̄ ex ha
 bitu delectatur̄ in crimine z negligit̄ sanctatis remedia. Itē Ambrosius in
 vj. libro Hexameron. ca. vij. Pulcre hortatur̄ nos ad d̄scutendum diligenti^o Vēs n̄ra
 us interiora cordis nostri: sic dices. Nosce teip̄m. Q̄ hō t̄ibi arēde: teip̄m sc̄ct̄o d̄scutien
 Hoc ē nō q̄les lacertos habēas: nō q̄ntā corp̄is fortitudinē: nō q̄tas possessio da est.

Pccā nō
 intelligere
 ē pessimū
 gen^o p̄cū

Signū
 potissimū
 p̄cū
 tionis est
 p̄cā recoḡ
 scere.

Sapient
 ter viri
 h̄nt̄ timor
 sus p̄cie.

Dubium primum

nes aut q̄ntā potentia: sed qualē aiā ac mentē vnde oīa p̄fliciscant: ad quā opex tuoz fructus referē. Hec Ambro. z Bern. in li. de p̄scia. c. j. ait. Ex eo em̄ vnūq̄sq; iust⁹ esse ic̄ipit ex q̄ sui accusator exciterit. Quap̄opt̄ legit̄imus sc̄m̄ illū regē ezechia q̄ vt̄ auduit obiurgationē Esale erūpens ī fontē lachrymaz penitūdine excitauit. Nā recognoscēs seipm̄ igemuit ad dñm̄ dicens Eia.

Amarī xxxvij. ca. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aiē mee. **Amarī** ca. aiā co. ca. nāq; aiā peccatrix cū se recogit̄ creatorē suū grauit̄ offendisse z ex tali ḡst̄ando amaritudine q̄si tā diuina inspiratioe subintrante q̄ddaz suauē medicamentū pctā q̄ cō cōflic̄it: z inde prump̄it in lachrymas. Hinc singulē: hinc gemit⁹: hinc crebra misit.

sup̄s̄p̄ta in mortartolo p̄sc̄t̄ie p̄erunt. Et iō Aug. ad fragrantia odorametoz hui⁹ tā salūfere medicine excitat sensus nros ī li. q̄ d̄: **Scala paradisi**: sic dices **O** felices lachryme p̄ q̄s macule interiores purgant: p̄ q̄s pctoz incēdia extingunt. **Bri** q̄ sic luget: q̄ r̄debit. In lachrymis agnosce o aiā sponsum tuū. amplectere desideratū. Et itez. **O** dñe Jesu si adeo sunt dulces iste lachryme q̄ ex meozsa z d̄siderio tui excitant: q̄ dulce est gaudium qd̄ ex manifesta tui v̄sione capiet. Si adeo ē dulce flere p̄ te: q̄ dulce erit gaudere d̄ te. Sz qd̄ hm̄ol̄ secreta colloq̄a fertm̄ in publicū: **Eur** ī carnales affect⁹ p̄bis cōibz conamur exp̄mere: Inexp̄t̄i r̄ta nō intelligūt. Hec Aug. **O** vere res mirabil. Ex verbis medicinalibz p̄flic̄it medicina corporā: z ex venenosis medicina mortāl. Sed ex venenosis pctis sil̄ in corde p̄rit: medicina p̄flic̄it salutar. Et sic ait moral̄ doctor **Greg.** in. vij. li. mora. c. xvj. **Tal** q̄ppe amaritudo p̄nie p̄cūdanti corā dī ip̄ortune igerit̄ illicita q̄ cōmisit. **Districtū** h̄ec iudicē ondit: sup̄p̄ctoz n̄ nas incurrit/pauore animā ferit/pudore p̄fundit/mor⁹ illicitos increpat. q̄etē noxie securitatē turbat. Que em̄ p̄ditoz bona p̄tulit/q̄ ip̄e bonis illi⁹ mala r̄n̄ dit enūerat: q̄ m̄re ab eo p̄dit⁹/q̄ gratuito nutrit⁹/q̄ rōnis suba in p̄ditōe d̄i tar⁹ est/q̄ cōditoz grā vocat⁹/q̄ seq̄ ip̄e vocat⁹ noluit. Et. j. subiungit sic. **H**z ī corde iustoz amaritudo aiē linguā suā q̄ r̄ato eis subtili⁹ loq̄t̄ q̄nto z interi⁹ audīt. Hec **Bre.** **Qñ** q̄ ista ī corde hoīs fiūt: sc̄d̄ū est tūc deū eē p̄ grām cordi humano p̄ntē: teste **Jud.** **Uñ** d̄z hō tūc seipm̄ maḡ acuerē ac disponere ad cō p̄uictionē qñ sentit deū interi⁹ opantē: tūc etiā vt̄ ait **Amb.** in li. de bono mortz **I**ncipit d̄sc̄dere ros sp̄s̄feti atq; ī animā defluūt salubritū vnguētū p̄boz ac diuersaz flagrat̄ lōge lateq; redolētia spiramina. Et sicut ait **Ber.** sup̄ **Can.** **P**aup̄tate: māsuētudine: fletu: renouat̄ in ania s̄ilitudo q̄dā z imago eternitat̄ tis. Sz p̄pe tūc incipit adesse p̄tus diuina ait **Castio.** qñ deficere incipit p̄sum̄ p̄tio humana. Nō em̄ maior dignitas in suo del̄ eē p̄t̄ q̄ p̄p̄tā infirmitatē re coḡscere atq; in suis turibz aut merit⁹ nullā h̄re fiductā. **Jo** **Ber.** sup̄ **Can.** ser. r. sic ait. **E**st q̄ vnguētū p̄rit̄iois d̄lic̄ta m̄tra cōplectēs. Nā sibi doloie p̄ḡt̄ tūū aiā facit: qz mouet ad cōp̄uictionē: ip̄a amara recordatio pctoz suoz. **H**oc igit̄ vnguētū aiā sibi cōflic̄it multis irerita criminibz. **S**i cū incipit cogitare vias suas colligit/cōgerit/cōteritq; in mortartolo p̄sc̄t̄ie sue m̄tras ac vari as sp̄s̄ pctoz suoz: z intra estuātis pectorz ollā sim̄ oīa coquit igne q̄dā p̄nie z doloris vt̄ possit dicere cū p̄pha. **E**ocaluit cor meū intra me z in meditatioe mea exar. ignis. Et h̄ v̄tq; est vnguētū q̄ aiā peccatrix sue p̄uersit̄is p̄mordisa p̄dire d̄z plagz q̄ suis recētibz adhibere. **P**rimū nāq; sacrificiū deo: est sp̄s̄ cō tribular⁹. Et. j. ita s̄blūgit. **N**ō ē q̄ oīno ignēda: nec v̄l̄ extimāda hm̄ol̄ vnctio cui⁹ odor nō solū hoīes puocat ad correctionē: sz angelos ad exultationē iustar. **H**ec **Berū.** **S**i igit̄ (vt̄ ait **Seneca**) animus n̄r̄ q̄t̄idē ad rōnem reddendā est vocādu tūc p̄fecto laudabilior est animus teste **Aug.** cui nota est infirmitas p̄p̄ta q̄ ea nō respecta: menia m̄di v̄las syderū fundamēta terrarū z fastigia celoz scrutat̄. Et vere frustra cordis oculū erigit ad videndū deū: vt̄ ait **Hu** **go** q̄ nōdū idone⁹ ē ad videndū seipm̄. **R**edi q̄ ad cor tuū z subtili⁹ discute teipz

Quo cō
flic̄ vn
guētū cō
tritionis

De laudibus dauid Fo. VII.

Considera unde venis / quō vults / quō agis / quō amittis / quō tūc tūc **D**ultra
 p̄fic / vel quō tūc tūc / quō cogitatioibz magis incular / quō affectibz quōve sensu requirunt
 um illecebris frequētius tangeris / vel quō tērationū machinis a maligno spū ad cogni
 acri⁹ impugnat⁹. Et cū torū interioris z exterioris hoīs statū z habitū quō tūc tūc
 possibile ē plene cogueris / nō solū qual⁹ sis. veretā qual⁹ esse debeas de cogni
 tione tui poteris subleuari ad cōtemplationē dei. Propterea eximi⁹ p̄phaz da
 uid: intelligēs quō tūc valeat apud deū vera hūlitas siue recognitio infirmitat
 ris p̄prie in Ps. xxxj. ait: Dixi cōfitebor aduersum me iniusticiam meā dño: z
 tu remisisti impietate p̄cti mei. O clementia miserantis dei. O verba aurea
 z admiranda. Non enim dixit cōfiteor: s; ait cōfitebor: nō loquit in p̄nti: s; in
 futuro: vt daret intelligi q̄ cōfessio habet annexū p̄positū cōfiteendi. Et q̄ tale
 p̄positū in casu necessitat⁹ h; cōfessiois effectū. Et iō Aug. exponēs hec p̄ba da
 uid stupet z admirās: ait: O magna pietas dei vt ad solā p̄missione p̄ctā dñi
 miserit: nondū p̄nūciat ore: et tū tam de⁹ audit in corde: q; ipm dicere q̄si q̄dā
 p̄nūciare est / vorū em p opere reputat. Explana ḡ sic p̄ba dauid. Dixi. i. in
 corde meo firmiter deliberaui / firmiter p̄posui / firmiter statui: p̄ctā mea reme
 morata: discussa ac p̄cogitata cōfiteri: vt corde simul z ore fatear iniusticiā me
 am aduersum me. i. accusando meipm z nō aliū. Et statim tu solus z nō alius
 p̄ dulcedine misericōdie tue remisisti impietate p̄cti mei. Et bñ mei: q; si peccauero
 h ipm meū est. Vñ Ezech. xviij. ca. Anima q̄ peccauerit / ipa moriet. Filius nō
 portabit iniquitate patris: z p̄ nō portabit iniquitate filij: sed impietas impij erit sup
 eū. Si vō a p̄ctō surrexero: h nō ex me / s; pura dñi grā est: ḡo Esa. xliij. c. d; sic
 Ego sum: ego sum ipe z nō ali⁹ q̄ deleo iniquitates tuas p̄ me: supple: p̄ me
 honorandū z glorificandū. Et nota q̄ hic dicit Elafas: Ego sum ad matorez
 exp̄sionē ei⁹ qd dicit / cū ḡ ait dauid: Et tu remisisti impietate p̄cti mei. Tal
 est sensus. Remissio peccati est ex mera grā dei: sed p̄ctm imputat faciet. q. d.
 Absit a me dñe vt retorqueā p̄ctm meū in te. Et dicā: Tu deus q̄ me indumē
 to huius fragilitatis onerasti culpandus es. Absit dñe vt dicā cōstellatio vel
 influxus corporz celestij / siue homo / siue mulier / siue diabolus / aut dispositio /
 aut ordinatio / vel cōplexio ad p̄ctm me impulit. Nam talia cogitare / dicere /
 aut credere / nō est cōfiteri iniusticiā meā aduersuz me / s; te summe bonū / sum
 me iustū / summe misericōdē de malicia inculare ad excusandas excusationes
 in peccatis. Ex dictis liquet ad purū autoritate multiplici q̄ fundamentū sal
 lutis nostre / est seipsum ac propria peccata recognoscere.

Tres reges magni p̄ctōres excitar nos ad recogitendū p̄prias iniquitates. Et
 p̄mo p̄ponit exemplū dauid: z agit de laudibz / de lapsu / atq; de p̄nta eiusdē.

Secundo pro correctioe vite melioris sitiētis ac lāguen
 ris aie pbam⁹ p̄ exēpla famosissima: q̄ ad placādū trā oīporēt⁹ dī nul
 lū efficac⁹ remediū hūi p̄t q̄ p̄ctā sua recogitēt. Hoc aut oñdīm⁹ exē
 plo triū regū / q̄ cū eēt magni p̄ctōres: p̄ sui recognitioē saluari. s;:
 q̄ gesta in scriptur⁹ sc̄ris describunt vt suo exēplo cūcti p̄ctōres excitent ad sp̄ez
 venie. Hi sūt dauid / ezechias / z nabuchodonosor. S; videam⁹ p̄mo de re De lau
 ge dauid. Fuit igit dauid rex hierlm / p̄phaz eximi⁹ / fili⁹ iesse / oī v̄tute ac grā dibus ac
 pdit⁹: h̄cerat natura pl⁹ / benign⁹ / misericors / liberal⁹ / magnanīm⁹ / pulcer valde meritis
 atq; angelic⁹ aspect⁹ / in arte musica p̄ctissim⁹ / in bellicis rebz exp̄tissim⁹: ac vi
 ctoriosissim⁹ / corpe optime disposit⁹ / fort⁹ valde: vt pote q̄ leones / v̄ros / ac gl
 gātes infēct⁹: z q̄ mille aduers⁹ se machinas supauit. In eo q̄ppe tā digna tā Quante
 q̄ admirāda fuerē charismata q̄ raro i vno hoīe plūgūt. Nā i negocijs seclari sublimi s
 bz valde idone⁹ fuit: z nihilomin⁹ in p̄replatioe rez diuinaz tot⁹ erat magnifi cat⁹ fue
 s⁹ ac diligerissim⁹: in eo parit⁹ relucebat p̄a māuetudo z hūlitas: s; nō. m̄m⁹ rit dauid

De lapsu

dignitas ac meritis sublimitas. Nam ab homine istas didicimus: etiam psalmos et hymnos merito carmine subtilissime scripsit. Si fuit fragilis ad culpam: fuit tamen fortior ad veniam. Si potuit tot homines occidere: potuit tot lachrymas fundere. Si fuit vigilans in pascendis gregibus: fuit etiam vigilantissimus in regendis populis. Hic est vir electus secundum cor domini: de quo Samuel propheta dixit ad Saul. v. j. Reg. xij. Quasiuit dominus sibi. v. l. iuxta cor suum: et precepit ei dominus ut esset dux super populum suum: eo quod non fuaveris quod precepit dominus. Et brevis deus propter abundantiam rationum charismatum: merito dicitur per stygiam portam in humano genere: quod et ipse est quod naturaliter est capax humani generis. Ut tamen in bonis natalibus quibus gignitur per excellentiam ornat: et idcirco nobilissimus: dignissimus: prestantissimus prophetarum dicitur est quem spiritus sanctus aperit ac sublimiter per modum divine laudis suam mirabilem edidit prophetiam. Hinc Hieronymus ad Paulinum de omnibus divinis historiis libris ira inquit. David symphonides noster psindar et alcheus. Flaccus quoque Catullus atque serenus: chym lyra psonat: et in decachordo psalterio ab inferis excusat regem surgentem. Hec Hieronymus. In quibus prophetis Hieronymus assimilat David quoniam poetas lyricorum noverit: eo quod lyrico metro psalterium hebraice scripsit. De autem lyrica quod lyrica scribitur: et proprie lyrica dicuntur carmina quae lyra cantantur: sic sunt carmina Horacij. Hieronymus vocat deus simonidem aut symphonidem: quod ipse lyricus scripsit apud hebraeos: sic sicut simonides apud grecos. Iste quoque i. v. l. ex ym. c. ij. de sic. Des psalmi apud hebraeos metrico carmine constat esse compositi. Nam in more romani Flaccus: et greci Pindarus: nunc alij sambio currunt: nunc elegiaco psonant: nunc saphico nitentur trimetro vel tetrametro pede incedentes. Hec Iste. Josephus etiam historicus hebraeus i. vij. l. antiq. ratu. c. xvj. inquit. David enim vir fuit optimus et omni prout plenus: quos esse oportet in regibus quibus rationem gerentium compositis salis. Ubi ibi si vis laudes mirificas quas scribitur Josephus de proutibus ac meritis David: quas raeo cum breviter. Si vero optas plura videre de eodem lege explanationem et recte dixerim recollectionem nostram super psalmos

De dicitur
eximi^o p
pberaz.

De dicitur
ly
ric^o z quo

De lapsu
dauid ad
mtra sce
lera z pca

pniales. Postquam diximus sub brevibus de proutibus ac meritis dauid: dignum est ut dauid ad recreacionem ac correctionem langueret aie aliquid subtingam de lapsu eiusdem ad multa scelera et turba peccata. Quamvis ergo dauid placuerit deo propter religiositatem: mansuetudinem: ac bonitatem suam: nihilominus non potest excusari quoniam multa horribilia peccata commiserit: quae indulgentiam necesse est: quod vere recognovit deum qui offendisse: licet Josephus historicus hebraeus fere ubique conetur excusare eum a labe peccatorum. v. i. vij. l. antiq. iudaeae. c. xij. de quo dauid nihil omnino in vestra sua: propter in casu vrorum vnie deliquit cuius dicitur miramur. Non enim potest excusari deus a peccato iniusticie: quoniam precipitant prout lit iniam ut bona hereditatibus. Diphiboseth filij Jonathe darent illi seruo aduatores ac medoso Sibe cui dixit deus. Tua sint omnia quae fuerunt in diphiboseth: ut h. ij. Reg. xvj. c. Claz est quod tunc deus male precipitant ac iniuste iudicavit: ut de ibi de Neco. de ly. Tu quoque Siba meritis est: ut clare pr. ij. Reg. xix. c. vbi diphiboseth se excusavit apud regem dauid. tu quoque dato quod dixit: tamen diphiboseth erat prout audientus aut prout as aliter erat dilucidanda antequam deneret. Jo moyses teste Gregorius. instruens nos ne ex corde nostro: sed ex precepto divino denerationis iniam pferamus: quod relas populi semper ad dominum in tabernaculum ingressus deferrebat: et iuxta ea quae dominus impabat iudicia proponebat. Hinc Gregorius ait: et h. xj. q. ij. Sumo peccauendum est ut rectores ecclesie: et publica iudicia exerceret in dicitur adis sententis: nullatenus leuitate aut furore ducti sint precipites. Sed causis prout diligenter ventilat: cum res quae ignorabatur plenit ad noticiam venerit: tunc diuina et humana lex resoluat: et secundum quod ibi constitutum est psonarum acceptioe remota diffinitiva inia pferat. Hec Gregorius. Et propterea Varro ait. Impitiae signum est exigere cito fieri quod difficultissimum est. Et Socrates dicere solebat. Velox constitutum sequitur pernia. Et Seneca inquit. Ingens recra debilitat fracidia. et itez. Fratus facinus constitutum putat. Ex isto facto dauid dat exemplum regibus ac principibus apertissimum quantum sunt periculosi aduatores ac detractores. Cum enim dauid esset tam pius: scitum

Nota

Dubium primum Fo. VIII.

2 iust? nihilominus ex p̄bis Sibe adulator? fuit ita capt? ac p̄bis est mēdaci-
bus adeo inuolut? vt daret sniam inuista inaudita pre: 2 qd̄ pelus est. Post q̄
David audiuit m̄phiboserth se excusantē: nō retracta uit̄ totū q̄ tā iniuste in-
dicauerat. S; Sibā suū pessimū fecit equalē dño suo: quē tñ debuisset suspēde
re p̄ falsas accusationē dñi sui de crimie lese maiestatis: vt d̄r Alco. de ly. Hic
diu? Hiero ad Cellatā i epla q̄ incipit. Uer? sc̄pture celebrata snia ē: d̄r sic.
Nihil em̄ tā inq̄erat ansmū: nihil est q̄ ita mobilē mentē ac leuē factat: q̄ facti
le totū credere: 2 obtrecreator p̄ba temeraria a sensu mētis seq̄. Hinc em̄ crebre
dissensionēs: hinc odia iniusta nascunt̄: h̄ est qd̄ sepe de amicis fac̄ inimicos dñi
cōcordes qd̄dē: sed credulas aias maliloq̄ lingua dissociat. Ar̄ i magna quies
anmi: magna q̄ est mox ḡuitas nō temere de q̄q̄ sinistra qd̄ audire. Hic q̄
est q̄ ita se i h̄ viciū armavit: vt apud eū detrahēre nemo audeat. Hec Hiero.
Itez in eadē epla d̄r sic. In mult̄ maxie isto tpe regnat hoc viciū adulatoris:
qd̄q̄ grauissimū est: humanitatē ac beniuolētē loco ducit: eoq̄ fit vt tā q̄ adu-
lari nescit: aut iust? aut sup̄b? putet. Est sane/ grande/ ac subtile artificiu lau-
dare aliez in cōmendationē sui: 2 decipiēdo anmū sibi obligare decepti. Etā
Hiero. ad Rusticū monachū in epla q̄ incipit. Nihil ch̄iano felicit?: cui p̄m̄t
tunt̄ regna celoz: d̄r sic. Ne credas laudatorib; tuis: imo tr̄itorib; aure ne libe-
ter accōmodes q̄ te cū adulatorib; fouerint: 2 qd̄ammodo impotē mētē effecerint
si subito respereris/ aut cōtortaz dephēdes post te colla curuari/ aut manu agi-
tari aures asini/ aut estuantē canis p̄dēt linguā. Hec Hiero. Si op̄ras vider
re p̄la de h̄ vicio adulatoris: vide aureas snias diui Hiero. i epla ad demetriū
q̄ incipit. Si summo igeno pariq̄ fret? scia. 2 itez i epla maḡ ad Eustoch. p̄gi-
nē q̄ incipit. Audi filia 2 vide. Ulteri? p̄cedēdo i casu nro peccauit Dd̄ p̄ sup̄-
bia: vanā gl̄iaz: 2 auariciā: qñ tact? aura hūant̄ fauorē fec̄ nūerare p̄lm̄ a van
v̄sq̄ bethsabee vt scribit̄. ij. Re. xxiiij. c. In q̄ etiā facto peccauit p̄ iobediētā:
qz̄ trāsgressus ē mādātū dñi: qd̄ h̄ Exo. xxx. c. vbi p̄cipit̄ moȳs sic. Qū ruleris
summā filloz isrl̄ iuxta numez dabūt singl̄ p̄ctū. p̄ aiab; suis dño 2 nō erit pla-
ga i eis cū fuerint recēssit. Hoc aut̄ nō fuit obfuarū a Dd̄ i ista nūeratiōe siue
descriōe: idcirco facta nūeratiōe p̄li p̄cussit̄ cor Dd̄: cū vt d̄r. ij. Re. xxiiij. c. i.
p̄cia rep̄hēdit̄ eū. vñ dixit. Peccauit vald̄ i h̄ facto. Ex q̄ redarguē? fuit a gad
p̄ba 2 sc̄a est igēs plaga i p̄lo: nā occisi s̄t p̄ agelū. lxx. millia viroz: vt d̄r ibidē.
P̄la alia p̄ca/ ḡuora his/ cōmissit̄ Dd̄ q̄ d̄scribunt̄. ij. Re. xi. 2. xij. c. Nā p̄mo
peccauit adulterādo cū bethsabee vxore vrie et̄het fidelissimū sui sui. Erat q̄p
pe m̄lter pulera valde q̄ ex Dd̄ i illo costu p̄ceptū fillū. Et sic ioseph? historic?
hebre? i. vij. ll. an. iud. c. vij. ast. Quāuis Dd̄ esset nā iust? atq̄ religiosus et
p̄rias leges maḡ p̄tute fuaret: nihilo min? vidēs multerculā specie valde pul-
cerrimā accūcē? feis p̄ponēdā cui? pulcritudine stupēs p̄cipiscētā retiere nō
potuit. Est at̄ adulterū valde horribile p̄m̄ atq̄ ḡuissimū. Nā i p̄ctis q̄ fiūt
i p̄xim p̄mū penale. l. dignū pena et̄ā mortē est homicidiū. Scdm̄ ē adulterū
maius q̄p̄e ē q̄ furtū: rapina mēdaciū. 2 alijs p̄lib;. Propterea oēs leges d̄re
stant̄ h̄ scel?: lex natural̄: lex et̄yl̄: lex moȳsatica: lex p̄pbica: lex canonica: lex euā-
gelica: iō oīs hō cauere d̄z ab h̄ p̄cō. Hic Lemēs papa. 2 h̄. xxxij. q. vij. Quid
in q̄t̄ in oib; p̄ctis adulterio ḡuī? ē: Scdm̄ nāq̄ i pens obriet locū. Hec ille.
Etā q̄ntē ḡuitas sit h̄ scel? ond̄it̄ s. Th. in. j. ij. q. lxxij. ar. v. i. rñ. ad. j. arg. vbi
d̄r sic. Adulterū nō solū p̄riet ad p̄m̄ luxurie: s; et̄ p̄riet ad p̄m̄ iniusticie: 2 q̄
rū ad h̄ p̄r ad auariciā reduct̄: vt glo. d̄r ad eph. v. c. sup̄ illd̄. Ois fornicator aut
imū. aut auā. Et tūc ḡuī? ē adulterū q̄ furtū q̄ro hoi ē carior vxor q̄ res pos-
sessa. Etqz̄ adulterū Dd̄ hūit̄ mltas d̄formitates: 2 fuit duplex adulterū: qz̄
vtraq̄ ps erat p̄ngata tā tpe q̄ bethsabee: iō fuit ḡuissimū. Scdo peccauit
Dd̄ p̄ simulationē 2 hypocrisim. Est em̄ hypocrisis fm̄ Th. in. ij. q. lxx. ar. ij.
simulatione aliene persone: sicut cū p̄ctōz simulat̄ p̄sonam iusti. Ideo hypocrisis

Quātoz
maloz cā
sint vtra
crozes.

Nota

Adulterū
um ē hor-
ribile pec-
carum.
Omēs le-
ges dete-
stant̄ adu-
lterium

De lapsu

teste Iust. greco fm̄oe: latie silator interpretat: q̄ cū irus mal⁹ sit: bonū se palā
on̄dit. hypo em̄ falsum: crissim iudicū interpretat. Quāte autē iustas sūt talē sila
to on̄dit. **Dare** Tull. i. ij. l. de offi. sic dī. Q̄es aliō agētes z aliud simulātes
p̄fici: improbi: maliōsi sūt. nullū igit̄ eoz factū p̄t eē vtile cū sit torū vicis in
q̄natū. **Hec Tull. Sic Dō** cū esset tūc p̄cor magn⁹ silabat se iustū z bonū. **Iō**
volēs abscondere scel⁹ suū misit ad Joab p̄ncipē exercit⁹ sui dī. **Uitē** ad me
Uria etheū. **Iō** ei misit p̄ eo vt spe vltas dormiret cū vxore sua: z sic p̄m̄ Da
uid occideret. **Tertio** peccauit Dō victo duplicat⁹. Nā duplicitas cordis ē
aliqd̄ on̄dere z aliō intēdere. **Ista** cordis duplicitas ē magnū scel⁹ deo z hoib⁹
exoluz. Sūt em̄ viri duplices sic venatores iēdētes i fidias z fraudes de qb⁹ dī
Ecc̄l. ij. c. **Ue** duplici corde z labijs scelerat⁹. **Et** itez. v. c. **Uis** p̄cor p̄bat i du
plicatū ligua. **Hoc** victo fuit maculat⁹ **Dauid**. Nā postq̄ venit Urias ad dauid
q̄siuit ab eo fraudulent. **An** recte ageret ioab z p̄ls. **Hoc** at maliōse dixit:
ne vltas perciperet causaz sui aduētus. **Unū** qdē on̄debat p̄bois⁹ corde aliō intē
debat. **Ex** q̄ p̄z iustas p̄ci **Dauid** q̄ de re tā enozmi fidelē irrisit suū. **Hinc**
Dare Tull. in. ij. l. officioz ait. **Nec** vlla p̄ntes vite maior iuentri p̄t q̄ in
maliōsa silatorū itelligētie. **Quarto** peccauit **Dauid** i mō occultatū p̄m̄ suū
Lū em̄ mod⁹ sit qdā discretio regulās oēm disciplinā sine q̄ p̄tutes sūt vicia.
Uel fm̄ **Tho.** mod⁹ ē dererminatō adiacēs rei. **Uel** ē qdā mēsurā actū hūano
rū. **Iō** q̄nto aliqd̄ p̄m̄ peiori mō cōmitit tātō iust⁹ a scriis doctorib⁹ iudicat:
q̄ act⁹ morales recipiūt specle a mō za fine. **Propterea** **Dauid** volēs abscondere
p̄m̄ suū hūit turpē modū imo pessimū. Nā volebat iroducere falsuz heredē
i p̄i vrie. **Et** tō iucebat illū ad dormiēdū cū vxore sua: vt fill⁹ nascit⁹ a ferti
beret et. **Quinto** peccauit **Dauid** iebriādo vria. **Lū** em̄ vrias esset valde deu o
tus z rect⁹ corā dño recusauit descēdere i domū suā: nec voluit dormire cū vxo
re sua vt dī i textu. **Iō** dauid vocauit eū vt comederet z biberet corā se: z tūc
inebriauit eū factēs p̄ suos suos occire sibi dare porū iebriatū. **In** q̄ re pecc
cauit dauid mortalit: vrpote iferēdo nō solū inturiā z cōtumeliā tā iusto mili
ti: s̄ etiā notabile nocumētū z dānū: q̄ ebrietas obnubilat z extinguit fere lu
mē rōnis q̄ secernit hō a bestijs. **Iō** **Usee.** iij. c. dī. fornicatio z ebrietas auge
rūt cor. **Propterea** filie **Loth** q̄ iebriarūt p̄ez suū: vt h̄ **Gen.** xij. c. nō excusant
a p̄cō mortali q̄uis haberet piā intētionē. teste b. **Tho.** i. iij. sen. dī. xxxij. i ex
positiōe lre. **Sz** **Loth** credit imunis fuisse a p̄cō mortali. tā p̄t ebrietatē q̄
p̄t iestū: vt dī **Tho.** i. ij. q. cl. ar. l. ij. **Et** idēcirco nota q̄ i ebrietate duo accidit
dī p̄t. s. defect⁹ p̄ns: z act⁹ p̄cedēs: ex p̄te at defect⁹ p̄ns in q̄ ligat vltus rōnis
ebrietas h̄z excusare p̄m̄ in q̄ntū causat inuolūtariū p̄ i grantiā. **Sz** ex p̄te act⁹
p̄cedēt⁹ videt eē distinguēdū: q̄ si ex actu illo p̄cedere subsequita ē ebrietas sine
p̄cō: tūc p̄m̄ seq̄ns excusat totalit a culpa sic forte accidit de loth. **Si** at act⁹
p̄cedēs fuit culpabil: sic nō totalit excusat aliq̄s a p̄cō seq̄nti q̄. s. reddidit volū
tariū ex volūrate p̄cedēt⁹ act⁹ in q̄ntū. s. aliq̄s dās operā rei illicite icidit i seq̄ns
p̄m̄: dimiuit tū seq̄ns p̄m̄ sic dimiuit rō volūtarij. vñ **Aug.** i **Faustu** dī
cit q̄ **Loth** culpādus est nō in q̄ntū ille iestus: s̄ q̄ntū ebrietas meruit. **Se
xto** peccauit **Dauid** factēs horribile homicidiū nō qdē ex impetu ire: sed tra
crate z appēate cū longa ac mltiplici discussione ani qd̄ pelus est. **Quarta** autē
sit grauitas hui⁹ p̄ci fact⁹ liquet ex graui punitiōe p̄mi homicide **Cain**. **Est**
em̄ homicida destructoz humani generis: q̄ exterminat hoicm̄ factū ad ima
ginē dei z similitudinē sui. **Isto** igit̄ tā horribili p̄cō fuit maculatus **Dauid**.
Nā vidēs q̄nō poterat iducere vria ad dormiēdū cū **Beithabee** vt sic miseriā
suā regeret. tūc scripsit eplam ad ioab dicēs. **Uit** poneret vria ex aduerso belli
vbi fortissimū erat plū vt sic occideret qd̄ z factū est. **Ex** q̄ partz grauitas hui⁹
homicidij ex mltiplici circūstātia agguāte p̄m̄. **Nō** ei suffecerūt **Dauid** tot ac

tate iniquitates commisit in Urta/capitulum/ac iustum miltre: s; illu pdicorte fec occide
 re. Septio peccauit David: qz no solu Urta occidit: s; occasioe mortis sue
 ples alij sui i illo prelio irerfecti sur:z parit mlti vulnerari/z pculsi/arq; d
 alia plima dāna z mala facta sūt: vt solet fieri ab vrraq; pre bellactum. Cōsi
 derat ei gūitas culpe/ rōe nocumētī psequē. Ubi ē g māi? damnū tibi ē māi?
 pctm/ceteris partib;:z qz i illo plictu cor dāna secuta sūt/qz oim tpe David cā
 fuit: tō pctm ei? iudicat gūissimū:qz ille facrē/cul? auctoritate fit. Hinc Pau
 l? ad Ro. j. ca. Digni sūt morte/nō solū q factū ea: s; q cōsentit facitib;. David oc
cid ples
 Octauo peccauit David scādaltzādo ac ifamādo vtiā i p̄spectu Joab. Fama
 ar est nobilissim? thesaur? imo pctiosior cūctis reb; tpalsib;: vt j. latius patebit. Dō pecc
cauit ifam
mādo vti
am.
 Et tō h respectu fuit peccauit David. Cū ei toab pipmmer Urta accepisset
 eplaz dauid: credidit toab q Urta offendisset gūiter regē/ ex q ess; dign? mor
 re Hinc Josephus in. vij. li. antiqtat; iudaeae. c. vij. dr: q dauid significauit p
 eplam suā vltiōis modū: ne fieret vtiā i suo scelere manifest?. Joab ar cū sci
 ret vtiā pstantē miltre ac magnanimitē/ q magis eligeret mortē q turpēt fugere
 posuit eū i loco vbi erat onus plij: sicq; mortu? ē. Nono peccauit dauid p ne
 gligētā/ siue p p̄ceptū/ siue p doluturnitatē t̄p̄is stando i miseria tātoz pctōz q
 si p annū. Quia tpe q peccauit dauid adulterādo cū Bethsabee. vsq; ad rephe
 sionē factā p Nathan trāsiuit fere annus. Hoc p̄tz ex h: qz fill? quē p̄ceperat
 Bethsabee tā nat? erat. Prop̄tea nathan dixit ad dauid. Fill? q nat? est tibi:
 morte moriet: vt dr. ij. Re. xij. c. Hic Boe. i. liij. li. de p̄sol. p̄sa. liij. dr sic. Si neq;
 eta miseros fac: miserior sit necesse ē doluturnoz nequā. Decimo gūitas pcti
 David iudicat ex eo q mltre deformitates fuerūt aggruātes pctm suū. Nā il
 la culpa dr gūtor in q trāsgressio est mltiplicioz: puta in q sūt mltre trāsgressio
 nes/ sic in h pctō Dō i q fuit excessus culpaz mltaz siue iniusticiāz z iniuriāz
 tō pctm ei? fuit gūissimū. Ecclā illa culpa vt iniuria dr maior q ē indignoz vt
 irronabilioz: puta quā qd fac ē eū a q bona recepit: cū teneamur bñfacere bñ
 factorib; nris: qz nihil ē qd sic indignationē puocet altissimi dei: sic in ḡtudo
 q est v̄tus v̄siccās fōtē p̄terat. recte Ber. David ar fuit vald ingē? i factō
 vite tā enormit agēs ē eū a q bñficiū verl amor/ vere dilectiōis/ p̄e fidelitatz
 suscepit: tō rōne hui? gū? offendit deū z p̄im ih factō. Ampli? quātū fuit
 pctm dauid p̄ specialē repugnātiā act? pcti: qz tpe q possit? fuit a dño custos
 iusticie ad p̄uendū z corrigēdū vitia z pctā/ tā enormit violauit iusticiā. Et
 sic p̄tz q̄nte deformitates fuerūt aggruātes pctm dauid. Hec igit oia tam
 graua scelera ac tante enormitates fuerūt indulta ac relaxata ipsi dauid: qz
 vere recognouit seipm atq; i recordatiōe p̄p̄le iniquitatis ingemuit. Sed videā
 mus sub breuib; ordinē rei geste. Naz mortuo Urta deuotissimo miltre inro
 duxit dauid Bethsabee in domū suā: z facta ē illi vxoz q peperit ei fillū. Nas
 p̄o nuptias de? nō libent insperit: vt inqt Joseph? vbi s. Jo irat? p̄tra dauid
 vehement misit ad eū Nathan p̄pham q (teste Josepho) erat vir vrbānus z sa
 ptens. Hic ventēs ad dauid obliurgationē acerrimā fecit eidē: assignando oēs
 deformitates tam horrēdi sceleris. Et p̄mo p̄posuit ei familiarē parabolā non
 solū vt aptius p̄demnaret eū: s; vt tpe p̄tra seipm p̄ferret sniam/ q̄si nesciēs qd
 diceret. At g. R̄side mihi iudiciū. Duo vtri erant in ciuitate vna Unus di
 ues z alter paup;: z diues habebat oues z boues plimos valde: paup; autē nihil
 habebat omnisno p̄ter vnā ouem paruulā quā emerat z nutruerat. Cum autē
 peregrinus venisset ad d̄uitē: voluit diues exhibere cōtutū peregrino: sed re
 seruās oues suas: tulit ouē paupis z p̄parauit cibos homi q venerat ad se. Fra
 tus dauid aduersus hoīem illū n̄mis/ dixit ad nathan. Utuit dñs/ qm filius
 mort; est vtr qui fecit hoc: ouē reddet in quadruplū. Tale sniam p̄tulit David
 qz cū esset in lege moysi pertrissimus: nouerat illud qd scribit. Exodi. xxij. ca.

De lapsu et pnia

Nathan
rāgit oēs
circūstā-
as aggra-
uātes pec-
cātū Dō

Propter
mortem
vite q̄tu-
or filij da-
uid occisi
sunt.

Si q̄s furatus fuerit bouē aut ouē: z occidit. vlt vendit. q̄ncq; boues p vno boue re-
stituet: z q̄rtuor oues p vna oue. Tūc nathan redarguēs dauid assignauit oēs
deformitates ac circūstātas ppetrati sceleris: ita dicens. Tu es ille vīr q̄ fecisti
hāc rē. Iō hec dicit dñs de⁹ isrl. Ego vni te in regē sup isrl: z ego erui te de do-
mo saul: z dedi tibi domū dñi tui. Quare q̄ p̄tempisti p̄bū dñi vt faceres ma-
lū i p̄spectu meo: Utrāq; erbeū p̄cussisti gladio: z vxorē illi⁹ accepisti in vxorē tibi
z interfecisti eū gladio filioꝝ amon: q̄obrem nō recedet gladi⁹ d̄ domo tua
vsq; i sempiternū: z tollā vxores tuas in oculis tuis: z dabo p̄rio tuo: z dormiet
cū vxorib; tuis i oculis solis hui⁹. In q̄b; p̄bis assignauit nathan septē circūstā-
tas aggrauātes p̄cā dauid: q̄ etiā discutiēde sūt ab eo q̄ verā q̄rit p̄niaz: vt la-
tius apiem⁹ in seq̄ntib;. P̄rio rāgit nathan circūstāta p̄sone peccātis/ cū ait.
Tu es ille vīr q̄ fecisti hāc rē. Secūdo rāgit circūstāta status ac dignitatis/ cum
subdit. Ego vni te in regē sup isrl. Tertio exp̄mit circūstāta crimis ppetra-
ti/ cū ait. Quare p̄tempisti p̄bū dñi vt faceres malū i p̄spectu meo: vltā et he-
um p̄cussisti gladio. Quarto rāgit circūstāta finis/ cū subiūgit dicens. Et vxorē
illī⁹ accepisti tibi i vxorē. I. h̄ sine interfecti eū: vt accipēs ei⁹ vxorē i vxorē
tuā. Quinto rāgit circūstāta modi sub q̄ intelligit circūstāta loci: z circūstāta
t̄p̄is/ cū subdit: interfecisti eū gladio filioꝝ amon: i t̄p̄e belli z i loco certamis: z
nō occidisti veneno vlt gladio tuo: s; gladio alieno. s. filioꝝ amon. Iste igit̄ cō-
mīnatiōes q̄s dixit nathan venturas sup dauid ad p̄p̄ adimplere sūt. nā gla-
dius furorē dñi i vltionē sceleris venit i domū dauid. Quia fili⁹ natus ex adul-
terio quē pepit bethsabee/ mortu⁹ est iuxta p̄bū nathan: z absalon fili⁹ dauid
interfecit amon frat̄e suū p̄pter stuprū thamar sororis sue: vt b̄. ij. Reg. xij. c.
Frey absalon fili⁹ dauid insurrexit p̄ p̄em suū inuadere regnū z occide-
re eū. vt d̄. ij. Reg. xv. c. Utrā Absalon fedauit publice p̄cubinas p̄is. sūt da-
uid/ p̄mittēre dño i vltionē sceleris: vt scribit̄. ij. Reg. xvj. c. S; rādē cū absalon
turpiter fugeret a facie exercit⁹ dauid/ p̄ capillos suspēsus ē sub quercū magnā
Qd̄ audies Joab tulit tres lanceas: z infixit eas in corde absalon z mortu⁹ ē
vt p̄. ij. Reg. xvij. ca. Salomō etiā fili⁹ dauid occidit Adoniam fr̄em suū: vt
scribit̄. ij. Reg. ij. ca. tū q̄ machinabat̄ z eū: tū q̄ petebat Absach i vxorē q̄
fuerat vxor dauid p̄is sui p̄ legē: q̄ vt b̄. i. Reut. xvij. vbi p̄hibet̄ p̄ctus m̄rimo-
nii cū vxore p̄is. Et sic p̄. q̄ p̄ morte vite mortui sunt q̄rtuor filij dauid. s. p̄-
mus fili⁹ bethsabee/ sc̄ds amon/ tert⁹ absalon/ q̄rt⁹ adonias. Et deniq; mala
pluria secuta sunt in domū dauid iuxta p̄bū p̄he. ij. Reg. xvj. c. Audies autē
Dauid tā difficilē obturgationē expauit ac vehementer turbatus est. Et sic ait
Josephus valde p̄fusus fuit. Iō cū lachrymis ac tristitia ip̄ie se egisse p̄fessus
est: nō ei excusauit p̄cā suū: sed humiliter accusauit/ nec t̄m ore: s; toto cordis de-
siderio recoḡscēs seip̄m: igemuit ad dñm. vñ dixit ad nathan. Peccaui dño: vt
dēs aut nathan varios singul⁹/ gemit⁹/ crebra susp̄irā/ stillātes lachrymas/
verā cordis p̄ritionē ac oris p̄fessionē ip̄ius dauid. Ilico subiūxit dicens. Dñs
q̄z transtulit a te p̄cā tuā/ nō morietis. q. d. q̄uis plā horribilla p̄cā cōmisse-
ris: t̄m q̄ v̄ro dolore cordis teip̄m recoḡscis. Ideo dñs tibi culpā remittit et
penā mit̄gat. Nā cū sis homicida pessimus: es q̄ppe morte dignus: sed p̄pter
doloris tui acerbitatē ac p̄ritionis veritatē nō morietis i p̄p̄ia p̄sone. s; fili⁹
q̄ nat⁹ est mortet. Dauid igit̄ p̄pter h̄mōi p̄cā artissimā elegit p̄niaz in q̄ cecidit
n̄t psalmū. l. q̄ incipit. Miserere mei de⁹ fm mag. misericōdiaz tuā. Qui psalm⁹
nobilissimus ac deuotissim⁹ est. Aprus valde ad impetrandū diuinā misericōdiā
Idecirco mētis sollicitudinē ac puritatē extigit: eo q̄ oī affectu sp̄uali ac diuina cō-
tēplatiōe plen⁹ sit. Hinc Lhryl. in descriptiōe hui⁹ psal. l. cupiēs nos reddere
cautos exēplo p̄cōris dauid q̄ lapsus est ad tā q̄nta p̄cā: ita inq̄t Dauid talis
actant⁹ sp̄iffici grām h̄ns in iuuenili etate: senior. q̄ deuict bellā: q̄ mille. ad h̄

uersus se machinas supauit / post sobrietatē / post modestiā / post castitatē: cui
obtinuisset regnū z gētes subiugassz z pax vniuersa teneret / tūc negligētior ac
senior fact⁹; p̄spexit em̄n⁹ ex aduerso mulierē se lauante: apuit in vanitate ocu
los z suscepit letum sagitte. Audiāt curiosi q̄ pulcritudines p̄siderāt alienas.
Audiāt q̄ spectaculū insanitū theatralib⁹. Dauid tal ac rātus lesus ē: z tu pu
tas te ledi nō posse / qd̄ mime credo si oculos p̄icerz in sp̄z alienā. Hec Chry
stero. qz in epla ad Saluinā de morte nebidij / epla incipit: Vereor ne offi
ciū putet ambitio / dr̄ sic: Dauid amīc⁹ dei z salomon amabil⁹ cl⁹ / victi sunt q̄si
homies: vt z ruine nobis q̄si ad cautionē z exēpla penitentiā ad salutē prebe
rent. Quis in vīra lubrica lapsum nō meruit. Hec hieron. Ex dictis parz exē
plo dauid q̄nta sit p̄tus seipm ac p̄rias iniquitates recognoscere.

**Exemplū de rege ezechia / q̄ recognoscēs deū grauit̄ offendisse / singultib⁹
z gemitib⁹ / ac fieri magno / misericordiam a dño cōsecutus est.**

**Consequēter dicitur q̄ nil meli⁹ nil salubrius p̄ salute aīe peccatricis fie
ri pōt / q̄ seipm hūillare ac recognoscere. Hoc autē p̄z exēplo scripsit re
gis ezechie. Qui vt scribit Josephus historice⁹ hebre⁹ in .lx. li. antiq̄ra /
rls iudatce .c. xliij. Natura benignus / iust⁹ / ac valde religiosus fuit. De cuius
laudib⁹ ac merit⁹ scribit ad plenū .liij. Reg. xvij. xix. z .xx. c. z itez in .ij. li. Pa
ral. xxix. xxx. xxxi. z .xxxij. c. z itez Esa. xxxvij. xxxvij. xxxix. c. Fuit q̄ppe ezechia / **Ezechia**
as optim⁹ fili⁹ / de pessimo p̄re Achā genitus: sic parit legim⁹ scripsit p̄rem as nascit
Abiaā genitorē pessimū habuisse. s. tharā luteoz deoz cultorē: vt ait Chryf. de pess
Hic igit ezechias gūl lāguoze drent⁹ egrotauit vsqz ad mortē: vt scribit Esa. mo p̄re.
xxxvij. z .liij. Reg. xx. z .ij. Paral. xxxij. c. Nō em̄ poterat p̄scim mortis euade
re p̄ viā nature. vñ Joseph⁹ in .x. li. antiq̄tarz iudatce .c. ij. dr̄ q̄ lāguoz ille gra
uis erat / atqz a medic⁹ despar⁹ adeo q̄ nec tpe ezechias de se / nec ei⁹ amici sp̄z
vltcri⁹ sustinebāt. Ip̄o igit sic egrotate atqz in lecto decumbēte: venit ad eum
esaias p̄pha missus ex pre del / q̄ dixit illi: Ezechia dispone domū tue. s. ordia
negocia regni tui p̄ testamentū: qz morieris tu z nō viues. In hoc loco occur
rit dubitatio. Cū em̄ pena sequat culpā. qz sicut ait Hier. in .j. li. sup Dicheā
p̄ham. Scdm ordinē pctōz / sit ordo penaz. Ideo q̄ritur. Nunqd ezechias
p̄ctm aliqd̄ horribile commisit eo q̄ tam grauis languoz ei accidit: Pro respō
sione nota q̄ iste ezechias / q̄uis natura esset torus pius / clemens / ac religio
sus: nō tñ pōt excusari a pctō vane gl̄ie / tactantie / vel supbie. Nam dr̄ .ij. Pa
ral. xxxij. c. q̄ n̄ supra bñficia q̄ accepit r̄tribuit: qz eleuatiū ē eo z ei⁹. Et idcirco
facta est p̄ eum ira dei: z iudam z hierlm: vt dr̄ ibidem. Iterū supbiuit ezech
chias quando rex babylonis misit ei lras z munera p̄ legatos suos: vñ .liij. Re
gum. xx. ca. dr̄: q̄ letat⁹ est in aduētu ip̄ozum / intellige leticia inepta: que proce
dit ex vana gl̄ia z elatiōe mētis. (vt exponit Rico. de ly.) eo q̄ rātus rex de taz
lōginquis partib⁹ misit ad eum tā solennes legatos z munera: Et qz ezechia
as erat diues z inclutus valde / habēs thesauros pl̄mos argēti z auri / z lapi
dis p̄ciosi / aromati / z armoz diuersi generz: vt dr̄ .ij. Paral. xxxij. ca. tō ad sul
ostentationē z tactantiam ostēdit omnes thesauros nuncijs regis babylonis z
omne magnificētiā suam. vt scribit Esa. xxxix. ca. z .liij. Regū. xx. ca. z sic dicit
rabbi Salomon: Non solū ostendit eis omnia que erant in thesauris suis z in
domo sua. sed etiā que secretissime ac reuerentissime seruabant in templo que
nullo modo erāt gentilib⁹ ostēdēda: Sed propter hmōi pctā elatiōis z tactā
tie non fuit ezechias tam graui languoze a dño pcussus: qz ista post sanationē
ei⁹ euenerunt: vt dr̄ in loc⁹ pallegar. Itō ad questionē diuersi diuersa dicunt.
Nam rabbi Salomon opinatur q̄ ezechias recusauerit vxorē accipere / qd̄ q̄dez
facere nō debuit: ne linea dauid in regno deficeret / q̄ in chio p̄ succedentes ge
b 2**

De contritione

heratōes ppetuari dbebat: z p̄ h̄ fuit tā gūl infirmitate a dño castigat. Uō
cū lāguore fatigaret (teste iosepho) rogauit deū: vt ei puo tpe vitā pcederet do
nec filios h̄re posset. Cui m̄i fuit de⁹ z accepit vxorē ex q̄ genuit manassen.
Et sic scribit Hiero. in. xj. li. explanatiōnū esaiē. c. xxxvij. Eo ei tpe ezechias
filios nō habebat. Nā post mortē ei⁹ manasses cū. xij. essz annorū/regnare ce/
pit in iudea. Ex q̄ p̄picū ē: post tertiu ānū cōcesse vite Manassen eē genera/
tū: Hec Hiero. Sūt alij q̄ dicūt q̄ deus plerūqz corripit z castigat q̄s diligit.
et idcirco cū ezechias eēt vir iust⁹ ac timēs deū/ fuit a dño castigat⁹ ne rexp̄se
raz felicitate corrupt⁹/ in luxuriā laberet/ ac dei p̄cepta p̄reneret: sic illi ma/
iores n̄i q̄ sepe (vt ait Lact.) h̄is terrenis ac fragilib⁹ bonis eneruati oberra/
uerūt a disciplina legis vinculaqz ruperūt. Hinc Hier. ad castricianū ait: Scī
m⁹ scōsviros egrotatōib⁹ miserijs ac egestate torq̄ri. Et itez Magna ira ē cū
pctōrib⁹ nō irascit de⁹. Uñz i ezechiele ad hierlm: Jā (inq̄r) nō irascar tibi/ ze
l⁹ me⁹ recessit a te. Itez Hiero. in. xj. li. explanatiōnū Esaiē sup. c. xxxvij. ait.
Quē diligit dñs/ corripit z castigat oēm filiū quē recipit. ne ele uel cor ezechie
post incredibiles triūphos infirmitate corpis sui visitauit z audt se eē morit⁹
tuz vt puerus ad dñm fleat iniaz. Hec Hiero. Vagi p̄o historiarū post
Hiero. d̄t q̄ ezechias post inopinabilē ac incredibilē triūphū d̄ p̄u s̄iōe exerci/
t⁹ sēnacherib⁹/ p̄uls⁹ s̄z Iosephū in. x. li. āctiq̄tarz iudaece. c. iij. gr̄ificas hostias
cū oī p̄lo suo celebrauerit dño: nō tñ sufficiētes aut dīgs egit gr̄as put excel/
lētā tāre victorie merebat. Nāz aio elar⁹ ē: nec cāticū cātavit: vt p̄sueuerat an/
tiq̄ p̄es in tā admirādis pdīgij. Uñ post q̄ filij isrl̄ libati s̄t d̄ manu egyptioz/
trāseūtes p̄mediū sicci maris: moyses cū eis cecinit cāticū/ dīcēs: Cārem⁹ dño:
gl̄ose em̄ magnificat⁹ ē: equū z ascēsorē p̄iecit in mare Exo. xv. ca. Sic parit̄
Anna m̄r samuel/ qz filiū obrinuit a dño etiā cāticū edidit/ dīcēs: Exultauit
cor meū in dño. vt h̄r. j. Reg. ij. c. Sic purissimā p̄go post mysteriū incarnatio/
nis ch̄i/ p̄ gabrielē nobilissimū archāgeluz denūciatū aureū edidit cāticū/ dī/
cēs. Magnificat ania mea dñm Luce. j. c. Sic Zacharias/ sic symeon/ sic ces/
teri p̄es p̄sueperz b̄nificijs nobilissima ediderūt cātica. Hinc Hiero. in. xj. li.
explanatiōnū esaiē p̄phe. c. xxxvij. d̄t sic. Tradūt hebrei iō egrotasse ezechiam
qm̄ post inauditā victoriā iudeoz z assyrii regis interitum nō cecinit laudes
dño q̄s cecinit moyses pharaone summerso: z delboza interfecto s̄ysara: z an/
na genito samuele. Rursūmqz post corpis sanitatē z signi magnitudinem of/
ferri aliā occasionē sup̄bie quā vt prudēs z d̄t cultoz vitare d̄buerat: nec mon/
strare alienigenis diuitias suas q̄s deo tribuere possederat. Ex q̄ iuxta leges
q̄z tropologie dīscim⁹ nō m̄tēdas margaritas an̄ porcos/ nec dādū sc̄m cad/
nib⁹. Hec Hiero. Idcirco illā debitā reuerentiā quā p̄sueuerant sc̄ti p̄es re/
ferre dño: bonozum oīm largitorī non egit ezechias/ q̄ mirabilr ac inopinabl̄
lit a terrorib⁹ sēnacherib⁹ libatus ē: z iō non m̄lz si egrotauit vsqz ad mortem.
Ad quē cū ventis esatas z minaret ei mortem dīcēs: Dispone domui tue/ q̄a
morieris tu z nō viues. At ezechias audiens p̄ba esaiē: p̄sternatus animo ac
fract⁹ in lachrymas puerit facie suam ad pietem/ vt deuotius oraret. Et re/
cognoscens se grauit̄ deliq̄sse/ humilr orauit ad dñm z dixit: Obsc̄ro dñe
mem̄to q̄so quō ambulauerim coram te in veritate z in corde p̄fecto: z qd̄ bo/
nū est in ocul̄ tuis fecerim. Nota q̄ ista nō d̄t ezechias ad factātiām: s̄z magis
p̄ gr̄azactiōē. vt exponit Ric. d̄ ly. post Hiero. q̄si recoḡscerz ex gr̄a dei talia
egisse. Hinc Hiero. in li. vbi s̄. d̄t sic. Couertit ezechias facie suā ad parietem
qz ad templū ire nō poterat: ad pietem aut̄ tēplū iuxta qd̄ Salomon palatium
extruxerat. Vel absolute ad pietem ne lachrymas suas assidentib⁹ oñtare vi/
deret. Aut certe iuxta hierem̄iā: ad cor suū: parietem cor appellat vt tota mem/
te dñm deprecaret/ z ait. Obsc̄ro dñe mem̄to q̄so quō ambulauerim coram

Alia opi
nio d̄ eze
chia

Opinio
m̄ri h̄i
storiarz z
hierony/
mi

Reuertit
tur ad h̄i
storiam eze
chias fu/
dit lacry
mas

re in vitate z i corde pfecto: z qd bonū est i ocul' tuis fecerim. Audisti q se esse
 mortuū nō pcat vitā z annos plimos: sed i dī iudicio qd velt p̄stare dimitte
 Hauerat em̄ idcirco deo placuisse salomonē q annos vite nō petierit amplio
 res s̄ itur^o ad dñm narrat opa sua quō ambulauerit corā eo i vitate z i corde
 pfecto. Felix p̄ciētia q afflictiōis rpe bonoz opoz recordat. Bti ei mūdo cor
 de: qm̄ sp̄i deū videbūt. hec Hiero. Fleuit itaqz Ezechias steru maḡ: vt dicit Esa
 se. xxxvij. c. Et itez. llij. Re. xx. c. q̄st dicat. **O** dñe de^o si nūc peccaui p̄ factatā
 aut elationē mēt̄. Aut si nō dignas egt gr̄as vt tua gr̄atia merent̄ bñficta mī
 hi suo tuo largit̄ p̄cessa. **O**bscuro indulgē: parce: remitte. **O** clemētia miseret̄
 delio felices lachryme p̄ q̄s p̄ctōz incēdia extinguit. Nā añqz egrederet̄ Esa
 las medtā p̄t̄ arriū: z ecce fact^o ē fmo dñi ad eū dices. Reuertere z dic ezechie.
 Hec d̄r dñs deus dauid p̄t̄s tui. Audiuī oīonez tuā z vidī lachrymas tuas.
 Ecce sanauī te: die tertia ascēdes tēplū dñi: z addā dieb' tuis q̄ndēcim annos.
 Sed z d manu reḡ assyrioz cul^o reditū times: liberabo te z citatē hāc p̄t̄ me
 z p̄t̄ dauid suū meū. Hic Hiero. cōmemorās hāc mirabilē p̄uersionē ezechie
 in epla ad Thesiphontē vrbicū q̄ qdē epla incipit. Presūptionē meā excusare
 conarer: d̄t sic. Legam^o Esalā p̄pham. Et necariū ezechie reḡ aprū huic cause
 q̄ram^o exēplū cul morturo anni. xv. ad sup̄iorē vitā p̄p̄is sterib' z p̄p̄e p̄ctib'
 augent. Quisqz accepta tāti mūer' gr̄a nō p̄ctis: nō voluptatib': nō delictis: sed
 soli dño idultū vite spaciū hūllis z seruis exhibuit. hec Hiero. **L**iq̄t q̄ ex dicit̄
 q̄ recoḡscere seipm̄ a p̄ctā sua est efficacissimū remediū ad placādū irā oīpotē
 tis dei. Ad maiorē tñ euidentā eoz q̄ dicta sūt d̄ dauid z ezechia: cōsiderādū
 est q̄ iste ezechias sup̄ oēs reges veter' test. videt̄ laudib' extollit. Nā d̄r d̄ eo. llij
 Reg. xvij. c. sic. Ezechias in dño deo suo spauit. Itaqz post eū nō fuit s̄llis ei
 de cūc' regib' iuda: s̄ nec i his q̄ añ fuerūt. Hec ibi. Que vba nō sunt sic in
 telligēda: vt Ezechias fuerit sc̄ior dauid q̄ fuit añ eū. v̄l Josia q̄ fuit post eū
 S̄z est sensus q̄ inf̄ reges nō fuit s̄llis ei: q̄ ad aliq̄ p̄ticularia. Sic em̄ stella a
 stella differt i claritate: teste Paulo. j. ad Coz. xv. c. Sic hō differt ab hoīe: q̄ ad
 qdā p̄ticularia desideria: v̄l q̄ ad certas affectiōes: aut p̄uatas gr̄as. vñ nūsqz
 regri sūt duo hoīes i corpali dispōne ex toto s̄lles in q̄ maxie relucet sapia dei.
 Sed maior adhuc differētia attendit̄ in aniab' nris q̄ ad p̄rurū merita. Hinc
 Vidit̄. in. j. li. de arte amādī inq̄t. Pectorib' mores tot sunt q̄t in orbe figure
 Prop̄erea Hiero. in p̄ncipio. xj. lib. explanatōnū Esate: d̄t sic. Difficile imo
 impossibile est placere oib': nec tāta vultuū q̄ sniaz diuersitas est. hec Hiero.
 De qlibet etiā sc̄to illud dicit̄ p̄t̄ Eccl. xlij. ca. Nō est inuētus s̄llis illi q̄ cōs
 seruaret legē excelli. Sic q̄ in hūanis corpib' magne sunt dissimilitudines: sic i
 aiab' maiores sūt mox varietates: teste Varco Tullio. Et plerūqz diuersita
 tē corporoz/ diuersitas sequit̄ aiōz. Et iō cū d̄r de Ezechia q̄ nō fuit s̄llis ei d̄ cū
 etis regib' iuda: intellige q̄ ad qdā p̄ticularia magna ac inuērata q̄ egit. Nāz
 llij. Reg. xvij. c. d̄r: q̄ dissipauit excelsa z p̄ruuit statuas z lucos succidit z cō
 fregit serpentē enēū quē fecerat Moyses. cui^o cā subdit. Si qdē vsqz ad illud
 tps filij isrl̄ adolebāt ei incēsum: eo q̄ in aspectu illi^o filij isrl̄ fuerūt sanati a
 morib' serpētū: vt h̄i Nūe. xxj. c. Itēz. llij. Reg. xix. c. z Esa. xxxvij. c. d̄r: q̄ ad
 p̄ces ei^o āgel^o dñi vna nocte p̄cussit. clxxxv. millia vtroz d̄ exercitu sennachertb
 z itēz ad p̄ces ei^o orauit esaias z retrocessit sol. x. l̄neis i horologio Achaz p̄ q̄s
 descēderat vt h̄i Esa. xxxvij. c. z. llij. Re. xx. Pla alta admirāda ezechias egt
 in qb' nemo ex regib' p̄t̄ dicit̄ s̄llis illi. Sunt igit̄ tres reges q̄ valde placuerūt
 dño p̄t̄ religioſitatē suā: qz p̄plos suos induxerūt ad p̄niam z ad cultū vni^o ve
 ri dī destruētēs cultū idolatrie. Hi sunt/ dauid/ ezechias/ z iostas. in qz laudē
 d̄r Eccl. xlix. ca. Pr̄ter Dauid/ Ezechia: z Josia: oēs peccatū commiserunt. **I**ntellige
 de peccato idolatrie: vel in se: vel in alijs: qz clare cōstat q̄ nec Dauid
 deo

ezechias
 recoḡscit
 seipsum

Magna
 laus eze
 chie.

Ezech. ex
 cedit oēs
 reges/ q̄
 ad aliq̄ p̄
 ticularia

Tres rei
 ges vald
 placuerūt
 deo

Derege

Ad nec Ezechias pnt excusari a ceteris peccatis: de quibus hic super merito facta est: **Pro**
de rege Ezechia dicta sufficient.

Exemplum de rege Nabuchodonosor qui post innumerabiles impietates depositus
fuit a dignitate regia et rabidus ac demens effectus est. Sed tandem elevans oculos in
recordatione proprie iniquitatis ingemuit/sicque salutem adeptus fuit.

Dirada
dicunt de
Nabuch.

Nabuch
odono. fu
it bellico
ssimus: z
fuit fla
gellu. dei

Upeff vt videam⁹ de tercio rege. s. Nabuchodonosor: q post mltas sceles
ra z pctā recoguit seipm. Nā pñiam suā agēs tātas fudit lachrymas/q
ex nimis fletib⁹ oculi ei⁹ qñ caro facti sūt. vt inq̄t mgr historia. Hic igr
Nabuchodonosor instrumētū fuit diuie iusticie. vir bellicosissim⁹: fortunatiss
simus: ac victoriosissim⁹: quē de⁹ fecit p̄gā furorū sul ad flagellādū pplm isrl:
ac gētes plimas. **Jo Hiere. xxy. c.** Dñs vocat eū suū suū: dī. Nec dī dñs deus
exercitū: p eo q nō audistis p̄ba mea. Ecce ego mstrā z assumā nabuch. regez
Babylōis suū meū sup terrā istā z sup habitatores ei⁹ z sup oēs natiōes q̄ i cō
cūtu illi⁹ sūt. Nota q in istis p̄bis nabuchodonosor q erat idolatraz z gentil: dī
suus dei inq̄tū ereq̄bat diuinā iusticiā. hinc **Hiero. in. v. li.** explanatiōnū hīe
remie p̄he ad Eusebiū sup h passū dī sic. Dñs vocat suū suū Nabuchodonosor:
nō sic suus vocat⁹ vt p̄he zoēs feri q vere sūt dño: s; q̄ i eueriōe hīerlm
dñi fuit volūtatī. Scdm qz apls loquit. Quos tradidit sathāe vt discat nō
blasphemare. In aq̄lōis aut pre eē chaldeos iuxta sitū hīerlm nullū dubiū est
Nec **Hiero.** Propterea diuersimode sc̄pture sacre loquit⁹ d̄ illo nūc bona: nūc
mala: cui⁹ gesta in plerisq; loc⁹ habent. signant i li. **Judith. j. ij. iij. liij. z. v. ca. z**
itez in. liij. li. Reg. xxliij. z. xxy. c. etā i. ij. li. Paral. xxxvj. c. itez. in. liij. li. Eide
j. c. z Daniel. j. ij. iij. z. liij. c. Sed q̄qd̄ dicat⁹ de eo: hoc vey est q nabuchodono
nosor excecatur⁹ supbia istud op⁹ misterij dei sic ordināris voluit attribuere sue
potētie facies ex arrogātia z elatiōe atq; odio p̄sonaz q̄ facere debuisset ex
obediētia dei tm: iō fraudulent se habuit in officio suo. Propter qd̄ **Hiere. xlv**
liij. ca. dī sic. Maledictus hō q̄ facit opus dei fraudulent: z maledict⁹ q̄ p̄hibz
gladiū suū a sanguine. **Hec tbi.** Intellige q̄ ille q̄ parat iniuste p̄ vltiōe quaz
tuber de⁹ ereq̄: dī maledict⁹. vt exponit **Robert⁹ holkor.** Hic nabuchodonosor
pugnauit p̄ **Arphaxat** regē medoz q̄ subingauerat mltas gētes impio suo
quē in campo maḡ circa eu fratē ex toto debellauit. **Jo ex tā solēni victoria ex**
altatū est regnū nabuchodonosor: z cor ei⁹ elevatū est nimis. Tandē post plu
rima bella obrinuit puincias z regna multa. z sicut habet **Judith. ij. c.** Timoz
illius ceciderat sup oēs inhabitātes terrā Sed qz terrena p̄spiras facit pleb
rūq; hoīem a rōne deuoluere z soluit humanas mēres. **Jdcirco nabuchodono**
soz postq; adeptus est monarchiā toti⁹ oriētis elatus in maximā supbiā ruit i
mētis cecitatis: sic vt nō erubuerit diuinū sibi honorē vsurpare. Unde **Judith**
liij. ca. dī. q̄ ipse p̄cepit oēs deos terre exterminare vt ipse solus diceret deus.
Et Dan. liij. ca. scribit⁹ qualiter Nabuchodonosor fecit statuā aureā. lx. cubitoz
quā statuit in campo puincie Babylōis: vt a cunctis populis tribubus z lin
guis adoraret. Intellige hic q̄ ideo hoc fecit vt ipse in illa statua adoraret: vt
exponit **Hierony.** **Uñ in explanatiōe sup Danielē p̄phetam ad Pammachiū**
z Marcellā: sup illud Daniel. liij. ca. Nabuchodonosor fecit statuā aureā: dī sic
Veloz oblitus p̄strat⁹ vt q̄ dudū seruū dei quasi deū adorauerat nūc statuā fle
ri sibi tuber vt ipse adoret in statua: Q; aut aurea sit z infiniti ponderis illud
in causa est vt stupore videntib⁹ creet: z res inanis adoret vt deus: dū vnūq; sc̄p
suā cōsecrat auariciā. **Hec Hierony.** Sic de **Bato cesare** refert **Josephus in**
xyij. lib. antiquitatis iudaeae. ca. xvj. q̄ pre magnitudine dignitatis humanū
perdidit intellectum: z sese volebat diuinitate quē vera est honorari. z in cap.

ix. eiusdē lib. scribit Joseph^o q̄ idē Batus impator fuffit vt simulacrū ei⁹ erigere in tēplo dei hierosolymis / Quis h̄ scelus nō p̄fecerit Batus: vt dicit̄ tibi dem. Et qz p̄t̄m̄ idolatrie est oim̄ p̄t̄oz̄ grauissimū ac p̄maxime deo exosum: Idcirco de⁹ q̄ excelsus est: z humilia respicit: hunc sup̄bissimū regē deposuit a sede magnitudinis sue: z q̄ p̄sumpsit fieri de⁹ fact⁹ est bestial. Nā teste Dan. iij. ca. Cum semel nabuchodonosor in aula babilonis cū principibz ac militibz pluribz deambularer: z velut alit̄ Lucifer erectus in sup̄biam / dixit: Nōne hec est babilon ciuitas magna quaz ego edificauit in robore fortitudinis mee z in gloria decoris mei: q. d. Quis mihi par in orbe toto: Quis resistere: Quis nocere: Quis deijcere me poterit: Cū adhuc fmo esset in ore ei⁹: Et ecce vox de celo publice cūctis audientibz irruit sup̄ eū / dicens: Tibi dicit̄ nabuchodonosor Regnum tuū transibit a te: z ab hominibz eijcient te: z cum bestijsz ferts erit habitatio tua: fenū quasi bos comedes: z septē tēpora mutabunt sup̄ te donec scias q̄ dominet̄ excelsus in regno hominū: z cuiuscūqz voluerit det illō Daniel iij. ca. Tūc subito eadē hora alienatus mente demēs / furens / ac rabidus effectus est z ab hominibz abiect⁹ z fenum vt bos comedit donec capilli ei⁹ in similitudinē aq̄laz crescerēt: quia nō tondebat: z yngues ei⁹ q̄st yngues autum. Itaqz quicquid p̄ Danielē denūciatū fuerat / ad purū cōpletū est. Hinc Hiero. in explanatiōe sup̄ Dan. iij. c. d̄ sic: Historia quidē manifesta est z non magna interpretatiōe indiget q̄ ad offensam dei nabuchodonosor p̄sus est in amētiā septē annis. Int̄ bruta animalia vixit z herbaz radicebz alitus sit ac: post ea misericōdia dei restitutus in regnū: laudauerit z gl̄ificauerit regem cel: qz oia opa ei⁹ vera z vie eius iudicia z gradiētes in sup̄bia p̄t̄ humilitare. Hec Hiero. Circa hanc historiā ac tā stupendam nouitatem factā de isto nabuch. q̄ a celsitudine regie dignitatē in tantā miseriam egestatē ac fertitatē p̄uersus est occurrūt mltē dubietates. Et p̄mo cū eēt rex potētissim⁹ hīs amicos p̄ sanguineos / suos p̄ncipes / ac milites innūerabiles / quō p̄missus est tāto tpe discurrere p̄ siluas z campos: cur saltē nō fuit a p̄ncipibz ac militibz suis reclusus in aliq̄ loco / v̄ ligat⁹ vt decēt⁹ ob regīā dignitatē cōseruaret. Pro m̄siōe Hora q̄ hec historia vera est: vt dicunt oēs doctores catholici: Nec est locutiō p̄abolica / vt quidā heretici dicere p̄sumpserūt: q̄s pulcre ac valide reprobat Hiero. i explanatiōe sup̄ Dan. iij. c. Quia ḡ nabuch. felicitate rex p̄speraz deprauat⁹ atqz ex sup̄bia in totū excecatur fuit: adeo vt nec regīā dignitatē / nec dominiū suū a dño recognosceret: sed post⁹ insanies diuinū sibi honorē vsurpauit. Idcirco vt cūcti reges ac p̄ncipes suo exēplo totā p̄rutē sui dñi depēdere a dño dotāqz sui ministri firmis crederēt: repēte in demētiā cecidit: z fm suā imaginatiōnē in bestia trāslat⁹ est: Intellige h̄ qz videbat sibi q̄ esset bestia. Nō ḡ corporis mutationē: s̄ mēt̄is alienationē passus ē: vt exponit Hier. sup̄ Dan. z s. Tho. ad regē cypri in. ij. lib. de regimine p̄nci. c. xvj. Idē dicit̄ m̄ḡ historiāz adiungēs q̄ etiā ablat⁹ fuit ei vsus lingue ad loquēdū. Quāta autē fuerit illa demētia ostēdit Hiero. in explanatiōe sup̄ Dan. iij. c. vbi d̄ sic: Maḡ miserte con solatio qm̄ in tormētis possit⁹ sc̄t̄ p̄spa secutura: q̄ nabuch. tāti furoris sit: z amētie vt maloz tpe bonoz q̄ ei de⁹ p̄miserat nō fuerit recordat⁹. Hec Hiero. Quare autē nō fuerit reclusus ab amicis v̄ seruis suis in cōpedibz aut ligatus carentis vt solēt furētes ac demētes. Dicit̄ ad h̄ q̄ daniel q̄ flozebat ill̄ diebus publice cūctis p̄p̄tis diuulgabat vt sup̄ tā grādī nouitate facta in rege suo nullo mō admirarent. Quia ops de⁹ q̄ ē rex regū z dñs dñantū: hec oia iuste p̄miserit euentre illi vt seipm̄ recoḡsceret / qz scriptū est: Imple facies eoz ignominia: et querēt nomen tuū deus. Jō solet dñs deponere potētes de sede z exaltare humiles: adijciens q̄ tandē peracta penitētia in regnum restitueret: nā qm̄ vbi abūdauit p̄t̄m̄ sup̄abundat diuina gr̄a. Suadebat quoqz ne illū reclus

Nabuch. efficit rabidus et puerit i bestia.

Humilia nabuch. vt regibus ac p̄ncipibus daret exemplū

De penitentiā regis

derēt aut ligarēt: s; p cāpos z siluas discurrere pmittēret. tū vt cōplereſ oraci-
lū vocis pphetice: tum q; dñs curā sui gereret ne a bestijs occideret. Et tū cū es-
set furibūduſ ac demēs forſitan ex ligamie aut pſtrictōe egritudo ſpā magis
guari poſſet. Si aut aliq; q̄reret quō credibile ē q; nabuchodonosor tāto tpe
comederet fenū v; herbā q̄ſi bos: cū fuiſſet more regio dellicate nutrit⁹. Rūde
ſic. Illa furibūda rabies a q̄ detinebat ſic ſp̄m imutauit vt q̄ pri⁹ erāt ei aſpe-
ra ac difficilia in tali demētia eēt grā atq; facilia. Furta em̄ fm̄ htero. vbi ſup-
facit hoiez mlra agere z pati. Dicit em̄ furta a ferro: q; ferit corda hoim z red-
dit ea cōmota. Iō aliq; ſūt delectabilia hoī furtoſo q̄ ſano ſūt horribilia. Hinc
furta mu- htero. in explanatōe ſup danielē. iij. ca. dr̄ ſic. Quis ei amētes hoies nō cernat
rat natu- inſtar brutorū aiantiū in agr; viuere: lociſq; ſilueſtrib; z vt cūcta p̄reā cū cre-
tā hois. dibillioza: z grece z romane hitorie accidit hoib; pdiderint. ſcyllā q; z chime-
rā ideā quoc; atq; cetauros/aues z feras/ſtores z arbores/ſtellas z lapides fa-
ctos ex hoib; narrēt fabule. Quid mirū eſt ſi ad oſtēdendā potētā dei z hūllan-
dā regū ſupbia: h̄ dei iudicio ſit patratū. Hec htero. Videm⁹ etiā mlteres pre-
gnātes in qb; ē deordinata natura: comedere noctua: vt carbonē z terrā z plu-
ra alia imūda z corrupta. Cogita inſup q̄lter p̄ncipes ac milites: necnō p̄l-
oēs vidētes dñm. ſuū q̄ſi mōſt; ſtabāt ſtupēfacti. Iō dr̄ mgr̄ hystoriarū q; mlrī
egrediebant; z videbāt eū p cāpos z siluas discurrere. Solus daniel nō egred-
iebat; q; toto tpe alienatiōis ei⁹ orōi p eo vacabat. P̄ncipes q; ſuos horra-
bat; vt clemēter p̄p̄los regerēt vſq; q; in regnū reſtituerēt. Itē mgr̄ hystoriarū
ſubiūgit q; ad p̄ces daniel anī ſep̄tē q̄s toridē dixerat tēpora: in ſep̄tē mēſes p̄-
ſi ſūt. In qb; xl. dieb; inſantiā patiebat; z poſt alios. xl. reuerſus ad cor ſuū fle-
bat ac ſupplicabat deo. Et itē p alios. xl. reuertebat; in inſantiā donec ſep̄tem
mēſes cōplerent. Poſt quos reuocat⁹ eſt. Nō tamē regnauit: ſed ſtatutū ſunt p
eo ſep̄tē iudices z vſq; ad finē ſep̄tē añoz p̄niaz egi. Panē z carnē nō comedēs
z vinū nō bibēs. legumib; t̄m vtebat; z herbis iurta p̄ſiliū daniel; hec mgr̄ hy-
ſtoriarū. Tandē cōplero ſep̄tē añoz ſpacio nabuchodonosor ſeipm̄ vere hūllia
uit. Iō tam oculos corpis q̄ mē; leuauit ad celū atq; in recordatiōe ſuarū inſi-
q̄ratū ingemuit. Hinc htero. i explanatiōe ſup danielē dr̄ ſic. Alſi oculos leuaſ-
ſet ad celū ſenſum p̄ſtinū nō recepiſſet. Quādo aut dicit ſenſum ſibi redditū
recoſicel- oſtendit nō ſe m̄ſe amiſſiſſe: ſed mēre. Hec htero. Idēro de reſtitutiōe ſui
eleuat o- in gradū p̄ſtinū tpe nabuchodonosor de ſe ita inq̄t vt ſcribit in dantele. iij. c.
ctos ad ce- Igit; poſt finē die; ego nabuchodonosor oculos meos ad celū leuaui: z ſenſus
lum. meus redditus eſt mihi z altiſſimo b̄ndixit; z viuentē in ſempiternū laudauit z
glorificauit: q; p̄tās eius potēſtas eterna. in t̄po tpe ſenſus meus reuerſus eſt
ad me z ad honorē regni mei decorēq; puenit. Et figura mea reuerſa eſt ad me.
Abu- hodo- Et optimates mei z magiſtrat⁹ mei reſtiterūt me z in regno meo reſtitutus
ſor mlra- ſum: z magnificētia amplior addita eſt mihi. Nunc igit; ego nabuchodonosor
dr̄ de ſe z laudo z magnifico z glorifico regē celī: q; om̄ia opa ei⁹ vera z oēs vie eius iu-
prouocat dicitā: z gradietes in ſupbia pōt hūlliare. Hec om̄ia daniel in p̄ſona nabucho-
cūctos ad dōnoſor. Patet itaq; ex dictis q̄tī valoris ac meriti ſit ſeipm̄ ac p̄tās inſq̄ta-
p̄niam. tes recognoscere: q; ex h̄ ſolo nabuchodonosor ſaluat⁹ eſt. Hinc htero. in expla-
natiōe ſup dantele. iij. ca. p̄tractās illud: Forſſā ignoſcet de⁹ delectis ſuis. ita
inq̄t. Eū brūs daniel p̄ſci⁹ futuroz de ſniā dei dubitet. rē temerariā faciūt qui
audaciter p̄cōrib; indulgentiā pollicent; q; leuioza p̄cā cōmiſerūt. Legim⁹ in
hieremia p̄ceptū p̄plo iudeoz. vt orēt p̄ babilonijs: q; in pace eoz ſit pax. capti-
uozū. Hec htero. Et itē ſcribēs htero. ad athletā de inſtrutiōe paulē filie ſue
in epla q̄ incipit. Brūs aplus ſcribit ad Corinthios. ibi em̄ dr̄ htero. nabucho-
donosor ſaluū. ita inq̄ens. Nunc; eſt ſera cōfeſſio: latro de cruce trāſit in para-
diſum: nabuchodonosor ex babilonijs poſt efferationē co; p̄ſis z beluaz; in ere-

mo pulcrū mēte recepit sanā. Hec hiero. Aug. quoq; idē tenet. Jo. xxij. q. liij. ca. Nabuchodo. dr sic. Nabuchodonosor p̄niam meruit fructuosaz. Nonē post Quat̄ na Innuēras impletates flagellat̄ penituit: z regnū qđ pdiderat rursus accepit. buchodo Pharao aut̄ in ip̄s est flagellis durior effect̄ z perijt. Hic mibi rōnē reddat nosor sal qđ dicit̄ nū p̄siliū nūm̄ alre sapiēt̄ corde dijudicat. Cur medicamētū vni⁹ me/ uatus est dicit̄ manu p̄fectū aliū ad interitū aliū valuerit ad salutē: Nisi qz ch̄i bon⁹ odor et quare sum⁹: alijs est odor vite in vitā: alijs est odor mort̄ in mortē. Quātū ad natū Pharao: rā ambo hoies erāt. q̄rū ad dignitatē ambo reges. q̄rū ad cāz ambo captiū damnat̄: del p̄lz possidebāt. q̄rū ad penā abo flagell̄ clemēter admonit̄. Quid ḡ fines eoz fecit eē diuerfos: Nisi qz vn⁹ dei manū senties in recordatōe p̄pe inq̄rat̄ igemuit. Ut libero ḡ del misericordissimā p̄tratē pugnavit arbitrio. Hec au gu. Et parit̄ sc̄ptura sacra tenet ī fauorē salut̄ Nabucho. Rā t̄minat̄ historiā et̄ ī vera cōfessōe/hūilitate/p̄nā/ac sui recognitōe. Jo saluat̄ est. Hec de tr̄ bus regib; magnis pctōib;/sz penitētib; videlicet dauid̄/ezechia z nabucho donosor p̄ recreatione peccatricis anime dicta sufficiāt.

De seraphica peccatrice maria magdalena q̄ rememorās se ḡula cōmississe dolore cordis expauit. deide fracta in lachrymas mirandā egit p̄niaz. Et plu ra tangunt̄ q̄ excitant̄ pctōrē ad spem impetrādī fiduciā.

Est̄ q̄ dicit̄ de trib; regib; q̄ p̄ recognitiōnē sui mirabilē saluari sunt:

P Dignū est yr de seraphica ac nobilissimā magdalena q̄ totū mō exēplū p̄nie data ē. aliq̄ subūgam⁹. Qu z ip̄a rememorās inq̄rates suas inge mit ad dñm ac subito flauit spūs et̄ z fluxerūt aque in abūdātia z torrētes ī undauerūt. Hec igit̄ sc̄ptam vero cordis exāmie recognoscēs dignā penitudi nē incitauit atq; ad tantā sublimitatē gr̄e p̄ excellētā p̄ritōis sui puenit: yr in eterna gl̄ia sup̄ cūctas angeloz cohortes: cherubin ac seraphin post purissimā p̄gnē collocari meruerit. Sed videam⁹ q̄ arte aut̄ industria ad id puenerit. paucis accipe. Nā z ip̄a post varios lapsus hūane fragilitat̄ rememorās se ḡula cōmississe vehemēt̄ ingemuit ac dolore cordis expauit. Deinde cogitās a q̄ta gl̄ia lapsa fuerit valde de se erubuit. Jo q̄t̄ egra ad medicū salut̄ cucur rit. Ibiq; effusis crinib; flexis genib; defectis lūnib; sacros pedes ch̄i art̄is stringēs cōplexib; eos lachrymaz imbr̄ib; lauit. Atq; in hūc modū se totaliter indignā ostēdens post tergū dñi iesu: suffuluz pudore ac merore vultū tenebat sicq; tota trist̄ voce lugubr̄ miaz a dño p̄cabat. Cui tādē p̄ redēptōe suoz fa cinoz/nō aux/nō argētū/nō lapides pctōs/nō ceta bōa fallacia: sz m̄ro por̄ de irimis viscerib; lōga suspiria trabēs atq; salutarib; intra se succēsa sin; gulib; amarus flet⁹ veros gemit⁹/p̄ia lamenta ac dulces lachrymas obtulit: sicq; felleos hūores pctōz: a stomacho lāguēt̄ aie euomere digna fuit. Igit̄ ī p̄a penitudine sic accēsa: exarsit in ch̄i amorē. At subito mererit z adultera: arrogās z sup̄ba: effecta est hūilior ac honestior p̄gnib;. Tāta q̄ppe abūdātia lachrymaz ex vehemētā p̄ritōis: ab oculis et̄ fluxit yr lauari potuerit pedes vni⁹ hois ch̄i nudis pedib; incedēt̄. O felices gemit⁹ p̄ q̄s pctōz incēdia ex tingunt̄. Sz maḡ o felices lachryme seraphice peccatric̄ q̄ ad tergēdū sordes: rot̄ inq̄rat̄ p̄rutē sacri habuere baptisimat̄. Hinc moral̄ doctor Grego. hu; sus scripsit peccatricē p̄uilegatā cōuersionē p̄tractās in omelia eiusdē dr sic. Cogitāt̄ mibi de marie p̄nā flere maḡ liber q̄ aliqđ dicere. Cui⁹ em̄ vel sa; xēū pecc̄ ille hui⁹ peccatricē lachryme ad exēplū penitēdi nō emollit̄. Cōsi; derauit nā qđ qđ fecit z noluit moderari qđ faceret. Sup̄ cōuūates ingressā est nō iussa venit: iter epulas lachrymas obtulit. Discite qđ dolore ardet qđ flere in ter epulas nō erubescit. Sed ecce qz turpitudinis sue maculas aspexit lauāda: ad fontē misericōdie cucurrit: cōuūates nō erubuit. Nā qz semetip̄am ḡuit̄ erube scibat: im̄: nihil esse credidit. qđ verecūdaret̄ foris. Hec Gre. Etia p̄ doctor

De penitentia marie

hieronym^o oñdit q̄ta fuerit efficacia p̄nitentiõis ac p̄r^o lachrymar^u bul^o fellef^o
me p̄cãtrici: scribēs ad furiã in epla q̄ incipit. Obsecras litteras z in p̄l^o dep^o
car^o. Ita dices. Heretrix illa in euãgelio baptizata lachrymis suis. Et crine
q̄ multos añ decepat pedes dñi tergēs saluata est. Nō habuit crispãtes mitras
nec stridētes calceolos: nec orbes stibio fuliginatos. Quãro ei fedior tãto pul
crior fuit. Hec hieo. Excellētã q̄z fidei eiusdē p̄cãtrici: vigilãtiã: sollicitudiez
dilectōez ac viuacitatē ardētissime charitatē describit hieo. i epla. ad p̄ncipiã
in expōe illi^o psal. Erucrauit cor meū. Epla icipit. Scio me p̄ncipiã in ch̄o fi
lia. vbi extollit ac magnificat mariã magda. sup oēs aplos sic dices. Sacerdo
tes z iudei crucifigūt filiū dei: z maria magdalene plozat ad crucē: vnguenta
parat: q̄rit i tumulo: hortulanū interrogat: dñm recogit: p̄git ad aplos: rep
zū nūciat: illi dubitat: ista p̄fidit. Vere p̄irg^o: p̄e turrē cãdor^u z libani q̄ resp̄i
cit facie damasci sãguinē v̄z saluator^u ad sacci p̄niaz puocãt. hec hieo. Ta
ceo tubas sp̄ss̄cti augustinū z amb. ac cetera ecclē ch̄i lūnaria: q̄ nō solū ve
hemētã p̄nitentiõis abūdãtiã lachrymar^u: mirãdã p̄niaz: tãre p̄cãtrici stupē: sed
p̄ excellētã suoz charismatū. nūc laudib^u p̄phetē: nūc agelic^u p̄tutib^u: nūc ho
aplic^u p̄uilegijs illã asserūt b̄meritã. Illustr^u q̄z frãcis^o petrarcha v̄r tã in
diuinis scriptur^u q̄ sectarib^u litter^u eruditissim^o. Rhetor q̄z z p̄bs ac poeta ce
leberrim^o fuit. Hic p̄ oē t̄ps vite sue mariã magdalena mira reuerentia coluit
dices: dignū esse pctōrē ad p̄cãtricē recurrere. Cui^o meritissima gesta vt corre
cti^o imitari posset/ suo exēplo vitã solitariã aggressus est. In q̄ v̄qz ad mortē
tam in orōnib^u q̄ meditatiōib^u atqz acerrimis sacraz litteraz studijs p̄seuera
uit. Et sic relatu digno pct̄ere potui i heremitorio suo agri putauini obiit in
dño. V̄r oim p̄culdubio suo t̄pe dectissim^o ac doctissim^o. V̄tra q̄z volumina
memozata dignissima stilo elegãtissimo sc̄psit. q̄b^u nomē suū imortale poster^u
rell̄qt. Sz qz tã dign^o vir accusat q̄ p̄lib^u añis amore cufusdã adolescētule fue
rit capt^o: quã t̄pe laurã nomiat q̄ p̄r^o lozeta dicebat. Pro cui^o amore tã q̄ues
ra cogit
amantē. q̄relas: flebiles voces: estuãtia desideria: lamēra pl̄ima: z nūc leta nunc tristia
nūc ad astra rapit z subito in terrã p̄sternit. d̄ extremo in extremū: a calido in
frigidū: a luce i tenebras p̄rãsit. Nūc maria trãsgredit nūc v̄bes discurret. et
velut impacitēs p̄fingit se nō posse accipe neqz de impossibilitate solariū: neqz ex
difficultate remediū more illoz q̄ v̄scia carnis furibūdo impetu sequunt^u quo
rū natura est ignorare iudiciū: modū nescire: rōne mltoties carere nec altō col
gitare q̄ qd̄ diligūt. Hoc falsum est: z tã dign^o vir iniuriã patit. Nã credim^o
h̄mōi p̄bositates d̄ industria q̄rudã machinatas de q̄b^u intelligit illd̄ hierony
mi in epla ad furiã q̄ ait. Valoz solarū ē bonos carpere. dū p̄cãtiū mltitu
dine putat culpã minui delictoz: sz tñ ignis stipule cito p̄q̄scit z erudās flam
ma deficiētib^u nutriment^u paulatim emozit. Sibi crede ait hieo. Nō est eius
dē virt^u/aureos nūmos p̄bare: v̄ina degustare: z p̄phetas itelligere. Nec possu
m^o (vt idē testat.) op̄ipare/comedere/bibere ad saturitatē: veste pulla rubicū
dis genis icedere: vxoz adherere p̄pletib^u: z speculari ingētia. Nō em̄ humana
mēs p̄t esse libera ad p̄replādū celestia q̄ desiderijs carnalib^u inbat. Pura ē z
sc̄ra sc̄ptura sacra: iō cū puritate cordis ē q̄rēda. Recti^o q̄ laura quã frãcis^o pe
trarcha v̄nicã i toto orbe fuisse testat: nō lubricã adolescētulã: sz figurã alicui^o
p̄itatē resp̄ctat. V̄r coronã victorie desīgt q̄ ipōnit legitime certati. Aut sap̄
entiã d̄norat q̄ charo corō diligēda ē. eo q̄ ipa sola nos br̄os efficiat. V̄r itaqz
tã dign^o vir i hūanis vita fūgeret: atqz oia loca i q̄b^u br̄issima magdalena cō
uersata fuit reuerēt lustraret. Tãdē ad spelūcã illã deuotissimã in q̄ suã p̄git
p̄niaz declinauit. V̄biqz pauc^u dieb^u i lachrymis ad duoz d̄ez p̄manēs ob sue pe
grinatōis memoriã triginta sex p̄sus p̄ modū orōnis ornatissime edidit. Quos
qdē ego ip̄e cū eadē spelūcã v̄sitarē ab exēplari i oratorio illic app̄eso pene iã ob

Amor
ad q̄r z q̄
ra cogit
amantē.

Frãcis^o
petrarch.
iniuriã
patit.

Uterato vix trāscribere potuit. Nā loc⁹ ille hūidus est valde: vt pote in rupe alio
 tiffima: in q̄ p̄tinue sūt stillātia saxa: q̄ hūiditas mī ē corruptiōis. Hec sūt car
 mia q̄ h̄ ifra sublūgo: rā ob reuerētiā seraphice peccatrici: q̄ et⁹ q̄ edidit.
 Dulcis amica dei lachrymis inflectere nr̄is.
 Arq; humiles attende p̄ces nostreq; saluti
 Cōsule. Nāq; potes: nec em̄ tibi tangere frustra
 Permissum/gemituq; pedes pfundere sacros
 Et nr̄tidis stecare comis/ferre oscula plātis
 Inq; caput dñi p̄ciosos spargere odores
 Nec tibi cōgressus p̄imos a morte resurgens
 Et voces audire suas z mēbra videre
 Immortale decus: lumē habitura p̄ enū
 Nec q̄c̄q; dedit etheret rex ch̄s olympi
 Uiderat ille cruci herentē: nec dīra pauentē
 Iudaece tormēta manus: turbecq; furentis
 Iurgā z insultus equāres p̄bera linguas
 Sed mestā inreptāq; simul digitisq; cruentos
 Tractantē clauos: implentē vulnera fletu.
 Pectora tūdentē: violētis candida pugnis.
 Uellentē flauos manib; sine mora capillos.
 Uiderat hec inquā: dū pectora fida suoz
 Diffugerāt pellente metu: memor q̄ reuissit
 Te p̄imā ante altos: tibi se p̄ius obtulit vni
 Te q̄z digressus terris: z ad astra reuersus.
 Bis tr̄ta lustra: tibi nūq; mortalis egentē
 Rupe sub hac alutritā longo in tpe solis
 Pluuis cōrenta epulis z roze salubri.
 Hec domus antra tibi stillātib; humida saxis.
 Horrifico tenebrosa stru: tecta aurea regū
 Delitias oēs ac dītra vicerat arua
 Hinc inclusa libens longis vestita capillis
 Ueste carens alia ter denos passa decēbres.
 Diceris hic nō fracta gelu: nec victa pauore.
 Nāq; fames: frigus: dñz q̄z saxa cubile
 Dulcia fecit amor spesq; alto pectore fixa.
 Hic hoīm nō visa oculis st̄pata cateruis.
 Angelicis: seprēq; die subuecta p̄ horas.
 Celestes audire choros aterna canētes
 Carmina: corporeo de carcere digna fuisse.
 Hec de briffima ac scriffima Maria magda. dicta sūt vt peccatrix aīa exēplo
 et⁹ ad recogitandū pctā sua mag; ac mag; excitet: atq; ad spē impetrādī fidu
 ciā aniet. Nemo q̄ diffidat: null⁹ desperet: null⁹ deficiat: si aut cupiditate vici⁹
 aut libidine i pulsus: aut errore decept⁹: aut vi coact⁹ ad ilusticie viā lapsus est
 Q; teste Lactā. p̄t reduct ac liberari: si eū peniteat actor z ad meliora p̄uers⁹
 satisfactat deo. Hic Cassio. sup illō ps̄. Pro nihilo saluos facies illos: dē sic.
 Quid ei meruit latro vt sic padisuz velocit̄ itroiret: Quid publican⁹ q̄ repete
 d̄ rēplo absolut⁹ extuit. Ille dedit p̄fessōis subitū votū q̄ donauit z p̄missū. Et
 Petr⁹ rauē. i ser. ait. Quis i seculo peccauit enormi⁹ paulo: q̄s i religiōe q̄u
 petro: illi tñ p̄ p̄niaz meruere asseq; nō solū misterii s; magisteriū scriitar;. Pro Recogni
 p̄te rea paul⁹ ap̄ls p̄siderās occulta mysteria dī fatef se oim debitore dices ad t̄lo sui mī
 Ro. j. c. Grec; z barbar; saplētib; z ist. debi. sū. Siqdē alios q̄pl̄imos pctōzes rāda oga
 quiffimos nouim⁹ p̄tute p̄tite recognitōis ac p̄ctudis i optios mores trāfisse tur.

De Renouatione

De pessimis: teste Leone papa: Ex ebriosis sobrios: ex crudelibus misericordes: ex rapacibus largos: ex incōtinētib; castos: ex iracūdis placidos: ex renacibus liberales: ex loquacibus taciturnos: ex timidis audaces: ex negligētib; sollicitos: ex superbissimis clemētissimos: ex ferocibus factos esse trāquillos. Nā q̄s viles fecit carnalis cupiditētia. Nescim⁹ q̄ speciosos spūaliter factura grā: sit q̄ ois hō scūs et benign⁹: brūs q̄dē vt declinet phibita: benign⁹ vt faciat impara. Et sic ait Petr⁹ rauē. Multa sūt q̄ de iudicio dī hoies iḡrant: qz forte q̄ vos laudat ille rep̄hēdit: et q̄ vos rep̄hēdit ille laudabit. hinc Hiero. ad Thesiphontē vrbicū epla icēpit. Presumptionē meā excusare conarer: ita inq̄r. Quis h̄ p̄sumptio nis spūs q̄ tātā in aīo n̄ro opat̄ audactā: vt cū sc̄tōs hoies d̄ leuib; etiā culpīs videam⁹ eē punitos: et nos q̄ ridet̄ i maiorib; et plib; delinq̄ntes eternos i med̄ia dānatōe fore credam⁹. Quāq̄ leue nūq̄ sit deū etiā i exiguo p̄tenere q̄ nō tm̄ ad q̄litate peti respicit: s; ad p̄sone p̄tēp̄rū. Propt̄ qd̄ hōi nō solū intēdēdū est q̄le sit qd̄ iubet: s; q̄nt̄ sit ille q̄ iubet. Excludit h̄ loco vulgar; illa snia quā mibi suo iudicio religiosi: et q̄ sibi sapitēres vident dicere solēt. Sufficit nob̄ vt nō criminalia pctā et matora factam⁹: facil̄ ē em̄ omīssio minorū delictorū. Qui dū aiālī sapia occupat̄ aīos: spūalē itelligētā: et p̄suetudinē diuīe leḡ iḡrant q̄ sepe pctm̄ oñdit: qd̄ nob̄ nō videt̄ eē pctm̄: et illic p̄teratē fac̄ vbi nos op̄ implet̄ tatis oñdim⁹. Saul et Josaphat reges fuerūt ppli isrl̄: et dū miscdiāz hīs q̄s de us oderat p̄stiterūt dei offensaz i ope p̄terat; icurrūt. Ecōtrario Phinees filij q̄ leui grām dei hūana cede et suoz partēidio meruerūt. Vidēs q̄ntū ab hūānis sensib; p̄ n̄raz iperitā discrepat diuīa snia: vt nob̄ interdū celest̄ iudic̄ dī p̄sartōne nescitētib; iniusta videant; q̄ p̄ cāz sciam iuste sat; et recta facta p̄banf̄ Rursuz ea q̄ n̄ro iudicio bona p̄bant ap̄d deū plerūq̄ reproba et inḡta vident̄ Quis hodie p̄is abrae exēplo: inortū volēs trucidare filiū: hūano iudicio nō crederet insan⁹. Ecōtra. Quis i tactu arce diuīe imitat⁹ oza hoim̄ snia dāna ref. hec Hiero. Qua snia apte dat̄ itelligi q̄ difficile sit ferre iudiciū: et de statu salut; vntusculisq̄ temere iudicare. Jō q̄ se existimat stare/ videat ne cadat qz p̄sumptuosus ac supbis p̄ os p̄trat; d̄r. Amē dico vob; publicani et meretric̄ ces p̄cedēt vob; i regno celoz. Propterea moral̄ doctor Greg. reddēs nos cautos: p̄onit nob̄ mirabile exēplū d̄ Stephano et paulo. Nā cū stephan⁹: p̄sentit̄ te simo adiuuante paulo lapidaret. tūc Stephan⁹ erat oīno bon⁹: et paul⁹ videbat penit⁹ mal⁹: et tū i p̄spectu dei paul⁹ q̄ sic videbat mal⁹ erat stephano n̄ solū merito: s; etiā p̄mto p̄ponēdus. Jō Hiero. scribēs ad furia d̄ p̄gnitate suā da i epla q̄ icēpit. Obsecras l̄ris et supplicat̄ de p̄caris: d̄r sic. Nō q̄runt i ch̄tia d̄nis in̄tia s; finis. Paul⁹ male cepit s; hū finituit. Jude laudant̄ in̄tia: s; finis p̄ditione damnat. Hec Hiero. Greḡ Hierony. ad amfcū egrotū in ep̄stola p̄solarozia q̄ incēpit. Quāq̄ certissime nouerim. d̄r sic. Sepe videm⁹ sordidat̄ tos ipropio ventisse i cādorē. Ferrūq̄ situ obductū in antiquā facie splēdescere Vidim⁹ aux argētūq̄ flāme disciplina purgari: et arbores trūcatas cultu letif̄ simo reuultiscere: amensiq̄ p̄gult; ornari. Vidim⁹ i fecūditatē sterilita reuocari et exhausto stipite exte radice et frugē maxīmā comitari. hec Hiero. Chryl. qz in desēptione psalmi. l. pulcre oñdit q̄ lapsus iustoz est maxia spes pctōz sic dī cēs. Dei em̄ miscdiā hūano generi pudētā factēs hū gesta sc̄tōz: et peccantū negligētā in meli⁹ cōmurauit: vt alioz vulnera alijs p̄uideat̄ sanitate. Et iusti naufragiū fiat pctōz stabilior port⁹. Quē em̄ iustū peccasse legero et penitūss̄ se: tā nō des̄pabo de mea salute: et cū audito diabolu de celo cadentē: illi⁹ rutina mibi sit occasio resurgēdi. Propt̄ h̄ ei spūsc̄tūs nō solū hū gesta sc̄tōz: s; et neq̄ gl̄gētias mēorauit: nō aut̄ p̄t̄ illos tm̄: s; p̄pter eos q̄ sili passioi obnox̄y erāt. hec Chryl. Ex dicit̄ p̄z p̄ famosissima ac clarissima exēpla q̄ntē p̄vultis sit se spm̄ ac p̄prias in̄tates discutere ac veractē detestari p̄ dolorē p̄ritionis.

Difficile
est iudici
um hūā/
noz actu
um.

De aquila/cetuo/atq; serpente. Et pmo quō aquila ad iuuentutem renouat: sic pctor ad gram p verā pntionē.

Tertio supest vt p recreatiōe languētis ac sitiētis anie ad moralia magis declinē: qz cū Intētiō nra ferat ad pncipalr ondē dū qz int oia remedia adqrēde salutis nllm efficacit sit qz seipm ac pca ppria recogscere: pfecto fmōes morales ac exēplares mlto magis sūt vtilēs: rū qz actōes sūt suppositōz: rū qz magis mouēt z inclinat affectū: vt a pntē i pntē pgrēdat. Idcirco videā qtr ad discursēdū ac remēorādū ppas int/ qrates puocamur exēplo aqle/cerui atq; spēt: nā hec trla aialta renouant vt videbim: s; nō tū renouant ad imortalitatē. Aia at rōnal rāre est dignitatē vt p sui recognitiōe: nō solū ad imortalitatē: s; etiā ad vitā etnā (qđ est lōge psta bill) renouari possit. Et qz pmo d aquila agēdū ē. Pō scire optet scdm Amb. Adla ceru uo z ser 4 pes reno uantur. In. v. li. hexameron ca. xvij. qz aquila dz auis regal. Vincētū vō in speculo natura li lib. xvj. ca. xxxij. Ita inqt. Adla ē rex autū sic leo ferax/ z bos iūmtoz. Qēs qppe aues nobiles eayisa pntmescūt. Et qz inueniunt ser aqlaz gna deq; ple ne scribit Dagn° albert° in. xxij. li. d aialib: sō nota q loqmur h de nobill aq la q latine herodius qsi heros autū vocat. Hec igit nobil aq la put a diuersis scriptozib; colligere potui dū sento gnat. tria pcpue damna incurrit. Primo rex autū gnat ale ei: z penas qbad pdā ire solebat amittit. Secdo obducit caligie oclli ei. Tertio rostri onere ac reuolutiōe gūata cibū capere n pō z inde laqueat. Aquila Sz qdā naturali mō ex industria a deo sibi data reparat vt iuuenis fiat: tu trla da / rta illō dautd in psal. cij. Renouabit vt aqle iuuent tua. Eursus qppe naty mna in / ral rex ē qdā mortō creature ad pceptū diuinū. Cū igit senuerit aq la qrit fon currit. rē aq viue z pēū volitat in altuz vsq; ad ethera sol vt dicūt physiolog° z papi Adla se as: ibi galas suas incēdit. Silt qz caliginē oculoꝝ i radijs solarib; exurit. Tūc quō rno demū velocit descendēs: in fontē se imergit: z statim rota innouat. Frayt alaz uat. vigore: oclloꝝ splēdore: z rostro ad saxa limato restaurat in meli°. Hinc Hier. ad psidiū diaconē in epla q incipit. Hieronym° psidio fratri salutē: dr sic. Aq la qn senuerit gnat ipi° pēne z ocll: queritq; fontēz erigit penas z colligit in se calozē: z sic oclli ei° sanāt. Et in fontē se ter mergit atq; tra ad iuuentū redit: hec hiero. Sūt alij q dicūt q aquila senescētib; pēnis z hebetato visis: ter sursuz ascēdēs visum z alas sōle acuit totiesq; in fontē viuū se imergit. Sic parit rrib; vltib; redit visus ei° z plume z rostr: cū aut adhuc qro attētauerit tunc morit. Sz videam qd magn° albert° d renouatiōe aqle dicat q in naturali pbia fuit pnceps z monarcha. Vtr eruditissim° ac scripsim° tā i diuis scptur; q i cūct; physic; disciplis nllū suo tpe secūd°. post quē siltis nemo surrexit. Qz aut de necromātia accusat insuriā patit: vtr tā excellēs q ob magnitudinē doo ctriē ac sapie magnus dicitus est. Hic igit in. xxij. li. de aialib: de aq la tra scri bit Forath z adelim° dicūt aq la quādo senescit: tēpore q pulli tā grades facti: venari sciūt z possunt: psiderare fontis limpidi z late scaturitōis ebullitiōe: z sup illā directe in altū extolli vsq; ad tertū aeris interstitiū qđ estuz vocant m° in li. metheozoz. Et cū ibi incaluerit qsi exuri viderur. At subito dmissis ac retract; alis ruit in fontē frigiditatē/ vt ex frigido exteri° restringēte caloz intrinsec° in medull mltipliē. Et tunc exurgit de fonte z ad nidum quē ibi vicinū hz puolat: z iter alas pulloꝝ recta resoluūt insudorem. z sic exuere dz an riq; tatis habitū deposit; pennis veterib;: z rursus indutinouis: z interim do/ nec recreuerint sustentat pceda pulloꝝ. Sed ad hoc aliud nescio dicere nisi qz mtrabilia nature mlta sūt: sed qđ vidi in duob; herodij; in terra nra: his non pcordat: qz ille domestic erant: z ad modū altaz autū rapacium mutabant. Dicūt etiam quidā hanc aq la rostrū: imis aduncum z recuruū z yngues ad

Aquila cer uo z ser 4 pes reno uantur.

Aquila est rex autū

Aquila

Aquila re nouatur ter z non amplius

De Al berto ma gno.

Aquila re nouatur ter z non amplius

De Al berto ma gno.

Aquila re nouatur ter z non amplius

De Al berto ma gno.

De proprietatibus

Doralis deponere et acuire quoniam hec prede hebetata fuerint instrumenta. et si quilibet de compertum est esse verum. hec albertus. **D**oralis: ista aquila regalis peritorem peritum et aquila fecit humillatam fecit. quod cum esset filius diaboli per peritum: per sola peritorem effectus est. **I**tem peritorem: et peritorem: quod filius eterni regis iesu christi. **T**unc quippe homo peritorem quoniam aquila volitat in altum quoniam per preplationem rex diuinarum alas siue penas. id est cogitationes et affectus sursum erigit: celestia degustando. **E**t sequenter oculos in spheram solis eleuare dicitur quoniam per deuotas meditationes in sublime fertur: ac totus in spiritu erigitur: atque ad gaudia eterne vite mere transgreditur. **C**um ergo peritorem per ardorem charitatis in solem iusticie christi sic accessus fuerit: tunc seipsum totum imergit in fontem aque vite: quoniam puro corde sacramenta passionis christi deuote recogitauerit. **Q**ue passio recte dicitur fons indefectus eo quod sit speculum omnium virtutum. origo et causa omnium meritorum ac languentis anime nobilissimum remedium. **E**tiam aquila. id est anima rationalis. alas suas. id est tres potestates suas: intellectum: memoriam et uoluntatem. penas que alas. id est sensus corporeos quibus morte aquile uolat ad preda peritorem ire solebat. **P**er tunc tantum sacramentis renouatur ad statum gratie saluatur. **T**andem per rostrum aquile incuruatum ad peccatum superbia peritorem designat: quod per amorem proprie excellentie ad terrena desideria incuruatur. quod curuitas tollit quoniam peritorem seipsum ac proprium amorem sui inordinatum allidit ad petram: petra autem erat christus.

Aquila habet decem proprietates: que spiritu aliter habere dicitur homo contritus. **L**iter homo peritorem et humillatorem dicitur aquila propter decem proprietates eius. **P**rimo aquila a huius uolatus altitudine. **G**olat quippe altissime propter esse preplationem et autem emulationem: teste magno Alberto ubi super. **P**ropterea abbas prope clamans protra populum idumeorum ait. **S**i exaltat fueris ut aquila: et inter sidera posueris nidum tuum: quod si dicat. uolat et nidificat in locis altissimis: tamen inde retrahere dicit dominus. **I**tem aquila dicitur nobilissima: utpote autem regina. **P**ropterea iohannes euangelista quod excellentiam diuine nature in christo altissime sublimi sublimi atque perfectus descripsit figurat per aquilam in altum uolantem: ut per Ezechiel. j. ca. **I**tem Hieronimus in plogo super iohannem ait. **I**ohannes euangelista assumptus penas aquile ad altiora festinans: de uero uite disputat. **N**am ipse est deus dauid in psal. ait. **A**scendit super cherubim et uolauit: uolauit super penas ueterum. **I**ohannes quippe uolauit super cherubim: quod diuinitatem christi per ceteros euangelistas in preplatione rex diuinarum subtili speculando transcendit atque mirabili descripsit. **I**n Aug. de illo ait. **S**i altissime intonisset totum mundum capere non potuisset. **E**t hieronimus ad paulinum presbyterum inquit. **I**ohannes rusticus: piscator indoctus. **E**t uero obsecro uox illa. **I**n principio erat uerbum et uerbum erat apud deum. hoc doctus plato nesciuit. hec eloquens demosthenes ignorauit. **H**ec hieronimus. **P**ater itaque ex dicitur quod aquila huius uolat altitudine. in qua notat eminentia contraplationis quam dicitur habere homo peritorem et humillatorem tam circa spiritualia quam omnia alta que concernunt statum proprie salutis. **S**ecundo aquila huius oculos uiuacitatem mirabilem. **E**t ideo aquila ab acumine oculorum uocata est: ut Isidorus et magnus albertus testantur. **N**am Isidorus in. xij. li. **E**rymo. c. vij. dicit aquilam tantum esse peritorem ut cum super maria immobili pena ferat: nechuanis pateat obtutibus de tanta sublimitate pisciculos notare uideat. **E**tiam Job. xxxix. ca. dicitur quod aquila de inaccessible rupibus preplat escam: et delonge oculis eius prospicitur. **M**agnus autem Albertus in. xliij. li. de animalibus dicit aquilam habere tres acuitates. nam maxime uiget acumine uisus: quod dicitur sole in rota sine lachrymatione potest inspicere. **S**ecundo uiget acumine ire. **F**racunda enim est maxime et superba. **T**ertio uiget acumine instrumentorum uenandi. huius ei rostrum et acumina uentum acutissima. **D**oralis pro Bre. in. xxj. li. moral. ca. cv. ita inquit. **L**ucra quippe autem uisum acies aquile superat: ita ut sol radios fixos in se et oculos nullo lucis siue corruscatione reuerberas claudat. **H**abet enim aquila oculos super modum arduos et croceos: ut inquit Albertus. et sic quoniam domesticat preda uidet leporem inter frutecta latentem antequam considerari possit ab homine uel a canibus. **I**n quo figurat intelligentia rerum diuinarum: quod homo uere peritorem habet scientiam spiritus sancti: quod dirigit in agentem

dicit: idem ad veri solis radios liberos cordis oculos erigit: atque omnia que sunt fideliter
 dulcedine spirituali degustat: de qua ait David in ps. Gustate et videte: quoniam suavis
 est dominus. Tercio aquila super omnes aves est in suo volatu vel cursu velocissima. Nam
 cum famelica fuerit ad istar sagitte volat ad cibum. Et cum in sublime fuerit elevata
 inde torretur more ad predam descendit: ut inquit Hieronimus. Propterea Deus. xxvij. c. dicit aquila
 la volare cum impetu. et Job. ix. c. describit aquila velociter volare ad predam. et Aba-
 cuth. j. c. dicit aquila festinans est ad comedendum: in qua dicitur intelligi proprietas boni
 opandi/qua habet deus homo qui vere est prout et huiusmodi: quod teste Ambrosio super Lucam. j. ca.
 Rescit tarda molimina spississimi gratia. Quarto aquila ut inquit Ambrosio. ubi super pre-
 da sua valde concitat alios auibus: sed si preda non suffecerit proximorum sibi autem deplu-
 mat et comedit. Ex qua admonemur ut secundum dilectionem charitatis concitemur proximis
 nostris tam bona anime quam corporis: quod regia (crede mihi) res est succurrere lapsis. Offi-
 cium quod liberalitatis: teste Seneca est omni petenti dare/deos imitari. Si ergo deos
 imitatur: da etiam ingratum. Nam et sceleratum sol oritur: et pirata maria patet. Quinto
 aquila in locis arduis ponit nidum suum: ut inquit beatus Hieronimus. xxxix. ca. ubi non est accessus
 suis hominibus vel bestiarum: et hoc facte ex industria naturali ne pulli sui rapiantur ab homine
 vel a bestiis devorentur. In qua re denotatur ut debeamus cordis nostri desideria ad al-
 ta dirigere: atque opera meritoria in tuto reponere: iuxta illud. Theaurizare vobis
 thesauros in celo: ubi nec erugo neque tinea demolitur: et ubi fures non effodunt neque
 furantur. Dat. vij. c. Sexto aquila cum senuerit renouatur ex industria a deo sibi da-
 ta: ut dicitur in ps. p. quod intelligitur studium eterne emendationis ac verum propositum habet
 nendum a futuro illi quod in corde prout est. Nam talis propositio boni propositi cauendum est
 turo: teste Gregorius. facit aiaz horrescere purpuram: desiderare ciliatium: amare lacrimas
 mas: fugere risum: magna agere: humilia loqui: iuste operari: et super peccatis timere ac
 mere. Septimo aquila habet membrorum pulchritudinem. Nam teste magno Ambrosio in xxvij.
 li. de animalibus. Aquila gradus est valde tora nigra: licet in senectute ad cineritatem
 in dorso: et super alas puertat: et est pedum valde croceorum et longorum et fortium unguium.
 Et est magni rostri cineres ad nigredinem declinat. In qua figuratur decor prout
 quod recuperat ab homine prout prout. Nam homini prout restituntur tres prout theo-
 logice: fides: spes: charitas. Et quatuor morales: prudentia: iustitia: temperantia:
 fortitudo. Et septem dona spiritus sancti atque excellentia diuine gratie: cuius splendor: fugat
 omnem peccatorum turpitudinem. Octauo aquila inimicat serpenti. Nam ubique ex alto
 illi prosperitatem impetu velocissimo descendit: illi quoque unguibus dilaniat: in qua dicitur intelli-
 gi vigilancia quam habet deus homo prout p. custodia tantum thesauri nea tortuoso serpente
 bove suo diripiat. quod teste Gregorius. Hostis nihil malicia tanta arte se palliat: ut plerum-
 que ante decepte mentis oculos culpas prout fingat: et inde quod quod expectet pro-
 mta: vnde eterna dignus est in ventre tormeta. Hec Gregorius. Nono aquila filios suos
 rubi sollicitudine mirabile. Nam cum ex loco ad locum vult pullos suos transferre
 super humeros portat eos. Non enim timet in pre superioribus: sed tamen ab inferioribus ne emittantur
 sagitte. Pro ponit pullos suos super humeros: ut si casus accideret ipsa prius recipiat
 at sagittas quam pulli percussant. Etiam aquila ex amore pullos suos excitat ad volandum
 vnde Deus. xxxij. c. dicit. Sic aquila pueros ad volandum pullos suos et super eos volitans
 Et parit in nido suo gemas ponit: ut scribit magno Ambrosio ubi super. ut puro ad repe-
 ramentum calor. Sic etiam grues quod aves lapides in oua ponunt: ut idem dicit. Fre-
 quos suos ungue in spelas radios sol obijcit: et quod viderit immobile tenere acie: ut
 dignos sui generis prout. Si quod pro obtutu deflectere viderit quod degeneres ab-
 ijcit: in qua re dicitur intelligi sollicitudo ac vigilancia quam habet deus homo prout circa pro-
 morum suorum salutem: quod teste Gregorius super Ezechielem. Nullum omnipotentis deo tale sa-
 crificium offerre potest: quod est zelus animarum. Decimo aquila inter omnes aves non te-
 met contraria. Unde quod per beatus teste magno Alberico in xxvij. li. de animalibus: ubi loquitur. Decima

Tercia

Quarta

Quinta

Sexta

Septia

Octaua

Nona

Decima

De cerui proprietatibus

De dracone. Dicitur aqla inf aues: z lauz inf plātas nō fulmiari: sic ecōtrario dicitur dracones timere constra: z hec aialta sept^o fulminari. Ex hoc dat itelligi qd hō vere p̄rit^o p̄sident sperat in dño: qz hz gram ei^o p̄ scuto q̄ p̄regit q̄si aqla a facul^o z fulmib^o d̄sueraz t̄rationū. Propterea Dauid i ps. xc. ait. Qui habitat i adiutorio altissimi i p̄ctōe d̄i celli cōmorabit. et itez. Scapul^o suis obumbrabit tibi: z sub pennis ei^o sperab. Scuto circūdabit te p̄tras ei^o nō timebis a timore nocturno. Hic Leo papa i ser. vij. decimi mēsis: q̄ icipit. P̄sidentia militie ch̄tane: ita ait. Fremit aduersari^o: z cruētas inimicicias ad q̄eras cōuertit insidias: vt q̄s vincere fame z gelu flāmis ferroqz nō poterat octo tabescere: cupiditatib^o irretiret: ambitiose isaret: voluptate corrūperet. Sz his malis atqz alijs oib^o destruēdis hz acies ch̄tana potētes munitiones z arma vlt^o cricia deo istruēte milites suos spū p̄itat: vt māuerudo trā: largitas auaritia: benignitas exiguat iudicia. Cōmutate ei dextera excelsi corda mltroz redit i nouitate verustas: z d̄ int̄q̄tas famul^o mistri p̄dite iusticie. Subegit luxuria p̄tinetia: hūilitas arrogātia p̄pulsauit: z q̄ ipudēcia sorduerat castrate nūuert. hec Leo. Ex dicit^o patet p̄prietates aqlē q̄s spūat hz p̄rit^o z hūilit^o.

Ceruus habet decē p̄prietates q̄ in hoie cōtrito inueniri debent z q̄bus excita ad recognitiōe sui.

- Cerui p̄prietates**
Prim Consequent hō p̄ritus cōpat ceruo p̄pter decē p̄prietates ei^o. P̄rio ceru^o cū fuerit vulnerat^o mltis sagittis currit ad fontes agrū z q̄rit ibi pabula amara herbe d̄tamt: cū p̄tute tela a vulnerib^o repellit z vulnera ei^o cū excusit acceptas sagittas: sic p̄cōz cū se viderit mltis ac varijs modis a sagittis p̄ctōz vulneratū conari d̄z p̄ pabulū amaritudinis p̄ cōtritiōis iuentre d̄m te suz ch̄m cū m̄ia p̄cōz vulnera sanāt. Est ei d̄ns Iesus t̄apl^o z m̄scōz teste Cassio. vt nesciat d̄fferre quē p̄p̄cto corde sibi senserit supplicare. Secōdo ceruus vt ait Iud. vbi s̄. erect^o aurib^o acute audit: submissis at̄ audit nihil. Sic p̄cōz p̄tute p̄ritiōis erigit aures cordis ad alta celoz: atqz p̄ auditū vere fidel degustat q̄ndā dulcedine rez d̄siaz quā nō poterat p̄c̄pe dū p̄us ad secularia desideria porrigeret aures. Tūc em̄ teste Ber. Aures bone sūt q̄ libent̄ audiūt vtilia: prudent̄ discernūt audita: obediet̄ opant̄ itellecra. Tertio ceruus vt scribit Alb. i. xxij. li. d̄ aialib^o. Venenata iacula fugiūt: itō si i locū eoz iacitū recedūt. In q̄ reddat̄ itelligit: vt hō tota p̄tute sua occasiōes ac oia p̄ctōz ḡna fugiat: qz i hoc solo p̄sistit sal^o n̄ra vt p̄ncipijs resistam^o. Hinc Eccl. xxj. c. d̄z Quasi a facie colubri fuge p̄ctm̄: z si accesseris ad illa suscipiet te. q. d. Sic coluber ificit hominē q̄ sibi appropinquerit: sic p̄ctm̄ inorticat aiām. Si q̄ accesseris ad p̄ctā p̄ p̄sensum suscipiet te iuoluēdo z ligādo p̄ actū z p̄suetudinē: qz q̄ les s̄ act^o tales habet̄ subsequunt. Hinc Augu. i li. enchir. ait. P̄ctā q̄suis magna z horreda cū i p̄suetudinē venerint. aut parua esse: aut nulla credunt vsqz adeo vt nō solū nō occultāda: verū etiā p̄dicāda diffamādaqz vident. Quarto cerui fm̄ Greg. in. xxx. li. mora. ca. xxxij. q̄n i agmine suo ambulāt: vel q̄n flu
- Quarta** mina trāseūt p̄pter pastū: si maḡ est latitudo quā trāsnare cupiūt: capiti suo rū onera: dozlis p̄cedētū supponūt: sibiqz inute succedētes labore pōdētis oī no nō sentiūt. Idē hz Aug. i explanatiōe psal. xij. Et Alb. i. xxij. li. d̄ aialib^o. i q̄ admonemur: vt applicā doctrinā cauta obfuarōe custodiam^o q̄ d̄z. Alit̄ alter^o onera portate: z sic adimplebit^o legē ch̄i. Idē Greg. sup̄ Ezech. ait. Nulla sūt bona q̄ agimus si nō eq̄nimit̄ p̄rimoz mala toleramus. Quinto i ceruo notat̄ insignē q̄ddā agilitatē ac velocitatē: teste Aug. in explanatiōe psal. xij. Velocitōz em̄ i cursu est alijs aialib^o. Et hz tibias h̄nd̄spositas z pedes duos ad saltēdū ex fouea aut ex luto vlt̄ vltra sp̄ias. Ista p̄prietates agilitatē p̄uenit hōi

De proprietatibus cerui Fo. xvii

perito q̄ saltē vltra sp̄nas diuiciarū: rollēdo affectū cordis sui a secularib; desī
derijs. Et saltē extra lutū carnalē p̄cupiscēte: et extra foueā sup̄bie. Hic dauid
ps̄. xvij. Qui p̄fecit pedes meos tāq̄ suoz et sup̄ excelsa statues me id ē p̄fecte
affect⁹ meos vt trāssiliat spinosa et vmbrosa ip̄licamēta et picula hui⁹ mōi. Et
tūc saltet sic ceru⁹ claud⁹. Esa. xxxv. c. Sexto ceru⁹ mutat cornua: vt dicit Al
ber. vbi. s. Per cornua at̄ fm̄ Aug. i explanatiōe psal. lxxij. Dignitates sub
limitates ac p̄ates sup̄boz intelligunt. Vñ Dauid i eodē psal. Dixi iniquis: no
lite inique agere et delinq̄ntib; nolite exaltare cornu. q. di. si fecistis iniquitatē no
lite eā defendere p̄ elationē et superbiam vt exponit Aug. Cornu v̄im de iniqui
tate est: cornu ch̄i d̄ maiestate ē: et iterū. Nolite extollere i altū cornu v̄im. i. su
perbiā et potētā. Nolite loq̄ aduersus deū iniquitatē. s. detrahēdo/ vel murmu
rādo/ de his q̄ agit i ordie p̄dētie sue/ vel q̄re hūc humiliat/ v̄ hūc exaltat: qz
tandē cornua p̄ctōz frāgent ab illo. Iō subdit dauid i fine eiusdē psal. Et oia
cornua p̄ctōz p̄fringā et exaltabunt cornua iusti. Sup̄ q̄ d̄t Aug. Cornua pec
catōz/ dignitates sup̄boz: cornua iusti munera sunt ch̄i. Etā Amos. vj.
ca. in p̄sona sup̄boz ait. Nunq̄d in fortitudine n̄ra assumpsim⁹ nob̄ cornua. i. po
restatē tp̄ale adq̄sum⁹ nob̄ p̄ria p̄tute et idustria. Hec p̄rietates ceruoz cōue
nit hoi p̄rito/ q̄ mutat cornua. i. deponit sup̄biā/ vanā gliaz/ et secularē potētā
am p̄ sui recognitiōnē et p̄p̄te volūtātē detestatiōnē. Hinc Paul⁹ ad Col. ij. c.
Nolite mēt̄ri inuicē/ expoliates vos veterē hoiem cū actib; suis: et induentes
nouū: eū q̄ renouat in agnitiōnē dei fm̄ imaginē ei⁹ q̄ creauit eū. Et ad Ro.
ca. Sicut em̄ exhibuistis mēbra v̄ra seruire iusticie in sanctificatiōnē. Septimo ceru⁹
ita nūc exhibere mēbra v̄ra seruire iusticie in sanctificatiōnē. Septimo ceru⁹ natura sil
uus natura est siluestris. i. habitās in siluis et mōtib; vbi sunt loca deserta et sil
lenticio plena. Vñ Dauid ps̄. cij. inq̄t. Montes excelsi ceruis: petra refugium
erinacijs. q. di. sicut montes excelsi sūt refugia ceruisq; ibi in siluis habitāt
et suū habet refugiu: sic petra cauernosa est refugiu erinacijs. Est aut̄ erinaci⁹
anial paruū spinosum q̄ etiā dicit ericius. Et hac cerui p̄rietate admonemur
vt velim⁹ p̄fugere ad siluas et ad mōtes et ad loca solitaria: vanas ac seculares
hoim societates relinq̄ndo: qz teste Seneca. Solitudinē q̄rit q̄ vult cū innocē
tib; viuere. Et sicut Aug. inq̄t. Vinus voluptatib; stimulat q̄ nō est vbi fre
quētia est voluptatū: et min⁹ auaricie molestias patit q̄ diuitias nō vider. Et
Hierō. ad Rusticū monachū in epla q̄ incipit. Nihil ch̄iano felicitus cui pro
mittunt regna celoz: dicit sic. Quid igit solitaria vitā reprehēdimus: minime
quippe quā sepe laudam⁹: sed de ludo monasterioz huiuscemodi volum⁹ egre
di milites q̄s eremi dura rudimēta nō terreat: q̄ specimen p̄uersatōis sue ml
to tpe didicerint: qui oim fuerunt minimi vt primi oim fierent: q̄s nec esurtes
aliqui: nec saturitas superauit: q̄ paup̄tate letant: q̄rū habitus: sermo: vultus:
incessus: doctrina virtutū est. Hec Hierō. Octauo cor cerui sentis ossessit. Ceru⁹ os
ut excicatū et puluerizatū/ valet p̄ cardiacā. Est aut̄ cardiacā passio quidā mor
bus q̄ dicit pullus cordis: qm̄ em̄ q̄s patit pulsum cordis: d̄ cardiacus: vel car
diacus: a cardīa grece: qd̄ latine d̄t cor: q̄si habēs cor ardēs p̄pter sitim. Ista p̄
p̄rietates cerui p̄uenit hoi p̄rito: cui⁹ cor p̄ verā p̄ritiōnē solidat et p̄forat i ad
uersis tolerādīs. Hanc ossēam cordis soliditatē habuit Paulus: q̄ ad Roma.
vij. ca. ait. Certus sum em̄: qz nec mors/ nec v̄ta/ nec angeli/ nec p̄ncipa
tus/ nec p̄tutes/ nec instā. nec futura/ nec fortitudo/ nec al. nec p̄fundū
nec creatura alia poterit nos separe a charitate dei: q̄ est i ch̄io Iesu d̄no n̄ro
Et itez ad Ro. v. c. Gloriamur in tribulatiōib;: sciētes q̄ tribulatio patientiaz
opaf. Nono ceru⁹ habet i se multa medicinalia. Nā fm̄ Alb. in. xxij. li. d̄ anī
malib;. Cereb; et sepū cerui p̄ pulsz cordis valere d̄t et dolorē anchaz et latep
dicinalla

Ceru⁹ est
natura sil
uestris.
Dauid sic
erinaci⁹

Ceru⁹ os
essit i cor
de

Ceru⁹ dz
mlra me
dicinalla

De proprietatibus cerui

z pferat ad repationē fracture z lenificat eā. Sepū aut cerui si cū eo fiat vncio pmes fugat. Sanguis aut cerui fric⁹ cū oleo si fiat ex eo crifere/sanat intesti noz vlcera: z remouet fluxū antiquū. Si potet cū vino/ualet ā apostemata ve nenata: cerebz et⁹ lenificat apostemata dura si sūt in muscul⁹ z cordis lūctura rū. Serpētes etiā fugiūt odorē cornu cerui sūnde z vnde caput dom⁹ suffumit get. Dicūt et plateari⁹ z Isaac q cornu cerui decoctū cū aceto si moueat i ore sedat dolorē dentū z cōsolidat gūnginas. Etiā cornu cerui cōbustū si potet cū modico melle/expellit pmes. Plura alia admirāda scribit Alb i eo. li. q raceo cā breuitat⁹. Hec igit⁹ p̄rus sanatiua q est i ceruo/ p̄ritione designat: q hz p̄tu rē sanadi oēs egritudies pctōz. Hic dauid i ps. cxlvj. ait. Qui sanat p̄ri. cor. z alligat p̄ri. eoz. Nota q cor aie peccatricē nō p̄t curari a dño/nisi fuerit p̄ri rū. Id expedir oino/vt cor p̄erat z p̄fringat si sanari debeat. Sz dicit⁹: quō cō fringit aut p̄erit cor: Rūdeo fm Aug. sup isto passu q p̄erit pentēdo: p̄fite do: puniēdo. Sic ei medic⁹ (teste Aug. ibidē) frangit qd tortū est z fac vulnus nouū: vt corrigat z p̄solidet distorta mēbra vt rādē p̄ua sanitas reformet. Sic fac n̄az medic⁹ aiaz: q frāgit cor p̄ritione: deinde alligat vulnura pctōz in fundēdo oleū miscēdie sue: z tūc p̄uenit illō dauid i ps. l. Sacrificiū deo spūs p̄ri. cor p̄ri. zhu. de n̄ despi. Decimo ceru⁹ iuuenescit z renouat. vñ Plini⁹ teste mag⁹ Alb i. xxij. li. d aialib⁹ dr: q cū ceru⁹ sentit se gūari senecute spū p̄ na res serpētes de cauernis extrahit: z cū veneno diffuso p̄ corp⁹ estuare se sentit: p̄tē petēs limpidū bibit: z sic a verustate pellis paulatī expoliat⁹ iuuenescit Sz iste mod⁹ renouatiōis quē ponit plini⁹ nō placet Alberto: vt oñdit ibidē Id sunt alij q dicūt q ceru⁹ cū vult renouari aut ab ifirmitate curari comedit serpētes. Vñ Ysid. i. xij. li. et q. c. j. dr sic. Ceru⁹ serpētū inimici cū se gūatos in firmitate p̄senserit: spū nariū eos extrahūt de cauernis z supata p̄nitie vene/ ni eoz pabulo repant. Hiero. qz i explanatiōe ps. ciiij. dr: q ceru⁹ serpētes occi dit z ipos comedit. Sūt alij q dicūt q ceru⁹ vbi sp̄entē aguerit eē/ ipler os suū aq effundit⁹ i foramiē: deinde cū qdā oris sui spiramiē serpētes foras attra hūt z pedib⁹ suis p̄ulcās ipos iterficiat. Etiā Breg. i. xxx. li. moral. c. xxx. tra in dr. Ceruoz mor⁹ est iuēros serpētes extinguere eozūq mēbra morib⁹ dilantā re. Hāc parit ceruoz naturā cōmemorat p̄ doctoꝝ Hiero. i expōne psal. xij. Ad renatos i vigilia pascbe: epla ic̄p̄t. Vñe psalteriū sagaci mēre plustrās vbi dr sic. Sic ceru⁹ desiderat ad fontes aqz: ita desiderat aia mea ad te de⁹. Ceruoz natura ē vt serpentū venena p̄tēnent: qn poti⁹ nariū suis eos extra hūt d cauernis vt iterficiat atq dilaceret cū venenū icēperit iterinsec⁹ estuare z quis eos nō possint occidere: tñ sit⁹ ardorē ac incēdiū tolerātes: tūc illi fon tes desiderāt z purissimis aqz seruētia venena restrigūt. Hec Hiero. Spūa lit iste ceru⁹ q morū sp̄ent⁹ venenat⁹ tolerat sit⁹ ardorē: z fontes aqz deside rat aiam denotat peccatricē q morū tortuosū sp̄ent⁹ veneno estuat pctōz: z id cū recoḡscēs se gūta cōmisisse: q̄ si impariēs qrit fontē viuū aq salutarē: dñm Iesuz vt ardorē sit⁹ extinguat: z tūc dolor fit medicina dolor⁹. Sic d maria ma gda. testat Breg. dicit⁹. Sz ecce: qz rursus pudis sue maculas asperit lauāda ad fōtē mie cucurrit: p̄uātes nō erubuit. hinc Aug. i explanatiōe ps. xij. dr sic. Ceru⁹ serpētes necat: z post sp̄entū iteremtionē maiore siti iardescit: pem/ ptis sp̄entib⁹ ad fōtes acri⁹ currit. Serpētes vicia tua sūt: p̄sume sp̄etes iniqz tat⁹: z tūc ampl⁹ desiderab fōtē p̄itar⁹. Et j. itoz subiūgit sic. Interfice i te qd qd p̄tū ē p̄itari: desidera vnde delecter⁹: desidera ad fontes aqz: qz hz de⁹ vñd te reficiat z impleat veniēte ad se: sitientē post iteremtionē sp̄entū: rāqz velo cē ceruū. Hec Aug. Etiā Chry. pulcre hortat aiam peccatricē ad fontē aq vi d ue: dñm Iesuz i fmōe de p̄fessione: q inc̄p̄t. Cōfitemi dño qm bon⁹: sic di. Qua re nō p̄sul tibi o pctōz dū licz: dū q offensus est suadet: dū ad miserādū dñs t̄p̄e

Lotanie
curat per
p̄ritione
z quō

Ceru⁹ re
nouat et
quomō

Allia re
nouat cer
uus

Ceru⁹ co
medit ser
pētes

De renouatōe serpētis Fo. xviii.

par' ē: nā si ille q' p'cēt' ē miserī nollet: rogares vt veller: ipe miserī d'siderat. sō
si q's offēdit rogādo nō d'sinat. Liceat p'fiteri cui peccare nō licuit. Liceat petere
venīā cui nō licuit p'bere culpā. Indulgētiā postulet q' mādata p'cepit. Venias
opret q' leg's iusta d'sperit. Cōfessio reddat qd' p'c'tm d'straxerat. Curet p'nia qd'
delictōz macla sordidauit. Serpētīnū vīr' satisfactōis at' doto recuret. P'cōz
venīa p'cū istātia d'pellat vt d'iz que nob' d'icta fecerāt tracūdū: reddāt obscūa
d'ig placatū: z q' a nob' fuerat p'c't' offens' p'fessioe nob' mīfīcōis reddat z p'c'
hec Chry. Pz itaq' ex d'ict' d' decē p'peratib' cerut: q' i hoīe p'rito iuenti d'nt.

Serpens renouat: Sic p'cōz p' p'ritōne.

Emū p'cōz exēplo spēs excitat ad recognitiōne sui. Ad maiorē autem
euidentiā cōsiderandū est fm Jsid. in. xij. li. c. xij. q' serpētū tot sūt
venena q't g'na: tot p'nties q't spēs: tot dolores q't colores h'ntur. Et d'z
spēs a serpo serpis serps. Est at' spere latent' icedere vel v'etre repere: sō serps
nomē accepit: qz oculis accessib' sp'it nō apt' passib': s'z squamaz mīnūtissimis
n'f'ib' recipit. Est igit' spēs vt tradit. Jsid. vbi s. astur' valde: z cūcta aiantia q'
dā viuacitate sen' excellit. Idcirco nō m'z s' p' os p'itāt' d'z nob'. Estote p'z. sic
ser. Dat. x. c. Etia' Ben. iij. c. d'z. q' spēs erat callidior cūct' aiantib' t're q' fece/
rat d'ns. Et q'uis spēs dicat callid' siue prudēs p'p' astutiā diaboli q' i illo age
bat volū: vt expōit b. Tho. in. ij. q. clxv. ar. ij. ad. llij. arg. tñ etiā itelligit' p' de
viuacitate sen' respectu alioz aiantū: vt d'cm ē. Et sō prudētia v' astutiā ser
pēs in pl'ib' ondīt. Nā s' q' d'icūt vt Jsid. q' spēs gustu fenicli depōit senectū/
tē. Parit' spēs prudētiā ondīt teste Hiero. in epla ad p'sidiū diaconē: qz an' h'ye
mē circa se colligit' segetes vt ill' escā p'beat. Anicē. qz restat q' serpētes d' cauer
nis suis post h'ymē egredietes fricāt oculos suos sup feniclm vt illūinent. Au
gu. p'o in explanatōe psal. xlix. sup illo p'bo: Aeuert linguas suas sic spētes. d'z
sic. In spēte maria astutiā ē z dol' nocēdi. Proptea etiā serpit. nō eivl pedes
h'z vt ei' vestigia cū venit audiant: in ei' itinere velut lenis ē tact' / s'z nō recē
ita q' spētes repūt z spūt ad nocēdū/h'ntes occultū venenū z s'blent' p' tactu. hec
Aug. Sitr aspīs spēs ē astura valde: q' teste Jsi. in. xij. li. c. xij. ne audiat in
cātatorē: vñā aurē i frā p'mit: alterā cauda obturat z operit. atq' ita voces ill'
las magicas si audies: n' extē d' cauerna ad incantatē. Idē d'z Aug. in expl. psal.
lvij. Hinc d'uid in eodē p's. at: Furor ill' s'z s'ilitudine spēs: sic aspīdis surdez
obturāt' aures suas. Astutiā qz ondīt serps dū totū corp' obijcit p' capite vt
h'z Jsi. vbi s. Et sic ait Hiero. ad p'sidiū diaconē. Serpēs caput suū celat: qñ p'
curit' vbi scit eē mortē suā. Itēz Hiero. sup Dat. x. c. explanās illud: Estote
p'z. sic ser. z simpl. sic colū. d'z sic. Serpēs astutiā ponit in exēplū qz toto corp'
pore occultat caput: z illd' in q' vita ē p'egit. Itaz nos toto p'iclo corp'is caput
nostrū q' chis est custodiam'. Simplicitas colūbar' ex spūsseri spl' demōstrat.
Uñ z Ap'ls d'z: Valida puuli estote. Hec Hier. Et q' p'z q'nta sit astutiā ser
pēs q' totū corp' obijcit p' capite: sō s' spēs caput cū duob' euaserit d'ig'z nō
h'ntōm' v'it' teste plinio. S'z si h' vez sit nescio: h' scio q' magn' Alb. in pleris
q' loc' d'z Plinū m'la fallissimā d'icisse: vt p'z i. xxij. li. d' aial. vbi Alb. loq' de
aue q' d'z ardea: sic etiā in m'ls alijs loc' iprobat eū. Plerūq' ē d'z Alb. se oppo
sitū p'basse eoz q' Plin' scribit. S'z cūctis omīssis d'icim' put a diuers' colle
gim' auctorib' q' naturas rez diligēt' indagarūt. Serpēs astutiā ac prudētiā
sua sic renouat: Cū fuerit morbo v' senio q'uar' caligant' ocl' ei'. Et cū vult
fieri nouus. P'imo. xl. dieb' ac noctib' abstinet a cibo donec cutis relaxet: in eo
scōdo herbā q'ndā amarissimā cōedit q' puocat ad vomitū: vt sic hūiores puri
dos ac vituleros euomat. Tertio i aquā se totū imergit vt cut' aspa mollicet
Quarto foramē v' scissurā angustā q'ritz inde se vehemēt' agustat ac corpe cō
triblar: sōdē violēt' scissurā v' foramē igred' it' z ārtiquā pellē icspēs a capite se

Tot sūt
serpētū
venena q't
genera.

Serpēs
viuacita
te cuncta
aiantia
excellit.

Plinius
m'la fal
sissimā d
xit.
Serpēs
renouat
z quō.

Secūm dubium de

excoꝛdādo depōit. sicq; reassūmūt vires: acūmē vī? z appetitū cōcedēt. De hac renouatōe spēt? dīu? Hier. ad p̄sō. dīaco. ita scribīt. Anguis qñ senuerit p̄dit aspectū. z si voluerit redire ad iuuetutē: ieiunat. xl. dieb; vt relaxet pellē et? et sic āgustū foramē inq̄rit vt dū n̄rīf exire: idē pellē senectut? dīmīttat. hec Hiero. **D**ozalr. **N**ia peccatrix morbo p̄cōz ḡuata q̄dāmō senescit: itō vt ad grāz reuertat exēplo spēt? dz p̄mo p̄ abstīaz carnē suā domare: qz tāte p̄tur? ē abstīa ieiunij: teste amb. vt si spēs spurū hoīs ieiunij gustauerit morīf. Idcirco si spu to suo ieiun? hō frenū inficē spētē: q̄nto mag? ieiunio inficē spūalē. Sc̄do expe dit vt amaritudinē vere p̄ritiōis assumat: qz sola p̄ritio facit felleos hūiores p̄cōz cuomere. **T**ertio p̄cōz in aquā more spēt? immergit: qñ ex recordatiōe p̄rie inq̄rat? ingemiscit z resoluit in lamēt? z inde fluūt lachryme q̄ duricīaz cordis humectāt. **Q**uarto p̄ artū foramē ingredit? aīa qñ ad sacm̄ p̄fessionis r̄to ē dīf. accedit z debitā restitutiōnē q̄ est ps iusticie p̄ficit. Sicq; aīa rōnal? ad iuuentutē noue vite tota reītegrat. ad istā renouatiōnē iuuetut? mō p̄locuto hortatur nos Paul? apls in epla ad Eph. iij. c. ita dīcēs: Renouamini autē spūitu mētis vīe z induite nouū hoīem q̄ fm̄ deū creatus est in iusticia z scītate vcl ritat?. q. d. q̄uis hō q̄tū ad naturā sensitīuā ex p̄cessu etat? tēdat ad corruptiōnē: qz oē cōpositū ex cōtrarijs necesse est corrupi: atq; natura intellectīua aīe rōnal? renouari pōt p̄ sui recognitiōnē ac p̄cōz dīscussīōnē vt dīxīm? **J**ō. Paul? ij. ad Cor. iij. ca. ait. **L**icet is q̄ foris est n̄r hō corrupat: tñ is q̄ int? est renouat de die in die. **H**ec de aq̄la / ceruo ac spente p̄ recreatōe sītētis ac languentis aīe dīcta sufficiāt. **E**t sic patet ex omnib; sup̄ dīct? qualr ad verā cōrītīōnē req̄rit vna dīlīgēs examīnatiō vel dīscussīo p̄cōz. **E**t q̄ tal? examīnatiō est potīssīmū remediū in adq̄sītīōe cōrītīōis. **E**t q̄ ipsa dīct? origo: ianua: p̄ncipiū: ac fundamentū vere penitēdiōis: z p̄ cōsequēs patet resolutio p̄mz questīōis.

Questio sc̄da in q̄ agit de mō q̄ obfuarī dz in dīscussīōe / vel examīnatiōe p̄cōz mortaliū. **E**t qualr tal? dīscussīo fieri dz ardēter ex toto corde: z dīlīgēter q̄ ad oīa p̄cōz / ḡnā: atq; integrāl? q̄ ad p̄cōz cīrcūstāntias. **T**radunt etiā regule valde vtilēs z pulcra documēta ad dīscernendū grauitatē p̄cōz.

De mō
q̄ obfuar
rīdz i exa
mīnatiōe
peccator

Secūdo loco mora fuit questio

Sc̄dū em̄ dīscussīo illa vel examīnatiō de p̄ctis que est p̄paratiō ad cōrītīōnē fieri debeat de omnib; p̄ctis mortalib;. **J**ō pro recreatione languētis anīe quērit. quō aut qualr vel q̄s modus a penitēte obseruari dz in tali examīnatiōe vt ad verā cōrītīōnē puenire valeat. **P**ro solutiōe hui? de uotīssīme questīōis occurrūt p̄ba doctoris Amb. q̄ pertractās illd̄ **C**an. ij. ca. **I**ntroduxit me rex in cellā vīnariā: z ordinauit in me charitatē / dīc sic: **P**eccat q̄ p̄postere agit: **N**ā scīre q̄d factas z nescīre ordinē faciēdi nō ē p̄fecte cogitātiōnis: ordinis nāq; ignorantia cōturbat meritorū formā. **H**ec Amb. **U**t ḡ debītus modus z ordo seruet in hac tā meritoria dīscussīōe p̄cōz ab eo q̄ veram querit p̄ficere p̄niam: dīcīm? q̄ oīs p̄cōz debet se vero cordis examīne intīma cordis sui dīscutere ac seīpm̄ recognoscere: exēplo ill? q̄ intrās domū obscurā ac tenebrosam: nō statīm videt ea q̄ in illa sunt nisi q̄scat z mozet allīq̄ntuluz. **S**ic parit hō p̄cōz q̄ oculos ment? sue reflectit sup̄ tenebrosam p̄sciam suāz nō pōt in momēto singula recognoscere nisi gradatīm ac dīlīgēter p̄ctā sua inq̄rat vel dīscutiat oīa rememorādo. **I**n q̄ dīscussīōe trīa obseruare debet.

Primo vt fiat ardēter ex toto corde

Sc̄do dīlīgēter / q̄ ad oīa p̄cōz genera

Tertio integrāl? / q̄ ad p̄cōz cīrcūstāntias.

Cōrītīo **E**xpedīr igit? p̄moyt peccatrix aīa p̄cā sua ardent? recogīscat ex toto corde. **U**ā

Joel pph a. ij. c. ait. **C**onvertimini ad me i toro corde v̄ro: **E**tmota q̄ Joel n̄ d̄t. **C**onvertimini ad me i pre cordis v̄ri: s̄z s̄gn̄t̄ d̄t̄ i toro cordi: q̄z hō p̄act̄ z inteḡl̄t̄ d̄z p̄eri d̄e oib; p̄ctis q̄ in memoria h̄z. **D**oyles q̄z cū hortaret̄ p̄lm̄ ist̄ ad d̄t̄ lectionē dei: nō dixit. **D**iligēs d̄m̄ deū tuū ex p̄te cordis tui: s̄z ita in q̄t̄ Deut. vj. c. **D**iligēs d̄o. de. t. ex ro. cor. t. z ex ro. a. t. z ex ro. for. t. **Q**ue p̄ba p̄ os v̄itat̄ tis replicant̄ **D**ar. xxij. **D**ar. xij. z **L**u. x. c. **S**z mlto maḡ replicari debēt ac charo corde p̄servari ab eo q̄ verā op̄rat̄ h̄c p̄ritiōnē: q̄z nobilissimū remediū ē p̄ p̄cā: cor suū recoḡscere z p̄vertēre illd̄ i amorē ac dilectionē d̄i: teste b. **T**ho. **H**inc **B**reg. ait. **T**aro ampl̄ p̄cti rubigo p̄sumit̄: q̄nto p̄ctōz̄ cor maḡ charit̄ rat̄ igne cōcremat̄. **I**dcirco p̄ correctiōe vite melior̄ videam̄: cur oportet nos si saluari cupim̄ p̄ verā dilectionē p̄verti ad d̄m̄ ex toro corde: p̄t̄ Joel p̄pha: **M**oyles: z tres euāgeliste. s̄. **M**atthe. **D**ar. z **L**ucas testant̄. **P**ro m̄s̄iōe occur
rūt nob̄ septē rōnes: in q̄b; q̄magna sit dignitas cordis h̄uani: q̄tra et̄ nobili
tas: q̄ngēs rō: q̄magnū sac̄m̄ ap̄tem. **P**rimo d̄scim̄ q̄ decētissimū actu
t̄ssimū ē vt ois hō p̄uertat̄ ad d̄m̄ ex toto corde rōne p̄mogeniture. **Q**z sicut
cor h̄uaniū inf̄ oēs p̄tes corp̄is p̄mo cōpaginat̄ ac gn̄at̄ i v̄tero m̄ris fm̄ **T**ho. ij
ij. q. xxxij. ar. ij. z magnū **A**lb. i. lx. li. de aiālib; tracta. ij. c. llij. **S**ic deo cor p̄ri
mo debet̄ q̄si p̄mogenitū: q̄z p̄mogenita et̄ de iure debent̄: vt̄z **E**xo. xij. c. id̄c̄r
co p̄ salomonē d̄z. puer. xxij. c. **F**ili (in q̄t̄) p̄be m̄hi cor tuū. **Q**ue p̄ba sūt dilige
ter notāda: **N**ā **S**alomō p̄ctōrē alloquit̄ i p̄sona d̄i. q. di. **F**ili m̄i p̄ creationē
o. fili m̄i p̄ iformationē: o. fili m̄i p̄ redēptionē: p̄be m̄hi cor tuū. **N**ora q̄ nō d̄t̄
p̄be m̄hi manū: v̄l pedē: aut caput aut cereb̄z: s̄z signant̄ d̄r: p̄be m̄hi cor tuū.
s̄z p̄ verā dilectionē ac deuotionē. **E**st em̄ d̄ns s̄ll̄s cūctā aut̄ q̄ vt fert̄ cū pas
cit̄ de p̄da comedit̄ solūmodo cor. **S**ic deo a nob̄ pascit̄ t̄m̄mō corde p̄e dile
ctiōis. **U**l̄ deo gl̄iosus ē q̄si hō zelotyp̄. **E**st ei zelotyp̄ia amor̄ iordinar̄ q̄ or̄t̄
ex amore n̄ pat̄l̄te p̄fortiū i re amata. z p̄fea hō zelotyp̄ n̄ p̄mittit̄ vt̄ vxor̄ sua
aliū diligit̄: nā si aliq̄d̄ suspic̄at̄ de ea: erigit̄ oēs sensus: z auscultat̄ h̄incinde: z
respicit̄ eūtes z redeñtes: nūc̄ istū: nūc̄ illū iterrogat̄: plerūq̄ etiā fingit̄ se loq̄
us ire. **S**i ar̄ aliq̄d̄ inhonestū inuenerit̄: tūc̄ furēs aufert̄ et̄ vestes z iocalta: vel
expellit̄: v̄l occidit̄ eā. **S**ic sp̄ual̄r̄ fac̄ deo aie rōnal̄. **I**ō i scriptur̄s̄eris deo d̄z ze
lotyp̄. **U**l̄ **E**xo. xx. c. ait. **E**go suz d̄ns deo ruo for̄z zelores. z itez. xxxij. c. ait
Noli adorare deū alienū d̄ns zelores nomē eius deus est̄ emulatoz. **H**ec ibi.
q. di. **N**olo quis mō vt̄ hō fornicet̄ cū dijs alienis: v̄l̄ idebit̄ z cupiscat̄ aut̄ dil
gat̄ bona creata: s̄z h̄ volo vt̄ i vera dilectionē me cūct̄ reb; p̄ponat̄ ex toro cor
de. **H**ic **A**ug. i li. q̄ d̄z scala padisi: q̄ liber icipit̄. **L**ū die q̄dā d̄t̄ sic. **L**ave tibi o
aia sp̄ōsa ch̄ri quō auertat̄ te sp̄ōs. **N**ō lōge ab̄it̄ et̄ si nō vides eū: ip̄se t̄n̄ videt̄
te plenus ocl̄is an̄ z retro: nūq̄ potes eū latere. **H**aber etiā circa te nūctos su
os sp̄ūs q̄si sagacissimos exploratores vt̄ videāt̄ quō absente sp̄ōso p̄uerferis
vt̄ accusent̄ te corā ip̄o si aliq̄ signa lasciuie z scurrilitat̄ in te dep̄hēderint/ ze
lotypus est̄ sp̄ōsus iste: si forte aliū amatozē accepit̄: si alijs placere studueris:
statim discedet̄ a te: z alijs adhibebit̄ adolecētul̄. **D**elictatus ē sp̄ōsus iste nob̄
lis z diues: spectosus forma p̄ filijs hoim̄. **E**t iō nō nisi spectosam dignat̄ h̄c
sp̄ōsam. **S**i viderit̄ in te maculā siue rugā: statim auertet̄ oculos: nullā em̄ in
mūdiclā p̄t̄ sustinere. **E**sto q̄ casta: esto p̄cūda z hūilis: vt̄ sic a sp̄ōso tuo mere
aris frequēt̄ v̄lstrari. **H**ec **A**ug. **P**ropterea **C**hry. sup̄ **D**ar. xxij. c. ita in q̄t̄. **D**i
ligere deū ex toro corde: est̄: vt̄ cor tuū nō sit̄ inclinatū ad alicuī res dilectionē
maḡ q̄ dei. q. di. **N**ō delecter̄ in specie huī mūdi ampl̄ q̄ i deo: nō in hono
rib; nō i auro: nō in amic̄z: nō in cereris bonis fallacib;: s̄z p̄ his oib; deū ames
Si aut̄ in aliq̄ hōz occupat̄ fuerit̄ amor cordis tui: tā nō ex toro corde deum
amas: q̄z p̄ q̄nta p̄te cor tuū fuerit̄ ad aliā rē: p̄ rāta parte min̄ est̄ ad deū. **E**tia
Aug. in. xxi. li. de ciul. dei. ca. xxvj. ita in q̄t̄. **N**ihil in edificio p̄ponit̄ fundamē

Secundū dubiū De

20. Quisq[ue] itaq[ue] sic h[ab]et i[n] corde ch[ri]m: vt et terrena z tp[er]alia: nec ea q[ue] l[ic]ita sunt
atq[ue] p[er]fessa p[ro]ponat/ fundamētū h[ab]et ch[ri]m. Si aut[em] p[ro]p[on]it z s[ic] videat h[ab]ere fidem
ch[ri]m: nō est t[ame]n i[n] eo fundamētū ch[ri]m: cui talia p[ro]ponunt: quanto mag[is] si saluta
ria p[re]cepta p[re]tensens cōmittat ill[ic]ita: etiā nō p[ro]posuisse ch[ri]m: sed postposuisse cō
uictū quē post habuit impantē siue p[re]cedentē. Dū ̄ et impata siue p[er]fessa suā
p[er] flagitia delegit explere libidine. Siq[ue] itaq[ue] ch[ri]stianus diligit meretricē et q[ui]
adheret vnū corp[us] efficit: tā fundamētū nō h[ab]et ch[ri]m. Siq[ue] aut[em] diligit vxorē su
am: si fm ch[ri]m/ q[ui]s ei dubitet i[n] fundamēto eē ch[ri]m. Hec Aug. P[er] ex dicitis
q[ue] debem[us] ex toto corde dilgere d[omi]n[u]m/ rōne p[ri]mogeniture. Scdo p[er]uertimur
ad d[omi]n[u]m ex toto corde: rōne p[ri]ncipij volūtarij: q[ui] sic cor est p[ri]mū p[ri]ncipiū oim mē
b[ri]oz ac virtū vitaliū: z est p[ri]mū p[ri]ncipiū mor[is] i[n] animal: mouēs oia alia mēbra
corp[or]is: sic volūtas mouet oēs potētias aie rōnalis ad act[us] suos. Hinc Augu
stīn l[ic] q[ui] dicit manuale de p[ro]bo del: d[icit] sic. Unicusq[ue] p[ro]p[ri]a volūtas est cā sue dāna
tōis v[el] saluatōis: z iō nihil dicit bona volūtas deo offerē. Bona volūtas de
um ad nos deducit z nos i[n] eū dirigit. Per bonā volūtatē deū diligit: deū
eligit: ad deū currim[us]: ad deū puenim[us]: z eū possidem[us]. Bona volūtas p[er]
quā ad d[omi]n[u]m s[im]ilitudinē reformamur: z ei siles efficitur. Ira amabil[is] est deo bona
volūtas: vt ipse i[n] corde habitare nō velit i[n] q[ui] bona volūtas nō fuerit. Bona
volūtas illi[us] summe maiestatis trinitatē ad se inclināt. Hec Aug[ustinus]. Cōuertere
̄ ad d[omi]n[u]m deū tuū ex toto corde tuo. i. ex toto motu volūtarij tue: q[ui] mor[is] h[ab]et
gnat noie cordis vt intelligat ista p[er]uersio fm totā intelligentiā z recordatō
nē ac d[ile]ctionē intellect[us] memorie z volūtarij. iō Deut. xij. c. d[icit] sic. Cū q[ui]s q[ui]sierit
d[omi]n[u]m deū tuū: inuenies eū: si t[ame]n toto corde q[ui]sierit eū. Qua snia apte dat itelligi
q[ui] nō possum[us] inuenire deū: nisi ex toto corde q[ui]ram[us] eū. i. volūtatē. Sz q[ui]nt[us] cū
tres sint potētie naturales aie rōnal. s. intellect[us]/ memoria/ z volūtas: quare
act[us] volūtarij si nō fuerit tot[us] ad deū p[er]uersus est pctm. Act[us] p[ro] aliaz potētia
rū nō sūt pctā: sic memorare z intelligere: q[ui] sunt actus potētie memoradi: z po
tētie itelligēdi. Ad h[oc] d[icit] d[omi]n[u]s q[ui] act[us] volūtarij est alteri[us] generis q[ui] actus itelled
ctus vel memorie. Nā actus volūtatis fert ad aliqd[am] adpiscendū vel nō admte
rendū: q[ui] act[us] nō p[otes]t esse i[n] malis q[ui] sūt mal[is]: q[ui] velle mala/ malū est: z itelligere
mala v[el] memorare mala/ nō est malū. Quāuis aliq[ui] nō improbe asserant hos
act[us] interdū esse malos: puta cū q[ui]s memorat mala vt faciat: vel q[ui] aliq[ui]s q[ui]re
itelligere v[el] vt sciat illud impugnare. Ex q[ui] patz q[ui] debem[us] p[er]uert[er]e ad d[omi]n[u]m
ex toto corde. i. volūtatē: cui[us] mor[is] desig[na]t noie cordis. Tertio cōuertimur ad
d[omi]n[u]m ex toto corde: rōne situs. Cū em[en] cor humanū sit i[n] medio corp[or]is situatū:
nō m[er]it[us] si deus vult diligit ex toto corde: q[ui] semp[er] elegit mediū ad habstrandū.
Propterea a p[ri]ncipio mūdi plātauit de[us] lignū vite i[n] medio paradisi terrestris:
vt d[icit] Gen. ij. ca. D[omi]n[u]s q[ui] apparuit moysi i[n] flāma ignis i[n] medio rubi. Exo. ij.
c. et cū hortaret d[omi]n[u]s filios isrl[ael] ad bellū: ait ad eos. Ne formidetis inimicos v[ost]ros
q[ui] d[omi]n[u]s de[us] v[ost]r[us] i[n] medio v[ost]r[us] est. Deut. xx. c. Et iō tubet de[us] p[er] salomonē vt mā
data ei[us] i[n] medio cordis nr[ost]ri custodiam[us]. Prouer. ij. c. vbi ait. Fili mi au[di]sculta
fmōes meos: z ad eloq[ua] mea inclina aurē tuā: nō recedat ab ocul[is] tuis: custodi ea
i[n] medio cordis tui. D[omi]n[u]s q[ui] Jesus volēs pctōres saluos facere/ descendit i[n] me
diū vt[er]i[us] p[er]ginal vt cōpleret illd[um] David q[ui] i ps. xlviij. ait. Suscepim[us] de[us] m[is]eri
cordiā tuā i[n] medio tēpli tui. Voluit etiā d[omi]n[u]s Jesus t[em]p[or]e natiuitatis sue tacere i[n]
p[re]sepio i[n] medio duoz animalū. Vn[de] Abac. ij. c. fm trāslationē septuaginta interp[re]
tū quā seq[ui]t[ur] officiu eccl[esi]asticū: d[icit] sic. D[omi]n[u]s auduit auditū tuū z timuit: p[er]sidera
ut opa tua z expaui i[n] medio duū animalū cognoscer[is]. Hec ille. Fuit em[en] h[ab]it
p[ro]ph[et]e admiratiōis pauor q[ui] i[n] loco tā hūili recliare saluator: iō ait. Cōsidera
ut opa tua z expaui. Cōsequēt d[omi]n[u]s Jesus stetit i[n] medio doctor[um] v[er]i Luc. ij. c. d[icit]
q[ui] post tridū inuenerūt illū parētēs eius i[n] templo sedentē i[n] medio doctor[um]

Cor e p[ri]n
cipiu o[mn]i
m[em]br[um]

Cor h[ab]it
nū ē situa
tū i[n] me
dio animal

audientē illos et interrogatē. Et iterum: Cū eēt facta q̄stio inf aplos de p̄matu q̄s
 eoz videre eē maior. Arguēs illos dñs iesus aduocauit puulū et statuit eū in
 medio eoz. **Dat. xvij. c.** Et iterum dicit nob p os p̄tari in eodē. c. **Ubi ei sūt duo**
vl tres p̄gre. in no. meo: ibi sum in medio eoz. Nec solū dñs iesus i v̄ta sua ele
 git mediū vl locat⁹ fuit semp in medio: s; etiā h̄ oñdit in morte et post mortē
 suā. Nā voluit crucifigi in hierlm/ q̄ ciuitas ē in medio terre habitabil: teste
 brō **Thoma: vt pleret p̄pheta dauid q̄ in ps. lxxij. ait. Opar⁹ ē salutē in me**
dio terre. Iterum voluit dñs iesus mori in medio latronū. Deinde post resurrex
 ctionē suā apparuit discipulis suis stās i medio eoz et dices. **Par vob. Lu. xliij**
ca. et Joā. xx. c. Profecto nō vacat a mysterio tā mirabile exēplū dñi iesu/ q̄ nō
 solū in v̄ta sua: s; in morte et post mortē: tot tātaq; mirabilia opar⁹ ē in medio
 Et h̄ ei videt excitare totū hūanū gen⁹ ad p̄tutes capescēdas. Nā p̄r q̄ oñib; n̄
 caria est ad salutē p̄sistit in medio. Vñ p̄tus est mediū ab vtroq; extremoz p
 ticipatū. **Uerbi cā. Liberalitas est p̄tus p̄sistēs in medio: extrema aut ei⁹ sunt**
auaricia et pdigalitas. Auarus ei⁹ est indebite retētū. Prodīg⁹ etiā nō seruat
modū in exponēdo bona sua. S; liberalitas de vtroq; extremoz p̄ticipat: q; ip̄a
debito mō retinet et discrete exponit. Et q̄ p̄z q̄ mediū tenuere b̄ri. Hinc Bo
eti⁹ in. liij. li. d̄ psol. psa. vij. d̄ sic. Firmis mediū v̄tib; occupate: q̄cqd aut in
fra substitit aut vltra p̄gredit h; p̄tēptū felicitat; et caret p̄mio labor; et Hie
ron. ad demetriā in epla q̄ incipit: Inf omēs materias q̄ ab adolescētia/ d̄ sic.
P̄hoz snia ē moderatas eē p̄tutes excedētes mēsurā vl modū inf vicia/ repu ta
ri. Vñ de. vij. sapiētib; vn⁹ ait. ne qd n̄is. Hec Hiero. Iterum ad eādē demet. in
alta epla q̄ incipit. Si sumo ingenio pariq; frer⁹ scia. Idē Hiero. d̄ sic: Opti
mus ē in om̄i re mod⁹: et laudabil vbiq; mēsurā. Et iterum ibidē. Qd; laudabi
le est in genere suo: fit de n̄m̄terate sui culpabile. Et iterum: In bonis q; reb; q̄c
qd modū excessit/ viciū ē. Hec Hiero. Jo Bern. in. ij. li. de p̄sideratiōe ad eu
geniā papā/ d̄ sic. Tene mediū si nō vis p̄dere modū. Loc⁹ medi⁹ tutus est:
mediū sedes mod; et mod⁹ virtus. Qm̄ extra modū habitatiōe: sapiēs exlū
reputat. Hec B̄r. Quia q̄ cor hūanū ē situatū in medio corpis vt cōfuer illd
et v̄ta influat in oēs pres ei⁹. Jo de⁹ cui semp placuit mediū vult hitare in cor
de hois ex toto ipetu de dilectiōis. Prop̄tea amor dilectiōis n̄re ad deū fluere
dz ex toto corde. i. intellectu vt tot⁹ sit subdit⁹ deo: ex tota aia. i. volūtatē vt to
ta sit subdita volūtatē d̄n̄e: ex tota mēte et fortitudie. i. mēoria vt tota applice
etur ad rememorādū b̄n̄ficia a deo suscepta. Et idē d̄ Aug. i. li. q̄ d̄ **Danua**
le d̄ p̄bo dei/ d̄ sic. Im̄m̄sus ē de⁹: et sine mēsurā dz amari: p̄sertim a nob q̄s
sic amant: sic saluauit: p̄ q̄b; tot et tāta fec. Hec ille. Iterum Aug. in li. d̄ spū et
aia. c. xij. d̄ sic. **Ulser ego q̄ntū deberē diligere deū meū q̄ me fec cū n̄ erā: me**
redemit cū pierā: nōdū erā/ et ex nihilo me fec/ n̄ lapidē/ n̄ arborē/ n̄ auē/ n̄ aliū d̄
aialib;: s; hoiez me voluit eē. Dedit mihi vt uere/ sentire/ discernere/ de m̄ltis
perculis libauit me. Quā errabā reduxit me: q̄n̄ ignorabā docuit me: q̄n̄ pecca
bam corripuit me: q̄n̄ cōtristabar p̄solatus est me. q̄n̄ desperabā cōfortauit me:
q̄n̄ cecidi erexit me: q̄n̄ steti tenuit me: q̄n̄ iui duxit me: q̄n̄ vent suscepit me. Hec
et multa alia fecit mihi de⁹: de quib; dulce erit mihi semp loq/ semp cogitare/
semp gr̄as agere pro omnib; beneficijs suis. Cū em̄ cunctis sit p̄sicens: et cun
ctoz curā gerat et singulis q̄si omnib; prouidens. Ita totum ad custodiā me
am occupatum video: vt si ego super custodiā meā stabo q̄si omnū oblitus sit
et mihi solū intēdere velit: semp se p̄sentē exhibet: semp se patū offert: si me parū
inuenit q̄cūq; me verterō nō me deserit: nisi ego pri⁹ deserā: neq; p̄ h̄is oib; q̄b
repēdā habeo nisi tm̄ vt diligā. Nō ei meli⁹ nec decēt⁹ q̄ p̄ dilectiōe repēdā
pōt q̄b p̄ dilectiōe datū est. hec Aug. patz tertia rō. Quarto p̄uertimur ad
Dūm; ex toto corde/ rōne v̄ite: sic ei leio corde statim perit totū aial: q; opatiō v̄ite leso corō

Edm̄o
 ral b̄n̄f
 cia dei.

Secūm dubium de

perit to/ primo ē in corde: z a corde in alijs p̄tibz corpis. Sic tota p̄tus tota efficacia dē
zum aia/ lectiōis hūani cordis tēdere d̄z in deū tanq̄ in principiū beatitudinis: a q̄ oīs
salus/oīs v̄stra/omne bonum procedit. Ideo verus amor/ vera dilectio/ vera
charitas: nil aliud sunt q̄ quedaz actio rectitudinis oculos semp̄ habens ad

Qui diligit deū. recte Aug. in li. qui d̄z Manuale de verbo dei: vbi ita inquit: Qui diligit
git ē i oī/ oculos suos sp̄ habz ad eū quē diligit/quē desiderat: in q̄ meditat̄ z impingua
bz circū/ tur. Iste tal̄ sic deuor̄ ita cātat/ ita legit: z in oibz op̄tibz suis sic ē p̄uidus z cir
spectus. cū spect̄ q̄si de⁹ ad sit p̄ns aī oculos ei⁹: sic reuera adest. Ita orat̄ q̄si sit assum
pt⁹ z p̄ntat⁹ aī faciē maiestatis in excelsis throno: vbi milia milium ministrat̄ ei: z
decies cetera milia assistūt ei. Hinc Chry. sup̄ Mat. Tota mēte diligere deū
est vt oēs sensus deo vacēt. Qui gl̄esus fuerit in dilectōe charitatis p̄bit etna
mercede frustrat⁹. Propterea salomō puer. iij. c. ait: Qui custodia sua cor tuū: qz
ex ip̄o v̄tra pcedit. Hora cū d̄r salomō: Qui custodia sua cor tuū. q. d. Vis v̄l
gīlātia z sollicitudo adhibeat p̄ custodia tāti thesauri. Nā d̄z cor q̄si custodia
oīz rez. Ul̄ d̄z cor q̄si custodiū: qz natura posuit p̄les custodias: ne tā cito pos
sit pueniri ad ip̄m. Posuit ei carnes m̄ltas circūq̄qz z costas z ossa p̄lima. Po
suit etiā pulmōne vicinū cordi: vt cū ira accēdit pulmonis humoris temp̄: vt

Cor in inq̄t Iud. i. xj. li. c. j. Est igit̄ cor i hoīe sic q̄ddā castz obsessum ab inimicis:
hoīe ē q̄si qd̄ qd̄ hz p̄les adit⁹ vel portas. Idcirco nisi diligēt custodiāt hostz n̄r inde/
castrū. fessus z p̄uigil cito castz arripit. Porte hui⁹ castri sūt q̄nqz sensus exteriores
z potētia irascibil̄ z cupiscibil̄: p̄ q̄s ingrediunt̄ vicia z pctā q̄si hostes ad ca/
strū istud. Vñ Bern. in li. meditationū suaz. c. vij. d̄r sic: Cor meū dū futurū n̄
curat gaudiū: nec diuinū q̄rit auxiliū: ab amore celestiuū elōgat̄: z in amore ter
restrū occupat̄. Cū elabit̄ ab ill̄ z inuoluit̄ i istz vanitas illd̄ recipit: curiositas
deducit: cupiditas allcit: voluptas seducit: luxuria polluit: torquet iudicia: tur
bat iracūdia: cruciat tristitia: sicqz miserz casibz sūmergit̄ oibz vicijz: Qm̄ vñ
deū q̄ ip̄z sustinet̄ potat̄ dimittit: p̄ m̄lta disp̄git: z huc illucqz q̄rit vbi requiescere
possit: z nihil inuenit qd̄ ei sufficiat donec ad ip̄m redeat. Hec Ber. Pz itaqz
qz cor diligit̄ d̄z custodiri. Quanto ex toto corde p̄uertimur ad dñm rōne libra

Cor dñi r̄z v̄l dñij. H̄z ei cor q̄si liberū dñij i toto corpe sup̄ oīa mēbra: qz mor⁹ ei⁹ nō
tur in to/ obedit impio rōnis. z iō scire debes q̄ tria sūt mēbra in corpe hūano q̄ difficillī
to corpe. meregi p̄nt. s. cor/renes z lingua. In corde vanitas: in renibz voluptas: in lin/
gua falsitas dñat̄. Et iō difficillimū est etiā magnis v̄t̄z z scriis vt se p̄fecte re
bra diffi/ gant in cogitationibz q̄ p̄ cor significant̄: z circa delectatiōes q̄ p̄ renes intelli
cillime re gūt: z circa locutiōes q̄ p̄ lingua denotant̄. Inter oīa aut̄ ista tria corz difficillī
gi p̄nt. mū est ad regendū: qz cū mor⁹ cordis sit natural̄ nō obedit impio rōnis. Pro
pterea Aug in li. q̄ d̄r manuale de p̄bo dei: d̄r sic: Cor hūanū in desiderio eter
nitate nō fixū: nūqz stabile p̄t̄ eē: s̄z oī volubilitate volubill̄. De alto in aliud
trāsīt q̄res req̄dem vbi nō ē. In his aut̄ caducis z trāsitorijz in q̄bz ei⁹ affectus
captiu⁹ tenet̄: verā req̄dem inuenire nō valer: qm̄ tāte ē dignitat̄ vt nilm̄ bonū
p̄ter summū bonū ei sufficere possit: Tāte ē ei librat̄ vt in aliqd̄ viciū cogi nō
possit. Hec Aug. Bern. in li. q̄ s. sic ait. Nihil ē in me corde meo fugaci⁹: qz q̄
tiens me deserit: z p̄ p̄uas cogitatiōes defluit torrens deū offendit. Cor meū ē
vanū/ vagū/ z instabile: dū suo ducit̄ arbitrio z diuino caret p̄silio. In seip̄so
nō p̄t̄ p̄sistere: s̄z omī mobili mobil̄ p̄ infinita distrahit̄: z hac atqz illac p̄ in
numera discurrit. Et dū p̄ diuersa req̄dem q̄rit nō inuenit. Et subiūgit̄ ibidez
sic: Sibi n̄ p̄cordat̄/ a se dissonat̄/ a se resilit̄/ volūrates alternat̄/ p̄silia mutat̄/
edificat noua/ destruit vetera/ destructa reedificat. Eadē itez atqz itez: alio z
alio mō mutat̄ z ordinat̄: qz vult z nō vult: z nūqz in eodē statu permanet. Hec
Bern. Verito ḡ in sinistro latere d̄r esse positū cor hoīs eo q̄ affectio ei⁹ p̄na

Cor dñi sit semp̄ z p̄clius ad terrena q̄ p̄ sinistra intelligūt̄. Hinc dauid in ps. ait: Ad

hesit pauimēto aīa mea. Cū ḡ mor^o cordis nrī sit liber n̄ subiect^o nec obediēs tuatū in
 alicui/etia impio rōnis: vt dcm̄ est. Ex b̄ dat̄ itelligi q̄ amor nr̄ dz eē liber sic s̄n̄stro
 vt ex toto corde sit erect^o ad dñm deū nllī creature subiect^o: qz tūc tā non esset ter: z qre
 amor nec dilectio/sz pueritas. Cū Aug. ait. Alla maior pueritas q̄ vti frue
 dis z frui vrēdis. i. amare p̄ se: qd̄ p̄ aliū est amandū. Nā frui est amore in/
 herere alicui rei p̄ seip̄am: vt dicūt doct. catholici: z p̄cipue Aug. in. j. li. de
 doctri. ch̄ia. vbi assignat d̄ram int̄ res q̄b̄ fruēdū est: z q̄b̄ vrēdū ē/sic dices:
 Res ḡ alie/sūt q̄b̄ fruēdū ē: z q̄b̄ vrēdū. Ille q̄b̄ fruēdū ē brōs nos faciunt
 Isti q̄b̄ vrēdū ē tendētes ad br̄itudinē adiuuamur: z q̄st̄ adm̄ntēlamur: vt ad
 illas q̄ nos brōs faciūt puenire: atq; in his inherere possum^o. Et subiūgit Au
 gu. dices: Frui ei ē amore alicui rei inherere p̄ seip̄az. Vti aut̄ qd̄ in vsum ve
 nerit ad id qd̄ amas obrinēdū referre/si tñ amandū ē. Nā vsus illicit^o/abus^o
 port^o vel abusio nomināda ē. Hec Aug. Jō fructo pfecta est tñ vltimī finis
 habiti: impfecta vō nō habiti. Proptea Aug. in. x. li. d̄ trini. d̄r: q̄ fructum col
 gnit: in q̄b̄ volūtas delectata p̄q̄scit. Nō aut̄ q̄scit simpl̄r nisi in vltimo fi
 ne: qz q̄diu aliqd̄ expectat: mor^o volūtat̄ remanet in suspēso/sic in motu loca
 li. Et id nō ē fruēdū. i. amandū p̄ se nisi de^o. Quapp̄ nō fructum hoīe/nec bru
 tis/nec inanimat̄/nec alijs reb̄ creat̄/sz oīa diligēda sūt p̄ deū. Vt vtnā ef
 fer in nob̄ tal̄ dilectio sic in deū ordinata: qz pfecto nō diligerem^o nosip̄os p̄
 nos: nec filios/vel vxorē/aut p̄ntes/aut aliq̄ bona fallacia p̄ nos: sz oīa dili
 gerem^o in ordine ad deū. Hinc v̄itas Dat. x. c. ait: Qui amat p̄ez aut m̄rem
 plus q̄ me/nō ē me dign^o. Et q̄ amat filiū aut filiā sup̄ me/nō ē me dignus. et
 Luc. xliij. c. d̄r sic: Si q̄s venit ad me z nō odit p̄ez suū z m̄ez z vro. z filios
 z frēs z sorozes adhuc z aīam suā nō pōt me^o esse discipul^o. Intellige: q̄ debes
 mus p̄ntes z p̄p̄nq̄s h̄re odio. i. eoz vicia z carnales affect^o. Jō Dauid ardo
 re p̄e charitat̄ p̄remat^o in ps. xxi. orabat dices: Factū est cor meū tāq̄ cera li
 quecēs in medio v̄tr̄ mei. Sic ei cera a calore ignis resoluūt z liq̄scit: sic cor
 hūanū p̄rematū amore p̄e dilectiois resoluūt in ch̄m: refundēs oīa in eū: a q̄
 sunt oīa: in q̄ oīa: p̄ que oīa. Et sic p̄ez q̄nta rō. Sexto p̄uertimur ad dñm ex
 toto corde/rōne mor^o. Nā cor hūanū semp̄ vigilās est z p̄tinu e mouet. Jō d̄r
 rabbi Moytes: q̄ sic se h̄z celū ad vn̄uersū mundū: sic se h̄z cor hūanū ad totū
 corp^o: z sic celū nūq̄ q̄scit/sz semp̄ mouet: ita cor hūanū qd̄ p̄ pulsum manife
 stat. Et sic si cessaret mor^o cell: cessaret mor^o z ḡnatiois z corruptiois z altera
 tiois in ist̄ inferiorib̄. Sic parit̄/si mor^o cordis ad horā cessaret/deficeret vi
 ta aīal. Hinc Aug. i. j. li. p̄f̄. ait: Tu dūe fecisti nos venire ad te: z inq̄tū est
 cor nr̄m donec req̄scat in te. Et deuor^o doct. Bern. vbi s̄. d̄r sic. Cor meū a co
 gitatioe in cogitatioe ducit: z p̄ varias occupatioes z affectioes variat̄ vt sal
 tē varietate sp̄az rez impleat̄: quaz q̄litate satiari nō pōt. Sic labi cordis m̄
 ferta subtrahit diuina gr̄a. Cūq; ad se reuertit̄z discit qd̄ cogitauit nil repe
 rit: qz nō opus fuit: sz impozitua cogitatio q̄ cōponit multa d̄ nihilo. hec Ber.
 Patz itaq; q̄ cor hūanū p̄tinu mouet nec vnq̄ q̄scit: imo q̄es ei^o est sua des
 structio. Sic parit̄ dilectio nr̄a nūq̄ dz esse ociosa/sz p̄seuerās: z oīa q̄ diligit
 etiāsi s̄nt de creatura: reflectere dz in deū/q̄ oīa p̄tulit. Cū Aug. in li. de doc.
 ch̄ia. vbi explanat hec v̄ba: Diliges dñm deū tuū ex to. corde tuo. d̄r sic: Luz
 aut̄ ait dñs: toto corde/rota mēte/rota aīa/nullā vite nr̄e p̄re reliq̄t q̄vacare de
 beatz q̄si locū dare vt alta re velit frui. Sz q̄cqd̄ aliū venerit in animū illuc ra
 piat̄ q̄ toti^o dilectiois impet^o currit. hec Aug. z Bre. Amor d̄i nūq̄ ē ociosus:
 opat̄ ei magna si ē: si vō opari renuit/amor n̄ ē. z Aug. i. li. p̄f̄. ait: Qui amat
 n̄ laborat: oīs ei labor n̄ amatib̄/quis ē. Sol^o amor ē q̄ nomē difficultat̄ eru
 bescit. Er̄it̄. Cler^o amor n̄ sentit amaritudinē/sz dulcedinē: qz soroz amoris
 dulcedo ē/sic soroz odij ē amaritudo. hinc Hiero. ad Eusto. p̄ginē in epla q̄ ic̄

Cor hūa
 nū p̄tinu
 mouet.

Secundum dubium

pit: Audi filia z vide. Ita inq̄r. Nil amātibz dup̄ ē: n̄tus d̄ffict̄ cuplēt̄bz labor
Amem̄ z nos ch̄z z ei⁹ q̄ram⁹ āpler⁹ z facile videbit̄ oē d̄ffict̄: breuis pu
tabim⁹ vniuersa q̄ lōga s̄t. Hec h̄ero. Idcirco dauid p̄ horas singlas z momē
ta p̄siderās: atq; in corde suo d̄scutlēs pelag⁹ b̄nfictōz d̄: tot⁹ l̄q̄fact⁹ i amore
ei⁹ dicebat: Quid retribuā d̄no p̄ oibz q̄ re. m̄l̄b̄. q. d. Quid retribuere possūz
creatori meo q̄ me corona regni d̄corauit: z q̄ me tā i bonis r̄palibz q̄ ḡruit⁹ p̄
excellētā ornauit q̄ mortē mihi d̄bitā pep̄cit atq; a m̄ltz picul me libauit. Et

Efficacia sic p̄z sexta rō. Septio p̄uertimur ad d̄nz ex toto corde: qz cor h̄uanū h̄z tr̄ta
cla cor / q̄ s̄t valde ḡra d̄o. P̄mo cor h̄z efficacā p̄rur̄. Tāta ē em̄ptus ac p̄rās cordis
dis h̄ua / h̄uanū vt sua nobilitate ac celeritate: vno r̄pis p̄cto celū oē collustret. Et nūc
ni quan / ad astra rapit̄: z subito ad ima terraz descendit. Nūc p̄ maria volitat̄: nūc vrbes
ta sit. / d̄scurrit. Est q̄ppe oī mobil̄ mobil̄⁹ z oī lubricō lubricōs⁹. Et breuit̄ oīa q̄ l̄
buert̄: q̄uis lōge lateq; s̄mora s̄nt in p̄spectu sibi p̄stituta. h̄inc Ber. in li. me
d̄ta. suaz. c. viij. d̄r sic. Plura machinat̄ cor meū vno momēto q̄ oēs hoies p̄f
cere possēt vno āno. Et Hugo i li. de aīa inq̄t. Cor paruū ē z magna cupit̄: vix
ad vni⁹ m̄l̄ut̄ refectionē sufficere possēt: z tot⁹ m̄ud⁹ ei s̄ sufficit. Et tāta ḡ cor
dis p̄rute ac p̄rāte magnū dat̄ intelligi sacramētū. Nā ex h̄ admonet de⁹ h̄ua /
nas m̄eres ne admirēt̄ s̄i d̄iua m̄ēs s̄t vbiq; d̄ffusa p̄ eēntā p̄sentā z potētā.
S̄i oīa regit̄ atq; gubnat̄. s̄i oīa moderat̄. s̄i p̄ vniuersas m̄ud̄ pres̄ int̄ta. d̄f
currat̄: s̄i oīa ituct̄: s̄i celū z terrā sua gl̄ia implet̄. S̄i igit̄ ē tāta vis ac p̄rās cor
dis h̄uanū itra mortale h̄ corp⁹: q̄tā puram⁹ d̄iue m̄ēs cellitudinē cū finit̄ ad
ifinitū n̄lla s̄t p̄portio. Iō nō ē m̄radū s̄i d̄iua lex iubet vt d̄ligam⁹ d̄nz deū

Cor h̄ua n̄z ex toto corde n̄o. Secdo cor h̄uanū h̄z acuitatē. ē ei in summitate acutū. In
nū ē acu / q̄ dat̄ intelligi q̄ h̄o d̄z s̄p̄z acure in amore d̄i p̄ eleuationē m̄ēs z p̄rēplatoez
tū: z qd̄ s̄t atq; deuotōez. h̄inc Ber. An nō p̄funder̄ sursū caput h̄zē q̄ sursuz cor nō h̄ēs.
gnificat. Corpe rect⁹ stare: q̄ corde rep̄s terrā. Et itez sup̄ cātica idē ait. Nō d̄scorder̄.
Cor h̄ua cor tuū a facie tua: nō h̄ēas facie sursū z cor deorsū. Tertio cor h̄uanū h̄z ru
nū ē rubi / bedinē: qz ē valde p̄ totū rubicūdū in q̄ denotat̄ ardor charitat̄ q̄ d̄z gl̄os⁹ de⁹
cūdum: z a nob̄ d̄ligi ac venerari. Iō Aug. i li q̄ d̄r Banuale de p̄bo dei: d̄r sic. Amat
qd̄ fecit. / de⁹ vt amet̄: cū amat nil aliū vult q̄ amat̄: sc̄iēs amore eē br̄s q̄ se amauerit.
hec Aug. h̄inc Dauid in psal. lxxij. ait. Inflammatū est cor meū z renes mei cō
mutati s̄nt. z ego ad nihilū redact⁹ s̄ū z nesciūt. Explana hec p̄ba Dauid sic: qz
inflammatū ē cor meū in deū p̄ ardore p̄e charitat̄. Iō renes mei cōmutata s̄nt.
l. libid̄nes mee mutatae s̄nt: z tot⁹ cast⁹ fact⁹ s̄ū p̄ p̄cupiscēt̄ie rep̄sionē: qz p̄cu
piscēt̄ia d̄nat̄ in renibz. Vñ p̄tras Lu. xij. c. ait. Sint lub̄i v̄i p̄cict̄: qd̄ Dauid
in alio psal. inq̄t. Ure renes meos z cor meū. Seq̄t. Et ego ad nihilū redact⁹
s̄ū p̄ h̄uilitatē q̄ ad meā reputatōez. Et nesciūt. i. me ignoratē reputat̄: d̄ me n̄
p̄sumēdo. Ut p̄uertimur ad d̄nz ex toto corde: s̄i certissimū aīm habeam⁹ in
p̄itate z firmissimū in fide: atq; purissimū i dilectōe. h̄inc Paul⁹. ij. ad Timo.
ij. c. Sectare iusticiā: fidē: sp̄z: charitatē: z pacē cū his q̄ inuocāt d̄nm d̄ corde
puro. Ut ex toto corde p̄uertimur ad d̄nz sic vt oēs cogitatōes in deū d̄r̄t̄
gam⁹. v̄l vt oēs affectōes i deū retorq̄am⁹: v̄l vt oēs opatōes p̄t̄ deū factam⁹.
Et s̄o Eccl. ij. c. Qui timet̄ d̄nz d̄ligite illūz illumiabunt̄ corda v̄ra. Ut p̄z
Breg. in his p̄bis. D̄liges d̄nz deū tuū ex toto corde tuo: z ex tota aīa tua : z
ex tota fortitudine tua. Est qd̄a p̄culcatio p̄boz q̄ feat̄ excellētā amor̄. H̄inc
p̄p̄er ait. Tota m̄ere de⁹ tota v̄l cordis amari p̄cipit̄. Ratio hui⁹ amor̄ affiḡt
a sapiente sic. Nā q̄ melior cūct̄ de⁹ ē pl⁹ d̄z amari. Ut iuxta sn̄iaz deuotissimū
Bernardū sup̄ cātica. Toto corde: tota aīa: tota p̄rute d̄ligere / ē: oē qd̄ blād̄t̄
de carne p̄rta v̄l aliena: sacrosctē carn̄is eb̄i amore postponere. Patulū ḡ opz
eē cor h̄uanū qd̄ recipit̄ illū q̄ celū z trā implet̄. Et d̄ict̄ p̄z quat̄ de⁹ vult d̄ligi
a nob̄ ex toto corde. Decētissimū q̄ppe ē vt cor h̄uanū in q̄ tāta āplitudo: effica
cia / p̄r / dignitas / p̄rās / nobilitas / ac velocitas rep̄t̄. p̄ bitactō solū d̄i p̄fue

Et qz i corde hois tāta isatlabilitas iuenit vt nlla re pente possit repleri: ex h
 dat itelligi qz p receptioe dei creatū ē q solo sociat z pterat: iuxta illd Dauid.
 Satiabor cu apparuerit gloria tua. Nota h diligent qz ille q hz cor sic disposituz
 ad seclaria dsideria z tā iordiate afficit mdo seu ad pmanēdū i vtra pntz seclis:
 qsi veller pperuari i eo si possit: nihil curās d supna felicitate: tal ē ptime i pec
 cato mortali z vt plurimū siles i mltz pccis sūt implicati. Et sic itelligit illd Ja
 co. liij. c. Qui voluerit eē amīc^o hui^o seclī inimic^o dei pstituet. z illd Joā. ij. ca.
 Qui dillgit mūdū nō ē charitas pīs i eo. Hinc Aug. i li. q dī manuale: de ver
 bo dei ita inqt. Aia q te nō qrit nec dillgit: mōm dillgit: z pccis fut: z vicijs sū
 lecta ē: nūqz qera: nūqz secura est. hec Aug. Itē i li. d. xij. abusionū qdibz. idē
 ait. Dūdi ei amor z dei pī i vno corde cohabitare nō pnt quēadmodū oculi ce
 lū pī z terrā neqz respiciūt. hec Aug. Si vō aliqs affectat i mdo pmanere: vt
 pīr alijs: vlt vt tpe pūtibz pficiat sive vt de pccis magz satisfactat: aut qdā ap
 petitu sensuali vlt nālī (de q loquit Boet^o i. ij. li. de sol. p. sa. xj. dices. Qē nā
 qz aīal rueri salutē laborat) h nō ē pccm. Si vō eēt i hoīe aliqntulū iordinat^o af
 fect^o ad vītā pntē pccm veniale eēt. Vlt igit ex oibz pccis qllit discussio vlt ex
 aminatio pccōz debet fieri ardent ex toto corde vere dilectionis.

Discussio vel examinatio de pccis est pncipiū pccitōis z
 debet fieri diligent q ad oīa pccōz genera.

Ecūdo ista discussio de pccis q vt dixim^o est pncipiū pccitōis dz fieri
 diligent q ad oīa gna z species pccōz mortaliū. Un s Tho. i. liij. li. sniaz
 di. xvij. vbi mouet dubiū. Vtrū requat pccitō de singul pccis mortaliū
 bus: ita inqt. Dico pncipiū pccitōis: cogitatioē q qs recogitat de pccō z vo
 les: z si nō dolore pccitōis saltē dolore attritōis. Et iō oportet qntū ad pnci
 piū pccitōis q sit cogitatio de singul pccis qqs i memoria habz. Hec Tho.
 Itē i. liij. pre. q. lxxxij. art. ij. Idē doctor dī sic. Exigit aut ad remissionē pccī
 mortalis: vt hō actualit pccm mortale cōmissuz derefct qntū in spō est: vt. s. di
 ligentā adhibeat ad rememorandū singula pccā mortalia vt singula derefct.
 Hec Tho. Similē sniam habes ab eodē. i. liij. li. q gētilis. ca. clviij. quā breuit
 tatis cā relinq. Cū igit oporteat diligent rememoratē singula pccā mortalia:
 si ad verā pccitōē volum^o puenire iuxta illū tāti doctorz. Ideo scire optet
 q rra sunt gna: vlt vt correctius loqmur tres grad^o pccōz ad qs cerera oīa re
 ducunt: scz cordis oris z opis: vt idē Tho. hz i. j. q. lxxij. ar. vij. Hiero. quoqz
 in cogitatioē: aut smone: aut ope peccam^o. Idē habet Lactanti^o in. vj. li. di
 ufnaz istitutiōnū. c. xij. vbi ait. Nemo esse sine delicto pōt qdū indumēto car
 nis onerat^o est. Cui^o ifirmitas triplici mō subiacet dñto pccī: fact^o: dicit^o: cogi
 tatiōibz. Per hos em gradus ad summū culmē iusticia pcedit. Hec Lactan.

Nota de
 tribz gra
 dibz pec
 catorum.

Primus g gradus pccōz cōsistit in corde: z ideo rememorāda sunt pccā cor
 dis: qz sola cogitatio ad actus qui de se sunt pccā mortalia: cū deliberatione ra
 tionis est: pccm mortale vt dicūt doctores catholici. Hinc Hiero. ad Rusticiū
 monachū in ep̄la q incipit. Nihil chitiano felicitus: dicit sic. Quis glīat castū
 se hēe cor: Aītra nō sunt mūda in p̄spectu dñi qto magz hoies qru vīta tenta
 tio est. Ne nobis q qritens pccissim^o totiens fornicamur. Hec Hiero. Pro
 pterea discute dilligētius cogitatioēs supbas: arrogātes: cupidās: simoniacas
 turpes: immūdas: odiā: indignatioēs: rancozes: suspitōēs: iudicia temeraria
 turbatioēs: machinationes: duplicitates: simulatioēs: vartos ac vagos mētis
 discursus ad quor z ad qnta secularia desideria cor tuū lapsuz est qz oīs culpa
 mortalis originē sumit a corde tanqz a fundamēto. Unde Iud. i. ij. li. de sum
 mo bono. c. xxv. ita inqt. Magna obseruātia circa cordis custodiā est adhibē
 da: qz aut bone aut male rei sibi p̄sistit origo. Nā sic scriptū est. Ex corde exeūt

Primus
 gradus pec
 catorum.

De peccato locutionis

cogitationes male. Ideoq; si pri^o prave cogitationi resistim^o in lapsu op^{is} noⁿ currim^o. Hec I^ust^o. Et Hiero. ad demetriā p^{ro}ginē ait. Ille maxie optet obf^uuare pctm vbi nasci solet. Statimq; ad primā tētatōis facē z malū aūq; cre scat restringere dū adhuc est in cogitatioe. Hec Hiero. Et idcirco cogitatio nes male siue de ope illicito in qb; hō p^{ro}cipit se inclinari ad pficiendū cogita^{ti}oē si oportunitatē haberet sunt diligent^{er} examināde ac detestāde. Uñ Hiero. ad Demetriā ita inq^uit. In illa rē cogitatione peccatū est: q̄ suggestioni cōsensū sum mentis dedit: q̄ malū suū blande fouer: q̄ in factū gestit irrupere. Hui^o cogitatio est si ex aliq̄ impedita casu nō impleat volūtātē. Abblomīn^o actione criminis cōdemnat a d^{omi}no: vt illud in euāgelio legim^o. Qui viderit mulierem ad p^{ro}cupiscendū. Hec Hiero. Quapropter mag^{is} studio supflue cogitationis am putāde sunt teste Greg. Sz tū amputari fundit^o nequaq; possunt. Semp em caro supflua generat q̄ semp spūs ferro sollicitudis rescindat. Hic I^ust^o. i. ij. li bro de summo bono. ca. xxiij. dr sic. Cogitatio nāq; prava delectationē parit: delectatio cōsensationē: cōsensio actionē: actio p^{ro}suetudinē: p^{ro}suetudo necessitatē. Sicq; his vincul^{is} hō implicat^o qdā catena victoꝝ tenet astrict^o. Ita vt ab ea euelli nequaq; valeat nisi diuina grā manū tacētis apprehēdat. Hec I^ust^o. Et itez in eodē li. c. xxv. ita inq^uit. Sicut vipera a filijs in vtero possit lacerata permitti: ita nos cogitationes n^{ost}re intra nos enurrite occidūt: z p^{ro}cepto interi^o v^{is}peo veneno cōsumūt aiāq; nostrā crudeli vulnere p^{ro}imūt. Hec I^ust^o. Et sic p^{ro}z de primo gradu peccatoꝝ.

De secundo gradu peccatoꝝ q̄ p^{ro}stitt in locutione.

Secūdo
grad^o pec
catoꝝ

Pctā lū
gue gūā
tur mlti
pliciter.

Periurū
tenet secū
dū locum
post ido
latrām.

Unde pctā locutiois discursēda sunt: qz quīs tenet memby sit lingua, tamē vix teneri pōt: vt inq^uit Bern. Substātia qdē infirmū atq; exiguū est: sed vsu magnā z validū. Lingua i venis tenuis est: sed lata. id ap^{er}tissimū euacuādis sordib; instrumētū. Pctā igit locutiois maxie ex affectu z in tentione loq^untis sūt p^{ro}siderāda: vt hz sc^{ri}ptus Tho. i. ij. q. lxxij. ar. ij. Brauant etiam pctā lingue multipl^{es}: scz frequētia: dolo: deliberatioe: cōditioe loq^uentis: cōditioe audietū: z cōditioe eoz q̄ q̄s fmo dirigit. Interroga igit teipm ac dē ligētius discute. Si blasphemasti vel abnegasti deū vl sc^{ri}ptōs z q^uētēs. Quia si hō p^{ro}umpit in vba blasphemie p^{ro}siderādo significata vboꝝ semp peccat mor^{al}italit. Est q̄ppe tāte gūrat^o blasphemia vt oē pctm blasphemie cōparatū leu^{is} sit: vt dr glosa sup Esa. xviij. c. Et est gū^o pctm homicidio: vt dicit Tho. i. ij. q. xij. ar. ij. Si vō aliq̄s ex aliq̄ passioe subitō p^{ro}upit i vba blasphemie: quoz scationē nō p^{ro}siderat tūc dr pctm veniale. Et p^{ro}ie nō hz rōnē blasphemie: qz p^{ro}mi mor^{al} deliberationē rōnis p^{ro}cedūt: vt dr s. Tho. vbi s. ar. ij. Dat ḡ tal^{is} regla ad iudicādū pctā fm Tho. qz passio p^{ro}ueniēs iudiciū rōnis dimiuit pctm: seqns vō auget. Deinde cogita si falsuz iurasti z q^uētēs qz p^{ro}iurū int maxia pctā cōputat. Et est sp^{ec} pctm mortale q̄uis ex loco vl ex leuitate vl lapsu lingue fiat si p^{ro}pēdit q̄ iurat. Et est gū^o pctm homicidio: imo tenet scdm locū peoz post ido latrām. Et qz in cā cuiuslibet pcti defert iuramētū manifeste offēdit qz p^{ro}iurū p^{ro} maxio pctō h^{ab}et dz. Nec imerito qz p^{ro}iurare nomē dei videt qdā diuini nois de negatio. Hec oia sc^{ri}ptus Thomas in. j. q^uolibet. ar. xvij. Hinc Marc^o tull^o in ij. li. de officijs q̄st in fine libri dr sic. Nō em vllū vinculū ad restringēdā fidez iureiurādo maiores n^{ost}ri arti^o esse voluerūt. Frez cogita si iurasti sine cā rōnabil^{is}. Si p^{ro} deū: si p^{ro} p^{ro}ginē Mariā: aut p^{ro} sc^{ri}ptōs vel sc^{ri}ptās: si p^{ro} modū opprobrioz nomīnādo mēbra dei vl sc^{ri}ptōz vt solēt scurre: ganeones ac pessimi pctōzes. q̄ sic in sensu leues sunt. ita in loq^ua p^{ro}cipites teste Grego. Si p^{ro} sacra dei euāgelia: si per fidē ch^{ri}sti: vel p^{ro} corpus: aut per sanguinē eius: aut p^{ro} crucē: si p^{ro} animā tuā: si p^{ro} sacramēta vel sacramētalīa: si p^{ro} creaturas: aut p^{ro} alios diuersos ac multipl^{es} ces modos. Quotiens ergo peccatoꝝ per tales modos iurando aduertit se falsum dicere semp peccat mortalit^{er} vt dicunt doctozes catholici. Et sic Aug^ust^o.

dicit in sermone de collatione sancti Iohannis baptiste. Ille qui hominem puocat ad ma-
 iorem iurationem et sancti eius falsum iuramentum esse: vincit homicidam: quia homicida corpore
 occisurus est: ille autem animam. imo duas animas et eius quod iurare puocauit et suam. hec Au-
 gustinus. Nota hic secundum Iohannem in .ij. q. lxxxix. ar. ij. quod iuramentum secundum se licitum est et ho-
 nestum ratione originis et finis. Sed cedit in malum alicui ex eo quod male vitur illo scilicet
 sine necessitate et cautela debita. Videtur enim modicam reuerentiam habere ad deum qui
 eius ex leui causa teste inducit. quod non presumere etiam de aliquo viro honesto. Imminet
 etiam periculum perjurij: quia de facili homo in verbo delinquit. secundum illud iacobi .ij. c. Si quis
 in verbo non offendit hic perfectus est vir. Ideo iuramentum solummodo querendum est ad
 subueniendum alicui defectui: ut quando homo alteri discredet. Nec est appetendum scilicet
 tamen in necessitate: ut medicina eo utendum est: inquit beatus Iohannes. Propterea diuus
 Hieronymus ad cellantiam in epistola que incipit. Verus scripture celebrata sententia est: sic
 ait. Verris vero atque iurare lingua tua proisus ignorer: tantusque in te sit veri-
 tatis amor: ut quecumque dixeris iuratum putes. hec Hieronymus et Isidorus in .ij. li. de sum-
 mo bono. c. xxxj. inquit. Non est contra dei preceptum iurare: sed dum versus iurandi facimus
 perjurij crimine incurrimus. Numquam ergo iuret qui perurare timet. Et pariter infra tra sub
 iungit. Quacumque arte verborum quisque iuret: deus tamen qui conscientie testis est: ita hoc
 accipit sicut ille cui iurat intelligit. hec Isidorus. Chrysostomus quoque super illud Mat-
 thei. v. c. dico vobis non iurare: ita inquit. Nemo est qui frequenter iurat: quin aliquando
 non peruret sicut qui consuevit multa loqui aliquando loquitur impotuna. Etiam cogita quod
 vana que turpia quot amatoria verba locutus es: quia vanus sermo cito polluit mentes
 et facile agit quod libenter audis: teste Isidoro. Si quis vero in hominum turpibus verbis
 immiscuit deum vel sanctos si ibi fuit contemptus vel scandalum audientium: tunc mor-
 tale est. hinc Hieronymus ad demetriadem epistola incipit. Inter omnes materias que
 ab adolescentia dicitur sic. Numquam verbum inhonestum audias: aut si audieris tra scaris per
 dicitur merces hominum vno frequenter leuis sermone tectant claustra pudicitie. hec Hiero-
 nymus. Item cogita si adulator fuisse intendens aliquem decipere vel in temporalibus
 bonis vel spiritualibus mortale est. Et sic propter hominum verba adulatoria dedisti aliquid
 cui occasione supbie vel iactantie: aut vane glorie in qua intentione id egeris.
 quia teste Augustino. Adulatio est fallax laude seductio. Vel adulatio est simulata
 dilectio que merces a rigore veritatis emollit. hinc Hieronymus ad demetriadem. epistola
 incipit. Si summo ingenio pariter fratres scientia dicitur sic. Adulatores ut inimici
 eos caue: quorum sermones super oleum molles et ipsi sunt iacula. Corruptum fletis lau-
 dibus leues animas. et male credulorum mentibus: blandum vulnus insigunt. Creuit hoc
 in nostra etate vitium et in ultimo fine sterit: nec tam augeri potest. in hac omnes scho-
 la studium deditur ut officium putem illudere. Quodque ipsi ab alijs libenter ac-
 cipimus: id alteris que si quoddam munus offerimus. et spe recipiende laudis eos a
 quibus laudari volumus ante laudamus. Sepe laudantium resistimus verbis ad fa-
 ctum. et in secreto mentis fauimus. maximumque fructum cepisse nos credimus: si vel fi-
 ctis laudibus predicamur nec cogitamus quod ipsi sumus sed quod alteris esse videamus
 mur. Unde eo producta res est ut neglecta veritate meriti: de sola opinione cure-
 mus. qui testimonium vltre nostre non a conscientia sed a fama petimus. Beata mens
 est que perfecte hoc vitium vincit: et nec adulat aliquando nec adulantem credit: que neque de-
 cipit alterum nec ipsa decipitur. hec Hieronymus. Et iterum in epistola ad cellantiam ait Hiero-
 nymus. Nihil est quod tam facile corrumpat merces hominum: nihilque est quod tam dulci ac mol-
 li vulnere animam feriat quam adulatio. Unde et sapiens: verba inquit adulatorum mollia:
 ferunt autem interiora ventris. Et diuis loquitur per prophetam: Popule meus qui beatus
 te dicitur ipse te decipit. Et infra iterum subiungit sic. Et sane gracie ac subtili
 artificium laudare alterum in commendatione sui: et decipiendo animum sibi obliga-
 re decipit. Et iterum ibidem Hieronymus. Quid prodest si omnes laudent: et conscientia
 accuset. Aut quod oberit si omnes accusent et sola conscientia defendat: que tam-
 en vanitas relicta propria conscientia: alienam opinionem sequi: rapit vento false lauda-

Non debe-
 mus iura-
 re sine ne-
 cessitate.

Iurame-
 nto demus
 ut ut me-
 dicina.

Quid est
 adulatio
 Adula-
 tores sunt
 inimici.
 Pulchra
 sententia.

De detractōne

tiōs: gaudere ad circumventionē suā z illusionē p bñficio accidere. hec Hiero.

Quid est cōsequēter cogita si alicui fecisti iniuriā: dicit autē iniuriā qñ aliqd fit ptra oz
mēdaciū dīnē iur. Ideo iniuriā qñ sine iure: q ergo factū iniuriā: nō fuit ius. hinc Dar
cus tullius in. j. li. d. offi. dicit sic. Qui autē nō defendit nec obstitit si pōt iniurte
tā ē in vicio q si parētes aut amicos aut patriā deserat. Et itē in. iij. li. idem
sic ait. Extremū autē pceptū in bñficijs operag dāda est: neqd cōtra equitatez
cōtendas: neqd p iniuriā. Et itē. Si mēdax fuisti. Est autē mendaciū sic: necesse ē
Augu. falsa significatio vocis cū intētiōne fallēdi. vt q mendaciū sit: necesse ē
vt falsum pferat z cū intētiōne fallēdi. Est autē ppiū mēdaciū aliud habere
clausuz in pectore: aliō promptū in lingua. Si q mētiō es q notabile dānū vlt
Qualitē spūale vel rēporale pxiimi tui mortale ē. Si q mēdaciū fuit iocōsū aut officio
mēdaciū sū ventale ē. Hinc hiero. ad demetriā in epla q incipit. Si sūmo ingenio: dicit sic
sit pctm. Nihil vnq in te fictū sit nihil oīno fucatiū psciētā tuā q certe deo sp patet in
mktudie ppari pura. Nūq aliō corde teneas: aliō ore pēndas: qd pudet dice
re pudeat etiā cogitare: hec Hiero. Discite etiā si detractor fuisti: ex inuidiā
detractō cōtōres sūt deo odibiles teste Paulo aplo. Est autē detractio ē reuelatio defectū pxi
detractō pcedēs bona alioy denigrās teste Bern. Vel detractio ē reuelatio defectū pxi
mkt mo mi absent. Idē detractor dolose absentē mordet vt famā ei⁹ auferat: qd qdez
dis fieri pōt fieri dupl: aut respectu boni. aut respectu mali. Si fiat detractō respectu
potest. boni: tūc pōt esse tribz modis. Vt cū qs negat bonū alteri⁹ aut taceret vbi nō dz:
aut puerit. Si qo fiat respectu mali h etiā pōt fieri tripl. Vt cū qs reuelat
vbi nō dz pctm pxiimi vlt malū alteri⁹ ex odio z cū intētiōne nocēdi mortale est.
Aut detrahāt imponēdo falsuz aliqd notabile. z tūc vltra mortale tenet ad re
stitutionē fame vlt dāni. Aut cū detrahāt aggrauat vel fingit aliqd notabile:
et sicut peccat mortāl: z si illa detractio importat infamiā tenet ad restitutio
nē fame. hinc Hiero. ad cellāriā ita inqt. Nulli vnq oīno detrahās vt alioy
vituperatiōe te laudabilē videri velis. Dags tuā vitā oīnare discite: q alienā
carperat sp memor esto scpture dicēt. Noli diligere detrahere ne eradicet: pau
ci etenim sūt q huic vicio renūciēt. Hec Hiero. Ampli⁹ examia teipm. Si

Quid est cōtumeliosos fuisti. Est autē cōtumelia iniuriā vlt vituperiū vel graue cōuitiū
cōtume / cū supbia vlt impetu siue audaciā alicui obiectū. lo inqre q anio z q intētiōne
lia. prupisti in cōtumeliā: qz teste Salomone Prouer. x. c. q pferit cōtumeliā in sibi
pēs est. Et itē Prouer. xx. c. Dēs stultū cōmiserit cōtumelijs. Et pxiē cōt
mētia: est deducere. id qd est q honorē alicui⁹ in noticiā ei⁹ z alioy qd sit pnd
palit p pba iniuriōsa. Itē cogita si fuisti mordax vlt maledict⁹. Dicit autē
maledictio fm Thomā viciū p qd impēatur aliqd malū q aliqd qd repugnat
charitati. Qui q maledixerit alicui p odii vel vindictā peccat mortāl. sicut
j. Reg. xvij. ca. dicit q maledixit philiste⁹ dāuid in dijs suis. Tāto autē istud pec
catū dz qūis qto maledictis psona magis cōiūcta. ideo Exodi. xxj. ca. dz. Qui
maledixerit patri vel mri morte moriat. Hinc Paul⁹. j. ad Cor. vj. ca. Neqz
maledicti neqz rapaces regnū dei possidebūt. Etiā cogita diligenti⁹ si fuisti

De tacta tactator de virtutibz tuis aut operibz bonis: vt de sciētia: de industria: aut pru
dētia: aut diuitijs: aut dñio siue nobilitate siue potētia. Et inqre de intētiōne
tal tactatē. Si ex arrogātia aut supbia aut inani glia aut ex pcepto alioy: qz
fm radicē act⁹ volūtat⁹ iudicabit pctm mortale vel veniale. Nā tactatē teste
August. nō est viciū laudis hūane: s; viciū aie puerse amāris humanā laudē
spreto testimōio psciētē. Hinc Hiero. in epla ad oceanū p solatoria q incipit
Diuersoz opprobrioz tribulatiōes. Ita inqt. Si humanā laudē qrim⁹ dicit
nā amittim⁹. Quisqs em ab hoibz tātū laudat inculpat a chō sic scriptū est.
Ve vob dicitibz q habetis p solatiōne vraz. hec hiero. Teste qz Gale. Nihil est
qd magis dīminuat laudis pconū q suos assidue tactare success⁹. Discite pa
rif si fuisti irrisoz pbis aut fact⁹ rez diuinaz: aut vroz illustriū: siue fuoz det

De murmuratione Fo. XXIII.

siue pauperum Christi. Et si sic irridendo iridebas in iuriam vel nocumētum vel notabilem
perturbationem aut villitatem aut denigrationem fame alicuius mortale est. Secus si fecisti
aut causa loci vel ex leuitate. Contra irridentes dicitur puer. iij. c. Illuderes ipse deludet et
mansuetus dabit gratiam. z. xliij. c. Querit derisor sapientiam z non inuenit. z. xix. c. Pa
rata sunt derisoribus iudicia: hic Hiero. ad demetria ait. Ridere z irrideri secula
ribus relinquit. Et itez ad oceanum ita inquit. Quibusdam non sufficit quod propterea nolunt lu
gere peccata adhuc insuper eos quod lugere videntur irridet z in subsannatione habent quos debue
rant imitari. Sz venit ipse ut eorum risus conuertat in luctum quibus nunc placatus est risus
suis. de quibus scriptura dicit. Tunc stabunt iusti in magna potentia aduersus eos quod se angu
stauerunt: z quod abstulerunt labores illorum. Videntes turbabunt timore horribili z mi
rabuntur in subsannatione in spate salutis hec Hiero. Examia etiam si fuisti biliguus
si susurro. Ille autem dicitur susurro quod latet quasi in aure obloquitur dalko ut sepep amicitiam
sio teste Hugo. Susurrois proprium est in amicos discordiam seminare. Et differt su
surro a detractore: quod detractor tendit ad denigrationem fame. Propterea differt fi
ne. Est autem susurratio quasi peccatum detractionis z contumelia: quod amicitiam quam tollere
nititur susurro est melior quibusdam alio bono exteriori: teste b. Tho. z ioh. Leui. xix. ca.
Non eris exterminator nec susurro in populo. z Eccl. xxj. c. Susurro conquinabit aiaz
sua z in oibus odiet. z Paulus ad Ro. j. c. Susurrones z detractores sunt deo odiosi
biles. Cogita deinde si fueris murmurator: quoniam murmuratio pessimum peccatum est:
deo maxime exosus ac salutis nostre periculum. Est enim murmuratio secundum Robertum holkot
quod est in patientia in his quod homo debet ferre z patienter sustinere. Solent autem homines murmu
rare maxime de tribus: aut de deo quod quidam displicentiam quam deus habet regimie vel administra
tione quam facit circa homines. Aut subditum murmurat de superioribus suis propter inobedientiam
aut de proximo pro inuidia. Cogita ergo de singulis. Si offendisti murmurando deum: aut
de hominibus quod quod dies: pluuias: tempestates. siccitates: plaga. pestilentias: z alta aduersa im
mittit hominibus. Aut quod propter honores: diuitias: z cetera bona temporalia distribuit
malis. Aut quod bonis donat pauperes: egestates: infirmitates: ex quibus obloquitur dicitur
deum iniustum quod mortale est z sapienter blasphemiam talis oblocutio. Propterea filij is
rael quod deum murmurauerunt in deserto perierunt nec potuerunt intrare terram promissionis.
Ubi Hiero. xliij. c. dicit sic. Locutus est dominus ad moysen z aaron dicens. Uscumque multitudo
hec pessima murmurat in me. Querelas filiorum israel audiuisti. Dicit ergo eis. Quis
ego ait dominus. Sic locutus est dominus audire me sic faciam vobis. In solitudine hac facebunt
cadavera vestra. Dies quod murmurati estis a viginti annis z super z murmurastis de me
non intrabitis in terram super quam leuauimus manum meam ut habitare vos facerem presertim caleph
fillium sephone z Josue fillium nun. Hec ibi. Et ioh. si gnt dicitur. j. Coz. x. c. Neque mur
muraueritis: sic quodam eorum murmurauerunt z perierunt ab exterminatore. hic Aug. super
Joan. dicit sic. De nulla re magis deum offendisse ille populus iudaeus dicitur quam deum murmu
rando. Etiam dicitur Hiero. redarguens eos quod de superioribus suis murmurant aut contra
hunc in fine de. xl. quod incipit. Si aaron z maria de moysen murmurantes dicitur pro seruo
suo sensere vindictam quanto magis si aliquid non propositum suum vispe ore lacerauerit
diuina sententia puniet. Hec Hiero. Demum discute si secretorum reuelator fuisti. Si
de malogratia es: quod si de ope peccati mortali mortale est. si pro de ope peccati veniale ve
nitale videtur. Si occlusa peccati cuiusque dextera situe ad ignominiam: siue ad diffamandum
mortale est: z tenens ad restitutionem fame quantum potes. quod bona fama est precipuum bo
num in omnia extiora bona. Nam facit homines idoneum ad officia humana: z est precipuum cum
rebus temporalibus. Cuius ratio est b. Tho. i. ij. q. lxxij. ar. ij. quod homo pro defectu fame ipse
dicitur a multis ad quod habilitat z adiuuat pro bona fama. Etiam bona fama est precipuum bo
num spiritualibus: ut dicitur b. Tho. vbi dicitur. ar. ij. Sunt autem bona spiritualia quibus fama est precipuum bo
num: honores: laus z gloria. quod omnia respicit bona fama. Iohannes dicitur fama a facto: quod factum pro
uagat: vel ut dicitur Hugo. i. li. diuinationum fama dicitur quasi famula: quod famulat nobis admo
dum famule discurrendo: portando ruores de nobis pro diuersas terras etiam nobis in gratibus
Propterea Eccl. xli. dicitur. Cura habet de bono nomine: habet enim magis permanet quam mil
le thesauri magni z preciosi. Que verba explanantur sic. Cura habet de bono

De mur
muratione
Solent
homines
muru
rare de tri
bus.

Bona fa
ma est pre
cipuum cu
ctis rebus
temporalibus

De peccatis

noie pseruado ne amittat pcurando vt restituat: precipue qñ est iniuste ablatu. Vel curā habe de bono noie: id est de bona fama q nō est appetenda ppter se: qz tunc esset vana glia: sed ppter honore dei z edificationē pimi. Vel curāz habe de bono noie. s. de bono opere vt bene viuas. Si em bene operado z bñ viuēdo adqrit bonū nomē: z h̄ p̄ hypocritas q vocari volūt: z esse nō volūt: nomen appetūt/ officii negligūt. Vel curā habe de bono noie presuposito tñ bo no cōscie. Vel curā habe de bono noie. s. q̄ ch̄ianus vocaris. Vñ. j. Jo. iij. ca. Videte qualē charitatē dedit nobis deus vt filij dei nominemur z sim. z Jo. j. ca. Dedit eis potestātē filios dei fieri. Demū curā habe de bono noie. s. dill

Bona fama est nobis ppter alios

ge: appere z ora vt nomē tuū scriptū sit in libro vite. Lu. x. ca. Baudere z exultare qz noia v̄ia sc̄pta sunt in cel. Ampli⁹ bona fama est nobis nēcaria ppter alios nēcaria ppter alios dālizent z malū exēplū sumāt ad peccādū: qz fm Hiero. opa salutis sine fama boni odorū n̄ sāt: relucēt auditorib: nec fama sine ope pficit: sine qb̄ forma veri sacerdotū nō cōmēdat. Fō fm Aug. duo sūt nob nēcaria. s. p̄scia z fama: p̄scia ppter nos: fama ppter p̄mū. Quis p̄o p̄scie sue p̄fides/ famā negligit/ crudelis ē. Incluti ḡ animi signū ē (teste Cassio) fame dilligere cōmodū. Nā q̄ affectat fame cōmoda/ peccūte negligit augmēta. Et itez. Regnātis facultas tūc fit dicit or cū remittit z adqrit thesauros fame neglecta vtilitate pecunte. Redif̄ ar fama alicui⁹ dupl̄/ directe z idirecte: fm Tho. i. ij. q. lxxij. ar. j. i r̄stōe ad tertiu argumētū. Directe qdē q̄dupl̄. Vno mō qñ q̄s falsum iponit alteri. Secūdo qñ p̄m̄ adauget suis p̄bis. Tertio qñ occultū reuelat. Quarto qñ id qd est bonū d̄ mala intētionē factū vel peruerrēdo intētionē. Indirecte aut̄ leu d̄ fama dupl̄. Negādo bona alteri⁹/ v̄l mālctose reticēdo vel minuēdo. Hec Tho. Tandē cogita si p̄ alios multiplices modos oblocut⁹ es p̄ deū z p̄m̄ mū. Aut p̄ clamores/ iurgia/ opprobria/ dissensionē/ rixas/ seditionē/ p̄bolita tes z hmōi. Idcirco lingua ē corrigēda: qz fact̄ est valde ad p̄m̄ cū sit mobil̄ z sit istrumētū cordis: imo qñ vnū cū eo: z iō loquit̄ meditata. Quapropt̄ mo res hois lingua pādīt: teste Hugone. Et q̄lis fmo oñdit: rat anim⁹ approbat: qz ex abūdātia cordis os loquit̄. Hinc diu⁹ Hiero. ad Principiā i explanatio ne illi⁹ ps̄. Eructauit: epla incipit. Scio me Principia i ch̄io filla: d̄ sic. Quō iuxta q̄ltatē ciboz d̄ stomacho ructus erūpit z v̄l boni vel mali odorū flat⁹ in dictū est: ita interioris hois cogitationē p̄ba pferūt. Hec Hiero. Et sic liquet p̄ dicta ad puz de sc̄do gradu p̄ccōz.

Quō z q̄ r̄tes lect̄ fama.

Corrigē da est lingua

De tertio gradu p̄ccōz q̄ p̄sistit in p̄summatōe opis. Et agit̄ d̄ decē p̄cept̄ diuie leḡ/ de septē p̄ccis mortalib: de q̄nq̄ sensib: corporeis/ de trib: p̄ccib: theologice ac moralib: atq̄ de alijs plurib:

A

mplius examināda sunt ac diligēter discutiēda peccata opis: qz p̄summatō p̄cc̄i est in ope: z iō p̄m̄ opis habet sp̄m̄ cōpletā: vt dicit sc̄r̄s Tho. in. j. ij. q. lxxij. ar. vij. Ad rememorādū ḡ p̄cc̄a opis oportet multa ac varia discutere. In p̄mis cogita dill̄ gent. x. p̄cepta diuie leḡ z discurre singula in qb̄ delictū: qz vt inq̄r Jo. gers. in trip̄rito suo. c. xv. In. x. p̄cept̄ diuie leḡ q̄si i qdā speculo polito: terso z mū

Precepta diuie le/ ritudinē ac feditatē possūm⁹ distinc̄te p̄spicere. His mediātib: coḡscit hō v̄l ḡ sūt sp̄i te/ sue decursum: q̄lter diuina p̄cepta fuauerit q̄ntū deuauerit: qb̄ modis fm ractm̄ aie varias p̄ccōz sp̄s deū offenderit. Hec Joā. Gerson. Sed ad maiorē euidētiā om̄. x. p̄ceptoz diuine leḡ cōsiderandū est q̄ status ille iudaice leḡ fu⁹ Quare it totus figurat ac plen⁹ obscuritatib: z enigmatib:. Que obscuritas designa facies mo ta fuit. Exo. xxxij. vbi s̄ra n̄ra habet q̄ descēdēte moyse d̄ mōre sinat habebat p̄i d̄z coz facie cornutā ex p̄sortio fmōis dei. Alia at̄ s̄ra h̄z facie splēdidā: qd̄ meli⁹ d̄z fm nura sc̄r̄m Tho. in cōmēto aureo sup. ij. epla ad Cor. iij. ca. lectiōe secūda. Hec ē in

do religiois ch̄iane: vitare p̄legere ac totū vite n̄re ac aiaz p̄sciaz q̄ n̄raz pul

intelligendū moysen habuisse cornua sic qdā eū. de p̄sugū: s; d; facies ei⁹ cornu/
 ra p̄ radios: q̄ videbant eē q̄st qdā cornua: vt d; ibidē Tho. 3o moyses qm̄ lo
 q̄bat ad pplm̄ velabat facie suā qz vt d; .ij. ad Cor. .ij. c. Nō poterāt intēdere
 filiū isrl̄ i facie moysi p̄pter gl̄iaz vult⁹ eius: Et Exo. xxxij. c. d;: qz filiū isrl̄ vi
 debāt facie egrediētis moysi esse cornuā: sed operiebat ille rursus facie suā si
 qm̄ loq̄bat ad eos: Obscuritas ḡ illi⁹ leḡ i h̄ significata fuit qz moyses velata
 facie publicauit eā p̄lo isrl̄. Uelamē illud erat obscuritas figuraz: q̄ p̄ ch̄m
 euacuata ē: qz p̄ eū figure adiplere sunt z explanate: in cui⁹ rei euidentissimū si
 gnū in passione ei⁹ velū tēpl̄ scissum est in duas pres a summo vsqz deorsum.
 vt d; Bar. xxvij. z Bar. xv. z Lu. xliij. ca. 3o sc̄us Tho. in. .ij. pre. q. xlv. ar
 ti. .iiij. d; sic. Diuisum est velum in passione ch̄i ad ostēdendū reseratonē my
 sterioz leḡ: apta sunt monumēta ad oñdendū qz p̄ ei⁹ mortē mortuis vita da
 re: terra mora est: z petre scisse sūt ad oñdendū qz lapidea hoim corda p̄ ei⁹ pas
 sionē emollirent: z qz tot⁹ mūdus p̄tute passiōis ei⁹ erat i meli⁹ cōmutandus
 Hec Tho. Ampli⁹ oñdit obscuritas iudalce leḡ ex mltitudine p̄ceptoz ei⁹. Nā
 dicit hebrei qz si cōputent oia p̄cepta tā affirmatiua q̄ negatiua sunt in nūe
 ro sexcētū tredecim: qz vt dicit affirmatiua q̄ negatiua sunt in nūe
 nūero data fuerint: qdā talē assignat rōpē vicz ex eo qz tot ossa sunt in corpe hu
 mano fm̄ physicos. Vagn⁹ aut̄ Alb. alit̄ cōputat ossa hūani corpis. Nā in. .j.
 li. de aialib; tractatu. .ij. c. xliij. d; sic. Scdm̄ subtilissimā cōputationē sunt ossa
 in hois corpe ducenta septuaginta sex: p̄ter ea q̄ exceptimus. Quidā aut̄ nō cō
 putat vngues. .xx. z nō cōputat duo ossicula gutturis. dicit em̄ cartilagines eē:
 z nō cōputat ossa femoris q̄ nos inf̄ spōdiles nisi p̄ vno: z os caude p̄ vno: z di
 cūt qz etiā ossa anchaz eadē sunt cū ossa femoz. Et qz illi auferūt a p̄dicto nūe
 ro. ossa. xxvij. dicit nūm̄ ossiū esse ita qz ossa ducenta sunt: atqz quat duode
 na. Hec Alb. Et sic patz qz p̄cepta affirmatiua iudalce leḡ corrdent in nūe
 ro ossib; hūani corpis. Negatiua p̄o p̄cepta illi⁹ leḡ fm̄ hebreos erāt. cccxv.
 Rō huius numeri assignat a q̄busdā q̄ dicit ex eo in tali nūero data fuisse: qz
 tot sūt dies i anno. .f. cccxv. Sic igit̄ lq̄t qz oia p̄cepta legis moysi sūt cōputata
 sunt nūero. dextij. Uides aut̄ de⁹ tantoz p̄ceptoz difficultatē cōpassus fuit il
 li p̄lo. Et s̄o torā illā mltitudinē p̄ceptoz reduxit ad nūm̄ denariū qm̄ dedit
 legē moysi in mōre sinai in duab; tabul; lapideis: vt h̄ Exo. xxxij. c. in q̄b; q̄/
 dē tabul; fm̄ Aug. z alios doc. catholicos sic erāt ordinata ac desc̄pta p̄cepta
 decalogi. Nā i p̄ma tabula erāt tm̄ tria p̄cepta q̄ ordinat hoiez ad deū. In alta
 aut̄ tabula erāt septē p̄cepta q̄ ordinat hoim ad primū. S; rabbi Salomō z
 Josephus atqz ceteri doctores hebreoz dicit qz i p̄ma tabula erāt qnqz p̄cepta
 desc̄pta z qnqz i alta. Uñ Joseph⁹ i. .ij. li. antiq̄rat; iudalce c. .vj. d; qz moyses
 oñdit filiis israel duas tabulas habētes sc̄pta illa. .x. p̄cepta i vtraqz q̄na. Hec
 Joseph⁹. Tandē venit dñs Iesus ch̄s in hūc mōm̄ p̄dōres saluos facere: qui
 aptens sinū clemētie sue legē euāgelicā p̄didit breuē: faciliē: ac dilucidā. Legē
 vtiqz amoris: dilectiōis: z charitat;: vt ab oib; poss; sciri: z null⁹ p̄t̄ ignoratiā
 aut difficultatē poss; excusari a tram̄te salut; eterne. Idcirco oia p̄cepta deca
 logi reduxit ad duo. Hoc patz Bar. xxij. ca. vbi qdā legisdoctoz interrogauit
 dñm Iesuz ch̄m: dices. Vḡr qdē magnū māda. i. le. Et ait illi Iesus. Dili
 dñm deū. r. ex ro. cor. r. z ex to. a. r. z ex to. mē. r. Hoc est maxm̄ z p̄mū mādatū
 Scdm̄ aut̄ sile est hūc. Dili. p̄xi. r. sic reipm̄. In his duob; mādatis vniuersa
 lex p̄der z p̄he. Hec ibi. Considerās em̄ dñs Iesus n̄am debilē fragilēqz na
 turā: z qz nō oēs p̄nt scire insudare: nisi p̄ lōga t̄pa: z cū admixtiōe multoz erro
 rū. 3o vniuersam legē in duob; p̄ceptis dilectiōis conclusit: nā oia mandata
 decalogi ordinant̄ ad actū diligēdi. P̄cepta em̄ p̄ime tabule ordinant̄ ad
 diligēdū deū. P̄cepta p̄o sc̄de tabule ad diligēdū p̄ximū. Hinc Paul⁹ ad

Quare
 facies mo
 ysi d; cor
 nua

Nota

Quot
 erāt p̄ce
 pra affir
 matiua

q̄t sūt oss
 sa i corpe
 humane.

p̄cepta
 affirmati
 ua erāt. c
 cclxvij.

Negati
 ua p̄cepta
 erāt. cccxl
 v. z q̄re.

Sūma
 oim̄ p̄ce
 proz erat
 dc. xliij.

De primo precepto

Rom. xliij. ca. Qui em̄ dilligit p̄ximū: legē impleuit. Nā nō adulterabis: nō occides: nō furaberis: nō falsuz testimoniū dices: nō ꝑcupisces: z si q̄d ē aliud mādarū in h̄ ꝑbo instaurat. Diliges p̄ximū tuū sicut teipm. Plenitudo ḡ legē est dilectio. **Hec Paul⁹.** Sicut ḡ hō cōstat ex duobz sez aia z corpe: sic ꝑfectio n̄ra ad deū i his duobz ꝑceptz cōstitit. Et sicut duobz ocul⁹ videm⁹ oia: z duabz auribz audim⁹: z duabz naribz odoram⁹: z duabz manibz oia opamur: z duabz tibz vlt pedibz ambulam⁹. Sic parit̄ in his duobz mādatz. s. in dilectione dei z p̄ximū oia videm⁹: oia audimus: oia odoramus: oia opamur ad salutē necessaria. Et idcirco signant̄ in duabz tabullz ꝑcepta decalogi scripta sunt vt daret̄ itelligi q̄ oia ad duo ꝑ ch̄im erāt aggregāda. Propterea scriptus **Tho. in. ij. q. xcix. ar. j.** in respōsione ad sc̄dm argumētū dicit q̄ ꝑcepta diuine legē a deo data sunt vt hoies instruerent̄ ad dilectionē dei z p̄ximū: qz i his duobz mādatz ois lex p̄det z ꝑphe vt dictū est. Sz videam⁹ ꝑ recreatiōe languētis aie de singulꝑ ꝑceptis diuine legē aliqua sub breuibz

Quare oia ꝑcepta reducuntur ad duo.

Alia rō.

De primo precepto diuine legē

Nihil enim sancta et singularis illa maiestas clementissimi dei: aliud ab hoie desiderat q̄ solā obediētā celestiu ꝑceptorum eius: quā si quis puro corde obtulerit ꝑfecto nobile ac iuge sacrificiū pro reuerētia eterni patris q̄ nos sōdidit z animauit: satis ꝑte religiosę litauit. In cunctis aut ꝑceptis diuine legē cautus obseruandū est: nō q̄le aut quātū sit qd̄ iubet: sed q̄ntus sit ille qui iubet: vt ait Hieron. ad **Thesiphonē** vrbicū: z sic alibi testat̄ Hiero. Nō sō putes aliq̄ ꝑtēnda eē mādata: qz leuioza sūt. Tā em̄ maxima illa q̄ minima a deo impata sunt: z ꝑtempus culu sę ꝑcepti ꝑcipiētis iniuria est. In quibz ꝑposito: i quibz ḡdu egle peccatū est: vel ꝑhibita admittēre vlt iussa nō facere. **Hec Hiero.** Et sō facile oia ꝑcepta veniūt in effectū. **Ait Leo papa.** Quā z grā ꝑccdit auxiliū z obediētā mollit̄ imperiū: nec dura tibi necessitate fuit: vbi dilligit qd̄ iubet. Et certe nō est amic⁹ recti (ait Augusti.) q̄n si fieri possit: mallet id qd̄ rectū est nō iuberi. Si vlt ḡ ad vitā igredi: sua mādata: inq̄r vitas. Quia in diuinis mādatz maxima sapiētia ac scia spūsc̄ti repit̄: atqz in eis relucet ois reuerētia diuinū cultus. Idcirco cū maximo ordine instinetu spūsc̄ti descripta ac numerata sunt. **Primū** igit ꝑceptū diuine legē scribit̄ **Exo. xx. ca. sic.** Nō habeb deos alienos corā me. Per qd̄ ꝑceptū dirigitur i amorē di. Et ꝑpter h̄ iubet illū legitime adorare z colere: z ꝑhibet oēm sugstitutionē z oēm cultū z reuerētā alioꝝ deoꝝ: q̄s cec̄i ꝑctōres putāt deos z nō sunt: saturnū dico iouē/venerē/ z cetera idolorū portēta. Est ḡ ꝑpe idolatria maximū oim ꝑctōꝝ. sō in h̄ ꝑcepto excludit̄ penit⁹ ois cult⁹ falsoꝝ deoꝝ/ q̄si ꝑcipuū impedimentū ꝑe religiōis: qz hō nō pōt deo fuitre z māmonē: vt ait vitas **Dat. vij. c.** Propterea scire debes fm̄ **Tho. in. ij. q. xciiij. ar. j.** q̄ idolatrare nil aliud est q̄ excedere debitū modū diuinū cultus qd̄ qdē ꝑcipue sit q̄n diuin⁹ cultus exhibet̄ cui nō debet exhiberi: debet aut exhiberi sōlt summo deo: rōne creatiōis z gubernatiōis. Ex q̄ ꝑz q̄ idolatria nil aliud est q̄ latría. i. cultū dei alicui creature exhibere. Nota ḡ ad maiorē euidētā hui⁹ ꝑcepti q̄ triplex est adoratio. s. latrie/ dulia/ z hypdulia. Prima adoratio dicit̄ latría: q̄ nil aliud est q̄ quidā cultus siue honor deo exhibitus. Et sicut dicit̄ **Tho. in. iij. l. sen. di. ix. vbi q̄rit.** vtrū latría debeat deo rōne potētie. **Hec** latría ꝑfiteat̄ seruitutē quā debem⁹ deo: qz fecit nos. vñ debet sibi latría in q̄tū creator fm̄ q̄ ipse est finis z origo ꝑma n̄ri esse. Sc̄da adoratio dicit̄ dulia: q̄ fm̄ **Tho. in. ij. q. cxxx. ar. iij.** nil aliud est q̄ qdā honor vlt cult⁹ vel seruit⁹/ q̄ exhibet̄ hoi/ rōne alicui⁹ dignitat⁹/ sc̄ritatis/ virtutis/ vel bonitat⁹. Sicut latría ē seruitus que debet deo/ rōne creatiōis. Tertia adoratio dicit̄ hyperdulia: q̄ est

Primū ꝑceptum

idolatria ē maximū oim ꝑctōꝝ.

Quid est idolatria

Dignior dulta: hec exhibet creature rone excellēte singlar? cōitate a deo: sicut purissime p̄gini q̄ honorat̄ vt mater filij dei. Ideo debet ei nō qualiscūq; dultā: sed rone rare dignitat̄ exhibet et hypdulta. Que t̄do d̄r hypdulta q̄si p̄ dultā ad latritaz accedes. Si q̄ loquamur de adoratiōe latrit̄e sol^o de^o adorat̄ ista adoratiōe z nō adorat̄ dulta vel hypdulta. Vñ Deut. vj. c. d̄r. Dñm deū tuum adorabis z illi soli serutes. i. sacrificiū offerēdo in recognitiōe bñficij creatioⁿis: z qz in eo est sup̄ma rō maestat̄ z dñij. Ideo seruitiū vel obsequiū sic deo exhibitiū d̄r latritā q̄ est act^o nobilissim^o z maxie laudabil. Nā inter omnia obsequia q̄ agunt̄ extert^o ad reuerētiā p̄tineria: adoratiō est signū vel actus intel^l rioris reuerētiē p̄maxie ostēsiū. Vñ adoratiō d̄r act^o charitat̄: qz charitas fact̄ est diligere deū: ideo fact̄ adorare eū. Adoratiō quoq; est actus fidei: qz fides ostēdit̄ cui p̄ncipalit̄ adoratiō sit exhibēda. Et̄ia adoratiō d̄r actus iusticie: qz iusticia dat̄ vnicuiq; qd̄ suū est: iō adorat̄ deū cui soli debet̄ adoratiō. Nomiat̄ part̄ pietas q̄tū ad effectū deuotiōis. Dicit̄ etiā religio q̄tū ad determinatiōe op̄ez ad q̄ hō se obligat̄ in cultū dei. Dicit̄ quoq; Theosebia. i. diuinus cult^o: vñ Eusebia. i. bonus cultus. vt dicit̄ b̄tus Tho. in. iij. li. sen. di. ix. Et sic patet q̄ quiscūq; exhibet adoratiōe latrit̄e alicui creature est idolatra: eo q̄ diuinus cultus tūc dat̄ creature cui nō debet̄. Cōsequēter sup̄ hoc p̄cepto mo^u uētur aliq̄ dubia. Primo p̄tingit̄ dubitare an ch̄s debeat̄ adorari vnica adoratiōe cū in eo sint̄ due nature scz humana z diuina. Rūdeo fm̄ Tho. in. iij. parte. q. xxv. ar. j. vbi dicit̄: q̄ cū ich̄o sit vna p̄sona tm̄ z due nature. Ex parte eius q̄ adorat̄ est quidē vna adoratiō z vn^o honor: s; ex pte cause q̄ adorat̄ p̄nt̄ dici plures adoratiōes. Et dat̄ exēplū sc̄tus Tho. de hoie in quo sunt̄ plures excellētie que sūt cā honoris: puta plato/sciētia z p̄tus. Erit quidē illi^o hominis vnus honor ex parte ei^o q̄ honorat̄: plures tamē fm̄ causas honoris. Hō ei est qui honorat̄ p̄pter p̄lationē z p̄pter scientiā z virturē. Sic igit̄ in ch̄o cum sit vna tm̄ p̄sona erit vna adoratiō eius z vnus honor: sed cū sint̄ plures cause honoris eius erūt plures adoratiōes eius: vt scz alto honore adoret̄ p̄pter sapiētiā increatam: z alto p̄pter sapientia creatā. Et sic patet respōsio questionis.

Adora
tio est si
gnū ma
rie reue
rentie.

Christus
adoratur
vnica ad
oratione.

Secūdo querit̄: Vtrū caro ch̄i sit adorāda adoratiōe latrit̄e? Et arguit̄ q̄ nō: nam dicit̄ est q̄ latritā exhibet̄ deo in recognitiōe beneficij creatioⁿis: z qz in eo est sup̄rema ratio maestat̄ z dñij. Sed creare nō cōuenit̄ carni vel humanitati ch̄i: q̄ nō est ei exhibēda latritā. Huic questioni r̄ndet̄ sc̄tus Tho. in. iij. li. sen. dist. ix. vbi querit̄. Vtrū humanitati ch̄i sit latritā exhibēda: In respon^ssione ad p̄mū arg. vbi dicit̄: q̄ humanitas ch̄i p̄t̄ cōsiderari dupliciter. Vel prout̄ intelligit̄ nō cōiuncta verbo: z sic nō debet̄ ei latritā: sed hec cōsideratiō est in intellectu tm̄: vel prout̄ intelligit̄ vn̄tra verbo: z sic p̄t̄ z debet̄ honorari vno honore cū verbo: z sic debet̄ ei latritā. Vel alto modo: z ita debet̄ ei dultā vel hyperdulta: z sic loquit̄ glosa sup̄ illud Ps. Adorate scabellū pedū zc. que dicit̄ q̄ caro ch̄i non est adorāda illa adoratiōe que soli deo debet̄. Ad argūmentū dicit̄ q̄ q̄uis creare non cōueniat̄ carni vel humanitati ch̄i. conuenit̄ t̄m̄ p̄sone verbi cui vn̄t̄ fm̄ quā non est minor̄ patre: cū qua simul adorat̄ z glorificat̄ adoratiōe latrit̄e. Ex quib; patet̄ resolutio questionis. si aut̄ scire vis vtrū imaginib; ch̄i debeat̄ honor latrit̄e. Vel qual̄ adoratiō debeat̄ sc̄re cruci vel purissime p̄gini. Et itēz de adoratiōe imaginū z sc̄toz. Vide sc̄tūz Tho. in. iij. li. senten. dist. ix. per totū. z in. iij. pte q. xxv. per totū. Tertio queritur. Vtrum angelus possit adorari adoratiōe latrit̄e: Et videtur q̄ sic: Nam legit̄ mus Genesis. xvij. capitulo. q̄ Abrae sedenti in ostio tabernaculi sui in iso feruore dei apparuerunt ei angeli. quos cum vidisset adorauit̄ in terram. Etiam in tertio libro Regum. j. ca. habetur q̄ Nathan p̄pheta ingressus ad regē Dauid adorauit̄ eū pnus in terrā. Similit̄ Josue cecidit̄ pnus in terrā adoros

Vtrū ca
ro ch̄i sit
adorāda
adoratiō
ne latrit̄e.

Vtrū an
gel^o poss
sit adora
ri latrit̄e.

De primo precepto

angelū q̄ appuit ei vt dicit Josue. v. c. Itē legit Apo. vl. c. q̄ Joānes voluit āgē
lū adorare: z phibit^o ē ab eo. Nō autē phibuisset eū angel^o si eum dultā adora-
re voluisset: q̄ hec dultā angel^o scitis debet. q̄ volebat eū adorare latrīa. Et sic
videt q̄ adoratio latrīe q̄ soli dō obet etiā creaturā scis vīr^o exhibeat. Huic ob-
fectiōi rīdet s. Tho. in. ij. q. lxxxiij. ar. j. in rīsiōe ad p̄mū arg. sic dices. Alia
veneratiōe veneramur deū qd̄ p̄tinet ad latrīa: z alia veneratiōe q̄sdā excellen-
tes creaturas qd̄ p̄tinet ad dultā. Et q̄ ea q̄ exteri^o agunt: signa sūt interioris
reuerētie: qdā exteriora ad reuerētiā p̄tinetā exhibent excellētib^o creatur^o / int^o
q̄ maximū ē adoratio. Sed aliqd̄ ē qd̄ soli deo exhibet. s. sacrificiū. Un̄ Aug^o.
dicit in. x. li. de ci. dei. Hīca de cultu diuino vsurpata sūt / q̄ honorib^o deferūt
hūanis siue hūilitate nimia / siue adulatione pestifera. Ita tñ q̄ q̄b^o ea deferunt
hoies habēt q̄ dicit colēdi z venerādi. Scdm̄ autē reuerētiā q̄ creature excellē-
ti debet. Nathan p̄pheta adorauit dauid. Scdm̄ autē reuerētiā q̄ debet ur deo
Barocheus noluit adorare Aman: tñmēs ne honorē dei trāfferet ad hoīem
vt dicit Hester. xij. c. Et simil^o fm̄ reuerentiā debitā creature excellēt^o: Abraz
adorauit angelos: z etiā Josue vt dicit Josue. v. c. Quāuis possit intelligi q̄ ado-
rauerint adoratiōe latrīe deū q̄ in p̄sona angeli appebat z loq̄bat. Un̄ sanctus
Nota. Tho. in. ij. li. sen. di. ix. vbi q̄rit. Ultrū vīrīs sanctis sit exhibend^o honor latrīe
in rīsiōe ad. ij. arg. dicit q̄ angeli illi nō apparuerūt Abraz in p̄pria natura / sed
in q̄busdā corporib^o q̄si imaginib^o assumpt^o. vñ inq̄ntū erāt imagines rep̄tan-
tes trīnitatē poterāt adorari latrīa: nō autē inq̄ntū rep̄tabāt angelos ip̄os. St
autē loq̄mur fm̄ reuerentiā q̄ debet deo phibit^o est ioānes āgelū adorare. Apo.
vl. ca. tum ad ostendēdū dignitatē hoīs quā adeptus ē p̄ ch̄m vt angel^o equet.
vnde subdit. Eōseruus tu^o sum z frat^o tuoz. tum etiā ad excludendū idola-
trie occasiōe. Un̄ subdit. Deū adora. s. adoratiōe latrīe. Ul̄ dicit fm̄ Tho. in
ij. li. sen. di. ix. vbi q̄rit. Ultrū sine pctō alicui creature possit latrīa exhiberi: in
rīsiōe ad. j. arg. q̄ ioannes volebat adorare angelū dultā: sed phibitus fuit p̄
p̄ter trīa. Primo ad ostendēdū dignitatē ipsius ioānis / q̄ mltis angel^o dignior fuit
it. Scdo ad euītandū spēm idolatrie: ne sub p̄textu dultie occasiōalr latrīa ex-
hiberet creature / qd̄ ē maximū malū. Tertio ad ostendēdū exaltatiōe hūane na-
ture sup angelos in hoīe assumpto. Hec Tho. Et sic p̄z rīsiō ad obiecta d̄ an-
gelis: z p̄ p̄ns resolutio qōnis. Quarto q̄rit: Ultrū adorās diabolu trāfigurā-
tū in effigie ch̄i p̄ errore inuincibilē delusus excuset ab idolatria p̄ talē ignorā-
tiā: Ad hāc qōnē rīdeo s̄z mgr̄z Rob. holkot i. ij. li. sen. q. j. in ar. v. p̄ncipali.
vbi dicit sic. Nō solū talē excusat a pctō: imo tantū meret quantū mereret si ch̄m
adorat: si tñ fecit qd̄ in eo fuit ad discernendū an ch̄s fuit vel nō. Et adducte
talē rōnem. Q̄ndat se ch̄s Petro in certa effigie: z credat Petrus eū esse ch̄z
z adoret eum adoratiōe latrīe. Et silr̄ ostendat de^o diabolū oīno in p̄sili effi-
gie iesu z sub eisdē figur^o: z adoret eū ioānes. Tunc q̄ro an ioannes peccat aut
nō: Si sic. q̄ petrus peccat. p̄ntia p̄z: q̄ nō maiorem certitudinē habet petrus
q̄ Joannes. Si vero nō peccat habet p̄positū. Itē Robert^o holkot in eodē ar.
post multa aurea dicta probat p̄positū suū per talē instantiā. Ponat q̄ ch̄s dī
mīssisset humanitatē assumptā tam adultā: z h̄ latuisset brām vīrginē: ip̄amet
nihilominus adorasset istū hominē adoratiōe illa qua prius: igit errasset: erra-
men in nullo peccasset: q̄ error facti est simplr̄ inuincibil^o. Notādum q̄ fm̄ Ro-
bertum holkot ibidem: q̄ cōtingit errare duplr̄ / vel errore periculoso / vel erro-
re nō periculoso. Error periculosus est q̄tiens q̄s errat p̄tra articulos fidel^o
vel p̄cepta diuina. Error nō periculosus est in alijs quādo deceptus ignorātia
inuincibil^o approbat falsa p̄ veris. In casu autē istius articuli de transfigurā-
tiōe diaboli in effigie ch̄i: Verum est q̄ Joannes errat credens illum quē est
diabolus esse deum: sed certe error iste cum sit inuincibilis z nō sit p̄tra aliq̄

Hō erra-
re pōt du-
pliciter.

De primo precepto Jo. xxvii

articulū nec p̄tra bonos mores nō est periculosus ⁊ hoc est qđ expresse d̄t m̄gr
ll. iiij. di. iij. ca. iij. Diabolus em̄ trāfigurās se in angelū lucis si credat bonus
nō est error periculosus. Hoc etiā s̄s declarat Aug. in ll. Enchiridion. c. lix
Et est glosa cōs. ij. ad Cor. xj. ca. Sathanas cū trāfiguratur se in angelū lucis
qñ sensus corp̄s fallit: mentē p̄o nō mouet a vera rōne v̄l snia: nullū est in re/
ligiōe periculū q̄sq̄ vitā fidelē gerit. vel cū se bonū fingēs ea vel facit v̄l d̄t q̄
bon⁹ angel⁹: etiā si credat bon⁹ nō ē error periculosus aut morbid⁹. hec oia Ro
bert⁹ holkot. Sed sc̄tūs Tho. sup̄ hac q̄stione in. iij. ll. sen. di. ix. vbi q̄rit. vtrū
sine pctō possit latrā exhiberi alicuī creature. In r̄stione ad tertiu argu. d̄t sic.
Nō p̄t diabolus in specie ch̄i apparēs sine pctō adorari nisi sit p̄ditio actu ex
plicita. Nō em̄ sufficit solo habitu. Quia ip̄a nouitas rei insolite p̄siderationē
⁊ attentionē req̄rit sic d̄t de brā v̄gine Lu. j. c. q̄ cogitabat q̄lis esset ista saluta
tio. Hec Thom. Sed qz teste Grego. hostis nr̄i malicia tāta arte decipit d̄t se
palliat vt plerūq̄ añ decepte m̄t̄s oculos: culpas p̄tutes fingat vt inde q̄sq̄
q̄si expectet p̄mia v̄i eterna dign⁹ est iuenire tormēta. Idcirco notāda sūt au
rea v̄ba sc̄i Thome q̄ nos cautos reddit qñ sathanas se trāfiguratur in angelū
lucis p̄ q̄ signa coḡsci possit. Vñ in cōmēto aureo sup. ij. epla ad Cor. xj. ca. le
ctiōe. iij. sup̄ illo passu. Ip̄e em̄ sathanas trāfiguratur se i angelū lucis: d̄t sic. No
randū est at̄ q̄ sathanas trāfiguratur se aliqñ v̄i libit̄ sic b. Martino vt decipet
eū ⁊ hoc mō m̄ltos decipit. Sz ad h̄ valet ⁊ necessaria ē discretio sp̄rituū quā
spectalit̄ deus p̄tulit br̄o Antonio. In h̄ tñ p̄t cognosci q̄ sathanas sit: qz bo
nus angel⁹ in p̄ncipio hortat̄ ad bona ⁊ p̄seuerat in eis. Sed mal⁹ in p̄ncipio
qđē p̄d̄t bona: sed postmodū volēs explere desideriu suū ⁊ qđ inrēdit. s. deci
pere inducit ⁊ instigat ad mala. j. Jo. iij. Om̄i sp̄ritui nolite credere sed p̄ba
re sp̄s si ex deo sint: qm̄ m̄lti pseudo p̄be ext̄rūt in mūdū. Et tō Josue cū v̄
deret angelū in cāpo suo dixit Judicū. v. ca. Hostes es an aduersarioz: Aliud
etiā signū est q̄ bon⁹ angel⁹ ⁊ si terreat in p̄ncipio tñ statim p̄olat ⁊ p̄fortat si
cut Zachariā cui dixit Lu. j. c. Ne timeas Zachariā. Et ad brām v̄ginē dixit
Ne timeas Mariā. Valus aut̄ angelus stupefacit ⁊ desolatū dimittit. Et
hoc ideo vt stupefactū facit⁹ decipiat ⁊ p̄suadeat sibi. Aliqñ aut̄ trāfiguratur
se inuisibilis: ⁊ h̄ qñ ea q̄ in se mala sūt facit apparere bona. p̄uertēdo sensus ho
mis ⁊ inflāmando p̄cupiscētiā. Prover. xiiij. Est via q̄ videt̄ hōi iusta: nouissi
ma aut̄ ei⁹ deducit̄ ad mortē. Risus dolozē miscēbit ⁊ extrema gaudij luctus
occupat. Hec ibi. Sic decipit monachū quēdā cū p̄posuisset in aio suo nunq̄
exire cellā suggestit ei diabolus q̄ bonū esset vt exiret ad eccl̄iā ⁊ reciper̄ corp⁹
ch̄i. Cui suggestioni p̄sentēs p̄positū mutauit vadēs ad eccl̄iam. Postmodū
cognoscēs euz fuisse diabolū gl̄iat⁹ est monach⁹ q̄ nō decepat eū: qz ad bo
nū iuerat. Et tñ iā remouit eū a p̄posito p̄tinue standi in cella. Postmodū vo
lētē suggestit ei q̄ pat̄ suus esset mortu⁹ ⁊ dimiserat sibi m̄ltas diuitias distri
buēdas inf̄ paupes ⁊ q̄ iret ad ciuitatē: ad quā cū iret nunq̄ redijt ad cellā: et
mortuus est in pctō. vñ valde difficile est q̄ hō caueat sibi. Et tō recurrēdū est
ad adiutoriu d̄i uinū. Job. xli. ca. Quis reuelabit facie idumēti ei⁹? Quasi d̄i
cat: null⁹ nisi de⁹. hec Tho. Sunt ⁊ alij q̄ dicūt q̄ sathanas in angelū lucis
trāfiguratur. vel in specie ch̄i apparēs nō est credēdus eē ch̄is. Nec p̄t adora
ri sine pctō: tō nullo mō est adorand⁹. Et si quis ignoraz tñ vt dicūt nō excu
sat a pctō nisi diligētē exhibeat discussionē ⁊ cautelā: ⁊ hoc p̄ter tres rōnes.
Prima est: qz ql̄bet est p̄monitus p̄ sacrā scripturā q̄ angelus tenebrāz trāst̄i
gurat se in angelū lucis: vt d̄t. ij. ad Cor. xj. ca. ⁊ Marti. xiiij. Vult veniēt
in noie meo dicētes. ego suz ch̄is ⁊ multos seducēt. Et ideo tenent̄ discutere ⁊
statim nō adorare. Sc̄da rō est. qz habet remediū oionis. Vñ si oraret deum
toto corde: vt reuclaret ei veritatē deus nō dimitteret eū dec̄t̄. In hoc em̄

Satha
nas p̄ q̄ si
gna coḡ/
scitur.

Bon⁹ an
gelus ter
ret in p̄
ncipio
Valus
āgel⁹ stu
pefacit.
Notapul
crū exm.

De primo precepto

casu intelligit illud Jo. xv. ca. Quicquid perierit patre in nomine meo dabit vobis
Hoc est quicquid perierit spiritus ad salutem ut Augustinus exponit dabit vobis. Et hoc
patet quod si sic adoratur non adhibet omnem diligentiam quam debet. Tercia ratio est: quod talis
adoratio facile posset vitare periculum apponendo conditionem hoc modo. Adoro te si tu
es christus. Et ita ex omnibus supradictis patet ratio ad questionem. Quia quicquid perierit
adoratur hostiam non consecratam excusetur ab idolatria. Ratione huius questionis secundum Tho. in
1ij. li. sen. di. ix. ar. q. sup. in ratione ad. ij. arg. ubi dicitur quod ille qui adoratur hostiam non con-
secratam. ubi est adorare sub conditione scilicet si est consecrata. Non tamen oportet quod hec conditio
sit actu explicata: sed sufficit quod habitu teneat illam. Unde non peccat adorans eam quod
non adoratur puram creaturam: sed christum secundum intentionem suam. Sacerdos autem qui in se est fac-
torem idolatrie: quod offert ei puram creaturam ad adorandum. hec Tho. Nota quod hic
secundum Robertum holkot. ad maiorem evidentiam huius questionis quod homo potest facere omnem ado-
rationem licite cum qui stat prius recta intentio in eodem: et tenet habitualiter sic dicitur. tamen
vnum deum volo adorare: supposito quod credat verum deum esse deum. Non scire debes quod
multoties homo per fidem erroneam meretur et precipue quando errat errore inuincibili qui excusat
a toto. Hoc autem ostendi potest per multa exempla et per varios casus quos ponit predictus do-
ctor Robertus holkot in. ij. li. sen. q. j. ar. v. principali. Et primo ponit casum com-
mune et vulgare sic dicitur: ponatur quod aliquis vetula audiat platum suum predicantem aliquem arti-
culum hereticalem de quo ipsa non tenet hanc fidem explicitam. Sicut esset gratia exempli in isto
primo articulo. An christus fuerit lanceatus ante mortem vel post et predicet sibi assentiri quod
christus ante mortem lanceatus fuit. Ista vetula propter obedientiam quam habet et bonam volunta-
tem que vult credere quicquid ecclesia credit assentiri istis sic predicantibus voluntarie: putans quod
ecclesia hoc credat. Hoc casu postea dico quod ista vetula per istam fidem erroneam meretur
culpa pro parte est quod assentit ex bona voluntate et errat errore inuincibili qui excusat
meretur. Secundo legitur Lu. ij. ca. quod christus duodecim annorum cum ascenderet in hieru-
salem cum parentibus. Et illi summatis diebus festivitatis rediret: remansit in templo
puer Iesus nescire matrem in hierusalem. Ipsa vero procedens trinare vnum diem est
maius eum fuisse in comitatu virorum cum Ioseph. Cum autem costaret quod abesset quare
runt eum volentes in cognatos et notos: in tertio die regressi sunt in hierusalem et in-
uenerunt eum in templo in medio doctorum. Supra istam historiam quod. An vera pergo me-
ritorie credidit ipsum fuisse in cognatos vel non. Non licet dicere quod non: quod
credidit. Etiam omnes actus credendi et volendi que post conceptionem filii habuit fuit
meritorius: quod oportet dicere quod meritorie credidit falsum. Nam postquam sua ex ista
matro fuit falsa. Tertio magdalena credidit quod christus fuit hortulanus. quod de christo
credidit quod fuit non deus. Et tamen probabile est quod ipsa meruit sic credere: quod christus volu-
it eam sic credere. Quarto reliqui apostoli crediderunt Iudam fuisse predestinatum et dilexe-
runt eum: quod ipsi errauerunt sic credere: et tamen sic errando meruerunt et tenebant sic crede-
re sic patet. Unde etiam de homine que occulte malus: boni tenent credere bene. Et tamen crede-
re dum est quod teneretur errare et nisi erraret stare lege: quod nunc est ipsi peccaret. Quia alii
qui discipuli crediderunt christum esse mortuum postquam resurrexerat: quod non postabat eis de ho-
ra resurrectionis sue: quod tunc crediderunt eum resurrexerat: et per hunc crediderunt falsum
Et tamen non dicuntur tamen peccasse: quod ignorantia fuit inuincibilis. Sexto multi casus oc-
currunt in quibus homo credendo erronee meretur. Iudex enim credens testibus innocentem
de quibus non nouit nisi per eos meritorie credidit et iudicat corde et ore quod est occide-
ndus et tamen errat. Sicut iudex ecclesiasticus credit et dicitur secundum allegata deceptus tamen quod
adultera est uxor legitima et credit viro reuertente eam fore excommunicatam. Et de facto
ecclesia tale excommunicat et tamen errat. Qui errore meritum inducit et in nullo dimi-
nuit. Sicut elemosinarius dat tyranno credens eum pauperem indigentem. Item Lorch re-
cepit angelos et credidit eos fuisse homines hospitio indigentes. Similiter per putat
uus credit plerumque alienam fuisse suam: et ideo eam nutrit et educat et informat. Sicut alii
quod se baptizatum credit et non est in rei veritate: ista fides sibi sufficit ad saluationem.

Utrum ille
qui adoratur
hostiam non
consecratam
peccet pec-
cato idolo-
latrie

Per fidem
erroneam
homo peccat
merito et quod
primum
casus

Exemplum
de vera per-
giamaria

Exemplum
de magda-
lena.
De apostolis

De alijs
discipulis.

Utrum ca-
sus.

z tñ erronea est. Et parit laicus adorat hostiã nō p̄secratã: q̄ error nullo modo p̄t sibi imputari/ qz implicite credit oppositū. Et sō qz fides implicite est vera z sc̄a nō est ibi periculū aliqd̄ de errore. Sic igit̄ p̄z q̄ ille q̄ adorat hostiaz nō cōsecratã/ excusat̄ ab idolatriã. Demū p̄celone sciendū est q̄ in isto p̄mo p̄cepto phibet̄ ois sup̄stitio: ois diuinatio: ois incantatio: z ois vana obfuar̄io. Qui ei talia p̄curat̄ aut operant̄ nō colūt̄ vnū deū. S̄z adorāt̄ deos alienos. s. de mones q̄ mēdaces sūt z assent̄ ab om̄i p̄tate. Iō abnegāt̄ deū vey: z p̄ p̄sec̄ns maculant̄ pctō̄ idolatrie: qd̄ quidē est oim̄ pctō̄ maximū. Hinc s. Tho. in. ij. ij. q. xciiij. ar. iij. d̄r sic. Pctm̄ idolatrie grauissimū est. Sic em̄ in terrena repu/ blica grauissimū esse videt̄ q̄ aliq̄s honorē regiū alteri impēdat̄ q̄ vero regi: qz q̄tum in se est totū resp̄ublice p̄turbat̄ ordinē. Ita in pctis q̄ p̄ deū cōmittit̄ tur: grauissimū q̄ppe esse videt̄ q̄ aliq̄s honorē diuinū/ creature impēdat̄. q̄a q̄tum in se ē facit̄ aliū deū in mūdo minuens p̄ncipatū diuinū. Et sicut̄ itez d̄r sanctus Tho. ibidē. ar. iij. in r̄s̄sione ad. j. argumentū. Idolatriã est cā inītiū z finis ois pcti: qz nō est aliqd̄ genus pcti qd̄ interdū idolatriã nō p̄ducit̄ vel ex p̄resse inducendo p̄ modū cause vel occasione p̄bendo p̄ modū inītij vel p̄ modū finis. Hec Tho. Quicūq̄ s̄ obfuar̄ vota indiscreta vt portare barbã vel nudat̄ incidit̄ ad aliquã eccliam/ vel vouet̄ nō comedere caput p̄scis/ aut alteri animal/ vel q̄ vouet̄ ieiunare in die dñica/ vel nō pect̄inare caput/ aut n̄ lauare faciē z hmōi. talia vota sunt̄ stulta z irrōnabilia. Iō phibenda sunt: z q̄ animo obstinato obseruat̄ ea/ peccat̄ mortāl: z offendit̄ in h̄ p̄mo p̄cepto diuine leḡs. Nā votū fm̄ doc. catholicos d̄z esse de re discreta z rōnāl: iuxta illd̄ Pauli: Rōnabile sit obsequiū v̄m. Gl̄i mḡ sen. in. iij. lib. dist. xxxvij. d̄r. Gl̄orum est testificatio quedã p̄missionis spontanee q̄ deo z de his q̄ sunt̄ del fieri debet: q̄ diffinitio allegat̄ a sc̄o Thoma in. ij. ij. q. lxxxvij. ar. j. z itez in. iij. li. sen. dist. xxxvij. Similr̄ q̄ faciūt̄ incantatiōes demonū occulte vel manifeste/ aut diuinationes ad inueniendū furta/ v̄l ad sciendū occulta: z q̄ obseruat̄ somnia ad sciendū futura/ aut ill̄ fidē adhibēt̄/ aut q̄ arte v̄t̄ necromātia/ aut cū sacramēt̄ v̄l reb̄/ sacramentalib̄ incantatiōes/ diuinatiōes/ sup̄stitiōes p̄curat̄ vel facit̄ grauissime peccat̄. Et iã q̄ ex cōstellationib̄ vel cōplexionib̄ corporū/ vel ex forma faciē/ vel fm̄ lineas manus iudicat̄ aliqd̄ determinare peccat̄ mortāl. Quicūq̄ etiã colligit̄ herbas flex̄ genib̄/ aut dicēdo P̄ n̄r̄ aut q̄ comedit̄ folia salute scribēdo aut maria/ vel nomē ch̄i vt liberet̄ a febr̄ibus/ v̄l q̄ solt̄/ v̄l lune/ v̄l cuiuscūq̄ creature reuerēt̄ia sup̄stitiosaz exhibet̄: q̄uis offendit̄ in p̄mo p̄cepto. Similr̄ obfuar̄ dies egyptiacos: vel vnam diem maḡ q̄ altã/ faruitas ē: z q̄ talia obfuant̄ animo deliberato: peccant̄ mortāl. Illi parit̄ q̄ ex garritu autū: vel vlulatu canū: aut ex occur̄su v̄lp̄is: lepor̄s: lupi: vel alteri animal: aut ex effusione olei/ vini/ sal/ aq̄ z hmōi: aut q̄ ex agitatio ne aer̄: vel ventoz suspicant̄ p̄dictiōes fieri: aut aliqd̄ malū v̄l bonū enire: les utras magna ē: z vt pl̄mū r̄les male finiūt̄ dies suos: cū sint̄ modice v̄l nulli p̄fici dei. Et idē deo oem̄ diuinatiōē z oem̄ sup̄stitiōē phibet̄ sub pena mort̄s p̄pter maximã inīuriã: q̄ sit creatori. v̄n̄ Deut. xvij. c. d̄r sic: Nō inuentat̄ in te q̄ lustrat̄ filiū suū aut filiã ducēs p̄ ignē: aut q̄ ariolos sc̄sc̄ret̄ aut obfuet̄ somnia atq̄ auguria: neq̄ sit malefic: nec incantator: neq̄ phitones p̄sulat̄ nec diuos. z q̄rat̄ a mortuis p̄tate. hec ibi. S̄z q̄ p̄ca mort̄s sūt talib̄ dāda: oñdit̄ clare Leuit. xx. c. vbi d̄r sic. Aia q̄ delinuerit̄ ad magos z ariolos z for. fuerit̄ euz eis ponã faciē meã p̄ eã z inflictiã illã d̄ medio pl̄i mei. Et i fine eiusdē cap. d̄r sic: Ut̄ siue m̄lier i q̄b̄ phitonic̄ v̄l diuinatiōis fuerit̄ sp̄s morte mortat̄: lapidib̄ obruet̄ eos. hec ibi. Hinc Aug. z h̄r. xxvj. q. vij. Nō obfuet̄ dies q̄ dicūt̄ egyptiaci aut kalēdas Ianuarij: qz z has z q̄scūq̄ diatiōes aut fata: aut auguria obfuar̄: aut artēdit̄: aut p̄sentit̄ obfuar̄ib̄ inīuriã sine cā maḡ ad suã dam̄

Quot et quanta phibent in p̄mo p̄cepto.

Idolatriã ē peccatū quissimum: z quare.

Idolatriã ē cā oim̄ peccatorū. vota stulta q̄ sūt.

Quid est votum.

Incantationes: diuinationes: phibent z necromātic.

De secundo precepto

nationē q̄ ad salutē tendit. Sive p̄ q̄sdam nūeros l̄raz lune: z p̄ pythagoricā necromāctā egrorātū vitā/vl mortē/vl p̄spa/vel aduersa futura inq̄rūt. Sicut ue q̄ artēdūt somnialia sc̄pra z falsa daniel nomine int̄tulataz sortes q̄ dicūt sc̄roz ap̄loz z auguria auū. Aut aliq̄ p̄ domo faciēda: aut p̄p̄ fugia copulā da/aut in collectionibz herbarz carmina dicūt/aut p̄tractolas p̄ quīs infirmū rate sc̄ptas sup hoies: z aialia ponūt p̄ter symbolū z orōnē dñicā/aut magi sc̄ falsitatibz in gradinaris z tempestatibz credūt. Qui aut talibz credūt/ aut ad eoz domū eūtes/aut suis domibz introducūt z infrogāt: sc̄lāt se fidē ch̄rianam z baptisimū puaricasse z paganū z apostatā. i. retro abeuntē z dei inimicū: trā dei grauit̄ in etnū incurrisse/ nisi eccl̄astica p̄nia emēdat̄ deo recōcillet̄. Hec

Aug. de oia Aug. Item in cap̄lo p̄cedētī Aug. d̄r sic. Admonēat̄ fideles sacerdotes arte ma/ p̄pos vt nouerint magicas artes/incantationesq̄ q̄buslibet infirmitatibz ho gl̄ca d̄ ali minū nil remedij posse p̄ferre. Nō aialibz lāguētibz/ claudicantibz/ve/vel etiam is incāta moribūdis q̄c̄q̄ mederi: s̄z hec eē laq̄os z insidias antiq̄ hostz: q̄bz ille p̄fid̄ ge tiōibz q̄d matizet̄. Hec ille. Ampli⁹ s̄ h̄ p̄ceptū offendūt pueri ch̄riant̄: q̄ colūt ista in ferioza ac bona fallacia/ q̄st̄ deū. Quibz ait Hiero. qd̄ q̄sq̄ venerat̄ pl⁹ z amat h̄ illi de⁹ ē. Et idcirco supb̄ z ambitiosus colit honorē/ famā/ gl̄lam/ dignitātes/ p̄laturas/ p̄p̄ā mōi/ ventū z aurā hūanū fauoz. Auar⁹ colit auz/ argētū/ pecunias/ diuitias/ rapinas/ vsuras/ furta: Cui crescit amor nūmi/ q̄ntū ipsa pecunia crescit: vt inq̄t Juuenal. Luxuriosus colit adulteria/ fornicatiōes/ la/ sc̄ulas/ voluptates carnales: z breuit̄ libidinosa mens: nō solū oēm luxurie nos tā insequit̄: s̄z ardent⁹ etiā honesta p̄sequit̄: z q̄ carnalr̄ d̄ligit/ q̄st̄ vltimo finit̄ innitit̄. Bulosus colit comestatiōes/ ebrietates/ lauta iuuia/ delicata cibaria: de q̄bz d̄r ad Phil. iij. c. Quoz de⁹ vēter ē. Sūt aliq̄ q̄ p̄cipitant̄ d̄ligūt q̄sdā hoies/ aut filios/ aut amicos/ aut reges/ aut p̄ncipes/ aut p̄latos/ vel p̄sanguit̄ neos: p̄ q̄bz nō verent̄ oia mala facere. Isti oēs fm allegoriā abnegāt p̄mū p̄ceptū/ z sūt idolatre: q̄ cultū dei creatur̄ exhibere vident̄. S̄z vt d̄ligēt⁹ peccatrix aia p̄sciaz suā d̄scuter̄ valeat: Infra subtūgā. x. p̄cepta diuie leḡ pulcre explanata ac distincta p̄ vsus. Quis p̄o hec carmina ediderit ego nescio: h̄ ve re sc̄lo q̄ fuit vir i diuinis sc̄ptur̄ cruditissim⁹/ ac secl̄ariū l̄raz nō ignar⁹: q̄ bre uis ac dilucide oia z singla app̄hēdit: q̄ n̄caria s̄ ad legitime rememorādū oēs trāsgressiōes diuie leḡ. Et sc̄io q̄ autor eoz antiqu⁹ ē z faciendus ac vir magne auctoritat̄. Vñ splēdor eccl̄ie Tho. plerūq̄ hos vsus in sc̄pt̄ suis p̄ auctoritate adducit: z p̄cipue in. iij. li. sen. dist. v. vbi mouet dubiū: Utr̄ ille sol⁹ q̄ accepit rem alieui⁹ ad restitutionē teneat̄: ibi em̄ allegat̄ duos vsus septimi p̄cepti/ sic dicens: Quidā vsus dant̄ de illis q̄ tenent̄ ad restitutionē tales.

Iussio/ consiliū/ p̄sensus/ palpo/ recursus.

Participās/ murus/ nō obstās/ nō manifestās.

Hec Tho.

Quō etiā ista duo carmina intelligant̄: ibidē Tho. pulcre explanat. Idcirco totz reassumptz virtibz suadeo vniuers̄ q̄ sc̄pra n̄ra dignabūt̄ p̄legere vt tā p̄ reuerētia diuie leḡ q̄ ei⁹ q̄ edidit atq̄ p̄ n̄citate p̄pe salut̄ hec carmina/ nō solū in sc̄pt̄: s̄z in memoria charo corde retineant̄. Sup̄ p̄mo q̄ p̄cepto d̄r sic.

Qui colit extra deū vel sc̄ros: qd̄q̄ creatū

Articulos fidei negās: si spemq̄ relinq̄t

Gl̄oti trāsgressoz/ vel q̄ mortalitā vouit.

Et tardās nimīū/ sp̄nēs implere p̄missum.

Sine malo vouēs/ ac p̄ se vota refringēs:

Incantās/ faciēs fieri breuit̄: z malefactor

Inuenit atq̄ docēs/ addiscēs/ mediū extās:

Aut orās obfuar̄ somnia: sortibz vtens:

Blasphemansq; deū: q; murmurat v'l maledicit:
 Vel nō posse refert/ s; despicit/ accipit tpe
 Libās vt faciat mala: prauus p̄terit iste
 Unū cole deū si sic moralr egit.
 Hec de p̄mo p̄cepto sufficiāt.

De sc̄do p̄cepto diuine legis.

Secundū p̄ceptū diuine legis scribitur in li. Exodi.
 Ex. c. sic: Nō assumes nomē dñi dei tui in vanū. Sup q̄ p̄cepto doct.
 catholici diuersa scribūt. Tu p̄o ad pleniorē intelligētā nota sub bre
 utb; aureā sniam scri Tho. in. ij. q. cxxij. ar. iij. vbi q̄rit. vtz sc̄dm p̄
 ceptū decalogi cōuentēter tradat. Nā dr q; p̄ istud p̄ceptū nō phibet q̄libet as
 sumptio diuini nois: q; ip̄a p̄t mlt; modis laudabilr assumi: vt p; in diuinit
 laudib;/ orōib;/ b̄ndictōib;/: z alijs certimonijs ecclie tā in p̄dicatōib;/ q; exhor
 tatōib;. Hec etiā phibet in h̄ p̄cepto ois iuratio p̄ nomē dei: q; ip̄a etiā mult;
 modis p̄t b̄nferi: sic in nēitate ad alicui? rei p̄firmatōnē: z cū cautela debi
 ra. s̄o Hier. liij. c. Et iurab: viuit dñs in p̄tate z in iudicio: z in iusticia: z b̄ndi
 cēt eū gētes/ tpm q; laudabūt. Hec ibi. Tūc em̄ fit reuerētia deo. Proptea p̄ci
 p̄t Deut. vj. c. sic. Dñm deū tuū timeb: z illi soli futes: z p̄ nomē illi? iurabis.
 S; i isto p̄cepto phibet p̄tēvana assumptio diuini nois: vt dr san. Tho. qñ. s.
 diuinū nomē assumit ad p̄firmatōnē hūani p̄bi/ p̄ modū iura mētī vani. P̄t
 tñ ex p̄seqnti intelligi q; phibeat in h̄ p̄cepto ois inordinata nois diuini assum
 ptio. Cum ḡ dr: Non assumes nomē dñi dei tui in vanū. nō debes intelligere
 q; istud p̄ceptū sit solū de h̄ noie de? s; intellige d̄ oi noie q; de? nob̄ innorescit
 aut hebraice: vt cū dr tetragrammaton/ helotm/ sabaoth/ adonat/ helion. Aut
 grece: cū dicim?/ agios/ theos/ athanatos. Aut latine dicēdo/ oipotēs/ redem
 ptor/ creator/ gubernator/ saluator. Et iō nota s; Tho. vbi s; in r̄sione ad. v. ar
 gu. q; oib; noib; dei maxia debet reuerētia ex pte rei significatē: q; ē vna p̄tinēs
 oē bonū z oē p̄fectionē. Nō aut rōne vocū signi ficitū q; sūt mltē: z iō singla
 rit̄ at̄ dñs: Nō assu. no. dñi dei tui in vanū. q; nō differt p̄ q̄dēcūq; nomē dei/ p̄
 iurū p̄mittat. Hec Tho. Caue ḡ o p̄ctōr ne assumas inuanū nomē creatoris
 tui: s; mltō port? assumēdū est ad valde honorādū ac magnificādū: cū sit ma
 gnū ac timēdū/ sc̄m ad venerādū/ dulce ad meditādū/ copiosuz ad miserādūz
 efficax ad impetrādū/ p̄uosuz ad saluandū/ z occultū ad sciēdū. s̄o Esa. xliij. c. magnif
 dz sic: Dis q; inuo. no. meū. in gl̄iam meā creauit eū: formauit eū z fecit euz. z ad
 cadū mlt;
 Ro. x. c. Dis q; inuo. no. meū: sal. erit. Eōseqntē ad maiorē intelligētiam
 hui? p̄cepti sc̄tre debes q; tr̄p̄l̄r p̄t expōi. Et p̄mo spūalr referēdo p̄ba ad cor
 z sic corde p̄t nomē dñi assumi inuanū. Sic faciūt pueri ch̄tiani: q; tñ noie si
 ne re dicūt ch̄tiani: q; lz sacra ecclie recipiāt/ tñ rē sacri nō h̄nt. s; gr̄az. Tales ḡ
 assumūt nomē dñi nri iesu ch̄i inuanū: q; cū ch̄tiani? dicat a ch̄o: frustra ac
 vane nomē ch̄tiani r̄az assumere dicunt: ex eo q; fidē ch̄tiane religiōis nō h̄nt i
 corde. de qb; p̄ Esa. dz: Hic plus labijs me ho. cor aut̄ eoz lōge est a me. Hinc
 Aug. in libello de. xij. abusionū ḡdib;/ q; liber a q̄busdā ascribit̄ Hugoni de s̄a
 cro Uic. alij p̄o attribuiūt Eyp̄ano/ tñ em̄ dr sic. Ch̄tiani? nois ch̄i silitudī
 nē tener: mox q; silitudinē h̄re dz: iō ch̄tiani? nemo recte dz/ nisi q; ch̄i morib;/ co
 eq̄tur. Hec ille. Itē in li. de doc. ch̄ta. Aug. ita inq̄t: Ch̄tiani nomē ille fru
 stra forci? q; ch̄m mime imitat. Quid em̄ p̄dest vocari qd̄ nō es: z nomē vsur
 pare alienū. S; si ch̄tiani te eē delectat/ q; ch̄tiani r̄az s; gere: z merito tibi no
 mē ch̄tiani assume. Hec Aug. Sc̄do istō p̄ceptū expōi p̄t l̄ralr referēdo p̄
 ba p̄cepti ad os/ cū ḡ dr: Nō assu. no. dñi dī tui inuanū. Intellige q; p̄ hec ver
 ba phibēt nob̄ duo p̄ncipalr. s; p̄iurūz iuramētū qd̄ fit sine cā. Qui ei iurat. p̄ ni
 l̄ralr.

Nota bñ

Assumē

Expla

Sc̄do ex

planat h

p̄ceptum

l̄ralr.

De Secdo precepto

hillo/peccat quif qz noiat sumā pitarē sine cā: iō scire debes qz ille qz iurat verū sine iudicio discretiois ex aliq ai leuitate. In tali iuramento n̄ ē vanitas ex pre ipi iuramenti/ qz vez ē: s̄ ē vanitas ex pre iurāt. Etia ille qz fac iuramenta ex certa scia sine legitima cā: p̄cipue qz sonāt q̄si blasphemā: vt qn̄ qz iurat p corpus v̄l p sanguinē dī: z silia. Aut qz sonāt irreuerētā: sic cū qz iurat p vulnera/ aut p plagas ch̄i: talia iuramenta vidēt mortalia/ etiā si vez ē qd iurat. Et iō p̄itas ait **Dat. v. c.** Audistis qz dictū ē antiq̄s: n̄ plurab. Ego aut dico vob n̄ iurare oino. Nota qz ch̄s in hīs p̄bis p̄posuit negatōez siḡ v̄l affirmatiuo: iō cū d̄r: nō iurare oino: sensus est n̄ iurare oimode/ v̄l n̄ iurare in oī casu: qz nō dz fieri iuramentū leuit/ s̄ cū discursu rōnis. Si aut ch̄s dixit: oino n̄ iurare: cū t̄bi negatio sequat signū v̄l eēt: sensus qz in nllō casu eēt iurādū. Debem⁹ aut cauere a iuramentis/ si volum⁹ in v̄stra p̄ficere sp̄ualt. Et rō h̄ ē s̄z sc̄m **Tho.** in opusculo d. x. p̄ceptis: qz in nlla pre ita fragiles sum⁹ sic in lingua. **Propterea Jac. iij. c.** d̄r sic. **Dis** ei natura bestiarū voluc̄z z sp̄etū z cetoz domāt z domita s̄t a natura hūana: lingua aut nlls hoim domare p̄r. **Hec ibi.** Nā hō d̄ leuit deierare possz. **Hinc p̄itas Dat. v. ait:** Sit at fmo v̄l ē: nō nō: qd aut hīs abūdāt⁹ ē a malo ē. **Hec ibi.** Est ei iuramentū sic medicinalia: vt d̄r **Tho.** q̄ n̄ sp̄ accipit nisi in n̄citate. **Idcirco Eccl. xliij. c.** d̄r sic. **Iuratiō** n̄ assuescat os tuū: mlti ei cas⁹ in illa. **Noiatio** p̄o d̄i n̄ sit assidua in ore tuo: z noibz sc̄tōz n̄ admisceat: qm̄ nō erz imunis ab eis. **Hec ibi.** S̄z nota s̄z **Tho.** vbi. s̄. qz q̄uis aliq̄ iuret p creaturas: t̄n sc̄dū ē qz in oibz hīs n̄ iurat nisi p deū. Cū ei iuras p aiaz v̄l p caput tuū: nil aliū ē qz aiaz obligare pene iūgēde a dō. **Itē cū iuras p euāgelū: etiā iuras p deū qz dedit euāgelū: z sic de ceteris iuramentis. z iō peccat quif qz iurat p deū d̄ facill/ aut p euāgelū. Et breuit/ q̄cūqz d̄r aliqd̄ p gl̄iā dī: assumit nos mē dī inuanū. Cōsequē cū d̄r: Nō assu. no. d̄i dī tui inuanū. In hīs p̄bis p̄bi bet nob̄ directe pluriū: z iō qn̄ nomē d̄ni assumit ad p̄firmationē falsitat: r̄uc directe assumit inuanū. **Hinc Sach. viij. c.** d̄r. **Iuramentū** mēdax ne diligas. z itez. viij. c. **Nō** v̄lues: qz mēdactū locutes es i noie d̄ni. Etia i lege moysi p̄bi bet iuramentū falsū. **Uñ Deu. v. c.** d̄r sic: **Nō** v̄surpab no. dī tui frustra: qz n̄ erit impunit⁹ qz sup re vana nomē ei⁹ assūpserit. **Hec ibi.** Nota s̄z **Tho.** i opusculo d. x. p̄ceptis: qz ille qz iurat falsū fac̄ iniuriā dō/ s̄b̄p̄t oibz hoibz. **P̄io** qdē fac̄ iniuriā dō: qz cū iurare nil aliū sit qz deū restē inuocare: iō cū qz iurat nihil aliū fac̄/ nisi qz inuocat ei⁹ testimoniū. Cū s̄ iuras falsū/ aut credis deū nescire vez: z sic ponis iūgrātā in deo. Cū t̄n oia nuda z apta sint ocul⁹ ei⁹: vt d̄r ad **Heb. iij. c.** **Aut** credis qz diligat mēdactū/ cū t̄n odiat ip̄z. **Iuxta illō d̄d:** Perdes oēs qz loquūt mē. **Aut** derogas potētie sue: q̄si n̄ possit testimoniū reddere v̄l q̄si n̄ possit d̄ eo p̄ire. **Secdo** qz iurat falsū/ fac̄ iniuriā s̄b̄p̄t: qz tal obligat se iudicio dī: qz nihil ē aliū d̄scer p deū ita ē: nisi qz de⁹ p̄tat me si ita n̄ ē. **Tertio** qz iurat falsū/ iniuriat oibz hoibz: qz nlla inf̄ aliq̄s societates durat p̄r: nisi cre dāt s̄ibi iūcē: dubia ei iuramēt⁹ p̄firmāt. **Uñ pau. ad Heb. vj. c.** ait: **Dis** p̄tro uersie finis ad p̄firmatōez ē iuramētū. Et sic p̄z qz qz iurat falsū/ iniuriat dō: z ē crudel s̄ibi: z noxi⁹ ē hoibz. **Tertio** istō p̄ceptū expōit p̄ncipalr referēdo illō ad istō p̄ceptū opa p̄itar. Cū ei opamur ea qz gl̄iā dī māi festat: t̄uc adimplem⁹ h̄ p̄ceptū: iuxta p̄tū expo illō **Dat. v.** Sic lu. lux ve. co. ho. vt videāt opa ve. bo. z gl̄i. pa. ve. qz in cel̄ ē. **Uñ refc. /** **Cōtrariū** faciūt qdā d̄ q̄b̄ **Pau. ad Ro. ij. c.** ait: **Nomē** dī p̄vos blasphem. inf̄ gērendo ad res. **Tales** s̄t hypocrite qz assumūt nomē sc̄ritat. in simlatōe opis exterior⁹/ nō in puritate cordis. **Iō** nomē ch̄i inuanū assumūt: qz vt d̄r **Dat. vj.** **Receperūt** mercedē suā. **Hinc Pau. ad Col. iij. c.** ait: **Dē** qd̄cūqz facti/ in v̄bo/ aut in ope: oia in no. d̄ni nil tesu ch̄i fa. gr̄as ageres dō z p̄i p ip̄z. **Hec ibi.** Et sic p̄z d̄ sc̄do p̄cepto. S̄z qz mlti varijsqz modis labūt hoies ad iuramta vana z plura. **Iō** vt maḡ ac maḡ p̄sciaz tuā purgare atqz d̄scuter valeas obfua caut⁹**

omnia z singula q̄ explicant p̄ autorē incognitū in explanatione huius p̄cepti.
 Un̄ dicit sic.

- Qui cantans: fabulans: trufans: vel turpia dicens.
- Despiciendo deū: nomīnat sanctos: sacra spernens.
- Judicio iurans: mendax inductor ad illud
- Perturans: dubiū iurans: mortalia iurans:
- Iurans cunq; tñ nolit servare p̄missum.
- Per crucē: atq; fidē: sanctos: animāq; deūq;
- Ad iurās: dicens mendacit: atq; iocose.
- Et p̄ membra dei: sanctorū euāgeliorū.
- Inducens falsum: iurancē q̄sq; scitē.
- Advertens frangit: ne iuret vana p̄ ipsum.

De tertio p̄cepto diuine legis.

Quamuis altitudo diuine sapie in om̄ibus creaturis z opib; suis reluceat. Porissime tñ on̄dit in mirabili ordinatione p̄ceptoz decalogi. Fō fm̄ Tho. in. ij. q. cxxij. ar. liij. z itez in opusculo d. x. p̄ceptis: vt hoies in cultu h̄e religiois istruerent: dedit dñs. x. p̄cepta moy si i duab; tabul; lapideis sc̄pta: q̄z trla p̄ma p̄me table p̄tinet ad amorē z dilectiōnē dei. Et qz necesse est vt p̄fecte diligam; dñm. deū nr̄m corde: ore z ope. Idcirco vt eū corde p̄fecte diligere valeam; ordinat p̄mū p̄ceptū in q̄ phibet cult; falsoz deoz: cū d̄r: Nō habeb; deos alienos corā me. Sc̄do necesse ē vt diligam; deū ore: z q̄ ad h̄ dat sc̄dm p̄ceptū. s. Nō assu. no. dñi d̄ ei tui iuanū. Tertio tenemur deū diligere: nō tñ p̄bo aut lingua: s; ope z v̄tate: z p̄ h̄ ordinatū est tertiu p̄ceptū: qd̄ qd̄ scribit Exo. xx. c. sic. Mem̄o vt die sabbati sc̄rifices. Dicunt aut̄ illa sanctificari i lege q̄ diuio cultui applicant. Eū ergo i sabbato iubeat dñs vt hō vacet reb; diuis: iō sc̄rificari d̄r. S; qz sabbatū in rer̄ptat̄ req̄es: iō q̄libet dies dñica p̄r diei dies sabbati: z s̄lt̄ q̄libet dies statuta ad veneratiōnē diuinā: i q̄b; cessandū ē ab opib; suis: vt. j. dicem;. Hinc Hiero. i ser. de die dñice resurrectois: ita inq̄t. Astra oia z elem̄ta letant: z q̄ patēte dño p̄tū lumē retraxerāt z fugerāt z noluerant suū creatorē asp̄cere crucifixū: nūc victozē illū z ab iheris resurgentē suo si dicit p̄r fulgore: z suo. p̄ sequunt̄ officio. z itez ibidē subiūgit Hier. sic. quō maria p̄go mat̄ dñi int̄ oēs m̄lires p̄ncipatū tenet: ita int̄ ceteros dies hec oim̄ diez nr̄ ē. hec Hiero. No
 ta q̄ p̄ recreatiōe lāguēt; aie q̄ istō tertiu p̄ceptū diuine leg; p̄r expōit̄ q̄tuoz mo
 dis. P̄mo fm̄ sensuz lr̄alē. Est em̄ sensus lr̄al̄ fm̄ sc̄m̄ Tho. i. j. pre. q. j. art. x
 fundamētū alioz sensuz. ex q̄ solo pōt trahi argumētū: nō aut̄ ex his q̄ fm̄ alle
 goriā dicūt: vt d̄r Aug. i epla 7 Vincē. donatistā. Sic igit̄ fm̄ sensuz lr̄alē di
 es sabbati p̄cipit̄ sc̄rificari: ad rep̄ntandū op; creatois mōi: a q̄ req̄uissē d̄r de
 septia die. In cui; signū dies septia mādat̄ sc̄rificāda. i. depurāda ad vacādū
 deo. Et iō i li. Exo. xx. c. d̄scribit̄ p̄mo p̄ceptū d̄ sc̄rificatiōe sabbati cū d̄r. De Nota de
 de; celū z terrā/ mare z oia q̄ i eis s̄t: z req̄uit̄ i die septio. Hec ibi. Et sic d̄r. s. terall.
 Tho. i opusculo d. x. p̄ceptis, put̄dit sp̄s̄sc̄rūs q̄ futurū erāt aliq̄ ph̄i siue hereticū
 q̄ eēt̄ diciturū mūdū sp̄ fuisse. Et idcirco voluit de; vt custodiret̄ vn; dies heb
 domade i memoriā q̄ de; oia creauerat in sex dieb;: z i septia die req̄uit̄. i. cess
 sauit̄ a nouis creatur; pdendis. Un̄ Exo. xx. c. d̄r. Sex dieb; opaberis oia opa
 tua. Septio at̄ die sabbatū dñi dei tui est. Nota h̄ q̄ iudei in memoriā p̄ime
 creatiois. qñ. s. creauit̄ de; celū z terrā z oia q̄ in eis sunt celebrabāt sabbatū.
 Sed veniēs ch̄s in carnē fecit̄ nouā creatiōnē. z ideo p̄ p̄mā creatiōnē hō ter
 renus creatus est: per secundā hō celestis. effectus est. Unde Paulus ad Gal.

Istud p̄
 ceptū ex
 ponit̄ q̄
 tuoz mo
 dis.

Nota de
 Nota de
 Nota de

De tertio precepto

Secūdo ex vi. c. ait. In ch̄o Iesu neq; circūcīssio aliqd̄ valet neq; p̄putū: s; noua creatura. Que q̄dē creatura icipit in resurrectione ch̄i: vt dicem⁹. Secūdo istud p̄ceptū planatur p̄t̄ exponit s̄m̄ intellectū mysticū v̄l sp̄uālē. Nā sabbatū iterprat̄ q̄es. z sic sp̄ua istud p̄ceptū lit̄ sc̄at cessationē ab actu pcti z q̄erē mēt̄is i deo. Ut aut̄ puri z q̄eti cū deo sta re valeam⁹ a trib; cauere debem⁹: put colligit̄ ex dict; b. Tho. in. ij. q. cxxij. relectuz mysticū. Debem⁹ cauere a tribus. Primuz.

Secūdu

Nota

Tertius.

Opa cor
palia p̄t
fieri i die
festoz
oz i onib;

Tertio
exponit
allegoric

v̄l. c. ait. In ch̄o Iesu neq; circūcīssio aliqd̄ valet neq; p̄putū: s; noua creatura. Que q̄dē creatura icipit in resurrectione ch̄i: vt dicem⁹. Secūdo istud p̄ceptū planatur p̄t̄ exponit s̄m̄ intellectū mysticū v̄l sp̄uālē. Nā sabbatū iterprat̄ q̄es. z sic sp̄ua istud p̄ceptū lit̄ sc̄at cessationē ab actu pcti z q̄erē mēt̄is i deo. Ut aut̄ puri z q̄eti cū deo sta re valeam⁹ a trib; cauere debem⁹: put colligit̄ ex dict; b. Tho. in. ij. q. cxxij. relectuz mysticū. Debem⁹ cauere a tribus. Primuz. **Secūdu** debem⁹ in sabbato cauere ocū z negligētā: qz vt d̄r Ech c̄li. xxxij. c. Multā maliciā docuit ociositas. Et Hiero. ad Rusticū monachū i epla q̄ ic̄p̄t. Nil a ch̄iano felici⁹: d̄r sic. Fac aliqd̄ opis vt te sp̄ d̄sabol⁹ inueniat occupatū. Et iō debem⁹ occupari dieb; festiuis i opib; sp̄ualib;: qz vt d̄c̄ scrius Tho. i. ij. q. cxxij. ar. iij. in r̄n̄sione ad. iij. arg. Nullū sp̄ualis act⁹ exercitū est i obseruationē sabbati: puta si q̄s doceat p̄bo v̄l sc̄pto: v̄l baptizet v̄l ozet z hm̄ōi. **Nota** s̄ ad maiorē itelligētā qd̄ legim⁹ in li. Nūe. xxvij. c. Qualit̄ dixit d̄ns ad moylen vt p̄cipet filijs israel: qren⁹ q̄lib; die offerret vnū agnū mane: z vnū aliū v̄eipe. Sed in die sabbati p̄cepit vt duplicaret sacrificiū. i. vt offerret duos agnos imaculatos: sic parit̄ alia q̄ offerebant i sacrificio duplicabant in sabbato: vt d̄r ibidē. Sed qz stat⁹ ille iudatce leḡ erat tor⁹ figurat̄ leḡ gr̄e. Ideo nos ch̄iani: qz iusticia d̄z esse p̄fectior: in hac figura admonemur: vt in dieb; festiuis velim⁹ offerre maiora. Et p̄mo debem⁹ offerre cor nostrū: z aiām nr̄az dolēdo de pctis: qz tale sacrificiū est nobilissimū z inf̄ oia deo gratissimū: d̄ q̄ Dauid in ps̄. l. ait. Cor p̄ritū z humiliatū de⁹ nō desp̄cties. Etiam debem⁹ offerre sacrificiū orōnis z deuotiōis. de q̄ Dauid in ps̄. Dirigat orō mea sic̄ incēsum in p̄spectu tuo. Nā d̄r scrius Tho. in opusculo de decē p̄ceptis: qz ideo fact⁹ est dies fest⁹ ad habendū sp̄ualē leticiā quā facit deuota orō. Ideo in die festo debem⁹ multiplicare preces / p̄replatiōes z alia sp̄ualia exercitia audisēdo missas: diuina officia: p̄dicatiōes studia: z lectiōes sacre sc̄pture: qz q̄ est ex deo p̄ba dei au. Jo. vij. c. **Tertio** debem⁹ cauere opa corpalia. **Un̄** Hiere. xvij. ca. d̄r. Sacrificabis sabbatū vt nō facias op⁹ fūile. Et Leuit. xxij. c. Dē op⁹ fūile nō faciet; i eo. Dicit̄ aut̄ opa fūilia: opa mechanica: agrī cultura: mercatū: pctā: z oē opus ipeditens vacatiōē diuinā. S; sc̄dū est s̄m̄ Tho. vbi sup̄. q̄ opa corpalia p̄t̄ fieri in sabbato p̄pter q̄rtuoz. **Primo** p̄pter necessitatē: vñ d̄ns excusauit discipulos euellētes spicas in sabbato: d̄cēs i phariseos. Nō legist; qd̄ fecerit dauid qñ esuriit: z q̄ cū eo erāt quō itrauit i domū dei z panes p̄positiōis comedit: q̄s nō licebat ei edere: neq; his q̄ cū eo erāt nisi solis sacerdotib;. **Bar. xij. c.** Secūdo p̄pter eccl̄ie vilitatē. **Un̄** d̄r **Bar. xij. q.** sacerdotes faciebāt oia n̄caria in tēplo in die sabbati. **Tertio** p̄pter p̄t̄m̄ vilitatē vñ d̄ns curauit in die sabbati habētē manū aridā z p̄fuitit iudeos rep̄hen dētēs eū dādo exm̄ d̄ oue d̄cēs **Bar. xij. ca.** Quis erit ex vob; hō q̄ habeat ouē vnā z si ceciderit hec sabbat; i foueā nōnetenebit z leuabit eā: q̄ro mag; mell̄ oz ē hō oue: hec ibi. **Quarto** p̄pter sup̄ior; auctoritatē: vñ d̄ns p̄cepit iudeis vt circūciderēt i die sabbati. z sic p̄z exp̄sitiō s; intellectū mysticū. **Tertio** istud p̄ceptū

pōt exponi allegorice. Dicit autē sensus allegorice ab alleon grece qd est alienū
 z gōre snia: qñ aliena snia. Et iō qñ dicta vlt facta sacre scēpture exponūt dō chō
 dī sensū allegorice. Vñ apls ad Gal. iij. c. exponēs aliq facta abrahe dr: q sūt p
 allegorizā dicta. Sic igit allegorice loquēdo istō pceptū explanari pōt. dō chō
 Et sic sabbatū fuit figura qētē chōi i sepulchro q fuit septia die. Voluit ḡ de
 sabbatū obfuarī vt sic sacrificia scabāt mortē chōi: Ita qēs sabbatū figurabat
 reqēs corpīs chōi i sepulchro. Qd qdē dr qeuisse a corruptiōe. vñ dauid in ps.
 ait. Caro mea reqescet i spe. Et trez dauid. Nec dab serm tuū videre corruptiō
 onē. Sz nos chōiani talsa sacrificia q erāt figuralia nō suam: qz adueniēte re
 z pitate dz cessare figura: sic adueniēte sole cessat vmbra. Chōis ē sol iusticie:
 vmbra sē oia figuralia veruste legi. Et iō nota q totū tps qd decurū ē ab adā
 vsq ad diē resurrectiōis chōi dr tps tenebrosū z obscur: qz erat totū figurale: d
 q dr p Esa. ix. c. P plus q ābulabar i tenebz vidit lucē magnā: hīrātibz i regiōe
 vmbre mortū lux orta ē eis. z paul⁹ ad Ro. xij. c. Nox pcessit dies autē appropi
 quauit. Abijctam ḡ opa tenebray z induamur arma lucis: sic vñ die honeste
 ambulem. Cessauit ḡ tps illō figuralez obscur i sabbato pasche qñ chōis reqe
 uit i sepulchro. Significabat ei illa qēs q cessaret z sabbatū pñte pitate: eo
 q imediate dbebat trāfferri iñ diē seqntē q fuit dies dñica. vñ pau. ad Ro. vj.
 c. ait. Quō chōis surrexit a mortuis p glā pīs ita z nos i nouitate vite ābule
 m. Si ei plātarī facti sum⁹ silitudini mortū ei⁹: silt z resurrectiōis crīm. hec
 paul⁹. Et qz resurrectio facta ē i dñica die iō celebram⁹ illū diē sic celebrāt iñ
 dei sabbatū pñt pñā creationē. Hinc diu⁹ Hiero. i fmo. de die dñice resurrecti
 ois: fmo icipit. Neqō frēs charissimī: dr sic. Quid mibi nece ē iñ iñtra replica
 re. Dies me dñicet si voluero oē diei isti⁹ expōere sacim. Hoc tm dico q vntuer
 sa sabbatū grā z antiq illa festiuitas ppli iudeoz diei isti⁹ solēnitare mutata ē.
 Illi iñ sabbato nō facebāt op⁹ suile: nos iñ die dñica. Hec Hiero. Et ita prz
 explanatio allegorica. Quarto exponit istō pceptū sz sensū anagogicū. Est
 autē h nomē grecū. Nā dr anagogic⁹ ab ana qd ē sursū z goge ductio: qñ sursū
 ductio. Et iō qñ dicta aut facta i scēptur⁹ scriis exponūt de his q sūt iñ etna glā
 dī sensū anagogic⁹. Et sic pceptū istō figurat illā etnā qētē fruitiōis di q erit
 iñ patriā. Et idcirco nota fm Tho. iñ opusculo de decē pceptis: q aia nra añq p
 uentat ad illā etnā qētē opter vt pcedāt iñ nob tres qētes. Prio dz qescere aia
 ab iñqerudie pcti. Qz pctm bz iñ se qndā iñqerudinē pñt quā aia q est iñ pctō
 nūq pōt qetari z pterea dr Sene. q pscia rea sp iñ pena est. Trez Sene. iñ li.
 de mortibz ait. Cōscietā mag⁹ q famā irēde. falli nāq poter⁹ fama: pscietā po
 nūq. Et iñ li. de puidētia iñqtr. Propriū magni viri est ip aio esse felice z sine
 mortu pscietie trāire vltā. Hinc Elaias. lviij. c. dr sic. Cor ipij qñ mare feruēs
 qd qescere: nō pōt. Secō dz qescere a passiōibz carnis q dīstrahūt hoiez ab oi
 bono: qz vt ait paul⁹ ad Gal. v. c. Caro pceptit aduersus spm: spūs autē aduer
 sus carnē. Et breuif luxuria teste Hugōe ē imoderata carnis pculātia: dulce
 venenū: iportuna lues: pñctiosa portio: q hūanū corp⁹ debilitat z vtrills ani ro/
 bur eneruat. Tertio dz aia nra qescere ab occupatiōibz hui⁹ mōi: qz impossibi
 le est deū z mōm diligere: sic impossibile est duobz dñis fuitre: deo z diabolo: lu
 et z tenebz: supbie z hūilitati: victo z pcuri: bono z malo. Et qto mag⁹ ab a/
 more terrenoz aim⁹ nī elōgat/ tāto mag⁹ firmat iñ deo. Vñ Aug. iñ li. lxxij.
 questionū ait. Charitatz venenū est spes ad ipscēdoz aut retinēdoz tēporaliū
 Proptea scri oia dñmiserūt vt qescerēt iñ etna pace. hinc Dō. Hec reqēs mea i
 seculū seculi: hic habitabo qm elegi eā. Et dicit prz q istud pceptū de scrifica
 tiōe sabbatū est pñm morale z pñm cerimōntale. Si em cōsideret rōne signifi
 catiōis ē cerimōntale. Si autē pñsideret rōe pñuosi oper⁹ est mortale. Pōt etiaz
 dicit pceptū naturale: ex eo q natural inclinatio ē hoī ad vacādū rebz diuīnis iñ

Quarto
 istud pce
 ptū expla
 nat ana
 gogice.
 Tres qe
 res.
 Prima.

Secūda
 quies.

Tertia
 quies.

De quarto precepto

aliquo tpe. Dicit etiam pceptū generale put figurat quietē fructiōis dei q̄ erit
in patria. Si aut̄ vis diligēt̄ rememorare q̄t modis offendit de⁹. In hoc p̄ce
pro recogita explanatiōe hui⁹ p̄cepti q̄ dat ab auctore mihi incognito sic.

Qui nō cōfessus: dimittēs ⁊ sac̄m.
In festis missaz sine culpa: inductor ad illud.
Qui manuale facit: vendēs: emēs nō edenda.
Festuntū frangit: q̄ tertia comedit hora.
Impletū in festo pctm: grauius extat.
Assumēs chrisma: sac̄m: vel mulierē.
Si pctōr erat mortale fune ligatus.
Ecclesie verito: q̄ tradidit tēpore sacro.
Chorizans: ludēs veneri mortali egit.
Sabbata sc̄rifices: violat reus atq; supbus.
Hec de tertio p̄cepto diuine legis dicta sufficiāt.

De quarto p̄cepto diuine legis.

Dost tria p̄cepta prime tabule q̄ ordināt nos ad dilec
ctionē dei. Superest vt videam⁹ de alijs septē p̄ceptis q̄ in secūda tabu
la fuerūt descripta ⁊ ordinata ad dilectionē primi. Sic em̄ sūt duo ge
neralia p̄cepta dilectiōis sc̄z dei ⁊ primi: ita in duab; tabul; hmoi p̄
cepta sūt distincta. Vñ sc̄tus Tho. in. ij. q. cxxij. ar. v. vbi. q̄rt. vtrū cōueniēt
tradat q̄rtū p̄ceptū de honoratiōe parētū: d̄t sic. Precepta decalogi ordināt ad
dilectionē dei ⁊ primi: iter primos aut̄ maxie obligamur parētib;. Et iō imedi
diate post p̄cepta ordināria nos in deū ponit p̄ceptū ordinās nos ad parētes q̄
sūt p̄cūlare p̄ceptū n̄r̄ eē sic de⁹ est vniuersale p̄ceptū. ⁊ sic ē q̄dā affinitas
hui⁹ p̄cepti ad p̄cepta p̄me tabule. hec Tho. Primū q̄ p̄ceptū. ij. tabule q̄d
est quartū in ordine tot⁹ decalogi: describit in li. Exodi. xx. c. sic. Honora pa
trē tuā ⁊ matrē tuā vt sis lōgeus sup̄ terrā quā dñs de⁹ tu⁹ dabit tibi. Sup
q̄ p̄cepto notare debes: q̄ nulli alioꝝ p̄ceptoꝝ adiungit p̄missiō lōgior; vite nisi
tū hūc p̄cepto. Sz q̄re: Q̄ certe dignū est vt cōseruatoꝝ aliene vite: mereatur
cōseruatiōe vite p̄prie. Qui em̄ recognoscit bñficiū vite natural; quā h; a pa
rētib; efficit dignus nō solū vita natural; sed vita gr̄e q̄ est maior: ⁊ p̄ seque
vite gl̄ia q̄ est maxia. Sic p̄ oppositū de his q̄ inhonorāt parētes suos: iusto d̄i
iudicio inhonorant hac triplici vita. Sed cōtra. Videt q̄ p̄missiō lōgioris
vite q̄ addit hūc p̄cepto: sit incōueniēs ⁊ deceptoria. Nā cōtingit quāq; imo ex
pertētia hoc docet: q̄ plures q̄ honorāt parētes suos citi⁹ moriunt. Et cōuer
so multū q̄ p̄bo ⁊ facto offendūt parētes diuti⁹ cōseruant in p̄senti vita. Et sic
videt talis p̄missiō incōueniēs. Hūc obiectiōi r̄ideo fm̄ Tho. ij. q. cxxij. ar.
v. in respōsiōe ad. iij. arg. Et itē in opusculo. de decē p̄ceptis: Vbi d̄t q̄ lō
geitas p̄mittit honorātib; parētes nō solū q̄rtū ad futurā vitā: sed etiam q̄rtū
ad p̄sentē: ⁊ hoc rōnabilt; q̄ ille q̄ gratus est bñficio meret fm̄ quandā cōgruē
tiā vt sibi bñficiū cōseruet: sed p̄t ingratitudinē meret q̄s bñficiū pdere. Et q̄
bñficiū vite corporalis post deū habem⁹ a parētib;: ideo ille q̄ honorat parētes
suos tanq; grat⁹ meret vite cōseruatiōe. Qui p̄o inhonorat parētes tanq; in
grat⁹ meret vita p̄uari. Sed q̄ p̄senti bona vl̄ mala nō cadunt sub merito
vl̄ demerito: nisi in q̄rtū ordinant ad futurā remuneratiōe. Iō quāq; fm̄ occul
taz ratiōe diuinor; iudicioꝝ q̄ maxie futurā remuneratiōez respiciūt aliq; filij q̄
sūt p̄ij in parētes citi⁹ vita p̄tuant. Alij p̄o q̄ sunt impij in parētes diuti⁹ vi
uunt. Sz nota q̄ p̄prie d̄t vita lōga q̄n̄ est plena virtutib; ⁊ q̄ nō mēsurat tpe sz
actiōe fm̄ p̄m. Et iō p̄tuosus ⁊ sc̄tus diu viuit q̄uis cito moriat corporaliter
Vñ Sap. iij. c. d̄. Cōsummat⁹ in breui expleuit t̄pa sua: placita ei erat dō aia

Nulli p̄
ceptoꝝ p̄
mittit vi
ta longa
nisi hūc

Quare
boni filij
altq̄ citi
us mori
untur.

illi. vere optie mercaſ ille q̄ t̄rū opaf vna die q̄tū alſi vno anno. Etia recoz
 dari te volo q̄ q̄nq̄ accidit vt vſta lōgior cā ſit mortz corpal z ſpūal: ſic accidit
 Jude: herodī: antiocho: Decio: q̄nciano: daciano: atq̄ alijs tyrānis ac peſſimīſ
 vtr̄: q̄b̄ meli⁹ fuiſſz vt i vtero m̄ris eſſent ſuffocati: z ita pz r̄iſſo ad q̄ſtionē .ſ.
 q̄ p̄miſſio lōgiorz vſte z uenit addit huic p̄cepto. His igit̄ ſic ſilbarz ad ma
 ſorē euidētā h̄ p̄cepti mouet̄ pla dubia. Et p̄mo ſup illo ſ̄bo. honora p̄ez tu
 um tal mouet̄ q̄o. Cū ml̄t̄ dīcant̄ p̄ez diuerſ̄ rōibz. qz d̄z p̄ carnalē: p̄ digni
 tatis: p̄ p̄at̄is: pat̄ erar̄: pat̄ tuſtōis vel cure. Ideo q̄rit̄ vtrū oēs iſti p̄ez ex
 vt hui⁹ p̄cepti ſint̄ diſſigēdi ac honorādī. Huic q̄ſtōi r̄ideo fm Tho. i. ij. ij. q.
 cxij. ar. v. Et ſtep̄ i opusculo d. x. p̄ceptz vbi d̄t q̄ oēs iſti p̄ez ex vt hui⁹ p̄cepti
 honorādī ac diſſigēdi ſunt: qz oēs pot̄rāt q̄dāmō ſilitudinē illi⁹ magni p̄zis q̄ i
 cellis eſt. de q̄b̄ d̄z Lu. x. ca. Qui vos audit me audit: z q̄ vos ſpernit me ſper
 nit. Illos t̄n̄ ampliori honore ac diſlectōe debem⁹ venerari q̄s nouim⁹ plenio
 rē rōnē h̄re vt honorz vt diſlectionis. Sic igit̄ dicēdū eſt q̄ ſi cōſideret̄ p̄mo pat̄
 carnalis in q̄rū ſpē h̄z rōnē p̄ncipiū naturalis originis: q̄d̄ h̄z rōnē em̄nēt̄
 oris boni z deo ſilitōis. ſic pat̄ z m̄ ſunt ſup oēs diſſigēdi. Ideo d̄r Ambroſi⁹
 q̄ p̄mo debem⁹ diſſigere deū: ſc̄do patrē z matrē. Rōnē hui⁹ reddit̄ p̄hs q̄ d̄t q̄
 ex magno b̄n̄ficio recepto a parētibz nō poſſum⁹ eis r̄idere ex eq̄lt. Et t̄do pat̄
 offeſus a filio: pot̄ p̄ illū expellere. ſed nō ecōuerſo. Vñ Ecclī. vij. c. d̄r ſic. ho
 nora patrē tuū z gemit⁹ m̄ris tui ne obliuſcaris. Demēto q̄m̄ niſi p̄ illos na
 tus nō fuiſſes. Habēt̄ q̄ppe filij a parētibz tria maḡ. vicz cē: nutrimētū: z diſſel
 plinā. Et qz dāt nobis nutrimētū a puerit̄a. Iō debem⁹ nos eis dare in ſene
 crute. Ecclī. ij. c. filii ſuſcipe ſenectā p̄ris tui z nō p̄riſtes eū i vſta illi⁹. Nota
 in p̄uſionē illoz filioz: q̄ ſunt crudeles parētibz ſuis: ſcribit̄ Caſſio. i. epl̄is ſu
 is li. ij. q̄ Et conſe cū parētes eaz pēnas ſenio cogēte laxauerit: nec ad p̄p̄tos fi
 lios idonei p̄nt̄ iuentri: plūm̄ ſuis genitoz mēbra fouētes eſc̄z corpa laxa rel
 ſiciūt z pia viciſſitudine iuuenes reddūt q̄d a parētibz paruuli ſuſceperūt. Ba
 gnus q̄z Alb. in. xxiij. li. de aialibz dicit̄ de cōnta: q̄ ita diu nutrit̄ parētes q̄
 diu nutrita eſt ab eis: z ideo p̄ta auis ab antiq̄s eſt vocata. Hec Alb. Etia qz
 parētes docuerūt nos. Ideo debem⁹ eis obedire: p̄terea Paul⁹ ad Col. ij. c.
 ait. Filij obedite parētibz v̄ris p̄ oia. hoc em̄ placitū eſt deo. Nota cū d̄t p̄ oia: i
 tellige in oibz que ſunt fm̄ deū z iuſticiā: qz aliter nō eſſet̄ eis obedendū: ſz ml̄
 to portus ſunt odendī: iuxta illud Luc. xliij. ca. Si q̄s nō odit patrē ſuū z ma
 trē nō pot̄ meus eſſe diſcipulus. Deus em̄ eſt verior pater. Hinc Deut. xxxij.
 ca. d̄r. Nunq̄d nō ipſe eſt pat̄ tu⁹ q̄ poſſedit z fecit z creauit te. Hinc Hiero. i.
 epl̄a ad Heliodoz nondū ep̄m: epl̄a incipit. Quanto ſtudio z amore p̄tendeb
 r̄im: d̄t ſic. Licet in limine pat̄ ſaceat̄ p̄calcatū perge parētē ſicc̄ oculis: ad ve
 ſtillū cruc̄ euola: ſolū pietat̄ gen⁹ eſt i hac re eē crudelē. hec Hiero. Sc̄ds p̄
 d̄r ſpūalis: vt p̄lat⁹ vel ſacerdos q̄ honorād⁹ ē rōne dignitat̄ duplici honore. ſ.
 ſuſteratōis z ſublectōis. fm̄ illd̄ Pauli. j. ad Timo. v. ca. Qui b̄n̄ p̄ſunt p̄ſby
 teri duplici honore digni habeant̄ maxime q̄ laborāt i ſ̄bo z doctria. P̄mo ho
 norādī ſūt de t̄p̄alibz: vt p̄uideat̄ eis. Vñ Paul⁹. j. Cor. ix. ca. ait. Qui altario
 de ſer. cū al. p̄cipit̄: ita z d̄ns ordiauit̄ his q̄ euāgelij anūciāt̄ d̄ euāgelio viue
 re. hec ille. Sc̄do honorādī ſunt p̄ obediētā. Hinc Paul⁹ ad Heb. xliij. c. inq̄
 Obedite p̄poſit̄z v̄ris z ſubiacete eis. Ipſi em̄ p̄uigilāt̄ q̄ſi rōnem p̄ aīabz v̄ris
 reddiduri. Tertio pat̄ dicit̄ t̄p̄alis poteſtat̄is vt ſunt reges z p̄ncipes ac d̄nt̄
 rēporales q̄ dicunt̄ p̄ez. Eo q̄ p̄riū officij pat̄z ſit̄ b̄n̄ facere filijs. Sic ſerul
 Naaman vocabāt̄ p̄ncipē ſuū patrē: vt dicit̄. iij. Regū. v. ca. vbi dixerūt ei.
 Pat̄ ſi rē grandē dixiſſet̄ tibi p̄pha p̄fecto facere debueras. Et quo textu pat̄z
 q̄ reges z p̄ncipes dicunt̄ p̄ez: qz d̄nt̄ diſſigere z int̄edere ad bonū p̄ll. z iſtos
 honoram⁹ p̄ ſubiectionē: qz vt ait Pau. Ro. xliij. c. Vis aīa p̄at̄ibz ſubſimōtibz

P̄ez ſūt
 multī

Pat̄ car
 nalis

De cōſo
 nia exm̄.

Sc̄ds p̄
 ſpūalis.

Tertius
 p̄ t̄p̄alis

De quarto precepto

Quartus
pater dicitur
erare.

Quintus
pater dicitur
cura

Secunda
ratio

subdita ē. Et h̄ n̄ solū timore s̄ amore. Nec solū p̄ rōnē: s̄ p̄ p̄scīaz. Rō d̄ h̄
ē fm̄ Paulū ibidē: quōis potestas a deo est. Et t̄do subūgit Paul⁹ reddite oī
bus d̄bta: cui tributū tributū: cui vectigal vectigal: cui timorē timorē: cui ho
norē honorē. Hinc Salomō puerb. xxxij. ca. Time dñm filli mi z regē: z cū de
tractorib; nō cōmīscars. Quartus pat̄ d̄r erare: de q̄ p̄cipit̄ Leui. xix. c. Lo
rā cano capite surge z honora psonā senis. z Eccl. xxxij. c. In medio magna
roz loq̄ nō p̄sumas: z vbi sūt senes nō multū loq̄ris. Hinc Dar⁹ tull⁹ in. iij.
ll. de officijs ita inq̄t. Facillimez in optimā partē cognoscunt̄ adoleſcētes q̄ se
ad claros viros z sapiētes z bñ p̄ulētes respublice p̄tulerūt: q̄b; cū s̄i frēq̄ntes
sunt asserūt op̄inōnē p̄lo eoz fore se s̄lles q̄s sib; p̄li delegerit ad imitādū. h̄
Tull⁹. Et Gale. maxim⁹ i. ij. ll. c. j. de institut; antiq̄s d̄r sic. Senecuti tuuē
ita cumulatū z circūspectū honorē reddebat tā q̄ maiores natu adoleſcētū cō
munes p̄res essent. Et t̄ez ibidē Gale. ait. Inuitari ad cenā diligent̄ q̄rebāt
qnā ei cōuisio eēt iterfuturi ne sentoz; aduētū discubitu p̄currerēt sublataq;
mēsa p̄ores surgez z abire patiebāt. hec ibi. Quint⁹ p̄ d̄r cura: d̄ q̄ Eccl.
iij. c. d̄r. Esto pupillis misericors vt p̄r: z p̄ vtro m̄r̄ illoz z eris tu velut fili⁹ al
tissimi obedies: z miscebit tibi mag; q̄ m̄r. Hec ibi. Hūc patrē tenemur hono
rare reddēdo vicē i bñfaciēdo. vñ Eccl. xxx. c. Si am fideiussor; ne obliuiscars
dedit ei p̄ te aiām suā. Et breuit̄ in h̄ p̄cepto fm̄ Tho. i. ij. q. cxxij. ar. v. i. r̄sso
ne ad. ij. ar. itelligit̄ mādari q̄qd̄ p̄inet ad reddēdū d̄bitū cuiuscūq; p̄sone. Et
sic p̄r q̄stōis declaratio. Secūdo qz dictū ē in q̄stōe p̄cedēt: q̄ oīs pat̄ ex vt
hui⁹ p̄cepti ē honorād⁹. T̄o p̄tingit dubitare vtrū p̄r spūal̄ sit mag; diligēdus
vl̄ honorādus q̄ p̄r carnal̄. Pro r̄sso hui⁹ q̄stōis nota q̄ i isto p̄cepto cū d̄r
honora p̄rem tuū. Pat̄ p̄rle sumit̄ ille q̄ ē p̄ncipiū p̄ gn̄ationē q̄ ad esse nature
vt est p̄r carnal̄. Vel d̄r p̄r q̄ est p̄ncipiū p̄ ministeriū regn̄ationis q̄ ad esse gr̄e
vt est p̄r spūalis. Et sic isti duo p̄rte dicunt̄ p̄res. Alit̄o mō sumit̄ p̄r nō fm̄ p̄
p̄rā rōnē: s̄ fm̄ rōnē p̄sone: z sic d̄r p̄r vl̄ rōnē etat; vel p̄ratis aut dignitat; vl̄
cure: de q̄b; oib; dictū est i q̄stōe p̄cedēt. P̄r̄t̄ istos p̄res est vn⁹ alius sup
oēs q̄ d̄r p̄r n̄r celest; q̄ h̄z plenissimā rōnē paternitat; tā respectu corpis q̄ aie
de q̄ Esa. lxij. c. ait. Tu dñe p̄r n̄r redēptor n̄r a seculo nomē tuū. z Hiere. xxxj.
ca. Factus sum israeli pat̄ z effraim p̄mogenit⁹ me⁹ est. z Malach. ij. c. Nūqd̄
nō pat̄ vnus oīm n̄r̄m: Nūqd̄ nō de⁹ vnus creauit nos: Hic q̄ sol⁹ est ver⁹ p̄r:
z nō alit̄ q̄ formauit corpa n̄ra in vtero matr;. Et p̄rter h̄c ait veritas Dar. xxj.
ij. c. Et p̄rem nolite vocare vob sup terrā. vn⁹ est em̄ pat̄ vester q̄ in celis. Nec
vocemini mgr̄i: qz magister vester vnus est ch̄s. Hec ibi. Intellige h̄c q̄ch̄r
stus est mgr̄ z pater p̄ncipalis a q̄ ceteri magistri z p̄res p̄cedūt. Vñ Hiero. in
iij. ll. sup Bartheū sic declarat hūc passum dicens. Nec mgr̄ nec pat̄ vocādus
est alius: nisi deus pat̄ z dñs noster Iesus ch̄s. Pater q̄dē qz ex ip̄o sunt oīa
Magister qz p̄ ip̄suz oīa vel qm̄ per disp̄sationē carnis oēs recōciliati sumus
deo. Hec Hieroñ. Quid obsecro opant̄ pat̄ vel mat̄ in formatione filij: Qui
ignorant qd̄ habeat in vtero: vtrū masculus vel femina: an magn⁹ an paruus
aut viuus aut mortu⁹. Sed pater ille celestis est q̄ oīa p̄ infinitā potentā suā
format corpora: z creat anias. Propterea Job agens gras huic indulgentissim⁹
mo patri: ita inq̄t. Manus tue dñe fecerūt me z plasmauerūt me in totū in cir
cūitu z sic repente p̄cipitas me. Vemento q̄so q̄ sicut lutū feceris me z in pul
uerē reduces me. Nōne sic lac mulsisti me z sicut caseū me coagulasti. Pelle z
carnib; vestisti me: ossib; z neruis cōpegisti me. Vtrā z misericordiā tribuisti
mihi. Job. x. ca. Etā illa sc̄rissima ac fidelissima mulier machabea dū seprē
filios suos cerneret corā se occidī a rege antiocho eo q̄ nollēt carnes porcinas
p̄tra legis p̄cepta comedere: hortabat illos ad mortē dicens vt vellent corpa
sua ac p̄p̄riā vitā reddere creatori oīm q̄ eis talia p̄tulerat. vñ. ij. Mach. vij. ca.

Ne loquebar. Nescio qualiter in vrero meo apparuistis. Neque ei ego spm̄ z aiam donauit vobis z vtrā z singulorū mēbra nō ego ipsa compegi. Etenim mundi creator qui formauit hominis naturā: quiq; omnī inuenit originē. Et sp̄ ritū vobis itēz cū misericordiā reddet z vtrā: sicut nunc vosmetip̄os despiciētis p̄pter leges eius. Hec ibi. Hinc Lactanti⁹ ait. Deus veri patris officio functus ip̄e corpus effinxit: ip̄e animā qua spiramus infudit: ip̄ius est totūz quicquid sumus. Hec Lactanti⁹. Iste ergo celestis pater nō solū est a nobis honorandus: sed totis reassumptis virib; est legitime honorandus ac pura mēte colendus. Ideo precipit nobis Deut. vj. ca. z Matth. xxij. Marc. xij. z Lu. x. ca. sic. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo z ex tota anima tua z ex tota fortitudine tua. Sed qz sumus rebelles z tanto patri ingrati: nec exhibemus ei talē honorē. Ideo p̄ Malachiā p̄phetā cōquerit dices. Filius honorat patrē z seruus dñm suū. Si ḡ pater ego sum: vbi est honor meus? Et si dñs ego sum. vbi est timor meus? dicit dñs exercitū. Malach. ij. c. quasi dicat fm̄ Hieronymū sup eodē loco. Aut pater sum vester aut dñs. Si pater: debitum patri honorē reddite: dignā parētī offerre pietatē. Si dñs cur me cōtemnitis: cur dñm nō timentis? Et sic pater quātū teneamur patrē ac creatorē nostrū simpliciter sup oēs patres ac creaturas honorare. Quando aut querit Vtrū pater spūalis sit magis diligendus q̄ pater carnalis? Ad hoc dicit q̄ quīs pater spūalis z pater carnalis sint ministri illius eterni patris: cuius grā ac virtute operant. In generatione filij tñ pater spūalis nō est ita vere causa bñficij qd̄ filio impendit sicut pater carnalis: qz nō dat illud nisi pure ministerialiter. Pater aut carnalis dat filio esse nature: sicut p̄ncipiū z causa: magis efficiens per generationē q̄ ad esse nature. z similit̄ beneficiū nutrimentū ac doctrine: z sic videt magis diligendus. Honor tñ magnus debet patri spūali: qui videt esse p̄ncipiū p̄ misterijū regenerationis q̄ ad esse gr̄e: tñ rōne status dignitatē: bñficij ac subsidij spūalis. z ita in spūalib; videt magis honorandus ac obediendū. Et dicitis pater q̄stiois determinatio. Tercio sup isto p̄cepto talis mouet q̄stio Vtrū pater sit magis diligendus q̄ mater. Huic questioi rōndet sc̄tus Tho. in. ij. q. xxvj. ar. x. vbi dicit: q̄ in oib; istis cōparationib; p̄or esse tanta distantia p̄tutis z malicie: vt amicitia soluat vel minuatur: vt p̄bs dicit in. vij. li. Ethico. Sed si loquamur p̄p̄te z per se: vt intelligat questio an pater in q̄tū est pater sit magis diligendus mater in q̄tū est mat. Sic dico q̄ pater magis est amandus q̄ mater: cuius ratio in hoc est: qz pater z mater amant vt qdā p̄ncipia natura lls originis. Pater aut̄ habet excellentiorē rōnē p̄ncipiū q̄ mat: quia pater est p̄ncipiū p̄ modū agentis: mater aut̄ magis per modū patientis z materis. Et ideo p̄ se loquēdo pater est magis diligendus. Nota q̄ loquimur hic de amicitia que debet patri z matri fm̄ generationis rōnem. Hinc Hiero. sup Ezechiele ait. Post deū oīm patrē diligendus est pater: postea mat. Itēz Hiero. in epla de honorandis parētib; (et est p̄ncipiū eplē) dicit sic. Parentū meritū subiuigans filios oportēs deus: seruiēdi legē posteris in officijs dedit vt diuio cogatur implo facere: qd̄ debuit pietas suadere: dicēte in libro Exodi. Honora patrē tuū z matrē tuā sicut p̄cepit tibi dñs: vt bene sit tibi z lōge sis vite sup̄ terrā: quā dñs deus tu⁹ dedit tibi. Audite filij salutiferā iussione: z p̄cepta legis affectu debiti amorē implere. Seruite patrib; futuris patres: z matres v̄as tenera charitate diligite vt vestre pluges matrū mereant noie nūcupari. Nemo parentē asperis ledat p̄bis. Nō fiat amara dulcedo. Hoc sit int̄ parētes z filios qd̄ dño iubente natura p̄tinuit. Affectū sonent quicquid lingue dixerint liberorū. Inter charas pluncas q̄ p̄sonas pietatis iura seruent. Ora filiorū loquatur qd̄ parētes delectat audire. Prebeat̄ parentib; amorū mixta formido. Qui p̄mi sunt nobis causa nascēdi. Exhibete patrib; filij qd̄ vos porctas paterni

Lactanti⁹

Hieroū.

P̄ spūalē z p̄ carnalis sūt ministri illius eterni patris

Tercia q̄stio vtrū p̄ sit magis diligendus q̄ mat.

Nota au reā sniaz diuī Hieronymi

De quarto precepto

Nota qd
mo mr e
charo cor
de dilige
da ac ho
noranda.

De ma
gis amar
filii qd
z quare.

De i ad
meritate
filioz ma
gis affli
cti qd p.

Notapul
era verba
Hiero.

Quot et
stapatit
mr amo
re filioz.

Quarta
qstio vtz
vir mag
sbeat ol
liger vro
re qd prez
aut mrez

nois cogit: qd ia deo est eoz merit' attributa: vt ipsa avobis exigit quod natu-
ra iubet. **Hec Hiero.** Sed si loquamur de amicitia q debet parentib' fm alio
as species amicitie. Aut rone laboris: aut rone fructus: aut dilectionis vel cer-
titudinis. Sic dico q mater est valde honoranda ac charo corde diligenda.
Nam mater magis ac magis laborat circa filios q pater. scz portando: parie-
do: educando. Ideo dicit **Eccl. vij. cap.** Semitu matris tue ne obliuiscaris.
Et Tob. liij. ca. Demor em esse debes q z quata pericula passa sit ppter te in
vtero suo mater tua. Etia mater est magis certa de generatione filij q pater
q est credit filiu esse suu: rñ nō habet certitudinē. Dicit em phs in. ix. li. **Eth.**
q matres magis sunt amantes filioz. Laboriosior em est generatio matrū z
magis scitū q ipsarū sunt filij q patres. Mater quoq maiorē partē habet in
corpe filij q pater: quia qsi totū corpus filij format ex matre. Ut em dicit phs
in primo de generatione animalū. Femina in generatione dat corpus. Et id
ppter hmoi rones mater plus diligit filiu q pater. vnde in morte vel in aduer-
sitate filij magis dolet z affligit mater q pater: quia mulieres naturalit magis
cōpatiant q viri: eo q mulier est magis mollis z passibilis cū sit frigida z hu-
mida. Nā in omi genere animalū fm phm femine sunt molliores masculis: p-
ter vrsam z leopardā. Vtr autē est naturalit calidus z siccus. z ideo nō sic de-
facili patit aut cōpatit. Vñ si filius sublimat ad honores. plus gaudet pater
q mat. Q aut mat magis tristet in aduersitate filij: pat vō magis gaudet
at/ clare p verba Salomonis pbat: qui **Prover. x. ca. ait.** Filius sapiens letificat
p̄em: filius vero stultus mesticia est mris sue. Propterea cū amoris dilectio
sue charitas sint reciproca: obligat filius totis reasumptis vrb' mrem dil-
gere ac venerari. Hinc **Hiero.** in epla de honorandis parentib'. Que qdē epla
incipit: Parentū merit': dicit sic. **Matrib' qz o filij debita impedit' reuerentiā**
q vobis vteri moze seruientes pondus vti corporis tolerat: at q ignorā portan-
tes infantia: famulatū quēdā exhibent nascituris. Illo tpe nō solū sibi m̄ esur-
rit: nec acceptos cibos sola digerit: materno vltu alit ille q later: eiusq mēbra
alteri' comesticans pascunt: vt hō futur' alteri' morib' saturēt. Quid q ipa
memorē nutritimēta z tenere infantie dulces inturias qz nutritoris affectus d
suis parabolis sumit: Quid cibos in matre pfectos q femineis manantes ex
mēbris: lactē lactentis soluunt in succū: z in validas fauces liqdo sapore p
fundūt: Cogente natura sumūt infantes qd bibāt: z dente nō nato: hoc sibi cur-
retib' labris elictunt: qd nō sit necesse mordere. Seruūt materna poster' pe-
ctoza: seruūt ipsi in cunabulis manus. z terga mēbris deuota lactētū gros-
arrus accipiūt. Optat mat paruulū crescere: optat cito videre: maiorē eūq in
numeris iuuenū inuisere festinat nunq sibi forsitan seruūtū. His tot tantq
pcedentib' factis parētib' tora debet alacritate scrutare. Reddat nature debi-
tū: reddat parētib' qd debet. Exolve fill qd debes z officia debita qlicūqz exhi-
be famulatu: qz parētib' nemo pōt reddere qd debet. **Hec Hiero.** Et sic patz
quantū teneant filij parētib' z quō pater aut mat sint charo corde diligendi.
Quarto sup eodē pcepto querit: Vtrū vir cōiugatus teneat magis diligere
vrozem q patrem aut matrē: Et videtur q vroz sit magis diligenda: quia di-
citur **Genesis. ij. capitulo.** Quamobrem relinquet homo patrem z matrem et
adheret vroz sue: z erunt duo in carne vna. Respondeo huic questioni fm
Thomam. in. ij. q. xxvj. articu. xj. vbi dicit: Gradus dilectionis attendi pōt
test: aut fm rationē boni: aut fm rationem cōiunctionis ad diligentē. Scdm
ergo rationē boni quod est obiectum dilectionis magis sunt diligendi paren-
tes q vrozes: quia diliguntur sub ratione principij z eminentioris cuiusdam
boni. Scdm autem rationem cōiunctionis magis diligenda est vroz: quia
vroz cōiungitur viro: z vna caro existens: fm illud **Matth. xix. ca.** Itaqz iama

non sunt duo: sed vna caro. Et ideo intensius diligitur vxor: sed maior reuerētia est parētib; exhibenda. Hinc Hieronymus in epistola de honorandis parentib; dicit sic. Parentes em̄ adeo debent haberi dulciores: quia p̄ alios reparari non possunt. Et cum eos lex nature subtraxerit nec patrem tibi alterum poteris inuenire nec matrem. Duratio conjugio vitricus pater est: nec nouerca potest nomen mris implere. Hec Hiero. Item Hiero. ad Fursam ait: Non nota patrē si mente a vero patre nō separet. Hec Hieronymus. Ad autoritatē autem que in principio allegat: dicit sanctus Thomas sic: q̄ non quantum ad omnia deseritur pater z mater p̄pter vxorem. In quibusdam em̄ magis debet homo assistere parentib; q̄ vxori. sed quantum ad vnionem carnalis copule z cohabitacionis relictis omnib; parentib; homo adhaerebit vxori. Nō ergo simpliciter relictis omnib;: quia nō his que ad parentes pertinent quib; subueniendū est. Ideo Hieronymus in epistola de honorandis parentib; ait. Foueat senectus parērum: z facis eorum vicissitudo reddatur. Habet em̄ quandam senectus infantiaz. Hec Hieronymus. Et sic patet questio. Quinto sup̄ isto precepto itē mouet talis questio. Utrū homo debeat magis diligere filiū q̄ patrē: videtur q̄ sic: quia gratia perficit naturam. sed naturaliter parentes plus diligunt filios q̄ ab eis diligantur: vt phus dicit in. viij. libro phisicor. ergo debemus magis diligere filios q̄ parentes. Huic questioni respondet sanctus Thomas in. ij. q. xxvj. ar. ix. vbi dicit: q̄ gradus dilectionis considerari potest dupliciter. Vno modo ex parte obiecti: z sic illud quod habet maiorem rationem boni/est magis diligendum: quia est deo similis. z ideo pater est magis diligendus q̄ filius: quia patrem diligimus sub ratioe p̄ncipij qd̄ habet rationē eminentioris boni z deo similioris. Hinc Ambro. sup̄ illud Mat. honora patrem: dicit sic. Primus gradus pietatis est iste: vt quos auctores tibi voluit esse deus honores obsequijs: abstineas contumelijs. Hec vultu ledenda est pietas parentū. Hec Ambrosius. z Chrysostomus sup̄ illud: Dulter ecce filius tuus: dicit sic: Docet nos christus vsq; ad vltimam respiracionē parentum diligentiam habere. Quia em̄ alijs mulierib; astantib; nihil dicit. docet nos plus aliquid impendere parentib;. Hec Chrysostomus. Alio modo comparatur gradus dilectionis ex parte ipsius diligētis: z sic magis diligitur: quod est cōiunctus. z fm̄ hoc filius est magis diligendus q̄ pater. vt phus dicit in vij. Ethicor. Hoc autē probat quadruplici ratioe fm̄ Thomā ibidem z Egidium romanū in secdo libro de regimine p̄ncipum. parte. ij. ca. iij. Primo quod quid filij. Et ideo dilectio fm̄ quā pater diligit filium/ similior est dilectioni qua quis diligit seipm̄. Amor ergo parentū erga filios procedit a causa ad effectū: z a superiori ad inferius. Sed amor filiorum ad patres procedit ab effectu ad causam z ab inferiori ad superius. Naturale est autē q̄ superiora influunt in inferiora z cōseruant ea: nō autē econuerso. Parentes ergo naturaliter afficiunt ad filios vt influant in eos: z vt cōgregent eis bona/ vt possessiones z numismata. Filij vō econuerso nō cōgregant pro patrib; suis: imo potius diripiunt z rapiunt bona parentū: qz inferiora nō influunt in superiora: sed sunt eis subiecta. Secūda rō sumit̄ ex certitudine prolis. Nam parentes magis sunt certi de sua prole q̄ proles de suis parentib;. Proles em̄ certificari nō pōt nisi ex auditu z quibusdā signis. Parentes autē statim cognitionē habent de ipsa prole. Itō tanto amor est validior quāto apud parentes est maior certitudo de prole. Et ex hac rōne p̄batur q̄ matres plus diligunt filios q̄ p̄res: qz de illis certiores existūt. p̄res vero habēt solā opinionē. Tertiā rō sumitur ratione propinquitatis vel vnionis. Nam filius est magis propinquus z vnitus patri q̄ econuer-

Hieroni.

Quinta rō: Utrū quis debeat magis diligere filium q̄ patrem.

Prima ratio.

Secūda rō
Utrū magis diligit filium rōe certitudo
Tertia ratio.

De quarto precepto

so. Cum igitur amor quidam unione importet: quia amor nihil aliud est quam quodam vis unitive
ua et perpetua amantis cum amato. id est filij tanquam magis uniti et magis propinque parentibus
magis diliguntur ab ipsis quam e converso. Filij ei sunt quodam pars parentum: pars autem
magis uniti cum suo toto (quia apprehendit ab ipso) quam totum unitat parti quod ab ea com-
prehendi non potest. Quarta ratio sumitur ratione durationis. Nam quanto amor magis du-
rat tanto efficitur vehementior. Amor autem parentum ad filios vehementior est quam filio-
rum ad parentes. Statim enim pater incipit diligere filium: filius autem tempore precedente
incipit diligere patrem. Dilectio autem diuturnior est fortior secundum illud Ecclesiastici ix. c.
Non relinquitur amicum antiquum: non enim non erit similis illi. Et sic patet quod filius magis
diligit a patre quam e converso. Propter quod ad parentes spectat dirigere filios et sol-
licitari circa regimen eorum: quia quilibet sollicitus esse debet circa ea que vehementer amat
et diligit. Ad id vehementer excitamur clarissimo exemplo patetissimi ac beatissimi
Job: qui summam vigilantiam circa filiorum suorum disciplinam servavit. Unde Chrysostomus
dicit quod habet circa finem tertij libri contra impugnantes vitam monasticam: dicit sic. Job sanctissimum
habet filium videlicet cum ex virtutibus reliquis scriptura collaudat: quod fuerit iustus: quod verax: quod religio-
sus: quod pius. tunc ex eo maxime quod filiorum optime nutriendorum habuit summam diligenti-
am. Non enim ea cura utebatur: ut aux illis copiosissime adquireret. non ut humana
gloria veredus ac illustres carneret. Sed quid ille tandem requirebat? Audi quid
scriptura dicat. Cum summam inquit essent dies convivij mittebat Job et san-
ctificabat eos. Consurgensque diluculo offerebat pro eis sacrificia pro singulis cor-
porum. Dicebat enim Job in corde suo: Ne forte benedixerint deum filij mei in cordi-
bus suis: vlla ne iam nobis erit excusatio: quoniam is qui ante gratiam/ante legem fuit.
qui nullo sacrorum litterarum magisterio instructus erat: tantam filiorum ostendit providen-
tiam: ut de incertis quoque eorum et occultis tremere: pauperetque delictis. Quenam
nos iam excusabit ratio: qui cum simus sub gratia: cum hominum exemplis abundem:
totumque monitis erudiamur: non modo pro occultis incertisque filiorum peccatis non
metuimus: verum aperta quoque et manifesta scelera eorum premnimus. Hec Chry-
stomus. Item Chrysostomus contra parentes qui solum corpora filiorum diligunt: animam autem premnunt:
super illud dicitur. Accessit ad cum mater filiorum zebedei: ita inquit. Mater corpus
natorum suorum amat: animam autem premnunt. Desiderat enim illos valere in seculo isto
et non curat quod sint passuri in alio. Alij patres militias filijs provident: alij ho-
nora: et nemo filijs suis providet deum. Perditionem illorum cum magno precio corpora
filiorum diligerant: et salutem illorum nec dono accipere volunt. Si viderint illos pauperes tri-
stant et suspirant. Si autem viderint illos peccantes nemo tristat: ut ostendat quod
corporum parentes sunt: non animarum. Hec Chrysostomus. Etiam Hieronymus ad Tyrannum
suum de morte filie: circa medium epistole. Que quidem epistola incipit. Benedicto et dile-
ctissimo patri Tirasto: sic ait. Destitutos se a mortibus filijs parentes comque
runt. Et viuos filios aut propter honores aut propter negocia peregrinis regionibus
bus credunt. Et gaudet tota vita sine filiorum affectibus commorari: dummodo captant
quod cupiunt de suis pignoribus adipsi. Et ut ad palatia pergant peregrinant: et
ad studia dignitatis navigant adquirenda. Vel ad causas patrimonij aliquas
explicandas cum labore et periculo proficiscetes omnes proprios filios impellunt: nec
secum vacare quos diligunt patiunt. Sed ut ad palatia celi ad studia christi: ad
honorem vite perpetue: ad patrimonium possessionis eterne cum securitate va-
leant pervenire: nemo filios suos a se libenter gratulatur abscedere. Ad compa-
randa peccata gaudet tam parentes a filijs quam filij a parentibus provocante diabolo
lo separari. Ad indulgentiam vero precipendam nolunt ab invicem deo provocari:
te discerni. Hec Hieronymus. Patet itaque ex dictis quod amor parentum ad filios
est validior ac vehementior quam e converso. Et propter hoc tenentur patres in debi-
tum finem diligere filios: atque eos magis amare secundum bonum anime quam secundum bo-
num corporis. Ad argumentum autem factum in oppositum dico quod parentes natura

ralit plus diligit filios fm rationē cōiūctōis ad seipm. Sed filius naturaliter plus diligit patrē fm rōnē eminetioris boni: vt dicit sc̄tus Tho. vbi supra in r̄sione ad sc̄dm argumentū. Et sic patet solutio totius questōis. Sexto z vltimo sup̄ p̄bo istius precepti: cū dicit. Ut sis longeuus sup̄ terrā: quā dñs deus tu⁹ dabit tibi: talis mouet dubitatio. Vtrū illi q̄ honorāt parentes suos p̄sequant̄ aliquā magnā mercedē a dño p̄ter longitudinē vitę corporalīs: Huic q̄stioni r̄ndet sc̄tus Thomas in opusculo de decē p̄ceptis: dicens. Sc̄dū est q̄ honorātib; parētēs quinq; magna desiderabilia p̄mittunt. Prīmū desiderabile est gr̄a in p̄nti. z gloria in futuro: que duo sunt maxime desiderabilia. Unde Ecc̄l. ij. ca. Honora patrē tuū vsq; sup̄uentat tibi benedictio a deo: et benedictio eius in nouissimo manet. Secundū desiderabile est vita: ideo si gnant dicit in hoc precepto: vt sis longeuus super terrā. Dicitur enim longeuus quasi longa etas. Et Ecc̄l. ij. ca. habetur sic. Qui honorat patrē suū vltima viuet longiore. Tertū desiderabile est habere filios sibi gratos z acceptos. Hoc promittit Ecc̄l. ij. ca. sic. Qui honorat patrē suū in cuncta diebus: z in die orationis sue exaudiet. Ideo Dat. vij. ca. In qua mensura mensi fueritis remetiet vobis. Hora remetiet vobis: id est itez mensurabitur. Quartū desiderabile est habere famā laudabilem: quā omnes magno desiderio appetunt. Hec promittit Ecc̄l. ij. ca. sic. Gloria est hominis ex honore patris sui. Et itez ibidē habet sic. Quā male fame est qui derelinquit patrē: z est maledictus a deo qui exasperat matrē. Quintū desiderabile est habere diuitias. Quā magnū est istud desiderū in cunctis hominib;. Quo laboros die noctuq; sustinent miseri mortales p̄ter diuitias adq̄rendas. Sed hoc desiderū diuitiarū adimplet ex honore parentū. Ecc̄l. ij. ca. Benedictio patris firmat domos filiorū: maledictio autē matris eradicat fundamenta. Hinc Petrus rauennas in quodā sermone ait. Velle a sole solis radiū z nō lucet. Riū a fonte / z arefcit. Ramū ab arbore / z exccat. Vēbrū a corpore / z putrescit. Separa filiū a deuotione paterna / z iam nō est filius: sed frater: z collega illoz de quib; dicit. Vos ex patre diabolo estis. Hec ille. Patet itaq; ex dictis determinatio questōis. Sed pro complemento explanationis huius precepti notabis carmina super eodem doctoris eiusdem que sequuntur.

Sextarō

Qui precepta dei premnit iussaq; legis
 Vel qui noluerit parere parētib; atq;
 Alere si possit miseris: inopes z egenos
 Irridensq; patrē vel matrē vel maledicens:
 erberat: opprobriās: blasphemās: aspere turbans.
 Dorū asperrās: habeas in honore parētēs.

Hec ille.

De quinto precepto diuine legis

Quintū preceptū diuine legis scribitur Exodi. xx. c. sic. Nō occides. Per qd̄ quidē p̄ceptū explicitē prohibet homicidiū sed implicitē: vt inq̄t sanctus Thomas in. ij. q. cxxij. arti. vj. in responsione ad secundū argumentū: phibent omnia nocumenta que in personā proximi inferunt: sicut dicit Leuiti. xix. ca. Nō stabis cōtra sanguinem proximi tui. Et similiter phibetur odium proximi: iuxta illud Leuiti. xix. cap. Nō oderis fratrem tuū in corde tuo: sed publice argue eum. Et breuiter in hoc precepto prohibet omnis motus ire cōtra proximum: siue ille motus sit tm̄ in corde: z tunc p̄prie dicit̄ ira: siue sit in ore: z tunc dicit̄ cōramelia: siue sit in opere: vt est percussio cōtra mortē. Est autē cōsiderandum ad maiorē euidentiā

De quarto p̄cepto

fm Tho. in q̄rto opusculo: q̄ tripliciter fuit erratū ab antiq̄s p̄tra istud p̄ceptū. Quidā em̄ dixerūt q̄ nō licet occidere etiā bruta aialia: sed hoc falsuz est: q̄ nō est p̄ctm̄ vti illis q̄ sunt subdita hoīs potestati. P̄hs etiā d̄r in politica: q̄ venatio est sicut iustū bellū. Quidā alij dixerūt: q̄ p̄ istud p̄ceptū p̄hsbitū est homicidū quomodocūq̄: z q̄ltercūq̄. vñ homicidas dicūt esse iudices seculares: q̄ cōdemnāt fm̄ leges aliq̄s ad mortē. p̄tra q̄s dicit Aug. q̄ de? p̄ hoc p̄ceptū nō abstulit eis potestare occidendi. Vñ Deut. xxxij. ca. Ego occidā z ego viuere faciā. Est ergo licitū illis q̄ mādato dei occidūt: q̄ tūc deus hoc facit cuz oīs lex mādaturū dei sit. Hinc puer. vij. c. Per me reges regnāt: z legū cōditores iusta decernūt. Propterea Aug. in. j. libro de ciui. dei. ca. xxyj. ita inq̄t. Nā z miles cū obediēs potestati sub q̄ legitime cōstitutus est hoīem occidit: nulla ciui/ tatis sub lege reus ē homicidij: imo nisi fecerit reus est imperij deserti atq̄ cōtēpti: qd̄ si sua sponte atq̄ auctoritate fecisset: cr̄men effuisset humani sanguis i cidisset. Hec Aug. Cū q̄ dicit. Nō occides: est sensus. Nō occides p̄ria aucto ritate: vt exponit serūs Tho. vbi s̄. Quidā alij dixerūt q̄ p̄ hoc p̄ceptū. nō occidit: p̄hsbit qd̄ nō occidere aliū: sed nō p̄hsbit qn̄ hō possit occidere seipm̄. Et sic legitm̄ p̄les p̄hos seip̄s occidisse: vt Cleante: Crispū: Senone: Em/ pedoclen: Carone: Glicenem: Democritū: Ambrachlorē: z Theobitū. Isti octo p̄hi seip̄s interfecerūt: vt scribit Lactāntius in. ij. li. diuinarū institutio nū. ca. xvij. Sunt alij plures p̄ter istos qui se dederūt in mortē: vt Curti⁹ ro ste Galerio maximo in. v. li. ca. vj. De hoc facto Curtij etiā Aug. scribit in q̄r to libro de ciui. dei. c. xx. Et Titus lilius in. vij. li. de origine vrbis. z Paul⁹ orostus in chronica sua li. ij. Iustus q̄z brutus p̄mus p̄sul romanorū etiā se dedit in mortē. Nā cecidit Brutus muris cū Arunte vulnerib: vt inq̄t Ga ler⁹ maximus in. v. li. c. vj. Et Aug. in. ij. li. de ciui. dei. c. xvij. Et Paul⁹ oro stus paz post p̄ncipiū. ij. li. chronice sue. Similit̄ Decius pat̄ z Dec⁹ fili⁹ se obtulerūt ad mortē: vt scribit Aug. in. v. li. de ciui. dei. ca. xvij. z Marcus tullius in. ij. li. rhetorice noue. Et Titus lilius in li. vij. de origine vrbis. Idē egit Marcus regul⁹: q̄ vt ait Marc⁹ tullius q̄ in fine tertij libri de offi cijs: maluit e medio tolli q̄ fide hosti datā abnegare. de cui⁹ laudib: vbi dē ple ne scribit Tullius. Sic Codrus rex Atheniesiū elegit mortē: vt scribit Ju stinus abbreviator Trogi pompei in. ij. li. z Galeri⁹ maxim⁹ in. v. li. ca. vj. Epaminūdas pars dux Thebanorū p̄ salute patrie hasta trāfixus est: vt habz Galeri⁹ in. ij. li. ca. ij. Sed hi oēs sicut fuerūt auidissimi gloria z q̄si ebrij yēd rū pompā mūdī: atq̄ aurā humani fauoris inscuti: sic parit̄ fumos/ nebulas ventū/ z aurā p̄secuti sunt. Ampli⁹ Lucretia romana occidit seip̄am ne vlti la impudica viuere suo exēplo. Cui⁹ historā pulcre narrat Titus lilius in fine p̄mi libri de origine vrbis. z Aug. in p̄imo. li. de ciuita. dei. ca. xix. z Ga leri⁹ maximus in. vj. li. ca. j. Huius Lucretie ep̄staphiū ab Quidio credit̄ esse cōpositū in hūc modū.

Cū foderet ferro tenerū Lucretia pectus.
Sanguinis z torrens egredereſt ait
Accedāt testes me nō fauisse tyranno.
Ante vtrū sanguis. spiritus ante deos
Quā bene p̄ducti p̄ me post fata loquent̄
Alter apud manes: alter apud superos.
Isti igit̄ oēs homicide sunt: z cū Lucretia eternas luūt penas: q̄ vt ait Aug.
Qui se occidit: hoīem vtiq̄ occidit. Si q̄ nō licet hoīem occidere: q̄ nec seip̄m
imo graui⁹ hoc scelus iudicat̄. Hinc Lactānt⁹ in. ij. li. diuinarū institutio. ca.
xvij. dicit sic. Nā si homicida nefarius est. quia hominis extinctor est. et d̄m sce

Quo lice
at, occide
re hoem.

octo p̄hi
occiderūt
seip̄s.

De Cur
tio roma
no.

De Bru
to z arūte

De Decio

De mar
co regulo
de codro

De epa
minūda

Lucretia
occidit se
ipsam.

leris obstrit^o est q se necat: quia hominē necat: imo ipso malus esse id facit^o etiam
 stimandū est: cui^o vltio deo soli subiacet. Nā sicut in hac vitā nō nostra spē
 venim^o: ita rursus ex hoc domicilio corporis qd tuendū nobis assignatū est
 eiusdē iussu nobis recedēdū est q nos in h corp^o induxit rādu habitaturos do
 nec tubcat emitti. Et si vis aliqua inferat equa mente partēdum est: cum ex
 tincta innocētis anima inulta esse nō possit. habeamusq iudicē magnū cui so
 li vindicta integra semp est. *Hec Lactātius.* Sz nota q legitimus pariter in
 scriptur^o sanctis q plures qui seipos peremerūt: quoz p^omus fuit Sanson qui
 precessit in figura chīm. de cui^o morte habet Iudicū. xvj. ca. de q Aug. in pri^o
 mo li. de ciu. dei. ca. xxvj. scribit: q illa mors fuit ordinata a spūsancto. Et si
 militer dicit Aug. ibidē de qbusdam sanctis feminis q tempe persecutiōis vt
 sectatores sue pudicēcie deustrarēt/ se in fluuū p^oecerūt: eoq mō defuncte sūt
 quaz martyria in catholica ecclia veneratiōe celeberrima frequēant. Hoc se
 cerūt nō humanitus decepre sed diuinitus iusse. De Razia etiā nobilissimo
 milite legitus in. ij. li. Machabeoz. c. xliij. q seipm animose ac magnifice in
 mortem dederit. cuius mors cōmendat ac laudib^o extollit a doctorib^o catholi
 cis. co q ob reuerentiā dei/ atq ob salutem boni publici consummata fuerit.
 Eleazarus parit gloria z honore dignus est: qui pro cuiōe gentis sue sub pe
 des elephantis se supposuit: occidit eum: at elephas cadēs similt^o illū peremit
 vt dicit. j. Machabeoz. vj. ca. Taceo alioz machabeoz trūphos: quorum
 mors venerāda ac p^oiosa est in cōspectu dñi. Saul quoq occidit seipm fugi
 ens a facie philistinoy in mōtib^o gelboe: vt patet in p^omo libro Regū. ca. vlti.
 de cuius salute dubitat. Nam doctores hebreoz vbiq tenent eum saluū. Dñs
 cūnt em q seipm occidit intuitu diuini honoris: ne in ipso fierent ludibria in
 cōtemptū dei cū esset rex israel. Doctores aut catholici cōmuniter tenēt Sau
 lem esse dānatū. Sed vide si vis Alcolāū de lyra: q plura notabilia dicit sup
 hac hystoria. Etia Doech armiger Saulis se interfecit: vt dicit. j. Regū. vl. ca.
 Qui quidē Doech nec ab hebreis nec a latinis doctorib^o excusat quin despe
 rās se occiderit. De Seneca ipso dicit q elegerit sibi mortē optiōe sibi data
 Un Boetii in. liij. li. de p^osol. p^osa. v. d^o sic. Nero Senecā familiarē p^oceptorēq
 suū ad eligende mortis coegit arbitriū. Idcirco sunt q dicūt q Seneca esset
 martyr si gen^o mortis nō elegisset. Nā elegit vt in vtroq brachio minueret:
 vt sic in balneo qst insensibilis moreret. Sed qd dicit de tā faciūdissimo ac
 eruditissimo viro: hoc scio q pater doctoz Hieronymus inter illustres ac san
 ctissimos viros illū collocat. Un in li. de virtis illustrib^o dicit sic Hieronym^o.
 Seneca cordubēsis Sociōs stoici discipul^o: z patru^o Lucani poete p^ontētiss
 sime vite fuit. que nō ponere in cathalogo sanctorz: nisi me ille lre puocarent q
 legunt a plib^o Pauli ad Senecā: z senece ad paulū. In quib^o cū esset Nero
 nis mgr: z ill^o r^opis potētissim^o: z oprare se dicit et^o loci esse apud suos / cuius
 sit Paul^o apud chīanos. Hic ante bienniū q Petr^o z Paulus martyro co
 ronarent: a Nerone interfect^o est. *Hec Hieron.* Sic igit^o p^oz ex dicitis q nulli
 licet quouis modo se occidere nisi auctoritate dei aut instinctu spūsc^ori mors
 fuerit revelata. Quapropter cū lex diuina precepit dicens: Nō occides: in
 telligere debes q in h precepto prohibetur omnis occisio iniusta: que tripliciter
 potest fieri. Primo ex causa: vt in illo qui occiditur sine culpa. Secūdo ex
 ordine: vt cum ille qui non est minister legis occidit. Tertio ex animo: vt quan
 do minister legis occidit non amore iusticie: sed libidine vindicte. Hora er
 go q duplex est homicidij genus: scilicet spirituale z corporale. Homicidium
 spirituale fit quattuor modis. Primo omittendo: vt cum quis videt p^oimum
 in extrema necessitate z nō subuenit ei. Huc Ambro. ait. P^osee fame. moriē
 tē: nō paueris occidisti. Secūdo fit corde: vt cū qs odit p^oimū suum. Ideo

De plib^o
 q seipos
 p^omerūt.
 De san
 sone.

De qbus
 dā mille
 ribus.
 De Raz
 zia.

De Ele
 azaro.

De saule
 z an sit
 saluat^o.

De Do
 eck.
 De Sen
 neca.

Homici
 diū spūa
 le q^o mo
 dis fit.

De sexto precepto

Homici-
dium cor-
porale. q̄
modis fit

J. Jo. iij. c. d. Qui odit fr̄em suū homicida est. Et Aug. in regula ad clericos ait. Vitres aut nullas habeatis: aut q̄ celerrime finiat̄is ne ira crescat in odium et trahē faciat de festuca: et aniam faciat homicidā. hec Aug. Tertio fit ore scz detrahendo hoc modo. qz ille cui detrahē occidit in scientia illius q̄ au- dit detractorē: in qua p̄us vivebat p̄ bonā famā. Quarto q̄nqz fit ope sic: vt q̄n malo exēplo dat̄ alicui occasio ruine. Sed homicidū corpale fit etiā quatuor modis. Primo fit manu. Esa. j. c. Van⁹ em vestre sanguine plene sunt. Nota q̄ horribile sit p̄ctm̄ homicidij. Nō em est solū cōtra charitatē pr̄mi q̄ p̄cipit vt diliges pr̄mū sic tēp̄m. De quo d̄r. j. Joā. iij. ca. Nis homicida nō habet vitā eternā in se manentē. Veruetiā est contra naturā hois: qz vt dicit̄ Eccl̄. xliij. c. Omne animal diligit sibi simile. Propterea Exod. xxi. ca. Qui p̄cussit hominē volens occidere morte moriat̄. Et hic q̄dem crudelior est lupo de quo dicit̄ in. iij. lib. animalū: qz si lupo def̄ caro lupi nō comedit. Secundo homicidū corpale fit ore: vt q̄n dat̄ cōsiliū alicui cōtra aliquē puocādo vel ach cusando vel detrahendo. Hinc David in ps̄. ait. Filij hoim dētes eoz arma et sagitte et lingua eoz gladius acutus. Tertio cōmittit̄ adiutorio. Et ideo Salomon nos reddit̄ cautos. Prouerb. j. ca. dicens. Filii mi ne ambules cum eis. pedes em illoz ad malū currūt et festinant vt effundat sanguinē. Quarto homicidū cōmittit̄ consensu. de quo Paulus ad Rom. j. ca. Digni sunt morte nō solū qui ea faciūt: sed etiā q̄ cōsentunt facientibz. Cōsentis aut̄ q̄dāmo q̄n potes impedire et nō impedis. Vñ Prouerb. xliij. ca. Erue eos q̄ ducunt ad mortē. Hinc Marcus Tullius in. j. lib. de officiis: ita inq̄t. Nam q̄ iniuste in quēptam impetū facit: aut ira aut aliqua p̄urbatione excitatus is quasi manus violentas inferre videt̄ socio. Qui aut̄ nō defendit nec obstitit: si p̄t̄ in- suriectā est in vicio q̄ si parentes aut amicos aut patriā deserat. Hec Tulli⁹ Et sic pr̄z q̄t modis cōmittit̄ homicidū. Superest vt videamus qd̄ de isto p̄ce- pro dicat auctor ille: cuius nomē et si mihi incognitū sit. in libro tamē vite cre- ditimus descriprum. Sic em̄ ait.

Occisor verbo: facto: vel corde suasor
Incitat et causans: cupiensqz pcurat aborsum:
Herberat et mandans: facies vel torneamēta
Si iudex cepert̄ ex sacro limite prauū.
Sacrilegus factus ac ledēs vel mutllator
Nō sis occisor: frāgens mortaliter egit.

Hec ille.

De sexto precepto diuine legis.

Sextum preceptus in ordine totius decalogi scribitur Exo. xx. ca. sic. Non mechaberis. Et quis istud preceptū videat̄ phibere solūmodo adulteriū: qz mechā idē sonat qd̄ adulteriū. Inde dicit̄ mechhor mechatis mechatus sum. Vñ mechari. i. adulterari. Nihilominus in hoc p̄cepto fm̄ Aug. in lib. de decē chordis. Et serm̄ Thomā in ij. ij. q. cxxij. ar. vj. in respōsione ad. ij. argu. Et itez in opusculo de decē p̄ceptz Nō solū phibet̄ adulteriū: sed etiā om̄s illicitus p̄cubitus: et ois illegitimus vsus vel tactus membrorū generationis. Largius ergo intelligendū est hoc p̄ceptū. Vñ etiā carnalis cogitatio q̄ subtrahit̄ mētē a deo: et ois libidinosā cōcupiscentia: et om̄s adulterina actio: atqz om̄s illicita cupiditas vel carnalis corruptio p̄t̄ dici mechatio. Hinc vitas Dat. v. ca. ait. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eam tam mechatus est eā in corde suo. Sup̄ quo verbo Hiero. in explanatiōe sup̄ Dat. li. j. ita inquit. Inter passionē et passionē hoc interest qz passio reputat̄ in vicio. Propassio vicij culpā habet: tamen nō tenetur in crimine. Ergo q̄ viderit mulierē et aia ei⁹ fuerit titillata: h̄ p̄passiōe p̄cus-

diuine legis Fo. XXXVII.

sus est. si vero cōsenserit: z de cogitatōe affectū fecerit sicut scriptū est in Dauid. Transierūt in affectū cordis: de propassōe transiuit ad passiōe. Et huc nō volūtas peccat deest sed occasio. Quicūq; ergo viderit ad concupiscendū: id est si asperit vt concupiscat vt facere disponat. iste recte dicit eā mechari in corā de suo. hec Hieron. Nota ergo q̄ q̄tuor modis pōt homo mechari. i. offendere cōtra hoc p̄ceptū. Primo modo mechari q̄s operando turpia per seipsuz. Quod quidē scelus dicit mollicies. Et p̄prie mollis iō dicit q̄si vigore serus eneruati corpis dedecoret: z quasi mulier emollitā. Est autē hoc viciū nō solū turpissimū: sed etiā grauissimū. Unde Paulus. j. ad Cor. vj. ca. ait. Neq; molles regnū dei possidebūt. Dicunt autē molles s̄m Tho. in cōmento aureo sup eodē passu. Vires muliebria faciētes. Qui ergo sic seipsum polluēdo deturpat grauissime peccat. q̄ frustra dōno tota intētio nature cum nō possit sequi generatio. ideo tale opus horribile est z mortale. Et excludit a regno dei: vt inquit Paulus. Propterea legimus in lib. Gen. xxxvij. ca. de duob; filijs Iude: scz Her z Onam q̄ erant hoc vicio maculati: q̄ percussī ac exterminati sunt a dño. Nā dicit ibidē q̄ Her p̄mogenitus Iude fuit nequā in cōspectu dñi. Sz que fuerit eius neq̄cia in textu nō exp̄mit. Ideo dicit doctores hebreoz q̄ iste Her fuit similis in neq̄cia cū fratre suo Onam: q̄ in costu cū sua vxore studebat fundere semen in terra id est extra vas muliebze. Sed Her hoc scelus faciebat alio mortuo. Nā libidinoze afficiebat ad suā vxorē Thamar. Et ideo cauebat ne impregnaret: ne ex tali impregnatiōe pulcritudo eius minueretur. Et ne eius concubitu ad tēpus priuaretur: scz cū esset p̄nqua partui atq; in partu faciens vsq; ad purificatiōe. ideo a dño occisus est. De Onam autē dicitur in textu q̄ Judas pater eius dixit ei. Ingredere ad vxorem fratris tui z locitare illi vt suscites semen fratri tuo. Ille autē sciens nō nasci sibi filios semen fundebat in terra ne liberi fratris nomine nascerentur. Et p̄pter hoc percussit eum dñs eo q̄ rem detestabile faceret. Et sic patet q̄ identitas pene attestatur similitudini culpe. Secūdo modo mechari quis p̄ viciū sodomiticū qd̄ quidē inter oēs turpitudines luxurie est grauissimū z magis deo z hoibus abominabile. Huius miserte grauitatē ostēdit Paulus ad Rom. j. ca. dicens. Tradidit illos deus in passiones ignominie. Nam femine eoz immutauerunt naturalē vsū in eum vsū qui est cōtra naturā. Similiter autē z masculi relicto naturalī vsu femine exarserunt in desiderijs suis in inuicē: masculi in masculos recipiētes. Hec Paulus. Nota s̄m Tho. in cōmento aureo sup hoc passu. Nam cū dicit apostolus. Tradidit illos deus: intellige. nō quidem impellēdo in malū: sed deserendo. Et cum dicit passiones ignominie: id est in peccata contra naturā. Que iuste dicuntur passiones ignominie: quia non sunt nomine digna. s̄m illud ad Eph. v. ca. Que agunt in occulto ab eis turpe est dicere. Manifestū est autē vt inquit Thomas ibidem q̄ s̄m nature intencionem commixtio sexū in animalib; ordinatur ad actum generatiōis. Vñ om̄is cōmixtio onis modus ex q̄ generatio sequi nō pōt est cōtra naturam hominis in q̄tuz est animal. Et s̄m hoc naturalis vsus est: vt vir z mulier in vno cubitu coeāt. Contra naturam vero est vt masculus masculū polluat: z mulier mulierē. Et eadem ratio est de omni actu coitus ex quo generatio seq̄ nō pōt. Hinc Aug. de adulterinis cōiugijs. z habet. xxxij. q. vij. Adulterij. Ibi enim enumeratis quibusdam speciebus luxurie: ita inquit. Horū omniū pessimū est qd̄ contra naturam fit: vt si vir membro mulieris nō ad hoc cōcesso voluerit vti. vsus em̄ naturalis si ultra modū prolabitur: in vxorē quidem ventale peccatū est: in meretrice damnable: sed istud quod contra naturā est execrabilliter fit in meretrice sed execrabillius in vxore. Hec ibi. Sed ad quot z ad quanta mala deueniant.

Dechsa
 q̄t modis
 cōmixti f
 Primo

Secūdo

Dis cot
 tus ex q̄
 nō sequit
 generatio
 est z nat
 tura

De sexto precepto

Illi qui similibus spurcijs sunt inuoluti: ostendit Paulus ubi supra: tra subitū
 gens. Et sicut non pbauerunt deū habere in noticia tradidit illos deus in re
 probum sensum vt faciant ea que nō conueniunt repletos omni iniquitate/ma/
 licia/fornicatione/auaricia/nequicia/ plenos inuidia/homicidijs / cōrentiōe/
 dolo/malignitate/susurrōnes/detractatores/deo odibiles/ptumeliosos/sup/
 bos/elatos/inuētores maloz/parentib/ non obediētes/ insipientes / in/
 cōpositos/sine affectiōe/absq; federe/sine misericordiā. Qui cum iusticiam
 dei cognouissent nō intellexerūt: qm̄ qui talia agūt digni sunt morte: nō solū
 qui ea faciūt: sed qui etiam p̄sentūt facientib/. Hec Paulus. Nota hic fm̄
 Thomā in cōmento aureo sup hoc textu: cū dicit. Repletos omni iniquitate: q̄
 ille videt repletū iniquitate: cuius affectus est totaliter ad peccandū dispositus
 fm̄ illud Ps. xij. Quoz os maledictiōe z amaritudine plenū est. Tales sunt
 sodomite qui ardore illo cecati a scelere in scelus furibundo impetu labūtur.
 Jo Exo. xix. c. dicit de sodomitis q̄ erant pessimi corā dño quos deus igne z sul
 phure cōsumpsit z ciuitates eoz subuertit. Propterea fm̄ leges humanas et
 diuinas debet sodomite occidi ac decapitari. Vñ Leui. xx. ca. dicit sic. Qui doct
 miserit cum masculino coitu femineo vterq; operatus est nefas morte moriatur
 Hec ibi. Est etiam diligenter aduertendū fm̄ Thomā in cōmento aureo
 super ep̄la ad Roma. j. ca. lectiōe. vij. q̄ satis rōnabiliter apls vicia cōtra na
 turā que sunt grauissima inter peccā carnalia: ponit idolatriā inceptisse. Vñ
 idolatriā inceptisse videt. scz tpe Abrae: quādo credit idolatriā inceptisse. Vñ
 z rūc p̄mo legunt in sodomitis punita esse. vt dicit Gen. xix. ca. Simul etiā ido/
 latria crescere h̄mōl vicia creuerūt. Vñ dicit. ij. Machab. iij. ca. q̄ Jason au
 sus est sub ip̄a arce p̄ templum domini gymnasium cōstituire: id est scholaz
 gentilitatis. Et optimos quoq; epheboz in lupanarib/ ponere vt exerceret in
 eis viciū cōtra naturā. Nota q̄ ephebus dicit ab e z p̄ebus. hic ephebus: id est
 valde lucidus: scz iuuenis pulcher z imberbis: similes fuerūt positi ab isto Ja/
 sone in lupanaribus. Erat autē hoc nō initiū/ sed incrementū quoddā gentilit/
 tatis apud iudeos p̄pter imperiū Jasonis nephariū z inauditū scelus. Ter/
 tio mechat q̄s cum animalibus haurit. Tales etiā fm̄ humanas leges ac
 quis cuius iumento z pecore colerit morte moriat: pecus quoq; occidite. Vultus que suc
 aialibus cubuerit culliber iumento simul interficiat cū eo: sanguis eoz sit super eos.
 haurit. Hec ibi. Nota q̄ iumentū simul occidebatur: nō quia peccaret cum nō habeat
 ar liberū arbitrium sed in detestationē criminis. Et ne ex aspectu talis anti/
 Quarto malis aliqui inclinarent ad idē scelus. Quarto mechat q̄s cum vxore alte/
 tur quis quasi alienum vterum terens. vel adulter quasi ad alterius vxorem accedens.
 cum vxore Qui ergo adulterant debent puniri pena mortis. Vñ Leui. xx. ca. dicit sic. Si
 re alteri⁹ mechat q̄s fuerit cum vxore alterius. z adulterū p̄perauerit cum cōiuge
 pximi sui morte moriat mechas z adultera. Hec ibi. Hinc sanctus Tobias
 admones filium suum dixit ei. Arde tibi fili mi ab omni fornicatione: z p̄g
 ter vxorem tuam nunq; patiaris crimen scire. Tobie. iij. ca. Sed quia in h
 Sexto sūt ip̄es luxu
 rie cū mu
 lierib/.
 Et speb/
 luxurie
 cū mulie
 ribus.
 precepto prohibetur omnis carnalis corruptiō z maxime om̄ia que inferūt
 in p̄sonam confunctam per modum libidinis. Ideo scire debes q̄ sex sunt spe
 cies luxurie cum mulierib/. Prima species dicitur simplex fornicatiō: q̄ est in/
 ordinatus cōcubitus mulieris solute: vt accedere ad meretrices z concubinas
 Secūda species dicitur stuprum: q̄ quidē est inordinatus cōcubitus quo ince
 gritas virginalis corrūptur. Tercia dicitur incestus qui est coitus quo vni/
 culum cōsanguinitatis vel affinitatis vlt cōpareritatis corrūpit. Quarta dicit
 sacrilegiū quasi lesio sacre rei. Vel sacrilegium dicit inordinatus cōcubitus q̄

Peccā so/
 domie in
 ceperit si/
 mul cum
 idolatria

Tertio
 mechat
 quis cuius
 aialibus
 haurit.

Quarto
 mecha/
 tur quis
 cum vxore
 re alteri⁹

Sexto sūt
 ip̄es luxu
 rie cū mu
 lierib/.
 Et speb/
 luxurie
 cū mulie
 ribus.

Adhrentia deo sacrata: violatur: vt in religiosis vel monialib. Vel cū patribus
 spūalibus vt cōfessorib. vel cōmarib. Quinta species dicitur raptus qui fit p
 violentiam mulieris: vel cōtra voluntatē parentū. Sexta dicitur adulterium
 quando quis alienū violat thozuz: vt dictū est. Sed queritur quis grauius
 peccat fornicando vel adulterando: vtruz vir aut mulier. Pro responsione hu
 ius dubij considerandum est q̄ licet inueniantur alique mulieres generose au
 daces: viriles sine aliquo pauore deum cordialiter amantes ac timentes. Ta
 men p̄rie loquendo mulieres habent naturaliter animū mollem: flexibilem: et
 mīdum: ac vīlem. Nec in eis est sufficiens robur mentis. Propterea dicit Phi
 losophus in. xij. li. de animalib. q̄ femina est masculus occasionatus. Natura
 enim intendebat facere masculum: sed ex defectu virtutis formatiue in semine
 nō potuit perducere materiam concepti ad perfectionem virilem: ideo sanctus
 Thomas in. iij. libro sententiarū dist. xliij. vbi mouet dubiū. vtrum omnes re
 surgent in sexu virili. In respōsione ad. ij. argu. dicit: q̄ mulier subditur viro
 p̄pter imbecillitatem nature q̄ntum ad vigorem animi et q̄ntum ad robur cor
 poris. Et p̄pter hoc s̄m Augustinū de adulterinis cōiugijs. Vir est fortior ad
 resistendū cōcupiscentie: quia habet rationē magis vigorosam q̄ mulier. tum
 etiā quia mulier est sibi ad regendū cōmissa. Idcirco vir directe per se graui
 peccat q̄ mulier: et quāuis vtriusq̄ fornicatio tam viri q̄ femine: sit mortale.
 Et notant dicit q̄ vir directe et per se peccat grauius: q̄ per accidens execrabi
 lior est mulieris fornicatio: et grauius adulterium eius iudicatur p̄pter multa scā
 dala et damna ac turpia que ex ea sequi possunt: vt plis occisio: filioz. exhereda
 tio: impedimentū cōceptus: peuratio abortus: prolis vilificatio. Vñ Sap. iij.
 ca. dicit. Filij adulteroz in p̄sumatione erūt: et ab iniquo thoro semē extermi
 nabit. Et si quidē longe vīte erunt in nihilū cōputabunt: et sine honore erit no
 uissima senectus illoz. Hec ibi. Intelligenda sunt hec verba de tali generatio
 ne q̄ est imitatrix scelerū paternoz: vt ex ponte Robertus Holkot. Hinc Ech
 clest. ix. ca. dicit sic. Omnis mulier que est fornicaria quasi stercus in via p̄cul
 cabit. Et breuit̄ mulier mechans est sacrilega: proditrix: et furatrix. teste beato
 Thoma in. iij. opusculo vbi agit de decem p̄ceptis. Et dicitis itaq̄ patz re
 soluto questionis. Sed p̄ complemento huius p̄cepti videamus aurea car
 mina auctoris incogniti: incognitū disco facte et nomine: sed meritis ac p̄tute
 notissimū et clarissimū.

Adherā
do an vir
vl vxor g
uius pec
cat.

Quisquis nō nuptus miscbit: ac polluet
 Per se: mollis erit: si nuptus fiat adulter
 Atq̄ solutus fornicator: erit sodomita
 Incestumq̄ parens: et cum virgine stuprū.
 Eū moniali scelus magnū: et sacrilegus extat.
 Exigit in sacro qui semine polluit illud
 Vt raptus raptor: cū brutis bestia fiet.
 Qui clam cōtraxit: vel sponsam p̄uenit actu.
 Spondens cōtrahere mendax: vt miscet illi.
 Et qui cōtraxit: maiori fune ligatus
 Quinq̄ modis peccat: vxore maritus abutens.
 Actib. illicitis: sequitur cū semen: et extra
 Vias operans prolem deuitans: semen emittens.
 Execrans aliā cupit: arcens firmo perentē.
 Inuitans: rangens: inductor: medius extans
 Lubrica verba refert: iactans se: mechus habet.

Hec ille.

De septimo p̄cepto diuine legis.

De septimo precepto

O Rdo mirabilis eterne sapiētie qui obseruatur in preceptis decalogi vehementer prouocat pias mentes ad submittendū colla iugo obedientie diuine legis. Nam si diligēt attendas: diuina lex ordinatur principaliter ad phibendū ne iniuria fiat proximo. Et idcirco remouet primo iniuriā p̄te p̄sone: cū dicit. Non occides. Secūdo p̄sone cōiuncte: cū subiungit. Non mechaberis. Tertio phibet iniuriā que potest fieri in rebz proximi: vt in hoc precepto. Non furtū facies que verba scribūtur originaliter Exodi. xx. ca. Cōsiderandū est ergo q̄ in hoc precepto non sumitur furtum stricte: eo modo quo sumit Iſidorus in. x. li. Etymolo. qui dicit q̄ fur dicitur a furueo furues: vel fur a furno dictus est. i. a fisco: nigro: z obscuro quia nocturno vtiſ tempore. Et sic p̄te dicitur fur qui de nocte vadit z perfodit domos. Latro vero dicitur q̄ later in siluis z expoliat trāseuntes. Itaq; ratio furti est occulta acceptio rei aliene. Sed in isto p̄cepto intelligunt prohiberi fm Thomā in. ij. q. cxvij. arti. vj. omnia mala ablata z omnia damna illata in rebz proximi. Quicunq; ergo rem alienā seu vsum rei aliene inuito dño retinent: furtum committūt: vt dicūt doctores catholici. Hinc Augusti. in libro questionū Exodi. que verba habent. xliij. q. v. Penale est. ita inquit. Furti nomine bene intelligit omnis illicita vsurpacio rei aliene. Nō em̄ rapinā permittit qui furtum prohibuit. Sed vtiq; furti nomine in lege veteris testamenti z rapinam intelligi voluit. A parte em̄ totum significauit quicquid illicite reatum proximi auferatur. Hec Augusti. Est ergo notandū diligēter fm Thomā in opusculo de decem preceptis: q̄ inter omnia peccata nulluz est magis

Furtū in periculosum q̄ furtum. Cuius ratio in hoc est: quia nullū peccatū remittit. sih
ter omnia ne debita satisfactioe z vera penitentia. De omnibz autē peccatis cito penitet
pcā ē ma quis: sicut de homicidio cessante ira: sic de fornicatione cessante passione con
gis p̄cu cupiscentie. z sic de ceteris. Sed de peccato furti licz aliquādo quis peniteat:
losum nō tamē de facili satisfact. sicut videmus quorūdam ad oculū: imo magis ac ma
 gis retrahit peccator a satisfactioe ex eo q̄ nō sufficit restituere principale: s̄
 oportet restituere omnia damna: que ex tali furto redundant in personā que lesa est. Et vltra hoc tenetur facere penitētiā d̄ peccato. Idcirco Iustinus ab
 breuiator Trogi pompeii in historia omnium seculorum libro. ij. vbi loquit de
 cōditione z moribus scytharum: dicit sic. Nullum scelus apud eos furto grauius
 uis. Et ergo valeamus abstinere a peccato furti. Inquiramus quot modis
 dicitur furtū: vel quot species sunt latronum. In primis ergo dicunt fures et
 latrones illi qui subtrahunt beneficium necessitatis pauperibus christi. Qui
 em̄ videt proximū suum in extrema necessitate positū z non subuenit ei: rem suam
 subtrahit ab eo z retinet: quia in tali necessitate oia sunt cōmunia. Hinc
 Cassiodor⁹ in libro. v. epistolaz: ita inq̄. Pauperibz nō dare tulisse est. Et me
 rito quādo quis potest esurentibz subuenire: si nō potest extinguit. Pudeat illis
 tollere q̄bus iubemur offerre. Vltra omnes crudelitates est diuinitē velle fieri
 de extinguitate medici. Amen honesta lucra: horreant damnosa compēdia.
 Hec Cassiodorus. etiā Ambrosius. z habet distin. xlvij. Sicut hl. ita inquit.
 Esurictum panis est que tu detines. nudoz indumentū est qd̄ tu recludis. et
 miserorū redēptio ē z absolutio pecunia quā tu in terrā fodis. Tantorum te
 ergo inuadere scias bona quātis possis p̄stare quod vales. Hec Ambrosius.
 Propterea Augusti⁹ in libro de v̄bis dñi ait. Si in ignē mittit q̄ nō dedit rē
 p̄ria: vbi putas mittēdus erit q̄ inuasit alienā: Si cū diabolo ardet qui nudū
 nō vestit: vbi putas arsurus est qui expoliavit. Nō nocent mala p̄terita si
 nō placēt. Hec Augusti. Secūdo dicuntur fures z latrones qui occulte acci
 piūt bona proximi. quia fm Thomā i. ij. q. lxxvj. arti. iij. p̄tia ratio furti est:

Species dicitur furtū: vel quot species sunt latronum. In primis ergo dicunt fures et
latronuz latrones illi qui subtrahunt beneficium necessitatis pauperibus christi. Qui
sunt m̄te em̄ videt proximū suum in extrema necessitate positū z non subuenit ei: rem suam
p̄ria spe am subtrahit ab eo z retinet: quia in tali necessitate oia sunt cōmunia. Hinc
cies latro Cassiodor⁹ in libro. v. epistolaz: ita inq̄. Pauperibz nō dare tulisse est. Et me
num. rito quādo quis potest esurentibz subuenire: si nō potest extinguit. Pudeat illis
 tollere q̄bus iubemur offerre. Vltra omnes crudelitates est diuinitē velle fieri
 de extinguitate medici. Amen honesta lucra: horreant damnosa compēdia.
 Hec Cassiodorus. etiā Ambrosius. z habet distin. xlvij. Sicut hl. ita inquit.
 Esurictum panis est que tu detines. nudoz indumentū est qd̄ tu recludis. et
 miserorū redēptio ē z absolutio pecunia quā tu in terrā fodis. Tantorum te
 ergo inuadere scias bona quātis possis p̄stare quod vales. Hec Ambrosius.
 Propterea Augusti⁹ in libro de v̄bis dñi ait. Si in ignē mittit q̄ nō dedit rē
 p̄ria: vbi putas mittēdus erit q̄ inuasit alienā: Si cū diabolo ardet qui nudū
 nō vestit: vbi putas arsurus est qui expoliavit. Nō nocent mala p̄terita si
 nō placēt. Hec Augusti. Secūdo dicuntur fures z latrones qui occulte acci
 piūt bona proximi. quia fm Thomā i. ij. q. lxxvj. arti. iij. p̄tia ratio furti est:

vt sit occulta acceptio rei aliene. iō Dat. xxxij. c. dicit. Si sciret paterfamilias qua hora fur uenturus esset uigilaret usque et non sineret profodi domum suam. Est autem furtum uituperabile cum sit quedam predictio et fraudulenta tractatio rei aliene. **Ubi Eccl. v. c. Sup furem em est profusio et pnia. Contra oēs fures et latrones loquitur Esa. xxxij. c. dicit. Ne qui p dantis nonne et spe p daberis. Et qui spernis nonne et spe sperneris. Hinc Rabanus sup illud Dat. xxv. Esuriui et non deditis mihi manducare: ita inquit. Quid recipiet qui aliena tulit: si semp ardebit q̄ sua non dedit. Tertio fures sunt et latrones: oēs qui committunt fraudes in emptionibus et uenditionibus suis. Et ideo nota s̄m Tho. in. ij. q. lxxvij. ar. ij. q. circa res que uenduntur potest fieri triplex fraus. Primo potest fieri circa speciem vel substantiam rei: ut uendendo argentum pro auro. vel uinum lymphatum pro puro. Contra similes dicit Esa. j. c. Argentum tuum uersum est in scortam: uinum tuum mixtum est aqua. Quod est mixtum est patitur defectum circa speciem. Secundo fraus potest fieri circa quantitatem que per mensuram et pondus cognoscitur. qui ergo scienter uisum deficit in mensura fraudem committit. **Ubi Deut. xxv. Non habebitis in sacco tuo diuersa pondera maius et minus: nec erit in domo tua modius maior et minor: pondus habebitis iustum et uerum. Et modus equalis et uerus erit tibi ut multo uiuas terra supra terram. abominatur enim dominus eum qui facit hec et aduersatur oem iustitiam. Hec ibi. Et Leui. xix. c. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio: in regula: in pondere in mensura. Statera iusta: et equa sint pondera. Iustus modius equusque sextarius. et Prover. xx. ca. Abominatio est apud deum pondus et pondus: statera dolosa non est bona. Tertia fraus potest fieri ex parte qualitatis: puta si aliquid animal infirmum uendat quasi sanum. quod si quis scienter fecerit: fraudem committit in uenditione. Hinc Marcus Tullius in. ij. li. de officiis: dicit sic. Ex omni uita simulatio: dissimulatioque tollenda est: Itaque nec ut emat melius: nec ut uendat quicquam simulabit aut dissimulabit uir bonus. Et iterum ibidem ita inquit. Tollendum est igitur ex rebus contrahendis omne mendacium. Quarto fures sunt et latrones qui exercent usuras et falsos tractus. Est autem usura s̄m Tho. in. ij. q. lxxvij. ar. j. pretium pecunie mutuate vel cuiuscumque rei: cuius usus est presumptio vel distractio eius. Et sicut alia iniuste adquisita tenet homo restituere: ita pecunia quam per usuram accepit. Quicunque ergo mutuatur pecuniam numeratam: vel frumentum: vel uinum: vel oleum et huiusmodi. et aliquid ultra capitale accipit usura est. Et pariter qui mutuatur super pignus rei mobilis: puta uestis: equus: vel bouis et huiusmodi. Vel etiam immobilibus ut domus vel possessio. Et interim dum alius tenet pecuniam accipit usufructum illius domus vel possessionis: usura est. Etiam multas falsitates committunt campsores: mercatores pannorum et alij artifices. Quinto fures sunt et latrones illi qui emunt dignitates siue temporales. Contra quos ait Job. xx. Diuitias quas deuorauit euomet et de ventre illius extrahet eas de tronum. **Ubi. Hec ibi. Quicunque ergo per simoniam vel intrusionem: et non per canonicam institutionem recipit vel tenet beneficium ecclesiasticum furat omnes fructus quos percipit. Similiter qui dedit aliquid quod pretio possit estimari. per aliquo beneficio ecclesiastico simplici vel curato: vel dignitate ecclesiastica: vel capella ecclesie. Idem de conferentibus beneficia et officia huiusmodi per regales: vel si emit vel vendidit ius patronatus capelle vel ecclesie: vel si dedit aliquid temporale per aliquo sacramentum: vel aliquid quod pretio possit estimari quasi pretium sacramenti: simonia est. Et nota quod pecunia que recipitur simonice non debet restitui ei qui dedit: sed debet pauperibus erogari vel illi ecclesie in quam iniuria facta est: ut dicunt doctores catholici. Sexto fures sunt et latrones qui uolenter et per rapinam auferunt bona primis. Est enim rapina uolenta et manifesta usurpationis rei aliene. Hec autem est maior iniuria: ut dicit sanctus Thomas in opusculo de decem preceptis que sunt furtum. Unde Job. xxxij. c. Ulim fecerunt deprecantes pupillos. Solent autem in rapinis******

Tertio spes la / tronum.

Quarta spes la / tronum. Usura committit multiplex.

Quinta spes la / tronum. Simonia fit multis modis.

Sexta spes la / tronum. S. Tho.

De septimo precepto

offendere reges: principes: domini temporales: rectores populi ac ceteri principales. Quae per extorsiones indebitas a subditis: siue imponendo gabellas: pedagias: collectas et certa subsidia. Contra quos clamat Ezechiel propheta. xxij. ca. dicens. Principes eius in medio illius quasi lupi rapietes preda ad effundendum sanguinem: et ad perdendas animas et auare secunda lucra. Hec ibi. Et Sophonie. iij. ca. dicit sic. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes. Aliquam reges et principes ac ceteri rectores populoz ordinant leges iniquas ad rapacitates et lucra indebita. Contra quos Esaias clamat. r. c. sic. Ne qui edunt leges iniquas et scribentes iniustitiam scripserunt ut opprimerent in iudicio pauperes et vim facerent cause humilium.

Septima illi populi mei ut essent viduae preda eorum et pupillos deriperent. Hec ille. Septimo species latro fures sunt et latrones omnes reges/principes/duces/barones/et ceteri principales tronum. qui per vim tenent regna vel puincias siue ciuitates vel castra siue feudum. Nam contra re omnes tales et pariter sui successores tenent ad restitutionem tam de principali quam de damnis et interesse. Contra similes ait vitas Joana. r. ca. Amen amen dico vobis quod qui alii bis qui non intrat per ostium in ouile ouium: sed ascendit aliunde ille fur est et latro. Qui ena visur aut intrat per ostium pastor est ouium. Hec ibi. Facit ad positum talium regum ac principum exemplum Socratis: de quo scribit Valerius quod semel quatuor fuit a Socrate: cur ipse rideret. At ille respondens ait. Video magnos latrones duceres paruulum latrone ad suspendium qui digniores sunt suspensio. Sacrilegia inquit minuta puniunt: sed magna in triumphis referunt. Sed audi Senecam ad Lucillum sic dicentem. Nulli cui rapina feliciter cessit gaudium rapiti durauit in posterum. Octauo fures sunt et latrones iudices et officiales dantes iniquas sententias: vel ex timore vel ex amore vel ex cupiditate vel odio vel notabili ignorantia. Contra tales ait Esaias. v. ca. dicens. Ne qui iustificatis impiis per muneribus et iustitiam iusti auferatis ab eo. Et Iusto. cuius verba habent. xj. q. iij. inquit. Pauper dum non habet quod offerat in iudicio non solum audiri contemnit: sed etiam contra veritatem opprimit: cito violatur auro iusticia: nullamque reus premetit culpam quam redimere nummis eximat. Istos quoque admonet Iuuenalis in saty. vij. ubi sic ait.

Octava species latronum. Expectata diu: tandem puincia cum te Rectoris accipiet: pone ire frena modumque. Pone et auaricie: miserere inopum socioz. Ossa vides regum: vacuis exuta medullis. Respice quod moneant leges: quod curia maderet. Premia quanta bonos maneat. Hec ille.

Nonas species latronum. Nono fures sunt et latrones omnes inique dispensatores et administratores honorum pauperum christi/pupilloz/viduarum/comunitatum/hospitalium/ac societatum quicumque. Qui si dilapidant bona eorum: vel si non fideliter dispensant indigentibus iuxta intentionem iusticie fures sunt: et de omnibus tenent ad restitutionem. Sicut plati et religiosi qui sunt dispensatores bonorum ecclesie: et nihilominus exponunt in vanos usus dando sine necessitate sanguineis vel in iuuujs: siue in ludis/canis/falconibus/meretricibus/bistrionibus/ac turpibus personis: tales potius sunt dicendi raptores quam administratores: et magis dissipatores quam dispensatores: quia sicca sunt danda ac distribuenda pauperibus christi. Contra istos scribit Augustinus ad Bonifacium. quod verba habent. xij. q. j. s. vl. sic. Non illa nostra sunt quorum procuracione quidam gerimus ut propter nos danabilem usurpationem vendicemus. Ubi de glosa: quod plati si bene administrant loco domini sunt: si male loco peccatorum. hinc Paulus. j. ad Cor. iij. c. ait. Hic iam querit inter dispensatores ut fidelis quis inueniat. super quo terru scriptus Thoma. in cometo aureo dicit sic. Considerandum est quod ministroz et dispensatoz christi quidam sunt fideles: quidam infideles. Sunt autem infideles dispensatores qui in dispensandis diuinis ministerijs non intendunt vtilitatem populi et honorem christi: et vtilitatem membrorum eius. Fideles autem sunt qui in omnibus intendunt honorem dei et vtilitatem membrorum eius. Hec Thoma

mas. Decimo fures sunt & latrones incendiarij: & devastantes aut dissipantes
 res agros & castra & domos mutilantes: vel occidetes in bello iniusto. Similit
 falsarij instrumentoz aut testamentoz: & falsi accusatores: & qui inique resisti
 cant contra primū. Hi omnes nō solū peccāt gravissimē & mortalit: sed etiā te
 nent ad restitutionē de omnib; damnis inde secutis. Hinc Augu. ad Dace
 dontū: que verba habent. xij. q. v. Non sane. In fine ca. dicit sic. Qui vero cō
 tra ius societatis humane: furtis: rapinis: calumnijs: oppressionib;: inuasionib;
 bus aliqua abstulerint: reddenda potius q̄ donanda censemus. Sachei publi
 cani exemplo. Hec Aug. Sed quid iste Sacheus princeps publicanorū dices
 valde dixerit ch̄o audiamus. Cū em̄ reciperet illū gaudens in domū suaz: ait
 Ecce dimidiū bonoz meorum dñe do pauperib;: et siquid aliq̄ defraudant
 red do quadruplum. Luce. xix. ca. Undecimo fures sunt & latrones illi qui
 nō soluunt mercedē suam quibus tenent siue principi: siue prelato: siue clerico
 siue laico. Ideo Leuit. xix. ca. Non morabit opus mercenarij apud te vsq; ma
 ne. Et ad Roma. xij. ca. Reddite omnib; debita: cui tributum tributum: cui
 vectigal vectigal: cui timorem timorē: & cui honorē honorem. Nota fm Tho
 mā in cōmento aureo sup hoc textu lectione secūda: q̄ tributū tribuit principi
 bus pro generali regimine quo patriā in quiete & pace gubernāt. Vectigal au
 tē est id quod reddit principibus in aliquib; certis locis de mercimonijs que
 deferunt pro reparatione & custodia. Vel vectigal dicit qd dat principi quan
 do per patriā vehitur: sicut sunt procurationes & alta hmōt: vt dicit Tho. Et
 Dath. xxij. ca. Reddite que sunt cesaris cesari: & que sunt dei deo. Tenemur
 em̄ vt dicit Thomas regibus ac principib; custodientib; pacem nostrā iustaz
 dare mercedem. Duodecimo fures sunt & latrones: meretricēs: fornicatores
 mimilifozes: & lenones: & ceteri qui turpia lucra sectant. Nam talia quasi fur
 tum censent: quia turpit acquirunt: vel vilia ac seruilia opera exercendo per il
 liberales operationes: vel quia de aliquibus viciosis actibus lucrant: sicut de
 meretricio vel lenocinio vel de aliquo huiusmodi: vel quia lucrant leuit cum
 paruo labore: ideo similia lucra restituenda sunt: nō quidē danti: sed de consti
 lio sanctorū doctorū: pauperib; christi sunt eroganda. Et tunc facimus no
 bis amicos de mammona iniquitatis. Tertio decimo fures sunt & latrones
 clerici & religiosi qui sub specie agni gerunt lupum & lucrantur multa per hy
 pocrisim. Qui proprium tenent aut exercent mercantias: ementes & venden
 tes more secularium: Vel extra conuentū suum tenent bona sibi cōcessa absq;
 licentia vel scitu prelatorū suozum: vel distribuunt dando hinc inde fm arbitriū
 um suuz bona religionis que sibi ad solū vsum concessa sunt. Tales sunt fures
 & latrones: quia habitus nō facit monachum. Contra similes ait Paulus. ij.
 ad Timotheū. ij. cap. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibus vt
 ei placeat cui se probauit. Nam qui certat in agone non coronabitur nisi qui
 legitime certauerit. Super quo textu sanctus Thomas in cōmento aureo di
 cit q̄ alius est finis militie spiritualis: & alius est finis militie corporalis. Nam
 finis militie corporalis est vt obtineat victoriam contra hostes patrie: & ideo
 milites debent abstinere ab his que abstrahunt a pugna: puta a negocijs & de
 litijs. j. ad Corinth. ix. Qui in agone contendit ab omnib; se abstinere. Sed
 finis militie spiritualis est vt victoriā habeant ab omnibus que sunt p̄tra deū
 & ideo oportet q̄ abstinere ab omnibus que distrahunt a deo. Hec autē sunt
 negocia secularia: quia sollicitudo huius seculi suffocat verbū: & ideo dicit im
 plicat. Hec Tho. Etia p̄tra tales scribit Hiero. ad Nepocianū: & habet. lxxx
 vij. di. Negociatorē clericū & ex inope diuitem: & ex bonis gl̄i gloriosum quasi
 quandā pestē fuge. Item Hiero. ad Paulinū presbyterū in epla q̄ incipit. Bo
 nus hō de bono thesauro cordis: dicit sic. Epi & p̄byteri habeāt ad exēplum

Decima
spes larro
num.

Undecima
spes larro
num.

Duodeci
ma spes
latronuz.

Tertio
decia spe
cies larro
num.
Contra re
ligiosos &
clericos.

Duplex
militia.

De octavo precepto

aplos & aplicos viros: q̄rū honorē possidentes h̄entant & meritū. **Hec Hied**
Quarta ro. Quartodecimo fures sunt & latrones generalit̄ oēs q̄ retinent alienū ī
 decia spe volūtate dñi sui. Et nota q̄ tales p̄tinue morant̄ in pctō mortali: imo sp̄ augēt
 cies latro pctm̄. Et q̄tēscunq̄ mētī occurrit alicui q̄ retinet alienū & p̄ponit retinere & nō
 num. reddere: toties de nouo peccat mortalit̄: & penitere nō p̄r nec absoluti. **Uñ Au**
 gu. i epl̄a ad Thacedoniū q̄ verba habent. xliij. q. vj. inq̄t. Si res aliena p̄pter
 quā pctm̄ est reddi possit & nō reddi: p̄nia nō agit sed simulat. Si aut̄ veracit̄
 agit: nō remittit pctm̄ nisi restituat ablatū. **Hec Aug.** Item nota q̄ q̄suis hō
 Nota hic diligēter s̄ p̄ ei⁹ vel p̄ sanguinē vel amicit̄ talia acceperūt. Et ideo si ad eū puenit here
 ditas tenet illā restituere inq̄ntū sufficit hereditas. **Qd̄ si nō facit: fur est & lat**
 tro. Plurib⁹ aut̄ alijs modis offendit hō p̄tra istud p̄ceptū: vt inq̄t auctor pal
 legatus in his v̄sib⁹ q̄ sequūt.
Uer⁹ no Si quis furat: raptor: vel participator.
 tabiles. **Iustus: p̄siliū: consensus: palpo: recursus**
Participās: murus: nō obstant: nō manifestans.
Reddere cuncta debet: qui nō sūt officiales.
Atq̄ nō in causa: p̄imus p̄ parte tenet.
Fortune lutor: cupiēs spoliare sodalē
Ac fraudans ludū: retinens inductor: ad illū.
Hic dare perdat: censet: si nō egent.
Iusta etiā fraudans pedagga: siue gabellas.
Redens monetas: mensuras: fur malus extat

Hec ille.

De octavo precepto diuine legis.

Distq̄s diuina lex prohibuit ne fieret iniuria proximo
 ope vel facto. Cōsequēter iubet ne fiat iniuria verbo mendoso vel
 inq̄ tō inquit. Nō loquaris p̄tra p̄ximū tuū falsum testimoniū: que
 verba scribunt̄ originalit̄. **Exo. xx. ca. Idē habet Deut. v. ca. In q̄**
 quidē precepto fm̄ Thomā in. ij. q. cxxij. arti. vj. phibent̄ omnia peccata & no
 cumenta que cōtra p̄ximū p̄ locutionē inferunt: sicut sunt detractiones: mend
 dacia: susurratōnes: p̄rumella: blasphemie: & hmōi. Et idcirco falsum testimo
 niū phibet. q̄ dicit̄ ibidē scr̄us Tho. directus iusticie p̄trariat. Ad maiorē
 Quare hōi dat⁹ e aut̄ euidentiā huius precepti. Cōsiderandū est fm̄ Tho. in. ij. lib. p̄tra genti
 v̄ loq̄le. les. ca. cxlvij. q̄ homini datus est loquere vsus p̄ cuius officiū p̄tate quā aliq̄s
 in mēte p̄cipit alteri manifestare possit: vt sic hoies seip̄os iuuent̄ in cognitio
 ne p̄tatis sicut & in alijs reb⁹ necessarijs vite cū sit hō animal naturalit̄ socia
 le. Et ideo quādo hō falsum dicit̄: vel simulate loquit̄ abutit̄ officio lingue: et
 Nota ra/ tionem. semp̄ peccat: q̄ facit iniuriā creatori deo qui tāsubtile artificiū loquendi hōi
 mīni cōtulit. Formet̄ ergo ratio sic. Qui nō vrit̄ re ad finē ad quē est facta ab
 utitur ea: & p̄sequēs peccat: sed ille q̄ falsum dicit̄ nō vrit̄ verbis ad finē ad
 que sunt instituta & ordinata: quia vt dicit̄ Augu. in lib. Enchiridion. Verba
 artificia nllm̄ e m̄ manifestent. Mendosus aut̄ nō vrit̄ p̄bis significatiuis ad istū finē: ergo ab
 rabilis of utitur officio loquere nō vrit̄ illa ad finē ad quē est ordinata. Et idcirco si dicit̄
 ficio loq̄ gentius discurrere volueris. Inter oia artificia humano vsui necessaria nulluz
 le est mirabilis officio loquendi quo hō a cunctis secernt̄ animantib⁹. Nam vt hō
 Reqrūt vere ac recte loquat̄ requirunt̄ sex instrumenta ex parte corp̄is: & sex alie poten
 t̄ie ex parte anime que oia simul subito ac impereceptibil̄ operant̄. Ut em̄ **Pe**
 trus hispanus tradit̄ in logica sua: sex sunt naturalia instrumēta ad formadū

vocē. s. labia/dentes/lingua/palatū/ guttur z pulmo: sine qb̄ hō discrete loq̄
 nō p̄t. Et itez sex potētie aīe ad recte loq̄ndū necessarie sunt. s. imagiatio/q̄ for
 mar p̄ba. Intellect⁹ q̄ p̄ba ordīnat. Volūtas/q̄ mouet oīa istrumēta ad loq̄n
 dū. Memoria/q̄ rememorat ea q̄ dicta sūt z annectit dicēda. Requirit etiā vi
 sus: vt q̄ loquit videat cū cū q̄ loq̄ndū est. Audit⁹ q̄z necessari⁹ ē: vt possit q̄s
 rīdere ad p̄positū. Et tandē ad oīa ista necessaria est vnio corp̄is z aīe: qz locu
 tio vera z p̄p̄ta nō p̄t fieri nisi a morozē p̄iūcto. 3o angel⁹ bon⁹ v̄l mal⁹ i cor
 pore assumpto nō p̄t vere loq̄: nec vera p̄ba formare. Vñ d̄r sc̄tus Tho. in p̄l/
 ma parte. q. l. j. ar. iij. q. licz angeli loquant i corp̄ibz assumptis: tū talis locutio
 nō est p̄p̄ta: qz angeli nō sūt forme illoz corp̄oz: sed est aliqd̄ simile locutioi in
 q̄ntū formāt sonos in aere/ similes vocibz humanis. Et sic p̄z q̄ loq̄le vsus nō
 solū est res mirabilis: s; est grāde ac subtilē artificū. 3o tā digno lingue offi
 cio v̄t ad fallaciā grauis culpa est. His itaqz p̄missis nota s̄m Tho. in. iij.
 opusculo de decē p̄ceptis: q̄ hō p̄t loq̄ p̄ximū falsuz testimoniū dupl̄. Aut
 in iudicio aut extra iudiciū. s. in cōl locutione. Quātū ad p̄mū p̄t q̄s i iudicio
 testificari falsum tribz modis: s. fm q̄ tres p̄one p̄nt facere p̄ hoc p̄ceptū. s. p̄so/
 na accusans: p̄sona testificās: p̄sona iudicās. Primo p̄siderat p̄sona accusans
 p̄ximū suū falso in iudicio: z talis exp̄sse agit p̄tra istud p̄ceptū: z tenet de om̄i
 damno. Et si deficeret in p̄batioē debet sustinere penā talionis: vt p̄z. ij. q. iij.
 p̄ totū. Dicit̄ aut̄ hic talio talionis masculini generis recōpensatio eiusdē. s. vin
 dicta s̄lis vindicte dicit̄. Nā accusator falsus talē debet recipere penā q̄le intē
 debat inferre. Et iō caue ne loq̄ris p̄ximū tuū falsum testimoniū. Et Leuit.
 xix. ca. Nō stabis p̄ sanguinē p̄ximi tui: ego d̄ns. Et itez ibidē. Nō gras vltio
 nē: nec memor eris iniurie cuius tuoz. Secōdo p̄siderat p̄sona testificās falsum.
 De q̄ Salomon Prouer. xix. ca. ait. Falsus testis nō erit impunit⁹. z q̄ loquit
 mēdacta peribit. Debet aut̄ falsus testis puniri pena mortis. Vñ Deut. xix. c.
 d̄r sic. Si steterit test̄ mēdax p̄ hoīem accusans eū p̄uaricatiōis. stabūt ambo:
 qz cā est añ d̄m i p̄spectu sacerdotū z iudicū q̄ fuerint in dieb; illis. Cūqz d̄r
 ligētissime p̄serutantes inuenerint falsum testē dixisse p̄ fratrē suū mēdactum
 reddent ei sicut fratrī suo facere cogitauit: z auferes malū de medio tui: vt au
 diētes ceteri timorē habeāt: z nequaqz talia audeāt facere. Nō misereberis ei⁹
 s; aiā p̄ aiā: oculū p̄ oculo: dentē p̄ dente: manū p̄ manu: pedē p̄ pede exiges.
 Hec ibi. Et Prouer. xxv. ca. Faculū z gladi⁹ z sagitta acuta: hō q̄ loquit p̄tra
 p̄ximū suū falsum testimoniū. Et iō duo illi p̄sbyteri senes accusantes z testifi
 cantes p̄tra Susannā de adulterio: qz iurati sunt a Daniele falsum dixisse te
 stimoniū lapidari sunt a p̄lo. Daniel. xij. ca. Tertio p̄siderat p̄sona iudicis
 q̄ falsam p̄fert sniam: de q̄ d̄r Leuit. xix. ca. Nō facies qd̄ iniquū est: nec iniuste
 iudicabis. Nō p̄sideres p̄sonā paup̄is: nec honores vultū potētis. Iuste iudicā
 ca p̄lo tuo. Hec ibi. Licet em̄ potētes z diuites rōne sui status sint p̄ alijs mi
 norib; honorādī in reb; cōib;: nō tū i his p̄ q̄ iusticia lederet. Nā teste Hieron.
 Iusticia nō nouit patrē: nō nouit fratrē: p̄statē nouit p̄sonā nō accipit: deum
 solū imitat. Quātū ad scōm p̄t hō peccare diuersimode in cōl locutioē p̄ h
 p̄ceptū. Nā sunt q̄tuor bona q̄ nitit̄ hō mēdax z iniqu⁹ auferre a p̄ximo suo. s. **Mēdax**
 veritas: honor: fama: z amicitia: s̄m d̄m Robertū Holkot sup li. Sap. ij. ca. nitit̄ q̄t/
 lectioē. xxvij. Primū bonū est veritas p̄ quā iniqu⁹ p̄cedit p̄ p̄tionē. Est tuoz boā
 aut̄ p̄tētio qd̄a inordinata p̄traretas in p̄bis p̄ quā hō intēdit ostēdere p̄ximū
 suū dicere falsum. Et describit̄ sic. p̄tētio est impugnatō veritatis ex cōfidē
 tia clamoris. Secūdū bonū est honor p̄tra quē p̄cedit iniquus z falsus hō
 q̄tuor modis. s. p̄ iustitiā: p̄ p̄melsā: p̄ improperitū: z p̄ derisionē. Primo fal
 sus homo procedit p̄tra honorē p̄ximi sui p̄tra iustitiā. Est aut̄ cōiurū verbis
 quomodolibet hominē dehonestare: siue exprimat̄ iustitiā culpe vel pene. Sed
 f

Angel⁹ i
 corpe assū
 pro nō p̄t
 loqui.

tribz mod
 dis p̄t q̄s
 testificari
 falsum.

Mēdax
 nitit̄ q̄t/
 lectioē.

De octauo precepto

Cōtume prumelia nunq̄ est nisi q̄n hō inuirtose de honestatē p̄bo exp̄mēte culpā. Unde
lia. si dicā re scobiosum vel cecū: cōtūctū est. Vel si dicā q̄ fur es z latro: est prume
Impro lia. Vis autē prumelia est p̄uictū: s; nō ecōuerso. Impropertū autē est inuirtose
periu. recitare hoīs indigentā p̄cedentē: sic q̄n aliq̄s inuirtose z p̄tra charitatē redu
cit alicui ad memoriā auxiliū sibi factū tpe sue indigentē: z hoc corā multis. et
Derisio cedit in diminutionē sui honoris. Derisio autē est uiciū ludēdi z intēdit erube
scētā p̄ fine. Un̄ derisor sub specie ludī p̄ponit id qd̄ facit hoīem timere de
honestationē: z p̄t esse in casu p̄ctm̄ mortale. Et tāto est graui⁹ q̄nto maior re
uerētia debet p̄sone q̄ illudif. Un̄ grauiſsimū est tridere deū/ et ea q̄ dei sunt.
detractio Tertū bonū p̄mi est fama: p̄tra quā p̄cedit iniquus z falsus hō p̄ detra
ctionē. Detractio autē n̄l aliud est nisi dicere p̄ba inuirtosa z latent de aliq̄: cū
intentione d̄minuēdi famā suā. Un̄ prumeliosus se habet ad famā z honorē: s; si
cut raptor ad bona exteriora. Sed detractor est fur fame: q̄ de rōne detractio
nis est q̄ occulte dicat. Cōtra detractores Hieronym⁹ ad Rusticū monachū
Hiero. 3 ita inquit. Si vis me corrigi delinq̄ntē: apre increpa t̄m/ ne occulte mordeas.
detracto Quid em̄ mihi p̄dest si alijs mala mea referas: si me nesciēte p̄ctis meis t̄mo
res. detractōib; tuis aliū vulneres: z certatim oib; narres. Si singulis loq̄ris q̄
nulli alteri dixeris: Hoc em̄ nō est emēdare me: sed uicio tuo satisficere. Hec
Hiero. Ideo ap̄ls ad Rom. j. ca. ait. Detractores sunt deo odibiles. Nota cū
dr: deo odibiles: q̄z nihil est ita chay hoī sicut fama. Un̄ Eccl. vij. ca. dr. De
lius est nomē bonū q̄ vngenta p̄ctosa. Et Prouer. xxj. ca. Veli⁹ est nomē bo
nū q̄ diuitie multe. Detractores autē sunt q̄ auferūt a p̄mo tāgrande bonū.
Ideo Eccl. x. ca. Si mordeat serpēs in silentio nihil eo min⁹ habet q̄ occulte
detrabit. Quapropter si detractores famā nō restituant saluari non possunt
vt dicit Tho. sup hoc p̄cepto in. iij. opusculo. Etia nō minus offendūt illi qui
detractores libent audisūt. Un̄ Bern. in fine sc̄di libri de p̄sideratione ad Eu
geniū papā: dicit sic. Porro detrahere an detrahentē audire/ qd̄ hoz dānabilē
us sit/ nō facile dixerim. Ideo Eccl. xxvij. ca. Sepe aures tuas spinis: z lin
guā nequā noll audire: z ori tuo factio ostia: z seras aurib; tuis. Et dicit sc̄tus
Tho. sup hoc p̄cepto. Nō deb; hō detractores libēt audire: quānto debet de
trahentē ostēdere vultū triste z toruū. Un̄ Prouer. xxj. ca. Ventus aquilo d̄s
spat pluuias: z facies tristis linguā detrahentē. Sup q̄ p̄bo Hieronymus in
ij. libro super parabolas Salomonis dicit sic. Si hilari vultu audieris detra
hentē: tu illi das fomitē detrahendi. Si vero tristi vultu hec audias (vt dicit
quidā vir dei) d̄scit nō libenter dicere: qd̄ vidicert nō libent audiri. Hec Hie
ronymus. Vere grauis culpa est detractio. Propterea dicit. vj. q. j. Deterior
res sunt qui vitam moresq̄ bonorū corrumpūt: his qui substantias alior p̄ct
diag; diripiunt. Quartū bonū proximi est amicitia: cōtra quā procedit, in
quus homo p̄ susurratōne: cuius finis est separare amicitia occulte z seminad
re discordiam. Et talis est pessima locutio deo exosa. ac salutē nostre cōtraria.
Cuius ratio est: quia amicitia est de bonis exterioribus quid optimū. Est
em̄ melior q̄ fama vel honor vel scientia. Unde Marcus Tullius in libro de
amicicia amicitia ita inquit. Ego vos hortari t̄m possum. vt amicitia omnib; rebus hu
est quid manis anteponat. Et itē in eodem ait. Amicitia nihil aliud est nisi d̄s
optimū. narū humanarū q̄ rerū cū venulētia z charitate summa cōsensio. Et iterū.
Quid dulcius q̄ habere cū q̄ oia audeas loqui vt tecū. Ista ergo morbida su
surratio que separat amicitia est pelor detractioe z cōtumelia. Hinc Prouer
biox. vj. ca. Sex sunt q̄ odit d̄ns: z septimū detestat anima eius. s. eū qui semi
nat inter fratres discordias. Et Eccl. xxvij. c. dicit sic. Susurrō z bilinguis
maledictus: multos em̄ turbauit pacem habentes. lingua tertia multos com
mouit: z dispersit illos de gente in gentē. Cuius muras diuitum destruxit

plur: et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum occidit: et genes fortes dissoluit. Lingua tercia militeres viratas eiecit et puauit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem nec habebit amicum in quo requiescat. hec ibi. Et sic patet quod alter homo mendax nititur auferre a fratre suo quatuor bona: veritate: honore: fama: et amicitiam. Amplius contra hoc preceptum offendit homo per mendacem locutionem. Ideo fugiendum est omne mendacium quadruplici ratione. Primo propter anime perditionem. In Sap. j. ca. Os quod mentis occidit animam. Profecto valde mostrosus in naturale est quod os sit causa instrumentalis vel occasio occisionis anime: quod os est instrumentum precise ordinatum a natura ad conseruandum vitam anime. Nam per os expramus et inspiramus: sine qua operatione vita anime in corpore non seruat. Per os alimur et recipimus/masticamus/ et deglutimus. Per os affectiones exprimus. Per os pacem anime: amicitiam et beniuolentiam ostendimus. Est ergo contra omni naturam quod os naturam animam occidat. Id signant dicit Prover. xxj. ca. Qui custodit os suum et linguam suam: custodit ab angustiis animam suam. Caue ergo et fuge omne mendacium. Secundo fugiendum est omne mendacium propter diaboli assimilationem. Nam homo mendax est illis diabolus propter similitudinem: et dicitur in primis pariteribus Gen. iij. c. Nequaquam mortales uete fratres mendacium: quod omnes qui amant mendacium filii sunt diaboli: non solum in falsis verbis: sed etiam in simularis operibus mendacium est. Mendacium namque est se christi animum dicere et opera christi non facere. Mendacium est episcopi/sacerdotis vel clericus se profiteri: et pariter huic operi operari. Hec Amb. Tertio fugiendum est mendacium propter societatis dissolutionem. Homo enim est animal sociale per naturam: et qui solitarius uiuit aut deus est aut bestia: ut dicitur philosophus in primo libro Politicorum. Sed homines male possent inuicem conuivere si sit uerum non dicerent: quod tempus haberent de uerbis aliorum dubitare. Ideo Apollus ad Ephesios iij. ca. Deponentes mendacium loquuntur unusquisque ueritatem cum primo suo: quoniam sumus inuicem membra. Super isto rextu Pauli talis mouet dubitatio. Nam posset aliquid dicere. Si apollus tantummodo cum primis preceptum ueritatem dicenda: sed cum ceteris possumus loqui mendacium. Et pariter cum in diuina lege dicitur: Non adulterabis uxorem proximi tui. Si primus solummodo propter inquit uel christianus uel amicus accipit: uidetur ex hoc quod adulteria in alienis iure permittit. Huic obiectioni respondet diuinus Hieronymus in ij. libro super epistola Pauli ad Ephesios iij. ca. ubi explanat hanc apostoli sententiam: sic dicens. Proximum uocat omnem hominem qui ex eodem nobiscum pariter generatus est. Quod quidem et parabola significat de hierusalem in hiericho homines descendentes qui incidit in latrones. Et sacerdote et leuita pretereuntibus a samaritano curatus est: et ad stabularium reuectus est. Affirmat autem post hec dominus eum proximum qui illi misericordiam fecerit uolens ostendere omnes homines omnibus esse proximos. Et hoc quidem sic intellectus edificat audientes. Hec Hieronymus. Quarto fugiendum est mendacium propter fame amissionem. Homo enim qui assuescit mendacium non creditur sibi/etiam si uerum dicat. In Ecclesiastico xxiiij. c. Ab immundo quod mundabitur: et a mendace quod uerum dicit. Maxime autem mendacium reddit infames reges/principes/dominos/prelatos/religiosos/et viros spirituales. Sed queritur: Utrum omne mendacium sit peccatum mortale: Et uidetur quod sic quia dicitur in psalmo per os David. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et iterum Sapientie. j. ca. Os quod mentitur occidit animam. Sed perditio et mors anime non est nisi per peccatum mortale: ergo omne mendacium est peccatum mortale. Pro responsione huius questionis: Nota secundum Thomam in ij. q. ar. iij. q. omne mendacium est peccatum sicut etiam dicit Augustinus in libro contra mendacium. Ratio huius est. quia illud quod est secundum se malum ex genere: nullo modo potest esse bonum et licitum. Mendacium autem est malum ex genere. Est ei actus cadens super indebitam materiam. Et enim uoces sunt signa natura

Dedactum fugiendum est quadruplici ratione.

Utrum omne mendacium sit peccatum

De octavo precepto

liter intellectu: innaturale est et indebitum quod aliquis voce significet id quod non habet in mente. Unde philosophus dicit in ethicorum quod mendacium est per se pravum et fugiendum: verum autem est bonum et laudabile. Iam omne mendacium est peccatum. Nam mendacium nominatur ex eo quod contra mentem dicitur. Unde mentiri est contra mentem ire. Mens autem siue intellectus est locale nobilissimum ac dignissimum quod possit in homine reperiri. Et ideo homo qui contra mentem loquitur facit contra deum et seipsum. Formetur ergo sic ratio. Qui voluntarie recedit ab eo cui est adherendum: peccat sicut qui a regula vel a via recta recedit deuiat. Sic facit mendosus: mendosus semper peccat mentiendo.

Que mendacia sunt mendosus innititur: ita verum est bonum intellectus a quo mendosus recedit: et sic omne mendacium est peccatum. Sed ut disputare valeas quod mendacia sunt mortalia et que venialia mortalia. Scire debes quod multe distinctiones siue distinctiones de mendacio dantur a sanctis doctoribus: sed omnibus postpositis dicimus quod tria sunt genera mendaciorum: ut dicitur glossa super illud David. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et pariter sanctus Thomas in iiij. q. ex. art. ij. Primum mendacium dicitur officiosum: quod fit pro salute et comodo aliquo. Secundum est locosum: quod fit ad delectationem. Tertium est punitivum: quod fit ex malignitate ex qua intenditur alteri nocumendum. Si ergo loquimur de mendacio officioso quod fit ad aliquam utilitatem sequendam vel spiritualem vel temporalem sine nocumendo alteri: talia verum plurimum sunt venialia, sic etiam locosa que fiunt aut dicuntur causa solacii. Hinc Isidorus in ii. l. de summo bono. c. xxx. ita inquit. Summe cavendum est omne mendacium: quibus nonnulli sunt aliquid mendacii generis culpe levioris: si quis pro salute omnium mentiat. Hec ille. Nota hic quod mendacia officiosa et locosa possunt esse contra charitatem vel rationem scandalum vel cuiuscumque damnum sequentis: et sic poterunt esse mortalia: dum scilicet aliquis noveret propter scandalum publice mentiri. Sunt igitur mendacia etiam levia cavenda: ut dicitur Thomas in opusculo de decem preceptis: ne propter consuetudinem ducatur ad mortale. Sed mendacium punitivum dicitur illud quod fit contra honorem dei et charitatem proximi. quod quidem tanto periculosius est quanto magis charitatem pertrahat. Nam si mentiat quis circa res divinas: non solum tale mendacium opponitur virtuti charitatis: sed etiam virtuti fidei et religiosi. Iam tale mendacium mortale est et graviter omnibus aliis speciebus mendacii. Et si quis dicat simpliciter fornicationem vel usuram non esse peccatum mortale: imo talia affirmare est hereticum. Si autem mendacium sit contra charitatem proximi tanto est graviter quanto magis nocumendum intendit. Et similia mendacia merito dicuntur punitiva: id est mortifera: a pence pence: id est perfecte occidit: quod occidit animam. Nota ergo secundum Robertum holkot super librum Sapientie lectio 11. quod moraliter loquendo sunt duo regna ad invicem in hac vita commixta: videlicet regnum dei et regnum mundi. Regnum christi: et regnum diaboli. Regnum celestium et regnum terrestrum. Et sicut ista distat in regibus et legibus ita in idiomate. Nam idiomata regni celestis est veritas. Unde David in psalmo ait. Domine in celo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes. Et iterum. Universe vultus domini misericordia et veritas: requirunt testamentum eius et testimonia eius. Sed idiomata regni terrestris siue mundi est falsitas. Unde Iosephus in c. dicit sic. Non est veritas et non est misericordia et non est scientia dei in terra. Maledictum et mendacium et homicidium et furtum et adulterium inundaverunt: et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra et infirmabit omnis qui habitat in ea. Hec ibi. Si ergo scire optas sub quo rege militas vel ad quod regnum pertineas: considera in quo idiomate concordas. quia loquela tua manifestum te facit. Cave ergo et fuge mendacium. Et sic patet ex dictis resolutio questionis: et similiter responsio ad argumentum. Quoniam ille auctoritates intelligunt de mendacio punitivo: ut exponit glossa super illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Sed quod homo contra istud preceptum diversimode peccat: ideo metra auctoris predicti legantur sic.

Que mendacia sunt mortalia Scire debes quod multe distinctiones siue distinctiones de mendacio dantur a sanctis doctoribus: sed omnibus postpositis dicimus quod tria sunt genera mendaciorum: ut dicitur glossa super illud David. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et pariter sanctus Thomas in iiij. q. ex. art. ij. Primum mendacium dicitur officiosum: quod fit pro salute et comodo aliquo. Secundum est locosum: quod fit ad delectationem. Tertium est punitivum: quod fit ex malignitate ex qua intenditur alteri nocumendum. Si ergo loquimur de mendacio officioso quod fit ad aliquam utilitatem sequendam vel spiritualem vel temporalem sine nocumendo alteri: talia verum plurimum sunt venialia, sic etiam locosa que fiunt aut dicuntur causa solacii. Hinc Isidorus in ii. l. de summo bono. c. xxx. ita inquit. Summe cavendum est omne mendacium: quibus nonnulli sunt aliquid mendacii generis culpe levioris: si quis pro salute omnium mentiat. Hec ille. Nota hic quod mendacia officiosa et locosa possunt esse contra charitatem vel rationem scandalum vel cuiuscumque damnum sequentis: et sic poterunt esse mortalia: dum scilicet aliquis noveret propter scandalum publice mentiri. Sunt igitur mendacia etiam levia cavenda: ut dicitur Thomas in opusculo de decem preceptis: ne propter consuetudinem ducatur ad mortale. Sed mendacium punitivum dicitur illud quod fit contra honorem dei et charitatem proximi. quod quidem tanto periculosius est quanto magis charitatem pertrahat. Nam si mentiat quis circa res divinas: non solum tale mendacium opponitur virtuti charitatis: sed etiam virtuti fidei et religiosi. Iam tale mendacium mortale est et graviter omnibus aliis speciebus mendacii. Et si quis dicat simpliciter fornicationem vel usuram non esse peccatum mortale: imo talia affirmare est hereticum. Si autem mendacium sit contra charitatem proximi tanto est graviter quanto magis nocumendum intendit. Et similia mendacia merito dicuntur punitiva: id est mortifera: a pence pence: id est perfecte occidit: quod occidit animam. Nota ergo secundum Robertum holkot super librum Sapientie lectio 11. quod moraliter loquendo sunt duo regna ad invicem in hac vita commixta: videlicet regnum dei et regnum mundi. Regnum christi: et regnum diaboli. Regnum celestium et regnum terrestrum. Et sicut ista distat in regibus et legibus ita in idiomate. Nam idiomata regni celestis est veritas. Unde David in psalmo ait. Domine in celo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes. Et iterum. Universe vultus domini misericordia et veritas: requirunt testamentum eius et testimonia eius. Sed idiomata regni terrestris siue mundi est falsitas. Unde Iosephus in c. dicit sic. Non est veritas et non est misericordia et non est scientia dei in terra. Maledictum et mendacium et homicidium et furtum et adulterium inundaverunt: et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra et infirmabit omnis qui habitat in ea. Hec ibi. Si ergo scire optas sub quo rege militas vel ad quod regnum pertineas: considera in quo idiomate concordas. quia loquela tua manifestum te facit. Cave ergo et fuge mendacium. Et sic patet ex dictis resolutio questionis: et similiter responsio ad argumentum. Quoniam ille auctoritates intelligunt de mendacio punitivo: ut exponit glossa super illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Sed quod homo contra istud preceptum diversimode peccat: ideo metra auctoris predicti legantur sic.

De mendacio punitivo.

Regnum duplex.

Qui mendax fuerit in verbum proximitatis.

Vel mala q̄ dicit bona: narrās vel bona praua
 Accusans falso: iurans est testis iniquus.
 Detraitor odio: mendax relator occulti.
 Vel diffamator diuulgās: z manifesta
 Scedula si fiat detractrix: cautio ledens.
 Secretū: ratūq; sigillo: littera clausa
 Proditor z laudans: inducēs ad mala supra
 Illa reportari gaudens: est testis iniquus

De nono p̄cepto diuine legis

Quia per tres gradus ad summū culmen iusticia pro
 cedit. scz factis/dictis/cogitationib;: vt ait Lactātius in. vi. libro
 diuinaz institutionū. c. xij. Ideo lex diuina post p̄cepta q̄ pertinet
 ad dicta z facta subiūgit p̄cepta q̄ ordināt hoīem ad cogitata. Nā
 distant valde leges humane a diuinis: qz lex humana cū sit ab hoīe: intuet so
 lummodo ea q̄ apparēt exterius: ideo iudicat tm̄ facta z dicta. Sed diuina lex
 q̄ est a deo: nō solū exteriora facta vel dicta: sed etiā oīa interiora cordis radici
 tus intuet. Propterea dixit dñs ad Samuelem: vt ptz. j. Regū. xvj. ca. Nec iu
 rta intuitū hoīs ego iudico. Hō em̄ videt ea q̄ parēt: dñs aut̄ intuet cor. Hec
 ibi. Et idcirco Aug dicit: q̄ deus totus oculus est: qz oīa videt. tot⁹ manus ē:
 qz oīa opat. totus pes est: qz vbiq; est. Et Paulus ad Hebre. iij. ca. Inqt. Oīa
 nuda z aperta sunt oculis ei⁹. Signant dicit nuda z apta: qz nihil est ita occul
 tū in re qd̄ dei cognitionē effugiat. Hinc Lactātius in. vi. libro diuinaz insti
 tutionū. ca. xliij. de sic. Nihil p̄dest inclusam hīe conscientia: si patemur deo.
 Nullus ḡ mendacio: nullus dissimulationi locus est: qz parietib; oculi hoīem
 submouent: dei aut̄ diuinitas nec vscerib; submoueri pōt q̄ min⁹ totū hoīem
 p̄spiciat z noīst. Hec Lactāti⁹. Quia igit lex diuina oīa peccata tā exteriora
 q̄ interiora discernit ac iudicat. Iō in duob; p̄ceptis vltimis phibet pctā cor
 dis scz ꝑcupiscētia carnis in vxore pximi z ꝑcupiscētia oculorū i re aliena. Qua
 propter nonū p̄ceptū dicit sic. Nō desiderabis vxorē pximi tui: q̄ s̄ba scribunt
 originalit̄ in li. Exod. xx. ca. Sub q̄ qd̄ p̄cepto cōprehēdunt oīa desideria car
 nalia illicita: sicut sup̄ in. vi. p̄cepto: cū dī. Nō mechaberis. sub noīe mechle in
 cludunt omnia opa carnalia. Sed qz talia desideria carnis multo magis vlt
 dent de se iniusta z illicita de vxore pximi. Iō exp̄sse hoc phibet i isto p̄cepto:
 cū dī. nō desiderab vxorē pximi tui. Sup̄ q̄ p̄cepto mouēt aliq̄ dubia. Et p̄mo
 Cū in hoīe sit duplex ꝑcupiscētia. Vna qd̄ q̄ est act⁹ volūtatis. de q̄ dī Sap.
 vi. c. Lōcupiscētia sapiētē p̄ducit ad regnū p̄petuū. Alia ḡ est ꝑcupiscētia q̄
 est act⁹ sensualitatis: de q̄ dī Jac. iij. Vn̄ bella z lites i vob; nōne ex ꝑcupiscēti
 is q̄ militāt in mēbris vris: Iō q̄rit. Que ꝑcupiscētia istaz duaz phibet in h
 p̄cepto cū dī. nō desiderab vxorē pximi tui Et s̄lt̄ pōt dubitari de ꝑcupiscētia
 decimi p̄cepti qñ dī. nō ꝑcupiscēs rē pximi tui. Huic questiōi rīdet scūs Tho.
 in. ij. q. cxxij. ar. vj. in respōsione ad certū argumentū: vbi dī: q̄ p̄ ista duo p̄
 cepta phibitua ꝑcupiscētie nō intelligit̄ phiberi ꝑcupiscētia sensualitatis: q̄
 fm̄ h̄ p̄mi mot⁹ essent pctā mortalia: v̄pore p̄tra p̄cepta decalogi existētes: qd̄
 est falsum. Sed phibet directe ꝑcupiscētia volūtatis. i. p̄sensus volūtatis qui
 est opus. v̄l in delectationē. Hec Thomas. Ex quo patz respōsio ad questiō
 nem. Scdo cōtingit dubitare Cur in oib; alijs p̄ceptis diuine legis sub pec
 cato operis intelligunt̄ phiberi omnia peccata mali desiderij ipsoꝝ operū. De
 his ḡo duobus p̄ceptis scz non mechaberis: z nō furtū facies: non ita sit: sed
 dan̄ distincta p̄cepta tam operis q̄ cogitationis. Pro respōsione huius du
 f 3

Duplex
 ꝑcupiscē
 tia.

Nota

De nono precepto

Dij notanda est aurea sententia sancti Thome. q̄ in opusculo de decē p̄ceptis dicit: q̄ post peccatū p̄mōrū parentū p̄pter corruptionē humane nature nullus euadit p̄cupiscētia carnīs p̄ter chīm z purissimā v̄ginē. Et quicunq; cōcupiscētia ad est: etiā adest culpa ventralis vel mortal. s. q̄n dñat. Jō Paul⁹ ad Ro. vj. c. ait. Non ḡ regnet p̄ctm̄ in vestro mortali corpore vt obediatis cōcupiscētijs ei⁹. Et nota hic q̄ nō dicit ap̄ls: nō sit p̄ctm̄ in vestro mortali corpore: sed signant ait nō regnet. s. nō dominet. qz sicut Paul⁹ de seipso dicit ad Ro. vij. ca. Scio em̄ qz nō habitat in me: hoc est in carne mea bonū. Hoc dicit Paul⁹ p̄pter red bellionē carnis ad sp̄m̄ q̄ puenit ex p̄ctō p̄mi parētis/q̄ p̄inet ad fomitē: qz q̄ dñu corp⁹ nostrū est mortale/ nō p̄t esse q̄n in corpore n̄ro sit p̄ctm̄. i. fomes peccati. Dicit aut̄ fomes a foueo foues. inde dicit fomentū. i. nutrimentū. Vel d̄z fomes radix. Et sic fomes s̄m Thomā in. l̄ij. pre. q. xxvij. ar. l̄ij. nihil aliud est q̄ inordinata p̄cupiscētia sensibilis appetitus: habitual t̄n: qz actual p̄cupiscētia est mor⁹ p̄cti. Dicit aut̄ p̄cupiscētia sensualitatis esse inordinata inq̄ntū re pugnat rōnē: qd̄ qd̄c fit inq̄ntū inclinā ad malū vel d̄fficultatē facti in bono. Et talis fomes inq̄ntū respicit naturā est equalit̄ in oib: sed rōne est intērior in vno q̄ in alio. Et q̄ pater q̄re d̄t Paul⁹: nō habitat in carne mea bonū. Sed ad p̄positū redeūdo q̄n in auctoritate pallegata dicit. Nō ḡ regnet p̄ctm̄

Quid est fomes.

Quōd itel in v̄ro mortali corpore: intellige q̄ p̄ctm̄ d̄z regnare in corpore q̄n p̄mo in corde religit p̄ctm̄ gnar p̄cupiscētia: p̄sentendo in opus peccati. Ideo Bar. v. ca. d̄z. Qui videt regnare i rit mulierē ad p̄cupiscendū eā tam mechatus est eā in corde suo. Volūtas em̄ in corpore. apud deū p̄ facto reputat: vt dicit Thomas. Et dicitis pater q̄nta sit miseria humane fragilitatis q̄ ex p̄ctō Ade remāst p̄na ad malū z d̄fficultis ad bonū.

Hūmanuz gen⁹ post lapsū ade i duplicē miseria cecidit. His d̄ctis respōdeo ad questionē z dico: q̄ q̄nis humanū gen⁹ post lapsū p̄mi parētis incurrit multas calamitates z angustias: signanter t̄n in duplicē cecidit miseriā: videlicet in miseriā mortis: z in miseriā vite. Et idcirco natura humana post p̄ctm̄ Ade ad istas duas p̄cupiscētijs est mirabiliter prona. P̄mo em̄ post p̄ctm̄ cecidit in miseriā mortis vel corruptiōis. ideo valde appetit viuere vel saluari in alio p̄ generationē. p̄pter qd̄ valde in p̄cupiscētia luxurie: fornicatiōis v̄ adulteriū: z alioz p̄ctōz carnaliū inclinā natura corrupta Sc̄do qz post p̄ctm̄ cecidit in miseriā vite. languoris: infirmitatis: necessitatē z famis. v̄n̄ necesse fuit vt oparet terrā: z h̄iet domū z alta bona p̄palia p̄ sustentationē vite sue. Quapropter ex tali miseriā valde inclinā hō in p̄cupiscētia auaricie: furti: rapine: vsure: z h̄mōt. Quia ḡ maxime inclinā hōies ad cōcupiscendū venerea z tēporalia. ideo cōuenient geminat mandatū vis generatiōis ue z nutritiue. Et sic patz respōsio ad questionē. Sz qz in nono z decimo p̄cepto prohibet p̄cupiscētia carnīs in vxore p̄mi. z cōcupiscētia oculoz in re aliena: n̄n̄ intelligēda est ibi vniuersalit̄ phibita ois p̄cupiscētia male volūtat̄is.

Quare hō inclinat ad tēporalia

Quattuor modis p̄ctm̄ p̄petrat in corde p̄cupiscendo. Et licet intelligat hoc de oī p̄ctō: tamē magis discernit in p̄cupiscētia luxurie. P̄mo ḡ p̄petrat suggestionē p̄ aduersariū. Sc̄do delectatiōē p̄ carnē. Tertio p̄sensu p̄ sp̄m̄ vel p̄ rōnem. Quarto audacia defensionis p̄ elationē z sup̄bia. Et ponit ibidē Gregorius exemplū de lapsu p̄mōz parentū dicens. Illā p̄mi hominis rectitudine antiquus hostis his quattuor lectib; fregit. Nā p̄mo serpens suavit: quia oculus lectat qz carnal̄ sensus ad p̄ba serpētis mox se delectationi subternit. Tertio Adā p̄sentit vt rō. Nā assensuz ip̄e Adā m̄licri p̄bit: qz dū caro i delectationē rapit: et a sua rectitudine sp̄s infirmat̄ inclinā. Quarto audacia defensionis legit. v̄n̄ requirit̄ Adā gaudaciā p̄stiteri culpā noluit: qz sp̄s q̄ peccādo a p̄ctā

re distingit/zo in ruine sue audacia nequius obduratur. Propterea Adam q
audaciam culpā suam voluit defendere dices. Vultis quā dedisti mihi socia
dedit mihi de ligno z comedi. Et sic patet q in hoc humano genere quotidie
agitur: quod actū in primo parente nostri generis nō ignorat. Si autē scire ve
lis quomodis homo ad carnalia desideria labatur: lege carmina auctoris in q
cogniti que ita sequunt.

Qui cupit alteri^o spōsam: noscat adulter
Affines etiā desiderat: z montales.
Incestū scel^o simul: z cū p̄gine stuprū.
Et cupiēs marē: sodomitaq; bestia bruta.
Et q̄rēs cupit: aut etiā si sit philocaptus.
Qui delectat cogitādo lubrica: vel q̄
Se somno polluit: cauans: vel postea gaudēs.
Et placeat mltis ornat: sic gloriat
Absq; viro p̄rio: cui facit vt sic amet
Vel si ruinā p̄pedat: vel puocādo
Alteri^o spōsam cupiēs morit lubricādo.

De decimo z vltimo p̄cepto diuine legis.

Applicauit sub breuibus iuxta hūilitatis mee tenuissimū
mum sensum nouē p̄cepta diuine legis more illi^o q nō habens spicas
p̄rias colligit in agro alieno: Sic pariter ex florido prato scōp̄ doz
croz fragrātes rosaz manipulos collegi: put nostra sufficit pauperri
ma stili p̄rus. Nūc sup̄est vt decimū p̄ceptū breuē p̄stringam^o. Quod q̄dē de
scribit in li. Exo. xx. c. sic. Nō cupiēs rem p̄rimū tul. Sup̄ quo p̄cepto cōtra
git dubitare. Cū em homicidū sit graui^o peccatū q̄ adulteriū vel furtū: ideo
querit: Cur inter p̄cepta legi nō ponit aliquod p̄ceptū phibitū cupiēscentie
homicidij: sic ponunt p̄cepta phibitua cōcupiēscentie furti z adulteriū. Nō em
habet in decalogo: Non cōcupiēs mortem p̄rimū tul: sicut habetur: Non cō
cupiēs rem p̄rimū tul. Et itez. Nō desiderabis vxorem p̄rimū tul. Et ideo si
nō ponit p̄ceptū phibituum cupiēscentie homicidij qd est grauius peccatum:
videt q̄ incōueniēter ponant p̄cepta phibitua cupiēscentiaz adulteriū z fur
ti. Pro responsione hui^o questiōis: Nota aurea p̄ba sancti Thome in. ij. q.
cxij. ar. vj. in respōsiōe ad quartū argumētū vbi ita inq̄r. Homicidū fm se nō
est cupiēsibile: qz nō habet de se rationē alicui^o boni. Sed adulteriū habz ra
tionē boni. s. delectabilis. Furtū etiā habet rationē alicuius boni. s. vtilis. Bo
nū autē de se habet rationē cōcupiēsibile. z ideo fuit specialibz p̄ceptis phib
enda cupiēscentia adulteriū z furti: nō aut cupiēscentia homicidij. Hec Thom.
Et quibz verbis patz responsio questiōis. Sed ad pleniorē intelligētā hui^o
bonoz p̄rimū: Pro respōsiōe nota tres ratiōes q̄s habet sc̄us Tho. in opu
sculo de decē p̄ceptis. Primo diuina lex p̄ueniēter phibet cupiēscentiā oim rerū
p̄rimū: p̄pter ipsius cupiēscentie infinitatē. Nā cupiditas est insatiabilis habēs
in sequādā turpem infinitatē adq̄rendi: que est oino detestanda a sapiēte qui
debet intēdere finē aliquē: imo nullus debet incedere p̄yam infinitā: quia est
detestant. Vbi Isido. dicit cupiēscentiā oiz criminū esse materiā. Petr^o autē
rauenas scribit in qdam sermone. Cōcupiēscentiā aurigā malicie: seditiōis ori
ginē z foueā scandaloz. Augustin^o p̄o dicit q cupiēscentia est velut os inferni
oia deuorās. Sūt alij q dicit cupiēscentiā voraginē insatiabilē. Paulus etiā

Cupidi
tas habz
qndaz in
finitatē.

De decimo precepto

apls affirmat ꝑcupiscētiā fomētū oīm maloz. **Uñ. j. ad Tīm. vj. ca. dē sic. Rad**
dix em oīm maloz est cupiditas: quā qdā appetētes errauerūt a fide. sicut ei ar
bor a radice habet nutrimentū: sic oia pctā a ꝑcupiscētia. **Jō Innocētiū in lī**
bello de miserā cōditiōis humane: ita inq̄: Radix oīm maloz est cupiditas.
Hec sacrilegiā cōmittit z furta: rapinas exercet z pdas: bella gerit z homicid
diā: simoniacē vendit z emittit: inique petit z recipit: iniuste negotiat z fenerat:
instat dolis z iminet fraudibz: dissoluit pactū z violat iuramentū: corrupit tes
timoniū z pervertit iudiciū. hec Innocen. Etia J. i. in. ij. li. de sūmo bono. c. xij.
ita inquit. Radix oīm maloz cupiditas est: quā qdā appetētes errauerūt a fī
de. Si succidit radix criminū nō pollulāt ceterē soboles pctoz. Dulci causa

Cupidi
tas chīm
vidit.

Quar
cia nulli
parcit ne
vllum te
ner mo
dum.

Cupidi
tas cōpa
rat igni
vel dicit
pfūditas
vl abissi

Cupidi
tas impi
cat anim
secularibz
curis.

cupiditatis terrene: etiā ipam fidē abnegauerūt. Cupiditas ei chīm vendit
etia z pleriqz tātū in rebz alienis est desiderū: vt etiā homicidū ꝑpetrare non
vereanz: sicut Achab q̄ appetitū cupiditatis sue sanguinis expleuit effusione.
Sepe iniq̄ mala que cōcupiscūt assequunt: quatenus de affectu mali desiderij
fortiꝝ puntāt. hec Isidorus. Aug. qz in lib. de v̄bis dñi sic ait. Que est ista au
ditas ꝑcupiscētie: cū z tpe belue habeāt modū. Tūc em rapiūt qū esuriūt. Par
cunt v̄o p̄de cū senserint satietatē. Insatiabilis est sola auaricia diuitū: semp
rapit z nunq̄ satiat: nec deū timet: nec hoīem reueret: nec patri parcit: nec ma
trē cognoscit: nec fratris obteperat: nec amico fidē suat: vidu z opprimit: pupillū
inuadit: liberos in fūitū reuocat: restimoniū falsum ꝑfert: res mortuū occupat
quare z q̄ faciūt nō moriunt. Que est illa aniaz insania amittere vitā: appete
re mortē: adq̄rere aux z ꝑdere celū. Hec Aug. Propterea Salomon considerat
rās appetitꝝ humani insatiabile cupiditatē: in lib. Eccl. j. ca. inq̄. Hanc occu
pationē pessimā dedit deꝝ filijs hoīm vt occuparent in ea. Nota q̄ Salomon
dicit ꝑcupiscētiā esse occupationē pessimā ꝑ accidēs: qz nisi refrenet ꝑ imperiū
rōnis est hoī mortifera. Dicamꝝ ergo q̄ cupiditas hūant cordis est velut ignis
inextinguibilis: siue pfūditas immēsurabilis. Vel abyssus abyssum inuocās
que nec sciētia: nec glia: nec honore: nec dñio: nec pecunia: nec diuitijs: nec volu
ptatibz: nec cūctis bonis fallacibz satiarī p̄t. Hinc Salomon Eccl. v. c. Au
rus nō implebit pecunia: z q̄ amat diuitias fructū nō capiet ex eis. hec ibi. Et
Eccl. v. ca. Ue q̄ plungitis domū ad domū: z agrū agro copulatis vsqz ad terꝝ
mīnū loci. Nunq̄d habitabitis vos soli in medio terre: Et Iuuenalis in saty
riij. ait. Inreca pleno cū surgit succulꝝ ore. Crescit amor nūmī q̄ntū ipa pecu
nia crescit. Si querat: Cur deus hāc insatiabile cupiditatē inseruit in ania
rōnali: Dicit q̄ uenitēter factū est: vt hō cognosceret dignitatē suam. Est enim
mens humana tāte subtilitatis ac capacitatis vt possit recipere deū ꝑ grām in
psenti: z in futuro ꝑ glām. Hinc Aug. in. j. li. ꝑf. ait. Tu dñe fecisti nos ve
hīre ad te z inq̄tū est cor nostrū donec req̄scaat in te. Itē Aug. ait. Fecit deꝝ
rōnalē creaturā vt summū bonū intelligeret: intelligēdo amaret: amādo possi
deret: possidēdo frueret. Illud q̄ qd est mīnꝝ deo: hoīem implere nō p̄t. Non
cōcupiscēs q̄ rem. prīmū tū: z sic ꝑz p̄ma rō. Scdo uenitēter in hoc ꝑcepto
phibet cōcupiscētia rez. prīmū rōne inq̄tudinīs. Nā tal cupiditas habēdi nō
mis implicat aiām secularibz curis: z ꝑ p̄ns a spūalibz retrahit. Uñ ap̄ls. ij. ad
Tīm. ij. ca. ait. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibz: vt ei pla
ceat cui se ꝑbaut. Profecto oīs hō naturalitꝝ appetit q̄tem: qz est valde delect
crabilis ipa q̄es. Cupiditas aut rez. seculariū ꝑtinue inq̄erat hoīes: qz semp cu
pidi solliciti sunt adq̄rere nō habita z habita custodire. Uñ Salomon Eccl. v
ca. ait. Saturitas diuitis nō sinit dormire eū. sup q̄ textu Hiero. in. j. li. sup eccl
elestaste dicit sic. Diues ꝑo distētus v̄apibz z cogitatioibz in diuersa laceratꝝ dor
mire nō valet: redūdātē crapula z incocto cibo in stomachi angustijs estuātē
hec Hiero. Propterea p̄tras ait. Bar. vj. ca. Ubi est em̄ thesaurꝝ tuus: ibi est

et cor tuū. Sup h̄ p̄bo diuus Hiero. in. j. li. i. explanatiōe sup Dat. d̄t sic. Hoc
 nō solū de pecunia: s̄z et de cūct̄ passioib; sentiedū est. Gulosi de? v̄ter est Ibi
 ḡ habet cor: vbi est thesaurus: luxuriosi thesaurus epule sunt: lasciuī ludicra:
 amatoris libido: huic seruit vnusq; q̄ vincit. Hec Hiero. Pr̄ ergo ex dictis
 rō sc̄da. Tertio pueniēter phibet a d̄no cōcupiscētia rez seculariū: qz tal' cu/
 piditas necat charitatē del; z p̄ximī. Nā fm Aug. Quāto magis habet q̄s de
 charitate: tāto habet minus de cupiditate: z ecōuerso. Sic ergo nemo p̄poret
 duob; d̄nis futre: ita nemo p̄t deo futre z māmone. vt d̄r Dat. vj. ca. Sup
 q̄ textu Hieron. in explanatiōe sup Dat. li. j. d̄t sic. Dāmōna fmone syriaco
 diuitie nūcupant. Nō poretis deo futre z māmone: audiat hoc auarus: audiat
 at q̄ censeat vocabulo ch̄itano: nō posse se simul diuitijs ch̄ozq; seruire. Et tamē
 nō dixit q̄ habet diuitias: sed q̄ seruit diuitijs. Quā em diuitiaz suus est: diuit/
 rias custodit vt suus. Quā aut futuris excussit iugū: distribuit eas vt d̄ns. hec
 Hiero. Est etiā talis cupiditas p̄tra charitatē p̄ximī: qz nō p̄mittit facere ele
 mosynas pauperib; ch̄i. z p̄ eā labit homo ad multa mala. Quā Paulus. j. ad multipl̄
 Tim. vj. ca. afr. Qui volūt diuites fieri incidūt in t̄rationē z in laqueū dia/
 boli z desideria multa inuicta z nociua que mergūt hoies in interitū z p̄ditio
 nē. hec Pau. Nota fm Tho. in cōmento aureo sup hoc textu q̄ p̄fecto hois p̄fi
 stit vt cor el' p̄gregetur in vnū: qz q̄nto aliqd est magis vnū: tāto est deo simi/
 lius q̄ est vere vnus. S̄z p̄tra hoc patit ille q̄ querit diuitias: qz cor el' trahitur
 ad diuersa inuicta z nociua que mergūt hoies in interitū p̄sentis vite: qz ple/
 runq; sunt causa mortis corporal̄s. Et etiā mergūt hoies in perditionē eterne
 damnationis. Unde Sap. v. ca. Quid nobis p̄fuit supbia: aut qd diuitiaz ia
 ctantia cōculit nobis: trāstierūt omīa illa tanq; vmbra z tanq; nūctus p̄curren/
 z tanq; nauis q̄ p̄trāstie fluctuantē aquā cut' cū p̄terierit nō est vestigiū iueni/
 re: ergo noli cōcupiscere rem p̄ximī tui. Nota q̄ talis cōcupiscētia rez p̄t ef
 se p̄ctm mortale tripl̄ci modo. Primo qn cōcupiscit res tēporalis: vt habeat
 quocūq; modo siue p̄ furtū: siue per rapinā vel per fraudē z hmōi. Hinc Iuue
 nalis in satyra. xij. afr.
 Unde habeas querit nemo: sed oportet habere.
 Hoc mōstrant vetule: pueris poscētib; affem.
 Hoc discūt omēs ante alpha z beta puella.
 Sc̄do cupiditas d̄r p̄ctm mortale qn ad malū finē ordnat. sic cū q̄s cupit
 sc̄t r̄palia: vt possit fornicari: ludere: z ceteras leuitates exercere. Tertio d̄r
 cupiscētia mortalis qn q̄s est parat' facere p̄tra mādata dei anteq; bona r̄p
 alia amittere. Vel qn recusat subuenire indigētī in extrema necessitate. Talis
 em videt ponere vltimū finē suū in terrenis: qz tā inordinate cupiscit ac d̄llt
 git r̄palia: Et sic intelligit illd̄ Dat. xix. c. vbi ait vitas. Amē dico vob: qz d̄
 ues difficile intrabit in regnū celoz. Qd̄ verbū intelligit de eo q̄ ponit finē su/
 um in diuitijs. Vel exponit fm Hiero. in explanatiōe sup Dat. lib. iij. sic. Nō
 dixit Iesus. Impossibile est diuites intrare in regnū celoz: s̄z difficile: vbi dif
 ficile ponit: nō impossibilitas p̄dicit: sed raritas demonstrat. Hec Hiero. Et
 idcirco Eccl. x. ca. d̄r. Avaro nihil est scelesti'. h̄ d̄r: qz diuitie p̄stāt fomētū oib;
 vicijs. Etā Dare? Tull'. in. j. li. de officijs inq̄t. Nihil em tā angusti animi
 tāq; parul q̄ amare diuitias: nihil honest' magnificētusq; q̄ pecuniā p̄tēnē
 re. hec Tull'. Et sic patz q̄ nō debes cupiscere rē p̄ximī tui. Ut aut plentō
 rē intelligētā hui' p̄cepti p̄seq; valeas: p̄sidera versus seq̄ntes.
 Quā cupit alteri' rem in damnū p̄ximī tui.
 Si p̄ vim raptoz: p̄ occultū fur malus extat.
 Si p̄ auariciā cupiat dicet auarus.
 In rapiēdo male: vel fallere quēq; paratus.

Cupidi
 tas necat
 charitatē

Cupidi
 tas agit
 multiplex

Auari
 tas tra
 hit cor ad
 diuersa

Cōcupi
 scētia p̄
 esse pecca
 tū mortā
 le tripl̄-

De peccato

Hinc cuples cōtra: mādata cetera frāglt.

Demū mādatū: nec rē cuples alienā.

Hec igit sunt q̄ occurrerūt p̄ aliq̄li explanatōe decē p̄ceptoz̄ diuine legis.

Hūc p̄o trāseamus ad tractādū sub breuibz̄ de septē pctis mortalibz̄.

De septē peccatis mortalibz̄. Et p̄mo ostēdit q̄ pctā spūalia sunt maioris culpe peccatis carnalibz̄.

Septem
virtutes
frānt se
pctē pctis

Peccata
spūalia s̄
grauiora
corpā libz̄

Peccata
carnalia
s̄ maxie
execrabili-
lia.

Supbia
est pctm̄
subtile.

Quid est
supbia.

Septē vicia capitalia tam in genere q̄ in specie sunt pa-
rtiter rememorāda ac discutiēda: q̄ cōtra singula vicia singule virtu-
tes opponunt: vt inq̄t Fīdo. in. ij. li. de sum. bo. c. xxxvij. Ideo aduer-
sus impet^o vicioz̄ cōtrarijs virtutibz̄ pugnandū est. Principaliū autē
septē vicioz̄ regina z̄ mater supbia est: inq̄t Fīdo^o ibidē. Cui opponit hūll-
tas: auaricie largitas: luxuria cordis mūdicia: frāctie patiētia: inuidie chari-
tas: gule abstinētia: acidie vigilātia. Et q̄ teste Leone papa vniuersa vicia p̄
cōtinentiā destruunt. Ideo quicqd̄ auaricia sitit: quicqd̄ supbia ambit: q̄cqd̄
luxuria cōcupiscit. hūll^o virtutis soliditate supet. Est q̄ cōsiderandū fm̄ Tho.
in. j. ij. q. lxxij. ar. v. q̄ pctā spūalia sunt maioris culpe q̄ pctā carnalia. s. gula z̄
luxuria. q̄ nō est sic intelligendū q̄si q̄dlibet pctm̄ spūale sit maioris culpe q̄ll
bet pctō carnali. Sed q̄ cōsiderata hac sola differētia spūalitatē z̄ carnalita-
tis grauiora sunt ceteris partibz̄ triplici rōne. Primo ex parte subiecti: q̄ pctā
spūalia pertinet ad spūm: cui^o est cōuertē ad deū z̄ ab eo auertit. Pctā vero car-
nalia cōsummant in delectatiōe carnalis appetitus ad quē p̄ncipaliter perti-
net ad bonū corpale cōuertit. Et ideo pctm̄ carnale inq̄tū hmōi plus habet de
cōuersione. Propter q̄d etiā est maioris adhesionis. s. pctm̄ spūale habet plus
de auersione: ex qua p̄cedit rō culpe. Scda rō sumit ex parte ei^o in quē peccat.
Nā pctm̄ carnale inq̄tū hmōi est in corpus p̄p̄iū q̄d est minus diligendū fm̄
ordinē charitatis q̄ deus z̄ primus in q̄s peccat per pctā spūalia. Tertia ratio
sumit ex parte moriū: q̄ q̄nto est graui^o impulsuū ad peccandū: tanto hō m̄l-
nus peccat. Pctā autē carnalia habēt vehemēt^o impulsuū. i. ipam cōcupiscē-
tiā carnis nobis innatā. Ideo pctā spūalia inq̄tū hmōi sunt minoris culpe q̄
corpalia que sunt gula z̄ luxuria: que ideo dicunt pctā carnalia vel corpalia: q̄
magis cōsummant in delectatiōe carnalis appetit^o. Est quoq̄ aduertendū s. z̄
Tho. in. j. ij. q. z̄ ar. vbi supra in responsiōe ad. ij. arg. q̄ p̄bs dicit turptōrē in
cōtinentē cōcupiscēte q̄ incōtinentē ire: q̄ m̄n^o p̄cipat de rōne. Et fm̄ hoc
etiā dicit in. ij. li. Erb. q̄ pctā intēperātie sunt maxime execrabilia: q̄ sunt cōtra
ca illas delectatiōes q̄ sunt cōes nobis z̄ brutis. Vñ q̄dāmodo p̄ ista pctā hō
mo brutalis reddit: z̄ inde est q̄ sicut Greg. dr: pctā carnalia sūt minoris culpe
z̄ maioris infamie. Que verba magis explanant infra vbi agit de peccato lu-
surie. His dictis dicam^o aliqua de singulis pctis mortalibz̄.

De supbia q̄ fm̄ Gregorū est regina z̄ mater oim̄ pctōz̄.

Supbia igit est pctm̄ subtilissimū z̄ difficile ad cogno-
scendū q̄d quidē ingredit mētes hoim̄: quasi imperceptibiliter. Nam
qui putant se esse puriores a superbia sunt plerunq̄ magis ac magis
sua fraude decepti. Et ideo tam scripture sacre q̄ doctores catholici
superbiam detestantur triplici ratione. Primo quia est omnū peccatorum ori-
go z̄ p̄ncipiū. Secūdo q̄ est peccatoz̄ omnū grauissimū. Tertio: quia est o-
mnū periculosissimū. Circa primū nota fm̄ Tho. ij. ij. q. clxxij. ar. ij. q̄ super-
bia pōt cōsiderari dupl^r. Primo modo pur est quoddā spūale pctm̄: z̄ sic cōsi-
derat supbia fm̄ p̄p̄iā spēm quā hz̄ ex rōe p̄p̄ij oblecti. Est autē oblectū supbie
inordinat^o appetit^o p̄p̄ie excellentie. q̄ q̄dē appetit^o excellentie fm̄ Tho. vbi s. ar.
j. puenit ex eo q̄ aliq̄s p̄ volūtatē tendit sup̄ id q̄d est. Vñ Fīdo. in. x. li. etymol.

q̄ liber nō distinguit p̄ capitula sicut ceteri: sed Iſidorus tractat ibidē de quib̄
 buisdā vocabulis p̄ ordinē alphabeti: in q̄ dicit sic. Supb̄ dicitur est: q̄ super
 vult videri q̄ est. Qui ei vult sup̄gredi q̄ est: supb̄ est. Hec Iſido. Habz igit̄
 hec rō recta vt volūtas vniuscuiusq̄ ferat̄ in id q̄ est p̄portionatū sibi. Et id
 manifestū est q̄ supb̄a importat aliqd̄ q̄ aduersat̄ rōni recte. Hoc at̄ factū ra
 tionē peti: q̄ fm̄ Diony. in. iij. c. d. di. no. Valū aīe est p̄ter rōnē esse. Vñ Au
 gu. in. xiiij. li. de ciuit. dei. ca. xiiij. dicit q̄ supb̄a est puerse celsitudis appetitus. Et
 t̄p̄ Aug. in. xix. li. de ci. dei. ait. Supb̄a puerse imitat̄ deū. Odit nāq̄ p̄fectū
 equalitatē sub illo: sed imponere vult socijs dominatōnē suā p̄ illo. Cōsiderā
 do q̄ supb̄a fm̄ rōnē sui obiecti prout fert̄ in appetitū p̄te excellētē: sic aliq̄
 doctores ponūt eam inter septē vicia capitalia. Dicunt aut̄ vicia capitalia fm̄
 Thomā vbi supra. ar. viij. quedā specialia peccata ex quib̄ multa genera pec
 catorū oriunt̄. Secūdo modo cōsiderat̄ supb̄a fm̄ quandā redundantiam
 generalē in om̄ia vicia. Et sic supb̄a nō ponit̄ inter vicia capitalia. Sed dicit̄
 principū origo et fundamentū omniū viciorū. Vñ Eccl̄. x. ca. dicit̄ sic. Initiū
 om̄is peccati est supb̄a: qui tenuerit illam adimplebit̄ maledict̄ et subuer
 tet eū in fine. Nota hic q̄ supb̄a dicit̄ initiū om̄is peccati duplici rōne. Primo p̄
 p̄ter causam que inuenit̄ in om̄i peccato. Nā in quolibet peccato inuenit̄ p̄em
 ptus dei qui est quedā causa peccati. Qui cōtempnus est auersio a creatore q̄
 est in om̄i peccato in quo p̄ponit̄ bonum cōmutabile bono incōmutabili.
 Sicut ergo sine charitate cetera virtutes nihil sunt. Ita sine supb̄a alia vi
 cia sunt nihil. Abstrahē ergo supb̄a a corde tuo et inuenies gratiam coram
 deo. Secundo supb̄a dicit̄ initiū om̄is peccati: quia fuit primū peccatū taz
 in celo q̄ in terra. Nam hoc genere supb̄ie peccauit̄ diabolus in celo. Unde
 Esaie. xiiij. cap. Quomō cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris: corruisti
 in terrā qui vulnerabas gentes. Qui dicebas in corde tuo: in celā cōscendam
 sup̄ astra celi exaltabo solū meum: sedebō in monte testamenti in laterib̄ aq̄
 lonis: ascēdā super altitudinē nubium et similis ero altissimo. Hec ibi. Sic et
 am primus homo in paradiso terrestri peccauit̄. Unde serpens ille tortuosus
 dixit ad mulierē. Nequa q̄ morte mortemini. Scit enim deus q̄ in quocunq̄
 die comederitis ex eo aperientur oculi vestri. Et eritis sicut dii scientes bonū
 et malum. Vidit igitur mulier q̄ bonum esset lignum ad vescendum et pulcritū
 oculis: aspectusq̄ delectabile et tulit de fructu illius et comedit: deditq̄ viro
 suo. Qui comedit et aperti sunt oculi amboꝝ. Hec ibi. Quapropter beatus do
 ctor Gregorius considerans vniuersalem influentiā quam habet supb̄a ad
 om̄ia vicia: nō ponit̄ eam inter vicia capitalia: sed dicit̄ eam reginā omniū
 viciorū et matrē. Ideo Grego. in. xxxj. li. moralū: ca. xxxij. dicit̄ sic. Ipsa nāq̄
 viciorū regina supb̄a cum deuscum plene cor cepit̄ mox illud septē prin
 cipalib̄ vicijs quasi quibusdā suis ducibus deuastandum tradit̄: quos videlicet
 cer duces exercitus sequit̄: quia ex eis proculdubio importune viciorū multo
 tudines oriunt̄. Et iterum Gregorius ibidem ita subiungit̄. Radix quippe cū
 est malū supb̄a est: de qua scriptura attestante dicit̄. Initiū om̄is peccati
 est supb̄a. Septem nimirū principalia vicia de hac virulenta radice profe
 runt̄. s. inanis gloria: inuidia: ira: tristitia: auaritia: ventris ingluuies: luxuria.
 Nam quia his supb̄ie vicijs nos captos diabolus tenuit̄. In circo redemptor
 noster ad spirituale liberationis p̄lium spiritu septiformis gratie plenus ve
 nit. Hec Gregorius. Iſidorus etiā in. ij. lib. de summo bono. ca. xxxvij. dicit̄
 sic. Om̄is peccans superbi est: eo q̄ faciendo vicia p̄emptū habeat diuina p̄
 cepta. Recte ergo initiū om̄is peccati supb̄a. Quia nisi p̄cesserit mādatorū dei
 inobediencia: transgressionis nō sequit̄ culpa. Hec Iſido. Et sic patz q̄ super
 bia est om̄is peccatorū origo et principū.

Supbia
 q̄re d̄ in
 tiū om̄is
 peccati.

Supbia
 fuit primū
 peccatū tā i
 celo q̄ in
 terra.

De peccato

Supbia est oim peccoz grauissimū

Supbia est peccatū grauissimū: **Prima rō.** Cūdo peccatū supbie iō in sacris scripturis atq; a doctorib; catholicis de testat: qz est oim peccoz grauissimū. Sed q supbia sit grauissimū oim peccatorū pbat qdruptū rōne. Prima rō sumit ex parte auersiois. Et est rō scī Tho. in. ij. q. clxx. ar. vj. vbi dicit sic. In peccō duo attendunt. s. uersio ad cōmutabile bonū q materialit se habz in peccō: z auersio a bono incōmutabilē q est formalit z cōpletua rō peccō. Ex parte aut cōuersiois nō habz supbia q sit maximū peccō: qz celsitudo quā supbi inordinate appetit fm suā rationē nō habet maximā repugnantiā ad bonū p̄tutis: sed ex parte auersiois supbia hz maximā gustatē: qz in alijs peccōis hō a deo auertit. Vel ppter ignorantiā vel ppter infirmitatē: siue ppter desiderū culuscūq; alteri boni. Sed supbia hz auersionē a deo ex hoc ipso q nō vult deo z eius regule subijci. Vñ Boe. dicit q cū oia victa fugiat a deo: sola supbia se deo opponit. Propter qd etiā specialit dicit Jaco. l. ij. ca. q de supbis resistit. z iō auerti a deo z ei pceptis: qd est qsi psequens in alijs peccōis p se ad supbiā p̄tinet: cuius actus est dei pceptus. Et qz id qd est p se potius est eo qd est p aliud: cōsequens est q supbia sit grauissimū peccō fm suū gen: qz excedit in auersione q formalit cōplet peccatū. Hec Tho. Secūda rō sumit ex parte diaboltice assimilatōis sic. Sicut maior frus ē illa q nos magis assimilat chō z angelis dei: ita maius peccatū ē illud p qd magis assimilamur diabolo. Virtus aut hūilitatē nō solū facit hoies siles angelis: sed qd magis est ex hoib; facit angelos. Supbia aut tāte est iniquitatē atq; horribilitatē: vt nō solū faciat nos siles diabolo s; qd peccatū est ex angelis faciat demōes. Vñ Cassio. sup ps. xvij. dicit sic. Superbia de angelo diabolu fecit: z hōi mortē intulit: z a p̄cessa beatitudine eua cuguit: oim maloz m̄: scelez fons: vena neq̄tie. Et Isido. in. ij. lib. de sum. bo. ca. xxxvij. dicit sic. Verito supbia diaboli a supna beatitudine corrūit. Qui q de p̄tutib; attollunt diabolu imitant: z exinde grauē corrūit: qz de excelso labunt. Etia Augustin⁹ scribēs ad quēdā comitē ita inquit. Humilitas hoies sanctis angelis siles facit: supbia p̄o ex angelis demōes facit. Et vt euidēt ostēdā: ipa est oim peccatorū initiū z finis z causa. Quia nō solū peccatū est ipa supbia: s; etiā nullū peccatū potuit aut potest aut poterit esse sine supbia. Hec Augustin⁹. Et Bern⁹ atr. Supbia de superis ac de celestib; ad ima p̄cipitat. Hūilitas ab imis ad alta eleuat. Angel⁹ de celo ad tartara corrūit: hō de mūdo ad celum ascēdit. Ex dicitis patz rō. Tertia rō sumit ex parte vniuersal ruine. Nā humilitas p̄seruat z auget merita oim p̄tutū. Vñ Hiero. in epla ad Cellantiā q incipit. Vetus scripture celebrata snia est: dicit sic. Humilitas est p̄cipua p̄seruatrice z qsi quāda custos p̄tutū oim: nihilq; tra est qd nos tra hoib; gratos z deo faciat: q si vite merito magni. humilitate infimi sum⁹. Propter qd scriptura dicit. Quāto maior es tāto te humilia in oib;: z corā deo inuentes grām. Et de loquit p̄pham. Sup quē req̄scā nisi sup humillē z timentē fmones meos: Veruntū eā humilitatē seq̄re: nō q ostēdit aut simulat gestu corp̄is aut fracta voce verborū: sed q puro affectu cordis exp̄mit. Hec Hiero. Quia snia apte dat intelligi q humilitas auget z p̄seruat p̄tutes: sed supbia p̄ oppositū exterminat z facit ruere oēs p̄tutes ab aia n̄ra. Vñ Isido. in. ij. lib. de sum. bo. ca. xxxvij. dicit sic. Supbia sicut origo est oim criminū: ita ruina oim p̄tutū. Ipsa est em̄ i peccato p̄ma: ipa in p̄slictu postrema. Hec em̄ p̄mo aut in exordio mentē p̄ peccatū p̄sternit aut nouissime de p̄tutib; eijcit. Inde z oim peccoz est maxia: qz tā per virtutes q̄ p vicia humanā mentē exterminat. Hec Isidorus. Etia Gregori⁹ us in. xxxij. libro moralū. ca. xvij. ita inquit. Alia quippe vicia eas solūmodo virtutes impetūt quib; ipsa destruunt: vt videlicet tra patientiā: gastrimargia abstinentiam: libido contentiā expugnet. Superbia autē quam viciozū radice diximus nequaquā vnus virtutis extinctione p̄tenta cōtra cuncta anime

membra se erigit: et quasi generalis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit: ut quicquid illa inuadere agit. etiam esse prorsus ostendit non pro hoc deo: sed solum vane glorie suam. Quasi enim tyrannus quidam obsessam civitatem interceptit cum mentem superbia irrupit. Et quod dicitur quicquid cepit eo in domino durior exurgit: quod amplius res prorsus sine humilitate agit eo latius ista dominatur. Quisquis pro eo in se tyrannidem captiva mente suscepit: hoc primum dandum patitur quod clauso cordis oculo iudicij equitatem perdit. Hec Gregorius. Hinc Hieronymus. In epistola ad oceanum de vniuersorum viro. epistola incipit. Non quod filii oceanie: ita inquit. Iudicium autem et ruina diaboli nulli dubium quoniam arrogantia sit: incidit in eam quod in puncto hore necdum discipuli iam magistri sunt. hec Hieronymus. Ex dictis patet tertia ratio. Quarta ratio sumitur ex parte permissionis. Tanta est eius grauitas superbie quod plerumque permittit deo ruere aliquem in peccatum luxurie et in alijs peccatis ut euiter peccatum superbie. Propterea scriptus Theodosius. in. ij. q. clxxij. ar. vj. in responsione ad. iij. arg. de sic. Sic in syllogismis dicitur ad impossibile quoad quod aliquis vincit per superbie. hoc quod ducit ad inconueniens magis manifestum: Ita etiam ad vincendum superbia hominum: deus aliquos permittit eos ruere in peccata carnalia que etiam si sint minoram tamen manifestiore turpitudine continent. Hinc Iulianus. in. ij. li. de sum. bono. c. xxxvij. dicit sic. Utilius est arroganti in quantum victo labi et humile post casum deo fieri: quam per elationem superbie grauiorem ruinam et damnationem per superbia sumere. hec Iulianus. Hoc patet de Paulo apostolo quod in secunda epistola ad Corinthios. ca. xij. de se ita ait. Et ne magnitudo reuelationum extollar me: datur est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphizet. Super quo textus scriptus Theodosius. in commento aureo super secunda epistola ad Corinthios: ita inquit. Sciendum est quod et plerumque sapiens medicus percutit et permittit superuenire infirmo minore morbo ut maiorem curet vel vitet: sicut ut curet spasmodum: percutit febrem. Hoc euidenter in se beatus apostolus a medico aiaz dominus noster iesu christo factum ostendit. His enim velut medicus aiaz summus ad curandum graues aie morbos permittit plurimos electos suos et magnos in morbis corporum grauius affligi. Et quod plus est ad curandum maiora crimina permittit incidere in minora etiam mortalia. Inter omnia pro peccata grauius peccatum est superbia. Nam sicut charitas est radix et initium omnium virtutum: sic superbia est radix et initium omnium viciorum. Ecce. x. c. In initium omni peccati superbia. Quod sic patet. Charitas enim tota dicitur radix omnium virtutum quod coniungit deo quod est vltimum finis. Unde sicut finis est principium omnium operabilium: ita charitas est principium omnium virtutum. Superbia autem auerit a deo. Et enim superbia appetit inordinatus excellere. Si enim aliquis appetit aliquam excellentiam sub deo. Si moderate quidem appetit et propter bonum sustineri potest. Si vero non debito ordine: potest quidem alta vitia incurrere scilicet ambitionis auaricie: seu inanis glorie et huiusmodi. Tamen non est peccatum superbia nisi quando quis appetit excellentiam non ordinando illam ad deum. Et tunc superbia peccatum dicitur separat a deo: et est radix omnium viciorum et pessimum omnium: propter quod deus resistit superbis: ut dicit Iacobus. iij. ca. Quia ergo in bonis est maxime materia huius vitii: scilicet superbie: quod eius materia est bonum: permittit aliquos electos suos impediri ex aliqua sui parte: ut per infirmitatem vel per aliquem defectum. Et aliquos etiam per peccatum mortale: ab hominibus bono: ut sic ex hac parte humiliter quod ex illa non superbiat. Et homo sic humiliatus recognoscat de suis vitijs stare non posse. Unde dicit ad Romanos. vij. ca. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. non quod ex eorum peccato: sed ex ordinatione dei. Quia igitur apostolus magnam habebat superbiam materiam. Primo quantum ad spirituale electionem qua a domino electus est. Actus. ix. ca. Quis electio est mihi iste ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis israel. Secundo quantum ad secretorum dei cognitionem. Unde. ij. ad Corinthios. xij. ca. dicit se raptum in tertium celum et in paradysum ubi audiuit arcana verba que non licet homini loqui. Tertio quantum ad malorum persequendum: quod. ij. ad Corinthios. xj. ca. ait. In laboribus plurimis: in carceribus abundanti: in plagis supra modum: in mortibus frequenter: a iudeis quinquies quadragenas vna minus accepti. Ter virgis cecus sum: semel lapidatus sum: ter-

Quarta
ro pbat
grauitas
superbie.

Permittit
de ruere
et que

De peccato

naufragium fecit. Quarto quantum ad virginalem integritatem: quod ipse dicit. I. ad Corinthis. vii. ca. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum. Quinto quantum ad bonorum operationem: quod I. ad Corinthis. xv. dicitur. Abundantius illis omnibus laboravi. non ego autem: sed gratia dei mecum. Sexto specialiter quantum ad maximam scientiam quam emittit quam spiritus sanctus inflat. Ideo dominus ei adhibuit remedium ne in superbia extolleretur. Et hoc est quod dicitur. Et ne magnitudo reuelationis tibi facte extollat te in superbia: datur est tibi. I. ad meam utilitatem et humilitationem. Datur est inquam tibi stimulus crucians corpus meum pro infirmitate corporis ut anima sanetur. Quia ad istam dicitur quod fuit vehementer afflictus dolore iliaco. Vel stimulus carnis mee. I. concupiscentie surgens ex carne mea: a qua multum infestabatur. Vnde Augustinus dicit quod inerat ei mors concupiscentie: quam tamen diuina gratia refrenabat. Iste inquam stimulus est angelus sathane. I. angelus malignus. Est autem angelus a deo missus seu permissus sed sathane intentio est ut subuertat: dei vero ut humiliet et probatum reddat. Timear ergo peccator si apostolus et vas electiois securus non erat. Hec Theobaldus. Hinc Hieronymus in epistola ad Eustochium filiam sancte Paule de virginitate seruanda: epistola incipit. Audi filia et videz inclina aure tuam: dicitur sic. Si apostolus vas electiois et preparatus in euangelium christi: ob carnis aculeos et incertiva victorum respicit corpus suum et futurum subijcit ne alijs predicans ipse reprobus inuentus. Et tamen videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis sue et captiuum se in lege duci peccati. Si post nuditatem ieiunia: fames: carceres: flagella supplicia in semetipsum reuersus exclamat. Infelix ego homo quem quis me liberabit de corpore mortis huius. Tu te putas securam esse debere: Caue queso nequam de te dicat deus. Virgo israel cecidit: et non est qui suscitet eam. Audeter loquar. Cum omnia possit deus suscitare: virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pena: sed non valet coronare corruptam. Hec Hieronymus. Ex dictis patet quarta ratio qua probatur superbia fore omnium peccatorum grauissimum. Ex hoc ipso quod per eius remedium: deus permittit hominem incidere in alia peccata minora. Propterea Isidorus in ii. libro de summo bono. xxxvii. dicit sic. Omni vicio deterior esse superbia: seu propter hoc quod a summo bono et eius culpa sentit. Luxuria vero carnis ideo notabilis omnibus est: quoniam statim per se turpis est. Et tamen pensante deo: superbia minor est. Sed quod detinet superbia et non sentit: labit carnis luxuria: et per hanc humilitatus et a confusione surgat et a superbia. hec Isidorus. Ideo glossa super illo verbo psalms. Superbi inique agebunt vsque quoque: dicit sic. Maximum peccatum in homine est superbia: quod inde manauit nisi delicta origo Super qua auctoritate formatur talis ratio. Illud est maximum et grauissimum omnium peccatorum quod est vniuersale principium et origo omnium. sed superbia est huiusmodi: ut patet ex auctoritate allegata: ergo est grauissimum omnium peccatorum. Item super illo verbo David. Emundabor a delicto maximo. glossa dicit sic. A delicto maximo. I. a delicto superbie quod est vltimum redeuntibus ad deum et primum recedentibus a deo. Super quam auctoritate formatur talis ratio. Illud est grauissimum omnium peccatorum pro quod primo a deo recedit: et vltimo ad deum redit: sed tale est superbia ut dicit glossa allegata: ergo superbia est omnium peccatorum grauissimum.

Culpa superbie minus sentitur

Nota tria maxima superbie est peccatum generale

Superbia est omnium peccatorum periculosissimum. Nota ergo tria de superbia secundum Robertum holkor in commento clarissimo super li. Sapientie. lxxij. Primo superbia inter omnia vicia est magis generosum nascendo. Secundo est peccatum magis animosum inuadendo. Tertio est viciu magis caute/losum alluciendo. In primis superbia inter omnia peccata est valde generosum nascendo quod est spirituale virtute quod inter angelicos spiritus adiuuentu est. In nobilibus mentes nimis impedit et agitat. Vnde Hieronymus ait Superbia natiue celestis: sublimium appetit merces et quasi ad proprios reuolans ortus: appetit gliaz puritate hominum irumpere: que de gliaz puritate angelorum erupit: ut quos inuenit participes natu

re faciat cōsortes rutne. Hec Hiero. Etā Hugo. In. f. li. de aia inq̄r. Supbia
 in celo nata est: sed velut inemor q̄ via inde deciderit: illuc postea redire nō po
 tuit. Hec Hugo. Secō supbia est viciū valde aiosum inuadēdo: qz nō p̄ct
 loco: nō p̄sone: nō tēpori: nō statū. Nō parit qdē supbia loco: qz q̄nto loc⁹ so
 lennior: tāto supbia p̄mptoz. Un̄ i p̄gregationibz: in p̄dicationibz: in q̄buscūq̄
 qz negocijs publicis statim supbia se imiscet: qz in ecclia in loco sacro valde lu
 crat: vbi virtusqz sexus p̄sone in ornatu: in gestu: z maxime in ecclia in q̄ p̄ri
 tōi z humilitati se dare deberēt: ostērationi z supbte magis studēt q̄ deuotio
 ni. Etā supbia nō parit altit p̄sone. Nā spūs ille malignus supbie etiā chr̄i
 stū inuasit. Un̄ Leo papa in f̄mone q̄dragesimali q̄ incipit. Licet nobis vile/
 cūssimū appropinq̄nte pascha: ita inq̄r. Semp̄ qdē tibi o aia ch̄iana v̄gilādū
 p̄ra salutis tue aduersa: tū fuit: ne vllus pareret locus tētoris isidijs. Do
 do tibi mator: cautio z sollicitioz est assumēda prudētia q̄n idē hostis tuus acris
 ori seuit inuidia. Et parū infra ita subiūgit. Captat indefessus z p̄sugil si q̄s
 reperiat oues a sacris gregibz negligētius euagantes: quas per p̄cliuia volub
 prātū z deuēta luxurie: in diuersoria mortis inducat. Instāmat itaqz iras: nu
 trit odia: acuit cupiditates: irridet p̄nentiā: incitat gulā. Quē em̄ tētare non
 audeat hostis: q̄ nec ab ip̄o dño Jesu ch̄o conatus sue fraudis abstīnit. Hec
 Leo. De modo tētoris ch̄i habes diffuse Bar. iij. ca. Supbia qz nō pe
 percit p̄mo angelo sed illū sua fraude de celo in p̄fundū inferni p̄strauit. Sic
 pariter p̄mū hōiem Adā q̄ fuit creatus in habitibz naturalibz integris z p̄se
 ctis. Ut breuit supbia aggredit vnūquēqz hōiem etiā sanctū. Et dicere libe
 ar illud Iuuenal. q̄ in sary. iij. ait. Eōē id viciū est hic vintm̄ ambitiosa paup
 rate oēs. Et Gale. ait. Nulla tā celsa hūilitas q̄ dulcedie gl̄ie nō tāgat. Hinc
 Bern. in ser. de aduētu q̄ incipit. Hodie frēs aduētus inicitū: de sic. Quid tu
 supbis terra z cinis: Si supbiētibz angelis de? nō pepcit q̄ro magis tibi pas
 tredo z p̄mis. Nihil ille fecit: nihil opar? est. Tantū cogitauit supbia z in mo
 mēro in tētu oculi irrepabilr p̄cipitar? est: qz iuxta p̄phētā i p̄rate nō stetit. Fu
 gite supbiā frēs mei. Quofo multū fugite. Inicitū ois p̄cti supbia: q̄ tā velocit:
 ip̄m qz sideribz cūctis clarit? micantē eterna obtenebrauit caligie lucifex. Que
 nō mo angelū sz āgeloz p̄mū i diabolū cōmutauit. Un̄ z p̄m̄ iuidēs hōi: quā
 p̄ceperat in semetip̄so i eo pepit inq̄tate: suadēs vt lignū vetricū gustās fieret
 sicut deus sciēs bonū z malū. Hec Bern. Cōsequē supbia nō parit tpi. Nā Supbia
 q̄ro dies fuerit sacratioz sic in natali: pascha: p̄tecoste z h̄mōi: tāto magis in
 festat hōiem: minus tñ nocte q̄ die. Supbia em̄ amat lucē: qz ip̄a z lux sunt d̄ porū
 vna patria. Ambe em̄ tā supbia q̄ lux venerūt de celo. Iō supbi d̄r a sup: qz su
 perbia a super? venit. Vel supbi d̄r qz tendit sup id qd̄ est. Ille q̄ d̄r supbiē q̄
 vult sup se vel su p̄alios ire. vel supbi aut supbiēs d̄r q̄si sup se vt sup alios lens
 etymologia est. Etā supbia nulli p̄cti statū q̄n oēs iuadat. Nā agit at senes
 p̄ra iuuenes z ecōuerso. Religiosos p̄ra seculares z ecōuerso. Dinites p̄ra
 paupes z ecōtra: subiectos p̄ra supiores z ecōuerso. Ut nō sit q̄ se abscondat a
 calore ei?. Tertio supbia est viciū valde cauteloz i allidēdo: qz etiā ex ip̄is
 bontis opibz occasione sumit. Un̄ Aug. in li. de natura z gr̄a: ait. Cetera vicia
 in male factis valēt: sola supbia etiā in recte factis est cauēda. Itēz Augu. in
 epla ad Dioscor? sic d̄r. Elia q̄ppe cerera in p̄ctis. supbia p̄o in recte factis rī/
 mēda est. Ne illa q̄ laudabilr facta sūt ip̄i? laudis cupiditate amittant. Hec
 Aug. Et in regula ad clericos Augustin? d̄r. Alia q̄cūqz inq̄tas in mal? opibz
 exercet vt f̄tār: supbia p̄o etiā bontis opibz insidiat vt pereār. Sed q̄stio anē
 mū pulsat. Nā ex p̄bis Aug. videt q̄ supbia nō sit grauissimū oim p̄ctōz. Et
 formo talē rōnē arguēdo sic. Quāto em̄ aliqd̄ p̄ctm̄ difficilīus cauet: tāto vide
 tur esse leuius: sed superbia difficilīme cauet: qz vt inq̄r Augustinus in aucto

Supbia
est viciū
aniosum
Supbia
aggredit
omnes.

Supbia
ch̄m: d̄ta
bolus tē/
tauit.
Nota

Supbia
nō pepcit
p̄mo āge
lo nec p̄r
mo homi

Supbia
nō p̄cti tē
porū

Supbia
nulli p̄cti
statū.

De peccato

ritatib; allegat; supbia etiā bonis opib; insidiat vt pereāt. ḡ supbia nō ē gra-
uissimū pctōz. Rūder huic q̄stioni scūs Tho. i. ij. q. clxij. ar. vj. sic dīcēs. Ali-
qd pctm̄ difficile cauet dupliciter. Vno mō ppter vehementiā ipugnatiōis: sicut
tra vehemēt impugnat ppter suū impetū. Et q̄ ad h̄ difficultus est resistere p̄cu-
piscēte ppter eius p̄naturalitatē: vt dīc in. ij. li. Eib. Et talis difficultas vitan-
di pctm̄ grauitatē pcti dīmīnuit: qz q̄to aliq̄s minoris tentatiōis impetu ca-
dit: rāto graui⁹ peccat. vt Aug. dīc. Alio mō difficile est vitare aliqd pctm̄ p̄-
eius latentia. Et hoc modo supbia difficile est vitare: qz etiā ex ip̄is bonis oc-
cassione sumit vt dictū est. Et ideo signant Aug. dīcēt qz bonis opib; insidiat.
Et i ps. dīc. In via hac q̄ ambulabā abscondēt supbi laqueū mibi. Idcirco mo-
tus supbie occulte sūrpēs nō habet maximā grauitatē anteq̄ p iudiciū ratio-
nis deprehendat: sed postq̄ reprehēsus fuerit p rationē: tūc facile euitat multū
p̄licet rōne. Primo ex p̄sideratione p̄rie infirmitat; fm̄ illud Eccl. x. c. Quid
supbis puluis z cinis: Secūdo ex p̄sideratiōe magnitudis diuie: fm̄ illud Job
xv. ca. Quid te eleuat cor tuū: z q̄si magna cogitans ardentos habes oculos:
Quid tumer; deū spūs tu⁹: Tertio ex imp̄fectiōe bonoz de q̄b; superbit hō:
fm̄ illud Esa. xl. ca. Vis caro fenū: z ois gl̄ia ei⁹ q̄si flos agri. Excitū est fe-
nū: z cecidit flos. Et in c. lxiiij. Easas ait. Et facti sumus vt imūdi oēs nos: z
q̄si p̄anus menstruate vntuerse iusticie nostre. Hec Tho. Ex dīctis patz q̄lter
supbia est pctm̄ periculoissimū.

Quatuor
supbia pos-
sunt vitari

Supbia est signū dānationis in hoīe z q̄ sunt supboz signa.

Ed qz recte clarissimo doctore Grego. in. xxxv. li. mora. ca. xxij. Euidētis-
simū signū reprobōz supbia est. At ecōtra humilitas electōz: vt plen⁹
in trac. de cognitiōe electōz a reprobis explicam⁹. Ideo nō tm̄ oēm sup-
bie notā: totis reassumptis virib; fugere tenemur: sed etiā ppter enormitatē sce-
leris: p̄fortia queq; familiaritates atq; amicitias supboz hoīm cauti⁹ vitare
debem⁹. Exēplo brissimū Hierony. q̄ a teneris annis supbos cūctos desepit.
Vñ Hiero. ad Bigaū hispanū cecū. In ep̄la q̄ incipit. q̄q; mibi multoz sim-
cōscius pctōz: dīc sic. Nihil ita a puertia vitare conat⁹ sum q̄ tumētē animū z
erectā ceruicē dei p̄tra se odia puocantē. Noui em̄ m̄grm̄ z dñm̄ z deū meū in
carnis humilitate dixisse. Discite a me qz mitis sum z humil⁹ corde. Hec He-
ro. Est em̄ supbia rāte malignitat;: vt etiā supbi nō possit tolerare aut diu fer-
re aliū supbū. Iō Innocēt⁹ in li. de miseria p̄ditōis humane: dīc sic. Vis fere
victosus diligit sibi silem: solus supbi odit elatū. vñ int supbos sp̄ sunt iurgla.
Hec ille. Sz occurrit dubitatio. Cū em̄ dbeam⁹ vitare p̄fortia supboz iuxta
p̄siliū Hierony. q̄rit. Quenā sunt signa supboz hoīm: aut q̄lis eoz p̄ditio: vt il-
los cognoscere ac fugere valeam⁹. Huic q̄stioni rūder tres doctores catholici
qz p̄im⁹ est Innocētius papa q̄ i smone brē p̄gnis q̄ incipit. Ferculū fecit si-
bi rex Salomō: dīc sic. Signa p̄ q̄ supbia se foris p̄dijc hec sunt. Supbi sento-
rū nō obseruat mādata: sz iudicat: obiurgat: rebellat: aut murmurat. Simpli-
ces irridet: naturales gestus morib; añponit. In incepto pertinax: in locacitate
mordax: clamorosus in loq̄ndo: fastidiosus in audiēdo: p̄sumptuosus in docēdo.
Vnerosus etiā amicis: impertuosus subiect;: ingrāt⁹ bñficijs: inflat⁹ obsequijs
ceruix inflexibilis: factes resupina: oculi sublimes: huc illucq; furtose respicien-
tes: nares spirātes iurias: z subsannātes scemata risibilia: collū erectū: risus
incōtinēs z subullēs: vultus gestuosus: corp⁹ rigidū: incessus festiuus. z arti-
ficiosus. Ita qz supbia semet ostētat p̄ oīa mēbra fere: z cūcta sibi vēdicat z ser-
uire cogit. Et q̄mū qdē in corde nascit: iuxta illd. Dñe nō est exaltatū cor meū
z Luc. j. Dispersit supbos mēte cordis sui. Deinde p̄ exteriora membra semet
exurit z expompit. Hec Innocētius. Secūdo doctor q̄ responder p̄posite que

Nota qz
debemus
fugere so-
cietatē su-
perboz.

Signa ho-
minū su-
perboz

stion est brissimus Grego. q multa i libris suos moralium dixit de signis hoim
 supboz. Signant aut in xxxv. libro. c. xix. vbi sic dr. Lucris naq supbia apo
 se cogitatioe tumetibus inest clamor in locutioe: amaritudo in silentio: dissolu
 tio in hilaritate: furor in tristitia: inhonestas in actioe: honestas in imagine: ere
 ctio in incessu: rancor in respotione. Hoz mes sp est ad ingeredas ymelias.
 valida ad roleradu infirma: ad obediendu pigra: ad laceffendos fo alios im
 portuna. Ad ea q facere debet z pualet ignava. Ad ea aut q facere no dz nec
 pualet parata. Hec in eo q spore no appetit: nulla exhortatioe flectit. Ad h at
 qd latent desiderat qrit vt cogat: qz du metuit ex desiderio suo vilesce: oprat
 vim in ipa sua volutate tolerare. Hec Gre. Inter oia aut exteriora mebra sup
 bia p oculos magis seipam qst p quasda fenestras ostedit: vt ait Greg. in xxxv.
 lity. libro moralium c. xvj. Altoquin David nequa q in ps. dixisset. Populu hu
 mille saluu facies: z oculos supboz humiliabis. Irey Grego. in xvj. libro mo
 raliu. ca. xxxv. praeclaris illud Job. xxij. c. Qui em humiliatus fuerit erit i gla.
 z q inclinaverit oculos suos ipe saluabit: dicit sic. Recte aut dr. Qui inclina
 uerit oculos suos ipe saluabit: qz qntu p mebroz ministeriu dephedit por. Pri
 ma supbie ostento esse in oculis solet. Hinc em scriptu est. Et oculos supboz
 humiliabis. Hinc de ipso supbientu capite dr. Ome sublime vider. Hinc de
 illa q ei p infidelitate adbesit scriptu est. Generatio cui? excelsi sunt oculi z pal
 pebre ei? in alta surrecte. Oculos q inclinare est nullu respicendo despiciere: sz
 seminoze atqz impari cu ceteris qs aspicit estimare. Saluabit itaqz q oculos in
 clinat: qz q falsum supbie ptece deserit: veritat? altitudine ascendit. Hec Gre
 go. Properea chris z purissima pgo q fuerunt duo clarissimi fontes humilitatis
 z clemetie habebat oculos misericordes/modestos/simplices/depressos atqz
 clemetes. Tertio doctor q ruder qstioi nostre est mgr Guilhelmus palidus q
 fuit natione gallicus ordis pdicatorz vir ra in diuinis scripturis q secularibz
 litteris eruditissimus: z q plura clarissima in vtraqz facultate volumina edi
 dit. Hic in summa de vicijs z vtiutibz tractatu de supbia dr sic. Omis supb
 est intolerabilis: habitu supfluis: incessu pomposus: sibi qz inest ceruix erecta
 facies torua: truces oculi: de loco supiori semp tractat: melioribz se pferri affe
 ctat: sententias suas: factaqz z pba factat: reuerentia in obsequio non seruat.
 Hec Guilhelmus. Patet itaqz ex dictis respotio qstionis. Sz ad maiore oim
 doctorz intelligenca sunt diligent aliq pnderada. Et pmo q int oes spes sup
 bie nulla periculosa: nulla maior intortatio animaz: nullu int oia signa re
 proboz euidet? q illa supbia q regit signis humilitat. hec no mea: sed diui
 Hieronymi snia est. Chri ad Cellantia in epla q incipit. Uetus scripture cele
 brata sententia est: ita inqt. Aliud est em pntu habere: aliud pntis similitudi
 ne. Aliud est rez ymbzas sequi: aliud pntu. Vltro illa defo: mior est supbia
 q sub quibusda humilitatis signis later. Nescio em quomodo turptora sunt vti
 eta cu vrtutu specie celant. Hec Hierony. Hinc Marcus tullius in primo li
 bro de officijs dicit sic. Torius aut intusticie nulla capitalior q eoz: q cu ma
 xime fallunt id agunt vt boni viri esse videant. Iteru nota q virtus humili
 tatis q directe opponit superbie: no solu in toto corpore dtutne legis comen
 datur eo q sit apertissimu signu electoz dei: sed etia ab vniuersis tam phis q
 doctoribz vsqz ad astralaudibz extollit: qz est cōseruatrix custosqz virtutu oim
 Idcirco toto cordis desiderio querendu nobis est: que sit vera humilitas: ne p
 veritate ymbzas sequamur errorz: z tandē inuentamur eterna mercede frustra
 ti: qz sicut diuus Hieronymus ad Demetria in epla: q incipit. Si summo in
 gento: scribit sic. Quamulti supbia libertatis loco ducit. Adulatoe p huill
 tate suscipit: malicia prudentie amplectunt vice: z stulticie simplicitatis no
 men imponit: atqz fallaci ac pessima decepti similitudie vicijs p pntibz glo

Signatu perboz.

Supbia p oculos seipaz on tar.

Que sit maior supbia int oes spectes eius.

Huillitas ra a phis q docto ribz extol litur.

De peccato superbie

riant. Hec ille. Quapropter ipse pater doctorum Hieronymus ultra medium eiusdem
Que sit eple pulcre ostendit nobis quod sit prius vere humilitatis ut illam amplecti ac sequi
vera humilitas. valeamus: ita subliges. Fictam humilitatem fugies: illam sectare quam par est: quam Christus
docuit: in qua non sit superbia inclusa. Dulci enim pruritu et umbra: veritate et pau-
ci sequuntur. Perfacile est enim aliquem vestem habere preceptam: salutare submissius: man-
nus et genua deosculari: inclinatio in terram capite: oculisque delectis humilitatem
ac mansuetudinem polliceri: lenta voce ac tenui sermones infringere: suspirare cre-
brius: et ad omne verbum peccatorum ac miseris se acclamare. Et si leui sermone offen-
sus sit continuo attollere supercilium: leuare ceruicem: et delicatum illius oris sonum infano
repente clamore mutare. Alia nos humilitatem Christus docuit quam nos ad exemplum
suum hortatur dicens. Discreta a me quia multus sum et humilis corde. Qui cum maledice-
ret non maledicebat: cum patere non comminabatur. Quam nobis humilitatem beatus
Petrus insinuat. Misericordes inquit et humiles non reddentes malum pro malo nec
maledictum pro maledicto. Auferantur omnia maledicta verborum: cessent simulati gestus
et ante occasionem sermo placidus. Verum humilem patientiam ostendit iniurie. Nullus
quam unquam in mente tua vultus sit vici locus: nihil in re superbum nihil arrogans: ni-
hil in te fastidiosum. Apud deum non est quietus humilitate sublimis. Hec Hiero-
ny. Etiam Hieronymus ad Antonium monachum cui superbie crimine impingit: eo
quod decem in terpellatus epistolis non responderit (et est principium epistole) ita inquit. Dominus
noster humilitatis magister discipulis de dignitate discipulis unum apprehendit
et paruulis dicens. Quicumque vestrum non fuerit conuersus sicut infans: non potest
introtro in regnum celorum. Quod ne tamen docere nec facere videretur: impleuit exem-
plo domini discipulorum pedes lauat. dum traditoris osculo excipit. dum loquitur cum Sa-
maritana: dum ad pedes sibi sedente Maria de celorum disputat regno: dum ab
inferis resurgens mulieribus apparet. Sathanas autem ex archangelico fastigio
non aliam ob causam nisi perarantiam humilitati superbia: et iudicium plus primas sub
carbedras et salutationes in foro vendicans. Depurato antea in stilla situ legen-
tium prolo succedente delectus est. Contra sophisticas quoque seculi et sapientes mundi
Petrus et Jacobus piscatores miscunt: cuius rei causa scriptura ait. Super-
bis deus resistit: humilibus autem dat gratiam. Vides frater quale malum sit: quod auer-
sarium habet deum: ob quod in euangelio. Et phariseus arrogans spernit: et humilis
publicanus audit. Hec dicit Hieronymus. Et sic pater quod vera humilitas est
qua deus de se parua extimat et bona alterius sine inuidia et liuore commedit: ut
inquit beatus Gregorius. Vel humilitas vera est: quam homo verissima sui cognitione sibi
meriti vilescit: quod sicut ait beatus Bernardus super Lancelcum. Verecunda quippe et hu-
milis debet esse satisfactio qua emendat superbia transgressio. Vel secundum Hugo-
nem humilitas est ex intuitu proprie conditionis voluntaria mentis inclinatio. Hinc
Cassiodorus super illud David. Humiliaris sum usquequaque: dicit sic. Per huius
militatem membra Christi sciunt diaboli vicisse superbiam. per hanc fideles supra
regna proficiunt. Per hanc superbia tyrannica superat. per hanc in eternum mar-
tyres coronantur: nec potest dici profectus qui hac virtute est priuatus. Hec Cassio-
dorus. Demum si scire optas quam superbia vel vanagloria: ambitio: presumptio: hy-
pocrisis: et alie species superbie sunt peccata mortalia vel venialia: vide in tractatu
de cognitione peccatorum mortaliu et venialiu. Sed quot autem quante sint species aut
fille superbie ostendit quidam auctor sine nomine qui fuit acutus ac vehementis ingenium
in his versibus dicens.

Nota

Nota

Ambitio superbi: ridet: presumptio: iudex
Curiosus: ingratus: blandus: scandala reddit
Blasphemus: dubius: non fidus: scissina: pphanus
Inanis: iactans: contumeliosus: non obedire
Hypocritus: discors: durus: se diligit: audax

De peccato auaricie.

Auaricia que grece dicitur phylargiria est inordinatus amor habendi diuitias fm Tho. in. j. ij. q. lxxxij. ar. j. z in. ij. ij. q. cxv. vij. ar. j. Et itez in comento aureo sup pma epla ad Tim. c. vj. Et fm Hugonē in. ij. li. de claustro anie. Auaricia est sua illicite retinere z aliena concupiscere. Vel auaricia est amor diuitiarum insatiabilis. Propterea Irido. in. x. li. Erym. dr sic. Auarus ex eo dicitur est qd sit auidus auris: z nunq opib; expleat. z qntū plus habuerit tantū plus cupiat: Flacci sup h̄ concordare snia q̄ ait. Semp auarus eget. Et Salusti. Nec auaricia copia neq inopia minuit. Hec Irido. Nec solū auar⁹ dicend⁹ est qd rapit aliena: vt inqt Aug. sed ille auar⁹ est qd cupide seruat sua. Vel fm b̄rum Tho. in. ij. ij. q. cxvij. ar. ij. Nomen auaricie ampliatū est ad omnē inmoderatū appetitū habēdi quācūq; re: sicut Gre. dr in q̄daz hom. qd auaricia nō est solū pecunie: sed etiā scētie z altit rudinis: cū sup debitū modū sublimitas ambif. z h̄ auaricia nō ē spūale peccatū. Et h̄ mō loquit Aug. in. ij. li. de libe. ar. sic dices. Auaricia q̄ grece phylargiria dr nō in solo argēto vñ nomē duxisse resonat: sed in oib; reb; q̄ inmoderate cupiunt intelligēda est. Etia Hugo in. ij. li. de claustro aie sic ait. Auaricia est glie: seu q̄rūlibet rez insatiabilis z inhonesta cupido. Itex Aug. z al legat a mgro sniaz in. ij. li. dist. xxj. di. sic. Auaricia est immoderata h̄ndi cupiditas: q̄ nō tm pecunie: sed etiā altitudinis z scētie: cū sup modū sublimitas ambif. Sed occurrit dubitatio: si auaricia est appetit⁹ inordinat⁹: nō soluz pecunie: sed etiā scie: honoris z culuscūq; alteri⁹ boni. Cū supbia sit inordinatus appetitus scie z honoris: sequit qd supbia sit idē pctm qd auaricia. h̄ est falsuz: qz supbia z auaricia sūt duo distincta pctā q̄ pdicta diffinitio general⁹ d auaricia nō est bona nec sufficēter dara. Huc obiectiōi r̄ndet serus Tho. in. j. ij. q. lxxxij. ar. ij. vbi dr: qd supbia z auaricia duplr dnt. Primo qz supbia respicit pctm ex pte auersiois a deo: cui⁹ pcepto supbus subijci recusat. z iō supbia dr inctū pcti: qz ex pte auersiois incipit rō mali. Auaricia aut respicit pctm ex pte auersiois ad bonū comutabile ex q̄ pctm qdāmō nutrit z fouet. Nā ois pctm ex appetitu iordiato imutabil bōi. z idcirco appetit⁹ illi⁹ bōi. s. diuitiarū qd inuat ad psequēdū oia t̄palia bōa: radix pctōz dr. Scdo differt supbia ab auaricia: qz cū supbia sit iordiar⁹ appetit⁹ p̄rie excellētie: ille tal appetitus p̄cellēdi i honorib; v̄l scia v̄l pecunia v̄l potētia z h̄mōi ē supbia. Auaricia aut ē appetit⁹ iordiar⁹ ad q̄rēdi v̄l retinēdi pdicta. z sic p̄z quō dnt supbia z auaricia. Sz itex qd aim pulsat. Dīc ei Paul⁹. j. ad Tim. vj. c. qd radix oim maloz ē cupiditas: quā qdā appetētes errauerūt a fide. Nā radix ē qdā pnciplum arboris. z ita videt qd idē sit radix pcti z inctū pcti. Sz supbia vt dr Eccl. x. c. ē inctū ois pcti: q̄ auaricia icouenit dr radix oiz maloz. Huc qōnt r̄ndet s. Tho. i p̄mēto aureo sup p̄ia epla ad Tim. vj. c. lec. ij. Et itex i. j. ij. q. lxxxij. ar. j. sic dī. Notādū ē h̄ qdā qd cupiditas tripl̄ sumit. P̄io mō pur ē iordiar⁹ appetit⁹ diuitiarū: z sic ē spūale pctm. Alio mō h̄z qd sigt iordiatū appetitū cū sustinet bōi t̄pāl: z sic ē gen⁹ ois pcti. nā i oī pctō ē iordiatū que r̄sto ad imutabile bonū: vt dcm ē. Tertio mō sumit pur sc̄at qdā iclinatōez nature corrupte ad bōa corruptibilia iordiate appetēda. z sic dīcūt cupiditatē eē radicē oiz pctōz ad similitudinē radicis arboris qd ex tra trahit. alimētū: sic ei ex amore rez t̄pālū oē pctm p̄cedit. Et hec qdē q̄uis va sint nō tm vidēt esse fm it̄ctōnē apli: qd dixit cupiditatē eē radicē oim pctōz. Dāifeste ei t̄bi loquit apls qd eos qd cū vclint diuites fieri icidūt i t̄tationē z in laqueū diaboli: eo qd radix oiz maloz est cupiditas. Vñ manifestū ē qd loquit de cupiditate fm qd ē appetit⁹ inordinat⁹ diuitiarū. Et fm h̄ dicendū est qd cupiditas pur ē spūale pctm dr radix oim pctō r̄u ad similitudinē radicis arboris qd alimētū p̄stat toti arbori Videmus ei qd

Quid est auaricia.

Quo differt supbia z auaricia.

Cupiditas tripl̄ sumit.

De sollicitudine rerum

per diuitias hō adhr̄t facultatē perpetrādi q̄dcunq; pctm̄ z adipsēdī deside
rū cuiuscūq; peccati: eo q̄ ad habēda q̄cūq; r̄palia bona: homo p̄t p̄ pecuniaz
inuari fm̄ q̄ dicit̄ Ec̄cs. x. ca. Pecunie obediūt omnia. Et fm̄ h̄ paret q̄ cupit̄
ditas diuitiaz radix est omniū pctōz. Hec Tho. Ex dicit̄ paret solutio que
stiois z q̄lter supbia dicit̄ initiū: z auaricia radix pctōz. Ampli⁹ solet dubi
tari: an liceat alicui thesauros accumulare. Huic q̄stioni respōdet Hugo de ar
gentina ordinis p̄dicatoz in cōpendio theol. li. ij. ca. xxix. sic dicit̄. Notandū
est q̄ q̄s p̄t thesaurizare ex affectu auaricie absq; inr̄tione necessitatis p̄rie
vel aliene. Et h̄ modo thesaurizare oib; est ph̄bitū. Alio mō p̄t q̄s thesauri
zare ex p̄uidētia: z h̄ vel cōsideratiōe necessitatis: z sic cōcedit̄ parētib; seculā
rib; ob necessitatē filioz educādoz: vel filiaz p̄ugio tradendaz: nō aut̄ ditan
daz. sed seruato modo vel statu persone. Alio mō p̄t q̄s thesaurizare ex cōsi
deratiōe publice vtilitatis scz regnū defendendū: vel cultus dei ampliādi. z sic
cōcessum ē regib; thesaurizare. Personis aut̄ ecclesiasticis p̄rie nunq; thesau
rizare licet: nec pecuniā etiā tenere inr̄tione seruandi. Jō Ambro. Auz habz
ecclesia: nō vt seruet/ sed vt erogat. Ex p̄dictis paret q̄ duplex p̄t esse amor pe
cunie siue tēporaliū. s. aut respectu necessarij: siue respectu supflui. Cōtra p̄mū
ph̄bet dñs p̄focantē sollicitudinē. contra secundū. ph̄bet thesaurizatōnē. hec
Hugo. Nota h̄c q̄ istud cōpendiū theologie Hugonis: qd̄ qd̄ incipit: Clert̄
ratis theologie: nō est magni Alberti (vt qdā illi falso attribuit) nec est sancti
Tho. sed vt d̄r dñs Joā. de turre cremata cardinalis sc̄i Sixti ordinis p̄dica
toz in li. de cōceptiōe br̄e v̄ginis. c. lvi. cōpendiū istud est dñi Hugonis de Ar
gentina: ordinis p̄dicatoz. Nā cōpendiū sc̄i Thome vt dicit̄ p̄fatus cardinalis
in eodē li. c. lvi. incipit: Exer̄ni p̄ris v̄bū. Idcirco Hugo iniuriā patit̄ ab h̄s q̄
dicit̄ opus magno Alberto vel alteri attribuit̄.

Utrum sollicitudo rerum temporalium sit licita. Et an diuitie sint dicēde
bone vel male.

Or̄a ad maiorē intelligentiā eoz q̄ dicta sunt fm̄ br̄m Tho. in. ij. q. q.
lv. ar. vj. vbi mouet dubiū: vtrū sollicitudo rez tēporaliū sit licita. Hāz
dicit̄ q̄ sollicitudo tēporaliū tripl̄r p̄t esse illicita. Uno qd̄ mō ex par
te eius de q̄ sollicitamur: puta si tēporalia tanq; finē q̄ram⁹: vt si exerceamus
actū cuiuscūq; vtutis ad finē rez tēporaliū: z talis sollicitudo semp̄ d̄r esse
illicita. De qua Grego in. xv. li. moral. ait. Amat̄ pueri hoies p̄ hui⁹ mundi
gl̄ia tribulatiōes: cunctisq; p̄ ea sudorib; libent̄ seruiūt: z grauiū laborz iugo
deuotissime colla submitrūt. Et infra subtūgit sic. Prayoz mēs hui⁹ mundi
seruitio dedita z rez tēporaliū fatigatiōib; assuera: etiā sibi libere vacare li
ceat: subesse tñ terrentis sudorib; festinat. Hec Gregori⁹. Sc̄do mō p̄t esse
tēporaliū sollicitudo illicita p̄pter supfluiū studiū qd̄ apponit̄ ad tēporalia pec
randa. p̄pter q̄ hō a sp̄ualib; quib; p̄ncipali⁹ inseruire debet retrahit̄. Et iō dicit̄
Dart. xij. c. q̄ sollicitudo seculi suffocat̄ p̄bum. Tertia mō dicit̄ sollicitu
tudo tēporaliū illicita ex parte timoris supflui: qñ. s. hō timet ne facēdo qd̄ de
bet necessaria sibi deficiat. Unde si aliq; cū isto timore sollicitaret res tēpora
les: illicita esset talis sollicitudo: ideo a christo ph̄bet. Nā ch̄s nō ph̄bet nisi
illicitū. p̄terea Dart. vj. ca. ait. Nolite solliciti esse dicētes: quid manduca
bimus: aut qd̄ bibem⁹: aut q̄ operiemur. hec em̄ omnia gentes inq̄runt. Sc̄t̄
em̄ pater vester qz his omnib; indigetis. Cōcludit̄ ergo sanctus Thomas sic
dicens. Principali⁹ nostra sollicitudo esse debet de sp̄ualibus bonis: sperā
tes q̄ etiam tēporalia nobis pueniant ad necessitatem si fecerimus quod de
bemus. Unde veritas Dart. vj. ca. ait: Querite ergo primum regnum dei
z iusticiam eius: z hec omnia adiicient̄ vobis. Etiā notanda sunt aurea verba
sancti Thome in. ij. li. cōtra gentiles. ca. cxxxij. vbi dicit̄ sic. Fuerunt etiā aliq̄

An liceat
thesau
ros accu
mulare.

Notate
ecclesia
licet.

Triplex
sollicitu
do tēporali
um.
Prima

Sc̄da

Tertia

q̄ p̄fectionē vite sectantib; dicebāt nullā sollicitudinē esse habendā: neq; medicā
do neq; laborādo: neq; sibi aliqd̄ reseruādo: s; oportere eos a solo deo sustētā
tionē vite expectare. Propter qd̄ dicit **Mat. vj. ca.** Nolite solliciti esse aie qd̄
māducentis aut bibatis: aut corpi vestro qd̄ induamini. **Et iter.** Nolite in cras
stinū cogitare: h̄ aut̄ videt̄ oīno irrōnabile. Stultū est em̄ velle finē z̄ p̄termittē
tere ea q̄ sunt ordinata ad finē. Ad finē aut̄ comestiois ordinat̄ sollicitudo hu
mana p̄ quā sibi victū p̄curat. Qui igit̄ absq; comestioē vivere nō possunt ali
quā sollicitudinē de victu q̄redo debet̄ h̄re. Præterea sollicitudo terrenoz̄ nō
est vitanda nisi qz̄ impedit̄ p̄replationē eternoz̄. Nō pōt̄ aut̄ hō mortalē carnē
gerēs vivere: qn̄ ml̄ta agat qb; p̄replatio interrūpat̄. sicut̄ dormiēdo: comedē
do: z̄ alia hmōi faciendo. Neq; igit̄ p̄termittēda est sollicitudo eoz̄ q̄ sunt ne
cessaria ad vitā p̄pter impedimētū p̄replationis. sequit̄ etiā m̄ra absurditas.
Pari em̄ rōne pōt̄ dicere q̄ nō velit ambulare: aut aptre os ad edendū: aut fu
gere lapidē cadentes: aut gladiū irruentē: sed expectare qd̄ deus operet̄: qd̄ est
deū tentare. Nō est igit̄ sollicitudo victi totalit̄ abijcēda. **Hec Tho.** Iterū
in. ij. li. 3̄ gentiles. c. cxxv. idē **Thomas** dicit sic. Est aut̄ oīno irrōnabilis er
ror illoz̄ q̄ putāt oēm sibi sollicitudinē a dño interdicitā de victu q̄rendo. Dis
em̄ actus sollicitudinē requirit̄. Si igit̄ hō nullā sollicitudinē de reb; tēporalib;
habere debet. sequit̄ q̄ nihil temporale agere debeat: quod neq; possibile neq;
rōnabile est obseruari. Deus em̄ vn̄icusq; rei ordinauit actioēs fm̄ p̄teratē sue
nature. Hō aut̄ ex spūali z̄ corpali natura p̄ditus est. Necessariū est igit̄ fm̄ di
uinā ordinatōnē vt̄ corpales actioēs exerceat z̄ spūalib; intrēdat. Et tāto p̄fe
ctior est q̄nto plus spūalib; intrēdit̄. Nō est igit̄ mod⁹ p̄fectiois hūane q̄ nihil
corpale agat: qz̄ cū corpales actioēs ordinent̄ ad ea q̄ sunt necessaria ad p̄serua
tionē vite: siq; ea p̄termittit̄ vitā suā negligit̄: quā q̄libet̄ p̄suare tenet̄. Expe
ctare aut̄ a deo subsidiū in qb; se aliq; pōt̄ p̄p̄riā actionē inuare p̄termittit̄ p
p̄ria actione est inspiēt̄ z̄ deū tentantis. **Hec Tho.** Facit̄ ad h̄ p̄positū norabi
le exēplū qd̄ legit̄ in vit̄ s̄ctoz̄ patz̄. Nā quidā patres p̄replatiū venerunt ad
v̄strandū br̄m Antonū. Facta oratioē ab eis vocauit̄ eos br̄s Anton⁹ vt̄
cū fratrib; suis operib; vacarent/ p̄ victu adq̄rendo. Qui dixerunt br̄o Anto
nio. Nobis pat̄ nō licet̄ laborare manib; qz̄ cū simus p̄replatiū nobis solū in
terest̄ vacare p̄replationi. Quib; dixit̄ br̄s Anton⁹. Nos q̄ carnales sumus
vacabimur operib; vt̄ victu sustentemur: vos aut̄ q̄ p̄replatiū estis cōtempla
tionī vacabitis. Tandem hora none beatus Antonius cū fratrib; suis cibum
sumpsit: nō vocatis fratrib; cōtemplatiuis. Itaq; hora prandij iam transacta
z̄ fame stimulante surrexerūt illi fratres ab oratione z̄ dixerūt beato Antonio
Abba pater hora transacta est z̄ fame cruciamur: quare nō vocasti nos vt̄ tes
cum z̄ cum fratribus tuis pranderemus. Tunc respondit̄ beatus Antonius.
Vobis qui spūituales estis comedere nō licet: nobis aut̄ q̄ carnales sumus ne
cesse est vt̄ comedamus. Itē igit̄ ad p̄replationē: nos vero operib; manū
vacabimur: sine qb; sustentare nō possum⁹. Et sic cōfudit̄ eos br̄s Anton⁹.
Cōcordant̄ hūc cōclusioni auctoritates sacre scripture. Nā deus dixit̄ **Ade z̄**
successorib; suis. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. **Gen. ij. ca.** Null⁹ aut̄
pōt̄ in sudore vti pane vel reb; t̄palib; nisi sollicitudinē interueniēte. 3̄ sollicit̄
tudo nō phibet̄ nisi fuerit̄ in debita. **Et Paul⁹ ad Eph. ij. ca.** Qui furabat̄
sā nō furef̄: magis aut̄ laboret̄ operādo manib; suis qd̄ bonū est: vt̄ habeat̄ vñ
tribuat̄ necessitatē patiēt̄. **Hec ibi.** Ex dictis patz̄ q̄ sollicitudo discreta circa
t̄palia laudabilis est. Sillr̄ dicēdū est de amore discreto diuitiaz̄ z̄ aliaz̄ re
rū hmōi. Sūt ei diuitie z̄ res t̄pales bone z̄ laudabiles p̄ se ac p̄fomes nature sūt lauda
nre. Nā vidit̄ de⁹ cūcta q̄ fecerat z̄ erat̄ valde bona **Gen. j. c. i.** in specte sua nō biles z̄ q̄
poterāt esse meliora. Nō est igit̄ p̄ctm̄ diuitias possidere: s; p̄ctm̄ ē diuitias male modo.

Sollicitudo t̄pa
liū quō ē
habenda.

Hō eget
duplici cō
bo: spūali
z̄ corpali

Exm̄ no
tabile.

Diuitie

De peccato

possidere. **Uñ fm Hlerō.** aliud est hñe diuitias: aliud est seruire diuitijs. Proh
 preea in explanatiōe sup **Har. li. j. sup illud.** Nō potest deo fuitre z māmone
 dr sic. Nō dicit: q̄ habet diuitias: s; q̄ seruit diuitijs. Qui em̄ diuitiaz seru^o est
 diuitias custodit vt seru^o. Qui aut̄ fuitutis excusserit iugū/ distribuit eas vt
 dñs. **Hec Hlerō.** Utupat̄ q̄ amor inordinat^o diuitiaz: vt dicitū est s. vbi oñs
 sum est qd̄ sit auaricia. Sed amor regular^o discretiōe z sollicitudo discreta rez
 tpaliū laudat̄ a sap̄tib; z dr̄ nō auaricia s; p̄uidētia. **Idcirco** q̄plures sc̄ssim̄
 mī patriarche z reges veteri testamētī magnas possederūt diuitias. **Uñ Adā**
 vetustissim^o parēs noster ditissim^o fuit: cui^o imp̄o oia fuerūt subiecta tā i pa
 radiso q̄ extra paradisum. **Hinc Dauid** in psal. atr. **Q̄ia** subieciisti sub pedib;
 ei^o oues z boues vniuersas insup z pecora cāpi. **Hoc** q̄z fuit p̄nceps magn^o et
 ditissim^o: solus cū gñatione sua a diluuij snia except^o a dño. **Hic** tres filios ha
 buit: q̄ tres mūdi partes Asiā: Africā: z Europā sua generatione repleuerūt.
Nā filij Sem Asiā occupauerūt: filij Chā Africā: filij No Japhet Europāz.
Abraā etiā fuit diues valde: p̄pter cui^o opes nō poterāt pastores ei^o habitare
 cū pastorib; Loth nepotis sui. Propterea cū facta fuisset rixa int̄ pastores vtri
 usq; cupiēs Abraā tollere causas discordie: dixit ad Loth; vt pr̄z **Gen. xij. c.**
Ne queso sit iurgij int̄ me z te: z inter pastores meos z pastores tuos: fratres
 em̄ sum^o. **Similit̄** Isaac: Jacob: Joseph: **Moyse:** Aaron: Josue: **Bedeon:**
Job: **Dauid:** **Jostas:** **Ezechias:** **Salomon** fuerūt ditissimi. **Et** partē **Gregori**
us Siluester z ceteri summi p̄rifices: cardinales: archiepi: epi: z alij pastores
 ecclie dei. **Sc̄ssim^o Ludovicus** rex **Francorū:** **Alcodem^o:** **Joseph** ab artima
 thia: **Sache^o** p̄nceps publicanorū: hi oēs fuerūt diuites z sc̄ssim̄. **Nō** est q̄ cē
 sus in crimie: sed affect^o inordinat^o. **Hinc sc̄us Tho.** in. **ij. li. q̄ gentiles. c. cxxx**
ij. dr̄ sic. Exteriores qd̄e diuitie sunt necessarie ad bonū p̄rutiū: cū p̄ eas sustē
 temus corp^o z alijs subuentam^o. **Oporet** aut̄ q̄ ea q̄ sunt ad finē ex fine boni
 tarē accipiāt. **Neceste** est q̄ exteriores diuitie sint aliquid bonū hois: nō tñ p̄n
 cipale: sed q̄t̄ secundariū. **Nā** finis p̄ncipalit̄ bonū est: alia p̄o fm q̄ ordinant̄ i
 finē. **Et** infra ita subiūgit. **Intantū** igit̄ diuitie bone sunt inq̄ntū. p̄ficiunt ad
 vsum p̄rutiū. **Si** p̄o iste modus excedat̄ vt ipeditat̄ vsum p̄rutiū: nō tā int̄ bona
 cōputanda sunt: sed int̄ mala. **Uñ** accidit̄ q̄busdā bonū esse habere diuitias q̄
 eis vniunt ad p̄rutes: quibusdā vero malū est eas hñe q̄ p̄ eas a p̄rute retrahūt:
 vel nimia sollicitudine: vel nimia affectiōe ad ipsas: vel etiā mētis elatione ex
 eis p̄urgere. **Hec Tho.** **Etiāz** **Sen.** ad **Lucil. ait.** Illa bona fortune ex nob̄ p̄
 det̄: nō ex illis nos. **Valētior** em̄ om̄i fortuna est anim^o: z i vtrāq; partē ip̄e res
 suas ducit. **Br̄e**q; ac misere vite ip̄e sibi cā est. **Val^o** ei oia i malū p̄it: rect^o atq;
 q̄ iteger corrigit praua fortune. **Hec Sen.** **Ex** dicitis pr̄z q̄it̄ hō se debeat ha
 bere circa sollicitudine vel amore rerū temporalū: z q̄ diuitie de se nō sunt in
 crimine: sed affectus z amor inordinatus.

Antiqui
 p̄res erat
 ditissimi.

Nō est cē
 sus in cri
 mie s; af
 fecus.

Diuitie
 sūt instru
 mēta vī
 rutiū.

Qualit̄ scripture sacre/doctores catholici ac genti les p̄bi auariciam detestant̄.

Oēs sapi
 entel̄ auar
 ritā dete
 stant̄ no
 uē rōnib;
 Quare
 auaricia
 cōparat̄
 idolatrie.

Emū scire debes p̄ter ea q̄ dicta sunt in decimo p̄cepto diuise legis (vbi
 agit̄ de cupiditate rex. primi) q̄ oēs scripture sacre z parit̄ oēs doctores
 catholici z gentiles p̄bi auariciā detestant̄ nouē rōnib;. **Primo:** qz auar
 ritia est horribile pctm̄: z cōparat̄ idolatrie. **Uñ** **Paulus** ad **Eph. v. ca.** dicit
 sic. **Hoc** autē sc̄ctore intelligentes q̄ omnis fornicator aut immūsus aut auar
 ritus quod est idolorū seruitus nō habet hereditatem in regno christi z dei. **Hec**
Paulus. **Nora** fm **Thomā** i cōmento aureo sup hoc passu: lectiōe. **ij. q̄** apo
 stolus vocat hñc auariciā idolatriam: qm̄ idolatria est quādo honor solū deo de
 bitus impendit̄ creature. **Deo** aut̄ debetur honor dupliciter. s. vt in eo finet̄

nostri pstitutam: z vt in eo fiducia nram finalr ponam. Qui g h in creaturis ponit re est idolatris. Hoc aut facit auarus qui sine suu in re creata ponit et etia cora sua fiducia. Hinc *Sec. viij. ca. Auru suu z argentu suu fecerunt sibi idola vt interirent.* Quia vt dicit *Prouer. xj. ca. Qui confidit in diuitijs suis corruet.* Vel auaricia dicit idoloru seruitus quia auar' exhibet creature qd debet creatori. i. fide spem / z charitate. Hec em exhibet auar' pecunie z diuitijs suis: *Utm Chrys. sicut idolatre venerant idola nec ea p reuerentia tangebant re audet: ita auarus pecunias venerat z eis vri nescit: z vt sacra filijs nepotibz z p nepotibz intactas conseruant.* Vel fm *Thoma in. ij. q. cxvij. ar. v. in responsione ad quartu argumentu.* Auaricia coparat idolatrie per quandam similitudine qua habet ad ipsam: qz sicut idolatra subijcit se creature exteriori: ita etia auar' no tm eodem mo: sed idolatra qde subijcit se creature exteriori vt exhibeat ei cultu diuinu. Auar' aut subijcit se creature exteriori immoderate eaz concupiscendo ad vsum: no tm ad cultu. Et to no oportet q auaricia habeat tantam grauitate: quantam habet idolatria. Hec *Tho.* Sz qd aim pulsar. Cu em in alijs pctis ho sine suu ponat in creatura cui amore inheret: qre etia in illis pctis no dr ho idolatrare sicut in pcto auaricie. Huc qont rnder scrus *Tho. in comento aureo sup epla ad eph. v. c. lectioe. ij. sic dicens.* Idolatrare est aliqd exteri' indebite colere. Nunc aut in alijs pctis ponit finis in interioribz qlij in ppria exaltatioe. sed q ponit sine in diuitijs: ponit in eis sine vt in re exteriori: sicut idolatra. Sed nunqd auari' honore deo debitu exhiberes creature: realiter sut idolatre. z p se: *Dico q no: qz in moralibz act' seu opa iudicant ex fine.* Ille g p se est idolatra q intendit p se cultum exhibere creature. Hoc aut no incedit auar' p se sed p accidens. Hoc em facit in qntu supflue z inordinate diligit. Et qd de tali: *Ho habebit hereditate in regno chri z dei.* Hec *Thomas.* Quapropter *Innocenti' in libello d miseria pditiois humane tra in qd.* Auaricia fm aplm est idoloru seruitus: qz sicut idolatra seruit simulacro sic auaricia seruit thesauro. Na ille cultu idolatrie diligenter ampliat: z iste cumulū pecunie libenter augmentat. Ille cu omi diligetia colit simulacru: z iste cu omi cura custodit thesauru. Ille spem ponit in idolatria: z ista spem sua constituit in pecunia. Ille timet murilare simulacru: z iste timet minuere thesauru. Hec *Innocentius.* Et sic patet qliter auaricia est idoloru seruitus.

Auaricia alia rōe cōparatur idolatrie.

Quare magis per auariciā q̄ p alia pctā dicitur homo idolatras

Auaricia est insatiabilis z parit rabiē: Ideo detestanda est.

Ecūdo auaricia a sapientibz detestat: qz est insatiabil' z nunq̄ dr sufficit: sed semp egens z velut sitibūda z famelica rabiē parit. Ho p̄tinue os agit vt deuoret z comedat. Propterea copat auaricia sacco pforato q nunq̄ pot repleti. Vel auaricia assimilat inferno q oia deuorat. *Utm Aug' in qda ser. dr sic.* Auar' velut infern' oia deuorat: veller nullū hoīem esse vt oia solus possideret. Vel auarus assimilat marē in q omnia flumina influūt z tamē nō redundat. Vel auarus assimilat hydropticu. *Utm Greg. in. xlij. li. moral. c. xlij. dicit sic.* Hydropticus q̄ppe q̄ amplius biberit: amplius sitit: qz z ois auarus ex poru sitim multiplicat q̄ cū ea q̄ appetit adcept' fuerit ad appetēda alia amplius anhelat. Qui em concupiscendo plus appetit huic sitis ex poru crescit. Hec *Grego.* Vel auaricia merito copat igni. Quapropter *Greg. in. xv. lib. moral. c. xxxvj. dr sic.* Auaricia desideratis rebus nō extinguit: sed auget. Ho moze ignis cū ligna q̄ cōsumit accepit exerescit. z vñ videt ad momentū flamma p̄tūmi inde paulopost cernit dilatarī. Hec *Gre.* Hinc *Isid. in. ij. li. d sumbo. ca. xli. dr.* Semp em auarus eger: q̄nto magis adquirit tanto amplius querit. Hec solū desiderio augēdi exruclatur: sed amittendi metu afficit. Inopes nascimur in hac vita: inopes recessuri de hac vita. Si bona mundi huius pertura credimus: cur peritura tanto amore cupimus. Hec *Isidorus z Hieron.*

Auaricia q̄b' assimilat.

De peccato

ad rusticū monachū ait. Cū cetera vicia senescere hoīe senescāt sola auaricia su-
uenescit. Et itez. Auaro tā deest qđ haber: qđ nō haber. Quia aut nō habi-
ta cōcupiscit vt habeat aut habita meruit ne amittat. Et dū in aduersis spe-
rat pspera: in psperis formidat aduersa. hec Hiero. Etia Chryf. in li. q. nemo
ledit nisi a seipso: de sic. Nā z ipi diuites si etiā totū mūdū possibile esset possi-
deri a singulis. adhuc tū in desiderio ei⁹ arderēt. Paupes pō dū cupiūt diuiti-
bus equari in sanabile rabiē partunt insanūt: furtiue. Et idē morib diuersos
singulis generat lāguozes. hec Chryf. Boet⁹ qz ppulcre describit insatiabilē
tatē auaricie in. ij. li. de psol. metro scdo sic dices.

Si quātas rabidis flatib incit⁹
Pontus: versat arenas
Aut q̄t stelliferis edita noctib
Celo sidera fulgent
Tātas fundat opes: nec retrahat manū.
Pleno copia cornu.
Humanū miserā haud ideo gen⁹.
Cessat flere q̄relas
Quāuis vota libēs excipiat de⁹
Dulci pdigus auri
Et claris auidos ornet honorib
Nihil tā parta vident.
S; q̄sita vorās seu rapacitas
Altos pādīt hīatus.

Hec Boetius.

Uere lōga nra desideria increpat vita breuis. Incassum mlra portant cur-
surta est q̄ p̄gīt. Ido Sen. in li. de morib: post Tullī. In lib. de senectute: ait.
Vōstro silis est auaricia senilis. Quid em sibi vult nō intelligo. Nā qđ absur-
dus vt dicit solet q̄ quo min⁹ restat vte: eo plus vtiatū q̄rere: z vīa deficiente
augere vtiatū. Hec Sene. S; q̄stio animū pulsāt. Cur diuitie z cetera tēd
poralia bona nō p̄t satiare animā rōnalē. Pro respōsione hui⁹ q̄stionis: nota
preter illa q̄ dicta sunt in explanatiōe decimi p̄cepti qđ diuitie r̄pales sunt finit
te: corporee z trāsitorie. Aīa aut rōnalis est infinita sua capacitate: incorporea
ad inuicē. Vel dic qđ aīa rōnalis assimilāt figure triāgulari cū sit formata ad
imaginē sc̄ssime trinitatis. Sicut q̄ triāgulo p̄p̄t habere tres angulos: ita
diuine essentia cōp̄t habere tres p̄sonas. Ibi em in vna essentia sunt tres p̄-
sone: pater fili⁹ z spūsc̄tus. Similr in aīa rōnali sunt tres anguli. id est tres
potētie. s. intellectus: memoria: z volūtas. Nulla ergo res creata potest satiare
aut replere aīam rōnalē: qz etiā res diuersaz figurarū vna nō p̄t aliā replere.
Nā si accipiat figura triāgularis z ponat in ea figura spherica nō replet p̄t
hoc ipsa figura triāgularis: quia remanent adhuc tres anguli vacui. Et simi-
liter si ponat in ea q̄cūq; alia figura nunq̄ poterit repleri figura triāgularis:
nisi a sola figura triāgulari: q̄ vni formiter replet angulos. Cū ergo mūdus: ce-
li: astra: elemēta: qz terra: aq̄: aer: z ignis sint figure spherice. vñ etiāz se c̄trū
dant orbiculariter: id oīa bona hui⁹ mūdi tā elemēta q̄ elemētata sūt q̄si vni⁹
figure spherice. Que om̄ta si ponerent in corde aīe rōnalis siue sub prāte hoīs:
sic vt ipso hō oim esset dñs: nō p̄t hoc esset cōtētus aut satiat⁹. Declarauit id
modo cupiditas insatiabilis magni alexādrī: de quo Valerī⁹ maxim⁹ in. viij.
li. ca. xv. de cupiditate glie: ita refert: qđ cū ipse alexāder audiret ab anaxarco co-
m̄te suo plures esse mūdōs put accepit a p̄ceptore suo democrito: vehemēter
ingemuit alexāder. Ido dixit: z sunt vba Valerij. Heu miser qđ nec vno qđdem
adhuc sum potitus glia. Proptea Quint⁹ curi⁹ scribit qđ qđā z ex maximis

Aiaztpa
lia bona
satiare n̄
p̄t z q̄re
Aīa assū
milat fi-
gure triā-
gulari.

De Ale-
xādrī ma-
ḡt cupi-
ditate.

natu dixit alexandro: Si dii habitū corpis tui audistat animi tui parē esse uol
 lissent: orbis te nō caperet. altera manu orientē. altera cōtingeres occidentē.
 Hinc Iuuenal in satyra illa q̄ incipit: Quid in terris: ita inq̄.

Unus pelles iuuent nō sufficit orbis

Estuat infelix: angusto lumine mūdi

Ut gyare clausus: scopul' paruq; seripho.

Cū tamen a figul' munitā intrauerit vibē

Sarcophago cōrent? erit: mors sola fatet

Quācula sunt hoim corpusecula

Hec Iuuenal.

Ex dicitis patz q̄ diuitie z cetera bona tpalia nō pnt q̄tare vl' iattare appet
 ritū aierōnal. s; h pōt sola trinitas diuinay psonay: qz ipa est finis ei'. Nā pa
 ter replebit memoriā: fili' intellectū: z spūscūs volūtātē. Et p̄trea int oēs
 creaturas nlla altior/nlla dignior aia hūana. Jō de' in nlla creatura plene q̄
 uit nisi in hoie. Quāuis em̄ p̄ma die creauerit naturā angelicā/celes z lucē: n̄
 tñ q̄uit in illis. Deinde scda die creauit firmamētū qd̄ qdē diuidit aq̄s ab aq̄s
 Noie aut̄ firmamētū intelligit octaua sphaera: sub q̄ p̄tinent sphaere septē plane
 ray. Ex q̄ p̄z q̄ firmamētū mediū ē int̄ celū crystallinū z elemēta/q̄ noie aqua
 rū designant: nec tñ de' in eo q̄uit. z sic de ceteris creaturis: quōq; sexta die cre
 auit hoiem ad imaginē z similitudinē suā. z tūc in eo q̄uit. Tñ Gen. j. ca. 6.
 Cōpleuitq; de' die septimo opus suū qd̄ fecerat: z requiit die septimo ab vni
 uerso ope qd̄ patrarat. Hinc David admirās excellētā creature rōnal: ait in
 psal. viij. Quid est hō q̄ memor es ei': aut fili' hois qm̄ visitas eū. Dimisit
 eū paulo min' ab angel: gl'ia z honore coronasti eū: z p̄stitisti eū sup opa ma
 nuū tuay. Et Job. vij. c. Quid ē hō qz magnificas eū: aut qd̄ apponit erga eū
 cor tuū. Ex dicitis patz q̄ appetit' hois nō pōt satiari in hac vita: sō debet regu
 lari p̄ impertū rōnis. Propterea Sen. in puerbys ait. Pecunie optet impare
 nō seruire. Pecunia si vti scias/ancilla est: si nescias/dña.

In nlla
 creatura
 q̄uit de'
 nisi i ho
 mine.

Quarta est causa oim scelez.

Errōla uaricia est detestabil: qz ex illa fere oia scelera ppetrant: vt fur/
 ra/piurta/homicidia/adulteria/sacrilegia/simonie/discordie/z hmōf.

Quarta
 est cā
 omnium
 scelez.

Tñ Chryf. in. iij. li. p̄tra impugnātes vitā monasticā: d̄t sic. Qui em̄ pe
 cunie amore rapiunt: inuidie qz nequā detestātes piuri/temerarij/audaces/in
 uerecūdi/impudētes/ingrati. mala deniq; oia sint necesse est. Tñ hoiz oim re/
 stis fidelissim' est b. Paul': q̄ radicē oim maloz cupiditatē esse dixit. Qd̄ id/
 ipsum ch̄s an̄ manifestauit cū impossibile esse assereret eū seruire deo q̄ illi vi/
 cio esset obnox'. Hec Chryf. z Iuuenal. q̄ vt ait Hiero. in epla ad Theraciā
 de p̄a circūciōe d̄t p̄ha gētiliū. h poeta in satyra. vij. d̄t sic
 Prima pegrinos: obscena pecunia mores
 Intulit: z turpi frēgerūt secula luxu.

Diuitie molles. Hec Iuuenal. Et sic patz q̄ auaricia est radix oim pctōz: qz
 ex pecunia hō adq̄rit facultatē ppetrādi oia pctā.

Quarta est detestabilis qz corpus destruit.

Quarto auaricia est pctm̄ detestabile: qz corp' euiscerat. Nā diuitie adq̄
 q̄ runt cū labore: possident cū timore: amittunt cū dolore. Tñ auarī labo
 rāt in adq̄rendo: z alij in labores eoz sepe intrāt. z alqñ fures z latrones
 q̄ plerunq; talia diripiunt. aut filij rebelles vel alij heredes. Isti sunt similes
 arance. q̄ telā operādo p̄ muscis accēptendis seipsam euiscerat. Hinc Salomō
 Prouer. xxij. ca. Noli laborare vt d̄teris: sed prudentie tue pone moduz. Et
 iterum ibidem. Non erigas oculos tuos ad opes quas habere nō potes. Proh
 p̄trea diu' Hiero. hortat nos ad cōtemptū rez mundanay in epla ad Thesi
 pbontē vrbicū. Que quidē epistola incipit. Presūptionē meā accusare conat̄

De peccato

Nota au rer: vbi dicit sic. **C**ōsiderem⁹ q⁹ in hac terra hospites sum⁹ z peregrinoz moze
reā sniaz pro dieb⁹ nouissimis habitamus. Vos em̄ de hoc mūdo nō estis: dicit nobis.
Quid ergo in aliena satagimus: Quid turbamur. Nemo in veteriorz extra
nea patria plus eligit possidere q̄ in sua. De his t̄m sollicitudinē h̄ie debem⁹
z curā q̄ nobiscū trāsferre possumus. Ambiat̄ terrena gētiles q̄b⁹ celestia non
debent. **C**ōcupiscāt̄ presentia qui futura nō credunt: ch̄ianis diuitie z hereditas
sūt diuinitas ch̄i. **N**ec em̄ debent egrefere quasi minus a ceteris habeāt
qui auctore omnium perceperūt. **S**upest vt acceptū in corde deū honorent ob
sequijs: operib⁹ colāt: sermone semp z cogitatioe fateant: vt in aduentu ei⁹ nō
eū cōtumaciō z cōtempzioib⁹ puniant: sed cū scriis z deū timentib⁹ coronent.
Hec Hieron. **Q**ua snia apte dat̄ intelligi q̄ amor inordinat⁹ rez tpaliū debz
ratione regulari.

Auaricia est p̄tra deū z primū ideo fugienda est.

Unto auaricia merito est fugienda: qz est cōtra deū: cōtra primū: z cōtra
q̄ tra seipsum: vt dicit sanctus **T**ho. in. ij. q. cxvii. ar. j. in respōsione ad
ij. arg. **P**rimo auarus peccat cōtra deū inq̄ritū p̄ter bonū spale diuitia
rū: cōtēnt̄ bonū eternū. **S**ecūdo auarus peccat in primū: qz plus debito accipit
z cōseruat pecunias z alia bona tpalia in dānū z nocumētū primoz. **S**i ḡ hō
plus debito mō adq̄rit diuitias vel cōseruat: tūc directe peccat in primū: qz
in exteriorib⁹ diuitijs nō pōt vnus hō supabundare nisi alteri deficiat. **N**ō est
em̄ possibile vt bona tpalia possint simul possideri a multis: vt dicit scūs **T**ho.
ibidē. **H**inc **B**oecius in. ij. li. de sol. psa. v. d̄r sic. **Q**uā angustas inopesqz
diuitias quas nec habere totas plurib⁹ licet: nec ad quēlibet sine ceteroz paup
rate nō ventunt. **H**ec **B**oecius. **T**ertio auarus peccat p̄ seipm: qz vt d̄r **T**ho.
deordinat ei⁹ affectus: licet nō deordinet corpus sic p̄ vicia carnalia. **S**ustinet
em̄ auarus multos labores z q̄plura incōmoda. **I**ō d̄r **B**reg. **O**ēs hui⁹ seculi d̄
lectores in reb⁹ terrenis fortes sunt: in celestib⁹ debiles. **N**ā sepe famē: nudita
tē: defectiōne sustinent: z earū rerū se per abstinentiā cruciat: ad quas adipiscē
das festinant. **H**inc **H**iero. ad rusticū monachū. in epla q̄ incipit. **N**ihil ch̄i
no felicitus: cui promittunt regna celoz: dicit sic. **S**i negotiatores seculi tanta
sustinent vt ad incertas periturasqz diuitias perueniant: z seruent cum animi
discrimine que multis periculis questerunt. **Q**uid ch̄isti negotiatoz facient
dum est: **H**ec **H**iero.

Auaricia mentē suffocat: z animā maculat.

Auaricia
hoiez
distrabit

Exto auaricia est fugienda: qz mentē suffocat: animā maculat: z totū hō
minē distrabit. vñ **B**reg. in. xiiij. li. moral. c. lxxxvj. dicit sic. **P**er plum
bum nanqz cui⁹ natura grauis est ponderis/ p̄ctm auaricie spēalit̄ deff
gnat: qz mentē quā infecerit ita grauē reddit vt ad appetēda sublimia attollit
nequaqz possit. **H**ec **B**reg. **P**ropterea antiq̄ phi cōtemnebat diuitias ne mens
eoz a cognitione veritatis tā naturalis p̄ble q̄ astrologie distrabere. **U**nde
Hiero. ad **I**ulianū de filijs z vxore defuncti in epla q̄ incipit. **F**ili⁹ me⁹ frat
tuus: **A**usonius dicit sic. **C**ōtemnis aux. **C**ōtempserunt z multi phi ex quib⁹
etiā vnus vt ceteros sileā multaz possessionū precii protecit in pelago dicēs.
Abite in pfundū male cupiditates: ego vos sumergā nea vobis mergar. **E**t
am ad **P**aulinum presbyter de institutione monachoz: epistola incipit. **B**o
nus homo de bono cordis thesauro: dicit sic. **C**hrates ille thebanus homo q̄n
dam ditissimus cū ad philosophandū athenas pergeret magnū aurū pondus
abiecit: nec putauit se posse z virtutes simul z diuitias possidere. **E**t ad rusticū
cū monachū: epla q̄ incipit. **N**ihil ch̄iano felicit⁹. ita inq̄t. **J**uxta misias hui⁹
t̄pls vbiqz gladios seuētes: sat⁹ diues est q̄ pane nō indiget: nimis potēs est q̄
frire nō cogit. **B**reg. **H**iero. ad saluinā d̄ morte nebridiū: epla q̄ incipit. **V**erēz

ne officiu putet ambitio: de sic. Nec diuiti obsunt opes si eis bn vraf: nec pauid
 perē egestas comendabiliorē fac si int sordes z inopia pctā nō caueat. hec Hiero
 ro. Sed nota ad maiorē euidentiā eoz q̄ dicta sunt aureā sniam diut Hiero
 nymi scribētis ad Pāmachiū in epla psolatoria de dormitioe Paulne vxor
 ris: epla incipit. Sanato vulnere: vbi dicit sic. Nō est satis pfecto z psumma
 to viro opes ptemnere: pecuniā dissipare z p̄cercere qd̄ in momēto z pdi z inue
 niri pōt. Fecit hoc Ebrates thebanus: fecit Antisthenes: fecerūt plurimī q̄s vt
 ctosissimos legimus: plus debet ch̄i discipulus p̄stare q̄ mōi p̄hs glie anial z
 popularis aure ac rumore venale māctipiū. Tibi nō sufficit opes cōtēnere. nisi
 ch̄m seq̄ris. ch̄m aut sequit q̄ pctā dimittit z p̄tutū comes est. hec Hiero.
 Hinc Lactātius in. v. li. diuinaz institutionū. ca. xvj. dicit sic. Diuitie q̄z nō fa
 ctunt insignes: nisi q̄s p̄nt bonis opibz facere clariores. Diuites em̄ sunt nō q̄
 diuitias habēt: sed q̄ vrunē illis ad opa iusticie. Et q̄ paupes vident: eo tñ diui
 tes sūt: qz z egēt z p̄cupiscūt nihil. Eū igit z liberi sūt: z diuites paupibz hu
 militate animi pares simus: apud deū tñ p̄tute discernimur: tanto q̄sqz subli
 mior est: q̄nto iustior. hec Lactātius. Et tandē Lactātius in p̄ncipio p̄mi libri
 diuinaz institutionū ondit q̄ntus fuerit amor inq̄rede p̄itarz apd̄ antiq̄s p̄hos
 q̄ nō solū opes: diuitias: honores: patriā z voluptates: sed etiā publicas ac p̄t
 uatas actiōes z cūcta q̄ animū distrahūt: p̄tēnebāt: vt magis ac magis ad stu
 diū sapie expediti iuenerent. Verba Lactātiū sunt hec. Vagno z excellēti in
 gento viri cū sese doctrine p̄tēnt: deditissent q̄cqd̄ laboris poterat impēdi: p̄tē
 ris oibz publicis z p̄uatis actiōibz ad inq̄rede p̄itarz studiū p̄tulerūt: existimā
 tes multo esse p̄clarū: humanarū diuinarūqz rerū iuestigare ac scire rōnē q̄ in
 struēdis opibz aut cumulādis honoribz inherere: quibz rebz qm̄ fragiles terre
 neqz sūt: z ad solū corpis p̄tinet cultū: nemo melior: nemo iustior effici pōt.
 Erāt qdē illi p̄itarz cognitioe dignissimī quā scire rātope cupierūt atqz ita vt
 eā rebz oibz antepōnerēt. Nā z abiēcisse quasdā res familiares suas z renūciā
 se vniuersis voluptatibz cōstat vt solā nudāqz virtutē nudī expeditiqz seque
 rent. rātū apud eos virtutis nomē atqz autoritas valuit: vt in ea omne summi
 boni premiū p̄dicarēt. hec Lactātius. Ex quo patz q̄ auaricia fugiēda est: qz
 mentē suffocat z torū hoīem distrahit.

Quanta
 egerit p̄bi
 amore sa
 plentie.

Auaricia p̄traria nobilissimā p̄tutibz.

Optimo auaricia fugienda est: qz cōtraria nobilissimā p̄tutibz. Est ei
 cōtraria misericōdie: clementie: dilectioni: ac pietati: q̄ dicunt regie p̄tutes.
 Et sunt maxime inter oēs que ad p̄ximū p̄tinet. Unde super illud. j. ad
 Timoth. iij. ca. Pietas ad oīa vtilis est: glosa Ambrosij dicit sic. Dis sum
 ma ch̄iane discipline in misericōdia z pietate cōsistit: que quidē misericōdi
 am qui habuerit: z si lubricū partat vapulabit quidē: sed nō peribit. hec Am
 brosius. Et ideo Chrysostomus volens nobis ostendere quāte seueritatis ac
 crudelitatis sit auaricia in libro: q̄ nemo ledit nisi a seipso: dicit sic. Infantuz
 amor pecunie oēm animā fatigat vt neqz amicitiarū: neqz propinquitatis in
 terdū etiam: nec cōiugis aut filiorū det amori locum: quibz affectibus int̄ ho
 mines nihil preferē. Amor aut pecunie oīa hec humi deq̄t: pedibz p̄culcat:
 z velut quedā fera z crudelis oīa oim corda possidet z tyrānica dominatione
 deuincit: sicut vt barbarus: feretur crudeliter vt tyrānus: debacchat impuden
 ter: vt meretrix. Nisiqz miseret nunqz pudet. Adest vbiqz dura vbiqz terribi
 lis: vira: inclemēs: impia: truculēta: z cū lupis z vris ac leonibz ferocius sentit
 at. Suavis tñ videt hoibz z amabilis: z quid dico suauis. Velle ipso z fa
 uis dulcior. hec Chryso. Quā snia apre dat̄ intelligi q̄ auaricia est cōtraria
 misericōdie: clementie: ac pietati q̄ sunt regie p̄tutes.

Auaricia soluit
 oīa iura
 humana
 z diuina.

De peccato auaricie

Auaricia reddit hoïem exosum

Et auo auaricia merito horreda est: qz reddit hoïem cunctis exosum. **De**
o ptra liberalitas hoïem facit gratū deo z hoïb. **Uñ Boetio** in. ij. lib. de
sol. p. v. de sic. Siqdez auaricia semp odiosos: claros largitas facit.
Et Marcus tullio in. j. li. de officijs ita inqz. Libertate nihil est nature hoïis
accōmodat. Et itez i eodē li. ait. Et qz oīs p̄tus nos ad se alliciat: factatqz
vt eos diligam? i qb̄ ip̄a inesse videat: in iusticia z liberalitas id maxime effi
cit. Itez ibidē sic dr. Nihil est tā angusti animi tāqz parū q̄ amare diuitias.
Nihil honesti? / magnificētius / q̄ pecuniā p̄tenere. Et in. ij. lib. de officijs. ita
inqz. Liberales aut sunt q̄ suis facultatib; / aut capros a p̄donib; redimūt: aut
es alienū suscipiūt amicoꝝ causa: aut in filiaz collatōe adiuuāt: aut optulant

Auaricia vel in re q̄reda vl augēda. **Hec Marcio tullio.** Rō aut q̄re liberalitas reddit
reddīt hoïes claros / gratiosos / ac famosos: pōt assignari ex eo q̄ rō bonitatis maxie
minē cū p̄tinere videt ad liberalitatē: qz bonū fm **Dionysiu** est sup̄ius diffusiū. **Jo**
ct̄ exosuz fm **Ambrosiu** iusticia censurā tenet: liberalitas bonitatē. Liberalis em̄ bona
Liberal sua diffundit dando alijs. z sic hō liberalis assimilat deo q̄ est maxime libera
assimilat lis. Quia vt dicit **Jaco. j. ca.** dat oib; affluent: z nō impropert. Hinc **Se**
deco. neca in li. de bñficijs ait. Officiū liberalitatis est om̄i perētī dare: deos imita
ri. Si deos imitar; da etiā ingratīs. Nā z sceleratis sol orit: z pyratis maria
parent. Et diuus **Hieronim** in epla ad **Demetriā**: que quidē epistola inct̄
pit. Si summo ingenio pariꝝ freris scientia: ita inqz. Nō est em̄ qd sic hoïes
deo faciat amabiles vt pietas mētīs / z bonitas: que tota in ch̄iano esse debet
vt etiā malis abundet. Detqz imitemur beniuolentiā q̄ solē suū orit facit sup
bonos z malos: z pluit sup iustos z iniustos. **Hec Hieronymus.** Et p̄terea
Titus imperator: filius **Vespasiani** dicebatur delicie humanis generis: eo q̄
fuit valde liberalis: z humanus: clemens z dulcis. Nam cum vna die nil de
disset alicui: dixit baronibus suis. **Charissimi** hūc diem perdidimus: quia nil
boni alicui dedimus: liquet ergo q̄ auaricia exosos: sed liberalitas gratos et
amabiles facit.

Auaricia generat multas sceleratas filias.

Uno auaricia fugienda est: qz generat multas sceleratas filias q̄ aiām
n peccatricē seducere conant. Sunt aut iste filie numero septē: vt dicit **Gre**
gorius in. xxxj. li. moral. ca. xxxij. z **Thomas** in. ij. q. cxvij. art. vij.
Quarū p̄ma dicit̄ obduratio cordis ptra misericordiā: q̄ fit omittēdo elemo
synā. hec filia vocat̄ ab **Isidoro** inhumanitas. Scda dicit̄ inquietudo: hec
ingerit homini sollicitudinē z curas superfluas: qz vt dicit̄ **Eccles. v. ca.** **Qua**
rus nō implebit̄ pecunia. Et **Iuuenal.** Crescit amor numi quātū ip̄a pecunia
crescit. Tercia dicit̄ violētia: hec fit nocendo alicui palā vel occulte. hec filia
ab **Isidoro** vocat̄ rapacitas. Hinc **Gregorius** in. xv. li. moralū. ca. xxxv. dicit̄
sic. Si igit̄ tanta pena mulctat̄ q̄ nō dedisse sua p̄uincitur: qua pena ferēdus
est qui redarguit̄ aliena abstulisse? Et **Augustinus** in libro de verbis dñi atr.
Si i ignē mittit̄ q̄ nō dedit̄ rē p̄p̄iā: vbi putas mittēdus erit q̄ inuasit̄ alienā?
Si cū diabolo ardet q̄ nudū nō vestiuit̄: vbi putas arsurus est qui expoliavit̄?
Quarta filia auaricie vocat̄ p̄iuriū. Nā auar? vt possit lucrari excedit i ser
mone z aliqñ vrit̄ p̄iurio: qd sepe euenit̄ inf̄ emētes z vendētes. Hinc **Chryso**
sup illud **Mat. v. ca.** Dico vobis nō iurare om̄ino: dicit̄ sic. Nemo est q̄ frequē
iurat q̄ aliqñ nō perturet. sicut q̄ cōsuevit̄ multa loqui / aliquādo loquit̄ impo
runa. Quinta dicit̄ fallacia q̄ fit p̄ p̄ba decipiētis in occulto. **Uñ Augusti**
nus in libro de diffinitionib; dr sic. Fallacia est p̄ quā morib; deceptoris veri
tas palliata vel odiū alterius vel p̄p̄iū cōmo dū intēdit. Sexta dicit̄ fraus

Nota de
tito filio
Vespasi
ani.

que est deceptio perfecta. hec fit in p̄sentia illi⁹ qui decept⁹. Ideo Sene. in prob
 uerbis ait. Fraus est accipere qd̄ nō possis reddere. Repellit se hoies facilius
 q̄ decepti ferunt. Septima dicit̄ pd̄cto que est idē qd̄ deceptio que fit in ab
 sentia decepti. Sunt ali⁹ qui ponūt multo plures filias auaricie que tamen re
 ducuntur ad septem. Unde versus.
 Auarus fallit: perq̄rit turpia lucra.
 Usuras torquet pd̄cto: vel simonia
 Pertur⁹ sequit̄ furtū: nec mēre quiescit.

Et sic patet q̄ sub breuib⁹ de peccō auaricie occurrerūt scribēda. Pro corre
 ctioe vite melioꝝ lāguentis ac siccit̄s anie.

De peccato luxurie.

Luxuria dicitur a luxos grece quod latine dicitur solu
 tio. Vñ luxurie nomē dupl̄r sumit̄. Vno modo large p̄ qualibet sup
 fluitate vel abundātia vel magnificētia nō solū rez corporaltū: sed
 etiā sciētie z virtutis. sicut Hieron. accipit̄ in epla ad heliodoz ep̄m
 de epitaphio nepociani: epla incipit̄. Grandes materia parua ingenia nō suffe
 runt. Ibi em̄ collaudās p̄clara ingenia: ita inq̄r. Quō em̄ lete segetes z vberes
 agri interdū culmis aristisq̄ luxuriāt. ita p̄clara ingenia z mens plena virtu
 tib⁹ in variāz artū redūdat elegantia. Vñ z apud grecos p̄s ille laudat̄ q̄ ob
 mne q̄ vteret vsq̄ ad palliū z anulū manu sua factū gl̄iat⁹ est. hec Hiero. Eri
 am ad Gal. v. ca. glosa d̄r: q̄ luxuria est q̄libet supfluitas. Alio mō nomē luxu
 ria sumit̄ p̄rie z stricte p̄ inordinatiōe circa venerea. Vñ Isid. in. x. li. etymol.
 d̄r q̄ luxuriosus q̄ solutus in voluptates d̄r eo q̄ voluptates veneree animuz
 hois a vigore rōnis maxime resoluūt. Et tō scrius Tho. in. ij. q. cl̄ij. ar. j. in
 respōsione ad primū arg. d̄r sic. Luxuria p̄ncipalr̄ qd̄ est in voluptatib⁹ vene
 reis q̄ maxime z p̄cipue animū hois resoluūt. Sed arto aut̄ d̄r in q̄buscūq̄ ali
 is ad excessum p̄tinentib⁹. Hec Tho. Sic pariter h̄ nomē libido: z si alijs ma
 terijs extēdat̄ vt libido vlc̄icēdi: libido d̄nand̄: z hmōi. vt dicat̄ libidinosus ex
 eo q̄ facit̄ illud qd̄ libet: Sp̄cialiter tñ libido d̄r esse in venereis voluptatib⁹.
 Sic q̄ loq̄ndo p̄rie luxuriosus dicit̄ solutus in voluptatib⁹ z in libidine p̄m
 prius. Idcirco luxuria hoc modo diffinit̄ sic. Luxuria est ex immūdis deside
 rijs venies lubrica mētis z carnis p̄stitutio. Vel luxuria est libidinoso volup
 ris appetitus. Intelligē hic appetitū q̄ est ex p̄sensu rōnis: qz talis est peccatū
 mortale. Hinc Aug. in libello de honestate muliez dicit̄ sic. Volūtas p̄na fa
 ctendi reputat̄ p̄ ope facti. Dicit̄ aut̄ peccm̄ mortale libidinosus appetitus quā
 do rō hois nō p̄hibet hmōi appetitū cū posset illud p̄hibere. Propterea dicit̄
 Aug. q̄ luxuria nō est viciū corpoz puleroꝝ vel suauitū: sed anie peruerse amā
 tis corporeas voluptates: neglecta tēperātia qua aptamur sp̄ualib⁹. Vel luxu
 ria est inordinatus appetit⁹ venereoꝝ. Appetitus dicit̄: qz om̄e peccatū p̄nci
 palit̄ cōsistit̄ in appetitu seu volūtate. Inordinat⁹ etiā d̄r qū est p̄tra rōnis ordi
 dinē. Si em̄ appetitus vel vsus venereoꝝ fuerit fm̄ rōnē: puta in debito actu
 cōiugalit̄: tūc nō est luxuria neq̄ peccm̄: sed quocūq̄ aliter fiat extra limites ma
 trimoni⁹ semp est peccm̄ mortale: qz directe est p̄tra illud p̄ceptū diuine legis.
 Nō mechaberis. Noie aut̄ mechē ois illicit⁹ cōcubitus p̄hibitus intelligit̄: vt
 dictū est sup̄ in explanatiōe sexti p̄cepti: in q̄ plurā notabilia sunt. Rō aut̄ q̄re
 ois actus luxurie deliberatus extra m̄rimoniū sit peccm̄ mortale: assignat̄ a san
 cto Tho. in. ij. q. cl̄ij. ar. ij. vbi d̄r sic. Quāto aliqd̄ est magis necessariū: tā
 to magis oportet: vt circa illud rōnis ordo seruet̄. Et p̄ p̄is magis est vsu
 si ordo rōnis p̄mittit̄. vsus aut̄ venereoꝝ sicut dictū est: valde est necessari
 us ad bonū cōmune qd̄ est cōseruatio hūani generis. Et tō circa h̄ maxime a ty

Dupl̄r
accipitur
luxuriaQuid ē
luxuria.

De peccato

tendi debet rōnis ordo. Et p̄ p̄ns siqd̄ circa hoc fiat p̄terq̄ ordo rōnis habet victosum erit. Hoc aut̄ p̄tinet ad rōnem luxurie vt ordinē z modū rōnis excedat circa venerea. Et ideoq̄ absq̄ dubio luxuria est peccatū. Hec Tho. Imo luxuria est vnū viciū capitale: qz ex illo hō p̄cedit ad multa pctā perpetranda q̄ om̄ia ex illo vicio tanq̄ ex p̄ncipali oriri dicunt: vt d̄t br̄s Tho. ibidē in ar. se quer̄. Cōsequēter scire oportet fm̄ b. Tho. i. j. q. lxxij. ar. v. i. rñ. ad. ij. argum. q̄ diabolus d̄t maxime gaudere de pctō luxurie. Rō hui⁹ assignat a sc̄to Tho. ibidē: ex eo q̄ pctm̄ luxurie est maxime adherētie z difficile hō ab eo eripi p̄r. Insatiabilis quippe est appetit⁹ delectabiliū: vt d̄t p̄hs in. iij. li. eth. Hieron. in epla ad amandū de diuersis q̄stioib⁹ noui testamēt. epla incipit. Bleduis epla lōgas nō valet explicare q̄stioes. d̄t sic: Furtū: homicidiū: rapina: p̄iurū: z his similia post factū penitentiā habēt: z licz inuitet lucrū: tñ mordet p̄scia Voluptas sola ac libido etiā in ip̄o tpe p̄teritos stimulos patit z titillationez carnis z incētia pcti: vt p̄ hec q̄ corrigi cupim⁹ cogitātes rursus sit materia delinquēdi. Hec Hiero. Hinc Grego. in moral. ait. Ex q̄ luxuria semel mentē alicuius occupauerit: vix eū bona cogitare p̄mittit. Sūt em̄ desideria viscosa: qz ex suggestiōe orit cogitatio: ex cogitatiōe affectio: ex affectiōe delectatio: ex delectatiōe cōsensu: ex cōsensu opatio: ex opatiōe p̄suetudo: ex p̄suetudine desperatio: ex desperatiōe pcti defensio: ex defensiōe gl̄iatio: ex gl̄iatione damnatio. hec Greg. Ideo Aug. in libello de honestate mulier. d̄t sic. Inter em̄ oia ch̄ianoz certamina sola dura sunt plia castitatis vbi q̄ridiana pugna rara victoria. Et Hieron. ad p̄machiū in epla p̄solatoria de dormitiōe pauline vxoris. Que q̄dez epla incipit. Sanato vulnere: d̄t sic. Scit hostis antiquus manus cōtinēte q̄ numoz esse certamē. Facile abijct qd̄ heret extrinsec⁹: interitū bellū p̄culos⁹ est. Hec Hieron. Lactati⁹ quoq̄ in. vj. li. diuinaz instructionū. ca. xxij. ita inq̄t. Cū excogitasset deus duoz sexuū rōnē attribuit ip̄is vt se inuicē appeterēt z cōiunctiōe gauderēt. Itaq̄ ardentissimā cupiditatē cunctoz animantiū admiscuit corpib⁹ vt in hos affectus audivissime ruerēt ea q̄ rōne p̄pagari z multiplicari genera possent. Que cupiditas z appetētia in hoīe vehementior z acrior inuenit: vel qz hoim̄ multitudinē voluit esse maiorem: vel qm̄ virtutē soli hoī dedit: vt esset laus z gl̄ia in coercendis voluptatib⁹ z sui abstinentia. Scit q̄ aduersari⁹ ille noster q̄nta sit vis hui⁹ cupiditatis: quā qdā necessitate dicere maluerūt: eāq̄ a recto z bono ad malū z ad prauū trāfferunt. Hec Lactati⁹. Patet itaq̄ q̄ dura sunt p̄silia castitatis. His dicitis duo nobis de horredo luxurie vicio declarāda occurrūt. Prīmū est de nocumētis luxurie. Scdm̄ p̄o de remedijs eiusdē pcti.

Quot nocumēta infert hoī luxuria q̄ ad corp⁹.

Circa p̄mū scire debes q̄ luxuria infert hoī varia ac multiplicata nocumēta: z q̄ntū ad corp⁹: z q̄ntū ad aīaz: z q̄ntū ad p̄tutes: z q̄ntū ad bona tēporalia. Prīmo em̄ nocet valde humano corpori: qz disponit illd̄ ad varias egritudines atq̄ diuersas inducit infirmitates z vitā hoīs abbreviat. Rō hui⁹ est. Nā dicit̄ doctores medicīne: p̄cipue Galien⁹. Cōplexio seminis ē calida z hūida. generat em̄ ex claro z puro sanguie q̄ p̄ncipalia z p̄pria pascunt ac sustentant mēbra. Nū in ei⁹ euacuatiōe siq̄s p̄ act⁹ turpes modū trāsgredit: nō sup̄est sanguis q̄ pascūt mēbra. Itaq̄ p̄tus hoīs debilitat: corp⁹ desiccatur: z plures defectus ac varie egritudines sequunt: sciatice: podagre: passiones illiace: dolores stomachi: p̄tignēs capiti. Inter oia aut̄ mēbra corporis hūani maxie nocet coīr⁹ stomacho: oculis: z cerebro: vt d̄t in li. p̄blematū. Nō em̄ vt ait Galienus p̄cedit a mēbris solus humor: sed etiā spūs vital⁹ p̄ arterias exit cum se hmine. Ideoq̄ nō est mirū si ille q̄ est deditus veneris voluptatib⁹ debilitat: qz dū corp⁹ euacuat: vitalis quoq̄ p̄tus minuitur. Et p̄terea teste Hugone

Luxuria disponit ad multas egritudines. Signanter luxuria nocet stomacho oculis z cerebro

Luxuria est imoderata carnis perulata: dulce venenū: iportuna lucis: pncelo
 sa portio q̄ humanū corp⁹ debilitat: z virilis animi robur eneruat. Et itez. **O**
 extrema libidinis turpitudine q̄ nō solū mentē effeminar: sed totū corp⁹ eneruat
 Nō solū maculat aīam: sed fedat psonā. Et idcirco q̄ castitatē obseruāt dūri⁹
 pseruant in vita. Vñ fm Galienū eunuchi diut⁹ viuūt. Etā aīalia casta sūt
 longioris vite vt plurimū. Nā elephātes vt dē magn⁹ Albertus in. xxij. lib. de
 aīalib. dicunt esse aīalia casta z adulteria nescire. Sūt alij q̄ dicūt q̄ elephas
 est aīal mīre castitatis ita vt si pdat p̄sugē nulli copulet. Biennio autē portat
 ferus: nec amplius q̄ semel gignit: s; nec plures sed tm̄ vnū. viuūt autē trecētis
 annis. Ecōtrario autē aīalia multū coeūta sunt breuioris vite: vt prz de passe
 rib: de q̄b; dē Alb. in. xxiij. li. de aīalib. q̄ passeres sunt valde multi coitus et
 generatiōis: ita q̄ vnus passer in vna hora forte vigesies coit. Et caro ei⁹ ad li
 bidinē incēdit z p̄stipatiōē inducit. calida em̄ est z siccā. Passeres autē paz vt
 nūc ppter coitū z mobilitatē q̄ exsecāt in eis humidū vitale. Etā i libro de po
 mo legit q̄ Aristoteles phoz pnceps in mortis articulo carnis illecebras ac
 turpes actus redarguēs: inf̄ cetera dicit q̄ q̄ multū vitē voluptate venerea in/
 ueterat corp⁹ suū z substantiam suā macilentat. Sapiēs est q̄ desperit z odiuit
 hmōi delectatiōes q̄ sunt despectue z viles. Exultare em̄ debet in rpe q̄ anīa
 sua appropinquat creatori suo. Ex dicitis prz q̄ coitus imoderat⁹ debilitat cor
 pus. Nā vna pollutio eūalē quadragesies rāto sanguini. Vñ accidit in aliq̄
 multū coeūre vt sanguinē loco semis emittat: vt dicit sc̄lus Tho. in. iij. li. sen.
 ol. iij. q. v. ar. j. Et Aristo. in. xv. li. de aīalib. Propterea multi q̄ hmōi feces
 luxurie sequant in rabidas febres ac mortales egritudines sepi⁹ incidūt. Dul
 ti quoq; ex hoc turpi ac brutalī exercitio mortui sunt. Vñ in chronica martī/
 niana dicit q̄ q̄dā in magna dignitate p̄stitutus: deditus luxurijs cū meretrī/
 ce inuētus est mortu⁹. Etā Amnon filius Dauid captus carnali amore soroz
 ris sue Thamar grauit infirmatus fuit: vt prz. ij. Reg. xliij. ca. Sic parit fili⁹
 nis sue a diabolo ardēs libidine infirmatus est: z volēs p̄sequi effectū turpitudi/
 nis sue vt habet in etus legēda. Hinc Chryso. in li. q̄ nemo ledit nisi a seipo: dicit sic.
 Hī q̄ in delictis z luxurijs vitā ducūt: resoluta q̄dē corpa z oi cera molliora
 circūferūt atq; ppe modū exāmie q̄dā infirmitate repletū. Quibusq; ad cumu
 lū maloz: podagra: tremor z imatura senect⁹ accidit. Etē eis vitā sp̄ i medicē
 z medicamētis. Sensus autē ipsi: tardi: graues: z obtusi: z q̄dāmō tā sepulci nec
 vnq; aliqd̄ locūditatis hnt. Hec Chryso. Sic igit prz q̄tū noceat luxuria cor
 poribus humanis.

Aniālia
 multū co
 euntia sē
 breuioris
 vite.
 De passe
 ribus.

Luxuria obnubilat z obscurat intellectū homīs.

Ecūdo luxuria infert hoī quissimū nocumētū q̄tū ad intellectū: qz ipm̄ obscurat
 obnubilat z obscurat. Vñ Sen. q̄ si in pncipio pmi libri declamationū intellectū
 dē sic. Nihil est em̄ tā mortifex ingenijs q̄ luxuria. Et Lactāri⁹ in. vij. li.
 diutnaz istitutiōnū. c. xx. dē sic. Cūq; hoī siue natura siue q̄s de nībil mente p
 stabilitus dedisset. Hūc diuino muneri ac dono nībil tā inimicū q̄ voluptatē
 Nec em̄ libidine domināte reperāte locū esse: neq; in voluptatē regno vtutes
 posse p̄sistere. Sed ecōtrario deus idcirco virtutē dedit vt expugnaret z vni/
 ceret voluptatē: camq; egredientē fines sibi datos intra p̄scriptū coereret. ne
 bolem suauitatib; dīnitū atq; captū dītiōni sue subijceret ac sempiterna mor
 te mulcraret. Hec Lactārius. Ratio huius assignat a sc̄to Tho. in. ij. q. xv.
 arti. iij. vbi dē sic. Perfectio intellectualis operatiōis in homine cōsistit in q̄
 dam abstractione a sensibilibus phantasmatis. Et ideo quanto intellectus
 hoīs magis fuerit liber ab hmōi phantasmatis: tāto potius p̄siderare intelli.

Luxuria
 obscurat
 intellectū.

De peccato

gibilia poterit ordinare oia sensibilia. Sicut et Anaxagoras dicit: quod oportet intellectum esse immixtum ad hoc quod imperet: et agens oportet quod differat super materiam ad hoc quod possit eam mouere: ut narrat Philosophus in viij. li. phisicorum. Manifestum est autem quod delectatio applicat intentionem ad ea in quibus aliquid delectatur. Unde philosophus dicit in x. li. Ethicorum quod vniuersumque ea in quibus delectatur optime operatur. Contraria vero nequaquam vel debilitat. Vitia etiam carnalia: scilicet gula et luxuria consistunt circa delectationes tactus: ciborum scilicet et venereorum quae sunt vehemensissime in omnibus corporales delectationes. Et ideo propter haec vitia intentio hominis maxime applicat ad corporalia: et propter hanc debilitat operatio hominis circa intelligibilia. magis autem propter luxuriam quam propter gulam. quanto delectationes venereorum sunt vehemensiores quam ciborum. Et ideo ex luxuria oritur cecitas mentis quae quasi totaliter spiritualium bonorum cognitionem excludit. Hec Thomas. Ab hoc sorbet enim quodammodo ratio hominis propter delectationes venereas quae sunt vehemensissime. Unde dicit Philosophus in viij. li. Ethicorum. ca. xiiij. quod voluptates impediunt prudentiam et quanto maiores sunt tanto magis: ut in venereis patet. Nemo enim dum in illis est mente prospicere quicquam potest. Etiam Hieronymus super Baruch dicit: quod non datur praesentia spiritualium rituum tunc quae coniugales actus gerunt. Verba Hieronymi sunt haec. et habent xxxij. q. ij. Conubia. ubi dicit sic. Non tamen tunc illo quo coniugales actus gerunt praesentia scripturae dabit etiam propheta videat esse quod officio generationis obsequitur. Hec Hieronymus. Intelligit quod non datur praesentia spiritualium in illo actu quod ad oia: quod est ibi quodam stupor et homo totus carnis efficitur. Vel ideo illi pruritus non datur praesentia spiritualium: quod est peccatum veniale: ut quidam dicunt. Sed Petrus comestor qui historiae scholasticae edidit dicit: quod contra coniugales bene exerceri potest quicquam sine peccato. Sunt alij qui dicunt quod quandoque quis meret in coitu coniugali. Est igitur in actu luxurie tantus ardor libidinis quod affectus hominis non regit consilio rationis: sed homo tunc efficitur brutalis et ex imperio passionis cadit in barbarum multae ferie et turpitudinis: Sicut patet de duobus illis senibus iudicibus luxuriosis: qui exarserunt in concupiscentia Susanne. De quibus dicit Daniel. xiiij. Et auerterunt sensum suum et declinauerunt oculos suos ut non viderent celum neque recordarentur iudiciorum iustorum.

Luxuria excecatur hominem et mentem infatuat.

Luxuria
mentem in
fatuat.

Erratio luxuria cum sit illecebrosa voluptas et imoderata carnis petulantia excecatur hominem et mentem infatuat. Propterea dicitur in secundo libro Machabaeorum. c. d. sic. Fornicatio et vinum et ebrietas auferunt cor. Super hoc textum dicit Hieronymus in i. li. in explanatione super dicitur ita inquit. Voluptas insatiabilis est: et quanto magis capis tanto plus vrentibus se fame creat. Contrario beati esurientes et sitiennes iusticia: quam ipsi saturabunt. Sicut iusticia saturat sic iniuria substantiam non habes bona comedentes fraude deludat: et vteros deuorantium vacuos relinquit. Et patet infra dicitur sic. Sicut enim vinum et ebrietas eum qui biberit mentis suae tempore facit: ita et fornicatio ac voluptas pervertit sensum: animamque debilitat et de rationabili homine brutum efficit aniam: ut ganeas et lupanaria et libidinum lustra sectetur. Luz itaque cor loco suo morum fuerit liget et lapides deos putat et adorat opera manuum suarum. Hec Hieronymus. Qua sententia apte datur intelligi quod luxuria hominem infatuat et sensum eius pervertit. Idcirco propterea dicitur a secundo Thomas in ij. q. 7. ar. vi. super quod ex luxuria oritur cecitas mentis: quae quasi totaliter spiritualium bonorum cognitionem excludit: quae cecitas est multum deformior ac periculosior cecitate corporali. Tunc quod est in nobiliori subiecto: scilicet in ania. Tunc quod priuat hominem nobiliori bono: scilicet lumine gratiae quod sine comparatione melius est lumine corporali. Etiam cecitas mentis est periculosior cecitate corporali: quod ille qui est cecus corporaliter et agnoscit cecitatem suam et fatetur se esse cecum et toro cordis desiderio querit illuminari. Sed illi qui sunt luxuria cecati: nec cognoscunt se cecos: nec querunt per dolorem contritionis illuminari. Hinc Iohannes. ix. ca. Si cecus

et effectis nō haberet; pctm̄: nūc p̄o dicitis qz videm⁹ pctm̄ v̄m manet. Et ad Rom. j. ca. Dicitur se esse sapiētes stulti facti sunt. Patz etiā qz luxuria ho- De San
minē infatuat multiplici exēplo. Nā Sanson q̄ fuit sacrificat⁹ in vtero matr̄ sone
sue: z q̄ leonē z plura milia hoim p̄stravit. Nihilomin⁹ amore vni⁹ mulieru
le infatuat⁹ ac mēte cecatus: radē in verisum apud philisteos factus est. Hinc
Ambro. in li. de David ita inq̄r. Sanson valid⁹ z fortis leonē suffocavit: sed
amorē suū suffocare nō potuit. Vincula solvit hostiū: sed suaz n̄ solvit nex⁹ cu
piditatū. Vesses incēdit alienas: s; vni⁹ ipse mulieris accēsus igniculo mes De Adā
sem sue p̄ruis amittit. Hec Ambro. Taceo de verustissimo parente nostro
Adā: q̄ erat in delictis paradisi iusticia originali ornatus. Et q̄ nō poterat decli
pi iusticia originali manēte. Et q̄ habuit oēm sciam possibilem naturalit̄ hoī. Et
q̄ fuit creat⁹ in habitib; naturalib; integris z p̄fectis. Et a q̄ rota silua hūant
generis descendit. Nihilomin⁹ blāditijs feminels seductus est. Hec loq̄r d̄ De David
David q̄ fuit rex hierusalē z p̄phetaz eximī⁹. Quī fuit talis ac tātus q̄ devict
bella z mille aduersus se machinas supavit: q̄ leones z vrsos sine armis suffo
cauit. Tandē negligentior factus ruit in luxuriā: z a luxuria in homicidiū at
qz in plurimas calamitates pctōz. Taceo Salomonē cui nō fuit silis in re De Sal
gib; nec an̄: nec post eū: tā in glia q̄ in diuitijs z sapientia. Nihilomin⁹ p̄ mu
lieres infatuat⁹ fuit vt dicem⁹. Hinc diu⁹ Hiero. exēplo istoz cupies nos cau
ros reddere: scribēs a dneportanū p̄sb ytey: in epla q̄ incipit. Perz a me neporta
ne charissime: ita inq̄r. Hospitiolū tuū aut raro aut nūq̄ mulierz pedes terāt.
Oēs feias z ygines chū aut eq̄lit ignora aut eq̄lit d̄llige. Vide ne sub eodē te
cro māser; nec in p̄erita castitate p̄fidus: nec Sāone fortior: nec Salomone
sapiētor esse potes. Demēto sp̄ qz paradisi colonū de possessione sua mulier ele
serit. Hec Hiero. Et q̄ prz qz luxuria mēte hoīs infatuat.

Luxuria famā z honorē hoīs maculat atqz pro
ximū scandalizat.

Uarto qz luxuria fm̄ Hugonē est cori⁹ corpis pecudialis hebetudo. Luxuria
q̄ famā: glia: z honorē hoīs denigrat ac primū scandalizat. Uñ de salo- reddie ho
mone sapiēntissimo legim⁹ i. ij. li. Reg. x. c. z in. ij. li. Paral. ix. c. q̄ ipse ma- minē ifa
gnificat⁹ fuit sup oēs reges terre p̄ diuitijs z glia z sapia. Et oēs reges z p̄n- mez q̄ ad
cipēs atqz vniuersa terra desiderabat videre facie Salomonis vt audiret sa- omnia.
piētā quā dederat de⁹ i corde ei⁹ z deferebāt ei munera/vasa argētea z aurea De Sal
z vestes z arma/ z aromata/ eq̄s z mulos p̄ singulos annos. Habuitqz Salo- lomone q̄
mon q̄draginta milia eq̄z i stabulis. Et curruū eq̄rūqz duodeci milia. Et bre- oēm glia
uit tpe Salomōis tāta erat abūdātia argēti in hierlm̄ q̄nta z lapidū: nec argē- suā fedat
tū erat allcut⁹ p̄cij in dieb; illis. Intellige p̄ cōparationē ad auz. Ex q̄ prz q̄n- uit per lu
ra fuerit maiestas: potētia: glia. ac fama Salomonis. Sed hec oia p̄pter luxu- xuriam.
riā ac voluptates mulierz fedauit. Atqz oēm dignitatē sapie sue offuscavit. vñ
Eccli. xlviij. ca. postqz plura de glia Salomōis dicta sunt: ita subiūgit. Incli-
nasti femora tua mulierib; dedisti maculā in glia tua. Hoc dr̄: qz scribit. ij.
Reg. ij. c. qz rex salomon adamavit mulieres alienigenas multas: filia qz Pha-
raonis z moabitidas z amonitidas idumeas z sydonias z cetheas de gentib;
His ita qz copulat⁹ est Salomon ardentissimo amore: fueruntqz ei q̄si regine
septingēte: z p̄cubine trecēte. Et auerterūt mulieres cor ei⁹. Cū iā esset senex
deprauatū est cor eius p̄ mulieres vt sequerēt deos alienos: nec erat cor ei⁹ p̄
fectū cū dño deo suo: sicut cor David p̄ris ei⁹. Hec ibi. Nota qz Salomon
in tanta magnificentia sua z abundantia diuitiaz nō est auersus a deo. nisi p̄
inordinatū amorē voluptatū. ideo scūs Tho. ad regē cyprī in. ij. li. de regimie
p̄ncipū. c. viij. dicit qz scde res regi salomonī fuerūt noxię: qz lapsus in luxuriā
b

De peccato

Nota de salomone an sit saluatus.

rute in idolatria. Ex q̄ fact⁹ est abominabil' p̄lo intātū vt serui et⁹ rebellare ei: diripiētes spolia sue regionis z vastātes terrā absq; resistētia: vt dicitur. *Re. xi. c. cū tū p̄us oēs obedirēt ad nutū: sicut testat regina saba: vt p̄z in. iij. li. Re. gū. x. c.* Fuit q̄ppe Salomō in p̄ncipio sui regim̄is ad magna p̄mōtus p̄pter de uinā reuerētā quā obseruauit: sed in fine sui regim̄is cecidit i vilia p̄pter delicta q̄ cōmissit: qz miseros facit p̄los p̄c̄m. Tradūt tū hebrei z plures doctores catholici q̄ Salomō i fine vite sue suū recognouit errorem: seq; disposuit ad penitētā de cōmissis. Et libz *Ecclesiastes* cōposuit. in q̄ sicut exprus cūcta distat nit vanitati subiacerē. *Jo dicit in eodē li. ij. ca. Cūq; me p̄uertisset ad vniuersa opa q̄ fecerāt man⁹ mee: z ad labores i q̄b; frustra sudauerā: vidi in oib; vanitatem z afflictionē animi: z nihil p̄manere sub sole.* Et in fine eiusdē libri ita cōcludit. *Finē loquēdi oēs parit audiam⁹: deū time z mādata ei⁹ obserua: hoc ē ois hō.* Hinc *Hierony.* loquēs de salute ei⁹ in p̄mo li. sup. *Ecclesiastē. c. j. dicit sic.* Atq; hebrei hūc libz *Salomōis* esse p̄niam agētis: q̄ in sapia diuinitatē cōfīsus p̄ mulieres offenderit deū. *Hec Hiero.* Ex dicit itaq; p̄z q̄ luxuria famā z honorē maculat z p̄imos scādālizat. Hinc *Grego.* dicit q̄ p̄c̄a carnalia sūt minorū culpe z maiorū infamie. q̄ p̄ba nō sūt sic intelligēda vt q̄dā p̄postere exponūt. Nā si tales arguant eo q̄ turpitudines luxurie q̄st imūde sues īsequūt. tūc subito vt sibi in vicijs carnalib; blandiant: q̄st p̄ clypeo īniquitatis sue alt⁹ reperūt b̄ri *Gregorij* p̄ba dicētes. P̄c̄a carnalia sūt minoris culpe z maiorū infamie. sic q̄ ad excusandas excusatiōes in p̄c̄is p̄ficiūt ad impudentiā vt sibi peccādi licentiā subministrēt. Sed vt ait *Hiero.* *Uicissimū dicit gen⁹ est sc̄tōz patrū nostrōz deprauare inias ac fidei rollere veritate.* Et ideo sc̄us *Tho. in. j. ij. q. lxxij. ar. v.* declarās p̄dicta b̄ri *Grego.* p̄ba dicit sic. P̄c̄a spūalia sūt maiorū culpe q̄ p̄c̄a carnalia: q̄d nō est sic intelligēdū: vt q̄libet p̄c̄m etiā spūale sit maioris culpe q̄libet p̄c̄o carnali. Sz qz p̄siderata hac sola differentia spūalitatē z carnalitatē grauiora sūt ceteris partib; respectū rōne: vt sup̄ exp̄licauim⁹. Nota q̄ ad iudicandū grauitatē p̄c̄ōz nō sufficit p̄siderare solū mō gen⁹ s̄p̄ p̄c̄i: sed etiā oportet aduertere circūstātiās p̄c̄ōz vt in seq̄ntib; dicem⁹. Et ita p̄tingit plerūq; in p̄c̄is carnalib; plures esse circūstātiās defozmitares q̄b; reddunt grauiora spūalib;. His igit p̄bōstratib; taliū obloq̄ntiū diuinitatis adhibeam⁹ firmit̄ illi auree snie diuini *Hieronymi* scribētis ad *Ellāriā*: in eplā q̄ incipit. *Uetus sc̄pture celebrata inia est. vbi ita inq̄r. Stoicoz q̄ dē est p̄c̄ōz tollere differentia z delicta oia paria iudicare. Nec vllū inf̄ scelus z erratū discrimē facere. Nos p̄o z si multū inf̄ p̄c̄ā distare credim⁹: qz z legim⁹. Nā satis p̄desse ad cautiorē vitā dicim⁹: etiā minima timere p̄ maximis. Tāto em̄ facili⁹ abstinem⁹ a q̄cūq; delicto q̄nto illud magis meruim⁹. Nec cito ad maiora p̄gredim⁹ q̄ etiā parua formidat. Et sane nescio an possimus leue aliqd̄ p̄c̄m dicere q̄d in dei p̄emptū admittit. Est q̄ ille prudētissim⁹ q̄ nō tā cōsulerat q̄d iustum sit q̄ illū q̄ iusserit. Nec q̄litate imperij: sed imperātis cogitat dignitatē.* *Hec Hieronymus.* Et ad *Arblerā* de institutione *Paule* filie sue eplā incipit. *Brūs apls Paul⁹: idē Hieron.* dicit sic. Nō sūt p̄tēnenda quasi parua sine quib; magna p̄stare nō possunt. *Hec Hiero.* Et sic patet q̄ etiā leuia peccata cauenda sūt: z q̄ luxuria famā hominis maculat: z reddit hominē despectū z vilem.

Luxuria rotū hoīs i. ē agitat et distrahit.

Luxuria oēs porētias aie z oēs p̄uites dissipat.
 Vltimo luxuria vt ait *Amb.* nunq̄ p̄manere q̄tū patit affectū hoīs. Nō cre feruer: dicit anhelat. z sō mentē hoīs implet varijs passiōib; / desideris / inq̄tudinib; ac sup̄stitiōib;. Et breuif luxuria rōnē p̄turbat intellectū hebetat: memoriā eneruat: obliuionē imittit errores infundit: ignorantia inducit: z hominē vile z quasi bestia facit. Quia p̄opt̄ vnerce voluptates nō

conueniunt aīo sapiētū: qz fm Hiero. altos ac generosos spūs frāgunt: z de altis Luxuria
 stūmis cogitatioib; ad hūllimas detrahūt. Luxuria qz facit hoīes q̄rulosos: nō cōue/
 impatiētes: iracūdos: temerarios: fastidiosos: z fetētes: qz colē Induc fetore: z nīc sapē
 breuit collit grāz oīs p̄tur. Hinc Lactāti^o. in. vj. li. vii. l. in. l. c. xxj. dē sic. **Artibus.**
 go q̄ vitati studet q̄ nō vult spē se dectpe: abijctat inimicas z noxtas volupta/
 tes q̄ aīaz sibi vīciāt: vt corp^o cibi dulces: p̄ferat p̄a falsis: eterna breuitib;: vt
 lla locūdis: nīhil aspectu gratū sūt: nīsi qd̄ pie/iuste/steri videas nīhil auditu su
 que nīsi qd̄ altē aīaz: meliorēq; te reddīt. hec Lactāti^o. **Dicam^o q̄ cū Hugone**
 Luxuria ē imoderata carnis petulātia: dulce venenū: iportuna iues: p̄ictosa
 portio: q̄ humanū corp^o debilitat: z viril' animi robur enervat. **U^t vt ait Hle**
 ronym^o. Luxuria est ignis infernalis: cui^o materia gula: cui^o flāma supbia: cu
 tus scintille praua colloquia: cuius fumus infamia: cuius cinis immundicia:
 cui^o finis gehēna. **Item Hiero. sup parabolas Salomōis. li. j. sup illud. vij. c. Luxuria**
 Preciū em scortū vix vni^o panis est: ita inq̄: Recordare qz breuis est voluptas insatiabi
 fornicatiois z p̄petua pena fornicatorū. Sicut em vni^o panis diurnā solū effu/
 gat esurīē z nīhilomin^o postea esurit: que comesto pane satur abscesserat. sic q̄
 intrat ad scortū ad horā qd̄ euaporat libidinē: sed post paululū ardētiorē red/
 dit. **Hec Hiero. Idcirco Quid. in. ij. li. de arte amādī sic ait.**

Qd̄ iuuat exigui: pl^o est: qd̄ ledit amātes
Proponat aīo multa ferēda suo
Quor lepores in arbo: q̄t apes pascunt in hībla
Erula q̄t baccas: palladis arbor habet
Vitore q̄t conche: tor sunt in amore dolores.
Item Quid^o in. ij. li. de remedio amorū: ita inq̄.
Artib; innumeris mēs oppugnat amantū
Ut lapis equoreis vndiq; pulsus ads

Hinc diu^o Hieronymus in sermone de assumptiōe purissime virginitis q̄ in
 cipit. Cogitū me o Paula z Eustochiū: sic dicit. Hoc habet impatiēs amor
 vt que desiderat semp inuenire se credat. Ignorat siquidē iudiciū: rōne multo
 tiens caret: modū nescit nec aliud cogitare pōt q̄ id qd̄ diligit. Amor nō accē/
 pit de impossibilitate solaciū: neq; ex difficultate remediū. **hec Hiero. Ex dē**
 ctis p̄z q̄ in venereis voluptatib; p̄ vna guttula dulcedinis inuenit abundan
 tia amaritudinis. Paucitas quidē mellis sed magna q̄ntitas fellis. **Et ideo**
Breg. ait. Domentancū est qd̄ delectat: eternū p̄o qd̄ cruciat.

Luxuria occidit aīam rōnalē z quō.

Exto luxuria infert hoī grauisimū dānū q̄ ad aīam: qz illā occidit tol/
 lēdo grām dei q̄ viuit/nutrit/z sustentat. **Dis q̄ppe act^o luxurie** delibetollit gra
 rar^o extra limites matrimonij est pctm mortale: vt dicitū est. **Aīa autē q̄ riā oīs p̄**
 peccauerit mortali p̄a moriet: vt habet **Ezechiel. xvij. ca.** **Et t̄do fornicatio** ruz z o:
 simplex q̄ est soluta: cū soluta: est pctm mortale. **Uñ scrius Tho. in. ij. q. c. lxxij. dicit aīaz**
 ar. ij. pbat fornicationē simplicē pctm mortale. **Uñ scrius Tho. in. ij. q. c. lxxij. dicit aīaz**
 ar. ij. pbat fornicationē simplicē pctm mortale. **Nīhil excludit a re/ Fornica/**
Sal. v. c. vbi enumerat; q̄busdā pctis int q̄ ponit fornicatio: ita sublungit di. esse pctm
Qui talia agūt: regnū dei nō p̄seqnūt: q̄ fornicatio simplex ē pctm mortale. hinc mortale.
Hiero. ad Furā d̄ vidustate suāda: epla icipit. Obsecras l̄ris dē sic. Sola l̄t
bido insita a deo ob liberoz p̄creationē: si fines suos egressa fuerit redūdat in
viciū. Hec hiero. Prop̄tea Pau. Rom. j. ca. postq̄ multa pctā enūerant z int
illa fornicationē: ita subdit. Digni sūt morte nō solū q̄ ea factū: s̄z etiā q̄ p̄sen/
tiūt factētib;. Et. j. ad Thez. iij. c. ait Paul^o. Hec ē ei volūtas dei sacrificatio
vīa: vt abstineat; vos a fornicatiōe: vt sciat vnusq̄sq; vīmyas suū possi dere in
sacrificatiōe, z honore: nō in passiōe desiderij sicut z gētes q̄ ignorāt deū. Facit

De peccato

etiā ad ppositū illud qđ dicit̄ Tob. iij. c. Attēde tibi fili mi ab omī fornicatōe: z pter vrozē tuā nunq̄ patiaris crimē scire. Crimē autē vt exponit sc̄tus Tho- mas vbi s̄. importat pctm̄ mortale: q̄ fornicatio z omnis p̄cubitus q̄ est pter vrozē est pctm̄ mortale. Propterea ex determinatōe facta in p̄mo cōcilio qđ celebratū fuit in hierosolymis tpe apostolorū: vt habet̄ Actu. xv. c. mādatū suū ut p̄uersis ad fidē z p̄cipue gentilibz vt abstinerēt se a fornicatōe: qz gentiles z pagani putabāt fornicatōe simplici sibi licere: qđ est erroneū. Hinc Dauid in ps̄. lxxij. Qm̄ ecce q̄ elōgant se a te p̄bunt: pdidisti omēs q̄ fornicāt abs te. Nota fm̄ Hugonē cardinale sup̄ h̄ passu: q̄ illi elōgant se a deo q̄ faciunt pctm̄. Nihil em̄ aliud elōgat hoīem a deo nisi pctm̄ mortale. Hoc est em̄ chaos ma- gnū firmatū inter deū z peccatores. Vñ Esa. lix. ca. dicit̄ sic. Ecce non est ab- breuiata manus dñi vt saluare neq̄at: neq̄ aggravata est auris eius vt nō ex- audiat: sed iniquitates vestre diuiserūt inter vos z deū vestrū. Et Prouer. xv. c. Longe est dñs ab impijs. Sed in p̄rariū sunt alie auctoritates. Nam de^o est vbiq̄ p̄ essentia/psentia z potentia. Ideo Hier. xxij. ca. Deus e vicino ego sum dicit̄ dñs: z nō de^o de lōge. Et itēz in eodē ca. Nunqđ nō celū z terrā ego impleo: dicit̄ dñs. Respondet Hugo cardinalis sic. Prope dicit̄ dñs esse ma- lls p̄ iusticia: sed longe dicit̄ esse p̄ gratia: dicit̄ q̄. Qui elōgat se a te: non te a se. cum semp̄ sis p̄. vñ p̄ gratia vel p̄ iusticia: ideo tales p̄bunt. z merito: qz se ipsos elōgarunt a vita. Sequit̄. Perdidisti oēs q̄ fornicant abs te. Nota cum d̄r: pdidisti. i. perdes tu dñe de^o. Nā vñ verbo p̄terito p̄ futuro fm̄ morē p̄phe- ticū p̄pter certitudinē rei. Perdes. s. morte eterna omēs indistincte: sine accepti- one p̄sonaz qui fornicant. vel corporali fornicatione p̄ luxuria: vel spūaliter p̄ perfidia: vel criminaliter per quācunq̄ culpam mortale. Hinc Paulus. i. ad Corinth. ix. ca. ait. Neq̄ fornicarij neq̄ idolis seruientes: neq̄ adulteri: neq̄ molles: neq̄ masculoz cōcubitores: neq̄ fures: neq̄ auari: neq̄ ebriosi: neq̄ maledici: neq̄ rapaces regnū dei possidebunt. Et cū dicit̄ Dauid: abs te. id ē abstractus z illectus tēporalibz. Vel explana sic fm̄ eundē Hugonē. Tu do- mine deus pdidisti. i. amisisti: qz dñs amittit z quodammodo ignorat eos qui elōgati sunt ab eo p̄ peccatū mortale. Vñ quādo questiunt Adam perditum: di- xit Benef. iij. ca. Adā vbi es. Precipue autē perditū dicunt apud deū fornicato- res: quia ecōtrario casti z puri sunt cū eo z p̄rimi ei. Sap̄. vi. ca. Incoiru-

Nota q̄
m̄ltiplici-
ter hōfor-
nicat̄.

Castitas
est plerū-
q̄ aie

Castitas p̄tio facit esse proximū deo. Hinc Isido. in. ij. lib. de sum. bo. ca. xxxix. dicit̄ ste- phanus. Inter cetera septēvicia fornicatio maximi est sceleris. qz per carnis immundit̄- cia templū dei violat: z tollens membrū ch̄i facit membrū meretricis: maxi- me per carnis luxuriā humanū genus subdit̄ diabolo q̄ per cetera vicia. Cum em̄ ille varijs tentamentis illectos homines conet̄ peruertere: magis tamen mechandi desiderū suggerit: qz vtrunq̄ sexū in hoc vicio amplius egrotare in- tendit. Demones scientes pulcritudinē esse anime castitatē: z per hanc homi- nem angelicis meritis e quibz illi lapsi sunt coequari: liuore percussi inuidie inijciunt per sensus corporis opus: desiderūq̄ libidinis. quatinus a celestibz deorsum delectā animā pertrahant secūq̄ quos vicerint glorientes ad tartara ducant. Hec Isido. Patet itaq̄ ex dictis q̄ luxuria occidit animā.

Luxuria
cōsumit
bona tē-
poralia.

Luxuria destruit z cōsumit tēporalē substantiā.
E primo luxuria nō solum infert homini omnia mala de quibz dixim⁹ sed etiam diuitias p̄sumit: z tēporalē substantiā destruit ac marisupia euacuat. Unde Salomon Prouer. xxx. ca. ait. Qui nutrit scorru z perdet substantiā. Clarum est enim q̄ illi qui sunt dedit̄ veneris voluptatibz vacant continue comestationibz z ebrietatibz: quia vt ait Hieronym⁹. Vicina sibi sunt venter z genitalia: z vnū alteri subministrat: ex vicinitate membrorū sequitur confederatio victorum. Ideo exponunt omnē substantiam suam in s̄.

millib; leuitatib; z partē oportet eos p̄tinue pecuniā suis meretricib; effunde-
 re: quia talis amore carēs mun⁹ amāris amat. nūc vestes: nūc gemmas: nūc
 calciamēta. z breuit⁹ nūq; meretricule sudariolis/ anulis/ fasciolis/ odoramen-
 tis aut munusculis satiant. Hinc diuus Hiero. ad Eustochiū in regula dicit
 sic. Impfectissimus mulier affectus semp in vestib;: semp in auro: semp in la-
 pidib; preciosis z ornamentis extrinsecis gloriā ponūt. Non sufficit eis libido
 innata nature: sed occasione querūt explēde libidinis. Affectant p̄culdubio vt
 oculi vltroz aurū p̄replantes z gēmas: tandē figant in faciē vt oculoꝝ suoꝝ nu-
 tib; facilius incitent ad libidinōsum incendū. Quid meretrici gloriaris i mar-
 garitis z gemmis: Quid ad te attrinet argentū z aurū: Quid exaltaris in pul-
 critudine pannū: Nōne ois caro cinis z fenū: z vt verius dicam. massa putre-
 dinis: cibus p̄misiū: z fetidissimū stercus: Quid in te intrandū pueroꝝ spectaculū
 lum: Nōne z si laudes gemmarū aut metalloꝝ p̄ciositas quā sibi natura tradidit
 dicit: semp tamē cognosceris cinis/ fenū z stercus immundū: ex immūdo produ-
 ctū semine. Q si tu velles intueri vltissima mulier q̄ verecūdareris in corpo-
 re qd̄ tanto cultu excolis. Ipso etem iumento z bestiis terre: aut es equalis aut
 deterior. Intus est vnde gloriaris nō extra. In vase isto tā turpi thesaurū tenes In corpū
 quē summa cū diligentia colere debes z seruare summa custodia. Nihil ad te bus hūa/
 de vase fictili si turpis forma sit extra: dūmō intus sit nobile: sit pulcrū qd̄ la-
 ter: intus sit integrū qd̄ cōseruat. Hec Hiero. Quot z quāta exponūt adul-
 teri z ganeones in hmōt lasciuētib; meretriculis: que multo potius paupib;
 ch̄i deberēt erogari. a q̄b; talia vident tolli z auferri. Ideo p̄pter abusum tali
 um p̄parant sibi eterna tormenta reddunt dño rationē de hoc q̄ de bonis sibi
 a deo collatis seip̄os occidūt atq; alios in pctis derinent: qz certe a iam z post
 ea corpus i gehennā sibi reseruant: nisi de tali miseria in hac vita p̄niam agāt.
 Hinc Hiero. ad Pāmachiū cōsolatoria de dormitione Pauline vxoris: epla
 incipit. Sanato vulnere. dr̄ sic. Pars sacrilegij est rem paup̄z dare nō paup̄-
 bus. Hec Hiero. Similes q̄ infelices dicendi sunt z miserales. Tū Hiero
 nymus ad amicū egrotū p̄solatoria epla incipit. Quā q̄ certissime nouerim: di-
 cit sic. Ille porro iudicandus est miser z eger q̄ voluptatib; marcidus p̄ illece-
 bras volutat z tacet. Ille se nouerit infelicē q̄ vagat̄ inter oblectamēta vicio-
 rū encruata felicitate p̄fossus. Miser z infelix est q̄ nō fuerit in felicitate tēpe-
 ratus. Hec Hiero. Sed q̄ illi q̄ imoderatas ac furētes libidines insequunt:
 rpalē substantiā ac diuitias suas p̄sumāt: p̄pulcre ostēdit vitas Lu. xv. c. dans
 nobis exēplū de filio prodigo qui omnē substantiā suā dissipauit viuēdo luxuri-
 ose cum meretricib;: cuius historiam vide ibi. Hec de nocumentis luxurie vlti-
 ma sufficiant.

De remedijs contra luxuriam.

Ones doctores catholici z gentiles philosophi testā Passiōes
 tur q̄ inter oēs passiōes aīe difficillimū est vincere vehemētā pas-
 sionis veneroꝝ. Tū Quidā in. ij. li. de arte amādī ita inq̄t. Blāda sūt vehē-
 truces aīos ferē mollisse voluptas. Et diuus Hieronym⁹ i epla ad mentissi-
 mēz z filiā in gallia cōmorātes. epla incipit. Retulit mihi qdā frat̄ e gallia: me-
 dr̄ sic. Ferreas mētes libido domat q̄ maiorē in p̄ginib; patit̄ famē dū dulcius
 putat oē qd̄ nescit. Narrāt gētiliū fabule cantib; syrenaz nautas iisse in saxa p̄-
 cipites. Hec Hiero. z Aug. in li. de agone ch̄iano. Et itez in libello de hone-
 state mulierū ait. In oīa ch̄ianoꝝ certamīa duriora sunt p̄lta castitatē vbi ē q̄
 tidiana pugna z rara victoria. S z qz ex frequētat̄ actib; generat̄ habit⁹. Idē
 eo q̄les sūt act⁹ tales habit⁹ subsequunt: vt dr̄ i. ij. li. Et h. Cū aut̄ habit⁹ sit de
 b 3

De remedijs cōtra

Luxuria est viscosa quae semper in se trahunt ad nefas: eo quod luxuria est quaedam viscosa voluptas et delectatio
Habit in tenera etate corrumpuntur postmodum continentiores: quod vitata culpa obligat mentem.
venereorum habitus in tenera etate corrumpuntur postmodum continentiores: quod vitata culpa obligat mentem.
difficile est a scelere in scelus furibundo impetu labuntur: ab adolescentia quaedam trahuntur ad
pne deponit. iuuetur: a iuueture ad virile etate et tandem in senectam et senium: quod nil miserabilius
hominis contingere potest. Hinc **Dares** Cullus in .j. li. de officijs ait. Luxuria pro cum omni
erati sit turpis: in senectute feridissima est. Si igitur tales facti luxurie imersos
diligentius inspexeris: videbis illos ingenio obrutos: et quod ad spiritualia mente cecatos:
et vapore quod nil penitus percipiunt de his quae dei sunt: quod cecitas mentis tollit fere
omnem rerum spiritualium cognitionem ut dicit sanctus **Thomas**. Sed si clerici aut religiosi fuerint
in hominibus miseris habituati: efficiunt quersu et reprobes proceptorum ac ceremonia
rum religiosorum suorum: ambulantes ut caeci quod domino peccauerunt. Et biculus sunt pessimi et
incorrigibiles: ac ceteris deteriores. Tales enim sunt quaedam habent certa bona desideria
etiam more illorum quod detinent in comediis: quod habent electiones eundem ad peregrinationes: et
pia desideria facienda elemosinas: sed quod ad executionem sunt ligati et infirmi. Sic
pariter libidinosa mens habet quicquid pia desideria bene viuendi ac exequenda facti luxurie:
sed natura assuera viscositate venereorum ad motus recurrit vanatos luxuria et mutari nescia. Hinc **Quidius** in .j. li. de remedio amoris: sic ait.

Sed quod delectat veneris decerpe fructus.
Dicimus assidue: cras quod fiet idem
Interea tacite serpunt in viscera flamme.
Et mala radices altius arbor agit.

Hec Quidius.

Quia igitur consuetudo est quae vincit aut perdet altius: ut ait Hieronymus ad demetriam. Sed
dum adhuc mobilis est etas et animus ducti facit: exercenda est boni consuetudo ac
optimis rebus occupandum ingenium: quod teste **Quidius** in primo libro de remedio amoris.
Qui non est hodie cras minus aptus erit. Propterea quod in iuuentute inhoneste
vixerunt in senectute casti dicendi non sunt. Unde **Isidorus** in .ij. li. de summo bono. ca.
xxxix. ita inquit. Quidam in iuuetute luxuriose viuentes in senectute continentiores fieri
delectant. et tunc eligunt seruire castitati: quoniam eos libido seruos habere praesentit. Neque
quod in senectute continentiores vocandi sunt: quod in iuuetute luxuriose vixerunt. tales non habent
perpetuum: quod laboris non habuerunt certamen. Eos enim expectat gloria in quibus fuerunt
laboriosa certamina. Hec **Isidorus**. Ut igitur valeamus pudicitiam nostram domino consecrare:
re ac libidinosos laqueos eterne mortis euadere: debemus totis reasumptis viribus
cunctas occasiones luxurie scindere: iuxta psalmum diuisi Hieronymi scribentis
ad principia in explanatione illius psalmi. Eructavit cor meum: epistola incipit. Scio mihi
Principia: ubi dicit sic. Scias virginitate pudicitie gladium semper habere per quem truncat
opa carnis et superat voluptates. Gentium quod error deas virginum fingit armatas.
Hec Hieronymus. Poterimus itaque imoderatas libidines atque opa carnis superare
si nouerimus remedia habebimus quae sequuntur.

Primum remedium contra luxuriam est truncare
immundas cogitationes.

Primum igitur remedium quod vult debemus ad truncandum opa carnis est repulsio turpium
ac malorum cogitationum. Unde **Isidorus** in .ij. li. de summo bono. c. xxv. dicit sic. Magna
obseruatio circa cordis custodiam est adhibenda: quod aut bone aut male
rei ibi consistit origo. Nam scriptum est. Ex corde exeunt cogitationes male. Ideoque si
prius cogitationi resistimus in lapsu operis non incurramus. Hec **Isidorus**. Item in
eodem libro. c. xxxix. ait. Antequam perficiatur adulterium in opere: iam extrahatur adulterium in cogitatione.
Ex corde enim primum fornicationes sunt auferende: et non prius postea in opere.

Et propterea iuxta sententiam Hieronymi ad Demetriam. Ad primum animi motum debemus approbare vel reprobare id quod cogitamus. vel bonas cogitationes alere vel statim malas extinguere: quod non solum consensus in actu peccati mortale est peccatum mortale: sed etiam consensus in delectatione peccati mortalis est peccatum mortale: ut dicunt doctores catholici: signanter Robertus holkor super librum Sapientie. lectio. lxxj. Jo. Aug. in libello de honestate mulierum: dicit sic. Voluntas propria facienda reputat pro opere facta. Et Hieronymus ad Rusticum monachum ait. Ve nobis quod quoties concupiscimus toties fornicamur. Etiam Lactantius in. vij. li. diuinarum institutionum. c. xxij. dicit sic. Preterea non tantum adulterium esse vitandum: sed etiam cogitationem neque aspiciat alienam: et animo concupiscat. Adulterium enim fieri mentem: si vel imaginem voluptatis ipsa sibi deprehenderit: mens est enim perfecta que peccat quod imoderate libidinis fructum cogitatione complectitur. In hac crimen est: in hac omne delictum. Nam et si coram deo nulla sit labe maculatum: non constat tamen pudicitie ratio si animus incestus est. nec illibata castitas videri potest: ubi conscientiam cupiditas inquinavit. Hec Lactantius. Quando ergo libidine aut turpes cogitationes cor nostrum aggrediuntur tunc debemus illud dirigere ad cogitandum quattuor nouissima. Primo cogitanda diem mortis tue in qua eris ab omnibus derelictus: et coram eterno iudice presentatus: ibique daturus rationem de omnibus operibus tuis. Vere (ait Seneca) libidinis incitium continebis si exitum cogitaueris. Hinc Hieronymus ad Furiam: epistola incipit. Obscecras literis dicit sic. Cogita quotidie te esse morturam et nunquam de se cunctis nuptiis cogitabis. Secundo cogita eternitatem penarum inferni et qualiter momentanee sunt libidinosae delectationes: sed cruciatus eterni. Unde Augustinus in libello de honestate mulierum dicit sic. O quanta iniquitas: o quanta perversitas ut anima quam Christus suo sacro sanguine redemit luxuriosus quisque propter vniuersum momentaneam delectationem libidinis diabolo pessimo inimico suo vendit ac tradit. Vere nimirum miseranda et plangenda conditio est ubi cito preterit quod delectat. et permanet sine fine quod cruciat. Sub momento enim libidinis impetus transit et prima sententia in libidinem facta quod me delectat modo: et postea penam agat. quasi dicat. Percussio me cruciat deli gladio et postea vadam ad medicum. Vbi miser homo nescit quod vnius horum puncto vulnus accipit: sed vix longo tempore ad sanitatem pristinam reuocatur. Qui enim fornicatur dicit penitentiam se acturum: quare non timet ne cum substantia febricula: vel aliquo casu subito mors superveniens rapiat et pereat dilatio et succedat eterna damnatio. Hec Augustinus. Etiam Iulianus in. ij. lib. de sum. bono. ca. xxxij. ita inquit. Quando impulsu demonum mens ad delectationem fornicationis impellitur: diuini iudicij metus et eterni tormentorum incendium ante oculos proponant. quod nisi mentium omnium pena grauioris supplicij formidine superat. Sicut enim clauus clauum expellit: ita sepe recordatio ardentis gehenne/ardore excludit luxuriam. Hec Iulianus. Tertio cogita tremebunda die extremi iudicij in qua detegentur omnes turpitudines peccatorum in conspectu omnium gentium. Sicut enim in hac vita tantum verecundamur de peccatis luxurie: quod erit in conspectu totius mundi. Hinc Hieronymus ad Fabiolam: epistola incipit. Usque hodie in lectione veteris testamenti: dicit sic. O quantum te sperges et quantum pudicitia in die iudicij dehonestabit: et quantum pudicitia infamata a deo iudice coronabit. Et ad Pamachium et oceanum in epistola que incipit. Qui ethiopi inuitat ad balnea: ita inquit Hieronymus. Aderit illa dies que facta nostra quasi in quadam tabula depicta monstranda sunt. O quantis in die illa exelinguet et multos feliciores loquacibus erunt. Et quanti illi et rustici oratores. Et quanti hebetes argutius preferendi sunt ciceronis. Item Hieronymus ad Asellam ait. Ante tribunal Christi stabimus: ibi patebit quia mente quisque viderit. Quarto cogita qualiter dominus Iesus Christus qui est rex regum et dominus dominantium: et

Aurea
sententia in
libidinem

De remediis cōtra

Exem
plū nota
bile.

pariter regina celi purissima virgo **D**aria: et omnis militia angelorum spirituum
atque tota curia supernorum civium sanctorum et sanctarum dei intuent omnia vitia ac turpia que
fiunt in hoc mundo. **Q**uoniam debent libidinosis homines erubescere. Propterea legi-
mus de abbate effrem viro sanctissimo ex tali cogitatione quondam meretricem quertit
se ad deum. Nam fingens de industria dixit illam ad se civitatis vicem ei ut pme-
teret se tibi carnaliter cognosci. At illa respondit quod nullo modo auderet per verecundiam
in conspectu astantium hoc facere. Tunc ille subluxit. Et quare soror mea non verecun-
daris tam grades ac ratas miseras peccatorum carnalium coram tota celesti curia comite-
tere: ubi sunt quasi infinita milia: respectu unius que te hic intuet: sicque fracta in la-
chrymis veram egit penitentiam. Et sic patet de primo remedio luxurie.

Secundum remedium contra luxuriam est corrigere linguam ne turpia verba aut
scurrilia proferat.

Secundum remedium contra carnales voluptates est abstinere a verbis im-
mudis ac turpibus: quod ut inquit Paulus. Corruptunt bonos mores colloquia
prava. et fido. ait. Vanus sermo cito polluit mentem et facile agit quod libi-
benter audit. Etiam Hugo in libro de anima inquit. Vanus sermo vane conscientie est
index. mores hominis lingua pandit. Quis sermo ostendit talis animus approbat: quoniam
ex abundantia cordis os loquitur. Hinc Hieronymus ad demetrium in epistola que incipit. Si
summo ingenio: dicit sic. Sic autem sermo virginis prudens/modestus / et rarus: nec
tam eloquentia preciosus quam pudore. Dixerunt omnes tuam te tacete verecundiam:
loquere prudentiam. Vite ac placidum semper eloquium tuum: ornet mixta cum graui-
tate suavitatis: cum pudore sapientia sit certa atque librata suisque opportunitate gra-
uissimi silentii. hec Hieronymus. Item Hieronymus ad demetrium in alia epistola que inci-
pit. Inter omnes materias que ab adolescentia usque ad hanc etatem dicit sic. Nunquam ver-
bum inhonestum audias: aut si audieris irascaris. perdit meos hominum uno frequen-
ter leuiter sermone tentat claustra pudicitie. Ridere et irrideri secularibus
relinque. Grauitas tuam personam decet. Latoneque illum dico censorium et vestre
quondam vobis principem qui extrema etate grecas litteras non erubuit censor: nec de-
speravit senex discere. et Marcum crassum semel in vita sua scribit risisse Lucillum.
unde et Psal. de. Irascimini et nolite peccare. hec Hieronymus. Et ad mauricium fili-
um ait hieronymus. Lapsus emissus / sermo platus. quapropter diu antequam proferat co-
gitandus est. Cum enim verbum sit nuntius cordis: sicut bonus homo de bono thesauro
cordis sui profert ea que bona sunt: ita malus de malo thesauro cordis pro-
fert mala. Etiam quod ex abundantia cordis os loquitur: ut dicitur Mat. xij. ca. Iohannes sanctus
Theo in. ij. q. clij. ar. v. in responsione ad. iij. arg. dicit quod luxuriosi quorum cor est
turpibus delectationibus plenum et concupiscentiis: de facili ad turpia verba et scur-
rilia prouincit. Luxuriosus quoque delectationem querit. ideo verba sua ad dele-
ctationem ordinat unde prouincit in verba ludicra. Et quod luxuria causat cecitatem
mentis ex hoc luxuriosus prouincit in stultis loca. Hinc moralis Gregorius in. vij.
lib. moral. c. xxxij. dicit sic. Nam dum otiosa cauere verba negligenter ad noxia per-
uenimus ut prius loqui aliena libeat: et postmodum detractationibus eorum vitam: de quibus
loquitur lingua mordeat. Quandoque autem usque ad aptas contumelias erumpat.
Hinc seminant stimuli: oriuntur rixae: accedunt faces odiorum: patet tota extinguitur
cordium. Hec Gregorius. Et sic patet de secundo remedio contra luxuriam.

Oculus
inter omnes se-
lus est per-
iculosior.

Tertium remedium contra luxuriam est auertere oculos a vanitatibus.
Oculus dicitur est: quod occultum lumen habet. id est secretum: vel intus repositum.
Hinc sensus vicinior est cerebro vnde omnia manant: ut inquit fido. et ideo
mens et voluntas ex oculis magis dinoscitur: sicut ergo oculus est inter omnes
sensus nobilior: ita et periculosior. Propterea ad euadendum luxurie laqueos cu-
stodia oculorum summa cum diligentia a vano mulierum aspectu obseruanda est. Unde
Augustinus in libello de honestate mulierum: ita inquit. Quod si aliquis carbonem appre-

henderit si cito eos ptecerit nihil ei nocebunt. Si vero diutius eos tenere voluerit sine vulnere abire non poterit. Ita ille qui ad concupiscendum oculorum desixerit in ruitum: et libidinis malum in corde suscipiens moras in corde suo habere: morari in corde suo libere permiserit: excutere a se sine aie plaga non poterit. Ideo iugiter clamem ad dominum cum propheta. Oculi mei semper ad dominum quoniam ipse euelleret de laqueo pedes meos. hec Aug. Hinc Hiero. ad rusticum monachum: in epistola quae incipit. Nihil christiano felicitus cui permittunt regna celorum dicitur sic. Varrum tuam ita vide ne per illam alias videre cogaris quare vult cordi tuo hereat: et tactum viuat sub peccato re vulnus. Ancillas quae tibi in obsequio sunt tibi scias esse in insidijs: quare quantum visus horum earum conditio est: tanto facilior ruina est. Et Iohannes baptista sciam matrem em habuit: potestificusque filius erat: et tamen nec matris affectu: nec patris opibus vincebatur ut in domo parentum cum periculo viuere castitatis. Vixit in eremo: et oculis desiderantibus christum nihil aliud dignabatur aspicere. Vestis aspera/zona pellicea: cibus locuste/melque siluestre: oia prouti et cotinente parata. hec Hiero. Et Iulianus in. ij. li. de summo bono. c. xxxix. sic ait. Libido tunc magis querit dum videt. Nam sicut quidam sapiens ait. Prima fornicationis oculorum tela sunt. scda phoborum. Sed quae non capit oculis per phobos resistere. Sufficit natura vbi adhuc liber affectus est. Qui delectatione refrenat libidinosam suggestiois: non transit ad consensum libidinis. Et tunc resistit operi quae titillanti sensui non accommodat delectationem. Durus in pugna quae versus ad consensionem si non versus ad perperationem recitat: quae sola suggestioe per conditioe carnis teramertis sollicitat. hec Iulianus. Idcirco si dauid tam seruis aspiciens a casu mulierem se lauante ruit in adulterium: Quod credendum est ut non incidat in laqueum diaboli quae studiose sibi laqueum parat. Hinc Gregorius in. xxj. li. moral. c. x. sic ait. Sic enim sepe teratio per oculos trahit: sic non nunquam precepta intrinsecus: compellit sibi extrinsecus oculos deuiare. Nam plerumque res quilibet innocenti mente respicit: sed ipso respectu animi concupiscere se gladio perfodit. Non enim ut exemplum causa iam diximus dauid vite consuegendo studiose respexit quare concupierat: sed potius ideo concupiuit: quare incaute respexit. Fit vero retributionis examine ut quae exteriori negligenter vitis oculo: interiori non iniuste ceceat. Sepe iam intrinsecus concupiscencia datur: et illecebratus animus ad versus suos sensus corporeos famulari more tyrannidis extigit. suisque voluptatibus oculos seruare compellit. Atque ut ita dicam fenestras luminis ad tenebras aperit ceccitatis. In sancti viri cum se sinistra pulchritudine delectatione senserint: Ipsi per quae forme spes ad mentem ingreditur: discipline magis glisterio lumina restringunt ne praeue cogitationis visio lenocinata famulet. Quae si subtiliter custodiri negligit cogitationis immundicia: prius ad operationem transit. hec Gregorius. Quia ergo vanus multorum aspectus aut inclinatio vel saltim facit mollescere etiam durissima ac perfecta corda: Ideo Iob prudens ac sanctissimus quae innumerabiles vixit tentationes: et ne a mulieribus post tot victorias vincere pepigit sedus cum oculis suis ut ne cogitaret quidem de fornicatione. Iob. xxxj. ca. Hinc Gregorius in. xxj. li. moral. c. xl. dicit sic. Neque enim culpa ad opus perdire permittit si intus vbi nascitur extinguit. Si autem tentatio in corde nascitur festine non resistit: hec eadem qua nutrit mora roborat. et existens foris in operibus vincit versus praeualerit: quare ipsam intus membrorum dominam mentem captiuam tenet. hec Gregorius. Non dicatis ergo vos habere animos pudicos si habeatis oculos impudicos. quia impudicus oculus impudici cordis est natus: ut ait Aug. in regula. Propterea Eccl. ix. c. salubre dat consilium: vbi dicit sic. Virgine ne spectas ne forte scanda lizeris in decore illius. Noli circumspicere in locis cluitatis: nec obseruaueris in plateis illius. Auerte faciem tuam a muliere concupiscentia: et ne circumspectas speciem alienam. Propter spem mulieris multum perierunt: et ex concupiscentia quasi ignis exardescit. Vis mulier quae est fornicaria quasi sterco in via ab omnibus pretereuntibus calcabit. hec Iulianus. Et sic patet de tertio remedio per luxuriam.

Oculus est principium fornicationis.

Oculi sunt fenestre per quas ingreditur peccatum.

Aspectus mulierum facit corda mollescere.

De remedis cōtra

Quartū remediū q̄ luxuriā est abstinētia cibi z pot⁹: q̄ sine cerere z baccho friger ven⁹. S; videam⁹ p̄mo q̄ntū valeat parcitas cibi q̄ venerea.

Sicut abstinētia est mater sanctitatis: ita voluptas mater est egritudinis
s vt ait Hiero. Ido Darc⁹ nulli⁹ in libro de senectute: ita inq̄r. Diuine em̄ Plato escā maloz appellat voluptatē q̄ ea homines captant vt pisces
Et itez in eodē libro ait. Impedit ei cōsiliū voluptas rōni inimica ac mentis
vīta dicā p̄stringit oculos: nec habet vllū cū p̄tute cōmerciū. Hinc Hieron-
ad Nepotianū de vita clericoz: epla incipit. Petis a me Nepotiane: ita inq̄r.
Pulcre dī apud grecos z nescio apud nos eque refoner: pinguis vēter non ḡ-
gnit sensum tenuē. Et ad Brisogonū monachū: epla incipit. Qui circa affe-
ctus mens sit: ita ait. Cū saturitate succedit obliuio rādiū nescitura qd cupi-
at q̄dū memoriā reuocauerit esurtes. S; q̄ abstinētia z tēperātia ac parcitas
ciboz sint optimū remediū aduersus luxuriā. Ecōtra p̄o: Ventrīs ingluuies
z ciboz saturitas seminariū libidinis: multiplici testimoniō p̄bati p̄t. No-
ta in p̄mis p̄la aurea dicta dīuī Hieronymi ad h̄positū. Nā ad Eustochium
p̄ginē: dī sic. Pudicitia tuta esse nō p̄t nisi p̄ abstinētia. Et ad rusticum
monachū: epla incipit. Nihil ch̄tiano felicitus: ait. Vodicus z temperatus el-
bus z carni z aīe vtilis est. Et ad m̄rem z filiā in gallia cōmorātes: epla in-
cipit. Retulit mibi quidā frat̄ e gallia: inq̄r. Difficile inter epulas suat pudī-
cicia. Et itez in eadē epla: dicit sic. Quid tu facis puella sanī corpis / delicata
pinguis / rubēs / estuās / inter carnes inter vīna: z balneas iuxta maritimas: iux-
tra adolescētulos: que z si rogata nō feceris tū de forme pures testimoniū si ro-
geris. Itez Hiero. ad p̄machū in defensione libroz q̄ Iouinianū. Nō intitu-
latur epla: sed liber apologeticus ad p̄machū. Et incipit liber: q̄ ad te huc
usq̄ nō scripsi causa fuit silentiū tuū: dī sic. Quid nobis sipsis illudimus z irā-
scimur: si sudātib⁹ nobis semp ad costū p̄mia pudicitie denegent. Volumus
opipare comedere: vxoz adherere p̄plexib⁹: z in numero p̄gnū z viduaz regna-
re cū ch̄o. Idē ergo habebit fames p̄mū z ingluuies: sordes z mūdicie: sac-
z sericū: Lazarus recepit mala in vita sua: z diues ille purpuratus crassus z nō
tidus: fructus est carnis bonis dū vīueret. S; diuersa post mortē tenent loca.
Diserte delitijs z delictis miserijs cōmutant. In nostro arbitrio est vel Laza-
rū seq̄ vel diuītē. hec Hiero. Et in .j. li. p̄ra Iouinianū ait hieronym⁹. Esus
carniū ventrisq̄ saturitas seminariū libidinis est. Itez Hieronymus ad Fu-
riā de viduitate seruāda. epla incipit. Obscuras lris z supplicat dep̄caris vt tibi
scribā: dī sic. Nihil ita scias cōdecere ch̄tians adolescentib⁹ vt esum olerū. Et
infra ita subiungit. Nonnulli vitā pudicā appetētes in medio stinere corruunt
dū solā carnū abstinētia ponderāt z leguminib⁹ stomachū onerant. Et itez
in eadē epla dī sic. Que moderate parcesq̄ sumunt innoxia sunt. Et vt qd sen-
tīo loquar. Nihil sic inflāmat corpora z titillat mēbra genitalia sicut indige-
stus cib⁹ ructusq̄ conuulsus. Parcus cibus z semp venter esurēs triduanis se-
lunjs p̄ferat. Quicqd seminariū voluptatis est venenū pura. Et multo mel-
lus est q̄tidie paz q̄ raro satis sumere. Pluua illa optima est q̄ sensim descendit
in terras. Subt⁹ z nīmī⁹ imber in p̄ceps arua subuertit. Quādo comedis
cogita qz ventri obtēperandū nō est: statim tibi orandū ilico z legendū sit. hec
Hiero. Etia Aug. in sermone. liij. de ieiunio. xl. sic dī. Videre q̄o q̄ntū sit
inter ieiunū z saturitatē: inter ventrē vacuū z pulmōes epulis estuātes. Moy-
ses q̄ ieiunauit deū vidit: plus q̄ comedit z bibit idola fabricatus est. Quid
de Moyse loq̄r z israelitica mltitudine: Ipe p̄nceps generis nri q̄dū nō co-
medit in paradiso fuit statim vt comedit de paradiso esec⁹ est. Qui in paradiso
del p̄go fuerat: electus de paradiso cognouit Eua vxorē suam. Semp em̄
saturitati cōiuncta est lasciuia. Uicina sibi sunt vēter z genitalia: p̄ mēbroz orz

Nota au-
reā iniaz

Notaver-
ba aurea
hierony-
mi.

diſne ordo victoꝝ eligit. Eiecit nos etib; de paradifo: reducat eſuries. Hec Au-
gu. Ambroſius q̄q; in epla quā ſcribit vercellenſi eccleſie: ita inq̄r. Quid autē
pulcrius abſtinētia eſſe pōt q̄ facit etiā iuuētutis annos ſenescere vt fiat mox
ſenectus. Nāq; vt redūdantia ciboꝝ ac temulētia etiā marurtoꝝ etas caleſcit
Ita mitigaſ iuuētutis ferocitas epulaz p̄ſimonia. Libo em flāma alſi ac deſ-
ſicit. Siquidē fenū: ſtipula: lignū: oleū: alia hmōi alimēta ignis ſunt q̄b; paſcitur:
ea ſi detrahas: vel non ſuggeras etiā ignis ſopit. Similit̄ q̄ vapor corpis
inſtruēs libidīnē cito alit̄ aut m̄nuſſi: cibo excitat: cibo ſoluit. Hec Ambroſi.

Et deuot⁹ doctor Bern. in epla ad Robertū: d̄r ſic. Vlnū z ſicera muſum
z pinguta corpori millrāt nō ſp̄it: fr̄ituris nō aīa ſaginat: ſed caro: p̄per: z̄nū
ziber: c̄imīnū: ſaluſa: z̄ mille hmōi ſpēs ſalſamētoꝝ: palatū delectāt ſz libidīnē
accēdūt. Prudent̄ ſobriet̄ q̄ uerſanti ſatis eſt ad om̄e p̄dimentū ſal cū fame: q̄
ſola nō expectata neceſſe eſt alias atq; alias ſuccis extraneis p̄fici p̄mixtiōes:
q̄ videlicet z palatū reparēt: gulā puocēt: excitēt appetitū. Hec Bern. Nota
quātā moderantiā tā in cibo q̄ in potu ſeruauerit deuotiſſim⁹ doctor Bernar-
dus vt ſuā pudicitia custodiret. Nā de ſe in quodā ſmone: ita inq̄r. Abſtinebo
a vino qz in vīno eſt luxuria: aut ſi inſirm⁹ ſum modico vtar. Abſtinebo a car-
nib;: ne dū n̄m̄is nutriā carnē ſimul z carnis nutriā vicia: Panē ip̄m cū men-
ſura ſtudebo ſumere ne onerato ventre ſtare ad orandū tedeat. Sed ne ſimpli-
et quidē aqua in gurgitare me aſſueſcam ne diſtenſio ventris vſq; ad titillatio-
nē p̄tingat libidinis. Hec Bernardus. Patet itaq; q̄ abſtinētia eſt optimū re-
mediū p̄ra venerea. Sicut em ignis extinguitur lignozum ſubtractione: z
aquarū inuſſione. Sic pariſ luxuria duob; modis extinguit: ciboꝝ ſubtractio-
ne: quia ſicut ille qui ligna ſubtrahit ab igne: ignem extinguit: ſic qui cibum
corporei ſubtrahit luxuriam refrēnat z impedit. Unde Bernardus ait. Car-
nem oportet reſtringere nō extinguerē: reprimere non opprimere: ſeruat non
ſeuat: ancilleſ nō domineſ. Alioquin qui ſm carnem vixerit moriet. Secun-
do ignis materialis extinguit aquaz inuſſione: ſic luxuria vel ignis carnalita-
tis extinguit cū oratiōe z lachrymaz inuſſione. Idcirco nō m̄z ſi eo tpe q̄n il-
li vetuſtiſſim⁹ p̄res n̄ri q̄ ſolūmodo comedebāt ſimplicia: florebat p̄tutes tēpe-
ratiō: pudicitia: caſtitas: honeſtas: p̄tinentia. p̄ginitas. Hinc Iuuenal. in ſaty-
ra. vj. z eſt p̄ncipiū ſatyre: ſic ait.

Nota mo-
derantiā
Bernar.

Credo pudicitia: ſaturno rege moratam
In terris: vſſamq; diu: cū frigida paruas
Preberet ſpelunca domos: ignēq; laremq;
Et pecus z dominos: cōmunis clauderet vmbra.
Silueſtre montata thorum: cū ſterneret z vxor.
Frondeb;: z culmo vicinarūq; ferarū.

Pellibus. Hec Iuuenalis. Et dicitis ergo liquet ad purum q̄ ſatietas n̄m̄ia:
prouocat hominem ad venerea: ſed parcitas z abſtinētia custodes ſunt hone-
ſtatis atq; pudicitie.

Quintū remediū p̄ra luxuriā eſt fugere potū vīni. nā vīnū imoderate ſum-
ptū eſt fomentū libidinis vt dicemus.

Vnes ſapiētes vna voce affirmāt q̄ vīnū imoderate ſumptū ſit fomē-
tū luxurie: ideo vīnū d̄r a vena eo q̄ venas ſanguine cito repleat: ex qua
repletiōe cauſat abundantia caloris z alteratio ſpirituū z inde incitāſ
corpus ad venerea. Hinc Salomon Prouer. xx. ca. ait. Luxuriōſa res vīnū et
cōrumelſoſa ebrietas: quicunq; hīs delectatur nō erit ſapiens. Nota q̄ ſignā-
ter dicit luxuriōſa res vīnum: quia ſm Thom̄ in. ij. q. cxlvj. articu. viij. in re-
ſponſione ad p̄mū argumentū. Ad actū generationis tria p̄currūt: ſcilicet ca-

Vlnū eſt
fomentū
luxurie.

De remedijs cōtra

lor: spūs z humor. Ad calorē qdē maxie coopat vinū z alla calefaciētia corp⁹
Ad gñā/ Ad spm aut vident coopari cibaria inflatiua. Sed ad humorē maxie coopera
tionē tria tur vsus carnū: ex qb̄ multū de alimēto generat. Alteratio autē caloris z mul
requunt. tiplicatio spiritū cito trāsit: sed suba amoris diu manet: z id magis interdicit
sejunātibz vsus carnū q̄ vni vel leguminū q̄ sunt inflatiua. Hec Tho. Etia
Paul⁹ ad Eph. v. c. inqt. Nolite inebriari vino in q̄ est luxuria: s; impleamini
spūscō. Sup q̄ textu scūs Thomas in cōmento aureo sup epla ad Eph. let
ctioe. vij. eiūsdē capli dr: q̄ cib; z pot⁹ supflu⁹ est causa luxurie: z p̄cipue vinū
qd calefacit z mouet spūs: imo inf oia q̄ multos spūs generat est vinū. vñ gene
rat animositatē. Iō puenient docet nos ap̄ls p̄tra hos repleti spūscō q̄ gene
rat feruorē deuotiōis. Sed videam⁹ qd de vino diu⁹ Hierony. dicat. Nā ad
Eustochiū p̄ginē in epla q̄ incipit. Audi filla z vide z inclina aurē tuā ita in
quit. Siquē itaq; in me pot esse p̄llij: si expro credit h̄ p̄mū moneo: hec obte
stor vt sponsa ch̄i vinū p̄ veneno fugiat. hec aduersus adolescētia p̄ma arma
sunt demonū. Et itez in eadē epla ait. Vinū z adolescētia duplex incendiū vo
lupratis. Itez in eadē epla sic dicit. Plures quippe sunt q̄ cū vino sint sobrie
ciboz largitate sunt ebrie. Etia Hierony. ad Furiā de viduitate seruanda:
epla incipit. Obsecras litteris z supplicis deprecari: dr sic. Ap̄ls macerat cor
pus suū z aie subijcit impio: ne qd alijs p̄cipit ip̄e nō seruet. Et adolescentula
feruente cibis/ corpore/ de castitate secura est. Neq; p̄o hec dices cōdemno cū
bos q̄s deus creauit ad vtendū cū gratiarū actione. Sed iuuenib; z puellis in
cētua assero voluptatū. Nō ebnet ignes: nō vulcantia tellus: nō vesu⁹ z olym
pus tantis ardoribz estuant vt iuueniles medulle vino plene z vapibz inflam
mate. Et paz infra ita subiungit. Aiunt medici z qui humanoꝝ cozporū scri
psere naturas. p̄cipueq; Galenus puerorū z iuuenū ac p̄fecte etatis virozū
mulierūq; corpora insito calore feruere: z noxios esse his etatibz cibos qui ca
lorē augeant: sanitatq; cōdecere frigida queq; in esu z in potu sumere. Sicut
ecōrrario senib; q̄ pituita laborant z frigore calidos cibos z vetera vina p̄des
se. Vñ z saluator. Arrēdite inqt vobis ne forte grauent corpora vestra in cra
pula z ebrietate. Hec Hiero. Propterea Demosthenes q̄ fuit ingenio acu
tissimus ac eloq̄ntissimus fugiebat vinū q̄si venenū. de q̄ Hieronym⁹ refert i
j. libro p̄ Ruffinū scribēs ad P̄amachiū z marcellā liber incipit. Ex vestris z
multoz litteris didici sic dices. Demosthenes plus olei q̄ vini expendisse dr.
z oēs opifices nocturnis semp vigilijs puenisse. Et ad Gaudentiū de Pa
catula puella p̄tinentie destituta: epla incipit. Causa est difficilis paruule scri
bere: ait. Uteris balneis: cure nitida: rubicūdis genis incedis: carnib; vescer
affluis diuitijs: p̄ciosa veste circūdaris: z iuxta serpentē mortifex secure dor
mitare te credis. Iterū Hieronymus ad Cellantiaz: epistola incipit. Uerus
scripture celebrata sententia est. Ante finē eiūsdē epistole dicit sic. Laue ne si
sejunare aut abstinere ceperis te putes esse tā sanctā. hec em virtus adumētū
est: nō p̄fectio sanctitatis. magisq; id puidendū est ne tibi hec cū licita prem
nas securitatē quandā illicitoz faciat. Quicquid p̄ iusticia offertur deo nō de
bet impedire iusticia: sed iuuare. Quid aut prodest attenuare corpus abstinē
tia si animus intumescat superbia. Quam laudē merebimur de pallore tesu
nij: si liuidi sumus inuidia: Quid virtutis habet vinū non bibere: z ira atq;
odit inebriari: Tunc itaq; preclara est abstinentia: tunc pulera z magnifica ca
stigatio corporis cū animus est mundus a vicijs. Hec Hieronymus. Et parl
ter Leo papa in sermone. vij. decimi mensis: qui incipit. Cum de aduentu re
gni dei: sic ait. Quotidiano em dilectissimi experimento probatur porus satie
rate aciem mentis obrundi: ciboz nimietate vigorē cordis hebetari: ita vt de
lectatio edendi etiā cozporoz p̄traria sit salutē nisi ratio temperatiē obssat ille

Vinū est
Triū iuue
nib; z pu
ellis.

Aurea p̄
ba.

ebri. hec Leo. Hinc s. Tho. in. ij. q. cxlvij. ar. j. vbi mouet dubiu. Utrum
 materia sobrietatis sit potus: de sic. Nomen sobrietatis sumit a mensura. Dicit
 em aliqs sobrius quasi bria. i. mensura seruans: et ideo illa materia specialiter sibi
 sobrietas ascribit: in qua maxime laudabile est mensuram seruare. Immo autem est
 potus inebriare uales: quod eius usus mensuratus multum confert: et modicus exces-
 sus multum ledit: quod impedit usum rationis magis etiam quam excessus cibi. unde Eccli.
 xxxj. c. Sanctas est aie et corporis sobrius potus. Vinum multum potatum irritatio
 nem et iram et ruinas multas facit: et ideo specialiter sobrietas attendit circa potum
 Non quocumque sed cum sua fumositate natus est caput turbare sicut uinum et oem
 quod inebriare potest. hec Tho. Sicut Egidius romanus in. ij. lib. de regimine
 principum pre. ij. c. xij. de: quod uinum immoderate sumptum tria mala facit. Primo ue-
 nereia puocat. Cum ei corpe calefacto maior fiat incitatio ad actus uereos: ut
 nunquam quod maxime calore efficit immoderate sumptum incitat ad incontinentiam nimiam
 am: quod sumptio uini inquantum uereia puocat: tanto magis in etate iuuenili quam se-
 nili cauenda est: quanto illa etas prior est ad lasciuia quam alia. Secundum malum quod in-
 ducit nimia sumptio uini est depressio rationis. Nam ascendenti fumositate uini
 ad caput turbat cerebrum: quo turbato deprimuntur ratio nostra quantum ad suos actus: quod
 non possumus libere ratione uti. Unde est quod aliquid plus offendunt animo quam alii: quia
 habent debilius caput. Tertium malum quod ex uino consergit est litis: et dissensio. Tur-
 bato enim cerebro ex nimia sumptione uini et amisso usu rationis de facili prumptum
 in pba inordinata et consergit dissensiones et lites. Et tandem sic concludit Egidius.
 In omni ergo etate cauendum est a nimietate cibi et ab immoderatione potus.
 Veritatem quod facilius adheremus his ad que ab infantia assuerunt sumus.
 Decet oem patres et maxime reges et principes sollicitari circa regimen filiorum ut
 ab ipsa infantia sic regantur et sint abstinentes et sobrii. hec Egidius. Consequenter
 Quidius in. j. li. de remedio amoris: de sic.
 Repozibus medicina ualeat: data tepore psumunt
 Et data non apto tepore uina nocent.
 Item in. ij. li. de remedio amoris: ita inquit.
 Uina parant animos ueneri nisi plurima sumas.
 Et stupeant multo: corda sepulta mero.
 Nutrit uento: uento restringit ignis.
 Teus alit flamas: gradior aura necat.
 Quia ergo uinum ad uereia puocat: ideo antiquus nobilissime matrone romano-
 rum ut lucretia: tullia: marcia: cornelia: portia: hortensia: antonia: et cetera non bibe-
 bant uinum: imo illud fugiebant quasi uenenum. Propterea Valerius maximus in. ij. li.
 c. j. sic de. Uini usus olim romanis feminis ignotus fuit ne in aliquid dedecus
 plaberent. Quod primum a libero patre intemperantie gradus ad incoessam uereia
 esse consuevit. Et in. vj. li. c. ij. de Valerius: quod Detellus ciuis romanus uxorem
 propterea quod uinum bibisset fuste percussam interemit. Non autem que usus uini apud
 romanos feminis prohibebatur: assignat a sacro Tho. in. ij. q. cxlix. ar. iij. vbi de.
 Sobrietate maxime requiritur in iuuenibus et mulieribus: quod in iuuenibus uiget concupis-
 scentia delectabilis propter feruorem etatem. In mulieribus autem non est sufficiens robur
 mentis: ad hoc quod concupiscentiam resistat. In sum maximum ualerium mulieres apud
 Romanos antiquus non bibebant uinum. hec Tho. Quapropter ualerius vbi su-
 pra: ita subiungit. Sane quocumque femina uini usum immoderate appetit: et prout
 bus oibus tanquam claudit: et delictis aperit. hec ualerius. Plinius quoque in li. xiiij. de natu-
 rali historia de sic. Androcles sapia clarus ad Alexandrum magnum scripsit: Inter
 perantiam et cohibens. Uinum potaturus rex memeto te bibere sanguinem terre. Si
 cuti uenenum est hoc cicuta terra et uinum. Quibus preceptis si ille obtemperauisset. profecto
 amicos in temulencia non interemisset. Proius ut iure dici possit: neque uiribus cor-

Uinum p
uocat ve
nerea.

Uinum de
primis ro
nem.
Uinum ex
citat lites
Nota.

Hec Quidius.

Datroe
romanc
fugiebant
uinum.

De remedijs cōtra

poris vitius aliud: neq; aliud voluptatib; pnciosius: si modus absit. hec Plin⁹ ni⁹. Et itez idē plin⁹ dī sic. Vino modico iuuant. nerui copiosiore ledunt: sic z oculi z stomachus recreant. Appetētia ciboz inuolat: tristitie: cure heberant: vna expellit: somn⁹ cōciliat. hec Plin⁹. Ideo Paulus apłs dans regulas moderamētis Timotheo charissīmo discipulo suo circa potū vīni: sic ait. Nō adhuc aquā bibere: sed modico vīno vtēre ppter stomachū tuū: z frēqntes infirmitates tuas. j. ad Tim. v. ca. Sup q̄ textu sc̄us Tho. in cōmento aureo dīc: q̄ iste Timotheus erat nimie abstinētie: z ad vitandū carnis pctā corp⁹ mace rabat: qz scribit Ec̄s. ij. ca. Cogitauī in corde meo abstrahere a vīno carnem meā vt aiām meā trāsserā ad sapiām: deustareq; stulticiā. Et qz ip̄e Timotheus fuit infirmus rotat. sō Paulus dīc et. Nō adhuc postq̄ es infirmus aquā bibere: sed modico vīno vtēre: q̄ dīcat illud ad Rom. xij. ca. Rōnabile sit ob sequū vestrū. Propter qd̄ dīc. Vtere vīno sed modico: qz dīc Ec̄s. xxxj. ca. Exultatio aīe z corpīs: vīnū moderate potatū. Et itez ibidē. Amaritudo aīe vīnū multū potatū. Ideo dīc. Modico vīno vtēre ppter stomachū tuū z frē quētes infirmitates tuas. s. q̄ tibi ex abstinētia puenerūt. Sed dubitatio ant mū pulsat. Cū em̄ Paulus sanaret infirmos z mortuos suscitaret: Cur nō curabat Timotheū p̄ miraculū: sed p̄ vīnū medicīne? Rndet sc̄us Tho. in cōmento aureo sup hoc passū dīcēs: q̄ ex hoc dat̄ intelligi q̄ Paulus nō ad omēs vtēbat miraculis: sed qm̄ erat expēdēs ppter fidē catholicā. Et sic p̄z. q̄ occur rerūt de hoc quinto remedio scribenda.

Sextū remediū p̄tra luxuriā est negligere forme bonū ac desp̄icere vanū z supflūū ornatū vestīū gemmaz: atq; ceteroz localū.

**Nota au
reasnial
hieronym⁹.**

q̄ **Nota 3
leues fe
minas.**

q̄ **Cōtra la
sciuitates
adolescē
tulos.**

Ula exterior supfluitas vani ornatus est interioris leuitatis indicium. Ideo mollia indumēta animi mollitiē indicāt. Excitāt quoq; mobiles mētes ad leuita: atq; corda hoīm inclināt ad cogitandū lascīvia. Vñ p̄ doctoz Hieronym⁹ p̄tra eos q̄ in similib; ornamētis occupant vehemēter tra scitur: z dīcīt talia oīno esse fugiēda cū sint libidīnose mētis indicia. Sed vide amispulcra atq; aurea dīcta eius. Nā scribens ad demetriā: eplā incipit. In ter oēs materas q̄ ab adolescētia: dīc sic. Fuge lascīviā puellaz q̄ ornant capī ta: crines a fronte demittūt: cutē poliūt: vt unq; pigmētis: astrictas habēt man cas: vestimēta sine ruga: soccosq; crispantes: vt sub noīe p̄ginali vendibilis pereant. Hores em̄ z studia dñaz plerūq; ex ancillaz z comitū morib; indicā tur. Illa tibi sit pulchra illa amabilis: illa habēda inter socias q̄ nescit esse pul cra q̄ negligit forme bonū z pcedens ad publicū: nō pectus z colla denudat: nec pallio reuelato: crines aperit: Sed que celat faciē z vix vno oculo q̄ vie ne cessarius est parēte ingredīt. Dubito an loquar: sed velim nolim: qz crebro fit dicendū est. Nō q̄ hec in te timere debcā: que istas forsitan nescias: ne vnq; au dieris: sed quo p̄ occasionē tui ceterē p̄monēde sint. Cincinatos pueros z ca lamistratos: z pegrini muris olens pelliscula de quib; illud arbitriū est: nō be ne olet: q̄ semp bene olet. Quasi q̄sdam pestes z venena pudicitie p̄go deustet hec Hiero. Itēz in eadē eplā sic ait. Digna res risu imo plāctu. Incedētib; do minis: ancilla p̄go pcedit ornatioz: vt p̄ nimia cōsuetudine quā incōptam vlt deris dñam suspiceris. hec Hiero. Etia hieronymus ad gaudentiū de pas charula puella p̄tēte destituta: eplā incipit. Causa est difficilis paruule sc̄i bere: ita inq̄t. Vteris balneis: cute nitida: rubicundis genis incedis: carnibus vesceris: affluis diuitijs: preciosa veste circundaris: z iuxta serpentē mortifex secure dormitare te credis. Et pariter: ad furia de viduitate seruanda. In eplā que incipit. Obscecas līteris: dīcīt sic Hiero. Amore monillū atq; gemaz sericarūq; vestium transfer ad sciētā scripturaz ingredere terrā repromissā omīs lacte z melle manantē. Comede similiam z oleū: vestire cū Joseph varijs

indumentis. Hec Hiero. Et ad Eustochium p̄gnē in eplā q̄ incipit. Audi si
 ita z vide: d̄r sic. Vestis nec sat̄ mūda nec sordida z nulla d̄ueritate notabil̄:
 ne ad te obuta: p̄reerēt tū turba p̄sistat: aut digito demōstreris: nec sat̄ religio
 sa vells videt: nec pl̄ humilis q̄ necesse est: ne gl̄iam fugiendo q̄ras. Plures
 em̄ paup̄ratis miscōte atq; letunij arbitros declinātes in hoc ip̄o cupiūt place
 re: q̄d placere p̄tēnūt. Et mirū immodū laus dū vitat̄ appetit̄. Et itez Hiero.
 ibidē. Alie virili habitu veste mutata: erubescūt femine q̄d nate sunt. Crinem
 amputat̄ z impudent̄ erigūt facies eunuchinas. Sūt alie q̄ cllc̄ijs vestiunt̄ z
 cucullis fabrefact̄: vt ad infantia redeāt. Imitant̄ noctuas z bubones. Itez
 ibidē: ita subiūgit. Utros q̄z fuge q̄s videris catenatos: quoz seminet̄ p̄ aplm
 erines: hircoz barba: m̄grū palliū z nudū in partēta: frigoris pedes. hec oia ar
 gumēta sunt diaboli. Et itez ibidē sic d̄r. Sūt alij de mei ordinis hoib; loq̄r.
 Qui s̄o p̄sbyterarū z diaconarū ambiūt vt mulieres licētius videāt. Dis his
 cura est de vestib;: si bñ oleāt: si pes laxa pelle nō folleat: vt crines calamistrū ve
 stigio rotent̄: vt digiti anullis radiant. Et ne pl̄atas humidior via spargat: vix
 imprimūt summa vestigia. tales cū videris: sp̄os maḡ estimato q̄ clericos.
 Hec Hiero. Et ad matrē z filiā in gallia comorātes: e pla incipit. Rerulic
 mihi q̄dā frat̄ e gallia: sic ait. Nitens curis sordidū ostēdit animū. Itez in ea
 dē eplā d̄r sic. Libidinosa mens ardētius honesta psequit̄. z q̄d nō licet dulci
 suspicāt. Et itez ibidē inq̄r. Vest̄ ip̄a villis z pulla animi tacētis indicij est.
 Si rugā nō haber: si p̄ terrā vt altior videat̄: trahat̄. Si de industria d̄soluta
 sit tunica vt aliqd̄ intus appareat: opiat̄ q̄d fedū est z aperiat q̄d formosuz.
 Caliga q̄q; ambulātis nigella ac nitens: stridore ad se iuuenes vocat. Papille
 fasciolis cōprimunt̄: z crispātis cingulo angustū pectus artat̄. Capilli vel in
 frōre vel in aures defluūt. Palliolū interdū cadit: vt cādidos nudet humeros
 z q̄si videri noluerit celat festina q̄d volēs detexerat. Et q̄n in publico q̄si p̄ ve
 recūdā operit̄: lupanarū arte id solū ondit q̄d onsum maḡ placere pōt.
 Hec Hiero. Chrysofomus q̄q; in descriptione psalmi d̄nquagesimi: d̄r sic.
 Vbi sunt q̄ semetip̄os adornāt extrinsecus z depingūt nō pulcritudinē corp̄is
 sed mēt̄is honestatē de? requirit. Quid em̄ est speciosa mulier? Sepulcr̄ est deal
 barū: nisi fuerit sobria: casta: pudica. Pulcritudo aut̄ est his p̄ruitib; p̄cipitiū:
 patēs inspicitib; venenū. Decus em̄ corp̄is infirmitate arefcit: z pulcritudo
 egritudine cōtabescit. Anie aut̄ pulcritudo immortalis est z eterna. Et tūc ma
 xime ostēdit p̄riliū decus cū subegerit passiones. Nā z arbores procere cū ven
 te sint folijs: fructū nō habent hoib; aprū: sed porcis. Vinea aut̄ p̄ terrā repēs
 maturū vuarū fructū afferit atq; suauē. Hec Chrysofomus. Et sic patz q̄ p̄ so
 la pompa mundi atq; pro inani glōria vestimentū p̄ciosius z alta ornamēta
 querunt: etus rario est: quia nemo vult p̄ciosis vestib; indut̄: vbi ab alijs nō
 possit videri: vt ait Grego. Si ergo ornatus subtiliū p̄ciosarū vestuz culpa
 nō esset nequa q̄ sermo diuinus tam vigilanter exprimeret q̄ olues qui torq̄
 batur apud inferos bysso z purpura indutus fuisset: teste Gregorio. Patet
 sextū remediū p̄tra luxuriā.

Nota 3^a
 clericos z
 religiosos.

Septimū remediū cōtra luxuriā est fuga societatis peruerse: eo q̄ luxuria
 est morbus cōragiosus.

Erū natura sic se habet: inq̄r Chrysofomus sup Dat. vt q̄lēs bonus
 r malo cōiungit̄: nō ex bono malus melloref: sed ex malo bonus cōramit̄
 natur. Hinc Salomon Prouer. xij. ca. Qui cū sapiētib; graditur sapi
 ens erit: amicus stultoz similis efficit̄. Velius est ergo ait Isidorus habere
 palozū odium q̄ ipsoz consortiū. Et quia luxuria est morby valde cōragiosus:

De remediis cōtra

Luxuria z abominabilis. Ideo assimilatur lepre: eo q̄ generatur ex calore corrupto z deoꝝ
assimilatur dīnato. Si igitur fugim⁹ leprosum ne corp⁹ nīm inficiatur: quāto magis fugere de
lepre. Item luxuriosum ne aīam interimat: q̄ ut dicit Juuenalis in. ij. satyra. Dedit
hanc cōragio labem.

Et dabit in plures sicut grex totus in agris.

Unus scabie cadit: z purigine porci.

Unaq; cōspecta liuore ducit ab vna.

Hec Juuenalis.

Sed quāto possit societates puerſa ostēdit talī exēplo. Nā oīa poma incorru-
pta vni nequeunt sanare corruptū. S; mltro potius vni corruptū cetera oīa infici-
t atq; corrūpit. Propterea pater doctorū diuus Hiero. q̄ exptus horret val-
de ac detestatur societates: puerſationes: familiaritates: ac p̄fabulationes quādam
laſciuiētū iuuenū q̄ varijs actib; subuertere quāt simplicēs adoleſcētulas: vt
p̄z in diuersis eplis suis. Et ideo p̄ recreatiōe languētis ac ſtrictis amicis videat
mus aureas ſnias eiusdē. Et p̄mo Hiero. in regula quā ad Eustochiū z ceteros
ras p̄gines tā senex inscripsit: vt plog⁹ eiusdē regula indicat: sic aut in c. xvij.
Charissime h̄ horroz: h̄ moneo: hoc mādo vob; vt q̄ chzo despōtate est; p̄iugio:
cui oēm castitatē v̄e fidē vouistis: cui nullū p̄ter ipm̄ amatoꝝ cognoscere sub
iureiurādo estis pollicite. Viri cuiuscūq; etiāsi eū scitatis exorner: etiāsi bapti-
ſte eque in meritis effugere faciē: nec liceat secū dilectiōe feruēt astringi p̄ diē.
Credatis expro. Nihil est periculōſ⁹ v̄tro q̄ mulier: z mulieri q̄ vir: vterq; pa-
lea: vterq; ignis: dicā audacter. Prohdoloꝝ dei tēpla: spūſſcti vasa: z deo dica-
ta edificia: nisi diligēt fuerint custodia p̄stibula fiunt. Et auferit tā nobile de-
positū: tā p̄tiosus thesaur⁹: irrecupabile dec⁹ castitatē: si tenui cuiuscūq; dilecti-
onis inepre rīmula p̄tinuus insidiator diabol⁹ incūstū valeat infigere. Iō oīm
custodia cor seruet. Sup̄ muros hierl̄m ponant custodes tota die z nocte: non
dormiāt ne fur introeat: ne spolia auferat q̄ penit⁹ recuperari nō p̄nt. Hec Hiero.

Nota.

Familia-
ritas picu-
losa est.

Attemur
in veritū
sp: cupl /
musq; ne
gara.

Et ad oceanū de vita clericorū: pax post p̄ncipiū eplē q̄ incipit. Sophroz
ntus Eusebi⁹ Hiero. oceano suo salutē: dī sic. Janua diaboli via inſq̄rat; scōz
pionis p̄cussio: noctūq; gen⁹ est femia. Lū p̄imat stipula incēdit ignē. Flā
migerō igne p̄cutit p̄ciam femia parit habitāris: exuritq; fundamenta mon-
tū. Ego id dico si cū vir⁹ femie habitēt viscariū nō deerit diaboli. Ex eis au-
cupatū ē ab inſtīto p̄ctm̄. Ferreas mētes libido domat. Si alligauerit q̄s ignē
in sinū suū: nōne vestimēta ei⁹ cōburent; Aut si q̄s ambulauerit sup̄ carbonē
ignis: nōne cōburet pedes suos: Vbi erede: nō pōt roto corde cū dño habitā-
re q̄ feminaꝝ accessib; copulat. Hec Hiero. Et itēz ibidē. Si pudicēſā q̄ris
quare habitas cū feminis: Et in eadē subiūgit sic. Bermīnāt femie spinas cū
viris habitātes z arcana mentū acuto mucrone p̄cutiūt. p̄hdoloꝝ nephas est
dicere: sed p̄terire nō decet. Chzo iste nubere vouerūt nō clericis. Un̄ sine nu-
p̄tīs genus nouū vroz. Et rursus ibidē ait Hiero. Monachū vel clericū soli-
tudo facit: nō publicū. Quid te p̄gīnale delectat alloquū. Cur ſctimonialituz
p̄tra fidē frequētas in ecclia vel in ipō publico: Si eos q̄s diligūt videāt: ridē-
tib; oculis salutatiōis tenera p̄ba p̄cedūt. Deinde cū saluauerint si eas dei vl-
ros p̄teriri celeri⁹ viderint contēptores suos iudicat z irascunt. Hec Hiero.

Etia in epla ad gaudentiū de pacatula puella p̄tinente destituta: epla inci-
pit. Causa est difficilis paruule scribere: dicit sic. Solent em̄ laſciui z comā-
tuli iuuenes: blādīmētis: affabilitate: munuscul; aditū sibi p̄ nutrices aut ali-
nas q̄rere. Et cū clement inrauerint de ſctinillis incēdia p̄ctare: paulatimq;
p̄ficere ad impudentiā: z nequaq; posse p̄hiberi illo in se versiculo cōprobato.
Egre rep̄endas qd̄ sinis p̄nescere. Pudet dicere: z tamē dīcēdū est. Nobiles
femine que nobilitates habuere neglecrūt p̄cos: vilissime conditionis homi-
nibus z seruulis copulantur: z sub nomine religionis et vmbra continentē

Interdū deserūt viros belene: sequunt alexāndros: nec menelaos p̄tmescūt. Ut
 dent hec: plangunt z nō vindicant: q̄ multitudō peccantū p̄tī licētā submī/
 nistrat. probnefas orbis terraz ruit in nobis: p̄tā nō ruūt. Urbs incl̄ytra z ro/
 mani imperij caput vno hausta est incēdō. Nulla ē regio q̄ nō exules romanos
 habeat. In cineres vel fauillas sacre q̄ndā ecclie ceciderūt: z tñ studem⁹ aua/
 ricie. Quim⁹ q̄si altera die morituri: z edificam⁹ q̄si semp in hoc seculo victu
 ri. Auro parietes: auro laq̄arta: auro fulgēt capita colūnaz: z nudus atq̄ esu
 riens ante fores nostras ch̄is emorit. Hec Hiero. Ampli⁹ Hieronym⁹ in epla
 ad Demetriā: q̄ incipit. Inter oēs materias q̄ ab adolescētia vsq̄ ad hāc eratē:
 ita inq̄t. Periculosi⁹ est lasciuus puellis ad loca religionis q̄ ad publicū p̄cē/
 dere. Que viuūt in monasterio: z q̄z simul magn⁹ est numerus: nūq̄ sole: nun
 q̄ sine matre p̄cedāt. De agmine columbaz crebro accipit vnā separat quā sta
 tim inuadit z lacerat: ex cui⁹ carnibz z cruore saturat. Orbide oues suū res/
 linq̄unt gregē: z lupoz faucibz deuorant. Et itēz ad Rusticū monachū i epl
 stola q̄ incipit. Nil ch̄itano felicitus: sic ait. Noui ego q̄sdā tā maioris eratīs z
 plerazq̄ generis liberitū adolescētibz delectari: z filios q̄rere sp̄iales: pudore
 q̄ supato ficta p̄ matrū noia erumpūt in licētā maritalē. Alij sorozes p̄gnes
 deserūt z exterius viduis copulant: sunt q̄ oderūt suos z nō suoz palpant affe
 ctu: quaz impatiētia index animi nullā recipit excusationē z casta pudicitie
 velamēta: q̄si araneaz fila dirumpūt. Videas nōnullos accinctis renibz pulla
 tunica: barba pl̄tra a mulieribz nō posse discedere: sub eodē manere recto: s̄m̄l
 inire cōiūtia. Ancillas iuuenes h̄re in mīsterio: z p̄rer vocabula nuptiaz oia
 esse matrimonij. Nec culpa est ch̄iani nois si simulator religionis in vicio sit.
 Hec Hiero. Etā ad neporianū p̄sbyterē de vita clericoz: epla incipit. Des
 ris a me Neporiane charissime: dicit sic. Oēs feminas z p̄gines ch̄i: aut eq̄litē
 ignora aut eq̄litē dilige. Glide ne sub eodē recto manseris: nec in p̄rerita castita
 te cōfidas: nec Sansone fortior: nec Salomone sapientior esse potes. Demē/
 to semp q̄ paradisi colonū de possessione sua mulier elegerit. Et itēz i eadē tra
 inq̄t. Crebra munuscula z sudariola z fasciolas: z vestes ori applicatas: z ob
 latos z degustatos cibos: blandasq̄ ac dulces l̄ras scr̄us amor nō habet. Hec
 Hiero. Insup ad Furiā de viduitate seruāda: epla incipit. Obsceas l̄ris: sic
 ait. Iuuenū fuge cōsoria. Lomatul⁹: cōptus atq̄ lasciuus dom⁹ tue recta nō
 videant. Lantoz pellatur vt noxius. Fidicines z psaltrias z istiusmodi choz
 Diaboli: quasi mortifera syrenaz carmina deuira. Et itēz ibidē. Nec p̄curator
 calamistratus: nec formosus collacraneus: nec candidulus z rubicundus affe
 cla adhereat lateri tuo. Interdū animus dominaz ex ancillaz habitu indicat
 Sanctaz virginū z viduaz societate appere. z si sermocinandi cū v̄ris incubu
 erit necessitas arbitros non deuites: tantaq̄ fabulandi fiducia sit vt intrante
 alio: nec pauetas nec erubescas. Hec Hieronymus. Itēz Hieronymus ad
 Eustochiū in regula. c. xx. dicit sic. Nullū venenū nocuius feminis q̄ affectio
 erga virū quacunq̄ de causa p̄cedat. Prohdolor infelix cōditio sexus vestri.
 Sanctior mulier v̄tra q̄ dicit liceat si viro adhereat quārcunq̄ sp̄ritualiter:
 instinctu naturali inclinā tandem ad nefas si in viro virtus deficiat. Piger que
 noui cuncta narrare. Argumēta sunt diaboli z mortis eterne indicia filiatio/
 nes z maternitates qb̄ vocabulis sub velamine sp̄is inter se yunt mares z fe
 mine. Munuscula oia z suspectas litterulas: hec cūcta luxurie nunciā: vobis
 interdicto sub anathemate z eterne mortis pena. Adhibeat summa diligētia:
 vt extra cenobij līmites litterula qualiscunq̄ nō exeat: nisi abbatisse z sorozuz
 accesserint vora. Lest op⁹ est z grauitas ita rei exigat: adsit ep̄alis licētia seu
 sacerdotis p̄siliū. Grauisime pene subiacer quecunq̄ huius repta fuerit rea.
 Hec Hieronym⁹. Similiter Augustin⁹ in libello de honestate mulierū. qui

Argute
Hieron.
misertiam
nri regis.

Oia sūt
diligēter
notanda.

De remedijs cōtra

Expedit libellus incipit. Nemo dicat frēs: dicit sic. Sine vlla dubitacōe q̄ familiaritatē
oīno ad mulierē nō vult fugere: cōtra dabit in ruinā. Et itē in eodē libello ait. Qui cum
suacionē cōtra reos existere: dū seipos in periculū mitterit: et alijs exēplū puerse familiarita
castitatis eis ostēdit. Quāri em̄ p̄ illaz in honestā familiaritatē castitatis decorē pdiderit:
fugere fa Illorū sic q̄ pereūt ab illis i die iudicij req̄rēde sunt/ q̄ illud exēplū pdictōnis
militaria ostēdūt. Ille igit q̄ castitatē/ veritatē/ et iusticiā i fratribz suis defendere i alijs
res. et in seipō custodire voluerit: martyr erit. Hec Augu. Itē in eodē libello sic
dicit. Quāto vilior est mulier cōditio: tāto ruina facilior. Sed nota q̄nta sit
yrus castitatis atq; pudicitie. Nā i p̄ncipio etisdē libelli videt dicere q̄ victor
libidinē et aliaz passionū est q̄si martyr. Verba Augustini sūt hec. Nemo di
cat frēs mei q̄ temporibz nostris martyres certamina esse nō p̄nt. Habet em̄ paz
martyres suos. Nā frequēter iracundiā mitigare: libidinē fugere: iusticiā custo
dire: cupiditatē p̄remnere: pars magna est martyrij. Hec Augustin⁹. Liquet
igit ex dictis q̄ familiaritas mulieris ac lasciuentia fugēda est ab his q̄ caste
ac pudice viuere volūt.

Vicere libidine ps magna e martyrij.

Quatuor remedijs cōtra luxuriam est fuga: qz in oia p̄cā sola luxuria vincit fugiendo.

Principium luxurie videt fugiēdo et qre.

Vlamus omne peccatū sic fugiendū: iuxta illud Eccl. xxj. ca. Quasi a fa
cie colubiz fuge p̄cā. Nihilomin⁹ fm̄ Tho. in. ij. q. xxxv. ar. j. in respō
sione ad q̄rtū argumentū. Debem⁹ q̄nq; impugnationē p̄cā vincere fu
gendo: quādoq; p̄o resistēdo. Si em̄ cogitatio p̄seuerās tollit incētiū peccati
tūc debem⁹ vincere p̄cā resistēdo: sicut accidit in omibz p̄cā p̄ter luxuriam
Sed si p̄inua cogitatio auget incētiū peccati: tūc debem⁹ illud vincere fugi
endo: sicut est de p̄cā luxurie. Ideo Paul⁹. j. ad Corinth. vj. ca. signatē dicit
Fugite fornicationē. Sup̄ q̄ textu sc̄us Thom. i cōmento aureo dicit sic. Notā
dū q̄ cetera vicia vincunt resistēdo: qz quāto magis hō particularia p̄siderat
et tractat tāto minus in eis iuenit vnde delectet: sed magis anxiet. Sed viciū
fornicationis nō vincit resistēdo: qz quāto magis ibi hō cogitat particulare ma
gis incēdit. Ideo vincit fugiēdo. i. totalit̄ vitādo cogitationes imūdas et qual
libet occasiōes. Un̄ dicit Zacharie. ij. ca. Fugite de terra aquilonis dicit dñs.
Hec Tho. Propterea Hieronym⁹ in eplā ad Amandū ait. Voluptas so
la ac libido etiā in ipō tēpore penitēdi p̄teritos stimulos patit et titillationē
carnis et incētiua peccati. vt per hec que corrigi cupimus cogitantes rursus sic
materia delinquēdi. Et in epistola ad Furtā de viduitate seruāda dicit sic. Via
alia peccata extrinsecus sunt: et qd̄ foris est facile abijcī. Sola libido insita a
deo ob liberorū p̄creationē si fines suos egressa fuerit redūdat in viciū: et quādā
legē nature in cōstrū gestit erūpere. Grandis igit virtutis est et sollicitē diligē
tē supare q̄ nata sit in carne nō carnaliter viuere: tēcū pugnare quotidie et in
clusum hostē Argi (vt fabule ferunt) centum oculis obseruare. Hoc est qd̄ apo
stolus verbis alijs loquebat. Omne peccatū quod fecerit homo extra corpus
est. Qui autē fornicat/ in corpus suum peccat. Hec Hieronymus. Itē ad
Pamachiū in eplā cōsolatoria de dormitione pauline vxoris Hieronym⁹ ait.
Sicut hostis antiquus manus cōtinentie q̄ numorū esse certamen. Facile abijcī
tur qd̄ heret extrinsecus: intestinū bellū. periculosius est. Hec Hieron. Hinc
Augustinus in libello de honestate mulierū dicit sic. Q̄, autē libidinē fugiē
dam esse diximus ap̄lo doctore euidēt didicimus qui cū omnibz vicijs resistē
dum esse p̄dixerat: cōtra libidinē nō dixit resistere. Sed ait. Fugite fornicā
tionē: ac si diceret. Restis vicijs deo adiunāte debem⁹ in p̄sentī resistere. Libi
dinē p̄o fugiēdo supare. Sic et in scripturis alibi legimus. Noli accēdere in

facile pgnis ne scandalizet te vulnus eius. Nam et beatus Joseph vt impudicaz
domina posset euadere: palliū quo apprehensus erat reliquit et fugit. Et itez ibi
dem de sic. Contra libidinis impetū apprehēde fugā: si vis obtinere victoriam
Nec sit tibi verecundū fugere si castitatis palmā desideras obtinere. Hec Aug
gust. Fuge q̄ luxuriā. i. oēs occasiōes luxurie.

Nonū remediū q̄ luxuriā est fuga ocl̄.

Etum: desidia: torpor et quies nimia: occasiones sūt malarū cogitatio

o nū: tentationū: ac omnīū peccator. Vñ Hieronym⁹ ad Eustochiū astr.

Omnīū vicioz mater est ociositas. Et fm Bern. ociositas dicit sentina
omnīū vicioz. Et itez deuot⁹ Bern. pap. ante finē scđi libri de cōsideratione
ad Eugentiū papā: dicit sic. Fugienda. p̄inde est ociositas: mater nugaz nouer
ca virtutū. Nota q̄ q̄ diabolus facilliter animā ociosam inclināt ad immūdas
cogitatioēs. deinde ab immūdis cogitationibz labit anīa ad delectationē et a
delectatiōe cadit in cōsensum: et a cōsensu p̄cipitat in operationē: et ab opatiōe
in cōsuetudinē: ex cōsuetudinē p̄o generat habit⁹ q̄ est de difficill mobilis. Ex
habitu aut generat in anīa quedā diabolica p̄sumptio p̄tra diuinā misericordiā
am. Et tādem p̄sumptio inducit desperationē: que sola caret ventā vt inquit
Hieronym⁹. Quāuis igit ociositas sit qdā dispositio ad oīa p̄cā: cit⁹ tñ indu
cit hoīem ad libidinosas cogitatioēs et ad alias turpitudines luxurie p̄t incli
nationē nature corrupte. Hinc Quis. in. j. ll. de remedio amoris sic ait.

Ocia si tollas perire cupidinis arcus

Cōrepre q̄ tacet sine luce faces.

Hec ille.

Propterea Ezech. xvj. ca. dr. Hec fuit iniquitas sode me supbia: saturitas
panis: et abūdantia: et ocia ipsius. Sup q̄ textu diuini Hieronym⁹ in quinto
libro explanationū super Ezechiele p̄beram dicit sic. Supbia: saturitas rez:
omnīū abūdantia: ocia et delitē peccatū sodomiticū est. Et p̄pter hoc sequit̄ d̄s
obliuio que presentia bona putat esse p̄petua: et nunq̄ sibi necessarijs indigen
tum. Quapropter et lege p̄cipitur: Attēde ne comedēs et bibens et saturatus
edificatis domibz optimis. habēs q̄ oues et boues: argentū et aurum: obliuiscā
ris dñi dei tui. Et in alio loco de israel scriptū est. Manducauit et bibit et sa
turatus est et impinguarus et calcitruuit dilectus. Quod sciens et sapientissi
mus Salomon in puerbijs deprecatur. Tribue mihi necessaria et que sufficiant
ne saturat⁹ mendax fiam et dicā. Quis me videbit: Aut pauper et peterem no
men dei. Et parum infra subtingit Hieronym⁹ sic dicens. In desiderijs est o
mnis anīa ociosa: q̄ vitz semper aliquid agendū sit: ne ager pectoris nostri ces
sante manu malarū cogitationū sentibz occupet. Hec Hieronym⁹. Etiam

Chryf. ad Sagitū monachū arreptitū parum post p̄ncipiū p̄mi libri dicit sic
Sudores homini addeat deus et labores. Nihil em̄ minus ocio et quieti natuz
est q̄ natura hominis. Si em̄ his adiecti nec siquidē peccare desistimus: quo
scelez progressa nō esset audacia nostra: si nos affluere delicijs et ocio cōstituis
set deus: Omnia em̄ inq̄t mala ociositas docuit. Arrestantur autē nostre hule
ratiōi et que quotidie fiunt et que maioribz nostris cōrigerūt. Sed inquit po
pulus manducare et bibere et surrexerūt ludere. Hec Chrysof. Q̄t et quan
tos clarissimos p̄ncipes legimus q̄ dū essent in laboribz atq̄ exercitijs cōstituti
fuerunt morigerati/patiētes/iusti/benigni/humiles/mansueti/casti ac pudē
ci. Qui postmodū rospētes ocio ac quiete nimia versi sunt quasi immūde fues
ad feces luxurie et ad vicia plurima. Nam refert Quintus curtius de magno
Alexandro q̄ dum in exercitio bellandi fuit: nemo illi modestior: nemo patien
tior: nemo in oibz abstinetijs p̄or: sed in ocio p̄stitit⁹ p̄uersa est v̄tra ei⁹ ad oīa
mala. Vñ crudelis effectus est adeo q̄ fere oēs charos amicos et q̄ v̄tra septus
pro ip̄o exposuerāt p̄p̄ijs manibz interemit. Propterea Curti⁹ ait. Et ei alexā

Ocia fa
cile indu
cit mala
cogitatio
ones.

Nota q̄n
ta mala
fac ocluz
et saturi
tas.

Nota pul
cra p̄ba
Chryf.

Note se
quūtur.

De remediis cōtra

Ad q̄nta dicitur laxat^o est animus negotialū rerum z quietis z oc̄ij: impatiētior effect^o est scelera. **D**ox excerpē enī voluptates perūgilādī poptrādīq; insana dulcedo. Ludīq; z uenit ale greges pellicū: om̄ia in extēz lapsa sunt morē. Et quē p̄sca arma nō fregerūt rāder p̄ vicia v̄cerūt. **Hec Curtius.** Sed ad q̄ntam feritātē ac crudelitātē cōuersus p̄ter oc̄iū fuerit Alexander post tam mirabiles ac ingētes victorias suas pulcre ostēdit Paulus orosius in. iij. libro chronice sue: vbi inter cetera dicit sic. Sed nec minor el^o in suos crudelitas q̄ in hostērabies fuit. **Docēt hoc amynras cōsobri**

Quattuor talus eurlochus: pausantias multiq; macedonie p̄ncipes extinet. **Elitus** quo
or occidit q; annis grauis: amicticia verus: nefarie interfect^o. **Qui** cū in cōiūto fiducia
alexāder regie amicticle aduersus regē opa sua Philippo p̄ponentē memoriā patris tue
ref ab offenso frustra rege venabulo trāssossus cōmune cōiūto moriēs cruen/
De alexā taur. Sed alexāder humani sanguinis insaturabilis siue hostiū siue etiā soci
dro ma/ orū recētē tū semp̄ sitiebat cruore. Itaq; p̄naci impetu in bella p̄currēs chō
gno. rasmos z dacos indomitā gentē in deditionē accepit. Calisthine p̄m sibi q;
apud Aristorelē cōdiscipulū cū plurib; alijs p̄ncipib; q; eū deposito salutandī
De Gaio more vt deū nō adoraret occidit. **Hec Orosi^o.** Etā Gaius caligula impa/
caligula. tor q; post Tyberiuū annis nō plene q̄tuoꝝ regnauit. Hic quiete nimia ac ocio
torpēs ruit ad om̄ia scelera z flagitia. Nā Paul^o oros^o in. vij. li. chronice sue
dicit de eo: q; fuit hō ante se oim̄ flagitiosissim^o. Hic vt breuiter magnitudinē
crudelitāt; ei^o exprimā: exclamasse fert. **Grinā** plus roman^o vnā ceruicē h̄er.
Sepe etiā de cōditionē tēporū suoz cōquest^o est: q; nullis calamitatib; publicis
insignitēnt. Quāte v̄o turpitudinis ac libidinis fuerit Gaius: ostēdit ibidez
Paul^o oros^o ita subūgēs. **Gal^o** v̄o caligula libidinib; suis etiā illud sceleris
adfect vt sorores suas p̄mū stupro pollueret: deinde exilio dānaret. **Qui** post
om̄es simul exules iussit occidi. **Hec Orosius.** **De Nerone** q; cesare scribit
De Nerone. Seneca: q; naturalr ab infantia erat elemētissim^o: z ita gratiosus q; nemo vn
q; p̄lo romano gratior fuerit. adeo q; in obliuionē venerūt ceteri p̄ncipes p̄
fauoris magnitudinē. hic ab Augusto q̄nto: p̄nciparū adeptus est: mansitq;
in eo annis nō plene q̄tuoꝝdecim. Dū igit fuit ad imperiū sublimat^o: ocio/de
sidia/ac p̄nciosa securitate torpēs: v̄pore q; habebat facultatē p̄petrandi oia
p̄cā z scelera. Tū rōne p̄ncipar^o. Tū p̄pter abundantia diuitiaz ac rexp̄pera
rū. tō pessim^o ac sceleratissim^o factus est. Nā de eo scribit Paulus oros^o in. vij.
li. chronice sue: q; Gaij caligule auunculi sui erga om̄ia vicia ac scelera sectator
fuerit: imo trāsgressor. petulantia/libidinē/luxuria/auaricia/crudelitātē: nul/
lo n̄ scelere exercuit. Et subiūgit paul^o oros^o sic dicens. Libidinib; sic porro tā
tis exagitat^o est vt ne a matre q̄dē v̄l sorore v̄l ylla cōsanguinat; reuerētia absti
nuisse referat. **Uly** in vxore duxerit: ipse a viro vt vxor acceptus sit. Et pax in
fra ira adiūgit. **Crudelitāt;** autē rabie ita effrenat^o est vt plurimā senat^o partē
interfecerit: requestrē ordinē pene destituerit. Sz nec a parricidijs quidē absti/
nuit. matrē fratrē/sororē/vxorē: ceterosq; cognatos z p̄nquos sine hesitatioē
p̄stravit. **Auxit** hāc molē factioꝝ ei^o temeritas impicratis in deū. Nā prim^o
rome ch̄i anos supplicijs z mortib; affect: ac p̄ om̄es puñcias pari p̄secutioē
exercuari impauit: ipm̄q; nomē extirpare conat^o beatissimos ch̄i aplos **Pe**
trū cruce: Paulū gladio occidit. **Hec orosius.** Hic quoq; Nero occidit **Se**
necā cordubensem. **Uñ Boeti^o** in. iij. li. de cōsolatioē. p̄sa. v. dicit sic. **Nero** **Se**
necā familiarē p̄ceptorē q; suū ad eligēde mort; coegit arbitriū. **Itēz Boeti^o**
in. ij. li. de cōsolatioē: metro. vj. describit q̄tuoꝝ crudelitates eiusdem **Nero** /
nis. Prima crudelitas fuit: q; v̄bem romanā incēdit per sex dies z septem no
ctes: vt inq̄t Paul^o oros^o vbi s̄. **Hoc** autē egit vt exēplo tāte cōbustionis: ima
ginari posset quale erat illō spectaculū q̄ olim Troia capta cōbusta fuit. **Se**

cunda crudelitas fuit q magnā partem senatus sine vlla causa interfect. Ter-
tia q fratrem suum Caligulam dicitū occidit: vt solus tutus regnaret. Quarta
q matrem suā occidit iussit: vt videret in quo loco in ventre eius iacuit. Verba
Boecij sunt hec

Houimus quātas dederit rufnas
Urbe flammata: patribusq; celsis
Fratre q quondā: ferus interempto
Patris effuso maduit cruore.
Corpus z vifū gelidū pererrans
Ora nō tinxit lachrymis: sed esse
Lenfor extincti: potuit decoris.

Hec Boetius

Ceterū vt diuina scripturarū exēpla reuoluam⁹. Sanson fortissim⁹ q a tot
hostib; z periculis vigilās euasit: ocio dormitōis abrafo capite oēm fortitu-
dinē pdidit: vt pr; Judicū. xvj. ca. David parit q gigātes debellauit: viros
z leones occidit. z q tā ingētes obtinuit victorias: dū ab exercitō bellādī va-
cat adulteritū cōmisit. deinde ruit in homicidiū: z alta grauissima perpetravit
crimia: vt h; ij. Regū. xj. ca. Similit^r Bedeon Saul Salomon Ezechias
Josaphat z reges ac pncipes multi in ocio pspertatis corruerūt. Et breuit^r fi-
lij israel q toto tpe pncipatus Josue: qn habuerūt plia grauissima: nō legūtur
a dño recessisse: sed post mortē Josue: abūdantiā z qere habēres multipliciter
rauerūt a disciplina legis vinculaq; ruperūt: vt pr; in libro Judicū. j. ij. z. iij.
ca. Idē pr; de romanis q p̄tinne dū essent in exercitō bellādī creuerūt: s; post
q Carthaginē emulā suā diruerūt: iurgta ac bella plima inf eos orta sūt. No-
ta q fm Paulū orosū in fine qrti libri chronice sue. z Augustinū in. j. li. de ci-
uit. dei. ca. xxx. q postq romani de carthaginēib; obrinuerūt victoriā: facta fu-
it qstio inf eos. An Carthago emula a fundamētis esset diruenda. Et sicut dr
Paul⁹ orosius qdā romanoz ppter ppetuā rome securitatē delendā esse decre-
uerūt. Videt aut pncipalis huius opintonis destruēde carthagis fuisse Lato
censorinus: q z Lato supior noiat. At Scipio nascica vt inqt Aug. surrexit ex
subtil⁹ p̄siderās resistebat Latoni: vt nō destrueret dicēs: q ciuitas romana
ab infitio armis vacauit: z hucusq; romanū bella gesserūt. In qb; qdē romana
dnatio creuit. Si vō carthago p̄sternēda putat p pace seqnda: video ciues ad
arma creatos ocio vacaturos. Hinc luxuria: hinc auaricie: hic seditōes ciuū z
varia bella v̄tura cogitō. Nō em poterūt romana arma in alios suū exercere
furore: q in seip̄a impetū sunt factura. Talia suadebat Scipio in senatu Ro-
mano. S; qdqd de ista p̄terate securū fuerit: clare p̄stat q p̄siliū Scipiois de
carthagine subuertēda nō habuit effectū: s; p̄ualuit p̄siliū Latōis: z iō secuta
sūt oia mala i vrbē q Scipio metuebat futura. Prop̄tea Aug. i. ij. li. d. ct. de
ca. xliij. dr: q destructa carthage graccoz tumult⁹ z seditōes agitant apd ro-
manos. z hec qdē iurgta graccoz fuerūt infitū ciuillū maloz. Uolebat ei grac-
cus agros p̄lo diuidere q̄s nobiles p̄erse possidebāt. S; vt inqt Aug. ibidē
euellere tā vetustā infitratē nō solū periculossimū: s; vt ip̄a res docuit p̄ntio-
sissimū fuit. In hac seditōne p̄les graccoz z alioz nobilitū occitū sunt. Post
hec pestifera bella ciuilla orta sunt inf Dariū z Luctū syllā. Dari⁹ plebe: syl-
la senatū z nobilitatē defendebat. Deide p̄ dnationē Lucij syllē isurrexit Ca-
tilina: q quātoz maloz causa fuerit in romana republica: vide Salustīū in ca z Luctuz
thelinario. Hic Catilina subdolis z cuiuslibet rei dissimulatoz fuit. Cōseqn
ter orta sunt bella grauissima inf Iulīū cesarē z Pompeiū qz Iul⁹ cesar fuit
focer: Pōpei⁹ vō gener. De h bello scribit Paulus orosius in. vj. li. z Aug. in de Iulio
ij. lib. de ciuita. dei. c. xliij. z. xxx. Et sic clare p̄stat p̄ oēs historicos. postq diru z p̄peto-
pta fuit Carthago fere vsq; ad natiuitatē chrī nunq; cessarūt infestina bella:

De sanso
ne.
De Dō
Deroma
nis.

Nota oia
q sequūt.

Graccoz
tumult⁹
incipiūt.

Bellūort
tur inter
Darius
z Luctuz
syllam.

De remedijs cōtra luxuriā

q̄b romanū imperiū vsq; ad p̄sūptionē deductū est. *U*sq; igit̄ ex dicit̄ q̄l̄t̄ oct̄s
ofitas est oim̄ pctōy cā. *H*inc *G*ale. maxim⁹ in. vij. li. c. ij. d̄r sic. *A*pp̄liū clau
diū crebro solitū dicere accepim⁹. *N*egotiū p̄lo romano meli⁹ q̄ociū cōmitti
nō q̄ ignoraret q̄locū d̄s trāquillitatē stat⁹ esset. sed q̄ aiaduueret p̄potētā
imperia agitatioe rez ad p̄ritē capescēdā excitari: n̄m̄ta d̄ere in desidiā resolu
it. *E*t sane negotiū noie horridā ciuitatē n̄re mores i suo statu p̄tinuit blande
*A*ppellatiōis d̄es plurim̄s vicij̄s respersit. *H*ec *G*aleri⁹. *E*t diu⁹ *H*iero. ad
*R*usticiū monachū de vita monastica: eplā ic̄p̄t. *N*ihil ch̄riano felici⁹ cui p̄
mittunt̄ regna celoz: d̄r sic. *S*i negociatores secl̄i tāta sustinet̄ vt ad icertas p̄
rurasq; diuicias pueniāt: z seruet̄ cū aie discretie q̄ ml̄tis p̄culis q̄serūt: qd
ch̄ri negotiatori faciendū est: *E*t itez in eadē ast *H*iero. *F*ac aliquid op̄is vt re
sp̄ diabol⁹ inueniat occupatū. *E*rlā *H*ieronym⁹ ad am̄icū egrotū in eplā p̄so
latoza: q̄ inc̄p̄t: *Q*uāq; certissime nouerim: ita inq̄t. *I*mp̄fectū ac languidū
bonū est: in octū sine certamine p̄icta p̄tus. *H*ec de ocio qd̄ est fomentū oim̄
celoz dicta sufficiāt. *S*ūt alia remedia p̄tra luxuriā q̄ causa breuitatē relin
quo. *Q*uicūq; q̄ op̄rat caste ac pudice viuere expedit vt oem̄ occasione fugat:
iuxta illud. *P*riūcipijs obsta. *S*ūt em̄ p̄ncipia minima q̄ntitate z maxima v̄r
tute. *I*ō fuge solacia secularia in q̄b stūt plurime leuitates: q̄ puocāt ad libidi
nē. *I*n̄ cetera fuge choreas. *N*ā ibi stūt salus: turpes actus: z lasciuū risus:
cachinnī: loci: cātus: irrisiōes: praua colloq̄a: vana plurima. *I*bi q̄z sūt musica
lia istrumēta: q̄ faciūt sonū leuē. *H*ec oia fm̄ *H*iero. puocāt leues aias ad tur
pia z ad lasciuā: iuxta illud *Q*uid⁹. in. j. li. de arte amādī: vbi d̄r sic.

Sūt alie
occasiones
luxuriefu
glande.

Musica
lia excel
sāt leuia.

*S*i vox est cantu: si mollia brachia salta
*E*t quacunq; potes dore place e place
*E*t in. ij. libro de remedio amoris sic ait.
*E*neruant animos cithare cantusq; lyresq;
*E*t vox z numeris brachia mora suis.

*H*ec *Q*uidius.

*A*ppetit⁹
delectabi
liū est in
satisfabil.

*E*t qz appetit⁹ delectabiliū est insatiabil: tō q̄nto magis q̄s v̄rit̄ coitu tāto ad
illud op⁹ magis inflāmat. *E*t p̄ oppositū q̄nto q̄s magis abstinet tāto ad p̄t̄
nētiā z castitatē meli⁹ disponit. *H*inc *H*iero. ait. *L*uxuriā vsu crescit z deficit
nec rōnī paret q̄ impetu ducit. *Q*uid⁹ parit̄ in. ij. li. de remedio amoris inq̄t.
*I*ntrat amor mētes vsu d̄dicit vsu. *S*urge q̄ velocit̄ z tolle moras qz pernisi
ciosa res est in fecib; tacere luxurie. *A*udi p̄cor qd̄ *Q*uidius dicat in p̄mo lib.
de remedio amoris.

*O*prime dū noua sunt: subit̄ mala semina mo
*E*t tuus incipēs ire resistat equus
*N*am mora dat vires: teneras mora p̄coquit vias
*E*t validas segetes: q̄s fuit herba facit
*Q*ue prebet laras arbor spaciā tibi ymbrias.
*Q*uo postra est primū rēpore virga fuit.
*T*ūc poterat manib; summa tellure reuelli:
*N*unc immēsūm virib; aucta suis.

*E*t par̄ infra *Q*uidius ita subiūgit.
*P*riūcipijs obsta: sero medicina parat̄
*E*t mala p̄ longas: cōualuere moras
*S*ed p̄sp̄era nec te venturas defer in horas
*Q*ui nō est hodie: cras minus ap̄cus erit
*V*erba dat ois amās: reperitq; alimēta moranda

*I*tez in p̄mo libro de remedio amoris pulchre hortat̄ amātes ad relinque
dū cenosas voluptates sic dicit̄
*S*epe hibi succos q̄uisinuitus amaros.

De peccō Inuidie Fo. LXVIII.

Egerz orantī mensa negata mībī est
 Ut corpus redīmas: ferrūq; patieris z ignes
 Arida nec sīriēs ora lauabis aqua
 Ut valeas animo quicq; tolerare negabis
 At p̄cium pars hec: corpore mal' habet.
 Sepe refer tecū scelerate facta puella
 Et pone ante oculos oīa damna tuos.

Et itez ibidē

Hec Quidi'.

Ut autē forti' libidinosos eterne mortis laq̄os dirūpere valeas humilia te
 ipsum corā purissimā ygīne: qz ip̄a est fons lymptidissim' totū puritatis atq; **Q̄o ad**
 mūdīcie. Clama ḡ totis reassumptis vīrib; z dīc cum Dauid: Dirupisti dñe dñm testū
 vincula mea: tibi sacrificabo hostiā laudis. Et itez. Laq̄us cōrrit' est z nos chīz z pu
 liberati sumus. Ex dīctis līq̄t ad puz q; plura sunt remedia cōtra luxuriā. Si rissimā y
 gūt scire cupis quot sunt filie aut q̄t modis pōt q̄s offendere in peccō luxurie: leginem est
 ge versus sequētes.

optimuz
remediū

Luxuriā sequit' fur: stuprū: raptor: adulter.
 Incestus: sacrū: mollit: sodo. z tra sumēta
 Est cecus: est audax: nīmū incōstans z amor
 Incautus: p̄ces: p̄rēnt iussa diuina
 Atq; simul vētura bona: p̄sentia p̄fert
 His q; seruserint p̄perua damna subibūt
 Et q; suppeditat' celestia regna trīphant.
 De peccato inuidie.

Dura explicauimus de trib; peccatis: superbia: auaritia z luxuria. q; sunt tres vīrūle radices omnīū peccōz: iuxta illud
 j. Jo. ij. ca. Omne qd est in mūdo: cōcupiscētia carnis est: z cōcupia
 oculoꝝ z supbia: vite. Nunc igit' sup̄est vt breuissime de q̄ttuor alijs
 mortalib; p̄tractem' z p̄mo de Inuidiā: q; fm Joannē Damascē. z sanctum **Quid est**
 Tho. in. ij. q. xxxvj. ar. j. est tristitia de alienis bonis. Vel fm Aug. Inuidia **est inuid'**
 est odiū felicitatis aliene. Vel vt ait Sene. ad Lucil. Inuidia dolor est animi **est inuid'**
 ex alienis cōmodis. Jō scito q; nulli inuideryt bonitate p̄ditus: vt idē atr. **est inuid'**
 inuidus dicit' q̄si nō vidēs libēter bonū alteri'. Vel fm Jldo. in. x. li. etymol. **est inuid'**
 Inuidus dicit' est ab inuidēdo felicitati alteri'. Sūt em inuidi semp tristes **est inuid'**
 ac meroze cōfecti. Hinc Hierony. scribēs ad demetriā virgīnē epla incipit. **est inuid'**
 summo ingento pari q; fretus sciētia: dicit sic. Quid inuide oro te delectatio **est inuid'**
 nis p̄kat inuidia: quē secretis quibusdā consciētie yngul' liuor ipse decerpit: z **est inuid'**
 alienā felicitatē tormētū ei' facit. Et ad ascellā ygīnē epla incipit: **est inuid'**
 res grās a me referri posse: ita inq̄t. **est inuid'**
 liditas sp̄ sc̄tā p̄segrīs. Hec hiero. Etia m̄gr Alan' in li. de cōplāctu nature dī
 sic. Inuidia qd mōstrōsi' mōstrū: aut qd dānosū' dānū: **est inuid'**
 pa: q; penaltor' pena: Hec est erronee cecitat' abyssus humane mēt' in fern': cō
 rētiōis stimūl': corruptiōis acule'. Qui sūt inuidie mor' nīsi humane tranq̄l
 litat' hostes: hūane rētiōis satellitē: animi laborātis vigiles hostes: aliene
 felicitatis excubie: Hec Alan'. Chryſ. qz sup̄ Barth. sic atr. **est inuid'**
 semp sibi inimica est. Nā q; inuidet: sibi qdem ignominia facit. Illi autē cui in
 uidet gloriā parit. Et idcirco inuidia vt ait Prosper in suum auctozē reciproz
 ea est: de bono alterius rabeſcētis animi cruciatus. Propterea Gregorius in
 v. libro moralīū ca. xxxiiij. dicit sic. Nā cū deuterū cor liuoris putredo corrupe
 rit ip̄a quoq; exreriora indicant q̄ grauit'er animum vesania instigar. Coloz
 quippe pallore afficit: oculi depmunt: in ens accenditur: z membra frigeſcunt
 fit in cogitātiōe rabies: in dentibus stridor. Lung; in latebris cordis crescēs

De peccato

abscondit odium: dolore ceco tenebrat conscientia vulnus inclusum: Nil letum de proprijs liber: quia tabescere mentem suam pena lauciat: quam felicitas torquet aliena. hec Greg. Et dicitur per quod inuidia est quedam tristitia mordax sui.

Inuidia agit oēs status ecclie dei sed magis ac magis sapientes et literatos.

Inuidia est quedam putrida rabes que oēs status ac conditiones hominum agit ac perturbat. Semp̄ em̄ inter pares floruit inuidia. Et sicut Galearius maximus ait. Nulla tam modesta felicitas: que malignitatis dentes

Viri lra vitare possit. Sola quippe misera caret inuidia: ut idē subiungit. Nihilominus
ri sūt ma nus viri religiosi: et qui sunt litteris eruditi ac scientia ornati: grammatici/logici/
xime in poete/historici/oratores/ iuriste/ medici/ phi/ astrologi/ et doctores catholice
uidi vt magis ac magis isto vicio infecti ac maculati vident. Nam vnus ex inuidia non
plurimū. men alterius extinguere conat: aut rationibus aut verborum stragib: siue argutis:
siue opinionibus vel suasionibus. Cum em̄ omnes accendant ad studia: gloria: ut ait
Tullius. Ideo liuore inardescunt atque alter alter superare nitunt. Vere clarissimi
ma luminaria sunt Terentius: Virgilius/ ac Marcus tullius que a cunctis tanquam
veri illustratores latine lingue laudibus extollunt. Verum: nec stimulos inuidie:
die: nec caninos dentes potuerunt euadere: quinimo improperia ac contumelia plurimum
ma ab emulis et maluolis passi sunt. Vnde diuus Hiero. de locis et nominibus he
braicorum questionum. Et est principium epistola inquit. Cum in principijs librorum debeant
secuturi operis argumenta proponere cogor prius respondere maledictis Terentij
quippe sustinens: que comediarum plagos in defensione sui scens dabat. Urgebat
eum L. latinus nostro luctio filius et quasi publici erarii poetam furem criminabat
meri transfulisset ad verbum copilator veterum diceret. Quibus ille respondit ma
gnarum esse virum clauam herculis extorquere de manu. Sed et Tullius qui in arte
eloquentie stetit rex oratorum et latine lingue illustrator: repetundarum accusatus a gre
cis. Non minus ergo se contra me paruum homunculum immunde sues gruniat et pe
dibus margaritam pulcē: cum aduersus viros doctissimos: et que gloria inuidia super
rare debuerat liuore exarsit. hec Hiero. Sunt alij que dum in eloquentia volu
tant: immemores sui fiunt et a ratione deuoluunt. Isti multo magis fumos ac ne
bulas lectoribus spargunt quam aut precepta salutis dare: aut scholas spiritus sancti in
gredi valeant. Quorum Laurentius valla vnus est: totus vallatus vento et aura hu
manam fauoris. Hic totus inuidia liuidus aduersus plurimos illustres viros
in contumeliam prumpit. Nec erubuit contra eruditissimum ac sanctissimum Isidorum
episcopum ispalensem cuius laus et gloria per omne corpus ecclesie resonat ausu temera
rio contumelia multa euomere. Vnde in elegantijs suis vbi tractat de principibus orationis:
dicit sic. Aut tres illi tanquam triuistri: de quorum principatu inter eruditos querunt:

De Terē
tio.

De Vir
gilio.

Contra
Lauren
tium valla

Donatus Seruius: Priscianus: quibus ego tantum tribuo: ut post eos quicumque alij
quid de latinitate scripserunt balbutire videant. Quorum primus est Isidorus in
doctorum arrogantissimus: que cum nihil sciat omnia precipit: post hunc papias. Alijque
indoctiores: Ebrardus: hugurio: catholicon. hec ibi. Sed quantum rhetor noster
qui sibi videtur sententiarum linum errauerit: satis liquet his que aurea scriptura illorum qui
bus detrahit diligentius inspexerint. Aliter em̄ audita aliter visa narrant. Quod
em̄ diligentius ac melius intelligimus: melius perferimus. Sunt qui volunt magis
glis ledere quam intelligere. Et sunt nonnulli: ut ait Hieronymus: que in eo se doctos
ostentare volunt si omnium dicta lacerent. Idcirco admirare non desino quod hic ora
tor totus in vituperationibus et eloquentia occupatus: et que magis ornatum verbo
rum quam perfectum animarum querit: sanctum Isidorum mordere presumpserit. Sed recorda
tus sui illius verbi Esopi. Equari vult rana boui. Et ite animalia impfe
cta/musce/aranee/vermes/pulices/ac cynifes/homini atque ceteris animalibus
bus perfectis infesta sunt. Falsitas quorum verborum etus facile agnoscit: illis recogit

ret sublimitatē doctrīnē atq; eminentiā scripturaz **I**sidori. Fuit em̄ vir in di
 uinis scripturis eruditissimus: atq; in secularib; litteris disertissimus: ingenio
 acutissimus: sensu clarissimus: eloq; suauissimus: tā carmine q̄ p̄sa dignis
 scripsitissimus: ac copiosissimus: nō minus seritate q̄ doctrīna insignis. **H**ic multa p̄
 clarissima volumina edidit. Nā scripsit aurea cōmentaria sup totū testamen
 tū verus et nouū. Et iter de ortu et obitu sc̄ōz libzū vnū. Et ad sororē suā cō
 tra iudeos libros duos. Et soliloquoz vel synonymoz libros duos. Et de vi
 ris illustrib; libzū vnū. De summo bono libros tres. De origine officioz li
 bros duos. De sc̄issima trinitate libzū vnū. De corpez sanguie ch̄i libzū vnū.
 De officio missę libzū vnū. Decretū canonū libzū vnū. De cōpoto et natura re
 rum libzū vnū. De p̄terate rez libzū vnū. Sermonū libzū vnū. Ecclesiasticorū
 libzū vnū. Lamentū penitētis libzū vnū. De astronomia libzū vnū. **H**isto
 riā seu ch̄onicā libros tres. De cosmographia libzū vnū. De grāmatica et vo
 cabulis libzū vnū. Allegoriarū quoq; libzū vnū. De heresib; libzū vnū. **E**p̄laz
 ad diuersos libzū vnū. **D**ifferētiaz libzū vnū. Plura alia scripsit memoratu di
 gnissima. Et q̄ patet quantū **L**auretius valla deliquerit q̄ tam p̄ciosum mo
 nile ecclesie dei pedib; cōculcare presumpsit.

Nota que sequitur de Platone.

Onsequēter **P**lato phoz p̄nceps q̄ fertilissime affecutus est doctrīnaz
Socratis p̄ceptoris sui. Et q̄ omnīū mortālū fuit sapientissim⁹: vt scri
 bit **G**alerius discipulum quoq; habuit **A**ristotelem .xxij. annis: vt ait
Auerrois. **H**ic **P**lato super cunctos phos dicit diuinus eo q̄ totis reassum
 ptis v̄rib; in rerū diuinariū cōtemplatione erat eleuatus. **U**nde **A**ug. in .vij.
 li. cōfessionū se legisse in libris platonicoz asserit: nō quidē his verbis: sed hoc
 idem omnino multis ac multiplicib; rationib;. **I**n p̄ncipio erat verbū et verbū
 erat apud deū et deus erat verbū. **U**nde ibi plura admirāda verba de platone
 si vis: que scribit **A**ug. quib; datur intelligi quāte sublimitatis ac diuinitatis
 fuerit. **E**tā **p**lato multa dicit cognouisse de diuinis scripturis: legēs libros ve
 teris testamēti quos inuenit in egypto. **I**nter cetera vidit libzū **B**enes et expo
 sitū aliquid eius. **U**nde sanctū **T**ho. in .j. parte. q. lxxj. ar. j. in respōsione ad vl
 timū argumentū. Et iterū in .j. lib. sententiaz dist. ij. ar. liij. **H**ic igit̄ talis ac
 rātus p̄hs inuidie stimulos nō euasit. Nā ferē q̄ **A**ristoteles pro merito acce
 pre disciplinę libros eius quos habere potuit cōburi fecit vt validius eum in
 scriptis suis impugnare posset. **I**dcirco dubito ne in plurib; redarguat eum q̄
 forte nec **p**lato dixit nec cogitauit. **P**otuit em̄ **A**ristoteles hoc malū faciliter
 exequi: fultus fauore **A**lexātri magni q̄ adolescēs p̄ q̄nquenniū creuit sub di
 scipulina eius. **U**nde **I**ustinus abbreviator trogi p̄pel in historia oim̄ seculorū
 li. xij. de **A**lexādro: dicit sic. **P**uer acerrimus litteraz studijs eruditus fuit
Eratra puericia p̄ q̄nquenniū sub **A**ristotele doctore inclyto omnīū phoz cre
 uit. **A**cepto deinde imperio regē se terrarū omnīū: ac mundi appellari iussit.
Tantamq; fiduciam suis militib; fecit vt illo presente nullius hostis arma:
 nec inermes timuerint. **I**taq; cū nullo hostium vnq; cōgressus est quem nō vt
 cerit: nullā obsedit: vrbem quam nō expugnauerit: nullā gentē adiit quā nō cal
 cauerit. hec **I**ustinus. **P**er ex dicitis q̄ **p**lato fuit inuidia p̄secutus.

Origenes habuit plures emulos.

De p̄hs taceā. **I**nter doctores catholicos etiā hec putrida tabes in
 uidię semp̄ virulētas produxit radices. **S**ed videamus de **O**rigene quā
 tum fuerit dentib; inuidie dilaniatus. **F**uit quippe vir maximī ac excel
 lentissimi ingenij: cui nec in sanctitate vite: nec in studio ac eruditione diuinaz
 scripturarū similis inuentus est. **H**ic verestaf diuus **H**ieronimus ad p̄ama
 thū et oceanū centū quinquaginta annis ipsum **H**ieronimū p̄cessit: natione

De Origene

Alexandrinus fuit: leontidis martyris filius clementis alexandrini discipulus.
Hic f. m. Hieronymum in libro de virtus illustribus et alios scriptores catholico-
cos: quod Origenes quod et adamantius dicitur decimo seuerti principis anno aduer-
sum christianos persecutio de mora ac leontide patre pro fide christi martyrio coronato:
cum sex fratribus et matre vidua pauper recessus est annos octo circiter decem et se-
pre. Substantiam autem omnem propter christi confessionem fiscus occupauerat sic ut
viveret amplius nihil haberent. Erat tamen tam mirabilis in eo doctrina et fides
christiane admiranda constantia. Proposuerat enim cum patre suo leontide pro fide
mori: si matris fraude eum non corrigisset persuari. Nam cum ad locum ageris patri ma-
ne deliberasset occurrere: sublatis a matre noctu vestimentis et obleratis taber-
naculi valuis domi cogit remanere. Cum vero in virum crevisset agere vitam apo-
stolica instituit et annuncians in circuitu suo verbum dei nudis pedibus multis an-
nis incessit: a vino et carnibus abstinuit: ieiunium vigiliis orationibus et primum
diuinarum scripturarum studiis interitus fuit. Unam tamen tunica induere consuevit: et omni-
um rerum mundanarum contemptor effectus est: nihil de crastino cogitabat. Amore casti-
tatis ut mulieribus secure auderet predicare se castrari fecit. Unum diuus Hiero-
nymus ad pamacliu et oceanum in epistola que incipit. Cedule quas misisti: tra in-
quit. Gult aliquid laudare Origene laudet et laudo. Magnus vir ab infantia
fuit et vere matris filius. Alexandriae ecclesiastica schola tenuit succedens eruditissimi
mo viro Clementi presbytero. Voluptates infantium fugit ut zelo dei: sed non sine
sciam: ferro truncaret genitalia: calcavit avaritiam: scripturas sanctas memoriter re-
nuit: et in studio explanatiois eorum diebus desudavit et noctibus. Dille et eo am-
plius tractatus in ecclesia locutus est. Edidit innumeros proterea commentarios:
quos nostrum tanta legere posset quanta ille scripsit. Quis ardentem in scripturis
animum non miret. hec Hieronymus. Vere magna et admiranda sunt que de Ori-
gene diximus. Sed nescio quomodo factum fuerit. aut quid acciderit inter doctores catholico-
cos ut tam diversa loquantur de eo: nunc bona nunc mala. Quidam predicant illum virum
optimum. alij vero pessimum fuisse. Et sunt qui tenent eum sanctum: alij autem hereticum
affirmant. Unum sanctus Thomas. i. par. q. xxxiiij. ar. i. in responsione ad primum argumē-
tum dicit quod Origenes fuit fons arrianorum: qui posuerunt filium a patre esse in diuer-
sitate substantie. Iterum in. i. parte. q. lxx. ar. i. in responsione ad primum argumētum: dicit
idem Thomas quod Origenes deceptus fuit sequens antiquorum philosophorum opiniones. Iste
dicitur quod in. vii. li. et ymo. c. vij. valde cum extollit et collaudat: sic dicit. Origenes
in scripturarum labore tam grecos quam latinos operum suorum numero superavit. De
his hieronymus sex milia librorum eius legisset faret. Hec Isidorus. Sed idem Isido-
rus in. vii. li. et ymo. c. iij. fortius eum deprecatur quam antea laudauerit: tra inquit. Ori-
genam hereticum ab origine autore exortum sunt dicentes quod non possit filius videre
patrem: nec spiritus sanctus filium. Alias quod in mundi principio dicitur peccasse: et pro diuersa
tate peccatorum et ceteris usque ad terras lapsas diuersa corpora quasi vincula meruisse: eam
que causa factum fuisse mundum. hec Isidorus. Diuus etiam hieronymus patet do-
ctorum et scriptorum atque pudicitie verus amator de origine extrema videtur sentire.
Nam aliquando usque ad astra extollit eum. Aliquando vero usque ad inferos deprecatur. Sed vult
deamus aureas sententias eius: pro calamo occurrunt. Idcirco cum hieronymus ac-
cusaretur ab emulis suis eo quod laudauerit origene: tunc scribens ad pamacliu et oce-
anum epistolam superius allegatam seipsum excusat et impingit contra origene: dicens. Lau-
davi interpretem non dogmatistam: ingenium non fidem: philosophum non apostolum. quod si volunt super
origene meum scire iudicium legant in ecclesiasticis commentariis. Replacent in epistola
ad ephesios tria volumina: et intelligant me semper eius dogmatibus contraxisse.
Iterum hieronymus in eadem: dicit sic. Experio credite quasi christianus christi
antis loquor. Si mihi creditis origenista nunquam fui. Si non creditis: nunc esse
cessavi. Et in eadem iteque subiungit sic. Non consuevit illorum erroribus insultare quod

Origenes erat
secundissime
vire.

Origenes
truncat ferro
genitalia

Isidorus
de erroribus
origenes

rum miror ingentia. Ipse si adhuc viueret Origenes trasceret vobis fautoribus suis: et cum Jacob diceret. Odiosum me fecistis in mundo. Et post pauca: ita inquit. Illud vero quod asserunt a quibusdam hereticis et malivolis hominibus libros eius esse violatos quod ineptum sit: hinc probant quod prudentior: doctor: eloquens uerbis iocundior: Eusebio et didimo asserentibus origenis inueniri potest: Quorum alter sex voluminibus defensionis eius scribens: ita eum ut se sensisse confirmat. Alter sic eius errores nititur excusare ut tamen illius esse fateatur: non scriptum negans: sed sensum scribentis edisserens. Aliud est si que ab hereticis addita sunt: didimo quod si bene dicta defendit. Hec Hieronymus. Etiam Hieronymus contra Uulgatum in epistola que incipit. Iustum quidem fuerat: dicit sic. Origenes hereticus quod ad me quod illum in plerisque hereticum non nego. Errauit de resurrectione corporis: errauit de animarum statu: de diaboli pentecosta. Et quod his maius est falsum dei et spiritus sancti in commentariis Esaię seraphin esse testatus est. Si errasse non dicerem eum: et hec quotidie non anathematizarem: esse erroris illius socius. Neque enim ita debemus bona eius recipere ut mala quoque suscipere cogamur. At idem et scripturas in multis bene interpretatus est: et prophetarum obscura disseruit: et tam noui quam veteris testamenti reuelauit maxima sacramenta. Hec Hieronymus. Si cuius plura scire de Origene: uide Hieronymum in epistola ad Auitum de erroribus origenis: epistola incipit. Ante annos circiter decem. Ite Hieronymus ad desiderium de precipuis ecclesiasticis scriptoribus: epistola incipit. Illis nunc acriter mihi frater Desiderius sic ait. Origenes adamantius altiora atque maiora cogitans: priusquam ingenium ferre non sufficiens: aliud aliudque subnectit. Et cum hec nimio mentis ardore cogitasset: oneribus maioribus caricabat se. Et cum sic incedere non posset ruina magna illuc deuolutus est. Ut ruina eius pareret doctrinas per aliquas seductiones ineptas: multosque de uia recta in altam uiam perduxit: et uenenum eius quasi tremulis uocibus syrenarumque canticis plures necare potuit. Melior omnibus in bonis: peior in malis. Aliqua uero per eum secus uiam seminata sunt. Vult tamen aliquos eius pessimos discipulos multa uenena sub eius nomine edidisse testantur. Hec Hieronymus. Et ad Tranquillinum Hieronymus de Origene ait. Qui nimium ducunt in eius amore uel odium: mihi uidentur illi maledictio prophetica subiacere. Ue illis qui dicunt bonum malum et malum bonum Augustinus quoque in .xxj. libro. de ciuitate dei. ca. .xvij. affirmat Originem grauius errasse: sic dicens. Hunc tam cum misericordiis nostris agendum esse uideo et pacifice disputandum: qui uel omnibus illis hominibus quos iustissimus iudex dignos gehenne supplicio iudicabit: uel quibusdam eorum nolunt eradere penam sempiternam futuram: sed post certi temporis metas pro cuiusque peccati quantitate: longioris siue breuioris eos inde existimant liberandos. Quia in re misericordior profecto fuit origenes qui et ipsum diabolum et angelos eius post grauiora pro meritis et diuini tora supplicia ex illis cruciatibus eruendos: atque sociandos sanctis angelis credidit. Sed illum et propter hoc et propter alia nonnulla: et maxime propter alternantes sine cessatione beatitudines et miseras et staturis seculorum interuallis ab istis ad illas: atque ab illis ad istas: reus ac reditus interminabiles: non immerito reprobauit ecclesia. Quia ex hoc quod misericors uidebatur amisit: faciendo sanctis ueras miseras penas luere et falsas beatitudines in quibus uerum ac securum: hoc est sine timore certum sempiterni boni gaudium non haberent. Hec Augustinus. Sunt alij doctores de Aymo episcopus Halberstatensis ecclesie in saxonia: uir tam in diuinis scripturis quam secularibus litteris eruditissimus in libro de christianarum rerum memoria: loquens de origene: sic dicit. Plurimum admirari non sufficere quod uir tam illustris et tam aperte rebellans et obuius hereticis deuolutus sit in tam notissimam heresim quam se.

Hieron.
directe in
uehit iori
genem.

Hora oia
q sequunt.

Aymo lo
quit i fay
uore Ort
gens.

De bto Gregorio

raphin in Esata spm̄scr̄m esse dixit. Et in alio loco de pnia diaboli scripserit: et de absolutioe reproboꝝ post mille annos et alijs multis q̄ sane fidel ad uersant: cū tñ abstinentissime uite et castissime fuerit: et tā p̄clare doctrine et lucidū sermonis. Ego sane salua fide patrū dixerim ut hoc v̄l nō scripserit: sed ab he reticis ob offuscandū nomē ei⁹ et famā malignē cōfecta est noie ei⁹ intrulata. Hec Haymo. Factū ad hoc p̄positū p̄ba Hieronymi de locis et noib; hec braccay questionū: epla incipit. Cū in p̄ncipijs libꝝ: ubi dicit sic. De Origē ne aut̄ ille cuius nomē et si parua licet cōponere magnis/ meo nomē inuidio sus est. Hoc vnū dico: qz vellem cū inuidia nois eius sciētā habere etiā scri⁹ p̄curay floccipendēs imagies ymbꝝasq; demonū quē rustici Zellū nomināt laruay: qz natura esse dicit terrere paruulos: et in angulis occurrere tenebrosīs Hec Hieronymus. Et dicitis p̄z q̄ntū potuerit emulatio: inuidia: maligni/ ras ac lingua dolosa: p̄tra Origē. Nec mirandū est si prim⁹ sine exēplo errauerit q̄ tot volumina sine magistro p̄cedente explicauit. Nostrū tamē est: nedū de Origē: sed de quibuscunq; scriptoꝝ: cū sancta romana ecclia sentiret: et sup̄fluas opiniones p̄tēnere.

Hierony
mus vide
tur loq̄ in
fauorem
Origēis

Gregorius theologoꝝ p̄nceps: ac r̄hetoꝝ lumē
emulos habuit nequissimos.

Agnus etiā Gregori⁹ magnos habuit emulos: q̄ post mortē suā man⁹
m posuerūt ad cōburendū libꝝos suos. Nā dicit in ei⁹ legenda. Cū quidā
inuidi q̄sdā libꝝos ei⁹ cōbussissent et ad alios ad cōburendos anhelaret
Petrus diacon⁹ eius obstitit: dicens immane sacrilegiū esse tāri patris libꝝos
cōburere: sup̄ cui⁹ caput dicit̄is ip̄e spm̄scr̄m in specie colūbe septissime p̄spe
xit. In hac p̄o dicit eos puocasse sniam: ut si qd̄ dixerat iurādo p̄firmās: mort
cōtinuo meruisset: ip̄i a libꝝoꝝ exustione cessarent: aliter cū cōbustorib; manū
daret. Itaq; cū euāgelij in ambone ascēdens: mor̄ ut gregorianē scriitari re
stimonū dedit: int̄ p̄ba spm̄ efflauit.

Thomas splēdor ecclie et doctor angellicus ca
ninos dentes passus est.

Plendor q̄z ch̄iane religionis Thomas de Aquino q̄ sapiētia sua vni
s uersalē illustrauit eccliam: in cui⁹ laudē q̄cqd̄ dixero minus p̄fecto est q̄
dignitas sua meret. Nihilomin⁹ nec ip̄e labia iniqua larrātes ac rabid
dos canes euadere potuit. Hic em̄ fuit origine illustris: amator sapiētie ardē
tissimus: vas sp̄s̄s̄cti. Vtr̄ tā in diuinis scriptur; q̄ secularib; lris plenissime
eruditus: sermone disertissimus: eloquio facillis: imo clarissimus: sensu p̄fun
dissimus: uita ac cōuersatione sc̄tissimus. In q̄ infusum est q̄cquid naturalit̄
est capax humanū genus. Tāta em̄ et admirāda volumina scripsit ut merito
stupor in humano genere dici possit. Lege obsecro aureā summā theologie in
q̄ pene tot sunt miracula q̄t determinant dubia tot sacra q̄t solunt argumēta
In q̄tuor em̄ volumib; distinguit in q̄b; oia p̄tarchay oracula: p̄phetay testi
monia: ap̄loꝝ dicta: diuinay scripturay fundamēta: sp̄s̄s̄cti charismata: tāclare: tā
diligētius et obserua cauti⁹ q̄tuor libꝝos sniaz ac cetera pene innumera
bilia opa q̄ scripsit efficacissime: p̄cipueq; summā illā mirabile p̄tra gētilēs. In
q̄b; clare ostendit q̄ subtilis artifex fuerit et q̄ prudens in cunctis testimonijs q̄
sumit tam de veteri q̄ de nouo testamēto. Nā vbi cunq; respexeris fulmia sūt
Nihil insolūtū: nihil indeterminatū relinquit: sed radicit⁹ heret in cā: carpit oē
qd̄ tetigerit: atq; de fonte purissimo eterne sapiētie tanq̄ ver⁹ atq; euāgelic⁹
dispensator noua ac vetera sic dilucidat: sic explanat ut cunctos scriptoꝝ ecclie
sue dei superare videat. Quis tanta posset legere quāta ille scripsit: Idcirco in

De b. tho. aquinate Fo. LXXI.

facro bapellmate Thomas decerissime noiatus est: vt cunctis dare intelligi
q ipse fururus esset diuine sapieie ab yssus pfundissima. Noia em q imponu
tur diuinitus aliqb: vt ipe doctor in. iij. pre q. xxxvij. ar. ij. testat: semp signiff
cat aliqd gratulru donu eis diuinit^o daru. Sicut Gen. xvij. ca. dictu est Abrae
appellaberis Abraa: qz patre multaz gentiu costitui te. Et Mat. xvj. ca. di
ctu est Petro. Tu es petrus z sup hac petra edificabo ecclesia mea. Quia igit
tur huic sanctissimo doctore sapietie plenitudo erat tribueda: ideo aprissime
Thomas nucupatus est vt nome effectui iungeret. Huius preerea nobilissi
mi doctoris sapietia approbata z confirmata fuit p diuersos sumos pontifices
In Urbanus papa in bulla qua archiepo tholosano z cancellario ecclesie tho
losane ac vniuersis magistris z doctorib: ceterisqz clericis z laicis in ciuitatez
puincia tholosana comozantib: direxit: post mirificas laudes in fauore doctri
ne sancti Thome: ita subiungit. Volumus insup z tenore presentiu vobis iniungit
mus: vt dicti bti Thome doctrina tam veridica z catholica sectemini: eamqz
studeatis totis virib: ampliare. Hec ibi. Etia Innocentius papa in sermoe
q incipit. Ecce plus q Salomon hic loquens de scro doctore Thoma de Aq
no ita inqt. Huius doctoris sapietia p ceteris excepta canonica: habet pprieta
rem verbor: modu dicendor: pitate sniaz. Ita vt nunq q cu tenuit inuentia
tur a tramite veritatis deuitasse: z qui eum impugnavit semper fuit de verita
te suspectus. Hec Innocentius. Eant ergo nunc emuli: inuidi ac detracto
res hui^o doctoris felicissimi z rabiem desiderioz suoz copleant in finis sui da
mnatioe censuri. Na acuerut linguas suas sicut serpentes: venenu aspidu sub
labijs eoz. Sed sagitte paruuloz facte sut plage eoz: z infirmate sunt contra
eu lingue eoz. Hinc diuus hiero. ad pamachiu in defensione libroz cōtra Iou
nianu: sic ait. Inuete sunt platine familie z sciole tm ad detrahendu: q in eo se
doctos ostetare velint si oim dicta laceret. Itex hieronymus de locis z noib:
hebraicaz qstionu: repla incipit. Cu in pncipis libroz: dr sic. Semp em in pa
tulo fortitudo emulos habet: feruntqz summos fulgura montes. Et ad Aug.
hieronym^o: ita inqt. Puerilis est iactantie qd olim facere consueuerat adolescen
tuli: accusando illustres viros: suo nomini fama querere.

Pat doctor Hiero. rabidos habuit detractores. Audi pcor qrelas eiusde.

Etex pater doctoru diuus hieronym^o in cuius laude Augustinus: in
c quit. Nemo hominu scilicet q hieronymus ignorauit. Pro cuius honore
z gloria minus est omne quod dictu^o etia morib: emuloz multiplici
ter veratus est. Sed nota p reuerentia tate sanctitatis ac beatitudinis q sacra
eloqa ante Hieronymu vartos habuerunt interpretes put colligere potui ab
Irido. in. vj. li. etymol. c. liij. z ab alijs scriptozib: catholicis. Na pmo ante in
carnatione chri annis trecentis qdraginta vno septuaginta interpretes florue
runt: q pmo scripturas veteris testamēt de hebreo in grecu transtulerunt. Se
cundo post ascensionē dñi annis centu viginti qtuor: a qla scdam translationē
edidit. Tertio post aqlā annis qdraginta trib: theodocion aliā editionē fe
cit. Quarto post theodocionē annis triginta symmachus aliā edidit. Nota
hic q theodocion z symmach^o ambo fuerunt iudei pseliti. Dicunt aut comu
niter profelici q de gentib: ad ritū iudeoz sunt cōuersi. Quinto post symma
chum annis octo vulgaris illa interpretatio inuenta est hierosolymis. Et quia
auctor eius nō apparet: ideo sine interpretis nomine quinta editio. vel vulga
ra editio nucupat. Sexto post hanc vulgarā editionē annis fere decē octo.
Magnus grecorū Digenes sexta z septimā editionē miro labore repperit.
Nam correxit septuaginta interpretes cū Asterico z Obelo. Postmodum sine
his aliā edidit interpretationē. Hi ergo sunt q scripturas sacras de hebreo in
grecum verterunt. Sed latinoz interpretū q de greco in latinū transtulerūt:

De beato

vt meminit Aug. quasi infinitus est numerus. **S**olus **H**ierony-
mus dicitur in p̄mittina ecclesia de greco trāstulerit in latinū: q̄ sicut ait Aug. Primus
mus dicitur hebreo blā in la-
tis apud latinos extitisse interpres. De hebreo autē in latinū eloquū timmo-
do diuus hieronymus sacra eloq̄ trāstulit: cuius interpretatio honore et gl̄a cū
cris p̄ponit. Hinc Isidorus in. vi. lib. etymol. c. liij. dicit. Presbyter quoque hie-
ro-
nymphus trā linguarū peritus ex hebreo in latinū eloquū easdē scripturas con-
uertit eloquēterq̄ transfudit. Cuius interpretatio merito ceteris antefert. Nam
est et verborū tenacior et p̄spicuitate sententiē clarior: atq̄ v̄ipote a ch̄iano inter-
prete verior. Hec Isidorus. Propterea Hiero. in eplā ad Cromatiū et bello-
dozū ep̄scopos de libris Salomons: ita inquit. Si cui sane septuaginta inter-
pretū magis editio placet habet eam a nobis olim emendatā. Neq̄ em̄ noua
sic cūdimus vt vetera destruamus: et tamē cū diligētissime legerit sciat magis
nostra scripta intelligi: que nō in tertū vas trāffusa coacuerint. Sed statim d̄
prelo purissime emendata teste suū sapore seruauerint. hec Hierony. Et itaq̄
scire debes q̄ olim in ecclesia vnusq̄sq̄ cantabat qd̄ volebat: ideo Theodosius
Impator v̄r̄ immēse religiositatis: ch̄io et ecclē fidelissim⁹: rogauit papā Da-
masum vt alicui v̄ro docto ecclesiasticū officiū cōmitteret ordinandū. Ipse au-
tē sciens hieronymū tā in lingua latina q̄ greca et hebraica p̄fectū: atq̄ in om̄i
scientia ac virtute summū: eidē cōmissit dictū officiū. Hieronymus ergo psal-
terū p̄ fertas distinguit: atq̄ vnicuiq̄ ferie p̄ritū nocturnū assignauit. Et cum
gloria patris et filii et sp̄s̄ sc̄ro. in fine cuiuslibet psalmi dicendū instituit. De in-
de eplā et euāgelia p̄ anni circulū decantandas: ceteraq̄ ad officiū p̄ninentia
preter cantū rōnabiliter ordinauit. Visit q̄ om̄ia de Bethleē ad summū pon-
tificē: et tam a papa q̄ a cardinalib⁹ fuit approbatū ac p̄petuo autēticatū. Tā-
dem hieronymus in ore spelūce vbi dñs Iesus ch̄s lacuit monumentū sibi cō-
struxit: in q̄ expletis. xviij. annis et mensib⁹ sex sepult⁹ fuit. Ex dictis patet q̄n-
tū teneat ch̄iana religio patri doctoz hieronymo q̄ tot ac tanta mirabilia ob-
reuerentiā orthodoxe fidei edidit. Sed quātis inuidie stimulis hic tā excel-
lens doctor fuerit dilaceratus satis liquet ei q̄ aurea scripta sua lustrauerit. Quā-
scribens ad p̄machū in defensione libroz cōtra Iouinianū. Nō int̄tulat eplā
stola: sed Apologeticus ad P̄machū q̄ incipit sic. q̄ ad te hucusq̄ nō scripsit
causa fuit silentiū tuū: ita inquit. Si rustici homines: et vel rhetorice vel dia-
lectice artis ignari detraherēt mihi: tribuerēt ventā imperitiē: nec accusatorem
reprehenderēt vbi nō voluntatē in culpa cernerēt sed ignorantia. Nūc vero cum
dissent homines et liberalib⁹ studijs eruditi magis velint ledere q̄ intelligere
breuiter a me responsum habeāt: corrigere eos debere: p̄tā nō reprehendere.
hec Hieronymus. Et ad p̄ncipiā virgine: et est p̄ncipiū eplē: ita inquit.
Sclo me p̄ncipiā in ch̄io filia a plerisq̄ rep̄hendit q̄ interdū scribā ad multes
res et fragilliorē sexū marib⁹ preferā. Et idcirco debeo primū obrectatoribus
meis respondere. et sic venire ad disputatiunculā quā rogasti. Si v̄ri de scriptu-
ris quererēt mulierib⁹ nō loquerer. hec Hieronymus. Et itaq̄ hieronymus d̄
locis et nominib⁹ hebraicaz questioū: ep̄stola incipit. Cū in p̄ncipijs libroz
dicit sic. De vero procul ab vrbib⁹ foro litibus: turbis: remotum: sic quoq̄ vt
Quintilianus ait: latentē inuenit inuidia. Et itaq̄ hieronymus ad virginem
exulem: eplā incipit. Si deus ac dñs noster Iesus christus: sic ait: Sed dicit
aliquis. Quisq̄ vitare inuidiā cupit timeat plurib⁹ innotescere vel placere. Ec-
ce iustus Abel nullos habuit quib⁹ innotesceret vel placeret: et tamen inuidie
odiu vitare nō potuit. Erat em̄ h̄cūq̄ absq̄ hoīm amicitijs p̄rabi non posse
opinari inuidiā: cū illa nō tā humanas amicitias q̄ solā dei amicitia p̄sequat.

Hierony-
m⁹ inuidie
stimulis
lacera-
tur.

Hec Hiero. Et in plogo sup Josue sic br. Nos ad patriā festinātes mortiferos syrenarū cantus surda debem⁹ aure trāstire. Et itez ad Asellā p̄ginez in eplā q̄ incipit. Si tibi putes grās a me referri posse: dr sic. Licet me scelera rū qdā putet z flagitijs meis obrutū z p̄ctis meis etiā hec parua sint tū bñ factis: q̄ ex tua mente etiā malos bonos putas. Periculosuz quippe est de seruo alteri⁹ iudicare: z nō facilis ventā praua vitisse de rectis. Veniet ventis illa dies z mecum dolebis dolore non pauco. Ego probrosus: ego versipellis z lubricus: ego mendax z sathane arte deceptus. Quid est tutius: hoc vel creditū disse vel sturisse de insontib⁹. An etiā de noxijs credere noluisse? Osculabant quidā mibi man⁹ z ore vipereo detrahebāt: dolebāt labijs: corde gaudebāt: vīdebat dñs z subsannabat illos z misit me seruū suū: futuro cū eis iudicō re⁹ seruabat. Alius incessum meū calumniabat z risum. Ille vulcū detrahebāt. Hic in simplicitate aliud suspicabat. Pene certe trīenio cū eis vixi multa me p̄ginū crebro turba circūdedit diuios libros vt potui nōnullos sepe disse. Recto assiduitatē: assiduitas familiaritatē: familiaritas fiducia fecerat. Dicitur qd vnq̄ in me aliter senserūt q̄ ch̄itanū decebat: Dicāt si pecunā culus q̄ accepti: si munera parua vel magna nō spreui? In manu mea es allicus infonuit: Obliquis sermo: oculus petulās fuit: Nilil aliud mibi obijcit nisi sensus meus: z hoc nunq̄ obijceret: nisi cū Hierosolymā paula p̄ficiēsit. Isti creditū derūt mentiēt: cur nō credūt negāt. Idē hō qui fuerat: fatet insontē: q̄ dudū noxtum predicabat. Et certe veritatē magis exprīmūt tormēta q̄ r̄sus: nisi q̄ facillius credit: qd aut fictū libent⁹ audit: aut nō fictū vt fingat impellit. An⁹ teq̄ domū sancte paulē noscerē totius in me vrbis studia p̄sonabāt: oim pene iudicō dignū summo sacerdotio decernebar. Beate memorie Damasus me⁹ us sermo erat dicebar sanctus: dicebar humilis z discretus. Nunq̄ domū altius laiciuozis ingressus sum: Nunq̄ me vestes serice: nitētes gēme: p̄trafactes: auri rapuit ambitio. Nulla fuit aliquādo matronarū rome que meam posset edomare mentē: nisi lugens atq̄ tetunās Paula squales sordib⁹: fletib⁹ pene cecata: quā cōtinuis noctib⁹ dñi misericordiā deprecantē: sol sepe deprehēdit. Lusus canricū psalmista: sermo euangeliū: delicta cōtinētia: vita teiuniaz. Nulla me potuit aliq̄ delectare: nisi illa quā manducātem nō vidi. Sed post q̄ eam p̄ sue merito castitatis: venerari: colere: suscipere cepi: omes ilico me de seruere virtutes. Diuidia primū mordax tui. o sathane calliditas semp san⁹ eta persequeris. Et sequit ad predica sic. Gratias aut ago deo meo q̄ dignus sum quem mundus oderit. Valeficum me quidā garrūt: titulū fidei seruus agnosco. Dagum vocāt z iudei dñm meū. Seductor z apostolus dictus est. Tentatio me nō apprehendat nisi humana. Quotam partē angustiarū p̄pessus sum qui cruci milito. Infamiam falsi criminis importabūt. Sed scio per bonam z malā famam peruenire ad regna celoz. Hec omnia Hieronymus. Iterum Hieronymus in epistola ad Oceanū psolatoria: que incipit. Diuer⁹ forū opprobrioz tribulationes: ita inq̄. Irridebāt em̄ scribe z pharisei ch̄istū q̄ diuitias cōtempserit sicut scriptū est. Hec audientes scribe z pharisei qui erant avari irridebant eum. Habemus z nos scribas: habemus etiā z phariseos qui nūc ch̄istū discipulos spernētes diuitias irridēt sicut illi irrisere dñm z magistrū. Sed dicendū est eis qd illis tūc rēpōtis dicitū est. Vos estis qui iustificauistis vos corā hominib⁹: qd hominib⁹ altū est: abominatio est apud deū. Et itez ibidē sequit sic. Nō oportet ergo nos q̄rundā risu vel subsannatiōe cōteriti: etiā ipm dñm a talib⁹ nō ignoram⁹ irrisum. Sed exultare pot⁹ z gaudere debemus: si z nos illa omnia que z dñs noster ante prulit p̄feram⁹ recepturi etiā p̄ ipā subsannatiōe mercedē: q̄ nihil est qd nobis p̄ ch̄i nomie sine preiusto irroget. Vide q̄ beati sunt atq̄ felices qb⁹ etiā insipientiū r̄sus p̄ficiē

Insur
gūt emul
li z hie
ronymū z q̄
re.

Patricia
Hierony.
Emulos

Adhuc
nūc s̄ scri
be z pha
risei in ec
clia z quō

De bto Hieronymo

ad salutē. Ita etem dñs diligētes se diligit: ita se timētes honorat: vt nec irrisi
deri eos gratuito sinat: q̄b̄ z p̄ subamnatib̄ retribuēt vltionē. Hec igit̄ tu sa
plens sancta q̄ aīa vite insipientiū z infideliū fabulis terreatis: q̄ minus ea q̄
legis sunt factas. Neq̄ de gehēne ignib̄ nos hoīm fabule poterūt liberare vel
risus: sed ch̄i timor atq̄ iusticia. Hec Hiero. Ex dictis liquet q̄ntū inuidie sūt
multis Hieronymus Thomas Gregorius ac ceteri illustres viri p̄secuti fue
rūt. Pro p̄clusionē igit̄ scire debes q̄ inuidia s̄m Robertū holkor est toxicū
cū charitatis: ostiū iniquitatis: z putredo sanitatis. Primo dicit̄ inuidia toxicum
charitatis: q̄ n̄si inuidia esset quilibet de bono alterius gauderet: z de malo al
terius doleret. Quia hoc est p̄riū charitatis. Un̄ Aug. sup̄ Joannē: ait. Tolle
inuidiā z tuū est qd̄ habeo: tolle inuidiā z meū est qd̄ habes. Un̄ glo. sup̄ illud
Esa. xlv. ca. Ego dñs formās lucē z creans tenebras: d̄r. Qd̄ est vita serpētis
mors est hoī: sicut est venenū. Et ecōtra humor aqueus. i. saliuā: est vita hoīs:
z est mors serpētis. Similit̄ illud qd̄ est vita p̄uosi z boni hoīs est mors iuī
do. Et qd̄ est in bono vtro mors vel damnū: est iūdo vita. Scōdo inuidia est
ostiū iniquitatis. Per hanc em̄ mors intravit in mundū. vñ Sap. ij. ca. d̄r. Inui
dia aut̄ diaboli mors introiuit in orbē terraz. imitant̄ aut̄ illū q̄ sunt ex parte il
lius. Per hanc occisus est Abel a Cain: z Jacob tribulatus est ab Esau. Jos
seph vendit̄ a fratrib̄. Dauid p̄secutus a Saule. Per inuidiā p̄curatus est la
plius mūdī: z ch̄is tradit̄ est a iudeis. vñ Bar. xxvij. ca. d̄r. Sciebat em̄ Pila
tus q̄ p̄ inuidiā tradidissent eū. Istud ostiū iniquitatis inuidie vere nullus pōt
vitare. Hinc Sene. in li. de morib̄ ait. Et si nullos inimicos tibi fecit inuria:
multos tñ fecit inuidia. Hinc etiā Aug. in p̄mo libro de doctrina ch̄iana: ait
Inuidia viciū diabolicū est: q̄ solū diabolus reus est z inexcusabilē reus. Non
em̄ diabolo dicit̄ vt damnet̄. Adulteriū cōmissit̄: furtū fecit̄: villā alienā ra
puit̄: sed hoī stanti inuidit̄. Hec Aug. Tercio inuidia est viciū vel putre
do sanitatis. Un̄ Prouer. xliij. ca. dicit̄. Ultra carnū sanitas cordis: putredo
ocū inuidia. Qd̄ verbū p̄actas Greg. in. v. libro moralī. ca. xxxiij. dicit̄ sic.
Quid em̄ p̄ vitā carnis nisi infirma quedā ac tenera. Et qd̄ p̄ ossa nisi fortia
acta signant̄. Et plerūq̄ p̄tingit vt qdā cū vera cordis innocētia in nōnullis
suis actib̄ infirmi videant̄. Quidā p̄o tā quedā ante humanos oculos robu
sta exerceat̄: sed tñ erga alioz bona intus inuidie pestilētia tabescant. Bñ ḡ d̄r
Ultra carnū sanitas cordis: q̄ si mētis innocētia custodit̄: etiā illi qua foris istr
ma sunt q̄nc̄ roborant̄. Et recte subdit̄. Putredo ossiū inuidia: q̄ p̄ liuoz vici
um an̄ dei oculos pereūt etiā fortia acta p̄cutū. Ossa q̄ppe p̄ inuidiā putresce
re est: quedā etiā robusta deperire. Hec Greg. Est igit̄ inuidia iustissimū vici
um: q̄ est in sui auctore reciprocū. Un̄ Hugo de scrō Victore. Iustius inuidia
nihil q̄ p̄tinus ip̄m auctore punit̄ cor cruciatq̄ suū. Et Basili⁹ ait. Sicut ru
bigo ferrū: sic inuidia aīam de qua nascit̄ corrūpt. Et ideo maxīmā inuitiā fab
ceret deus inuidio si poneret eū in celo: q̄ est tibi summa felicitas in p̄mo et p̄
dñs summū nocumētū esset inuidio si deus poneret eū in celo: cū inuidia sit tri
stia aliene felicitatis. Et ideo inuidus erit locat⁹ in inferno vbi nihil vdebit̄
cui inuidere poterit. Propterea Gregorius cupiēs valde nos ab isto vicio pur
gari in. v. li. moral. ca. xxxiij. d̄r sic. Sed qualit̄ inuidia eruat̄ inuimem⁹. Diffi
cile nāq̄ est vt hoc alteri nō inuideat: qd̄ adspiciat alter exoptat: q̄ q̄qd̄ tēpora
le percipit: rāto sit minus singulis q̄nto diuidit̄ in multis. Et idcirco desideran
tis mentē liuoz excruciat: quia hoc qd̄ appetit aut funditus alter accipiēs ad
mit̄: aut a quārtate restringit. Qui ḡ liuozis peste plene carere desiderat: illaz
hereditatē diligat quā coheredū numerus nō angustat. Que z om̄ib̄ vna est
z singulis tota: que tanto largior esse ostēdit̄ q̄nto ad hanc percipientiū mult
tudo dilatur. Hec Gregorius. Sunt quippe inuidi merito z virtute ceteris

Nota tri
a de p̄cō
inuidie.
Primum

Secūdu

Tertiu

Quōpōt
curari hō
ab inuidia

De pctō Gule Fo. LXXIII

Inferiores: & quibus minus valeant: tamen semper obumbrare nituntur meliores
Eo modo quod inferior planeta eclipsat superiorem. Ut patet ad sensum de luna quod
si super idem hemispherium se opponat inter nos et solem / facit eclipsim in sole. Hinc
Lactantius in ultimo libro de uoluntatibus institutionum. ca. 11. dicit sic. Omnes
enim quos cupiditas aut voluptas precipites trahit inuidens et qui virtutem ca-
pere potuit et inique ferunt id habere aliquod quod ipsi non habent. Erunt itaque pau-
per: humilis: immobilis: subiectus iniurie: et tamen omnia que amara sunt per-
ferens. Erunt patientiam iugem ad summum illum gradum finemque perduxerit da-
bit ei corona virtutis a deo. pro laboribus quos in vita propter iustitiam pertulit immor-
talitate donabit. Hec Lactantius. His dicitur nota duos versus qui sequuntur.
Inuidus affligit bonis letat inique
Detrahit: exulat: susurrat: murmurat: odit.

De peccato Gule.

Deccatum gule secundum Augustinum est inordinata ci-
bi auaritia. Vel ut ait Hugo. Gula est solius corporis causa illece-
rosus et auarus ciborum appetitus. Vel gula est vorax edacitas natu-
re finibus non contenta. Qui ergo ventri et gule obediunt / magis anima
et lum numero computant quam hominum. In cunctis autem cibus et potibus consideran-
dum est / non que voluptas: sed que requirit necessitas. Hinc Isidorus in. ij. li-
bro de summo bono. ca. xlii. dicit sic. Nam et philosophi dixerunt: cibandus est
venter ut contineat animam / non ut corumpat: qui nimium cibus vtuntur quan-
to magis ventrem pascunt: tanto amplius sensum mentis obrundunt. Nam
greci dixerunt: ex crasso ventre / subtilem sensum gigni non posse. Hec Isidorus
Ratio autem huius sententiae Isidori est: quia ex immoderata sumptione cibi
et potus / ascendunt fumositates ad cerebrum ipsumque perturbant: hinc inde se-
quitur inordinatio rationis: eo quod perturbatis inferioribus viribus corporalibus: rationem.
ipsa anima impeditur. Sopor itaque gubernaculo rationis per immoderan-
tiam cibi et potus: facile generant inique filii huius peccati. Primo genera-
tur hebetudo mentis: id est summersio rationis circa spiritualia que tollit gu-
stum et deuotionem spiritus. Secundo generatur inepria leticia / que est
quedam lasciuia carnis siue gestus corporis inordinatus lasciuiam mentis de-
monstrans. Tertio generatur multiloquium siue loquacitas. Homo enim
saturatus cibo et potu verba non ponderat: vnde sequuntur detractiones: tur-
pia verba: vituperia: iniurie: et huiusmodi. Quarto generatur immundicia
quia ex vicio gule solet provenire vomitus: ructus: fetor: anhelitus: et alie libi-
dinosae immundicie. Quinto generatur scurrilitas: que est quedam incom-
positio: siue deordinatio: siue iocularitas in exterioribus membris que ad risu-
sum mouere solet: proveniens ex defectu rationis cuius est membra compone-
re. Plura alia nocumenta et damna inferunt homini / et quo ad animam / et quo ad
corpus viciuntur gule / de quibus vide pulchra mortua et aureas sententias Hiero-
nymi et aliorum doctorum: ubi agit supra de quarto et quinto remedio con-
tra luxuriam. Sed pro maiori recreatione languentis ac sitientis anime: ac pro
correctione vite melioris. Nota dicta sanctorum doctorum que sequuntur. In pri-
mis dicit Hieronymus scribens ad Rusticum monachum de vita monasti-
ca: hortatur nos exemplo beati Pauli apostoli ad abstinentiam et maceratio-
nem carnis: que directe opponuntur vicio gule: epistola incipit. Nihil christia-
no felicitius: ubi ita inquit. Glas electionis in cuius christi pectore resonabat:
macerat corpus et subiecit seruituti. Et tamen cernit naturalem carnis ardo-
rem sue repugnare sententiae: ut quod non vult agere compellatur et quasi vim

De peccato

**Contra de
licatos et
superstitio
sos.**

**Due sūt
abstinen
tiaz cru
cis gñā.**

Nota oīa

patiens vociferat: et dicit. **U**ter ego homo quis me liberabit de corpore mor
tis huius? Et tu te arbitraris absq; lapsu et vulnere posse transire. Et ad
Furiam ait Hieronymus. **S**illa: si Apostolus castigat corpus suum et in ser
uitutem redigit: quomodo tu iuuenula adhuc in seruiore iuuentutis posita
dapibus et vino plena poteris de castitate esse secura. **I**terum Hieronymus
ad Nepotianum presbyterum de vita clericorum: parum ante finem epistole:
que incipit. **P**eris a me Nepotiane charissime: ubi dicit sic. **T**antum tibi ieiun
norum impone quantum ferre potes. **S**int tibi ieiunia pura: casta: simplicita
moderata: et non superstitiosa. **Q**uid prodest oleo non vesci: et molestias quas
dam difficultatesq; ciborum querere: caricas: piper: nuges: palmarum fructus: similia:
mel: pistacia: tota horrosum cultura vexatur: ut cibario vescamur non pane.
Audio preterea quosdam contra reus hominum naturam aquam non bibere vel
vesci pane: sed sobriuncularum delicatas et contrita olera beratarumq; succum
non calice sorbere: sed concha. **P**rohpudor non erubescimus istiusmodi inepitias
nec cetera superstitiosis: insuper etiam famem abstinente in delictis querimus: sobri
tissimum ieiunium est aqua et panis. **H**ec Hieronymus. **C**onsequenter Augusti
stinus in .x. libro confessionum: sic ait. **H**oc me docuisti ut quemadmodum ad medi
camenta sic alimenta sumpturus accedam: sed dum ad quietem satietatis transeo
in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentie. **H**ec Augustinus. **E**t
idem in regula ad clericos inquit. **C**arnem vestram domare ieiuniis et abstin
entia esse et potus quantum valetudo permittit. **E**t iterum Augustinus. **Q**ui sic
se a carnibus obtemperat ut alias escas et difficultioris preparationis et precij ma
ioris inquirit multum errant: non enim est hoc suscipere abstinentiam: sed deuita
re luxuriam. **D**e uotus quoque Bernardus in sermone de octaua pasche: sic di
cit. **Q**uid prodest temperare a voluptatibus et inuestigandis diuersitatibus comple
xionum: ciborum varietatibus inquirendis quotidianam expendere curam? **L**e
gumina inquit ventosa sunt. **C**aseus stomachum grauat. **L**ac capiti nocet: po
tus aque non sustinet pectus. **C**aulis nutriunt melancholiam: choleram: porri
accidunt: pisces de stagno aut de luto aqua mee pentus complexioni non con
gruunt. **Q**uale hoc est ut in tot fluuiis agris hortis: cellariisve reperiri possit
quod comedas: **P**uta te queso esse monachum: non medicum: nec de complexio
ne iudicandum: sed de professione. **H**ec Bernardus. **E**t pariter fons eloqui
e Leo papa in sermone Joannis baptiste: qui incipit. **Q**ui post illum: circa
medium sermonis dicit sic. **D**ue sunt abstinentie et crucis genera: unum corpo
rale et aliud spirituale. **U**num a potu atq; epulis seipsum temperare: appetitum
gule a delectationibus et mollissimis suauitatibus coercere. **A**b his que per ta
ctum et gustum visumq; decipiunt: sensum viriliter reuocare ac violenter ab
trahere. **A**lterum vero abstinentie et crucis genus est preciosius atq; sublimius
us morus animi regere et perturbaciones illius modestie tranquillitate placare
ire ac superbe impetus quasi ferocem bestiam refrenare: litigare quidam contra vi
cia sua increpare: se quadam censoria auctoritate proutis et rixam quodammodo cum
homine interiori conserere. **P**reciosa hec in conspectu domini et gloriosa crux.
Cogitationes malas et illecebras continere: in potestatemq; redigere: volun
tates proprias abnegare: easq; interiori examinatione discutere: et regentis impe
rio subiugare. **A** sermone atq; opere que animus leditur tamquam a cibis noxiis ab
stinere: et sensum ab his que contraria sunt spirituali obtemperantia sobrium custodire.
Hec qui facit prerupro passionis muro violenter ad celorum regna conscendit:
ut itaq; sibi factura est anima ut palmam laborum quam sibi subtrahi multis ini
micis aduersantibus sentit viribus conrendat eripere. **H**ec Leo. **E**t dicitis pa
ter que cibaria que sumimus: non sunt in vicio: sed voracitas/edacitas/aviditas.

ras nimia/gulositas/ebrietas/ilicebrosa voluptas/z appetitus inordinatus
 Ideo sanctus Thomas in. ij. q. c. lviij. ar. j. dicit: q. gula non nominat quem
 libet appetitum edendi z bibendi/ sed inordinatum. Dicitur autem appeti-
 tus inordinatus ex eo q. recedit ab ordine rationis/ in quo bonum virtutis mo-
 ralis consistit. Sic ergo vitium gule non consistit in substantia cibi: sed in con-
 cupiscentia: non regulata ratione. Hinc Augustinus in glosa super illud ad
 Romanos. xliij. ca. Noli propter escam destruere opus dei. omnia quidem ma-
 da sunt/ ita inquit: Non propter porcum: sed propter pomum mortem primus
 homo inuenit: z Esau primatum suum non propter gallinam/ sed propter len-
 ticularum perdidit. Scio enim Noe omne genus carnis quod cibo esset vsui ma-
 ducare concessum: Heliā cibo carnis refectum. Joannem mirabili abstinen-
 tia preditum animalibus: id est locustis in escam cedentibus non fuisse polluta-
 tum: Et scio Esau lenticule concupiscentia conceptum: Et David propter
 aque desiderium a seipso reprehensum: Et regem nostrum non de carne/ sed
 de pane tentatum. Hec Augustinus. Nota ergo ad maiorem intelligentiam
 huius peccati fm sanctum Thomam in. ij. q. c. lviij. ar. ij. vbi querit: Utrum
 gula sit maximum peccatorum: vbi dicit: q. grauitas alicuius peccati potest
 tripliciter considerari. Primo quidem z principaliter fm materiam in qua pec-
 catur. Et sic peccata que sunt circa res diuinas sunt maxima: vnde fm hoc vi-
 tium gule non est maximum: est enim circa ea que ad sustentationem corporis
 spectant. Secundo consideratur ex parte peccantis: z fm hoc peccatum gule
 magis alleuiatur q. aggravatur: tum propter necessitatem sumptionis cibo-
 rum: tum etiam propter difficultatem discernendi z moderandi id quod in tal-
 libus conuenit. Tertio vero modo ex parte effectus consequentis: Et fm hoc
 vitium gule habet quandam magnitudinem in q. tum ex ea occasionantur di-
 uersa peccata. Hec Thomas.

Notaver
 ba Au-
 gustini.

Grauitas
 peccati tri-
 pliciter de-
 siderari

Quot nocumenta sequuntur ex vitio gule.

Ed videamus quos effectus/ aut qualia nocumenta producat vitium gu-
 le. Primo gula eicit hominem de paradiso. Exemplum de Adam/
 qui propter escam pomi eiectus fuit de paradiso terresti: vt patet Gene-
 sis. ij. capitulo. Rectius tamen dicitur fm Thomam vbi supra in responsio-
 ne ad. j. argumentum: q. Adam expulsus est de paradiso/ propter superbiam.
 Ex qua processit ad actum gule. Secundo propter gulam factum fuit dilu-
 uium super terram in diebus Noe: Juxta illud Ezechielis. xvj. capitulo. vbi
 dicitur: Hec fuit iniquitas sodomie sororis tue saturatio panis z abundantia:
 Intellige fm Thomam vbi supra: q. diluuium z pena sodomorum sunt indu-
 cta propter peccata luxurie. sed ex gula occasionata. Tertio gula perdere fa-
 cit bona spiritualia: Hoc figuratum fuit in Esau. Genesis. xv. capitulo: vbi
 legitur: q. Esau pro cibo vendidit primogenita sua fratri suo Jacob.
 Quarto gula luxuriam inducit: vt patet de Loth de quo dicitur Genesis de
 cimono capitulo. q. inebriatus fuit a filiabus suis. z deinde dormiuit cum
 eis: ex quibus habuit duos filios: ex maiore genuit Moab / qui fuit pater
 Moabitaram. Minor vero filia peperit Ammon/ qui fuit pater Ammonita-
 rum. Quinto gula perficit homicidium: vt patet de Joanne baptista: cu-
 jus mors ordinata fuit quando Herodes natalis sui cenam fecit principibus
 tribunis z primis galilee. Tunc em filia Herodiadis (instigare matre) postu-
 lauit in disco caput Joannis baptiste: vt dicitur Mar. vj. ca. Sexto gula indu-
 cit mortē nature Gen. ij. c. In quacūq. die comedis ex eo morte morieris. Et

Primus
 nocumētū

Secūda

Tertiu

Quarta

Quinta

Sexta

De peccato Ire

Septimum. clēstici. xxxvij. c. Propter crapulā multī obferunt: quī autē abstinēs est/ adij
ciet vitā. Septimo gula inducit mortē culpe. Hinc Paulus. j. ad Timoth.
iiij. ca. ait. Vidua in delitijs viuens/ mortua est. Et Ambrosius in sermone
quadrages. ait: Fames amica virginitati est/ inimica luxurie: Saturitas ve/
Octauū ro castitatem prodigit/ nutrit illecebram. Octauo gula inducit mortem geh
benne: vt pater de diuine epulone/ qui induebatur purpura z bysso z epulaba
tur quotidie splendide: sed tandē mortuus est hic diues z sepultus in inferno.
Nonum. Luce. xvj. ca. Nono inducit rebellionem carnis/ est enim caro nostra velut
serua/ ratio autem velut domina: quando ergo laute/ delicate/ vel inordinate
nutritur corpus: rebellat z repugnat rationi. Ideo Prouer. xix. ca. Qui delica
te nutrit seruū suū: postea sentiet eum cōtumacem. Si autē scire vis quot sūt
species gule/ lege versus sequentes.
Gula nimis laute/ ppropere/ vel studiose
Laute nimis: z inepte loquat/ scurrilīta fouet
Ebricitas/ hebes mentis/ pollutio fede.

De peccato Ire.

Ira secundum Isidorum in. x. libro Etymologiarum
dicitur ab ir quod est flamma: quia ira accendit z inflamat. Iracundus
vero dicitur qui accenso sanguine in furore cōpellit. Ideo ira secundum Aug
gustinū est vlciscendi libido. Vel secundum Cassiodorū: ira est motus animi
cōcitatius ad penā. Vel secundum Hugonē: ira est subita animi tempestas / que dnm
inordinate se cōcutit: cor hominis ad insaniam prahit. Vel secundum Thomā in. ij. q.
q. clvij. ar. j. Ira proprie est passio quādam appetitus sensitui/ a qua quis irascibilis
denominatur. Vel ira secundum Damascē. vt habet Thomas in. j. q. clvij. ar. ij. ē
feruor eius quī circa cor est sanguinis ex euaporatōe fellis. Motus enim ire vt dicit
Thomas ibidē. causatur ex aliqua iniuria collata. Ideo appetitus sensituius po
tissime tendit ad repellendum iniuriam per appetitum vindictę: z ex hoc sequitur
magna vehemētia z imperuolitas in motu ire: Et quia motus ire nō est per mo
dum recreatiōis/ cui pportionalis frigus: sed magis per modum insecutionis / cui
pportionalis calor: cōsequēter fit motus ire causatiu⁹ cuiusdā feruoris sanguinis
z spirituiū circa cor/ quod est instrumentum passionis anime: z sic propter ma
gnam purbationē cordis que est intra: maxime apparent iratis indicia quedā
in exterioribz membris. Hinc Gregorius in. v. li. moralium. ca. xxxj. dicit sic. Nam
ire sue stimulis accensum cor palpitat: corpus tremit: lingua se ppedit: facies
ignescit: exasperantur oculi: z nequaquam recognoscunt notitiam quidē clamore facit
sed sensus quod loquat ignorat. Hec Greg. Nota quod ira subtrahit ab homine
plura bona secundum Robertū holkot in cōmento aureo sup lib. Sapientie. lec. cxxv. Et
alios doctores catholicos.

Ira debonestat corporis dispositionē.

Primo ira destruit honestatē corporalis dispositionis. Nam quantum
p cunqz persona sit pulchra: ira tamē subuertit z immutat oīa membra: Un
genarū rubor accenditur: aut pallor nimis debonestat: lingua cespitat: z
breuiter oēs corporis gestus per tremorem immutant. De hac etiam immuta
tione loquitur Seneca. in. ij. libro de ira/ sic dicens: Nihil eque profuit iratis si
cut intueri deformitatē rei: scz ire. Nam in ea facies turbator: ora pulcherrima
fedat toruos vultus ex tranquillissimis reddit: Inquit decore omnis iratos. Et se
quitur: Qualem putas esse animū cuius imago tam feda est. Ideo dicit quidam
philosophus: quod iratis profuit aspexisse speculū vt imago repercussa ostenderet

hominis sua deformitate. Hec Seneca. Item in tertio libro de ira: inquit. Nulla facies fere quatuorlibet agitetur est ita turpis sicut hominis ira flagrans. Narrant fabule quod Minerva aliquando delectata est in musica tibiarum. Cum ergo semel insufflaret tibias iuxta quendam fluuium vidit buccas turpiter tumescere et statim fistulas suas proiecit. Minerva est dea sapientie: et quia sapientes interdum sunt indignantis nature: iuxta illud Salomonis Ecclesi. i. c. In multa sapientia multa est indignatio. Ideo si sapiens quandoque per motum iracundie tangitur debet considerare indigentiam sui status ut caveat ab iracundia. Hinc Hieronymus ad Demetriam ait. Quid iracundo furor tuus confert quem tenuissimus fragilitatem stimulis conscientie tua ab omni consilio ac mente deturbat ut dum irascitur insanire credat. Hec Hiero.

Ira impedit et obnubilat rationem.

Secundo ira impedit potestatem naturalis rationis. Cum enim ira sit ebullitio sanguinis circa cor: ex illa ebullitione fumositates ascendunt que obnubilant oculum mentis: iuxta illud Caronis. Ira impedit animum / ne possit certare verum. Sicut autem obnubilato oculo corporali homo impingit feliciter in omne quod fuerit iniustum: ideo omnia animalia iracunda ferus suos parit impfectos: ut dicit Aristoteles. Sicut canis qui est iracundus parit canes suos cecos. Et versus si tuus impingit parit frustum carnis: quia sicut dicit magnus Albertus in xxij. libro de animalibus. Ursus est animal humidum valde: ideo ursa in partu propter humoris abundantiam parit ferum valde incompletum. Ideo diu lambit et fouet donec ad lineam mentis propria deducat. Propterea fertur de Theodosio imperatore: quod cum esset iratus ad iussa seuera nimium erat precipitans. Et ideo philosophus quidam ad monuit eum ut cum se iratum sentiret antequam sententiam proferreret. xxiiij. litteras alphabeti in seipso morose diceret: ut interim aliquantulum refrigeratus quod faciendum esset maturius posset discernere. Hinc David in psal. xxx. ait. Cor meum turbatum est in ira oculus meus / anima mea et venter meus. Hora que in his verbis David pulchre ostendit tria mala que ira facit in homine. Primum malum est obnubilatio rationis. Ideo dicit: conturbatus est in ira oculus meus. i. oculus rationis: quia ut dicit sanctus Thomas. in. j. q. xlvij. arti. iij. ira inter ceteras passiones manifestius impedit iudicium rationis. Secundum malum est puerilitas sensualitatis cum subiungit dicens: anima mea. i. animalitas mea quae si dicat: sensualitas turbata est. Tertium igitur est lubricitas memorie: unde additur: et venter meus. Venter. i. memoria in quo cibum et potus sacre scripture debet recipi et decoqui: ut inde refundat nutrimentum membrum ecclesie. Hinc dicit Hieronymus super isto psalmo David sic ait. Conturbatus est in ira oculus meus quo te cernebam: anima mea qua te diligam. et venter meus quo tu recordabor: hec omnia conturbata sunt propter priora delicta. Hec Hieronymus. Et ideo dicit Seneca. Duo sunt que maxime iudicium impediunt: scilicet ira et festinatio. Etiam Varro philosophus dicere solebat. Imperitiae signum est exigere cito fieri quod difficillimum est. Et Socrates ait. Velox consilium sequitur penitentiam. Propterea diabolus qui continue querit seducere animas nostras facit sicut piscator astutus qui quando vult faciliter decipere pisces: conturbat aquam et tunc est securus quod pisces non poterunt providere rete suam. Eodem modo diabolus facit in quacumque congregatione hominum. Nam immittit turbationem per aliquem iracundum per totam congregationem. et tunc deducit eos in peccata et malitias excogitandas sicut sibi placet: sicque totam congregationem reddit turbatam. Etiam Aristoteles in. j. libro Ethicorum dicit quod

De peccato

ira est ~~et~~rela specialis sopher: vt videlicet disputando socium suum puocet ad irā quia ira impedit animū: ne possit cernere verum. Iste sophera est Olabulus: de quo dicitur Ecclesiastic. xxxvij. capitulo. Qui sopherice loquitur: odibilis est. Hic sophera semper nititur excitare homines ad iracundiā/risas/turbationes & diuisiones.

Ira abbreviat vitam hominis.

Ire tres species.
Prima.
Secunda.
Tertia.

Ira minuit quantitatē vitalis durationis. Animalia enim que sūt excessiue cholericā/sunt naturaliter breuis vite: sicut maxie patet de cane. Et hoc est quod dicit Ecclesiastic. xxx. capitulo. Zelus & iracundiā minuet dies & ante tempus senectatē adducet cogitatus. Ideo Hugo ait. Ira est subita animi tempestas que dum inordinate se incurit cor hominis ad insaniam protrahit. Sed nota sūm Aristotelem in quarto libro Ethicorum: & sanctum Thomam in secūda secūde. questione. clyij. articulo quinto. q̄ tres sunt species iracūdozum. Quidam sunt acuti: quidam amari/ & quidam difficiles. Acuti dicuntur qui velociter irascuntur & velociter quiescunt/ & istud est op̄timum quod habent: quia nō retinent iram in corde celando: sed statim iram suam per aliqua signa manifestant propter velocitatem motus ire. Et ad istam speciem maxime disponuntur cholericī propter subtilitatem cholere. Amari dicuntur quorum diu perseverat/ & eam nunq̄ ostendunt: sed occultant: & ideo sunt amarissimi in seipsis & etiā ad alios: & indigent multo tempore ad hoc q̄ digerant iram suam. Et ad hanc iram maxime disponuntur melancholicī: p̄pter grossicem humorum melancholie. Difficiles vero sunt qui nunq̄ cessant ab ira concepta donec fuerint vindicati. Istas tres species vincere debet homo sanctus per mansuetudinē: & moderatiam rationis. Primam per modestiam ne sit acutus. Secundam per patientiam ne sit amarus. Tertiam per pietatem ne sit difficilis. Sicq̄ puer moralis a puritate dicitur/ & deo & hominibus gratus. De quo **Dee. xj. capitulo** dicitur. Puer israel & dilexi eum & ex **Egypto** vocavi filium meum. Sed questio animum pulsat. Quenam istarū specierum iracūdozum sit minus vituperabilis siue leuoris culpe. Dic q̄ minus vituperantur acuti: quia ipsi velociter irascuntur & velociter quiescunt. Unde Augustinus in regula ad clericos dicit sic. Veltor est autem qui quibus ira sepe tentetur: tamen impetrare festinat vt sibi dimittat cui se fecisse agnoscat insuriam: q̄ qui tardus irascitur: & ad ventam petendam tardius inclinatur. Qui autē nunq̄ vult perere veniam: aut non ex animo perit: sine causa est in monasterio etiam si inde non proficiatur. Hec Augustinus. Et Marcus Tullius in primo libro officiorum: dicit sic. Sed in omni iniusticia permulsi interest vtrum perturbatione aliqua animi que plerunq̄ breuis est & ad tempus: an consulte & cogitatione fiat insuria. Et iterum ibidem. Leuora enim sunt ea que repentino motu accidunt q̄ ea que meditata & preparata inferuntur. Hec Tullius.

Ira tollit misericordiam
& compassionem.

Quarto ira tollit ab homine compassionem & misericordiam. Unde Salomon Proverbiorum. xxvij. capitulo. Ira non habet misericordiam nec erumpēs furor. Et impetū cōcitrari spiritus ferre quis poterit: Hoc patet de Moyse Exodi. xxxij. capitulo. vbi habet q̄ Moyse descendēs de monte Sinai inuenit q̄ filij israel adorabāt vitulum: ex quo iratus valde proiecit ea.

butas lapideas scriptas digito dei: z confregit eas ad radicem montis. Arripensq; vitulum quem fecerant combussit z contriuit vsq; ad puluerem que sparsit in aquam z dedit ex eo poruz filijs israel. Deinde dixit: Si quis est de mini iungatur mihi. Congregati sunt ad eum omnes filij leui/ quib; ait: Ponat omnis vir gladium super femur suu. Ite z redite de porta vsq; ad portam per medium castrorum z occidat vnusquisq; fratrem suum z amicum z proximum suum/ feceruntq; filij leui iuxta sermonem Moysi: cecideruntq; in die illo quasi viginti tria milia hominum. Hora q; vindicta siue ira quam ostendit Moyses faciens occidere tot milia hominum in vltionem sceleris laudatur ab omnibus doctoribus catholicis. Unde diuus Hieronymus loquens de h factu Moysi ad Thesiphontez vrbicu in epistola que incipit: Presumptione meam excusare conaretur/ dicit sic: Phinees filijq; leui gratiam dei humana cede z suorum partecidio meruerunt. Idcirco scire debes fm Thomam in. ij. ij. q. cly. ar. ij. q. ira notat quandam passionem: Passio autem appetitus sensitui in tantum est bona in quantum a ratione regulatur: si autem ordinem rationis excludat est mala: Ordo autem rationis in ira potest attendi/ quantum ad duo. Primo quidem quantum ad appetibile in quod tendit quod est vindicta. Unde si aliquis appetat q; fm ordinem rationis fiat/ vindicta est laudabilis ire appetitus: z vocatur ira per zelum. Si autez aliquis appetat q; fiat vindicta qualitercunq; contra ordinem rationis. Pura si appetat puniri eum qui non meruit/ vel vltra q; meruit/ vel etiam non fm legitimum ordinem/ vel no propter debitum finem: qui est conuersatio iusticie z correctio culpe: erit appetitus ire viciosus: z nominatur ira per vicium. Alio modo attenditur ordo rationis circa iram quantum ad modum irascendi/ vel sez motus ire non immoderate feruescat/ nec interius/ nec exterius: quod quidem si pretermittatur non erit ira absq; peccato etiam si aliquis appetat iustam vindictam. hec Thomas. Qua sententia datur intelligi: q; ille qui punit aliquem/ debet exequi rationem punitionem cum compassione/ aliter peccat: Ideo non licet fratri aliquem punire eo q; compari tunc non potest. Unde Marcus Tullius in primo lib. de officio. dicit sic: Prohibenda est autem ira maxime in puniendo. Propterea refert idem Tullius z pariter diuus Hieronymus: q; Archira tarentinus recte laudatur qui cum villico suo iratus esset/ dixit ei: O infelix iam te (inquit) occiderem/ nisi iratus essem. Videmus ad sensum: q; si cecus aliquis vadat impetuose/ modicum impedimentum facit eum ruere. Sic pariter homo iratus dum ab ira agitur est quicquid occurrit inuadit. Unde talis similis est vxori qui quando infestatur ab vno/ ipse ex ira surgit in illum: Si autem superuenit alius infestans eum/ dimittit primum z inuadit secundum. Sic pariter de homine irato. Nam si aliquis dum irascitur velit se opponere z ipsum reprehendere: si postmodum alius accedat tunc dimittit primum z aggreditur secundum: Sicut constat de quodam rustico/ qui dum irasceretur cum alio rustico: vxor sua voluit pacem componere inter eos/ sed rusticus dimisso illo/ sustinguit vxorem suam. Ex dictis patet qualiter ira tollit misericordiam z compassionem.

Dulcia facit iracundia.

Quinto quot et quanta mala facit iracundia in homine/ pulcre ostendit Gregorius in. v. libro Moralium cap. xxxj. vbi sic dicit. Quanta ergo sit iracundie culpa pensemus: per quam dum mansuetudo amittitur superne imaginis similitudo viciat. Per iram sapientia perdit vt quid vel q; ordine agendum sit omnino nesciatur/ sicut scriptum est: Ira in sinu stulti requiescit: quia nimis in intelligentie luce subtrahit eum mentem permouedo confundit. Per iram vita amittit: est sapientia teneri videat/ sicut scriptum est: Ira perdit

De peccato

Nota.

Daq̄
tus non
irascit.

etiam prudentes: qz. s. confusus animus nequaquam replet: etiam si quid intellectu
gere prudenter valet. Per iram iusticia relinquuntur sicut scriptum est: Ira viri in
sticia dei non operat: qz dum perturbata mens iudicium sue rationis exasperat
rat omne quod furor suggerit rectum putat. Per iram gratia vite socialis amittitur
sicut scriptum est: Noli esse assiduus cum homine iracundo: ne ducas semitas
eius et sumas scandalum anime tue: quia qui se ex humana ratione non tempe
rat necesse est ut bestialiter solus vivat. Per iram concordia rumpitur sicut scri
ptum est: Vir animosus parit rixas: et vir iracundus effundit peccata. Iracun
dus quippe peccata effundit: quia etiam malos quos incaute ad concordiam
prouocat/peiores facit. Per iram lux veritatis amittitur sicut scriptum est:
Sol non occidat super iracundiam vestram: quia cum menti iracundia con
fusionis tenebras incutit: hinc deus radium sue cognitionis abscondit. Per
iram spiritus sancti splendor excluditur: quo contra luxuriam verustam translatio
nem scriptum est: Super quem requiescit spiritus meus nisi super humilem et que
tum et trementem sermones meos. Cum enim humilem diceret/ quietum pro
tinus adiunxit. Si ergo ira quietem mentis subtrahit suam: sancto spiritui ha
bitatione claudit. Hec omnia Gregorius. Ex hac aurea sententia Gregorii
datur intelligi quanta mala iracundia facit: ideo merito a cunctis sapientibus
detestatur. Unde Marcus Tullius in epistola ad Quintum fratrem suum/ parum
ante finem epistole/ que incipit: Marcus Quinto: dicit sic: Difficile est muta
re animum siquid est penitus instrictum moribus id subito euellere. Sed te illud
admoneo ut si hoc plene mutare non potes quod ante occupatur animus ab
iracundia/ quod prouidere ratio potuit ne occuparetur: ut te autem componas:
quotidie meditare resistendum esse iracundie. Cumque ea maxime animam moue
ar. tamen ibi esse diligentissime linguam continendam. Que quidem mihi vir
tus non interdum maior videtur quam omnino non irasci. Nam illud est non so
lum grauitatis: sed nonnunquam etiam lenitudinis. Moderari vero et animo et
oratione: cum sis iratus: aut etiam tacere et tenere in sua potestate motum ani
mi et dolorem: etsi non est perfecte sapientie: tamen non est mediocriter ingenij
Hec Tullius. Iterum Marcus Tullius in primo libro officiorum ait: Fortis
pro animi et instantis est: non perturbari in rebus aduersis. Et in secundo libro. de offici
eius ait: Multo maiora opera sunt animi quam corporis: sic he res quas ingenio ac
ratione prosequimur grauiiores sunt quam ille que viribus. Et in secundo libro. de senect
ute idem sic ait: Non viribus aut velocitatibus/ aut celeritate corporum res
magne gerunt: sed consilio auctoritate et sententia. Lactantius quoque in primo
libro diuinarum institutionum. ca. ix. ubi loquitur de hercule/ dicit sic: Animum vin
cere: iracundiam cohibere: fortissimum est. quod ipse scilicet Hercules non fecit unquam: nec
potuit: hec qui facit non modo ego eum cum summis viris comparo: sed similes
deo iudico. Et itez in eodem capitulo ira subiungit: Non enim fortior putandus
est qui leonem quam qui violentam et in seipso inclusam feram superat iracundiam: aut qui rapa
cissimas volucres deiecit quam qui cupiditates auarissimas coercet: aut qui amazo
nem bellatricem quam qui libidine vincit pudoris et fame debellatricem: aut qui simum de
stabulo quam qui vitia de corde eiecit: que magis sunt punitiosa: que domestica. et propria
malasunt quam illa que vitari poterant et cauere: ex quo fit ut ille solus vir fortis debe
at iudicari qui temperat et moderat et iustus est. Hec Lactantius. Et sicut Boet
etius in. iij. libro. de consolatio. v. dicit sic.

Qui se volet esse potentem
Animos domet ille feroces
Nec victa libidine colla
Fedis submitrat habentis
Etiam licet iudica loque.

Tollis: tua fura tremiscat
 Et seruat vltima tile
 Tamē atras pellere curas
 Miserasq; fugare q̄relas.
 Nō posse/ potētia nō est.

Hec Boetius.

Et Cassiodorus sup illud David: Irascimini z nolite peccare/ ait: Delictor est qui vincit iram/ q̄ qui capit ciuitatem. Et Seneca in lib. de ira inquit: Iracundiam qui vincit/ hostem superat maximū. Iratus etiam factus consiliū putat. Etiam diuus Hieronymus super illud Proverb. xxix. ca. Vir iracundus puocat rixas/ dicit sic: Janua viciozū omnium/ iracundia est: qua clausa: p̄tibus intrinsecus dabitur quies: aperta p̄o ad omne factus armabitur animus. Hec Hieronymus. Et autem sub breuibz perstringā huius peccati malitiam dico iracundiam esse matrem impietatis z crudelitatis. Un̄ Valerius maximus. in. ix. lib. c. ij. de ira z odio dicit: q̄ Alexander obscuravit omnia inlyta gesta sua in furore iracundie sue. Cum enim Alexander ob rerum gestarum magnitudinem quasi in numero deozū haberetur: sola iracundia: non solum celū illi eripuit vt inter deos non sit cōnumeratus: sed oēm gloriam z honorem ei abstulit. Cum enim celebraret post mirabiles victorias suas conuiuium in babilonia/ amicos suos in conuiuium vocat: In quo orta fuit questio de rebus bene gestis a Philippo patre Alexandri. Cum ceterus vnus ex principibus suis nobilioribz fiducia regie amicitie laudabiliora egisset Philippum diceret: Tunc Alexander animo concitat us telo eundem trāsfixit. Sic igit magnificētia z clementia Alexandri conuersa est in iracundiā z crudelitatem: adeo q̄ tam in suos q̄ in hostes factus est crudelis z humani sanguinis insatiabilis: vt inquit Paulus/ Orosius/ z alij historici. Vt si vis supra vbi agitur de nono remedio contra luxuriam. Hoc idē patet de Halmis care patre magni Hannibalis q̄ (vt scribit Valerius maximus vbi supra) tanta iraz odio spirabat in romanos vt diceret se alere q̄tuoꝝ filios q̄si q̄tuoz a ctylos leoninos in perniciēz/ ac exterminū imperij romani. Ex quibus dū Hamilcar traduceret exercitum in hispaniam prius sacrificauit: vt ibi moris erat Tunc Hannibal primogenitus eius etatis octo annozū accedens ad sacrificium iurauit q̄ p̄imum esset adulte etatis foret atrocissimus hostis rhomanozū. Qui dum excrasset pulueres cum pedibus ait. Tunc erit pax inter Carthaginenses z rhomanos: quando altera istarum ciuitatum erit in puluerem redacta. Quod quidem ira accidit: quia Carthago a fundamentis diruta fuit a rhomanis. Nam decem z septem diebus continuis arsit miserumq; spectaculum cunctis prebuit. Vnde de numero captiuozū tam mulierum q̄ virozū: z de eius miserabili destructione in fine quarti libri Pauli Orosij. Sic igitur patet quantum sit detestabilis iracundia. Sed questio animum pulsat: An quis teneatur remittere iracundiam siue iniuriam inimico petenti: Responde sub breuibz per talem distinctionem: Nam ex iniuria solet oriri tria. Primum est rancor in affectu. Secundum est rancoris signum in effectu. Tertium est actio contra iniuriantē. Dico ergo q̄ primum tenetur quis statim remittere etiamsi non rogetur. Secundum tenetur remittere veniam veraciter petenti: id est parato emendare fm facultatem suā. Tertium non tenetur remittere: sed semper potest si vult: recompensationem damni petere. Iterum queritur: An ille cui facta est iniuria teneatur amicitiaz querere: Respondeo q̄ duplex est debitum perfectionis. Quartum ad primum debitum nō tenetur quis reconciliationē querere siue amicitia: Sed quo ad secundū dicit Chrysostomus q̄ debet querere reconciliationē vt duplicē coronam consequatur. Quam quidē quia iniuriā passus est. Alia vero quia prior rogauit. his dicitur.

Iracundia ē m̄ crudelitas.

De peccō

Fille ire
lunt lex. etis scire debes q̄ sex assignantur filie ire fm̄ Greg. z Thomā in. ij. q. clviij. ar. vij. Unde Gregorius in. xxxj. lib. Moral. ca. xxxij. dicit sic. De ira rixe tumor: mentis: contumelie: clamor: indignatio: blasphemie p̄feruntur. hec Gregorius. Et nota q̄ blasphemia ponitur ab Isidoro filia superbie. Quod quidam verum est vt declarat sanctus Thomas quando blasphemia in quam aliquid prozumpit deliberata mente cōtra deum se erigit: tunc enim dicitur blasphemia filia superbie: quia vt dicitur Ecclesiastici. x. capitulo. Intitium superbie hominis apostatate a deo. id est recedere a veneratione eius: est prima superbie pars. Sed illa blasphemia in qua aliquis prozumpit ex cōmōtione animi est filia ire. Vñ psus. Iratus tumer: clamat: cōiicia: rixat. Blasphemat: prelium parat Indignatio surgit.

De peccato acidie.

Quid est
acidia.

Duobus
modis no
minat h
peccm.

Acidie nomen diriuatum est ab acis grece quod latine dicitur cura: inde dicitur acidiosus quasi sine cura: frigidus: surdus: tepidus: piger: stupefactus: z tristis de bono diuino. quo charitas letatur z gaudet. Ideo fm̄ Bernardum. Acidia est animi quidam languor: cum legere nō liber: orare non delectat. z meditationes sollicitie non sentiuntur. Vel acidia vt idem ait est quidam animi torpor quo quis negligit aliqua bona inchoare aut fastidit perficere. Gregorius vero dicit q̄ acidia est de virtutum laudabili exercitio: vtiusq; hominis languida delectio. Sunt alij qui dicunt q̄ acidia est diffidentia de proprijs viribus z de mandato dei implendo ardua tristitia. Quapropter scire debes q̄ hoc vitium duobus modis nominatur. s. tristitia z acidia. Horum autem nominū ratio hec est quia in isto peccato cōsiderat auersio a spiritali bono quod estimatur graue: sicut est ieiunare: orare z huiusmodi. Et ratione huius dicitur tristitia. Consideratur etiam conuersio ad creaturam. s. ad quietem que estimatur leuis: ideo ratione huius dicitur acidia. Sic igitur patet q̄ hoc vitium prout vocatur tristitia opponit leticie spūali: que est in ipso exercitio spiritali: sed prout vocatur acidia contrariatur fortitudini que consistit in aggrediendis arduis z sustinendis aduersis. Etiam a Joanne damasceno z sancto Thoma in. ij. q. xxxv. articu. j. Acidia dicitur quedam tristitia aggrauans que. s. ita deprimit animum hominis vt nihil ei agere libeat. ideo dicitur acidia quasi acida. Si cur enim ea que sunt acida dicuntur infrigidata vel acetosa: quia acidus acidum penultima correpta idem est quod acetosus: amarus: stupefactus: z frigidus. Frigus vero inducit difficultatem z tarditatem i motu. Videmus enim q̄ aqua quando propter frigus est congelata immobilis manet. Etiam senes quia frigidi sunt: ideo graues z tardi sunt ad ambulandum: sicut econtra adulescentes in quibus viget calor naturalis sunt festini ad ambulandum z discurrendum. Acidia ergo est quedam frigiditas spiritalis seu defectus amoris spiritalis z fauoris diuini: ex quo anima aut non mouetur aut cum difficultate mouetur ad bene operandum. Sicut econtra amor dei fm̄ Gregorium operatur magna si est. s. mouet ad operandum. Si vero operari renuit amor non est. Sic igitur patet q̄ acidia importat quoddam tedium operandi. Unde de acidiosis potest exponi illud Dauid in psal. cvj. Omne escam. s. operis spiritalis abominata est anima eoz z appropinquauerūt vsq; ad portas mortis. s. eterne. Nota hic fm̄ Thomam in. ij. q. quest. xxxv. arti. ij. q̄ cur acidia sit tristitia de spiritali bono: Si accipatur spiritalia bonuz communiter nā habebit acidia rationem specialis vici: quia omne viciū refugit spiritalia bona.

num virtutis opposite. Nam luxuriosus tristatur de bono continentie: et gulosus de bono abstinentie: et sic de ceteris. Et ideo dicendum est quod in spiritualibus bonis attenditur quidam ordo. Nam omnia spiritualia bona que sunt in actibus singularum virtutum ordinantur ad unum spirituale bonum: quod est bonum diuinum circa quod est spiritualis virtus que est charitas. Unde ad quamlibet virtutem pertinet gaudere de proprio spirituali bono quod consistit in proprio actu: sed ad charitatem pertinet specialiter illud gaudium spirituale: quo quis gaudet de bono diuino. Et similiter illa tristitia qua quis tristatur de bono spirituali: quod est in actibus singularum virtutum non pertinet ad aliquod vitium speciale: sed ad omnia vitia. Sed tristari de bono diuino de quo charitas gaudet pertinet ad speciale vitium quod acidia vocatur. Ex dictis patet quid sit acidia.

De fillab acidie.

Aber autem acidia sex fillas secundum Gregorium in xxxi. libro moralium. capitulo xxxij. Et Thomam in ii. q. xxxv. articulo lxxij. que sunt malicia/rancor/pusillanimitas/desperatio. Torpor circa precepta: euagatio mentis circa illicita. Prima filla acidie vocatur malicia. Sed nota secundum Thomam ubi supra in responsione ad ii. ar. q. non accipitur hic malicia per est genus victor. scilicet probabilitate victoso sed prout importat fastidium bonorum spiritualium. Est autem malicia secundum Augustinum voluntas machinandi malum alicui. Cum autem quis iniuriatur alteri tunc irascitur et postea tristatur. Vel malicia ut idem ait. est per quam moribus deceptoris veritate palliata vel odium alterius vel proprium commodum attendit. Vel secundum Ambrosium. Malicia est mentis atque animi deprauatio a tramite veritatis deuia. Et prope maliciosus dicitur callidus: astutus: versutus: subdolos: insidiosus. Secunda filla acidie est rancor. Dicitur rancor a ran. quod est ira. Ideo rancor prope est inueteratum odium vel indignatio siue amaritudo mentis inueterata. Sicut enim ex charitate sunt opera bona: ex quibus est confirmatio charitatis. Ita ex ira est acidia: ex acidia vero vetustas ire. Sed rancor prout est filla acidie non accipitur pro odio: ut dicit sanctus Thomas ubi supra: sed pro indignatione contra inducentem ad bona. Tertia filla acidie est pusillanimitas. Dicitur autem pusillanimitas vel pusillanimitas quasi pusillum habens animam. Pusillus autem dicitur a pusio quod est paruus. Dicitur autem pusillanimitas ex diffidentia pueniente ex consideratione proprie infirmitatis vel operis ardui. Unde acidiosus vel pusillanimitas reputatur quasi ardua nimis ad obseruandum consilia et diuina precepta. Sed vere delecte mentis est que famulari regi renuit: cum vocatur ad regnum. Hinc Seneca. Contentus esto negotiis in que descendisti nec lucrare cum officio quod semel cepisti. Turpe est oneri cedere. Quarta filla acidie est desperatio. Dicitur autem desperatio a de et spero. Unde desperare est a spe cessare: ut quando ad bene operandum de propriis viribus de dei miseratione: de premij remuneratione facit diffidere et ab ultimo fine recedere per similitudinem infirmorum: qui sine spe et fiducia sanctatis moriuntur. Ideo diffidentia meritorum: mater est diffidentie premiorum ex qua oritur tristitia. Unde Hugo in libro de vera sapientia sic ait. Prima salus est declinare culpam. Secunda non desperare ventura: quia ipse se in eternum punit qui apud verum iudicem ad penitentiam non recurrit. Et Ambrosius inquit. Incumbit virtuti seculi qui desperat de adiutorio dei. Quinta filla acidie est torpor circa precepta. Est autem torpor languor: pigritia frigus: stupor circa bona spiritualia et diuina precepta inchoanda et psequenda. Vel torpor est quedam insensibilitas propter quam homo non potest induci ad executionem mandatorum dei. Unde Cicero in libro de

Fille act/die.

Prima:

Secunda:

Tertia:

Quarta:

Quinta:

De pctō Acidie

Tuscula. questio. ait. Acidia est pigritia et fatigatio animi qua quis bonū in choatū cōsummare fastidit. Sexta filia acidie dicitur euagatio mētis circa illicita. Cū em̄ acidiosus a licitis et spūalib; abstinet quasi ea vilitatē et p̄tēs tūc spūali gaudio destituitur in reb; exteriorib; et illicitis solationē q̄rit: in eis q̄tē h̄re volēs. Vñ Greg. ait. Acidiosus nō h̄ns in se vñ letet q̄rit foris. sicut ille q̄ nō p̄t gaudere de spūalib; delectatiōib; ad corporales se trāsserunt. Ad euagationē autē mētis p̄tinet octo. scz octositas: somnolētia: importunitas: mētis inquietatio: corpor: instabilitas: verbositas: curiositas. Que Irido. i libro de summo bono dicit oriri ex acidia. Vide sanctū Tho. in. ij. q. xxxv. ar. iij. in respōsione ad terciū argumentū. Nota q̄ ista euagatio mētis quādoq; est particularis et certā habet materiā: et sic p̄uenit om̄ib; vitijs. Quādoq; est generalis et incerta: et hec est p̄tē euagationis acidie. Ille em̄ q̄ est absorptus tristitia q̄ nō habēs in se vnde delectet vagat ad om̄ia querēs requiē delectationis et nō inuenit: quia in bonis fallacib; nō inuenitur vera quies. Ideo ex tali euagatione plerūq; afficitur tediū vite p̄sentis: tuxta illud Job. x. cap. Cedet animā meā vite mee. Et David in psal. ait. Dormitauit anima mea p̄ tediū. Quod quidē tediū est quedā tristitia animi ex miserabili vita istius mundi. Et ideo quādoq; ista tristitia procedit ex desiderio celestis patrie et dei amore cōsiderādo q̄ dulce sit q̄ suauē: q̄ velle videre deū: eo frui: sanctorū angelorū et agm̄inib; interesse: ad que om̄ia obtinēda creatus est. Et ecōtra: q̄ta obscuritas mētis sit ignorare creatorē suū: q̄ graue periculū: q̄ta impuritas: q̄ta instabilitas cordis: q̄ta ingratitude p̄ tot ac tātis beneficij receptis. Bona est talis tristitia: laudabilis et meritoria. Hoc tediū se habere ostēdebat David. qui in psalmo ait. Heu me q̄ incolatus meus prolongatus est. Et Paulus q̄ dicebat. Eupio dissolui et esse cū chr̄o. Sed si homo haberet tediū de vita p̄sentis: aut quia nō habet illā prosperitatē quā veller: aut illos honores vel diuitias vel voluptates quas cupit. Et parit cū audiat vel videt alios prosperari vel honorari vel ditari ex hoc tra cōtristat q̄ veller nō viuere: negligens seipsum et p̄p̄riam cōditionē. Cum autē ita deiecit mēte vel ratione deliberata: appetit tolli a mūdo vel se nō fuisse natum: vel quasi animal brutum affectat mori quacūq; morte: et tēta in malo statu anime. Tale tediū est acidia mortalis et grauisimum peccatum: nec seruus dei habet vnq; tale tediū. Unde Sapientie. v. ij. capitulo dicitur sic. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius: nec tediū conuictus illius: sed leticiam et gaudium. Et nota q̄ loquitur de vera sapientia cum qua conuersatur et viuūt qui dei gratiam habet. Mundi autem amatores qui illa carent dicunt id quod scribitur Sapientie. ij. capitulo. Exiguū et cum tediū est tempus vite nostre et non est refrigerium in fine hominis: et non est qui agnitus sit reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus: et post hoc erimus tanq̄ nihil fuerimus. Ideo ad vitandum hoc tediū dicunt quō sequit̄ in eodē capitulo sic. Venite ergo et fruamur bonis q̄ sunt: et vitamur creatura tanq̄ in iuuentute celeriter: vino precioso et vinguētis nos impleam; et nō pretereant nos flos temporis. Coronem; nos rosis anteq̄ marcescant nullo pratum sit quod nō pertransiat luxuria nostra: vbiq; relinquamus signa leticie: quoniam hec est pars nostra: et hec est fors nostra. Hec ibi. Ex dictis patet de filiab; acidie.

Tristitia
laudabilis.

Tristitia
vituperabilis.

Omnes creature detestantur acidiam.

Consequenter acidiam detestantur omnes creature q̄ sub quattuor generibus comprehenduntur. Primo creature intellectuales: vt sunt angeli:

archangel/ pncipat/ potestates/ vrutes/ dñatones/ throni/ cherubin/ z seraphim: q̄ nūq̄ a dñis laudib/ q̄scūt. s̄ incessabili voce. p̄clamāt. sc̄us sc̄us sanctus dñs de⁹ sabaoth. Et Job. xxxvij. c. ait dñs. Ubi eras cū me laudaret s̄l astra matutina z iubilaret oēs filij dei. i. angeli q̄ dicunt filij dei z astra matutina: q̄ a pncipio fuerūt creati cū celo empīreo ante distinctōē elemētōz. Et q̄ teste Fīdoro angeloz nomē officij est: nō nature. Ideo angeli oia officia dñi utne puidēte celerī obediētia p̄ficiūt. Uñ Fīdor⁹ in li. j. de sumo bo. c. xij. dicit sic. Boni autē angeli ad ministeriū salutis humane deputati sūt: vt curas administrēt mūdi: z regāt oia iussu dei. testāte ap̄lo. Nōne oēs inq̄t sūt administratoz spūs in ministeriū missi p̄ eos q̄ hereditare cupiūt salutē. Hec Fīdor⁹.

Secūdo creature sensibiles detestāt acidia. Uñ apes/ aranee/ formice z cetera vilissima aialia arguūt torpore: p̄gritā: ociositatē ad desidā hoīs. Hinc salomon. puer. vj. c. ait. Uade ad formicā o piger: z p̄sidera vias ei⁹ z discē sapiāz: q̄ cū nō habeat ducē z p̄ceptōz: nec pncipē: parat in estate cibū sibi z cōgregat in estate qd̄ comedat: vsq̄ q̄ piger dormis/ qñ p̄surges a somno tuo. Hec Salomon. Sup̄ q̄ textu dñi hīero. pla notabilia scribit i. j. li. sup̄ pabolā salomonis: sic dicit: Hinc vocātē hortat quē q̄: vt si ad alios erudiēdos nō sufficit salte curā agere nō negligat. z si sapiāz docēdi neq̄t ab hoīe discere v̄l opari: sc̄lētā discat a formica. Formica dicit strenu⁹ q̄sq̄ z puidus opari⁹ q̄ in p̄nti vitave. luti in estate fruct⁹ iusticie q̄s in eternā recipiat sibi recōdit. Et subiūgit Hiero. sic. Si carillū aial pncipe carēs z rōnis expers: natura duce sibi puidet i posterū: mltomaḡ tu ad imaginē dei p̄ditus ad videndā ei⁹ gl̄iaz vocat⁹ doctor magisterio adsur⁹: ip̄m cōditorem hīs ducē. debes in p̄nti bonoz opez fruct⁹ cōgregare q̄bus in eternū viuas in futuro. Hec em̄ vira in eo messi cōparat et estati: q̄ nūc inter ardōres tērationū: tps est colligēdi futuroz merita p̄mōz. Et dies iudicij: h̄yemis simlāt fr̄gorib/ q̄ tūc n̄m̄z nulla relinq̄t facultas p̄ vira laborādī: s̄ t̄m cogit q̄sq̄ de horreo p̄isce actōis qd̄ recōdidit p̄ferre. z infra subiūgit. Usq̄ q̄ inq̄t dormis in vicij qñ potes resurgere ad bñ opandū q̄ noxio torpore dep̄ssus sp̄ dicit. Paululū adhuc tacebo: z sic postea penitendo resurgā. Sit nāq̄ vt te semp̄ differēte opus bonū repēte iudex q̄ mala facta tua puniat adit. h̄ est em̄ qd̄ seq̄t. Et ventat tibi q̄si viator egestas z paupes q̄si v̄l armat⁹. Hec hīero. Tertio acidia detestāt creature h̄ites aiaz vegetabile vt plāte z arbores q̄ p̄tinue crescēdo ad q̄titatē magnā puenire conant. Sustinet t̄m mltā aduersa fr̄gora/ grādines/ ventos/ h̄yemē/ z intēperie aeris imo singlīs annis auferūt ab eis folia/ flores/ fruct⁹/ nec p̄ h̄ desistūt qñ habita oportunitate laborādī opant fructificādo aut germinādo. Fō flante zephyro frōdescūt silue z praravirescūt. hinc p̄ os p̄itat⁹ dicit nobis Dat. vj. c. Cōsiderate lilia agrī quō crescūt. Dico autē vob̄ q̄ nec Salomō in omī gl̄ia sua coopt⁹ ē sic vnū ex istis. sup̄ q̄ textu dñi hīero. in. j. li. sup̄ Dat. dicit sic. Et reuera Qd̄ sericeum: q̄ regum purpura: Que pictura texturicū pōt florib/ comparari: Quid ita rubet vt rosa: Quid ita cādet vt liliū: Utiole vero purpurā nullo superate murice oclōz magis q̄ sermonis indictū est. Hec Hiero.

Sol luna z astra acidia detestant.

Quarto acidia detestant creature inaniare: sic sol: luna: z astra. Que cōtinue radios claritat⁹ sue sup̄ nos diffundūt: nec vnq̄ q̄scūt: sed assiduo moru sphaeras suas ab oriente in occidentē discurrūt. Elere mirabile est videre sollicitudinē corporoz celestū. P̄cipue autē solis q̄ cū sit octies maior tota terra z fons totū luminis p̄tinue reuertit ad orientē: z flectit in occidentē: lustrās corpa sup̄iora z inferiora. hinc Salomō Ec̄s. j. c. dicit sic. Quis sol z occidit: z ad locū suū reuertit ibiq̄ renascēs: gyrat p̄ meridie z flectit ad aq̄lonem lustrās vniuersa in circuitu p̄git spūs: z in circulos suos reuertit. hec ibi. Sup̄

Secūdo.

Tertio.

De pctō

quo textu diuus Hiero. in explanatione sup ecclesiastē dicit sic. Sol iste q̄ in lucem mortalibz datus est interitū mūdi ortu suo quoridie indicat z occasu. Cui postq̄ ardentē rotā oceano iuxerit p̄ incognitas nobis vias ad locū vnde exierat regredit̄. Expletq̄ noctis circulo rursum de thalamo suo festinus erūpit. Hec Hiero. Etia Boetius in .j. li. de cōso. metro. v. dicit.

Stelliferi cōditōr orbis.

Qui p̄petuo nixus solio.

Rapido celū turbine versas.

Legemq̄ partē sidera cogis.

Nihilq̄ antiq̄ lege solutū.

Unde p̄prie statōis opus.

Omnia certo sine gubernas.

Hominū solos respicis actus. Hec Boetius.

Item in .liij. li. metro. ix. idē Boetius sic ait:

Q̄ p̄petua mundū ratiōe gubernas.

Terraz celiq̄ sator q̄ tēpus ab euo.

Fre tubes: stabilisq̄ manens: das cuncta moueri. Hec Boetius. Lactantius quoq̄ collaudans ordinē mirabilem diuine prouidentie corporum celestium in .j. lib. diuinarū institutionū. c. ij. dicit sic. Nemo est enim tam rudis tam feris moribz qui non oculos suos in celū tollens: tam z si nesciat cuius dei prouidentia regat hoc omne quod cernit̄ aliquē tamen esse intelligat ex ipsa rerū magnitudine motu dispositione/cōstantia/virilstrate/pulchritudine/tēperatione. Nec posse fieri quin id quod mirabili ratione cōstat: nisi consilio maiore aliquo sit instructū. Hec Lactantius. Patet itaq̄ ex dictis q̄ omnes creature acida et

Horatio
ad vigiliam.

Aurea
vba.

Immun
de cogitationes
oriunt̄ ex
otio.

oculū detestant̄. Hinc deuotissimus doctor Bernardus in epla ad Robertū neporē suū: parum ante finem epistole dicit sic. Tolle oculū: exerce vires: moue brachia: cōplossas explica manus: exercita te in aliquo: z statim senties: sola te appetere que famē tollat nō que fauces demulceat. Reddet quidē saporē rebus exercitū quos tulit inertia. Dulcia que respicis otiosus post laborem: sumes a desiderio. Siquidē otii parte fastidiū: exercitū famē. Fames autēz mēro modo dulcia reddit que fastidiū fecit insipida. Ovis/faba/pultes/ panisq̄ cibarius cum aqua quiescēt quidē fastidio sunt: sed exercitatio magne videntur deliciae. Hec Bernardus. Et in sermone sancti Andree idē dicit sic. Nos miserī z miserabiles vicinis tot serpentibz z igneis telis vndiq̄ volantibus: insurgentibus inimicis: nihilominus perniciose securitate z negligentia dormitamus: torpemus otio: vanitatibz z scurrilitatibz indulgemus tā pigri ad spūalia exercitia: ac si tam pax sit z securitas: z nō sit milita vira hominis super terram. Hec Bernardus. Etia Gregorius in .v. li. moralium. ca. xxij. pertractans illud Job. iij. ca. Quando solet sopor occupare homines: dicit sic. Sunt nāq̄ nonnulli qui mundi actiōes fugiunt: sed nullis virtutibz exercent̄. Hi nimirū torpore nō studio dormiūt. Et idcirco interna nō conspiciunt qz caput nō in lapide: sed in terra posuerūt. Quibus plerūq̄ cōtingit vt q̄ro securus ab externis actionibz cessant: tanto latius immunde cogitationes strepitum per otium congerant. Vñ sub iudee specte per p̄phetam torpens otio anima defletur cum dicitur. Uiderunt eā hostes z deriserunt sabata eius. Precepto etenim legis ab exteriori opere in sabato cessatur. Hostes ergo sabata vidētes irrident: cum maligni spiritus ipovacationis otio ad cogitationes illicitas pertrahūt: z vnaqueq̄ anima quo remota ab externis actionibz seruire deo creditur: eo magis eorum tyrannidi illicita cogitando famuletur. Et iterum subiungit Grego. sic. Sancti autem viri qui a mundi operibus non torpore: sed virtute sopiuntur: laboriosus dormiunt q̄ vigilare potuerunt: qz in eo q̄ actiones

huius seculi deserentes superant robusto cōflictu quotidie contra semetipsos
 pugnant: ne mens per negligentiam torpeat: ne subacta octo ad desideria im-
 munda frigeat: ne ipsis desiderijs bonis plus iusto inferu eat. ne sub discretio-
 nis specie sibi met parcendo a perfectione langueat. Hec Gregorius. Et pa-
 riter diuus Hieronymus ad Rusticum monachum de vita monastica episto-
 la incipit. Nihil christiano felicius: ita inquit. Nunq̄ de manu tua z oculis tu-
 is liber discedat: psalterium discatur ad verbum: oratio sine intermissione: vt
 gillet sensus: nec vagis cogitationib; patēs corpus pariterq; animus tendat ad
 dominum. Gram vince patientia: ama scientia scripturarū: z carnis vicia non
 amabis: nec yacet mēs tua varijs perturbationib; que si pectori tuo considerint
 dominabunt tui: z te deducunt ad delictū maximū. Facito aliquid operis vt
 te semper diabolus inueniat occupatū. Et iterum in eadem epistola ita subiū-
 git Hieronymus dicens. In desiderijs est omnis ociosus. Egyptiorum mo-
 nasteria hunc morem tenent vt nullū absq; labore z opere suscipiant: nō tam
 propter victus necessaria q̄ propter anime salutem: ne vagetur viciosis cogi-
 tationibus. Et instar fornicatis hierusalem omni transeunt diuarent sedes
 suas. Hec Hieronymus. Idem Hieronymus ad Demetrium in epistola: Nota au-
 que incipit. Si summo ingenio pariq; fretus scientia: dicit sic. Feruentissimi
 in terrenis: frigidissimi in celestibus sumus: z summam in rebus paruis exhi-
 bentes alacritatem: ad maiora torpescimus. Cōsiderare pudet quātus sit fer-
 uor in seculo: qua cura singula queq; studia hominum: quotidie ad perfectio-
 ra nitatur. Litterarum ardor nulla prozsus etate extinguatur: imo vt secularis
 autoris vtar sententia: ipsa magis etate inflammatur: diuitiarum amor insa-
 riabilis est: expleri nescit honorum cupido. Celerem habitare res finem sine
 fine queritur. Nos diuinam sapientiam celestes diuitias: immortales hono-
 res: pigra quadam dissimulatione negligimus z spirituales diuitias aut nō ar-
 tingimus: aut si leuiter degustauerimus cōtinuo nos putamus esse satiatos.
 Alter nos diuina sapientia ad suas inuolat epulas: dicens. Qui edunt me ad
 huc esurent: z qui bibunt me adhuc sitient. Iterum circa finem eiusdem epi-
 stole: ita inquit Hieronymus. Omne opus leue ferri solet cum etus preclum
 cogitat: z spes premij solacium est laboris. Sic durus agricola inaratus diu-
 campum z pinguioribus octo glebas. violento vomere scidisse se gaudet. Et mi-
 rum in modum ipsa operis difficultate letus: spectem segetis de labore meritū.
 Sic negotiator audax: maria cōtemnit spectare ausus fluctuum spumas ra-
 blemq; ventoz: dumq; in oi labore ac periculo lucrum cogitat: z lassitudinem
 simul oblitiscitur z timorem. Cōsidera queso magnitudinem premij tui: sita-
 men considerari potest. Quicquid inuicium est post abscissum anime: post
 carnis interitum: post fauillas z cinerem in meliorem statum virgo reparan-
 da est. Vndatum terrenum corpus: in celum eleuandum est. Post hec an-
 gelorum es donanda consortio regnum acceptura celozum: et in perpetuum
 mansura cum christo. Quid igitur retribues domino pro omnibus que re-
 tribuit tibi: Quid tanto remuneratore dignum facies? Aut quem laborem
 durum putabis: cuius tanta sunt premia? Unde beatus Apostolus. Nulle (in-
 quit) sunt condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam que reue-
 labitur in nobis. Hec Hieronymus. Et ad virgines deo dicatas: epistola
 incipit. Quantam in celestibus beatitudinem. ita dicit Hieronymus. Nolo
 enim in hoc putes constare iustitiam: vt malum non facias: cum z bonum non
 facere malum sit: z in vtroq; legis preuicatio continetur. Quoniam qui
 dicit recede a malo: et ipse dicit fac bonum. Si a malo recesseris et non fe-
 ceris bonum: transgressor es legis: que non tm in malozum actuum abomi-

Nota au-
rea pba.

Nota.

Nota dī-
ligenter.

Excitat
ad celestia
desideria.

Snia au-
rea.

De quinque sensibus corporis

nat scilicet in bonorum operum perfectione complet. Neque enim hoc solum tibi precipit ut vestimenta non spolis suis idumetis: sed ut spoliatos opibus tuis vestimetur. Neque ut habent panem non auferas suum: sed ut non habenti tu libenter impras: neque solum ut pauperem non repellas hospitio suo: sed ut pullus et non habent recipias tuo. Preceptum est enim nobis flere cum fratribus. Quomodo cum illi flemus si in nullo eorum necessitatibus precipiamus. hec Hieronymus. Tandem Hieronymus ad amicum egrotum psalms epistola incipit. Quamquam certissime nouerim: de sic. Imperfectum ac languidum bonum est. In oculis sine certamine per secula prout. Et breuiter per complementum huius periti acide nota quod plures sunt laborantes qui iudicant oculos. Et sunt alij qui oculos vident: qui tamen in conspectu eterni iudicis sunt diligentes et solliciti. Unde Bernardus ait. Oculosus est non tamen qui nihil operatur: sed qui continue laborando nihil tandem lucratur. Si autem scire vis quod modis efficit quis oculosus. lege versus sequentes.

Tristis: malicia parit: blasphematur et odit.
Desperat: torquet: piger: et pusillanimis extat.
Undique vagatur: pertractas mollia mente.

De quinque sensibus corporis per quos peccata ingrediuntur ad animam.

Omnis sensus relucet in facie sicut patet in visu: auditu: olfactu: gustu. Tacrus autem per totum corpus diffusus est: sed magis ut gear in corde. Iste facies: teste Hieronymo in xj. li. etym. c. j. dicta est ab effigie. Ibi enim facta est tota figura hominis et vnicuiusque persone cognitio. Mirabile est valde quod facies innumerabilium hominum sunt dissimiles: et fortassis contra est in specie vultus diuersitas tanta est in animis: iuxta illud Ouidij. Pectoribus mores tot sunt quod in orbe figure. Vultus pro dicitur est: quod per eum voluntas denominatur teste Cassiodoro) speculum quoddam est anime: et quod specialiter non cernitur: per eum habetur euidentissime declaratur. Vel facies dicitur a facio facere: quod facit notitiam hominis. Hic Hieronymus ad furtum de viduitate seruanda: epistola incipit. Obsecras litteras et suppliciter de precibus: ita inquit. Speculum mentis est facies et tacitum oculi cordis fatent arcana. Augustinus quod pertractas illud Bernardus. ij. ca. Inspiratur in facie eius spiraculum vite: de sic. Facies hominis est in qua relucet precipua operatio et magistrum dei quod tam paruo loco spacio faciei omnia organa sentientis constituerit. spiraculum in facie hominis spiraculum vite. Hec Augustinus. Et Lactantius in li. de opificio dei ad Demetrianum auditore suum. c. viij. de sic. Cum igitur statuisset deus ex omnibus animalibus solum hominem facere celestem pilorum parte quod dicitur facies necessariis membrorum misterijs et instruxit pariter et ornauit. Hec Lactantius. Propterea Salomone Prover. xvij. ca. ait. In facie prudentis luce sapientia. et Ecclesi. xij. ca. Cor hominis imutat faciem illius: siue in bona siue in mala. Item Ecclesi. xix. ca. Ex visu cognoscitur vir: et ab occursum facies cognoscitur sensatus. Super quo Hieronymus Nicolaus de lyra de sic. Cordis dispositio magis apparet in facie in qua vigent omnes sensus quam in alijs partibus corporis: et potissime in oculis quod citius imutant a corde propter humiditatem complexionis. Et ideo si in oculis appareat magna maturitas: et honesta iudicia homo sensatur: et e contrario: quod ut dicitur Ecclesi. xxv. ca. Nequitia mulieris imutat faciem eius. Hinc Chrysostomus super illud Mat. vj. ca. Faciem tuam laua: de sic Spirituualiter autem facies anime scientia intelligitur. Sicut enim in conspectu hominum gratiosa est facies pulchra: sic in oculis dei spectiosa est munda scientia. Hec Chrysostomus. Sensus igitur corporis humani sunt quinque. visus: auditus: odoratus: gustus: et tacrus. ex quibus tres apiuntur et claudunt: duo semper patentes sunt.

Primus sensus est visus cunctis viuacior.

Primus sensus est visus qui teste Hieronymo in xj. li. etymo. ca. j. viuacior est ceteris sensibus ac praestantior siue velocior ampliusque vigeat quam memoria in

De sensu visus Fo. LXXXI

ter cetera mētis officia. Vicinior ē em̄ cerebro vñ oīa manāt: ex q̄ sit vt ea q̄ ad
alios p̄tinet sensus videre dicam: veluti cū dicimus: vide quō sonat: vide quō
sapit: sic z cetera. Hec **Isido.** **Idcirco** mēs z volūtas ex oculis sepe vīnoscit:
teste **Lactāto** in li. de op̄ificio dei. ca. viij. Et **Lactāti** in. vj. li. diuī. instī.
ca. xx. dē sic. Voluptas oculorū varia z multiplex q̄ capī ex aspectu rerū q̄ sunt ī
vīu hoīm: vel natura vel ope delectabiles: vidē tibi plura de hoc sensu si vis: q̄
Lactāti pulcre disserit. Et sicut ait **Ambro.** in li. hexame. Sūt em̄ oculi spe
culatores n̄i die ac nocte excubāt. Nā z a sopore mēbris ceteris citi⁹ excitant
Et vīgilātes circūspectāt oīa z tanq̄ ī summo locati vniuersa p̄spectāt. Hec
Ambro. Et **Arīsto.** in p̄ncipio p̄mi li. **Metaph.** z **serius Tho.** in cōmēto su
per eadē lectiōe p̄ma: dē sic. Sensus visus maxime cognoscere nos facit: z m̄
tas differētiās rerū demonstrat. Sicut q̄ sensus visus int̄ oēs sensus est nobilī
or: ita z periculōsior. Et ideo si nō fuerit p̄ impertū rōnis refrenat⁹ inducit ho
minē ad lascīuā: luxuriā: auariciā: z ad multa peccā. Propterea multi p̄ hoc
cognoscētes eruerūt sibi oculos. de q̄b̄ diu⁹ **Hierony.** ad **Bitgāu** hispanū dē
sic. Venit q̄ q̄ndā mūdī p̄hos legim⁹ vt totā cogitacionē ad mētis cogerēt pu
ritatē sibi oculos eruisse. Hec **Hiero.** Inter ceteros h̄egit **Democrit⁹**: q̄ arthe crit⁹ eri
n̄s eruit sibi oculos vt vegetiores haberet cogitaciōes. **Lactāti** vō dē q̄ ideo se sibi: u
excecavit seipm̄ ne videret bñ esse malis ciuitatib̄. **Tertulian⁹** aut̄ dē q̄ ideo se sibi: u
exoculavit seipm̄: q̄ mulieres sine p̄cupiscētia aspīcere nō poterat. Ideo teste
Quintilian⁹: oculi sunt tota luxuria n̄ra: h̄ nos in oīa q̄tidie vicia p̄cipitant.
Nec expedit p̄nūc exēpla ī mediū adducere: q̄ hoc ip̄m q̄tidiana p̄bat exp̄ten
tia. Hinc **Aug.** in regula ad clericos ait. Ne dicatis vos habere aīos pudicos
si habeatis oculos impudicos: q̄ impudici cordis est nūci⁹. Pro
pterea **Isido⁹** vbi supra inq̄t. Oculi int̄ oēs sensus viciniores anie existūt. In
oculis em̄ oē mētis indicū est. vñ z animi p̄turbatio vel hilaritas in oculis ap
paret. Hec **Isido.** **Dirigūt** etiā oculi oīa mēbra corpis ad operādū tam bona
q̄ mala: vt pedē ad ambulandū: manū ad scribendū. Propterea **Viras Luce**
ij. ca. ait. Lucerna corpis tui est oculus tuus. Discute q̄ teipm̄ o peccōr z cogi
ta si habuisti oculos sublimēs hinc inde furiose ac libidinose vagantes. Logi
ca etiā q̄ vana: q̄ turpia: q̄ z q̄nta secularia ac bona fallacia more autū rapa
ciū aspereris aut desideraueris: q̄ cū sensus visus sit vīuactor cūctis sensibus:
magis inclināt hoīem ad luxuriā: p̄cupiscētiā: auariciā: inuidiā: et ad cetera
criminalia peccā.

De sensu Auditus.

Ecūdu sensus corpalis est auditus sic dicitur: q̄ voces hauriat. **Uñ La**
sctantius in li. de op̄ificio dei ad **Demetrianū** auditore suū ca. viij. dicit
q̄ aures dicere sūt a vocib̄ hauriēdis. Aere igit̄ p̄berato suscipiūt sonos
q̄ vox repercussa teste **Isido.** p̄anfract⁹ aurū sonū facit q̄ sensum excipiāt audi
endi. Ideo d̄r aures q̄si auide rapiēs sonū: vel d̄r aures ab audīendo. Hinc **ma**
gnus Albert⁹ in. xij. li. de animalib̄. tracta. iij. ca. ij. dicit sic. Sunt aures carci
laginose vt melius sonū repercūtāt z de p̄inquo aures sonus cōfortet. Sūt eti
am aures inuolure z cōcaue p̄pter idē vt sonos teneant. Uta aut̄ aures est tor
tuosa vt longior sit: z curua ne frigidus aer cito ingrediat̄ ad cerebrum z indu
cat nocumentū: sed p̄t⁹ ster z calefiat ī aure. z etiā vt aer q̄etus ī aure meli⁹ ste
natus recipit omnē sonū. Aeri aut̄ tympani aures sunt duri: q̄ melius sonat
durū. Hec **Albertus.** Propterea **Lactantius** in libro de op̄ificio dei. ca. viij.
ita inquit. Artífex noster aures duas esse voluit: quarū duplicitas incredibile
est quantā pulcritudinē preferat. In his audīendi tm̄ officū constitutū est sicut
in oculis videndi. Hec **Lactāti**us. **Isterū Lactantius** in. vj. libro diuina
rum institutionū. ca. xxj. de hoc sensu ita inquit. **Maxime** h̄c sensus nō est

De sensu odoratus

ad viciū detorquēdus: q̄ nobis ideo dat⁹ est vt doctrinā dei percipere possimus. Itaq; si voluptas est audire cant⁹ z carmina: dei laudes canere z audire locū dū sit. Hec est voluptas vera q̄ comes est z socia virtutis. Hec est nō caduca et breuis vt ille q̄s appetūt q̄ corpi vt pecudes seruiūt: sed ppetua z sine vlla in⁹ remissione delectas. cuius terminos si q̄s exceſſerit: nihilq; aliud ex voluptate petierit nisi ipam voluptatē. hic mortē meditat⁹: qz sicut vita ppetua in p̄ra te est. ita mors in voluptate: qui em̄ tpalia maluerit carebit eternis: qui terre na p̄uulerit: celestia nō habebit. Hec Lactātius. Iste sensus inclinā hoīes

Aures sc̄ ad fraciūdiā: qz si q̄s audiat ea q̄ sibi nō placēt: turbat⁹ z irascit⁹. Etia p̄ auditū la instrumē bīf hō plerūq; ad iactātiā/ambitiōnē/ z inane gl̄iam. vt cū q̄s de se audit lau ra mltroz des extollit z gloriat⁹. Ad vanitates q̄q; hui⁹ mūdi incitat homies. Si q̄s em̄ pctoz. scurrilia verba ociosa z leuia aut detractoria audit: mens etus facile ritubar: z p̄ sensum maculat⁹ aut p̄ delectationē ſecrit⁹. Quapropter ille q̄ audit detra ctōres aut obloquētes peccat grauit⁹: minus tamē q̄ detrahens nisi audiat ex odio. Vñ sc̄tūs Thomas in. ij. q. lxxij. ar. iij. d̄ sic. Si q̄s detractores audiat absq; resistētia videt⁹ detractori p̄sentire: vnde fit particeps pcti ei⁹. Et si q̄ dem inducat eū ad detrahendū: vel saltē placeat ei detractio p̄pter odiū eius cui detrahēt nō minus peccat q̄ detrahēs: z quādoq; magis. Vñ Bern. dicit detrahēre aut detrahentē audire qd̄ hoz damnabili⁹ sit nō facile dixerim. Si p̄o nō placet ei pctm̄ sed ex timore vel negligētia vel etiā verecūdiā qd̄a om̄t⁹ tat repellere detrahentē: peccat qd̄e: sed mltō minus q̄ detrahēs z plerūq; venialit⁹. Quādoq; etiā hoc potest esse pctm̄ mortale: vel p̄pter hoc q̄ alicui ex of ficio incumbit detrahentē corrigere. Vel p̄pter aliqd̄ periculū qd̄ audēs nō/ uis p̄sequēs: vel p̄pter radicē q̄ timor human⁹ q̄nq; p̄t esse pctm̄ mortale. Hec Tho Et sic patet de auditu.

De sensu Odoratus.

Nasus h̄z tria officia.

tertius sensus corporalis d̄ odoratus. q̄ nil aliud est q̄ qd̄a act⁹ vl̄ passio odorādī. Odor em̄ siue spūs p̄ nares siue p̄ nasum trahit: ideo in naso vel in narib; tria sunt officia p̄stituta: teste Lactāto in li. de opificio dei ad demetriā. c. x. vñ qd̄e ducēdi spūs: aliter capiēdi odoris: tertiu vt p̄ ei⁹ cauernas purgamēra cerebri defluāt. De hoc triplici officio nasi lact⁹ magnus Albertus in. xij. li. de aiālib; tracta. ij. ca. ij. d̄icit. Addēs q̄ ideo due sunt na res: qz si vni accidit oppilatio ex catarro vel alta causa altera deseruat anima⁹ li. Et hec est causa generalis q̄re ois sensus est gemin⁹. Propterea Iſido. i. xj. li. Et. ca. j. testat⁹: q̄ odorat⁹ d̄ q̄si aeris odore attractus. Tracto em̄ aere sen tit: sic z olfarus d̄ q̄ odorib; afficiat⁹. Ut aut̄ intelligas vbi sit p̄tus odoratiua vel olfatiua: scire debes fm̄ magnū Albertū in. j. li. de aiālib; tracta. ij. ca. vij. q̄nasus est instrumentū sensus odorat⁹: qd̄ instrumentū est sic cōpositū. Extre mitas qd̄a cerebri versus os qd̄ dicit⁹ coronale vel pupis capitis descendit in duas papulas q̄ sunt siles papulis māmillaz: z facit vna supra alterā versus rriāgulos nariū z in oib; odorātib; p̄ inspirationē operiunt velamine pannicu larij ne ledant obuitate aere/calore/ vel frigore. z ideo talia aiālia nō odorant nisi cū vento inspiratiōis exufflat⁹ velamē illud: eo q̄ p̄tus olfatiua est in illis papulis sicut visus in oculo. In alijs aut̄ nō inspirātib; sunt nude papule ille qz illa habēt cerebra sicciora q̄ nō ita facile ledunt ab obuitatib;. Hec igit⁹ est cā inspiratiōis z nō ispirādī: nasus aut̄ est canalīs odorat⁹. z qz odor est calidi sic ci: cerebri aut̄ ē frigidū z humidū: tō nō bñ recipit: z vt meli⁹ recipiat eē opoz ruit vti parulā vsq; ad instrumentū odorat⁹. Itē Alber. in. xij. li. de animalibus. tracta. ij. z ca. ij. d̄ q̄ in oib; aiālib; habētib; nasum nō p̄ficiat⁹ olfat⁹ nisi p̄ attractionē aeris. Hoc aut̄ mēbz est in medio sensuū z i anteriori parte capitis.

Nota de odoratu pulcra.

Altr⁹ olfatiua cōstitit i du ab papulis.

De sensu gustus Fo. LXXXII.

Et propterea natura posuit h memby in medio tritu instrumentoy capitis. s. ocu
loy z auris z oris siue lingue. Et est sic dispositu qst cortina sit i medio nariu
z sup additameta mamillaria. Et h io fuit vt p motu anhelit mouerent. z tuc
coni mamillares cerebri recpnt odores. Si em cortina sine velamine esset aer
z odores oes libere occurreret cerebro: z corruperet ipm. **Hec Albertus.** Est et
nasus faciei maximu ornametu: cuius caricta facies tota dehonestaret. Snt q
dicunt q odor no sentit sine aliq fumali euaporatioe q in qda resolutioe pstat:
z sic odor nil aliud videt esse q fumal euaporatio. Sz hec opinio no pt esse vera
fm Tho. qd ptz ex h q vultures currut ex odore pcepto ad cadauer ex locis re
motissimis: nec esset possibile q euaporatio aliq ptingeret a cadauere ad ta re
mota loca. etiam totu resolueret in vapore: vt dr Tho. in. iij. li. sen. dist. xliij.
vbi mouet dubiu. Utz in corpibz gliosis sint oes sensus in actu. Etia Isido.
de efficacia odorat vultur z aqlaz in. xij. li. Erym. ca. vij. dr: q vultures sic z
agle etia vlera maria cadauera sentiut. **Vagnus** qz Alb. in. xliij. li. de aialibz
in sine libri vbi loquit de vulture: dr sic. Vultur deloge ptemplat z olfatu pre
pollens ad multa terraz spacia sentit odore carniu z cadauer. Sz audi pcor ver
ba aurea diui Hieronymi nos admonetis exeplo vulturis z agle in. iij. lib. co
metarior sup **Har.** ad Eusebiu: vbi ptractas illud **Har.** xliij. c. Vbi cuqz fue
rit corp illuc pgregabunt z agle: vbi ita inqr. Agle z vultures et trasmarina
dicunt sentire cadauera: z ad eka huiuscemodi pgregari. Si g irronabiles vo
lucres naturali sensu tantis terraz spacijs z maris fluctibz separate paruū ca
dauer sentiut vbi laceat: qnto magis nos z ois multitudo credentiu dz festina
re ad eu cul fulgur exijt ab oriente z patet vsq ad occidentem. **Hec Hiero.** Quā
uis aut homo sit valde immedel z minoris odorat aqlis/vulturibz/canibz/z q
busda alijs aialibz q multu viget odoratu: eo q tpe nimia cerebri humiditate
impedit: nihilomin ppter odoratu labit ad diuersa vicia z pctā. Nā snt qdam
adeo vicio gule dediti: q si senserint varios odores escay tantu inardescunt q
qst vident canes venatici hincinde discurredo: vt cosequant intentu appetitus
sui. Snt ali crudelēs sine misericordia q si viderint paupes aut infirmos siue
leptosos aut icarceratos aut mortuos illos abominant: imo obturat aures ne
aut sudores aut fetores aut anhelitu infirmoy aut paupoy chū pceptat. Quibz
bus pculdubio eueniet sicut illi diuici crasso z purpurato q pauperē Lazaruz
horruit. sed tandē mortu est diues z sepult est in inferno. **Mortu** est qz La
zaruz z portat est ab angel in sinuz Abrae. Nonnulli qrit vanos odores ppter
lasciuā/voluptatē/luxuriā ac vanitatē: vt in ppectu hoim redoleant. Quibz
p **Esaiā.** ij. ca. dicit. Et erit p suau odore fetoz: z p zona funicul: z p crispan
ri crine caluitiu: z p fascia pectorali cilicū. **Hec Esaias.** Si aut aliqs portat et
bonos odores ad pfortandū cor: siue p alia ronabili causa no iudicat esse pctm
Hec de sensu olfat dicta sufficiat.

De sensu Gustus.

Gustus sensus corporalis dicit gustus qui a gutture est denominatus: te
ste Isidoro. Nam que gustant officio lingue p guttur transeunt ad sto
machu. Et ideo Varro putat q lingue nome a ligado cibo sit impositu
reste Lactantio in lib. de opificio dei. ca. x. qz ipsa comolitos dentibz cibos collit
git z coglobatos vi sua depmit z trasmittit ad ventre. Vel io lingua dicit a li
gado: qz ligat verba z voces per pticulares sonos. Vel lingua dicit a ledo le
dis: qz dentibz illedit. Sunt q dicunt q lingua dr a linguo linguis: qz ea lingu
mus. Sz qz in lingua est ptus gustatiua ac discretiua oim eoy q substantialis
nutrit corpus: hec est calidi z frigidit: humidit z siccit: z similiter iudiciu omniu
sapoy per hoc q ipsa substantialiter rāgit cibum. Ideo considerandū est. fm
magnum Alber. super. xij. li. de animalibus: tractatu. ij. ca. v. q. sic natura no

Nasus ē
ornamētū
faciei.

Vultur
res habet
odoratuz
acutissi
mum.

Hō ml
nus odo
rat.

Contra
eos q por
tat vano
odores.

De sensu gustu

Lingua fecit creationē lingue hoīs tm̄ ad vsum q̄ cetera vtunt animalia: sed duplicem
valem ad vsum: gustus vitz z loq̄le aptauit ei. Ita etiā formauit labia z dētes: nō in vsū
duo.

**Nota de
dispositi
one lingue**

Sic igit̄ lingua hoīs est apta duabz opatiōibz q̄ru vna
est in sensu gustadi: z alia q̄ est in interpretatiōe sermōis. Rationē aut̄ haz op
tatiōū lingue assignat magnus Alb. in .j. lib. de aiālibz trac. ij. ca. x. dices q̄ lin
gua habet gustū ex eo q̄ est bene passibilis in anteriori extremitate sua in q̄ est
expassus neru⁹ gustatiu⁹. Hoc aut̄ magis cōuenit in parte anteriori lingue q̄
in posteriori radice ipsius: qm̄ discretio q̄ est ante pōt reijcere aut trāsmittere et
bū: s; posterior pars nō facili⁹ reijceret nocuū: qz cū sit in posteriori radice ipsi
us: tā est in via glutinatiōis z si ibi esset discretio inferret nocumētū ante q̄ reij
ceret. Est igit̄ mel⁹ vt expassus sit neru⁹ gustatiuus in anteriori parte ei⁹. Est
tm̄ vbiq; in lingua z in ore aliq̄s ramuscul⁹ neru⁹ gustatiui ad adiuuanduz in
discernēdo sapes: sed pfecte nō est nisi in anteriori parte lingue. Et subiūgit
Alb. sic dices. Figura aut̄ lingue est q̄ sit retro spissa z tendat in tenuitatē. Et
ideo spissas ante linguas habētes nō bñ formāt sermōes z optet q̄ sit bñ solu
ta z extēsbilis z plicabilis ad dentes z ad palatū: ad q̄z tactus format elemē
ta articulate z literate vocis. Propter qd̄ anterius linguas ligatas habētes
nō bñ formāt lram s. z dicunt̄ blesi. Dicit̄ aut̄ blesus vt exponit̄ Catholicon
ille q̄ nō bñ frāgit̄ vba. Vel dicit̄ blesus q̄ si bucca lesus. q̄ vō habet̄ linguas pos
steri⁹ ligatas: nō bñ formāt lram r. z dicunt̄ trahuli. Et sic pr̄z q̄ in lingua est
neru⁹ gustatiua z in ipsa est iudiciū oīm saporū. Sed diligēt̄ est aduertendū
q̄ nisi hic sensus gustus regulat̄ p̄ impertū rōnis inducit̄ hoīem ad multa ma
la. Primo intellectu obnubilat. Nā ppter fumositates ciboz ad cerebrū ascen
dēt̄: ipm̄ cerebrum p̄turbat̄ z ratio impedit̄ z hebetat̄ circa spūalia. Tm̄ sc̄is
Tho. in .ij. q. xv. ar. ij. dicit̄ q̄ duo vicia carnalia. s. gula z luxuria: cōsistūt circa
delectatiōes tact⁹ ciboz z venereoz/ q̄ sūt vehemētissime inf̄ oēs corpales de
lectatiōes. z iō p̄ hec vicia int̄ctio homis maxime applicat̄ ad corpalia: z p̄ cō
sequēs debilitat̄ ratio hominis circa intelligibilia. Magis aut̄ p̄ luxuriā q̄ p̄
gulā: q̄nto delectatiōes venereoz sūt vehemētiores q̄ ciboz: z ideo ex luxuria
orit̄ cecitas mentis q̄ q̄st̄ totaliter spiritaliū bonoz cognitioē excludit̄. Ex
gula aut̄ orit̄ hebetudo sensus q̄ reddit̄ hoīem debile ad h̄mōl̄ intelligibilia.
Et eōtrario opposite virtutes. s. abstinentia z castitas maxime disponūt ho
minē ad pfectionē intellectualis opatiōis. Tm̄ dicit̄ Daniel. j. ca. q̄ pueris his
scz abstinentibz z cōtinētibz dedit̄ deus scientiā z disciplinā in omī libro z sa
piētia. Hec Thomas. Hinc Marcus Tullius in libro de senectute dicit̄ sic.
Impedit̄ em̄ cōsiliū voluptas rationi inimica: ac mētis vt ita dicam p̄stringit̄
oculos: nec habet̄ vllū cū p̄tute cōmerciū. Et itēz ait̄ ibidē. Diuine em̄ Plato
escam maloz appellat̄ voluptatē: q̄ ea videlicet hominēs captant̄ vt pisces.

Secūdo.

Secūdo gustus nisi per rationē fuerit regulatus: debilitat̄ z eneruat̄ memo
riā. Id̄ Hieronymus ad Bisogonū monachū: ep̄la incipit̄. Qui circa te affe
ctus meus sit. ita inq̄t. Cum saturitate succedit̄ obliuio rādiū nescitura qd̄ cu
plat̄ q̄d̄ū memoriā reuocauerit̄ esuries. Et ad Nepotianum de vita clericoz
ep̄stola incipit̄. Petis a me Nepotiane charissime: dicit̄ sic. Pulcre dicit̄ apd̄
grecos: z nescio apud nos eq̄ resonet: Pinguis venter nō gignit̄ sensum tenuē
Isidor⁹ quoq; in .ij. lib. de summo bono. cap. xliij. ita inquit̄. Nam z phi dicit̄
rūt: abādus est venter vt cōtineat̄ animā: nō vt corumpat̄. Qui nimis cibis
vtunt̄: quāto magis ventrem pascunt: tanto amplius sensum mentis obtun
dunt. Nā gule saturitas nimia aciem mētis obtundit̄: ingentumq; hebescere fa
cit̄. Tertio gustus si fuerit inordinatus incitat̄ ad luxuriā. Hinc Hierony
mus ad matrē z filiā: ep̄stola incipit̄: Retulit̄ mihi qdam frater e gallia: dicit̄

Tertio.

De sensu tactus Fo. LXXXIII

sic. Difficile in epulas seruare pudicitia. Et ad Eustochium virginis epistola incipit. Audi filia et vide: ita inquit. Si quod irasci in me potest esse consilium: si experto credit: si primum moneo: hoc obrestor: ut sponsa christi vinum per veneno fugiat. hec aduersus adolescentiam prima arma sunt demonum. Hec Hieronymus. Et iterum in eadem epistola ait. Ut nunc et adolescentia duplex facit: incedit voluptatis. Etiam Hieronymus. In Iovinianum ait. Plus carnis et potus vini veterisq; saturitas seminariu libidinis est. et Isidorus in. ij. li. de summo bono. ca. xliij. ita dicit. Proxima est veteri libido sicut loco sic vicio. Ubi enim ventris cura ibi et eorum que circa ventrem sunt prima. In ordine namque membrorum generalia ventri iungunt. Ducus vnum ex his immoderate reficit aliud ad luxuriam excitat. Hec Isidorus. Quatro si gustus non fuerit regulatus abbreviat vitam hoies. Nam propter nimiam repletionem cibi et potus causant multe egritudines in corpore humano quibus abbreviatur vita. Hinc Leo papa in ser. vij. de ceteris mensis que incipit. Cum de aduentu regni dei: ita inquit. Quotidiano enim vilestissimi experimento probatur potus satietate acie mentis obtundit: ciborum nimietate vigorem corporis hebetat: ita ut delectatio edendi etiam corporum contraria sit salutis nisi ratio obtulerit per acie obsistat illecebre. Hec Leo. Iterum circa medium eiusdem sermonis ita subiungit idem Leo. Cum vniuersa vitia per continentiam destruantur: et quicquid auaricia sitit: quicquid superbia ambit: quicquid luxuria concupiscit: huius virtutis soliditate superet: deus non intelligat quantum nobis per ieiunia prestat. Hec Leo et Hieronymus ad Rusticum cum monachum in epistola que incipit. Nichil christiano felicitate: ita inquit. Modice et temperatus cibus et carnis et anime utilis est. Etiam Chrysostomus de nocumetis huius sensus: sic ait. Neque enim anime solus sed etiam ipsi corporis deliciae sunt noctue: eo quod corpus ex forti fit debile: ex agili graue: ex formoso deformis: ex sano egrotum: ex iuvene antiquum et veteranum: ex viuo mortuum. Hec Chrysostomus. Propterea Ecclesi. xxxvij. ca. dicit. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est adhaeret vitae. Quinto si gustus non fuerit regulatus discretione: omnes actus omnes gestus debonestat: et tandem ad omnia vitia disponit hoiem. Nam certum est quod per imperium rationis mouentur et regulantur omnia membra: sed cum per nimiam sumptionem cibi et potus ratio fuerit obnubilata tunc sequitur quaedam deordinatio in exterioribus gestibus que hoies ad risum puocat: tam in cessu quam in loquela et in operatibus. Hinc Gregorius. Dominante gula victo omne quod hoies foris egerunt perdunt. Et dum venter non restringit sicut omnes virtutes obruunt. Ideo Valerius maximus in. vij. li. ca. j. de pudicitia. postquam de Metello cluue roborum narrauit quod uxorem propria fuisse percussam iteremir: eo quod vinum bibisset: ita subiungit. Sane quocumque femina vini usum imoderate appetit: et virtutibus omnibus languentia claudit: et delictis aperit. Hec Valerius. Et ideo Isidorus in. ij. li. de summo bono. ca. xliij. sic ait. Nemo potest dominari ceteris vitiis nisi prius in gluuie ventris restrinxerit. Hec quicquid facile poterit a semetipso spiritus imundos expellere nisi per abstinenciam gulae. Tunc enim hostes qui extra nos sunt a nobis foris superant: quam prius quam intra nos sunt vitia extinguunt. Nam frustra foris agit bellum qui intus habet periculum. Hec Isidorus. Ex dictis patet de sensu gustus.

De sensu Tactus.

Uincus sensus corporalis dicitur tactus: qui secundum magni Alberti per totum corpus diffunditur: eo quod totum corpus ex tangibilibus constituitur. Isidorus etiam in. xj. libro Etymologiae. ca. primo: ita inquit. Tactus appellatur eo quod practet et tangat et per omnia membra vigorem suum aspergat. Nam tactu probamus quicquid ceteris sensibus iudicare non possumus. Ideo sanctus Thomas in prima parte. q. lxxvj. art. v. dicit quod alij sensus fundantur super tactum. Ad organum autem tactus requiritur quod sit medium inter contraria: que sunt calida et frigida: humida et sicca: et similia: quorum est tactus apprehensiuus. sic enim est in potentia ad contraria et potest ea sentire. Unde quanto organum tactus fuerit magis

De sensu

reducti ad equalitatem complexionis: tanto perceptibilior erit tactus. Et quod Christus habuit corpus in summo optime complexionatum ac dispositum: eo quod corpus eius fuerit formatum miraculose ope spiritus sancti: ideo in Christo maxime viguit sensus tactus. Nam illa que per miraculum sunt facta: sunt portio ac meliora his que sunt per naturam. Ut exemplificat Chrysostomus de vino quod Christus de aqua conuertit dum esset in nuptiis. ex hac ratione probat sanctus Thomas in 111. parte. q. 117. ar. 11. quod dolor passionis Christi fuit acerbissimus. Quia cum in Christo esset in summo vinacitas tactus confusus fuit in locis nervosis et maxime sensibilibus. scilicet in manibus et pedibus: quam acerbitatem augebatur perinde pondus corporis pendens super nudos clavos. Ipsa quoque duritias passionis: quod crucifixi non statim moriuntur sicut qui gladio occidunt. Sed nota habet secundum magni Alberti in li. 11. de animalibus. tracta. 11. ca. 11. quod caro non est primum instrumentum sensus tactus: sed potius nervus qui est intra carnem. Est autem nervus ut dicitur ipse Albertus in 1. libro de animalibus. tracta. 11. ca. 11. substantia viscosa a cerebro directa per corpus ut per ipsum sensus et motus largiat corpori. Et pariter infra ita subtingit. Sciendum est autem nervos absque dubio a cerebro dividuntur. Quos enim perveniunt secundum suas origines ad pellē que cerebri circumdat et dividuntur in ipsam suis divisionibus. Inferius tamen ortus omnium est a corde per substantiam nervosam que etiam a corde venit ad cerebrum: ex qua panniuli cerebri generantur. Hec Albertus. Cum autem sint duo genera tactus. scilicet interior et exterior: quod teste Isidorus. aut extrinsecus venit quod currit multitudo nervorum que sunt instrumentum tactus: ut dicitur est. Precipue autem viget tactus in pulpis digitorum: ut dicitur Thomas in 111. libro sententiarum. dist. 111. ubi movet dubium. Utrum convenienter determinentur partes corporis humani: in quibus datur oleum extreme unctiois. Hinc etiam philosophus in 11. li. de anima. et sanctus Thomas in commento super eodem dicitur: quod gustum et tactum habemus certiore omnibus aliis animalibus. Item sanctus Thomas in prima parte. q. 117. ar. 11. dicit sic. Non inter omnia animalia est melioris tactus: et inter ipsos homines que sunt melioris tactus: sunt et melioris intellectus. Cuius signum est: quod molles carne bene aptos mente videmus: duros vero ineptos: ut dicitur in 11. libro de anima. Hec Thomas. Propterea magnus Albertus in 111. li. de animalibus. tractatu. 11. ca. 11. dicit. Homini habere manus signum est que sit plurius intellectus ceteris animalibus et maioris ingenij. Ideo congrue a natura accepti organum manus convenientes pluribus motibus et operationibus omnibus aliis animalibus. Et ideo manus dicitur organum organorum: quod facit omnia instrumenta: et est locus omnium instrumentorum. Unde Isidorus in 11. libro Etymologicorum. ca. primo inquit. Manus dicta est quod sit totius corporis munus. Ipsa enim cibus omni ministrat. ipsa operatur: omnia atque dispensat: per eam accipimus et damus. Hec Isidorus. et Lactantius in libro de opificio dei: ad Demetriam auditorem suum. ca. 1. ita inquit. Quid dicam de manibus rationibus ac sapientie ministris: quas solertissimus artifex plano ac modice concavo sinu fictas: ut siquid tenendum sit a parte possit insidere: in digitos tenuerunt: in quibus difficile est expedire: Utrum ne spectes an utilitas maior sit. Nam et numerus perfectus ac plenus et ordo ac gradus decentissimus: et articulorum partium curvatura flexibilis et forma unguis rotunda concavis regiminibus digitorum fastidia comprehendens atque firmas: ne mollitudo carnis in tenendo cederet: magnam prebet ornatum. Hec Lactantius. Iste igitur sensus sicut nobilissimus est: ita est sollicite custodiendus: alioquin hominem ad multa peccata precipitat. Nam per manus in quibus per maxime viget tactus percussimus: proximum occidimus: vulneramus ac verberamus. Iterum per tactum furta et rapinas committimus et mala plurima operamur. Ideo dominus contra similes ait per Esaiam. 1. ca. Manus enim vestre sanguine plene sunt. Tactus etiam impudicus aut immundus vel ex libidine est valde periculosus ac mortiferus. Ideo Paulus. 1. ad Cor. 11. ca. ait. Bonum est mulierem non tangere. Et Leviticus. 19. ca. Anima que retigerit aliquid immundum rea est eo.

De origi-
ne tactus

duo gene-
ra tactus

Per ta-
ctum sunt
multa peccata

deliquit. Et Eccl. xij. ca. Qui tetigerit picem inquinabit ab ea. Hinc Eia. li. ca. dicitur sic: Recedite: recedite: exite inde: pollutum nolite tangere: exite de medio eius: mudamini qui fertis vasa domini. Hec ibi. Cogita quod quor et contra per omnes sensus corporeos perpetrasti. quod ut ait Isidorus in. ij. lib. de summo bono. ca. xxvij. Neque enim aliunde peccamus nisi videndo: audiendo: atrectando: gustando atque tangendo. Ideo dicit Hieronimus. ix. cap. Ascendit mors per fenestras nostras: Ingressa est domos nostras. Nota quod sunt in corpore hominis decem fenestre: teste Isidoro: In prima fenestra homo per se profert. aerem suscipit et spirat: cibos gustat et sumit. In duabus fenestris videt prope et procul. In duabus alijs fenestris audit bona et mala. In duabus alijs odorat et spirat. In duabus inferioribus non necessaria sarta corporis emittit. Decima fenestra vmbilicis nominatur que ventrem ornat. Sed magnus doctor Ambrosius sensum nostrorum pronitatem ac facilitatem ad omnes peccatorum miseriam intelligens in libro de fuga seculi primo ca. dicit sic. Nam quod inter tot passionibus huius corporis: inter tantas illecebras huius seculi tutum atque inmemoratum suare potest vestigium. Respexit oculus: et sensum mentis evertit. Audiuit auris et intentionem inflexit. Inhalauit odor et cogitationem impediuit. Os libauit et criamen reddidit. Tactus corrigit et ignem adoleuit. Intrauit mors per fenestram dixit propheta. Fenestra tua est oculus tuus. Si videris mulierem ad concupiscendum eam: intrauit mors. Si audias sermones meretricios: intrauit mors. Si luxuria sensus tuos caplet: penetravit mors. Et sic qui vult ascendere non letia seculi: non amena: non delectabilia: sed plena doloris et fletus sequatur. Huius est enim ire in domum luctus quam in domum gaudij. Dentque nec Adam de paradiso descendisset nisi delectatione deceptus esset. Pulcre igitur David qui periculosos homines etiam tempore aspectu fuerat expertus: beatum illum dicit cui spes omnis in dei nomine est. Hec Ambrosius. Etiam Isidorus vir eruditissimus ac sanctissimus de sensibus corporeis loquens in primo libro de summo bono. ca. xxv. ita inquit. Sicut excellunt sibi corporei sensus diuersitate locorum: ita sibi met et virtute sentiendi excellunt. nam prestantior est odoratus sapore et positione loci et sentiendi longinquitate. Sic auris odoratu longius enim audimus quam odoramus. Et sic oculi auribus longius enim videmus quam audimus. Animus autem et loco et merito his vniuersis sensibus superat. In arce enim capitatis constitutus quod illi corporaliter non attingunt: iste intellectualiter conuenit. Amplius excellit oculorum sensus cerebri sensibus. Quoad quidam que ad altos pertinet sensus inde dicamus veluti cum dicimus: Uide quomodo sonat: vide quomodo sapit. sic et cetera. Quemadmodum oculus ita et animus cetera videt: sese non intuet. Aliarum enim rerum origines species et magnitudines percipit. De se autem tanta veri ignorantia inficit. ut in his omnibus nihil certius contemplet. Homo qui miraris siderum altitudinem et maris profunditatem animi tui abyssum intra: et mirare si potes. Hec Isidorus. Et sic patet que occurrunt scribenda de quibus sensibus corporeis.

De tribus virtutibus theologice que animam rationalem dirigunt in summam trinitatem.

Tres quoque virtutes theologice sunt charo corde meditando: quod per illas anima nostra fertur in summam trinitatem secundum tria appropriata tribus personis: ita quod fides dirigit in summam verum credendo et assentiendo. Spes vero in summam arduum innitendo et expectando. Caritas autem in summam bonum desiderando et amando. Etiam he tres virtutes habent actus proprios sed quod differunt inter se. Nam fides facit deo assentire: spes in deo confidere: caritas facit deum amare. Tres differunt ratione obiecti. Nam fides est circa verum: spes circa arduum: caritas circa bonum. Et differunt ratione effectus: quod fides in partem deum sequitur.

De quattuor virtutibus

spes in celū comitat: charitas penitenter amplexat. Cōsequenter cogita q̄ peccā
q̄ opponunt virtutib; theologiacis fm̄ suū genus grauiora sunt ceteris peccis. test
ste serō Tho. in. ij. q. xx. ar. ij. Opponunt autē virtutib; theologiacis infidelitas
desperatio z odium dei. Peccm̄ autē infidelitatis puenit ex eo q̄ hō ipam dei veri
tate nō credit. Odium vō dei puenit ex h̄ q̄ voluntas hois: ipi diuine bonitatis
cōtrariat. Desperatio autē ex hoc pcedit: q̄ homo nō sperat se bonitate dei par
ticipare. Sublata autē spe labunt homines in victa atq; a bonis laborib; retra
huntur: vt dicit Tho. vbi s̄. Ideo Aug. eminentiā pariter ac necessitatē
re hāz triū virtutū ostendēs. in. j. li. de doctrina ch̄tiana: quasi in fine libri: di
cit sic. Tribuat autē fides si diuinaz scripturaz vacillat auctoritas. Porro si
de ritubate charitas etiā ipsa languescit. Nā si a fide quisq; ceciderit: a chari
tate etiā necesse est cadat. Nō em̄ pōt diligere quod nō credit. Porro z si credit
z diligit bene agēdo z pceptis bonoz mox obtemperādo efficit vt etiā speret
se ad id qd̄ diligit esse venturū. Itaq; tria hec sunt quib; z sciētia om̄is z pphē
tia om̄is militat fides: spes: charitas. Sed fidei succedit spes quā videbimus:
z fidei succedit beatitudo ipsa ad quā pueniri sumus. Charitas autē istis de
cedentib; augebit pot̄. Si em̄ credēdo diligitur qd̄ nō videmus: q̄nto ma
gis cū videre ceperimus. Et si sperādo diligitur quo nōdū puenimus: quan
to magis cū puenimus. Inter tēporalia quippe z eternalia hoc interest q̄ tē
porale aliquid plus diligit anteq̄ habeat. Uilescit autē cū aduenit. Nō em̄
satiat animā cui vera z certa sedes est eternitas. Eternū autē ardentius diligit
tur adeptū q̄ desideratū. Et parū infra subiungit sic. Homo itaq; fide spe z
charitate subnixus eaq; incōcuisse retinēs nō indiget scripturis: nisi ad alios in
struendos. Itaq; multi p̄ hec tria in solitudine sine codicib; viuūt. Vñ in illis
etiā arbitror iā impletū esse qd̄ dictū est. Siue pphētie enacuabuntur: siue lin
que cessabūt: siue sciētia destruet. Et parū infra dicit sic. Ideo autē manēt f̄
des: spes: charitas: tria hec. Valor autē hoꝝ est charitas: q̄ z cū quisq; ad eter
na puenit duob; istis decedentib; charitas auctor z certior permanebit.
Hec Aug. Et sic patet de virtutib; theologiacis.

De quattuor virtutib; cardinalib;.

Virtutes morales sunt etiā tota mente reme
morāde: q̄ teste sancto Tho. in. j. q. lxxj. ar. ij. in respōsione ad p̄
mū argu. magis necessitate sunt ad vitā humanā virtutib; intellectuā
lib; z sunt magis pmanētes q̄ intellectuāles ppter exercitiū eoz in
his que p̄tinet ad vitā cōmunē. Dominant autē iste virtutes diuersimode. Nā
aliquādo dicunt virtutes morales: q̄ in eis tota vitā moralis versat. Dicunt
etiā cardinales: quia sicut hostiū vertit in cardine: sic in his virtutib; regitur
tota vitā hominis. Dominant aliquādo virtutes politice: q̄ in his ordinat vitā
ra ciuili. Etia dicunt virtutes humane: quia humano studio adquirunt nisi di
uinitus infundant. Ideo vt stat diligēs discussio siue examinatio peccōꝝ reme
morāde sunt virtutes morales: quā finis est bonū humanū. Et quicqd̄ penitēs
inuenerit deliquisse deteste. Sūt igit̄ virtutes morales quattuor: s. prudentia:
fortitudo: tēperantia: iusticia. Ad q̄s cetera oēs reducunt vt dicit Tho. in. ij. q. ij.
in fine plogi eiusdē libri. Per istas autē quattuor virtutes instruit homo in agibili
bus z cōtra vitia armat. Nā q̄ ad seipm̄ hō instruit p̄ prudentiā: z q̄ ad primū
p̄ iusticiā. Et armat in p̄p̄t̄is p̄ tēperantiā: z in aduersis p̄ fortitudinē. Idcir
co teste Aug. Prudentia consistit in eligēdis: fortitudo in tolerād̄is: tēperantia in
vitēdis: iusticia in distribuēdis. Et itez Aug. Prudentia est in p̄cauēdis: in
fidis: iusticia in subueniēdo miseris: fortitudo in p̄ferēdis molestijs: tēperā
tia in coercēdis delectationib; prauis. Et ad macedoniū Aug. ait. In hac

Virtutes
morales
noiant di
uersimod

vita prius non est nisi diligere quod diligendum est. Id diligere prudentia est: nullis inde auerti molestis fortitudo est: nullis illecebris temperantia est: nulla superbia iusticia est. Secundum Ambrosium iusticia est in affectu: prudentia in intellectu: fortitudo in effectu: temperantia in usu. Nota ergo quod mens humana teste Augustino non potest habere regnum prout nisi prius excusserit iugum viciorum. Et sicut ait Hieronymus omnes virtutes sibi herent ut quod vna caruerit omnibus careat quod vero vna habet / omnes habet. Idcirco has sententias Augustini et Hieronymi pulchre ac dilucide ostendit Gregorius in xxij. li. moral. ca. j. sic dicens. Quisquis prout aliqua pollere creditur: tunc veraciter pollerit cum vicibus ex alta parte non subiacet. Nam si ex alta vicibus subditur: nec hoc est solidum ubi stare putabat. Unaqueque enim virtus tanto minor est quanto desunt cetera. Nam sepe quosdam pudicos quidem vidisse nos contingit: sed non humiles. Quosdam vero quasi humiles sed non misericordes. Quosdam quasi misericordes: sed nequaquam iustos. Quosdam vero quasi iustos: sed in se potius quam in domino confidentes. Et certum est: quod nec castitas in eius corde natura est cui humilitas deest. Nec humilitas natura est cui misericordia iuncta non est: quia nec debet humilitas dici que ad compassionem fraterne miserie nefcit inclinari. Nec misericordia vera est: que a recitidine iusticie existit aliena. Nec iusticia vera est quod fiducia sua non in conditore omnium: sed in se fortasse aut in rebus conditis ponit: quod dum a creatore spem subtrahit ipse sibi principalis iusticie ordinem pervertit. Una itaque virtus sine alijs: aut omnino nulla est aut imperfecta: ut enim sicut quibusdam visum est de primis quatuor virtutibus loquar: prudentia: temperantia: fortitudo atque iusticia: tanto perfecte sunt singule quanto vicissim sibi metum coniuncte. Dissiuncte autem perfecte esse nequaquam possunt: quod nec prudentia vera est quod iuste temperans et fortis non est: nec perfecta temperantia quod fortis iusta et prudens non est: nec fortitudo integra quod prudens temperans et iusta non est: nec vera iusticia que prudens fortis et temperans non est. Hec Gregorius. Sicque patet de virtutibus mora ibi.

De septem operibus misericordie corporalibus.

Uterius opera misericordie sunt diligenter rememoranda: quod nulla prius sic extollit ac commedat christianum quam miseratione charitatis: nulla maior dignitas ad christiane religionis ornamentum: nulla sublimior prout ad participationem peccatorum: nulla denique prius sic roborat dei cultores quam misericordia. Hinc glo. Ambrosij super illud. j. ad Tim. v. ca. Pueras ad omnia utilis est: ita inquit. Quis summa christiane religionis in misericordia et pietate consistit. Idcirco in illa tremebunda die ultimi iudicij. teste Augustino in lib. quinquaginta homeliarum. tacebit dominus Iesus omnia recte facta iustorum: et omnia mala iniquorum: et solum laudabit elemosinarum fecunditatem et dandam ariditatem. Cuius ratio in hoc est: quod ut Augustinus subiungit: omnia crimina elemosynis redimuntur: si tamen mores mutaueris. Propterea per os prophetarum dicitur nobis. Mat. v. ca. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Super quod dicit Remigius. Misericors dicitur quasi miserum habes cor: quod alterius miseriam quasi suam reputat: et de malo alterius quasi de suo dolet. Hilarius quoque super hoc passum: ita inquit. Instant enim deus beneuolente nostre in omnes delectat affectu: ut suam misericordiam sit solis misericordibus prestat. Et Augustinus ibidem dicit sic. Beatus autem dicitur esse quod subueniunt miseris: quoniam eis ira rependitur: ut de miseria liberent. Cui sequitur. Quoniam ipsi misericordiam consequentur. Etiam Augustinus in ser. xlvj. ad eremitas: et est principalis sermonis: dicit sic. Fratres mei charissimi mihi nunquam recordor me legisse mala morte posse illum quod libenter in hac vita opera charitatis vel pietatis voluit exercere. Habet enim multos intercessores pius homo: et ille quod opera charitatis exercet hilariter. Quid enim de pijs hominibus dicere poterimus: nisi id quod frequenter legitimus. Opera enim illorum sequuntur illos. hec Augustinus. Gregorius Augustinus de sermone domini in morte: ait: Beati illi quod subueniunt miseris: quoniam eis

De VII. misericordie operibus

repedit: ut p misericordie dñm de miseria liberent. Nā idipz videt iustū vt qui a potētoze adiuuari vult adiuuet inferioze in q̄ ē ipe potētoz. hec Aug. Quā uis q̄ miscdia sit oino paupibz ch̄i exhibēda: Debet tñ prudēs hō pus sibi mī feri z cōpari. S; quō id fieri debeat ondit ppulcre moralis doctor Greg. i. xix. li. moral. c. lxxj. sic dices. Nā multi primis suis q̄ si opa miscdie impendūt: sed iniusticie facta nō deserūt. Qui si veraciter primis miscdiāz facere studet sit hūp̄is pus debuerāt iuste viuēdo misereri. Quā scriptū est. Miserere anie tue placēs deo. Qui q̄ misereri vult primo a se trahat necesse est originē miserā dī. Scriptū nāq; est. Diliges primū tuū sic teipm. Quō q̄ alteri miserendum pus est: q̄ adhuc iniuste viuēdo sit impius sibi miseripi. Un p quēdā sapientē dī.

Duo sūt
elemosy
ne gñā .i.
corpaliū
z spūaliū

Qui sibi nequā est/cui bonus erit: Ad exhibēdā q̄ppe miscdiāz vt indigētibz plene exteri valeat impēdit: duo sibi necessaria zgruūt. i. hō q̄ pbeat z res q̄ pbeat. S; lōge incōpabiliter melior est hō q̄ res. Qui itaq; indigētī primo exō tertioze subam prebet: s; vitā suā a nequicia nō custodit rem suā deo tribuit: z se pctō: hoc qd̄ mīn^o est obrulit auctoz: z hoc qd̄ maius seruauit intq̄tati. Hec

Primuz

Greg. Cū q̄ ad salutē nostrā duo elemosynaz gñā. s. corpaliū z spūaliū sine oino necessaria: discutiēda sunt pmo opa miscdie corpalia q̄ septenario numero a rōne cogēte atq; a sc̄is patribz designata sunt. De qb; obturgatio acerrī ma in die iudicij a rege regū Jesu ch̄o fiet p̄tra pctōzes. Primū q̄ opus misericordie corpalis est visitare infirmos: ad qd̄ puocamur multip̄ in sc̄pturis sc̄is: signāter Eccl. vij. c. vbi dī. Nō te pigeat visitare infirmū. ex his em̄ in delectioe firmaberis. z Jac. j. ca. Religio mūda z imacu. ap̄ deū z p̄em hec est.

Secdm.

Visitare pupillos z viduas in tribulatioe eoz z imaculatū se custodire ab hoc seculo. Scd̄z opus miscdie est potare sitietes. Ad qd̄ hortamur p Salomō nē Prouer. xxv. ca. vbi dī. Si esurierit inimic^o tu^o ciba illū: si sitit da ei aquaz bibere. prunas em̄ zgregabis sup caput eius z dñs reddet tibi. hec tibi. Hinc Hiero. i. liij. li. sup parabolas Salomōis sup h̄ passū: ita ait. Per prunā sup caput ei^o: ardore charitatis in corde ei^o significat. Fit em̄ nōnunq; vt inimicus crebris victus bñficijs odioz rigore emollito calore in mēte charitat^{is} excipiat: ac de inimico amicus fieri: z cū quē iniuste oderit redamare incipiat. hec Hiero.

Tertū

roñ. Et p̄tras Dar. x. ca. Quicūq; potū dederit vni ex minimis ist^{is} calicē aq̄ frigidē tñ. amē dico vob nō p̄det mercedē suā. Tertū op^o miscdie est cibare esurietes ad qd̄ excitamur p Esaiā. lviij. c. sic. Frāge esuriet panē tuū z egenos vagosq; induc in domū tuā. z Tobie. liij. ca. Ex substātia tua fac elemosy nā z noll auertere faciē tuā ab yllo paupē. ita em̄ fiet vt nec a te auertat faciēs dñi. Et itez ibidē. Elemosyna ab omī pctō z a morte liberat z nō pariet aniaz

Quartū

ire in tenebras: fiducia magna erit corā summo deo elemosyna om̄ibz faciētibus eā. Quartū opus est redimere incarceratos. ad qd̄ excitamur Eccl. liij. ca. sic. Libera eū q̄ inturiā parit de manu supbi. Et Amb. in li. d̄ officijs. z habet. xij. q. ij. aurū: dī sic. Ornat^o sacroz redēptio captiuoz est. Et vere illa sūt

Quintū

vasa p̄ciosa q̄ redimūt anias a morte. Ille verus thesaurus est dñi q̄ opat qd̄ sanguis ei^o opatus est. Hec ille. Quintū opus miscdie ē regere nudos. Ad hoc hortabat^{ur} Tobias filiū suū dī. Tobie. liij. ca. Panē tuū cū esurietibz egētibz comede. z de vestimentis tuis nudos rege. Et Esaias. lviij. ca. Cū vider^{is} nudū opert eū z carnē tuā ne despereris. Ad id hortabat^{ur} Joan. baptista quādo incepit p̄dicare. Luc. liij. ca. dī. Qui habet duas tunicas det nō habēt: z q̄ habet escas s̄lt faciat. Sextū opus miscdie est colligere vel recipere hospites.

Sextū

Ad hoc puocamur exēplo sanctissimi patris nostri Abrae qui valde misericors fuit pegrinis: Nam dī Gene. xvij. ca. q̄ Abraam sedebat in hostio raber naculi sui in cōualle mambre in ipso feruore diei. Sup quo Nicolaus de Lyra dicit: q̄ Abraa hospitalitatē diligebar: ideo stabar ad videndū si transibaz

Spiritualibus Fo. LXXXVI

viatores vt possent eos instrare ad mēsam ⁊ recte eos hospite. Et signant se
debat in ipso seruire diei: qz talt hora solent viatores ad hospitia declinare cā
refectōis. Ad id quoq; excitamur a nobilissima hospitalaria chri scā Bar
tha: q̄ huic officio amore dñi Jesu totalit̄ exposita ipm cū discipulis suis pluri
es hospitiū recte meruit. Hinc Paul⁹ ad Rom. xij. ca. Necessitatib; sanctorū
cōmunicātes: hospitalitatē sectātes. Et ad Hebr. xij. ca. Charitas frater
nitatis maneat in vob; ⁊ hospitalitatē nolite obliuisci. Et. j. Pet. ij. ca. Ho
spitales inuicē sine murmuratiōe. **Septimū opus misericōdie est sepelire mortu
tuos.** Hora hīc fm scrip̄m Tho. i. ij. iniaz. di. xv. vbi q̄rit: vtz ueniet̄er assignē
tur elemosyne corpales: q̄ licet sepultura nō p̄sit mortuo q̄ntū ad sensum quē
corpus post mortē habeat: p̄dest tñ et fm q̄ in memorijs hoim remanet: tū qz i
p̄fusione mortui reputat q̄ insepultus iacet: rū qz ex ipso tumulo mag; in me
morā manet. Aliq̄ etiā ad orandū p̄ ipso excitant. Vñ monumētū dī a memo
ria eo q̄ moneat mentē: vt dī Aug. in li. de cura p̄ mortuis. Ex q̄ p̄z q̄ sepelē
re mortuos est elemosyna: qz p̄ hoc subuenim⁹ primo. Ideo brūs Tobias lau
dib; extollit̄. de q̄ legim⁹ Tobie. j. ca. Esuriētes alebar: nudisq; vestimēta p̄
bebat: ⁊ mortuis atq; occis̄is sepulturā sollicit⁹ exhibebat. Et. ij. ca. dī q̄ Tobī
as plus timēs deū q̄ regē rapiebat corpa occisorū ⁊ occultabat in domo sua: et
medijs noctib; sepeliebat ea. Etā Act. viij. ca. hī de Stephano lapidato q̄ se
pellerūt eū vtr̄ timorati. Dagn⁹ qz Anton⁹ sepeliuit Paulū p̄mū eremitā.
Abbas Pasnūt⁹ sepeliuit Bonofrū. Dñs qz Jesus mādauit Frōtoni ep̄o
vt tret ad celebrādū exeq̄as sue care hospite Marthe q̄b; ⁊ ip̄e dñs Jesus dī
gnat⁹ fuit interesse. Joseph etiā ab arimathia ⁊ Nicodem⁹ laudib; extollunt:
eo q̄ bñficiū sepulture exhibuerūt dño Jesu ch̄o. Sic igit̄ discurredo p̄ capū
scripturaz bñficiū sepulture q̄ plurimū cōmēdat ⁊ p̄ elyna acceptat. Hec igit̄
septē opa misericōdie corpalia: in hoc versu cōprehēdunt. Vilito: potō: cibo: redi.
mo: tego: colligo: condo.

Septimū

De septē opib; miscōdie spiritalib;.

Uta officiū misericōdie nō solū p̄ opera corporalia impendit̄ primo: sed et
am p̄ opera spiritalia: idcirco occurrit dubitatio. quēnā sunt opa mi
sericordie portora ⁊ meliora: an corporalia an spūalia. Et videt̄ q̄ ele
mosyne corporales sint portiores spūalib; ⁊ arguit sic. Elemosyna ordinat̄ ad
subuendū indigentē: sed corpus cui subuenit̄ p̄ elemosynas corporales est
indigentioris nature q̄ spūs cui subuenit̄ p̄ elemosynas spūales: ergo elemosy
ne corpales sunt portiores spūalib;. Pro responsione nota q̄ septē opa misericōdie
spūalia q̄ etiā elemosyne spūales dicunt̄: sic enumerant̄. **Prima** elemosyna
spūalis est docere ignorantē. Heu quot̄ ignorantēs egent doctrīna salutis qui
nesciūt se ipsos in unire signo crucis: q̄ ignorāt articulos fidei: p̄cepta diuine le
gis: orōnē dñicam: ⁊ alia necessaria ad salutē. Debem⁹ ergo primis nr̄is (teste
Augu.) bona docere: ⁊ mala dedocere atq; ignorantib; quid agere debeāt. **Secūda**
mare. **Secūda** elemosyna est cōsulere errāt̄ ac dubitāt̄. Sed in dandis cō
silijs plurimū valet vite pb̄itas. Virtutū progatiua: beniuolentie vsus: facili
tatis grā. Unde Ambrosius ait. An eū idoneū putabo qui mihi det p̄siliū qd̄
nō dedit sibi: ⁊ mihi eū vacare credā qui sibi nō vacat. ideo Tobie ij. ca. Cō
siliū semp a sapiēte inquire. **Tertia** elemosyna spiritalis est p̄solari tristes
p̄ra passionē appetitiue part; int̄ q̄s maxia est tristitia. Hinc Paulus hortat̄
desolatos ⁊ mestos ne tristitent̄. ad Tessalo. ij. ca. dicens. Nō cōtristemini s̄
cui ⁊ ceteri qui spem nō habent. ⁊ subdit. Fra q; p̄solamini inuicē in verbis s̄
Et itez in. y. ca. Rogam⁹ aut̄ vos fratres corripite in q̄eros: cōsolamini pusill

Septem
elyne spi
rituales.

Prima

Secūda

Tertia

De VII. operibus misericordialibus

- Quarta** lanimes suscipite infirmos: patientes estote ad omnes. Quarta elemosyna spiritualis est corrigere delinquentes. De qua dicitur **Dar. xvij. ca. Si peccaverit in te frater tuus vade et corripe eum intus te et ipsum solum. Et Paulus ad Gal. vj. ca. Fratres etiam peccatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis hominibus instruite in spiritu lenitatis.** Nota cum dicitur in spiritu lenitas, id est dulcis corripiendo: quia talis humana correptio magis proficit. Unde Seneca in primo libro de clementia ad Heronem cesarem dicit sic. Nullum animal morosius est nullum maiori arte tractandum quam homo: nulli magis parcendum. Sed nota quod in correctione fraterna debet homo esse mundus a peccato. Hinc **Dares** tullius per Salustium ait. Carere prius debet omni vitio qui in alium dicere sit paratus.
- Quinta** elemosyna spiritualis est remittere offensas in quantum primum peccat in nos. Ideo veritas **Dar. xvij. ca. ait. Serue nequam omne debitum permittit tibi quam rogasti me. Rone ergo oportuit et te misereri pro serui tui sicut et ego tui miserus sum.** Hinc **Dares** tullius in. j. li. de officiis dicit sic. Nulli enim laudabilius: nisi hi magno et claro viro dignus placabilitate atque clementia. Et iterum ibidem. Quanto superiores sumus tanto nos geramus submissius.
- Sexta** elemosyna spiritualis est supportare infirmitates aliorum: et maxime in his qui ex infirmitate committunt. Hinc **Paulus ad Romanos. xv. ca. Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere et non nobis placere.** Et ad **Gal. vj. ca. Alter alterius onera portate: et sic adimplebitis legem christi.**
- Septima** elemosyna spiritualis est orare pro omnibus. **Iaco. v. ca. Orate pro invicem ut salvemini. multa enim valet deprecatio iusti assidua.** Nam orationis pure (teste Augustino) magna est virtus: et velut fidelis nuntius mandatum patris et penetrat quod caro non pervenit. Et iterum. Oratio si pura fuerit: si casta: celos penetras: vacua non redibit. Hinc **Isidorus. in. iij. libro de summo bono. ca. vij. dicit sic. Hoc est remedium eius qui victorum estuat terra mentis: ut quicquid quolibet rangit vitio rotas ad orationem se subdat: quia frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit.** Hec **Isidorus. Hec sunt septem opera spiritualia misericordie que sub hoc versu denotant. Consule: castiga: solare: remitte: fer: ora.** Et nota quod sub. ly. verbo consule comprehenditur doctrina et consilium. Ad quod querebat: quoniam opera misericordie sunt portiora: an corporalia: an spiritualia: **Rudolfus sanctus Thome. in. iij. sententiarum dist. xv. vbi hac parte tangit questionem. Et in. ij. q. xxx. ij. arti. iij. vbi sic habet. Comparatio istarum elemosynarum potest attendi dupliciter. Uno modo simpliciter loquendo: et secundum hoc elementales penitentia tripliciter ratione. Primo quia id quod exhibet nobiliter est. id est donum spirituale: quod preminet corporali. Secundo ratione eius cui subuenit: quia spiritus nobilior est corpore. Unde sicut homo sibi ipsi magis debet providere quantum ad spiritum quam quantum ad corpus. ita et proximo magis debet de elemosyna spirituali quam corporali providere: quia ex charitate debet diligere tantum seipsum. Tertio quantum ad ipsos actus per quos et quibus subuenit proximo: quia actus spirituales sunt meliores corporalibus qui sunt quodammodo serviles. Alio modo possunt comparari secundum aliquem particularem casum in quo aliquis elemosyna corporalis possit preferri alicui elemosyne spirituali: puta magis esse parcendum fame morientem quam docendum. Sicut et indigentius secundum primum melius est dicitur quam philosophari: quibus hoc sit simpliciter melius. Ad argumentum ergo dicitur quod dare magis indigentius melius est ceteris paribus: sed si minus indigens sit melior et melioribus indigeat: dare ei melius est. Et sic in proposito quibus corpus habeat plures indigentias quam spiritus: tamen indigentia spiritus sunt magis fugiende quam indigentia corporis. Sicut eligibiliores sunt spirituales quam corporales divitie. Et sic patet responsio ad questionem. Ex dictis etiam liquet ad purum: quod nemo potest ab elemosynis spiritualibus excusari quantum indigentia et penuria excusari possit aliquis ab elemosyna corporali. Et si quis diceret. Utique ab elemosyna spirituali sum etiam excusandus: quia non possum consulere aut docere**

de preceptis ec. Fo. LXXXVII.

ere quia rudis et ignorans sum. Dic q talis saltē nō pōt excusare quān possit
cōsolari tristes: corripere delinquētes: remittere offensas: supportare infirmis
tates: p̄mī suis h̄mōi. Idcirco cū nō valcam⁹ p̄pter paup̄tatē elemosynas cor
porales pauperib⁹ ch̄ri cōtribuere: velim⁹ saltē p̄mptos nos reddere ad largiē
dū opera sp̄ualia iuxta cōsiliū beati Petri: q̄ in p̄ma sua canonica cap. iij. dī
cit sic. Unusquisq̄ sicut accepit gratiam in alterutrū illā administrātes sicut
boni dispensatores multiformis gr̄e dei. Paret etiā q̄ euāgelici predicatorēs
magistri theologie q̄ docent sacras scripturā p̄pter deū sunt ditiores et multo
plus merent̄ q̄ homines potētes ac diuites huius seculi q̄ magnas pecunias
possidēt ac distribuūt. Et ecōtra graui⁹ peccāt p̄dicatores euāgelici q̄ celestes
thesauros verborū dei abscondūt: q̄ diuites q̄ pauperib⁹ ch̄ri negant corporales
elemosynas. Hinc Hieremias Thren. iij. ca. ait. Paruuli petierūt panē et nō
erat q̄ porrigeret eis. Hec de septē elemosynis sp̄ualib⁹ dicta sufficiāt.

De septē p̄ceptis ecclesie.

Amplius rememoranda sunt precepta sancte matris
ecclesie: q̄ teste Aug. Ecclesia est quedā forma toti⁹ iusticie et cōmu
ne ius hominū. vnde sanctus Thomas in. ij. q. x. art. xij. dicit sic.
Maximā habet auctoritatē ecclesie cōsuetudo que semp̄ est in om̄i
bus emulada: q̄ et ipsa doctrina catholicorū doctorū ab ecclesia auctoritatez ha
ber. Unde magis standū est auctoritatē ecclesie q̄ auctoritatē vel Augustini:
vel Hieronymi: vel Ambrosij: vel Iulij: vel cuiuscūq̄ doctoris. Hec Thomas. Precep
ta autē ecclesie dei sunt multa: inter que septē habent̄ principalia: ad quorū
seruantia tenent̄ om̄es fideles sub pena peccati mortalis. **Primum** p̄ceptum
est de celebratiōe festorū. Quicūq̄ ergo fecerit aliquid opus manuale diebus p̄ceptum
dominicis et alijs festis que sunt d̄ p̄cepto ecclesie extra casum necessitatis pec
cat mortaliter. Sicut em̄ in veteri testamēto nō solū sabbatū erat in p̄cepto
sed et alie solēnitates. sic in nouo testamēto nō solū dominica dies: sed et multe
alie solēnitates que figurate sunt p̄ illas: eo q̄ status iudaice legis fuit totus
figuralis legis gratie: iuxta illud Pauli. j. ad Cor. x. ca. Hec om̄ia in figura
cōtingebant illis: scripta autē sunt om̄ia ad correctionē nostrā. Hec Paulus:
Est autē cōsiderandū fm̄ Tho. in. ij. q. cxxij. ar. iij. in respōsione ad primū
argumentū q̄ illud terciū p̄ceptū decalogi: Memēto vt diē sabbati sanctifi
ces: scilicet intellectu est: partim morale et partim ceremoniale: ideo ponit̄ in
p̄cepta decalogi in q̄stū est morale: nō in q̄stū ceremoniale. sc̄ q̄stū ad determi
nationē diē sabbati: et ideo qui obseruaret diē sabbati eo q̄ p̄cipit̄ in lege moy
saica: iudicaret et peccaret mortaliter. Et sicut dicit Thomas vbi sup̄ in re
spōsione ad quartū argumentū. Obseruātia diē dominice in noua lege succe
dit obseruātie sabbati nō ex sui p̄cepti legis diuine: sed ex cōstitutiōe ecclesie
et cōsuetudine populū ch̄riant. Hec h̄mōi obseruātio est figuralis: sicut fuit ob
seruātio sabbati in veteri lege: et ideo nō est ita arcta phibitio opandi diē domi
nica sicut in diē sabbati: sed quedā opera cōcedunt̄ in diē dominica que in diē
sabbati phibebant̄: sicut decoctio ciborū et alia h̄mōi. Et etiā in quibusdā ope
rib⁹ phibitis facillius p̄pter necessitatē dispensat̄ in noua q̄ in veteri lege: q̄ si
gura p̄inet ad prestatiōē vitatis quā nec in modico p̄terire optet. Opa autē
fm̄ se cōsiderata immutari possunt p̄ locorū tpe. hec Thomas. Sunt autē vltra
diē dñicā multa alia festa ab ecclesia instituta vt hoies in vera religioe ac deuot
iōe fundarent̄. de quib⁹ determinat̄ de pse. di. iij. p̄nunciandū.

De secūdo p̄cepto ecclesie.

Secundū p̄ceptū ecclesie est de obseruātia ieiuniorū: idō q̄ frāgit ieiunia in
stituta ab ecclesia sine cā rōnabili peccat mortali toties quāties trāsgressus

De preceptis

fuerit. Obligant autē cūcti fideles ad ieiunandū totā q̄dragesimā: vt pz de cō
secra. di. v. q̄dragesima. Et s̄l̄r ieiunia q̄tuor tēporū: z ceteras vigiliās: vt h̄
di. lxxvj. p. totū. habet autē istud p̄ceptū multas declaratiōes z exceptiōes: t̄do
nota sub breuib; q̄ nullus obligat ad ieiunū ecclie añ vigesimūpmū annum.
Rō hui⁹ assignat a s̄ctō Tho. in. iij. sentē. dist. xv. vbi mouet dubiū. Vt pue
ri teneant ad ieiunū: in r̄s̄tione ad. iij. arg. Nā d̄t q̄ in pueris req̄rit̄ cib; nō so
lū ad actū nutritiue: s; etiā ad actū augmētatiue p̄tur; qz de residuo nutritiue
r̄t fit augmētū. Et qz p̄tus nature in pueris nōdū p̄ualuit: nō possunt s̄l̄ mul
tū de cibo assumere: qz naturalis p̄tus illud p̄uere nō possit: z t̄do indigene
freq̄nti cibi sumptiōe: z p̄ter hoc eis nō cōpetit ieiunū dum sūt in augmēto.
Tēpus em̄ augmēti fm̄ p̄m est vsq; ad finē tertij septēnij vt in plurib; qz res
naturales nō currāt semper eodē modo: sed vt freq̄nter. Et ideo ante hoc t̄ps
nō artant pueri ad oīa ieiunia ecclie fuāda. Sed qz q̄nto ad terminū p̄dictū
appropinquāt: t̄āto p̄tus nature magis roborat̄ z augmētū corp̄is tardius p̄
cedit: cū in p̄m̄is quinq; annis pueniat puer ad medietatem totū augmēti vt
p̄hs d̄t. T̄do fm̄ q̄ magis appropinquāt ad p̄dictū terminū sunt eis magis ie
iunia cōmēsurāda. hec Tho. Hinc hiero. ad athletā de institutiōe paulē filie
sue: eplā incipit. Br̄s ap̄ls Paul⁹ scribēs ad Cor. d̄t sic. Displicet mihi ma
xime in teneris etatib; longa z imoderata ieiunia. Exp̄imento didici asellū in
uia cum lassus fuerit diuerticula q̄rere. hec Hiero. Excusant etiā a ieiunio
mulieres p̄gnātes z lactātes q̄ tā sibi q̄ filio puulo diligētī cura p̄uidere tenen
tur. S̄l̄r infirmi nō obligant ad ieiunū: sed nō oīs infirmī excusant a ieiunū
nō: s; t̄m̄ illa q̄ tollit appetitū comedēdi. Etiā pauperes fm̄ Tho. z Durandū
in. iij. sen. di. xv. q̄ simul h̄re nō possunt hora comestiōis cōpetentē refectionē:
sicut frequēter egenis p̄tingit q̄ frustatim elemosynas q̄rūt nō tenent ad ieiunū.
Vel etiā q̄ ex p̄cedētī necessitate t̄m̄ debilitati sunt q̄ ieiunū sufferre nō
possunt. Itinerātes q̄ z laborātes excusant a ieiunio. S; intellige sane h̄
Tho. in. iij. sentē. di. xv. z in. ij. q. c. lxxij. ar. iij. Nā d̄t q̄ si pegrinatio z opis
labor cōmode differri possit aut diminut absq; d̄rimēto corporalis salutis z
exterioris status q̄ requirit̄ ad cōseruationē corporalis vl̄ sp̄ualis vite nō sunt p̄
pter hoc ieiunia ecclie p̄termittēda. Si autē imminet necessitas: statim pere
grinādī z magnas d̄reas factēdi: vel etiā multū laborādī: vel p̄ter p̄seruatiō
nē vite corporalis: vel p̄t̄ aliq̄d necessariū ad vitā sp̄ualē. z simul cū hoc nō possūt
ecclie ieiunia obseruari nō obligat hō ad ieiunandū: qz nō videt̄ fuisse int̄ctio ec
clesie statuētis ieiunia: vt p̄ hec impediret altas p̄ias z magis necessarias cau
sas. Hec Tho. Durandus p̄o in. iij. sentē. di. xv. q. ij. d̄t. q̄ pegrinātes si assu
munt volūtate pegrinatiōnē nullo modo licet frāgere ieiunū. Quādo autē
imponit̄ a cōfessore capiendū est t̄ps vt expleat̄ absq; ieiunij fractiōe. Et si iei
unū infra t̄ps pegrinatiōis occurrat tēperādus est labor vt ieiunū obseruet̄:
qz nō videt̄ sufficiens rō trāsgredēdi p̄ceptū ecclie p̄t̄ illud quod volūtate assu
mit̄: vel a simplici sacerdote imponit̄. Hec Durandus. Excusant etiā senes
z antiqui q̄ grauati sento sufficiens refectionē sumere nō possunt. Nec est de
terminata etas vsq; ad quos annos: quis teneat ad ieiunū. T̄do si sunt fortes
ad tolerandū ieiunū nō excusant̄. Plura alia occurrerēt ad explicandū sup̄ h̄
precepto q̄ breuitatis causa relinquunt̄.

De tertio p̄cepto ecclie.

Ertiū p̄ceptū ecclie est de auditiōe missē dieb; d̄nicis z festiuis. Qui er
go sine causa rōabili nō audit missam integā dieb; festiuis q̄ sunt d̄ p̄
cepto ecclie: vel ex p̄ceptu. Aut negligētia: aut ex leuitate eūdi ad vena
tiōes: aut ad p̄iuita vl̄ alias recreatiōes: siue ex cupiditate lucrādī: aut ex igno
rātia crassa: peccat mortāl̄ toties q̄tiens d̄missit. Vñ de p̄se. dist. j. missas. d̄z

fic. *D*iffas die dñica secularibz totas audire spēalt ordie pēpim? ita vr ante bñdictionē sacerdotz egredi ppls nō psumat: q̄ si fecerint ab ep̄o publice p̄fun-
dant. *H*ec ibi. Plura occurrerēt ad discutendū sup̄ isto textu. Sed oibz di-
missis tal mouet dubitatio: *U*tr̄ istud p̄ceptū ecclie de auditiōe misse intelli-
gat nō solū de die dñico: s̄ etiā de alijs diebz festiuis. Et videt q̄ nō: q̄ i textu
allegato d̄: tñ de die dñico. *H*ic sub breuibz q̄ p̄ceptū istud est gñale nō soluz
ad diē dñicā: s̄ ad oīa alia festa q̄ sūt de p̄cepto. *N*ā vbi est eadē rō: tbi est idē
ius: q̄ de s̄ibz idē est iudiciū. *R*ō aut̄ q̄re fuit statutū ab ecclia de auditiōe
misse: videt fuisse ista: vt. s̄ in hoc modico tpe hō dirigit seipm ad deū z vacet
diuinis. Sed alia de causa fuerūt addita: alia festa ad dies dñicos sub p̄cepto
nisi vr vacet rebz diuinis: ergo videt q̄ istud p̄ceptū de auditiōe misse debeat
extendi ad alia festa.

De quarto precepto ecclesie.

*Q*uartū p̄ceptū ecclie est de sacramēto p̄fessionis. *N*ā p̄cipit ecclia vt q̄li
q̄ ber postq̄ venerit ad annos discretiōis saltē sel̄ in anno p̄fiteat̄ pctā sua
pp̄rio sacerdoti. *D*icit̄ aut̄ pp̄rius sacerdos q̄cūqz h̄z potestātē absolnēdi
ordinariā vel delegatā: siue sit cōis siue singularis. *S*i q̄s ḡ nō p̄fiteat̄ semel in
anno habēs annos discretiōis peccat mortalit̄ si q̄s ex negligētia hoc faciat: se-
cus si ex impotētia. *U*el q̄ nō habeat coplā p̄fessoris: vl̄ q̄ est excōicatus: nec
p̄ eū stat qn querat z pcuret absolutiōe. *U*el q̄ differt aliq̄bz diebz de cōsilio
sacerdotis. *N*ō pōt aut̄ sacerdos deobligare aliq̄m ab hoc p̄cepto: nec etiā ep̄s
sed solus papa q̄ntū ad semel in anno. *N*ec etiā eū q̄ nō habet nisi venialia: q̄
uis aliq̄ dicat̄ talē nō tenet: q̄ p̄ceptū istud intelligit̄ de eo q̄ habet mortalia.
*T*ert̄ tñ est dicere *f*in *T*ho. in. iij. sen. di. xvij. vbi querit̄ vtr̄ oēs ad p̄fessio-
nē reneant: q̄ si loquamur ex vi sacramēti nō tenet aliq̄s venialia p̄fiteri: s̄ ex
institutiōe ecclie quādo nō habet alia que p̄fiteat̄: vt obediat̄ p̄cepto ecclie re-
net̄. *N*ā z si cōsci? sibi nō sit de mortali: nō tamē est securus. *I*stud p̄ceptū p̄z
extra de pe. z re. ois vtriusqz: vtr̄ sic. *D*is vtriusqz sexus fidelis postq̄ ad an-
nos discretiōis puenerit omīa sua solus pctā saltē semel in anno fidelit̄ cōfite-
atur pp̄rio sacerdoti z inunctā sibi p̄niam pp̄rijs viribz studeat adimplere: sus-
cipiēs reuerent̄ ad mīn? in pascha eucharistie sacramentū nisi forte de pp̄rij sa-
cerdotis p̄sillo ob aliq̄m rōnabilē causam ad tēpus ab hmōl p̄ceptiōe duxe-
rit abstinentiū. *A*liq̄n z viuens ab ingressu ecclie arceatur z mortens ch̄tia-
na careat sepultura. *E*t subdit q̄ hoc statutū debeat in ecclia frequēter publi-
carti. *N*e q̄s ex ignorātie cecitate vel amē excusatiōis assumat. *H*ec ibi. *S*u-
per hoc textu plura oporteret explicare. Sed oibz p̄termittis. *Q*uerit̄ q̄s dicat̄
annus discretiōis in quo q̄s tenet̄ p̄fiteri ex p̄cepto ecclesie: *R*espondeo sub
breuibz: q̄ longa cōcertatio fit inter doctores ad assignandū quis sit annus
discretiōis. *Q*uidā em̄ dicunt q̄ annus discretiōis dicit̄ quando quis est
dolcapax. puer autē dicit̄ dolcapax quādo habet vsum ratiōis et cognoscit
peccatū. *A*lij p̄o dicūt q̄ tempus p̄ximū pubertati est tempus discretiōis.
*C*ū em̄ discretio dicat̄ a discerno discernis: oportet q̄ annus discretiōis dica-
tur ille in quo homo scit discernere inter bonum z malum. *H*oc aut̄ fit quan-
do ratio in homine cōualecet z est proximus pubertati. *S*unt alij qui dicūt
q̄ puer dicat̄ dolcapax vel deprehendit̄ habere vsum ratiōis p̄ quedā signa
exteriora: puta ex gestu vel ex verbis: p̄ceptue quādo dat ordinatas responsio-
nes. *N*ōnulli dicunt q̄ ann? discretiōis in puero quo ad cōtrahendū mari-
montum vel ingressum religīōis intelligitur annus. xiiij. completus. *I*n fe-
mīna vero duodecimus. *A*nnus vero discretiōis quo quis ad confessiōnē ob-
ligatur vr̄ aliq̄s dicunt est annus immediate post septennū. scilicet octauus.

*Q*uis est
pp̄rius sa-
cerdos.
*Q*uerit̄
tur ad cō-
fessionē
sel̄ i anno

*Q*uis di-
cat̄ ann?
discretiō-
is.

De preceptis

Sed hoc videtur falsum: quia certum est quod ante usum rationis nullus peccare potest: et per rationem non tenet ad confessionem: sed in octavo anno puer non habet usum rationis: ut experientia docet: ergo non tenet ad confessionem: nec ille annus dicitur discretio. Si opponatur de puero quinquaginta annorum: quod teste Grego. in. liij. li. dialogo. propter peccatum blasphemie damnatus est. Ad hoc dicitur potest quod in illo puero sic damnato fuit acceleratus usus rationis: propter eodem cursum: quia certum est quod blasphemia non fuisset sibi imputata ad peccatum: nisi habuisset usum rationis. Quapropter illa que a communi iure exorbitant non sunt trahenda in consequentiam: quia nec una hirundo facit verum. Ideo affirmare quod pueri tenent immediate post septimum ad istud preceptum suandum sub pena peccati mortalis temerarium est et periculosum. Dicamur ergo quod annus discretio nis non potest precise assignari: quia in quibusdam acceleratur: in quibusdam vero magis retardatur propter diversas puerorum complexiones. Idcirco tutius est inducere pueros non solum in octavo anno: sed in quinquennio et septennio ad sacram confessionem et ad alia precepta christianae religionis: quibus non habeant usum rationis: nec ad illa teneant. Hinc dicit Hieronymus ad Demetriadem virginem: in epistola que incipit. Si summo ingenio dicitur sic. Optimi sunt ad instructionem mox primi quinquaginta anni: habent enim in se lentum quiddam et molle et quod facile formatur: quod autem in arbitrium voluntatis trahitur: et in certis nature rebus citius assuecit omne quod tenetur est. Nouellas adhuc et vix firmas radicis arbutulas dum ad omnem ductum sequaces sunt in qualibet parte flexi: facile est: que natura plerumque curuata cito ad arbitrium tollentis corriguntur. Tenera et adhuc prime etatis aialia sine labore domari solent: quanto citius a vagandi libertate desuera sunt: tanto facilius vel colla iugo vel frenis ora insuescunt. Ipsi quoque litterarum studia reueris melius inserunt ingenijs. Idcirco penitus inherere sensibus solet quod prius sederit in mente. Hoc idem plurimum etiam in bene viuendi ratione valet dum adhuc mobilis est etas et animus ductibilis: exercenda boni consuetudo: et iugis meditatione firmata est. Occupandum est optimis rebus ingenium: et sancte conuersationis usus altius inserendus est. Hec Hieronymus.

De quinto precepto ecclesie.

Primum preceptum ecclesie est de sacra comunione sumenda semel in anno in die pasche postquam venerit quis ad annos discretio nis: ut dicitur Dece. superius allegata. extra de pe. et remis. His viris quoque sexus. Quicumque ergo non suscipit reuerent corpus christi semel in anno habens annos discretio nis peccat mortaliter. et viuet ab ingressu ecclesie arceat: et mortis christianae careat sepultura: ut dicitur in eodem ca. Secus si ex causa rationabili de consilio sacerdotis ab huius precepto ne abstineret. Hic nota quod licet parti precepto quilibet obligetur ad sacram comunione semel in anno: sicut ad confessionem: ut patet per dictam dece. Non tamen eodem tempore quo pueri inducuntur ad confessionem sunt inducendi ad susceptionem tanti sacramenti: quia teste Augu. in lib. confessio. Corpus christi cibus est grandis. Pueri autem nondum sunt grandes in fide: ergo non debet eis dari corpus christi. Est autem tempus idoneum ad deuote comunicandum circa undecimum vel duodecimum annum si appareant signa deuotionis: et sciatur discernere panem materiale a sacramentali. Unde sanctus Thomas in. liij. li. sen. di. ix. ubi queritur. Utrum pueris sit dandum corpus christi: dicit sic. Pueris caretibus usu rationis qui non possunt distinguere inter cibum spirituale et corpale non debet eucharistia dari: quibus quidam greci contrarium teneant: irrationabiliter autem: quia ad eucharistie susceptionem exigit actualis deuotio quam tales pueri habere non possunt. Pueris autem iam incipientibus habere discretio nem etiam ante perfectam etatem: puta cum sint decem vel undecim annorum: aut circa hoc tempus potest dari: si in eis signa discretio nis appareant et deuotionis. Hec Thomas. Sed queritur verum ille satisfaciatur huic precepto qui comuniceat feria quinta in cena domini vel in sabbato sancto: vel alia die infra annum. Pro responsione nota quod dicitur Antoninus archiepiscopus Florentinus

einus ordinis p̄dicatoꝝ: q̄ fuit vir tā in diuinis scripturis q̄ secularib; litteris
 eruditissim⁹: tam vtra q̄ opinione famosissim⁹ ac scitissimus canonicus summ⁹
 nec nō dubioꝝ acutissim⁹ interpret. Hic sup dicta questioe cū mltā in diuersis
 locis summe sue dixerit. Tandē in q̄stioib; ad fratrem Dñicū de cathalonia sic
 resoluit hūc casum dicens. Cū istud p̄ceptū ecclie determinet diē scz pascheidē ē
 dñice resurrectionis fm doctores solēnes theologos z canonicas sup illō. Dis
 vtriusq; de pe. z re. anticipare nō licet: nec etiā plōgare tēpus: nisi de cōsilio
 p̄fessoris p̄ aliq̄s dies vel hebdomadā cōmunio differat. Ulex qz illi tres dies
 q̄ ad officia suū p̄ vno cōputant nō facerē vim nec cōdemnare q̄. ij. vel. iij. feria
 post diē resurrectionis cōmunionē ip̄am reciperet. Simpliciter etiā q̄ z doctrina
 suoz p̄latoꝝ vel p̄dicatoꝝ vel cōfessoꝝ q̄ periti in hoc estimant. In cena dñi vel
 sabbato sc̄to vel in parascene hoc facerēt nō cōdemnare de mortali: q̄uis m̄s
 hi displiceat talis opinio. Et m̄to magis hoc in p̄lis seminare psuaderē. Irū
 z p̄dicare q̄ ad fīda. Audul tū a fidedignis dñm Eugentiū nō facere difficul
 tatē sup hīs q̄stus. Etiā in anticipādo infra hebdomadā sanctā sumēdo. Et
 sic facili⁹ pōt in hoc trāsiri: cū fm iura ei⁹ sit interpretari cui⁹ est cōdere: z m̄to
 magis disp̄sare. Nec Archieps. Sed q̄ aliq̄ vel alique ante diē resurrecti
 onis dñi recipiāt sacra cōmunionē: vt q̄si liberi⁹ liceat eis vacare ornatib;: tri
 pudis: ludis: pompis: lasciujs in festo resurrectionis. hoc est cōtra intentionē
 ecclie q̄ vult fideles suos illa die p̄ ceteris vacare deuotioni. Dies aut̄ p̄ceden
 tes festū resurrectionis sunt magis inductus ad deuotionē ex ipsis officijs que
 maxime requirit in accessu ad sacramentū.

De sexto precepto ecclie.

s Extū p̄ceptū ecclie est de solutioe decimar. Noie aut̄ decime intelligit Nota de
 decima pars oim fructuū q̄s quis recolligit in terris suis: de qb; p̄cipit decimis.
 Leuit. xxvij. ca. sic. Dies decime terre siue de pomis arbor: siue de fru
 gibus: dñi sunt z illi sacrificant. Ideo sc̄tus Tho. in. ij. q. lxxxvij. ar. j. dicit q̄ de
 cime in veteri lege dabant ad sustentationē ministroy dei. Uñ Balach. iij. c.
 dr. Inferte oim decimā in horreū meū vt sit cib; i domo mea: z p̄bate me sup
 hoc dr dñs. Nā ratio naturalis dicit vt illis q̄ diuino cultui ministrabāt p̄ to
 tius p̄li salute: ip̄e plus necessaria victus ministraret: sicut z his q̄ cōi vtilita
 ti iuigilāt. s. p̄ncipib; z militib;: z alijs hmōi stipēdia vict⁹ debeant a p̄lo. Uñ
 z apls hoc approbat. j. ad Cor. ix. c. p̄ humanas p̄suetudies dicens. Quis milit
 ear suis stipēdys vnq; Quis plātar vineā z d̄ fructu ei⁹ nō edit. Quis pascit
 gregē z de lacte gregis nō māducat: Et infra Paul⁹ subiūgit. Nescitis qm̄ q̄
 in sacrario operant q̄ de sacrario sunt edūt: Et q̄ altario deseruūt/ cū altario In noua
 participāt. Hec Paul⁹. Et Luc. x. ca. Dign⁹ est oparius mercede sua. Idcir lege decie
 co determinato decime pars soluede tpe noue legis instituta est auctoritate ecclie
 clesse: qz vt dr s. Tho. in. ij. q̄dlibet. ar. viij. In toto corpe noui testamēti nō ap̄ ab ecclia
 parer aliqd p̄ceptū datū de decimis soluēdis. in doctrina dico euāgelica z apli
 ca. Qd̄ em̄ dr Dat. xxij. de solutione decimar: hec oportuit facere z illa non
 omittere. Et qd̄ dicit phariseus Lu. xviij. ca. Decimas vo oim q̄ possideo: ma
 gis vident ad statū veteris testamēti p̄tinere q̄ obseruātie noui testamēti for
 mā imponere. Rō aut̄ hui⁹ institutiois facte ab ecclia assignat a sc̄to Tho. in
 ij. q. z ar. vbi sup̄ sic. Nā p̄ls noue legis nō min⁹ debet exhibere m̄stris no
 ui testamēti q̄ p̄ls veteris testamēti cōferret m̄stris veteris legis. Cū tamen
 p̄ls noue legis ad maiora obliget: fm illud Dat. v. ca. Nisi abundauerit iu
 sticia vestra plus q̄ scribay z phariseoy nō intrabitis in regnū celoy. Etiā cū
 nobiles sint ministri noui testamēti ac maioris dignitatis q̄ ministri vere
 ris testamēti: vt probat Apostolus. ij. ad Corinth. iij. Ideo ad solutionē decim
 m

De preceptis

matū tenent homines: partim quidem ex iure naturali: partim etiam ex insti-
tutione ecclesie: que tamen pensatis oportunitatibus temporum et personarum posset aliam
partem determinare soluendam. Et ideo non magis pro decimas quam pro alio modo
tenentur homines sustentare ministros ecclesie. Sed quæritur Terrū illi excu-
sentur a peccato qui non dant decimas rerum: aut quia non est consuetum in tali
loco: aut quia datur modica pars: puta centesima etiam modo. vel de frumento: vel
vino: Pro responsione nota quod solet dari talis distinctio de decimis. Nam que
dam sunt personales: quedam prediales: quedam mixte. Decime personales sunt
que debentur ex negotiatione et artificio seu scientia: id est ex lucro adquisito
per scientiam: ut per lecturas: aduocationes: consultationes: et huiusmodi. **Di-**
lita: officio regiminis: per venationes: piscationes: et huiusmodi. Decima predia-
lis est que puenit ex ipsis prediis. Debent autem dari indistincte a possidente pre-
dia: siue iuste siue iniuste possideat: et non solum si possideant predia a catholico:
sed etiam heretico/ iudeo/ vel pagano. Decima mixta est que de agnis et alijs fe-
ribus animalium puenit que sunt in pascuis: partim enim ista decima prouenit a
prediis ubi pascunt animalia/ et sic sunt prediales: partim a custodia personarum
et sic sunt personales: propterea dicuntur mixte. De istis decimis varia dicuntur
a doctoribus: et multa ac diuersa hinc inde ventilantur. Nam sunt qui dicunt
quod consuetudo non soluendi decimas non excusat a peccato mortali: quia cum deci-
me sint de iure diuino/ nulla consuetudo potest tollere ius diuinum. Ideo teste
Augustino: decime ex debito requiruntur: et qui eas dare noluerint/ res alienas
inuadunt. Hoc tamen intelligendum est si requirunt. Alij autem dicunt quod verum est
quod consuetudo non potest tollere ius diuinum. Sed solutio decime hoc modo non
est de iure diuino proprie: sed bene est de iure diuino sustentatio ministrorum eccle-
sie a populo qui potest fieri per redditus beneficiorum: et per oblationes: et per elemosy-
nas. Propterea si vis latius hanc materiam discutere/ vide in summis quod di-
caunt doctores. Ego autem hic breuiter me resoluo cum sancto Thoma qui in. ij. q. q.
lxxvij. ar. j. in responsione ad quintum argumentum: dicit sic. Laudabiliter mi-
nistri ecclesie decimas ecclesie non requirunt ubi sine scandalo requiri non possent. pro-
pter dissuetudinem/ vel propter aliquam aliam causam. Nec tamen sunt in statu
damnationis qui non soluant in locis illis in quibus ecclesia non petit: nisi forte pro-
pter obstinationem animi habentes voluntatem non soluendi/ etiam si ab eis pete-
rentur. Hec Thomas. Notanda sunt etiam aurea verba sancti Thome in
ij. q. d. libe. ar. viij. Ubi mouet dubium Terrū propter consuetudinem aliqui de obli-
gantur a iure reddendi decimas: ubi post multa subiungit: sic dicens. Nulla
consuetudo contraria soluit hominem ab obligatione reddendi decimas: quia hec
obligatio fundatur super ius diuinum et supra ius naturale. Unde semper tene-
tur homines reddere decimas si ecclesia exigat/ etiam contraria consuetudine non ob-
stante. Et in terris in quibus est consuetudo quod decime soluantur: ipsa consuetudo
quasi expostulat decimas: unde peccaret qui non redderet: sed in terris in quibus
non est consuetudo communis quod decime dentur: et ecclesia non petit: videtur ecclesia
remittere dum simulat. Et ideo homines in terris illis non peccant decimas non
dando. Durum enim esset dicere quod omnes homines Italie et orientalium partium
damnarentur qui decimas non soluant. Et huiusmodi argu. possumus ab Aplo accipere
cum deberent necessaria victus ab his quibus predicabat: tamen non accipere
bar: nec tamen peccabant qui ei non dabant. Alioquin male cum eis egisset non acci-
pendo: preterea cum ipse dicit Act. xx. c. Non enim subterfugit qui minus annuntiare
vobis omne consilium dei. Et ideo Aplos non exagebat quod sibi debebat ne daret aliqd
eos qui ex illis decimas exigeret/ in quibus non est consuetudo dari. si probabiliter crederet quod ex
hoc scandalum nasceret. Hec Tho. Et in responsione ad arg. i. prarali. id est sic:

Contra eos qui ex illis decimas exigeret/ in quibus non est consuetudo dari. si probabiliter crederet quod ex hoc scandalum nasceret. Hec Tho. Et in responsione ad arg. i. prarali. id est sic:

dicit: Dilites q̄ accipiūt decimas in aliquibz terris: nō habēt ius accipiēdi decimas. hoc em̄ ius spūale est debetū ministris dei. Quā nō cadit in latā psonaz: sed res ille tēporales q̄ a iure exigunt̄ ex cōcessiōe ecclie date sunt aliquibz mlt̄ t̄ibz ppter aliqua seruitia q̄ fecerint ecclie. sicut z ecclia pōt remittere ipos fructus q̄ debent̄ p decima. Nō tamē remittit ius exigēdi decimas nec tollit debetū reddēdi. Hec de decimis dicta sufficiāt.

De septimo p̄cepto ecclie del.

Optimū p̄ceptū ecclie est de eustratiōe excōicatorū. vt p̄z. xj. q. iij. Cū ex cōicatio. z ca. q̄ cōicauerit. Nā participare cū excōicatis maior̄ excōicatiōe in diuinis scient̄ est mortale. Etā p̄icipādo in loq̄la / in mēsa / in salutatōe / z in alijs hmōi / q̄ fieret in p̄ceptū ecclie / vel post p̄hibitionē p̄lat̄ / r̄os / sp̄ealr sup h̄ factā fm̄ Tho. z alios doct. catholicos. Nota t̄m q̄ h̄ decretū fuit modificatū: teste dño archiepo. s. q̄ nō tenent̄ fideles excōicatos vitare etiā in diuinis: nisi postq̄ fuerint publice denunciati. Vel ppter publicā manuū in / sectionē in psonā eccliaficā / nec solū ex p̄cepto ecclie tenemur vitare excōicatos: s̄z tenemur abstinere ab oī actu q̄ p̄hibet sub pena excōicatiōis: z perma / x̄ime late sententiē. Nā cōtrariū faciēdo est pctm̄ mortale / siue sit lata a iure vniuersali / siue synodali / siue ab homine / etiā si illud de se nō esset peccatum: pura ingredi monasteriū monialium / non mala intentiōe: sed ad videndum lo cum monasterij de se nullū est pctm̄. Sed si lata est sententiā excōicatiōis: q̄ in / gredientes: extra casuz necessitatē ingrediēs peccat mortali: z h̄ nisi excuset cū / ignorātia iuris illius z habeat iustam cām ignorātie: z nisi sententiā iniuste fer / ret ab homine. Nam etiā si liger talis sententiā / nō tamē conscientia in cōspectu / eterni iudicis nisi p̄tēneret: vt d̄t dñs archieps. Circa istud p̄ceptū de eustra / tione excōicatorū: sunt notāda p̄ba anrea sancti Tho. in. iij. lib. sent. dist. x. vij. vbi q̄rit: Vt liceat excōicāto cōicāre in pure corpallibus. Dicit em̄ q̄ duplex est excōmunicatio: Una est minor̄ q̄ sepat t̄m a p̄icipatione sacramentoz / sed nō a cōione fidelium: z s̄o tali excōicāto licet cōmunicare: sed non licet ei sacra / menta cōferre. Alia est maior̄ excōicatio: z hec sepat hominē a sacramētis ec / clie z a cōmuntione fidelium: z ideo excōmunicato tali excōmunicatiōe cōmunt / care nō licet: Sed qz ecclia excōmunicatiōe ad modelā: z non ad interitum in / ducit excipiunt̄ ab hac generalitate quedā in quibz cōmunicare licet: scilicet in / his q̄ p̄tinet ad salutē: quia de talibus homo cum excōicāto loqui potest: z etiā / alia verba interserere: vt facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiunt̄ etiam quedā p̄sone ad quas sp̄ealr p̄tinet p̄missio excōmunicati. s. / vxor / seruus / filius / rusticus / z seruicūs: sed hoc intelligendū est de filijs nō em̄ / c̄ipatis / als tenerent̄ vitare patrem. De alijs autem intelligit̄ q̄ licet excōmu / nicato cōmunicare / si ante excōmunicatiōe se ei subdiderunt / non autē si post / Quidā autē int̄elligunt ecōuerso scilicet q̄ superiores possunt licite cōmunica / re inferioribz. Alij p̄o p̄dicūt / sed ad minus in his eis cōicāre debēt: in quibus / eis sunt obligati: qz sicut inferiores obligant̄ ad obsequium superiorum: ita su / periores ad p̄videntiā inferioroz. Sūt etiā quidā casus excepti: sc̄ q̄n̄ ignora / tur excōmunicatio: z q̄n̄ aliq̄ sunt pegrini in terra excōicatoroz qui licite p̄nt ab / eis emere / vel etiā accipere elemosynā: s̄i si aliq̄s videat excōicātū in necessita / te: qz tunc ex p̄cepto charitatis tenet̄ ei p̄uidere. Et hec om̄ia h̄ versu cōtinent̄ / Utile / lex / humile / res ignorata / necesse. Ut vtile referat̄ ad p̄ba salutis: lex ad / matrimonij: humile ad subiectionem / cetera patent. Hec Thomas. Ad / clare intelligendum hāc materiam de participatiōe cū excōicatis est cōsideran / dū q̄ excōicatio minor̄ p̄cipādo cū excōicatis maior̄ excōicatiōe i casu /

Preces
ptū de ex
cōicatiōe
est modi
ficatum
z quō.

Quā lata
est iua.

Duplex
excōica
tio.

Excōica
tio ē qdā
medela a
ntmaz.

Quō p̄
his excōi
catio m̄
noz.

De preceptis

nō cōcesso. s; q̄ participat̄ cū excōmunicato minorē excōmunicatōe nō incurrit̄ alī
quā excōmunicatōe vel p̄ctm̄. Et hoc est qd̄ cōiter dicit̄ a doctorib; q̄ excōmunicatō
nō trāsit̄ in tertiā p̄sonā. Tota ergo difficultas cōsistit̄ ad cognoscendū q̄ sunt
casus in quib; hō potest̄ cōuersari cū excōmunicatis maiorē excōmunicatōe salua cō
scientia. Idcirco nota q̄ scrius Tho. in. liij. lib. sen. dist. xvij. ar. vt supra. ex
cipit̄ quinq; differētias p̄sonaz que oēs cōphendunt̄ in isto versu que ipse ibidē
dem allegat. videlz Utile: lex. humile: res ignorata: necesse. Et ideo ad maiorē
rē euidētiā post illa q̄ ipse ibidē magistraliter determinat̄ scire debes primo q̄
participat̄es cum excōmunicatis maiorē excōmunicatōe ne cōtrahāt minorē excōmunicatōe
excusant̄ respectu utilitatis. Ideo dicit̄ in versu. Utile. Hec aut̄ utilitas
est duplex. Una quidē ips̄ excōmunicat̄: vt cū q̄s loquit̄ et de his q̄ p̄tinet̄ ad abso
lutionē pcurandā vel etiā ad salutē aīe: quibus alla incident̄ interponat̄ vt ver
ba salut̄ magis p̄ficiat̄ vt dicit̄ ibidē scrius Thomas: Et ideo ad p̄dicatōnez
admittunt̄ excōmunicari. Et iā utilitas pōt cōsiderari ex pte eius q̄ p̄ticipat̄ cū ex
cōmunicato ex eo q̄ debet et aliqd̄ dare: et si nollit̄ dare p̄t̄ in iudicio cōuentri. Ali
ter excōmunicatus ex delicto cōmoduz reportaret. Potest̄ etiā talis de salute aīe
sue licite loq̄ petēdo ab eo cōsiliū si necesse fuerit: casu q̄ nō posset̄ h̄re recursum
ad aliū. Secūdo excusat̄ lex matrimoni. Id cōsequēter dicit̄ in versu. Lex. Hoc
tamē intellige cū dist̄inctōe. Nā si excōmunicatio fuerit̄ lata in altero cōiugū: ex eo
q̄ matrimoniū est̄ illicite cōtractū: tūc neuter pōt̄ cū altero p̄ticipare. Si vō ex
cōmunicatio fuerit̄ lata p̄pter aliud delictū: tūc in p̄ticipatōe q̄ ad redditōne debet̄
et vterq; excusat̄. In alijs vō mulier excusat̄ p̄ticipādo cū viro excōmunicato. Sed
vir cū sit caput̄ vxoris nō excusat̄ p̄ticipādo cū vxore excōmunicata: q̄ debet̄ eā co
gere vt faciat̄ se absoluere. Sed qd̄ dicemus si marit̄ vocaret̄ aliquē excōmunicatū
ad mēsam: nūquid vxor poterit̄ comedere cū viro suo ad mēsam illā? Sup
isto casu credūt̄ doctores q̄ nō: pōt̄ tamē in eadem domo in alia mēsa comedere.
Tertio excusat̄ hūilitas subiectōis vel seruitutis. Ideo filij q̄ sūt sub po
testate patris vel etiā mācipat̄ q̄ sunt cōmensales patri et ab eo habēt̄ necessa
ria: excusant̄ p̄ticipādo cū patre excōmunicato. Alij aut̄ filij nō excusant̄: etiā mo
nachj excusant̄ p̄ticipādo cū suo abbate excōmunicato. Et sicut̄ clericū deputat̄ ad
seruitiū pontificis sui excōmunicat̄. Partiter excusant̄ serui: ancille: rustici q̄ colunt̄
terras dñoz suoz et alij subiecti. Distingue tñ si tales ante excōmunicatōne dñi sūt
grāt obligati et tñ inceperāt̄ sūt tūc excusant̄. Si aut̄ post excōmunicatōne itraue
rūt ad seruendū etiā dist̄ingue: q̄ si ignorauerūt: et postea sciūt̄: nō tenēt̄ discede
re cū dāno suo. Si vō a p̄ncipio sciuerūt tenent̄ discedere nisi necessitas eos
cōpulsisset̄ q̄ fierēt de familia ei⁹. Mercenarij quoq; et nutrices filioz: armige
ri: milites: et vasalli excusant̄ in his in quib; sunt obligati suis supiorib;. Qui vō
fuerint̄ absoluti ab obsequio seruitutis vel fidelitatis q̄ diu eoz dñs est̄ excōmunicatus
dñt̄ ab eo abstinere. Excusant̄ etiā patres p̄ticipādo cū filijs excōmunicatis: et
sicut̄ dñi et nobiles cū seruis suis excōmunicatis: nō quidē simpliciter sicut̄ sanctū Tho.
vbi sup̄. In his tñ in quib; sunt eis obligati: q̄ sic inferiores obligant̄ ad obsequi
um supioz: ita superiores ad p̄sidentia inferioroz. Sunt alij q̄ dicūt̄ q̄ tunc est̄ di
cere q̄ nō excusant̄: q̄ tenebant̄ eos corrigere. Quarto excusat̄ ignorantia: s; si
subdit̄ in vsu Res ignorata. S; intellige de ignorantia facti: p̄babilis. Tūc aut̄
dicit̄ q̄s ignorare factū: q̄ nō cōstat̄ ei q̄ ille facit̄ tale qd̄. Puta q̄ clericū p̄bera
nt: q̄ nec ipse vidit̄. nec ē fama ita publica q̄ debeat̄ oīno credi. Nā si ab aduer
sario talia audit̄ vbi leuit̄ fama nō dicit̄ sibi de h̄ formare p̄sidentia. Si vō fama ē
publica: vel audit̄ a fidedignis q̄ aliq̄s sit publice excōmunicatus: Vel q̄ notorie
aliqd̄ fecit̄ p̄pter qd̄ incidit̄ in excōmunicatōne tūc debet̄ talē vitare tam in publico
q̄ in occulto donec fuerit̄ certificat⁹. Sed ignorantia iuris nō excusat̄ nisi illos
quibus licet̄ ius ignorare vt sunt pueri nondum docti: capaces: raceo plura alia

Excōmunicatōis p̄ticipatōe excusatio

Prima

Secūda

Tertia

Quarta

sup hac materia. Quinto excusat necessitas tã excõicari q̃ p̃icipãtis: iõ in Quinta
 sine p̃sus ponit̃ necesse. Propterea peregrini/viatores/z siles in necessitate cõ
 stituti licite p̃nt recipere ab excõicari necessaria ad vite sustentatione: vt dr Tho.
 vbi s̃. Nec est expectanda vltima necessitas: vbi gr̃a. Si excõicatus a te p̃te
 hospitiũ: nõ debes expectare donec ab oib; alijs sit expulsus. Amplius p̃t q̃s
 p̃icipare cũ excõicato in eodẽ crimine p̃pter qd̃ q̃s est excõicatus. .s. dando p̃si
 lliũ/auxiliũ/vel fauore. z talis incurrit eandẽ iniam. Et intellige p̃siliũ vel au
 xiliũ/sine q̃ nõ erat factururus. Aut p̃t q̃s cũ excõicato participare in crimine
 mortali: sed nõ in illo p̃pter qd̃ est excõmunicat̃: z p̃pter talẽ participacionẽ peccat
 quidẽ mortali: sed nõ incurrit maiorẽ excõicacionẽ: sed tantũ nõ minorẽ.
 Vel cũ excõicato p̃t q̃s participare in diuinis. .s. recipiẽdo corpus ch̃i cũ eo
 vel sacros ordines: z tũ incurrit excõmunicacionẽ minorẽ: z peccat mortali.
 In alijs aut̃ casib; nõ peccat q̃s mortali participãdo cũ excõicatis/ nisi p̃pter
 cõtempnũ p̃cepti. Sacerdos aut̃ q̃ aliquẽ excõicatuã maiorẽ excõmunicacionẽ
 recipit ad diuina officia seu eccliaistica sacra vel ad eccliaistica sepulturã: talis
 licet nõ sit irregularis peccat tamẽ mortali: z est valde p̃pinquus irregularita
 ti. Nã est ei interdicit̃ ingressus ecclie. Et si postq̃ est interdicitus ingerit se in
 diuinis in suo officio sicut p̃ius irregularis efficit̃. Nec excerp̃ta sunt a diuer
 sis hincinde signant̃ a summa Bartholomei de Pisis: z a summa dñi archi
 epi de Florentia: z a sancto Tho. Demũ p̃t q̃s participare cũ excõicatis: nõ Sexta
 qd̃ in crimine: sed in alijs actib; humane p̃uersatiõis in casu nõ cõcesso de qui
 bus scrius Tho. in. iij. li. sen. di. xvij. vbi mouet dubiũ Uerũ distinctio excõic
 catõis a quibusdã posita sit cõuentis: adducit duos p̃sus: sic. Si pro delictis tis p̃icipi
 anathema q̃s efficiat̃. Os/orare/vale/cõmunio/mesa negat̃. Qui q̃ p̃icipat pantes ex
 loquẽdo: comedẽdo/z in similib; cũ eo q̃ est excõicatus excõmunicacione malo cõicant̃.
 ri incurrit minorẽ excõicacionẽ: sed declarem̃ hos p̃sus. Primo cũ dicit̃ in Ustrandĩ
 p̃su os: intellige q̃ nullũ debet p̃icipare cũ eo q̃ est excõicatus excõicaciõẽ ma sunt excõ
 toni in osculo pacis siue in locutione: iõ familiaritas/pudor/ timor scãdali/ nõ municatĩ
 excusat participantẽ cũ excõicatis in locutione. Nec etiã licet excõicato mitte
 re litteras vel recipere/vel nũctos/nisi in casu q̃ liceret ei loq̃. Si dicit̃. Cur ech Primo
 clesia tãta seueritate vitit vt interdicit̃ fideles loq̃ cũ excõicatis: qz cuz lingua
 sit facilis z mobilis cũ difficultate retineri p̃t: Dic q̃ sc̃ta m̃r ecclia est tota
 clemẽs z misericors: ideo imitat̃ clemẽtissimũ deũ/ q̃ teste sancto Tho. in. iij.
 li. sen. di. xvij. vbi querit̃ Uerũ ecclia debeat aliquẽ excõmunicare: Plerũq̃
 flagellat̃ p̃ctõres vt eos ad viam salutis reducat. Aliq̃ p̃o subtrahit̃ bñficia
 sua vt p̃ctõr humilitatus infirmitatẽ suã recognoscat. Sic part̃ ecclia separ ex
 cõmunicatos ab actib; corporalib; legitimis: z alia bñficia spũalia ab eis subtra
 hit: vt p̃ humilitatẽ seip̃os recognoscat̃ z ad deũ redeant. Secũdo cũ d̃r i ver Secũdo
 su/orare: intellige q̃ nõ debem̃ cũ excõicatis orare/nec dicere officiũ/ nec au
 dire missam cũ eis. Et si excõmunicatus intraverit eccliam ad orandũ/ alij re
 neñt̃ extra vel p̃curare vt exeat/ si est publicatus. Sunt q̃ dicũt q̃ si excõicatus
 intrauit eccliam/ nõ causa orandĩ: sed p̃pter aliud agendũ: p̃t fidelis p̃tinuare
 orõnẽ suã. Sed q̃rit̃: an p̃ excõicatis sit orandũ: Si dic̃/ excõicatis sunt sepa
 ti ab ecclia: q̃ nõ est p̃ eis orandũ. Cõtra. Ecclia orat̃ p̃ hereticis z paganis/ q̃
 sunt extra eccliam: q̃ etiã debet orare p̃ excõicatis: q̃uis sint extra eccliaz. Re
 spõdet scrius Tho. in. iij. li. sen. di. xvij. vbi querit̃: verũ incõpetens sit diffini
 tio excõmunicacionis in respõsione ad p̃mũ argumẽtũ/ dices ita. Pro infide/
 lib; orat̃: sed ip̃i fructũ orõnis nõ p̃cipiũt/ nisi ad fidẽ cõuertant̃. Similit̃ z p̃
 excõicatis orari p̃t q̃uis nõ inf̃ orones q̃ pro mẽbris ecclie fiunt: et tamẽ fru
 ctuz orõnis nõ p̃cipiãt q̃dsu in excõicaciõẽ manẽt. Sed orat̃ vt deũ eis sp̃s
 p̃nie vt ab excõicacione soluant̃. Nec Thomas. Tertio d̃r in p̃su/vale: per Tertio

De preceptis ecclesie

quod dicitur intelligi quod non debes salutare excommunicatum: id est qui salutat aut resalutat excommunicatum: incurrat minorem excommunicationem. Sunt qui dicunt quod si aliquis assurgat vel reuertentia exhibeat alicui excommunicato aut inclinaret se salutanti: aut moueat labia dummodo nihil dicat quod non incurrat excommunicationem. Ratio huius est: quia pene molliende sunt potius quam nimis exasperande: ut dicitur de pe. dist. 1. §. pene.

Quarto

Quarto sequitur in versu: comunio. intellige quod excommunicatus non debet communicare cum alijs in sacramentis: vel non debet communicare in alijs actibus humane conversationis: et precipue in actibus legitimis. Unde non debet quod facere aliquid. Item cum excommunicatis: tenet tamen deus factus cum similibus: deducto omni alto impedimento.

Nota hic quod excommunicatio dicitur quodammodo exclusio a comunione: ideo excommunicare: id est extra comunione facere vel comunione privare. Est autem triplex comunio fidelium. Prima dicitur comunio in corpore: secundum ad exteriorem conversationem secundum actus legitimos quod attendunt in osculo: in oratione: in salutatione: et huiusmodi. Secunda dicitur comunio in corpore et spiritualis: et hec est secundum ad susceptionem sacramentorum: et precipue secundum ad corporis comunione. Tertia dicitur comunio pure spiritualis que est per dilectionem interioris charitatis: que consistit in participatione bonorum spiritualium: iuxta illud: participet me fac deus omni timore. Sic patet secundum hanc triplicem comunione: est triplex excommunicatio. Una que dicitur excommunicatio maior: que excludit hominem a predicta triplici comunione. Alia que dicitur excommunicatio minor: que prohibet participando cum excommunicatis maiori excommunicatione in casu non processu: hec excludit hominem a participatione et a comunione sacrorum. Tertia dicitur excommunicatio que infligitur a deo pro peccato mortali: et talis excommunicatio excludit charitatem: per quam

Quinta

participant bona spiritualia omni fidelium in ecclesia dei. Quinta dicitur in psalmo: mensa negat. per quod dicitur intelligi quod prohibet participatio cum excommunicatis in cibo et potu. Sed si hospitaretur sum in aliquo domo et supueniat excommunicatus et ingerat se ad mensam: tunc si talis est publice excommunicatus teneor surgere non obviare cuiuscumque scandalo. Si vero est occulte excommunicatus et non possum sine nota surgere: non teneor surgere. Etiam dato quod talis publice sit excommunicatus non teneor exire de domo: sed possum ibi hospitari. Sunt qui dicunt quod potest quis in eadem camera cum excommunicato comedere: sed non in eadem mensa. Ad maiorem tamen omnium superiorum dictorum intelligentiam: sunt diligenter notanda verba aurea sancti Thome in 4. sententiarum dist. 17. ubi mouet dubium: utrum participare cum excommunicato in casibus non processu sit peccatum mortale: ubi sic ait. Quidam dicunt quod quicumque aliquid participat excommunicato: vel cibo: vel quicumque dictorum modorum secundum quod est communicare non licet peccat mortaliter: nisi in casibus exceptis a iure: sed hoc videtur valde graue quod homo pro vno cibo leuius excommunicatum alioquin mortaliter peccat et multis excommunicatis laqueum damnationis ingereret quod in eis retorqueret: id est alijs probabiliter videtur quod non sic peccat mortaliter: sed solum quod in crimine sibi participat vel in diuis vel in preceptum ecclesie. Hec Thome. Et dicitur per quod excommunicatio minor aliquid est peccatum mortale aliquid veniale. Volo dicere: stat quod homo incurrat excommunicationem minorem: etiam non peccat mortaliter: puta quod homo participat cum excommunicato excommunicatione maiori: loquendo: salutando: orando: communicando: et comedendo. Ad enim sic participando: peccat mortaliter: dato quod excommunicationem incurrat: nisi fiat in preceptum ecclesie: ut dicit Thome ubi supra. Dicit autem ille participare ex preceptum quod ad libitum sine respectu: aut sine necessitate conuersat cum excommunicato: loquendo: comedendo et huiusmodi. Liquet etiam ex dictis quod excommunicatio est grauissima omnium penarum: ubi dicit Thome in 4. sententiarum dist. eadem ubi dicitur Thome per aliquid temporalis dano debeat quod excommunicari. Cum autem pene sint medicus

**Ecclesia
vixit excom-
municatio p
medicina**

cur prudens medicus curando morbos egritudines vixit aliquam medicamentis leuibus et suauibus: aliquam medicamentis afflictius ac mordacibus. Sic facit ecclesia in spiritualibus. Nam aliquam curat infirmitates animarum per leuia et suauia: id est per exhortationes et monitiones blandas ac suauis et per ministracionem sacramentorum. Aliquam autem curat egritudines animarum per medicinas mordaces et afflictiuas: puta per increpas-

Beneficioꝝ recognitio Fo. XCII.

partiones ac subtractiones sacramentoz pꝛuando z separādo a cōmunionē fi deliū qꝛum ad rebelles z incorrigibiles z qꝛum ad hoc vtrif ex cōmunitatōe que est grauissīma penaz. Hinc Hiero. in epla ad amicū egrorū cōsolatoria/ q̄ incipit: Quāqꝫ certissime nouerim/ dicit sic: Artis est medicīne aliquotiens ignibꝫ ac ferro curare. quid mirꝫ si dñs nostraz medicꝫ animaz turbīnibꝫ excu riat/ morbis examinet/ calamitatibꝫ purget. Fortitudinis ē nrē: q̄ si p ignes z flammaz valoz more purgari. hec Hiero. Hec de septē pꝛceptis ecclie q̄ exten dunt ad oēs fideles dicta sufficiāt. Nā sunt plura alia pꝛcepta ecclie ad diuersꝫ sos status psonaz q̄ causa breuitatis omittunt.

Qualiter rememoratio beneficiorꝫ omnipotentis dei est salubris medicina languentis ac sitientis anime. Et agitur de septem sacramentis ecclesie dei in generali.

Demum. quia nihil qd sic indignationē prouocet altissimū dei q̄ bñficia tacere diuina: iō teste Leone papa. Dagnū pñ/ culū ē hoies ēē in gꝛos deo: z p obliuionē bñficioꝝ eius nec de correptione cōpungi/ nec de remissione letari. Oꝛer q̄ gratiosum ēē ho/ minē z deuorū/ q̄ pꝛcepta grē z munera eiꝫ manere sibi desiderat ac mltiplica ri. Felix itaqꝫ q̄ dona grāz reflectit in eū in q̄ est plenitudo bonitatis z gratie. Cui si pro acceptis bñficijs gratos nos exhibemꝫ: locū in nob factmꝫ vt maio ra adhuc pꝛe mereamur. Discute q̄ diligētꝫ o anima: q̄ z q̄nta bñficia tibi cōtulit omnipotēs ac verus deꝫ. Que obsecro corda/ q̄ lingue/ q̄ voces ad agen das et gratias cōtendere poterūt. Propꝛea Chry. in. li. de cōpunctōe cordis/ ait: Si milles moriamur: etsi oēs pꝛures animi expleamꝫ nihil dñgnū gerimꝫ ad ea q̄ nos ipi pꝛcepimꝫ a deo. Clama q̄ cū dauid z dicit: Quid retribuā dño p oibꝫ q̄ retribuit mihi. Brez cogita ac tecū mente reuolue aurea pꝛba Augu. q̄ te excitant ad agēdas grās creatori tuo in lib. de spū z anima. ca. xix. vbi pul cre cōmemorat bñficia sibi a dño pꝛcessa dicens: Miser ego q̄ntū deberem dilli gere deū meū q̄ me fecit cū nō erā. me redemit cū pteram: nondū erāz ex nihilo me fecit/ nō lapidē/ nō arborē/ nō auē/ nō aliud de animalibꝫ: sed hominē voluit me esse. Dedit mihi viuere/ sentire/ discernere/ de multis pꝛcul liberauit me: q̄n errabaz reduxit me: quando ignorabā docuit me: q̄n peccabā corripuit me: q̄n contristabar consolatꝫ est me: quādo desperabā cōfortabat me: quādo cecidit erexit me: quādo stertē tenuit me: quādo sus duxit me: quādo veni suscepit me. Hec z multa alia fecit mihi deus: de quibꝫ dulce erit mihi semp loqꝫ/ semp cogitare/ semp grās agere p omnibꝫ bñficijs suis. Cum enim cunctis sit pꝛeulꝫ dens z cunctoz curā gerat z singulꝫ q̄si omnibꝫ puidēs. Ita totū ad custodiam meā occupatum video: vt si ego sup custodiā meam stabo quāsi oim oblitꝫ sse z mihi solt intendere velit. Semp se pūtem exhibet: semp se patuz offert/ si me parum inuenit. Quocunqꝫ me pꝛero: nō me deserit nisi ego pꝫ deserā: neqꝫ p his omnibꝫ qd̄ rependā habeo nisi tm̄ vt diligā. Nō em̄ melius ac decentius q̄ p dilectionē rependit pōt qd̄ p dilectionē datū est. Hec Augu. Etā Joan. Chry. ad deuote meditandū: ordinem mirabilem diuine pudentie nos excēl tat in sermone septuagesime/ q̄ incipit: Dignitas humane originis. vbi sic ait Tibi celū die lucē splēdore vestit z sol fulgoribꝫ decorat. In nocte clarissimo lune specko. z astroz fulgure vario polꝫ tpe lustrat: vt diei noctisqꝫ vlcissimū die z numerositas tempoz dignoscat: z post diurnū laborē re qes miserꝫ mortalibꝫ pbeat. Tpa alternis vicibꝫ imutant. Frondescūt silue: amenant cāpi: prata vt reserūt. Animāta cūcta diuersis vsibꝫ pꝛeata: edunt ferꝫ: parēt impio: obsequa feruāt. Scatent fontes: Amnes fluūt: Instructis terminis maria cocercentur. Gaudet post hyemē verna temperies: estatꝫ flagrātia decoquit mēses. Autū

Hō dz et se grē do
Exalta
tio nota
bil ad a
geduz g
tias deo

De septem sacramentis

nitas remulēta suas exhibet ybertates. Hyeme madidat imbribus terre. Suis institutis cūcta deseruūt: solus hō deo nō seruit. Quid si tibi vniuersa natu- ra cōstāt ediceret. Ego tibi a dño rex parere para sum: ego circa te iussa implere instituta suare: nascētia cūcta tribuere genitorū: ipertio iussa sū. Dentq; pareo ob- tēpero: et te mutāte nō mutor. Pareo inquā rebellit: obtēpero peccā: defūto cō- tēprozi. Ceterū si mihi instituta mutare: iussa puertere/necaria denegare: rerū dñs pcepisset: creatura cūcta viduata retineret: nec q̄ p̄tēnerz vltērū esset qz cō- tēprozi hō digne iteriret. Hec Chry. Pr̄ qz doctorū diu? Hiero. ad cogitan- dū imēta bñficia a dño suscepta nos puocat in epla de hoīe pfecto. Que quidē epla icēpit. Ecce itez a te scribo. Ita inquis. Recordemur q̄ mūdus ex nihilo a deo factus est et q̄ cūcta aīalia p̄ deū p̄bo opifice vocata sūt. Et itra itra sub- iūgit. Ille p̄ditōr vniuersitatū manu sua nos de limo terre facere dignatus ē: q̄ cogitatio vita est aīe. Quonā hec est p̄ma rō viuēdi: vt cui se debeat aīa nō ignozet: an aliū p̄ hūc dcepta veneret ne vite sue mysteria velut vite auctores adoret. Nec intātū elemēta miret: vt nō iudicet dīgna q̄ facta credat. cū ille mā- gis sit adorādus q̄ tā mirāda pduxit. Q̄ angusta est hec et diuina cogitatio: et q̄ vite plena ē. Q̄ tū ipz hoīez ad oē studiū p̄bitatū accēdit. Q̄ tū illi mā- testatē sui cōmendat auctoris. Eū aliū ille nihil in creatura oī se p̄ter manu dī formatū esse p̄siderat. Nō terra: nō maria: nō celū: nō dentq; sidera: tā mūda: tā pura: tā lucida hoīez solū cuiusdā limi et gūtorū et sordidiorū elemētū illa for- matū ē dextera. Cui? dextere palmū celū mēsurat in mēsurā. Cui? pugillū fre- spacia tā infinita lacētū includit. tā it fuit olīm illū fuisse. Hec Hiero. Deuor- erit Ber. ad agēdas grās dño bonoz omniū largitorū nos horrat in aurea ex- planatiōe illi psalmi. Qui hitat in adiutorio altissimi. Sermōe. iij. sic dicit. Agam grās factori nro. Bñfactori nro: remūeratori nro: imo poti? spēt nre. Ipe ei retributor: ipe retributio nra. Nec aliū iam q̄ ipm expectam? ab ipso. Pr̄mū qd nob p̄ticit nos ipi sum?. Siquidē ipe fecit nos et nō ipi nos. Parū ne tibi videt qz te fecit? Cogita q̄le te fecit. Nepe etiā fm corp? egregiā creaturā: sed fm aīam magis: vtpote ad imaginē creatorū insignē/rōnis p̄icipē: b̄titudi- nis etne capacē. Porro ambo sūt p̄ ceterū creaturū maxie admirāda: coherētē sibi incōprehēssibili artificio: inuestigabili sapia p̄ditōris. Ita qz tam magnū hoc donū est: q̄ magna res hō. Sz q̄ gratuitū putas: Planū est qz nihil ante p̄meruit q̄ penitus nihil fuit. Hec Bernardus.

Septē sacra sunt maria bñficia om̄ipotentis dei.

Sunt pariter caro corde inter maxima beneficia: om̄ia potētis dei sacramēta ecclie cōnumerāda ac deuote cogitāda. Nā ce-lestis medic? dñs iesus humanū gen? sanare cupiēs venit in hūc mūdū dū p̄ assumptionē hūane carnis: iuxta illud Esai. lxj. ca. Ad annūciā- tiā et clausis apertione. Tācē q̄ppe hūilitatis ac māuetudinis fuit dñs iesus nostraz medic? aniaz vt etiā se medicū noiare nō dedignē. Matth. ix. ca. dicit. Nō est op? valētibus medic? sz male hūitibus. Sup̄ q̄ p̄bo Raban? dicit sic. Se ipm medicū dicit q̄ miro medicādū gñe p̄tē iniquitates nras vulnerat? est: vt vuln- perōz nostrōz sanaret. Propterea Aug. ait. Magn? de celo ad nos venit me- dicus. qz magn? p̄ totū mūdū facebat egrot?. Hic q̄ celestis medic? ad curā- das morbidas egritudines hūanū gñis: spūales obrulit medelas atq; tali mo- do sanauit egrotū sic oportune p̄tebat egrotātū: et p̄tē egritudinē et occasiōē egrotādū: atq; ipius egritudinis curatiōē. Egrot? iste est hō: morbz autē est cul- pa original. Sed origo illi? culpe licet p̄ncipalit fuerit ex cōsensu rōnis: occasi- onē tamē sumpsit ex sensibus carnis. Ad hoc q̄ medicina corresponderet morbz

Celestis
medicus
celestes
o. dinat
medelas

bo oportuit qd nō tm̄ esset spūalis: s; qd aliqd haberet de sensibilib; signis: vt sic
 sensibilia fuerūt occasio aie labēdi: ita essent et occasio resurgēdi. Et ppter h
 medicina nr̄i vulner; p̄sistit in ecclesiasticis sacramētis. Sunt igit̄ sacramen
 ta noue legis medicīne q̄s instituit celestis medic⁹ q̄b; sanant egritudines ani
 maz. Hinc Isid. in. vi. li. etymo. ca. xix. dr̄ sic. Qd id sacramēta dicūt: qz sub re
 gumēto corporaliū rez p̄tus diuina secreti⁹ salutē eorundē sacramētoz opat̄.
 Un̄ z a secretis p̄tutib; v̄l sacri: sacramēta dicunt. Que ideo fructuose penes
 ecclesiā sūt: qz sc̄tus in ea manēs spūs eorundē latēter sacramētoz opat̄ effectū
 Hec Isid. Sicut ḡ hūana corpa solēt repleri mal' humorib; q̄ quidē si nō purg
 garent hoies deducere in mortē. Ita expedit h̄ie medelas purgatiuas vt sal⁹
 aniaz p̄seruet̄. Septē igit̄ sacramēta q̄si medicīne celestes p̄tutē h̄nt efficaciss
 simā ad euacuādū humores sup̄fluos a stomacho languent; anie. Que quidē i
 numero septenario instituta sunt ppter p̄fectionē nūeri septenarij. q̄ vt Hier
 ro. Ambro. Grego. Beda z Chrysostom⁹ testant: vniuersitas sp̄alitat; desi
 gnat̄ eo qd septē dieb; om̄e tēpus p̄ientis vite cōprehēdit. Et ex h̄ dat̄ intelligi
 q̄tra sit p̄tus sacramētoz: quia etiā p̄ septiformē sp̄ritū fit remissio oim̄ p̄coz
 Ideo septenari⁹ nūer⁹ teste Grego. apud sapiētes hui⁹ seculi quadā sua habet
 ratiōe p̄fect⁹. Cōueniēter igit̄ celest; medic⁹ dñs iesus septē instituit sacra
 mēta: qz septē sūt vulnera q̄bus infirmat hūanuz gen⁹. Primū vuln⁹ est origi
 nale pctm̄ q̄si fundamentū alioz criminū: p̄tra qd ordinat̄ bap̄tism⁹. Secūdū
 est pctm̄ veniale: qd app̄opriate institutū est oleū extreme vnctiōis. Tertū
 est mortale pctm̄ p̄tra qd est penitētia. Quartū est in firmitas siue difficultas
 ad bonū: p̄tra qd est p̄firmatio. Quintū est ignorātia veroz: qd est ordo: qd
 ordinat̄ dz esse doct⁹ vt alios possit instruere. Sextū est p̄cupisctia effrenis:
 p̄tra qd est matrimoniū. Septimū est affectio ad terrena z caduca cū corpore
 Inordinato qd est eucharistia vbi v̄sibilib; deū vidēdo ad iuisibilia rapi z ac
 cēdi excitamur. Vel ideo septē instituta sūt sacramēta qz disponūt nos ad se
 p̄te p̄tutes habēdas. Nā bap̄tism⁹ est sacramētū fidei: p̄firmatio sp̄i: euchar
 istia charitatis: penitētia iusticie: extrema vnctio p̄seuerātie: q̄ est fortitudinis
 cōplēmentū: ordo prudētie: matrimoniū tēperātie. Aut septē sunt sacramēta:
 qz septē sunt diuersitates hoim̄ in ecclesia dei. Prima est ineratū q̄b; ordinat̄
 bap̄tism⁹. Secūda est pugnātū q̄b; cōuenit p̄firmatio. Tertia est vires resumē
 tiū q̄b; ordinat̄ eucharistia. Quarta resurgētium: istis instituta est penitētia.
 Quinta exuentū q̄b; dat̄ extrema vnctio. Sexta ministrantū q̄b; dat̄ ordo.
 Septima nouos milites introducentū: p̄ istis institutum est matrimoniū.
 Itēz qz status iudaice legis fuit quasi tot⁹ figuralis legis gr̄e: iuxta illd̄ Pau
 li. i. ad Cor. x. ca. Hec aut̄ om̄ia in figura cōtingebāt: ideo m̄tra figuralia alle
 gare possum⁹ ad significandū eminentiā dignitat; sacramētoz eccleie dei. hinc
 Grego. in. xxxv. li. moral. c. vij. ait. Septenario nūero sc̄te eccleie vniuersitas de
 signat̄. vñ Joānes in apocal. septē ecclesijs scribit: sed p̄ eas qd aliō ḡ vniuers
 salē ecclesiā intelligi voluit. Que nimirū v̄lis eccleia vt plena septiformis gr̄e
 sp̄ritu signaret̄: Hellsē sup̄ puerū mortuū septies insp̄raste describit. Sup
 extictū populū ḡppe dñs venies q̄si septies inspirat: q̄ ei dona spūs septiformis
 gr̄e misericordit̄ tribuit. Hec Grego. Septē igit̄ sacramēta p̄figurata sūt. Pri
 mo p̄ septē lucernas ardētes q̄s posuit Aaron ex p̄cepto dei sup̄ candelabrū ca
 bernaculi. vt p̄tz Numeri. vij. ca. Spūalr̄ Aaron figurat̄ dñm̄ iesum ch̄m̄ q̄
 in tabernaculo ecclesie sue septē posuit lucernas ardētes. i. septē sacramēta: q̄
 rū virtute z merito anie fidelīū illustrant. Secūdo septē sacramēta figurant̄ per
 septē buccinas: de quib; dicit̄ Josue. vj. c. qz tulerūt septē sacerdotes ex p̄cepto
 Josue septē buccinas: quarū vsus erat in iudicio: z p̄cedebāt arcā dñi. Itēz di
 cit̄ ibidē qd die septimo diluculo cōsurgētes filij israel circūterunt vrbem Die
 m̄ s

Sacram
 ta noue
 legis sunt
 medicīne
 sanatiue.

Sacram
 ta noue
 legis dant̄
 in nūme
 ro septē
 nario z q̄
 re.

Primo.

Secūdo

Tertio.

Quarto

Septem

sacramta

sunt figu

rata.

Primo.

Secūdo

De circūstantiis aggrauātibz

richo septies. Cūq; septimo circūitu clāgerent buccinis sacerdotes: omī popu-
lo vociferāte muri ciuitatis ilico coruerūt. Ite seprē tube clāgentes efficacīa se-
Tertio prē sacramētoꝝ denotant: quozū ministri etiā septenario numero designati sūt
que omīa figuralia sūt tantū misterij dignitate. Tertio sacramēta ecclesie fi-
gurata sunt in seprē lotionibz naama: de quibz dicit. iij. Regū. iij. ca. q. Naam
man princeps milicie regis syrie si debuit mūdari a lepra oportuit vt septies
lauaret sepsuz in Iordane iuxta pceptū Helisei. Vñ heliseus dixit ei. Glade z
lauare septies in Iordane z recipiet sanitatē caro tua atq; mūdaberis. Iste na-
aman peccatorē: lepra peccatū mortale: heliseus sacerdotē quasi ministru desi-
gnat: seprē vero lotiōes seprē sacramēta denotāt: quibz criminalia pctā tollūt.
Quarto seprē describit heliseus pphera inspirasse sup puerū mortuū vt su-
scitaret illum. iij. Regū. iij. ca. sic dñs Iesus seprē inspirauit quādo seprē
sacramēta instituit. **Quinto** seprē sacramēta figurant per seprē colūnas: de
quibz dicit prouerb. ix. ca. Sapientia edificauit sibi domū et excidit colūnas se-
Quinto. prē. Hec sapientia est dñs Iesus qui edificauit sibi domū ecclesie sue in qua ere-
xit colūnas seprē: id est seprē sacramēta instituit: quibz tota ecclesia fulcitur z
Sexto roborat. Sexto seprē sacramēta figurant p seprē stellas z p seprē candelab-
bra aurea. Apo. ij. ca. **Septimo** ecclesie sacramēta denotant p seprē lamp-
Septio des ardentes: de quibz Apo. iij. ca. Seprē lampades ardētes erāt ante thronū
dei. Tacco plura figuralia sacramētoꝝ ecclesie dei: qz cū numerus septenari⁹
sit multipliciter cōsecrat⁹ in scripturis scris: ideo eius dignitas multis varijsq;
modis p omē corp⁹ diuinaz scripturaz relucet. Hec omīa de tertio gradu pec-
catōꝝ lustrare voluit: vt peccatrici ac lāguenti aīe daret occasio diligētius exam-
inādi ac discutēdi pctā operis.

Qualiter discussio pctōꝝ que est origo z fundamentū cōtritiōis debet fieri
ri integraliter q̄ ad oēs circūstantias: z p̄cipue q̄ ad circūstantias aggrauātes
z q̄ trahūt ad aliud genus. Multa quoq; notabilia valde pulcra z necessaria
de hmoi circūstantijs pctōꝝ tangunt.

Cōfessio-
res tenen-
tur scire
circum-
stantias
pctōꝝ.
Tertio in hac discussione vel examinatione peccatorū
a qua originat contritio obseruandū est vt fiat integraliter: quo ad
omnes peccatorū circūstantias. Et ideo sapientes z docti viri qui tā
sua q̄ peccata aliorū iudicant tam in cōsilijs q̄ in cōfessionibz tenen-
tur omnino scire hmoi circūstantias: z similiter cuncti peccatores qui ad verā
penitentia peruenire desiderant pro viribz debent discutere an peccata sua in
talibz circūstantijs sint obuoluta. Idcirco ad maiorē noticiam scire oportet q̄
circūstantia dicitur a circūsto circūstas. Circūstare ergo nīl aliud est q̄ circa
aliud stare. Illud autē qd circūstat nō est de essentia eius quod stat: ideo illa q̄
circūstant nos nō sunt intra nos: sed extra nos. Aliquo tamē modo actiōe sua
dicunt attingere nos: vt patet p exemplū de loco q̄ circūstat locatū. Vñ sanct⁹
Thomas in. j. q. yij. ar. j. dicit sic. Nomē circūstatiōis ab his q̄ in loco sunt de-
riuat ad actus humanos. Dicit autē in localibz aliud circūstare qd est quidē ex-
trinsecū a re: tñ attingit ipam vel appropinquat ei scdm locum. Et sō quecūq;
p̄ditiones sūt extra substantiā actus humani: z tñ attingūt aliquo mō actum
humanū circūstante dicunt. Quod autē est extra substantiā rei: ad rem spāz p-
tinens accidens eius dicit. Vñ circūstante actū humanoz accidentia eozū
dicēda sunt. Hec Thomas. Idē dicit in. j. q. xvij. ar. iij. Sunt igit ex to-
to corde rememorāde ac examināde ille circūstante que trahūt peccatum ad
aliud genus: qz p̄terunq; cōtingit in vno pctō esse multas deformitates quas
peccator tenet recognoscere. Hinc Esaias. lyij. capitulo. hortatur peccatricez
animam dicens. Dissolue colligationes impietatis: solue fasciculos deprimez

res. Intellige hic p colligationes impletat peccata mortalia: sed p fasciculos
deprimētes intelligēde sunt circūstantie aggravātes peccatū. Ideo subiungit
Esaías dicens. Et omne onus dirumpe: quasi dicat. Si pctā fuerint sic discussa
z examinata pfecto onus peccatorū dirumpit. Et ideo est diligentē considerā
dum q omnes circūstantie actuū humanorū tribus modis se habent ad actum
peccati. Primo sunt aliquę circūstantie q nec specie peccati variāt: nec pec
catum aggravant: vt puta accipere rem alienaz manu dextera vel sinistra: aut
de mane: aut de sero. Vel pcutere hominē indurū veste rubea vel alba. Nam
tales circūstantie dicunt se habere indifferentē ad peccatum: quia nullaz defor
mitatem aut inordinatōne important ad rationē. Ideo neq̄ excusant peccatū
tum: neq̄ aggravant: neq̄ mutant speciem: vt dicit sanctus Thomas in quar
to libro sententiarū. distin. xvj. vbi querit Utrum circūstantia possit trahere
peccatum in aliam specie. Secundo sunt aliquę circūstantie que nō variāt
speciem peccati: sed aggravant peccatum. Unde scrius Thomas in prima se
cunde. q. xviij. ar. xj. vbi mouet dubiū: Utrū omnis circūstantia det speciem
actui: Dicit q̄ circūstantia dat speciem boni vel mali actui moralī inquantuz
respicit specialem ordinē rationis. Contingit autē quandoq̄ q̄ circūstantia
nō respicit ordinē rationis in bono vel malo: nisi presupposita alia circūstā
tia a qua actus moralis habet speciem boni vel mali. Exemplū. Accipere alie
num cōstituit speciem furti: sed si addatur alia circūstantia: puta vt multum
vel parū quis accipiat. Hęc circūstantia nō respicit ordinē rationis in bono
vel in malo: vel nō importat aliquā deformitatē vel repugnantiam ad ratio
nem: nisi presupposita prima circūstantia: quia scilicet alienū accepit quod re
pugnat rationi. Ideo tollere alienum in magna vel parua quantitate non di
uersificat speciem peccati: nec addit speciem: sed peccatū aggra
uant. Et ideo ille qui furatur multum non facit duo peccata: sed vnum tm:
puta quia furtū est grauius. Tertio sunt aliquę circūstantie que specie pec
cati variant z aggravant siue actus humanus cui circūstantia aduenit sit bon
nus ex genere: sicut cū aliquis dat elemosinā propter laudem humanam: siue
actus sit malus ex genere: sicut cū aliquis furatur rem sacram: siue actus sit in
differens: sicut cum aliquis leuat festucam de terra in cōtempriū alicuius. Ra
tio huius assignatur a sancto Thoma in prima secunde. q. xviij. artic. x. vbi dicit
q̄ quandoq̄q̄ aliqua circūstantia respicit specialem ordinē rationis vel
pro vel contra: oportet q̄ talis circūstantia det speciem actui: vel bono vel
malo: vt in hoc exemplo patet. Nam tollere alienum habet speciem peccati ex
ratione alieni: z hoc cōstituitur in specie furti: sed si cōsideretur super hoc pro
ut furtū est factū in loco sacro. Vel quia res ablata est sacra: tunc importat ali
am deformitatē ad rationē: quia ratio ordinat nō esse iniuriam faciendā in
loco sacro vel tollere alienum de loco sacro. Et sic tollere alienum de loco sa
cro addit specialem repugnantiam ad ordinē rationis. Et ideo locus qui pri
us considerabatur vt circūstantia: nunc cōsiderat vt principalis cōditio ob
lecti rationi repugnans: vt dicit Beatus Thomas vbi supra. Similit̄ peccatū
fornicationis in hoc cōsistit q̄ homo accedit ad non suam: si autē addatur
hec circūstantia vt illa ad quam accedit sit vxor alterius: tam peccatū fornic
ationis transfertur in aliud genus peccati. scz in adulteriū: qz alienū violat tho
rum quod est grauius pctm̄ q̄ simplex fornicatio. Et sic dicēdū est de alijs ge
neribz pctōz: qz vbiq̄q̄ est alia z alia repugnātia actū ad rōnē vl̄ alia deforma
tas actū: ibi est alia spēs z maior grauitas pcti. Et dicit̄ p̄z q̄ ad discernēdū
z ad iudicādū pctā: z q̄libz vnū pctm̄ est altero graui⁹ nō sufficit considerare gen⁹
vel spēm pcti: sed expedit oino discurre circūstantias aggravātes pctm̄: vt di
cit oēs docto. catholici: signant̄ scrius Tho. in. iiij. li. sen. dist. xvj. vbi plura du:

Circūstā
tiarū tri
plex ē dif
ferentia.
Prima

Secunda

Tertia

Aggrauāres circūstantie

bia explanat sup hac materia. Et itez in. j. ij. q. vij. ar. ij. li. ij. z. liij. Hoc idē dīf-
fufe in. j. ij. q. xvij. per totum.

De circūstantijs aggrauātib; pctm̄ in spēali. Et pmo agif
de circūstantia persone.

e Xplcauimus altq̄ in gnali de circūstantijs pctōz: sed qz recte scō Tho.
sermōes morales vniuersales minus sunt viles eo q̄ actiones in par-
ticularib; sunt. Nō nūc magis in p̄ticulari de numero circūstantiaz ag-
grauantū pctā agendū est vt pctōi q̄ verā q̄rit p̄ficere p̄niam possit diligēt-
rememorare ac discutere int̄itates suas/ necnō curare morbiditas pctōz egre-
tudines: ac tandē humores v̄rulosos euomere a stomacho languētis aie: qz re-
ste Hiero. ianua p̄tutū ac fundamentū totū p̄fectiōis est p̄scie puritas ac cor-
dis mūdicia. Est ḡ p̄siderandū q̄ splendor ecclie Tho. in. iij. li. sen. di. xvj. vbi
mouet dubiū: vtrū p̄uenient enumerent circūstantie. Et itez in. j. ij. q. vij. ar. liij
assignat septē circūstantias aggrauātes pctm̄/ sic dices Tul. in sua r̄hef. assi-
gnat septē circūstantias q̄ hoc p̄su p̄tinent. Quis/ qd/ vbi/ q̄b; auxilijs/ cur/ q̄
modo/ qn̄. Cōsiderandū est em̄ in actib; humanis: q̄s fecit: q̄b; auxilijs: vel in
strumētis fecerit/ qd fecerit/ vbi fecerit/ cur fecerit/ quō fecerit/ z qn̄ fecerit.
Sed Aristo. in. li. Ethic addit aliā. s. circa qd. A Tullio cōprehēdit sub qd
Hec Tho. ḡ aut Raymū. de pena fori: natione Cathalan. ordīntis p̄re-
dicatoz q̄ decretales cōp̄lauit de mādato Gregorij noni: z p̄la alia volumina
edidit p̄clarissima/ vtr nō solū in diuinis scriptur̄s eruditissim. sed humanaz
legū ac sacroz canonū/ necnō seculariū litteraz sagacissimus int̄pres: q̄ rā in
vita q̄ in morte/ ac post mortē miracul claruit. Hic ad p̄dictū nūerū circūstā-
tiaz addidit octauā. s. q̄tēs. Et vbi sc̄us Tho. z Petr. de palude z alij in ver-
su pallegato dicūt: q̄b; auxilijs. Ipe Ray. dr. p̄ q̄s q̄tēs. Et idē rā forma p̄sūz
sic. Quis/ qd/ vbi/ p̄ q̄s/ q̄tēs/ cur/ quō/ qn̄. Iste ḡ octo circūstantie sunt diligēt
examīnāde: z p̄cipue qn̄ trahūt pctm̄ ad aliud genus. Dicūt aut̄ trahere ad aliū
genus qn̄ hnt spēalē repugnantia ad aliqd̄ p̄ceptoz diuīe leḡ. Verbi grā: furtū
rā simplex repugnat huic p̄cepto. Nō furtū facies. Si vō stat furtū in loco sa-
cro: tūc furtū rōne loci sacri h̄z repugnantia ad aliū p̄ceptū qd̄ est de veneratio-
ne sacroz: z sic addit nouā spēcē pcti: s; videam. de singul circūstantijs.

De nūe-
ro circū-
stantiaz.

De p̄ima circūstantia persone.

Digni-
tudo p̄so-
ne aggra-
uat pctm̄
z quomō

p P̄ima t̄ḡt circūstantia aggrauās pctm̄: sumit ex parte agētis p̄ncipalis
siue p̄sone peccātis: q̄ designat in p̄su pallegato: cū dr̄ q̄s. Hec circūstan-
tia fm̄ Tho. in. iij. li. sen. di. xvj. respicit magis p̄ditōes p̄sone peccātis
quātū ad p̄prietates ip̄ius q̄ substantiā p̄sone. s. cuius status: cuius dignitatis:
cuius officij: cuius potestatis: cuius virtutis: cuius scientie: cuius sapientie:
cuius ordinis: cuius etatis: cuius sexus: quia ex cōditōne p̄sone variat substā-
tia actus humani: eo q̄ aliquid competit vni persone: quod non competit alte-
ri: vt dicit beatus Thomas. Propterea in p̄ima secūde. q. lxxij. articulo. x. di-
cit sc̄us Thomas q̄ magnitudo vel excellentia persone peccantis aggrauat
peccatū: quod ex deliberatione procedit. Secus de peccato quod prouenit ex
surreptione p̄pter infirmitatē humane nature: quia tale pctm̄ minus imputat
ei qui est maior in virtute: eo q̄ minus negligit huiusmodi peccata reprimere:
q̄ tamē omnino subterfugere infirmitas humana nō sinit. Et ideo peccata ex
deliberatione p̄cedētia: tanto magis alicui imputant: quāto fuerit maior vtrū-
rute: sciētia: dignitate vel merito. Cū Isidorus in. ij. lib. de summo bono. ca.
xvij. dicit sic. Peccata q̄ incipientibus leuia sunt perfectis viris graua repū

tant. Tanto enim maius cognoscit esse peccatum quanto maior quod peccat habet. Et
 scit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorum. Et sepe quod minoribus ignoscit/
 maioribus imputat. Hec Iuliano. Et Juuenalis in satyra. viij. ait: Omnis animus
 cum tanto spectat in se crimine huius quanto quod peccat maior habet. Ratio huius est quadri-
 plex secundum Thome ibidem. Primo quod quod maiores facilius possunt resistere peccato. Puta
 quod excedit virtute/aut scientia/aut dignitate. Iohannes Lu. xij. ca. dicit: Seruus sciens vo-
 luntatem domini et non faciens/visum plagis vapulabit multis. Et. ij. Pe. ij. capitulo
 Bellus enim erat illis non cognoscere vitam iustitiae/et post agnitionem rectorum
 conuerteret ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contingit enim eis illud ve-
 ri puerbij: Canis reuersus ad vomitum: et sus lota in volutabro luti. Hec ibi.
 Propter hoc dicimus quod grauissimum fuit peccatum primi angeli quod scientia/ dignita-
 re/pulchritudine/et fortitudine/ceteros angelos superabat. Sic pariter dicimus quod
 peccatum adae fuit grauissimum: quod adam habuit omnem cognitionem possibilem natura-
 liter homini: et fuit creatus in habitibus naturalibus integris et perfectis. Iohannes scus
 Thomas in prima parte. q. xciiij. ar. ij. dicit: Sic primus homo institutus est in statu per-
 fecto/ quantum ad corpus: ut statim possit generare: ita institutus est in statu per-
 fecto/ quantum ad animam: ut statim possit alios instruere et gubernare. Non potest
 autem aliquis instruere nisi habeat scientiam: Et ideo primus homo sic institutus est a
 deo ut haberet omnem scientiam/ in quibus aptus natus est instrui. Et in responsio-
 ne ad primum argumentum dicit sic: Primus homo habuit scientiam omnium per spectus
 es a deo infusas: nec tamen scientia illa fuit alterius rationis a scientia nostra/ si-
 cut nec oculi quos ceco nato christus dedit fuerunt alterius rationis ab oculis quos
 natura produxit. Hec sanctus Thomas. Et quo patet quod Adam habuit excellen-
 tiam scientiam/ et ideo grauiter peccauit. Hinc Iuliano. in. ij. lib. de summo bono. c.
 xvij. ait: Eva peccauit ignorantia: Adae vero industria/ quod non seductus: sed scilicet
 prudens peccauit. Secundo grauiter peccat maiores propter ingratitude: **Graviter**
 quia omne bonum quo aliquis magnificatur: est dei beneficium: cuius homo fit ingratu- **peccant**
 sus peccando: Et quantum ad hoc quilibet maioritas etiam in temporalibus bonis **maiores**
 peccatum aggrauat. iuxta illud Sap. vi. cap. Potentes autem potenter tormenta pa- **propter ingratu-**
 rentur: Iohannes ratione ingratitude homo grauiter peccat in lege gratie quam in lege **tudinem**
 veteri. Et baptizatus grauiter peccat quam non baptizatus. Et clericus in sacris
 grauiter peccat in eodem genere peccati quam religiosus qui non est in sacris. Et simi- **Nota oia**
 liter fidelis adulter grauiter peccat quam infidelis: tum propter notitiam veritatis ex **diligenter**
 fide: tum etiam propter sacramenta fidei quibus est imbutus et quibus peccando con-
 tumeliam facit: ut inquit sanctus Thomas in. ij. q. x. ar. ij. in responsione ad
 tertium argumentum. Iterum sanctus Thomas in. j. q. cxvj. ar. ij. in respo-
 sione ad secundum argumentum dicit sic: Si quis post acceptam gratiam noui tes-
 tamenti peccauerit/ maior pena est dignus tantum maioribus beneficiis in quibus
 eius et auxilio sibi dato non utens. Sed questio animam pullat. Diceret aliquis:
 Si plus puniatur peccator christianus quam infidelis: videtur quod melius esset ut omnes
 essent infideles: Huius questionis respondet sanctus Thomas in commento au-
 reo super epistolam ad Hebraeos ca. x. lectione. ij. vbi dicit: Aliiter possumus loqui
 de illis qui fidem contemunt: quia isti proprie sunt contemptores. Et aliter de illis
 qui ex ignorantia fidem annunciatam non tenent: quia talibus peccatum infidelita-
 tis non imputatur: Sed ille qui fidem annunciatam contemnit grauiter puni-
 tur: quia peccatum infidelitatis maximum est. Si ergo comparemus iudeum et chris-
 tianum qui non contemnit et vterque sit adulter tunc grauiter puniatur christianus
 quam iudeus: quia non solum pro adulterio: sed etiam quia magis ingratus est. Hec
 Thomas. Tertio grauatur peccatum propter speciale repugnantiam actus pecca-
 ti ad magnitudinem persone: sicut si princeps iustitiam violat qui ponitur custos
 iustitiae. Et si sacerdos fornicetur qui castitatem vovit. Contra similes ait Paulus

De circūstantiis aggrauātibz

ad Rom. ij. c. Qui ḡ aliū doces teipm nō doces: Qui p̄dcas nō furandū furaris: Qui dicit nō mechandū mecharris: Qui abominatis idola sacrilegū facis: Qui in lege gloriaris p̄ preuaricationē legis deum in honoras: Nomē em̄ dei p̄ vos blasphemaf̄ inf̄ gentes. hec Paulus. Que verba s̄m Thomam in cōmento aureo sup̄ epla ad Rom. iij. c. lectōe. iij. p̄nt legi interrogatiue quasi cū q̄dam indignatiōe. Vel remissiuē q̄si asserendo similitū mactam. Etiaz Esa. j. c. atr: Principes tui infideles socij furū. Om̄es diligūt munera sequunt̄ retr̄butiones: pupillo nō iudicant z cā vidue nō ingredit̄ ad illos. Itēz Esate. iij. ca. d̄ sic: Dominatores ppl̄i mei inique agūt. q̄ me dicit dñs: z iugit̄ tota die noī me meū blasphemaf̄: Propt̄ hoc sciet̄ ppl̄s me⁹ nomē meū in die illa: qz ego ipe uaf̄ p̄pter q̄ loquebar: ecce adsum. Hec ibi. Quarto grauaf̄ pctm̄ p̄pter exemplum siue scandalū scandalū: quia vt inq̄t Greg. In exemplum uehemēter culpa extendit̄ q̄ p̄ reuerētia gradus pctōz honoraf̄. Ad plurimū etiam noticiam pueniūt peccata maiorū z magis hoies ea indigne ferunt: iō si vīr vel mulier nobilit̄ aliquā turpitudinē faceret magis ignominiosum esset pctm̄ q̄ si illud faceret rustic⁹. Propt̄ea d̄t s. Thomas in. ij. q. cxxxvij. ar. x. q. pctm̄ religiosi grauius ē pctō secularis tr̄sp̄r: scz rōne voti: ratiōe cōtemptus: z ratiōe scādali. Si p̄o religiosus nō ex cōtemptu: sed ex infirmitate vel ignorantia aliq̄d pctm̄ qd̄ nō est contra votum sue professionis committit̄ absq̄ scandalo/puta in occulto: leuis peccat̄ eodem genere pcti q̄ secularis: qz pctm̄ eius si sit leue quasi absorbetur ex mltis operibz bonis que facit. Si p̄o sit mortale facili⁹ ab eo resurgit. Et iō nota s̄m Thomā ubi s̄. in responsiōe ad tertiuū argumētū: q̄ si religiosi ad hoc pueniant vt ex cōtemptu peccent: efficiunt pessimū z maxime incorrigibiles. In Augustinus ad plebē hipponēsem ait: Ex quo deo seruire cepti: quō difficile sum expertus meliores q̄ qui in monasterijs p̄fecerunt. Ira nō sum expertus pctiores q̄ q̄ in monasterijs deliquerunt. Et sic etiā intelligit̄ illō Chryzostomi sup̄ Barth. xxxij. ca. ubi dicit: Latet delinquentes facile emendantur Clerici autē si male vixerūt/inemēdabiles sunt. Et p̄p̄te religiosi q̄ peccāt ex cōtemptu dicunt̄ h̄re colla sub iugo diaboli. De quibz Hiero. ad Damasuz papam in epla/q̄ incipit: Britudinis tue interrogatio/disputatio fuit. ita inq̄t: Sathanas cū aliq̄e sua arte decepit z p̄p̄rium ei imposuerit iugū ultra ad vlt̄ctoz abundantia nō pcurat sciens eū iam mortuū. Hec Hiero. Et sic patet de circūstantia p̄sone peccātis.

De circūstantia q̄ntitatis opis vel facti

Ecūda circūstantia aggrauās pctm̄ sumit̄ ex pre q̄ntitatis opis vel facti
s Hec designat̄ in p̄su p̄dicto p̄ ly p̄bū qd̄. Per qd̄ intelligere debes sub
stantiā v̄l cōditionē facti v̄l opis p̄petrati. Nā s̄z Tho. in. iij. li. sniaz dis.
xvj. p̄ hāc circūstantiā importat̄ rō malī in actu. Et iō sic circūstantia finis est p̄
ma in aggrauādo pctm̄ vt dicem⁹: qz q̄ntitas malicie pcti magis cōsiderat̄ s̄m
relationē ordinariā in finē. Sic parit̄ h̄ circūstantia q̄ntitatis d̄t secūda in aggr̄
uando pctm̄: qz om̄ia que p̄nt pctō sp̄m tribuere in hac circūstantia includunt̄
z he sūt in quibz cōsistit̄ actus moral̄ q̄tum ad bonitatem vel maliciam. Et p̄
pter hoc P̄hus dicit̄ in tertio lib. Ethicorum. q̄ p̄ncipalissima in actu sunt: in
quibz cōsistit̄ actus z cui⁹ gr̄a. Alie vero circūstantie magis z minus aggr̄uant̄
s̄m q̄ his duabz magis vel minus p̄p̄inq̄ sunt. Et iō t̄ps z loc⁹ minus aggr̄uare
nata sunt: qz sunt oino extrinseca. S̄z inter ea cōditio p̄sone magis: qz agens
directi⁹ r̄ndet̄ finit̄. Et post hanc modus q̄ r̄ndet̄ actus: z post hunc instrumentū
qd̄ p̄tinet ad modū. Et h̄ qd̄ vt in pluribz accipiendū est ita esse: tamen nihil
prohibet in aliquo aliter se habere: qz sermōes q̄ sunt in moribus nihil veterē

minatū habent: vt dicit in .ij. li. Eibi. Hec Tho. Ista igitur circūstantia: qd: nō de
 bet p̄rie cōsiderari: put est substantia actus: puta qz occidit vel fornicatus est:
 aut furatus est: sed cōsiderat̄: put dicit cōditionē facti vel actus peccati: s̄ ip̄am
 p̄teratē: qualitatē z quātitatē facti: vt pura quia iste occidit principē: percussit
 patrē: cognouit p̄ginem: vel maritatā. Est q̄q̄ aduertendū fm̄ sc̄m̄ Tho. in
 iij. li. Iniaz. dt. xvj. vbi q̄rit: Vtrū ois circūstantia sit cōstenda in respōsione
 ad secūdū argumētū. q̄ determinata quātitas peccati nō p̄t sacerdoti inno
 rescere: qz nec ip̄e p̄cōr̄ hoc scit: sed sufficit q̄ cognoscat quātitatē p̄ci q̄ ex spe
 cie peccati p̄urgit. Hec Tho. Dicim⁹ itaq̄ q̄ rōne huius quātitatis graui⁹
 fuit p̄c̄m̄ Cain q̄ p̄c̄m̄ Ade: qz grauitas homicidij excedit quātitatē gule v̄l
 superbie q̄ fuit in Adam. Sic etiā peccata sp̄ualia grauiora sunt ceteris pari⁹
 bus peccatis corp̄alib⁹. Amplius ad discernendū grauitatē p̄cōr̄: vel qua
 lit vnū p̄c̄m̄ est altero graui⁹ nō sufficit cōsiderare genus vel spectē p̄ci: sed ex
 pedt etiā discutere alias circūstantias: verbī gr̄a: si moueat questio. Qd̄ p̄c̄m̄
 fuit graui⁹: an p̄c̄m̄ Eue an p̄c̄m̄ Ade. Huius questionī r̄ndet sic fm̄ Thomā
 in .ij. q. lxij. ar. iij. vbi dicit sic. Grauitas p̄ci p̄ncipal⁹ attendit fm̄ p̄ci spe
 cie q̄ fm̄ p̄ci circūstantiā. Dicendū est igitur q̄ si p̄siderem⁹ cōditionē p̄sone v̄ri⁹
 usq̄ sex mulieris z viri: p̄c̄m̄ Ade est graui⁹: qz erat p̄fectior muliere. Vñ Au
 gu. in libro de vera z falsa penitētia ca. xliij. dicit sic. In hoc em̄ quisq̄ p̄cōr̄
 fit culpabilior q̄ est deo acceptior: ideo em̄ Adā plus peccauit: qz in om̄i bono
 abundauit. Hec Augustin⁹. Erat pariter maior bono sp̄uali p̄ditus p̄pter
 magnitudinē sc̄lētie sibi date. Et itez grauius peccauit Adam p̄pter maiorez
 rebellōnē. Dator em̄ fuit inobediētia eius: quia p̄ceptum fuit primo sibi
 datum z deinde Eue per eū. Etā grauius fuit peccatū Ade: quia malus dat
 m̄nū securū est ex peccato Ade q̄ Eue. Nam in Adam erat totum humanū
 genus v̄rtualiter vt in principio actiuo. Et ideo ex peccato Ade transfusum
 est peccatum in totū humanū genus: non aut̄ ex peccato Eue. Nam si sola pec
 casset non fuisset humanum genus infectum: sed ipsa sola a deo p̄nita graui
 ter fuisset: vt inquit sanctus Thomas in cōmento aureo super epistola ad Ro
 manos quinto capitulo. lectio. iij. z in .j. q. lxxij. arti. v. z in .liij. sen
 tentiarū dīstīctiōne. j. vbi mouet dubium. Vtrum circūcīssio debuerit etiā
 mulieribus dari in respōsione: ad primum argumētū. Si vero consideretur
 peccatū Ade z Eue q̄tum ad ipsum genus peccati. Tunc v̄riusq̄ peccatum
 equale iudicabitur: quia v̄riusq̄ peccatum fuit superbia. Vnde Augustinus
 dicit. xj. super Gene. ad litteram: q̄ mulier excusauit peccatum suū non impa
 ri sexu: sed pari fastu. Sed quātum ad speciem superbie grauius peccauit mu
 lier triplēt rōne. Primo quidem quia maior elatio fuit mulieris q̄ v̄ri. Mu
 lier em̄ credidit verū esse quod serpens suasiť sc̄līct̄ q̄ deus prohibuerit ligni
 esum ne ad eius similitudinē peruenirent. Et ita duz per esum ligni vetitū dei
 similitudinē p̄sequi voluit: superbia eius ad hoc se erexit q̄ cōtra dei volunta
 tem aliquid voluit obtinere: sed vir non credidit hoc esse verum. Vnde nō vo
 luit consequi diuinam similitudinē contra dei voluntatē: sed in hoc super
 biuit q̄ voluit eam consequi per seipsum. Secundo quia multipliciter non so
 lum peccauit: sed etiā viro peccatum suggestit: vnde peccauit z in deum z in
 proximū. Tertio in hoc peccatum v̄ri diminutum est: quia in peccatum p̄sen
 sit amīcabilī quadam bentuolentia qua plerunq̄ fit vt offendatur deus ne ho
 mo ex amico fiat inimicus: quod eū facere nō debuisset diuine sententię exitus
 indicauit: vt Augu. dicit. xj. super Genesim. ad litterā. Et sic peccatū mulieris
 fuit grauius q̄ peccatum v̄ri: z ideo mulier grauius fuit p̄nita q̄ v̄ri: vt pa
 set Gene. iij. capitulo.

Quis
 peccauit,
 cuius an
 Adā aut
 Eua.

De circūstantia loci.

De circūstantiis aggrauātibz

Terria circūstantia aggrauās peccatū/sumit ex parte loci. Hec circūstantia denotat in versu pallegato/cum dicit. **Ubi.** Est autē vbi aduerbium loci: ideo significat et interrogat in loco. Circūstantia ḡ loci in q̄ sit peccatū est omnino considerāda: qz plerūqz locus trahit pctm ad aliud genus: vt dicitur est. Nam si fiat furtū in loco sacro: hic actus addit specialē repugnātiā ad ordinē rōnis: qz ratio dicit nō esse inturā faciendā in loco sacro. Sicut dicitur dū est de eo q̄ cōmittit adulterū v̄ homicidiū vel aliud pctm in ecclesia q̄ est locus deputatus ad cultū diuinū. Hinc Augu. in regula ad clericos ita ait. In oratorio autē nemo aliud agat/nisi ad qd factū est: vnde et nomē accipit. Et talis turpitudine facta in loco sacro videt h̄e annexū p̄ceptū dei et sacrorū. **Ubi** est autē maior p̄tempus/ibi est maior grauitas: et p̄ p̄ns volūtas peccātis iudicat magis inordinata et sup̄ba. Propterea p̄ eos q̄ opant illicita in locis sacris ostendit dñs Iesus ardentissimū zelū. Nā facies flagellū de fustibus oburgauit acerrime oēs vendētes et emētes in tēplo: vt dicit **Mat. xxj. et Joā. ij. ca.** et dixit eis. **Auferte ista hinc et nolite facere domū patris mei domū negotiationis.** Et si amisi pctm fuerit factū in loco publico: puta q̄s turpia agit: aut blasphemat: aut publice fornicat: ex q̄ sequit scandalū plurimorū/ quibus etiā ipse hoc nō intendat aut p̄uideat discrete: nihilomin⁹ aggrauat pctm. Ideo dicitur **Mat. xv. ij. ca.** ait. **Qui autē scandalizauerit vnū de pusillis istis: q̄ in me credūt: expedit ei vt suspendat mola asinaria in collo ei⁹: et demergat in profundū maris.** Et **Mat. do. in. ij. ll. de summo bo. c. xx. ait.** **Datoris est culpe manifeste q̄ occulte peccare: dupliciter em̄ reus est: q̄ apte delinquit: qz agit et docet.** Hec **Mat. do. in. ij. ll. de summo bo. c. xx. ait.** **Qui in locis publicis peccat turpia dicitur vel agens: videt gaudere de malo.** De quibus scriptū est: **lerant cū male fecerint et exultant in rebz pessimis.** Hinc Augu. in epla ad quendā comitē ait. **Nullū scelus corā deo tā abominabile est q̄ p̄terita pctā vnicutqz n̄m dimissa reminiscendo gaudere et inde exultare.** Sicut si falsi testes peccat in curia vel in p̄torio vbi mali et criminiosi puniunt: signū est q̄ nō erubescerent in oī loco peccare. Idcirco talis culpa vel iniuria grauat rōne loci qui de se deberet multo potius incutere terrore peccandi. Hec de terria circūstantia dicta sufficiant.

De circūstantia instrumentalis agētis.

Quarta circūstantia aggrauans peccatū: sumit ex parte instrumentalis agentis quo quis vtitur ad peccandum. Hec denotatur in versu superius allegato: vbi dicitur per quos vel quibus auxilijs. Nam omnia auxilia: omnia media: quibus peccata perpetrant: dicuntur instrumenta peccati sicut Thomam. in. iij. libro sententiarū distin. xvj. Sicut enim ex instrumento quo quis operatur potest sciri vtruz actus procedat ex malicia vel nō: sicut verbū gratia: si quis percutiat calamo et cōtingat talē mortē nō est eiusdē criminis: sicut si percutiat gladio. Et ideo ex instrumentō quo quis operatur potest sumi circūstantia vel cōditio aggrauās: vel alleuians actū principalis agentis. Sed qz nō oīs actio fit p̄ instrumentū: sicut sunt intelligere et velle. Ideo loco instrumenti ponit **Tullius** quibus auxilijs: eo q̄ omnia auxilia sunt q̄si instrumenta actionis quibus agens vtitur ad finē suū. Et sic internuncij: auxiliatores: factores: coopatores: et mediatores in delicto sunt instrumenta peccandi. Ideo cogita cū quibus vel per quibus vel p̄ quos vicia aut pctā perpetrasti. Hec circūstantia tāto magis aggrauat pctm quāto maius fuerit nocumentū quod sequit p̄pter auxiliū vel mediū pcti. Cogitatores: quia quāto plures tanto pctm iudicat grauius. Ut si quis mittit amasse diuersa mēbra p̄ diuersos. **Contra tales scribit Hiero. ad Nepotia. p̄sbyter epla**

Incipit. Petis a me Nepotiane charissime: vbi ait. Crebra munuscula z suda
 riola z fasciolas z vestes ori applicatas: z oblatos degustatosq; cibos: bladas
 q; ac dulces lras scrius amor no habet. Hec Hiero. Hinc Paul^o ad Ro. j. ca.
 Digni sunt morte no solu q; faciut ea: sed q; p'sentit faciendib;. Etia qnto enoz
 mius aut turpi^o vit^o q; medio peccadi: graui^o peccat. Verbi gra. Inredidit q; s
 comittere pctm fornicationis z ad opus nefariu habet internuctos viros relis
 giosos: talis grauisime peccat: q; vit^o mistro chri ad opa diaboli. Similit in
 cantatoz vel sortilegus fecit vel peccauit incantatoes z sortilegia cu sacrame
 tis aut reb; sacramentalib; ecclie: vt aq; vel cera bndicta vel aqua baptisimali:
 aut oleo scdo z hmot grauisimū est pctm. Cogita amplius sup hac circūstātia
 si aliq; tuo p'silio: auxilio: aut fauore traxisti ad peccatū: vt solēt scelerati viri
 z grauisimi pctores: q; letant in malis qd est p'p'iu officiu diaboli: q; sicut nul
 lū oipotētī deo malus sacrificiū offerri pōt q; scelus animar: eo q; bonū aie est
 maximū atq; optimū. Ita ecōuerso nulla offensa maior deo fieri pōt q; vt mē
 bra chri efficiant mēbra diaboli. Quicūq; g fuerit causa inductiua alicui^o ad
 peccandū si ad verā p'iam puenire desiderat expedit oino vt sicut fuit causa
 pditionis p'imi sui: sic parit fiat causa salutis z vite: qd si nō fecerit penā sui
 delicti portabit. Multa deniq; sunt vicia z pctā q; trahunt z grauant ex
 cōsortio societatis puerse q; diligēt rememorāda sunt: q; sicut bona multa ha
 bet cōis vita scroz: sic plurima mala societas affert maloz: vt ait Isido. Hinc
 Chrys. sup Bar. in q. Bon^o malo si p'ugit: aut pares reddunt aut cito ab in
 uicē sepant. Amicitie em aut qrit aut faciut pares. Rerū natura sic habet vt
 qrites bonus malo p'ugit: nō ex bono mal^o melioze: sed ex malo bon^o p'tam
 nat. Diuersitas em rex nunq; pōt hie p'cordia: z mitos ad ruina impellit socie
 tas nefanda. Hec Chryso. Et diu^o Hierony. ad Fabiolā de veste sacerdotali
 epla incipit. Usq; hodie in lectioe veteris testamēti: dr sic. Ultra nos facere co
 git carnalis affectus: z cū p'p'uitate respectam^o corpoz: z corpis z aie offen
 dimus creatorē. Hec Hiero. Et sic p'z de q'ra circūstātia.

De circūstātia finis que est potissima omnū in
 aggrauando peccatum.

Quinta circūstātia aggrauans peccatū sumit ex parte finis. Et no
 q tatur in versu superius allegato: cū dicitur cur: vel cuius gratia. Hec dicit
 cū principalissima oim circūstātia: q; ipa mouet agentē ad agendū.
 Et q; actus morales maxime accipiūt specie a fine: vt habet scrius Thomas
 in. j. q. vij. ar. iij. Et itez in. iij. libro sniarū dī. xvj. Ad iudicandū g graui
 tate peccatoz hec circūstātia est sup omes alias p'siderāda: vt dicit Tho. Naz
 In qrit de fine a q; in moralib; actus humani specie recipiūt: vt dicitur est. Et id
 circo Intētio peccatis sup oia est requirēda: q; vt dicit scrius Tho. in. ij. q. xliij
 ar. iij. in respōsione ad primū argumētū. Quātitas peccati nō mēsurat ex no
 cumēto facto: sed multo magis attēdit intētio voluntatis puerse. Cū Isido. in
 ij. li. de summo bono. ca. xxvij. ait. Oculis hois intētio operis eius est. Si g
 intētio eius bona est z opus intentionis ipsius bonū est. Hinc Augu. in. li. de
 vera z falsa penitētia. ca. xv. dicit sic. In iudicio em cordis cōsiderāda est ele
 mofyna tribuentis. Nō tā cōsiderandū est: qd q; dat: sed q; mente: qua affectio
 ne dat qd pōt. Et Ambro. ait. Intentio operi tuo nomen imponit. Discute g
 diligēt tenebrosam cōscientiā tuā z cogita cur comisit peccatū: an ex infir
 mitate vel fragilitate: an ex ignorantia vel malicia vel industria. Dicunt aut
 illi peccare de industria q; studio ac deliberatioe mētis malū agūt: vt ait Isid.
 Vel cur. i. q; sine pctm p'petrati: vtz spōte an coact^o: vtz aīo nocēdi: an locādi.

Intētio
 peccati
 e
 reqrenda

De circūstantiis aggrauātibz

Intentio
quantuz
possit.
Volun-
tas mo/
u. r. omnes
vires aic

Act^o eli/
cit^o a vo-
luntate est
oīno cogi-
tandus.

Sol^o da-
uid dixit
recausse
cto corde

Utrū subito an cū lōga meditatioe vel discussioe: vtz impulsus a tērtioe an
puer^o ab ea: vtz ex cupiditate vel pauprate. Nā cū act^o morales recipiāt spect
em ab obiecto: vt dē scriūs Tho. obiectū autē formale act^o sit finis: ipse act^o recl
piet specie z denominationē a fine: z sllr suā grauātāre. Et tō qnto peiori fine
mouet q̄s ad peccādū tāto grau^o iudicabl^o pctm. Et breuit^o oīa pctā hnt spect
em ex obiectis: z illa differētia q̄ attēdit penes obiecta est p̄ma z p̄ncipal^o q̄si
psequēs spēm vt habet scriūs Tho. in. j. ij. q. lxxij. ar. ij. Amplius vt clari^o
intelligas qntū valeat z possit intētio volūtāt^o nre: scire debes fm Tho. in. j.
ij. q. xij. ar. j. q̄ intētio p̄mo z p̄ncipalit^o p̄tinet ad id qd mouet ad finē. Un̄ dici
mus architectorē z oēm p̄cipiētē suo impētio mouere altos ad id qd ipse inten-
dit. Volūtas autē mouet oēs alias vires ante ad finē. Manifestū est q̄ inten-
tio p̄prie est act^o volūtāt^o. Ita intētio dicitur ocul^o: qz p̄ eā p̄ponit volūtati finis ad
que mouet sicut oculo p̄uidem^o q̄ rēdere debeam^o. Etā fm Aug. intētio dicitur lu-
mē: qz manifesta est intēdenti: Qēs igit^o opatiōes nre z oēs act^o morales dicū-
tur vel boni vel mali: fm q̄ volūtas eligēs est vel bona vel mala. Volo dicere
q̄ act^o eliciti a volūtate siue intētiōes dāt opib^o nris specie: naturā: z nomē bo-
ni vel mali. p̄bi grā. Iudex intēdit de aliq̄ negotio exequi iusticiā: z p̄pter hoc
dat e lynam aduocato paup^o vel notario vt in exequendo iusticiā sint sibi fauo-
rabiles. Querit^o: q̄nā dicit^o tal^o act^o an iusticia an miscōtia: Rūde sic. Tal^o act^o
est magis dicēdus act^o iusticie q̄ act^o miscōtie: qz intētio p̄ncipal^o ip̄i^o iudic^o fe-
rebat^o ad iusticiā. Sllr est vn^o q̄ intēdit cōmittēre pctm adulterij cū aliq̄ mu-
liere: sed illa recusat nisi habeat pecunias. Rōne cui^o ille cōmittit furtū vt ali^o
qd tribuat mulieri. Quid^o q̄ dicem^o. Nūqd iste act^o dicēdus sit adulterij: an
furtū: Rūdeo z dico q̄ magis denominat^o adulterij q̄ furtū: qz p̄ma intētiō
fēdebat in adulterij. Et p̄ oppositū. Si aliq̄s peccat cū aliq̄ muliere vt possit
eā de nocte expollare aut depdari: talis act^o pot^o dicit^o furtū q̄ luxuria eadez
rōne. Deniqz tāta est vis intētiōis ac volūtāt^o q̄ vna z eadē opatio facta fm
variā intētiōē sortit^o diuersuz effectū p̄tuz vl^o vicij: boni vel mali. Verbi grā
Cain occidit Abel frēz suū z peccauit grau^o. Ben^o iij. c. Dauid ar occidit Ho-
liad z meruit valde. j. Reg. x. vij. Sz vn̄ q̄s tāta diuersitas vt Dauid occidēdo
meritū reportauerit. Cain p̄o eternā dānatōē ex homicidio p̄secut^o fuerit:
Rūdeo. Hoc totū egit disparitas intētiōis. Nā intētio Dauid erat stabilita
in vera iusticia. Cain p̄o fuit agitat^o pura inuidia z malicia. Dauid expugna-
uit p̄ tuitione ppli sui. Cain autē occidit cecat^o inuidia z odio frat^o sui. Etā
legit Ben^o xvij. z xvij. ca. qualis Abraā z Sara vxor sua riserūt eo q̄ dñs p̄mi-
serit eis se daruz fillū. Sed risus Abrae cōmēdat^o risus p̄o sare iuste vitupa-
tur: qz intētio Abrae tota pura z gaudiosa ex tanto munere in grāzactiōe s fe-
rebat^o Nā credidit Abraā z reputatū est ei ad iusticiā. Risus ar sare vitupat^o:
qz ex diffidentia p̄missi fuit mota ad risum. Ideo Ben^o xvij. ca. dicit^o sic. Sa-
ra risit occulte dicēs. Postq̄ senu^o z dñs me^o vetulus est voluptati operā da-
bo. Itēz Cain rephensus a dño sup morte Abel fratris sui dixit. Peccauit.
Nā subiunxit. Maior est iniquitas mea q̄ vt ventā merear: vt patz Ben^o iij. ca.
Etā Pharaō dixit Peccauit: vt habet Exod. ix. ca. Et pariter Saul repre-
hensus a Samuele dixit peccauit. qz p̄uaticatus sum sermonē domini. j. Reg.
gū. xv. ca. Similiter rex Antiochus dixit peccauit: vt habet. ij. Macha. ix. ca.
Nā dixit. Iustū est subditū esse deo: z mortale nō paria deo sentire. Et dicit^o
qz ille famosissimus proditor Judas scariothis dixit: z ipse peccauit: tradens
sanguinē iustum Darth. xxvij. ca. Et nihilominus omnes isti ventam nō su-
erunt p̄secuti. Sed Dauid reprehensus a Nathan p̄pheta dixit. Peccauit domi-
num: vt dicit. ij. Regū. xij. ca. Ecce vnum verbū prolatum fm diuersam intē-

tionē operatur salutē z damnationē. Et sic patet quanta sit vis intentionis ac voluntatis que dat cunctis operibus nostris denominationē virtutis z vicij: boni z mali. Idcirco pro cōplemento huius circūstantie notanda sunt aurea verba sancti Thome in. j. q. lxxij. ar. ix. vbi dicit q̄ p̄ma grauitas peccatorū attenditur ex parte obiecti. ex quo quidē obiecto tanto attendit̄ maior grauitas in peccō quanto obiectū eius est principalior finis. Fines autē humanorū actuum sunt ipse deus/homo/z proximus. Quicquid em̄ facimus p̄pter aliqd̄ horū facim⁹. Potest igit̄ ex parte horū trīū cōsiderari maior vel minor grauitas in peccato s̄m p̄ditionē p̄sone in quā peccat. Primo quidē ex parte dei cui tanto aliq̄s homo cōiungit̄ q̄nto est p̄uosior vel dignior vel sanctior. Itē in sc̄ptura sacra maxime vituperat̄ peccatū quod cōtra seruos dei cōmittit̄: quia iniuria tali p̄sone facta magis redundat in deū: iuxta illud Zacharie. ij. ca. Qui em̄ tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. Secūdo aggrauat̄ peccatū ex parte sui ipsius. Nā tanto aliq̄s grauius peccat quāto magis in personā magis cōiunctā seu naturali necessitudine: seu beneficijs/ seu quacūq̄ cōiunctione peccauerit: q̄ talis videt̄ in seipsum magis peccare. Idcirco in sc̄pturis sanctis vituperat̄ maxime peccatū cōmissum in p̄sonas p̄pinq̄as: s̄m illud verbū p̄pheti cum: Filius cōtumeliā facit patri: filia cōsurget aduersus matrē suam. Et Ecclesiastici. xliij. ca. Qui sibi nequā est: cui bonus erit: q. d. nulli. Tertio aggrauat̄ peccatū ex parte proximi p̄tra quem tanto graui⁹ peccatur quāto peccatū plures tangit. Et ideo maxime vituperat̄ peccatū cōmissum in regē vel principem: vel in personas in dignitate cōstitutas: vel in personam publicā que representat totā multitudinē. Nam tale peccatum est grauius q̄ peccatū quod cōmittitur in p̄sonam p̄uatam. Propterea specialiter dicit̄ a domino. Princeps populi cui nō maledices. q̄si dicat. quia tale peccatū in scandalū z turbationem plurimorū redundat. Hec de circūstantia finis.

De circūstantia numeri.

Extra circūstantia aggrauans peccatū sumitur ex parte quantitatis numeralis: z signat̄ in versu per ly verbū quoties. Et quia quoties est aduerbū numeri: ideo diligēter numerus peccatorū mortalium est discutendus ac rememorandus: q̄ peccata aggrauant̄ ex frequēratione actus p̄pter inordinationē voluntatis q̄ cōtinue auget̄ per turpes actus: siue sint interiores/ siue exteriores: tam in bonis q̄ in malis. Super hac autē circūstantia debet fidelis anima cōscientiam suam discutere de duob. s. de numero peccatorū: atq̄ de cōsuetudine peccandi. Et p̄mo quo ad numerū peccatorū scire debes q̄ nō solū peccata operis: sed etiā peccata cordis pro possibili sunt numeranda ac discutenda: nec solū quo ad numerū: sed etiā quo ad grauitatē. Verbi gratia. Si habuisti desideria carnalia z deliberasti p̄cedere ad opus peccati cū aliqua muliere tūc discutere debes conscientiam tuam: an talis mulier sit soluta: an virgo vel nupta vel religiosa. Et itē rememorandū est q̄ die talia cogitasti z in quo loco: quia similes circūstantie trahunt peccata cordis ad diuersas species sicut peccata operis. Qui vero h̄mōi discussionē negligit aut cōtemnit: nō perficiet verā penitentia: z per cōsequens nec habebit verā cōtritionē peccatorū suorum. Et pariter numerus peccatorū tā oris q̄ operis cogitandus est ac quantū possibile fuerit recolligendus. Sed ad maiorē euidentiā huius circūstantie scire debes s̄m Thomā. in. j. q. lxxij. ar. vj. q̄ voluntas p̄prie per se est causa peccandi: z cōparat̄ ad actū peccati sicut arbor ad fructū: vt dicit̄ in glo. sup̄ illud Matt. vij. c. Nō pōt arbor bona fructū malos facere. Quanto ergo voluntas fuerit maior ad peccandū tanto hō graui⁹ peccat. Sed quādo voluntas z opus peccati sunt separata ab inuicē: vt puta s̄m aliud: z aliō t̄ps sunt diuersa peccata: q̄ tibi sunt diuersa auersiones z cōuersiones. Verbi gratia. Si aliquis habet vo-

Grauitas
peccati actū
dicitur.

Primo.

Secūdo

Tertio.

De circūstantiis aggrauātibz

Tres sūt
peccāti diffe-
rentie.

Difficile
est vivere
suetudi-
nem.
Nota to-
tum.

luntate deliberatā ad fornicādū/furandū/occidendū/z hōi: z diuertit p ruc
ad alia dimittēs exeq illā volūtatē. Inde ad horā oportunitate se ingerente
cōmittit illa pctā: z sic sūt diuersa. Sed si volūtas z opus sint pūctayt cau-
sa z effectus. sic sunt vnū pctm formali: sed plura materialiter. qz est vna rō de
ordinādū: sicz plura sūt deordinata. graui⁹ tñ est pctm actu exteriori cōmissuz
qz sola volūtatē. Nā ipse actus exterior cōster adauger voluntatē in malis op-
ribz sicut z in bonis. Hinc Aug. de sermōe dñi in monte: vt habet de pe. dist.
ij. de sic. Sicut tribz gradibz ad pctm puenit. suggestiōe: delectatione: z cōsen-
sione: ita ipsi⁹ peccati tres sūt differentie: z in corde z in facto: z in psuetudine cā-
qz tres mortes. Vna qñ in domo. i. cū in corde psentit libidīnē. Altera pō qñ
tam plata extra portā cū in factū pcedit assensio. Tertia cū vis consuetudinis
male tanqz mole terrena pmitur anim⁹: qñ in sepulcro laz putres. Que tria ge-
nera mortuoz dñm resuscitasse quisqz legit eu āgelū agnoscit. Hec Aug. Ali-
ter pōt ista circūstantia exponi: vt ly qñies referat ad psuetudinē. Nā psuetu-
do nō minuit pctm: sed auget. Et tāto grauiora sunt pctā qnto diurt⁹ in felice
aniam detinet alligatā. Et sō difficult⁹ respicit pctōa pctis psuetis ppter ha-
bitū male psuetudinis: cū habitus sit qñtras de difficulti mobil: vt inqñ phis.
Est qz diligent aduertendū qz in qliber genere peccati grauius est peccatū qd
fit ex habitu: qz fit ex maiori libidine. Vnde Irido. in. ij. li. de sum. bo. ca. xxij
atr. Peccatū admittere est cadere in puteum. Cōsuetudinē pō peccati facere:
os putel est coangustare ne is q cecidit valeat exire. Hec Irido. Propterea
horribilissimū est peccare: sed peccatū est peccatū psuetudinē facere: qz teste Hiero-
nymo ad Demetriā. Consuetudo est q aut vicia aut vtutes alit. Ieruz ad
Athletā de institutiōe Paule filie sue: epla icipit. Brūs aplūs paul⁹ scribit ad
Corin. de sic. Greca narrat historia Alexandrū potentissimū regē orbisqz dñaro-
rē z i moribz z in incessu leonidis pedagogi sui potu nō hīce carere vicijs: qbz
adhuc paruul⁹ fuerat infectus. Hec Hiero. Etā Aug. in li. p̄fessionū inquit
Lex peccati est violentia psuetudinis q trahit etiā inuit⁹ animus. eo merito q
in eam volens illabitur. Et in li. Enchi. idem atr. Peccata qñis magna z hor-
reda cū in psuetudinē venerint: aut parua esse aut nulla credunt vsqz adeo: vt
nō solū nō occultanda: verū etiā pdicanda diffamandaqz vident. Hec Augu.
Hinc Salomon Proverb. xxij. ca. atr. Proverbiū est: Adolescens ambulās iu-
sta vlam suā etiā cū senuerit nō recedet ab ea. Sup quibz verbis dñ⁹ Hiero-
nym⁹. in. ij. li. sup parabolas Salomonis dicit sic. Constat plerosqz in sene-
cture dño donāte maturari a vicijs q adolescentes habuerāt. Et ecōtra nōnul-
los illo se deserere/deferere circa seniū vtutes quibz in adolescētia videbant il-
lustrati. Sed qz multo sepi⁹ quis memor est eoz quibz ab adolescētia imbutus
est in reliquū vite temp⁹ exequi psueuit. Proverbiū esse dicit: qz qd adolescēs
quisqz ceperit: in senectā nō mutauerit: nō tñ ipse semp ita venire psfirmar. Idē
circo aut hōi puerbiū ponit: vt auditores suos a p̄ma etate vtutibz studere
persuadeat: ne forte in senecture nō possint deserere studia/ qbz in tenera etate
mācipart despererāt. Nam z quo semel est imbuta recēs seruabit odorez testa-
dñi. Et greca narrat historia Alexandrū potentissimū regē orbisqz dominato-
rē: z in moribz z in incessu Leonidis pedagogi sui nō potuisse carere vicijs: qd
bus paruul⁹ adhuc fuerat infectus. Hec Hieronym⁹. Nota qz p̄ba q hic tan-
gunt a Hieronymo de Alexandro p̄cise tacta sunt ab eodē epla ad Athletā:
vt patet supra. Quantū etiā difficile sit peccatrici anie vincere psuetudinez
male viuend: ondit Hieremias. xij. c. dicens. Si mutare potest ethiops pel-
lem suā: aut pardus varietates suas: z vos poteritis bene facere cum didiceri-
tis malū. Super quo passu Hieronymus. in. ij. libro super Hieremiam pro-
phetā ad Eusebium ita inquit. Quicquid em dicit nō nature est: sed studij et

pple volūtatis: q̄ nimia p̄suetudine z amore peccādi quodāmodo in naturā cō
uertit. Sed hoc qd̄ hoibz impossibile est: deo possibile est: vt nequa q̄ ethiops
z pardus suā videant mutare naturā. Sed ille que in ethiope operat z pardo
dicere ap̄lo. *Diā possum in eo q̄ me p̄fortat ch̄o. Vñ z in alio loco. Amplius*
in q̄t̄ illis oibz laboraui: nō aut̄ ego sed gr̄a dei que in me est. Hec Hieron. Et
sic p̄t̄ q̄ difficult̄ radit̄ qd̄ rudes animi p̄biberūt: vt idē ait ad Athletā. Lau
sa em̄ habitus in nobis ex frequētatis actibz. Ideo d̄r p̄hs in. ij. li. Erbi. Qua
les sunt acres tales habit̄ subsequunt̄. Rō aut̄ q̄re grauius est pct̄m qd̄ fit ex
habitu: assignat̄ a scr̄o Thoma in. ij. q. clvj. ar. iij. vbi mouet dubiū. Verū in
cōtinens plus peccet q̄ intēperatus. Nota hic q̄ d̄r intēperat̄ ille q̄ peccat ex
habitu. Incōtinens p̄o dicit̄ q̄ peccat ex fragilitate. Deduct̄ ḡ ibi sc̄us Tho
mas talem rationē. Vbi est em̄ maior inclinatio volūtatis ad peccandū: ibi est
grauius peccatū. In eo aut̄ q̄ est intēperatus: volūtas inclinā ad peccandū ex
pp̄ia electione que p̄cedit ex habitu p̄ p̄suetudinē adquisit̄o. In eo aut̄ qui est
incōtinens voluntas inclinā ad peccatū ex aliqua passione. Et q̄ passio cito
transit: habitus aut̄ est q̄litas de difficult̄ mobilis: inde est q̄ incōtinens statim
penitet trāseunte passione: qd̄ nō accidit de intemperato: qui n̄imo gaudet pec
casse: eo q̄ operatio peccati est sibi facta cōnaturalis fm̄ habitū. Unde de his
dicit̄ Proverbior̄. ij. ca. Letant̄ cū male fecerint: z exultant̄ in rebus pessimis.
Hec Thomas. Etiam sanctus Thomas in cōmento aureo super ep̄stola ad
Roma. p̄mo ca. lectione. vij. dicit̄ sic. Valida est habitus viciosus p̄ruti op
positus. Vñ ex malicia peccare dicunt̄ q̄ ex habitu peccant. psal. ij. Quid glo
riaris in malicia qui potens es in iniquitate. Hec Thomas. Nullum quippe
scelus (teste Augustino) corā deo tam abominabile est q̄ p̄terita pct̄a vnicuiq̄
q̄ nostrum dimissa reminiscendo gaudere: z inde exultare. Hec de circūstan
tia numeralis quantitatis.

De circūstantia modi.

Prima circūstantia aggrauās peccatū sumit̄ ex parte modi agend̄.
 Hec circūstantia signat̄ in versu allegato dū dicit̄: quomodo. P̄t̄ aut̄
 ly quō p̄fert̄ duplici: aut sub voce duar̄ partiū vel duar̄ dictionū: si
 cut illud Luce. j. ca. Quō st̄t istud qm̄ viz nō cognosco. Que p̄ba nō sunt du
 bitaria: sed modi agēdi inq̄situa. Nō em̄ purissima p̄go fuit subita sic Eva:
 nec tarda sicut Sara: nec dubia sicut Zacharias: sed modū inq̄rit̄ q̄ tale mys
 teriū fieri deberet: vt. s̄ saluo p̄gnitatis p̄posito mat̄ esset. Aliq̄ ly quō videt̄
 esse dicto cōposita: z ponit̄ loco vnus dictionis z accentuat̄ p̄ vna dictione: z
 sic quō. i. qualit̄. Inq̄rit̄ ḡ hec circūstantia de mō agēdi: q̄ modus est qd̄a mē
 sura vel cōditio/ siue regula/ siue tēperamētū cuiuscūq̄ rei. Propterea sanctus
 Tho. in tractatu de p̄positiōibz modalibz dicit̄: q̄ modus est determinatio ad
 iacēs rei. Sūt aut̄ q̄ dicit̄ q̄ mod⁹ est qd̄a discretio regulās oēm disciplinā: s̄
 ne q̄ p̄rutes sunt vicia. Sed nota hic fm̄ scr̄m Tho. in. j. q. vij. ar. iij. in r̄s̄s̄o
 ne ad sc̄dm argumentū. q̄ ille mod⁹ q̄ ex circūstarijs accipit̄ qd̄ bñ v̄l qd̄ male
 nō ponit̄ circūstantia: sed est p̄sequēs ad oēs circūstantias. Sed specialis circū
 stantia ponit̄ modus: qui p̄rinet ad qualitātē actus: puta q̄ aliq̄s ambulet
 velocit̄ vel tarde: z q̄ aliq̄s percutit̄ fortit̄ vel remisse: z sic de alijs. Hec Tho
 mas. Interroga ergo cōscientiam tuam z discute de modo q̄ cōmissisti peccat̄
 ta: quia grauius peccatū ex modo agend̄: z quanto petori modo cōmittit̄: tan
 to iudicat̄ grauius. Verbi gratia. Qui fornicatur cum muliere modo natura
 li: peccat quidē mortaliter: sed multo horribilius qui peccat p̄tra naturā. Si
 milit̄ q̄ iurat in vanū. peccat. sed q̄ iurat p̄ aliq̄m modū opprobriosum p̄ des

Quid est
modus.

Tertiū dubiū de modo doloris

mēbra v'l scōz et^o grau^o offendit. Idcirco inq̄re diligēt de mō q̄ pegliffi op^o p̄cti: q̄ q̄nto turpior mō fiūt: tāto sūt grauiora: eo q̄ act^o morales a mō agēdi plerūq̄ recipiūt spēm v'l gūtarē. Discute parit̄ de mō agēdi v'l partiēdi: q̄ graulus est p̄ctm̄ in eodē genere qd̄ fit agēdo q̄ qd̄ fit partiēdo. Et breuiff mod^o est quācūq̄ mensura oīm actūū humanoz.

De circūstantia temporis.

Pctm̄ cōmissū in die festo grauius. **T**raua et vltima circūstantia aggrauās p̄ctm̄ sumit̄ ex pte t̄pis. Hec q̄ designat̄ in p̄dicō v'l cū d̄r: q̄n. Est aut̄ l̄y q̄n aduerbiū t̄pis: tō hec circūstantia q̄rit de t̄pe in q̄ q̄s peccauit̄: Vtrū t̄pe festiui vel solēni: puta t̄pe oīzōni p̄stitūto: vt sunt festiuitates et t̄pa ieiunij. verbi gr̄a. Si q̄s fornicat̄ vel cōmittit̄ furtū vel homicidij: peccat̄ qd̄ mortali. Sed si talia fiūt in die festo aliā d̄formitatē importat̄ q̄ orit̄ ex circūstantia sacre diei aggrauātis p̄ctm̄. Nā p̄ctm̄ mortale cōmissū in die festo habet specialē repugnantia ad tertiū p̄ceptū diuine legis. s. Sabbata sc̄rifices: q̄ op^o p̄cti est magis fuisse q̄ op^o male nūale: vt d̄cūt doctores catholici. Et tō tal̄ circūstantia mutat̄ specie p̄cti et aggrauat̄ p̄ctm̄: q̄ vbiq̄ est alia et alia repugnantia act^o ad rōnē: et alia d̄formitas actus. ibi est alia et alia spēs et maior grauitas p̄cti. Hec de tribus gradibus p̄ctoz: signant̄ de decē p̄ceptis diuine legis: de septē p̄ctis mortalibus: de q̄n q̄ sensibz corporeis: de tribus p̄ctis theologicis: de quatuor moralibus: de septem opibz miscēdie tā corporeis q̄ hūanibz: de septē p̄ceptis ecclie: de b̄nificijs et sacramētis: de circūstantijs aggrauātibus: iuxta humilitatē mee tenuissimū sensum explicauit̄ p̄ recreatiōe s̄ctiētis anie q̄ p̄ diligētē discussiōe p̄p̄ie p̄cie ad verā cordis p̄ritiōnē puenire desiderat. Quicūq̄ ḡ tā piā ac meritoria discussiōnē p̄ctoz suoz humilit̄ corde p̄fecerit p̄fissus de miscēdia d̄ni n̄ri Jesu ch̄ri: dicim^o q̄ tal̄ q̄cūq̄ fuerit veracit̄ thesaurū illū nobilissimū vere p̄ritiōis p̄seq̄ a d̄no. De q̄ scriptū est Sap. vij. ca. In fide em̄ thesaur^o est hoibz q̄ q̄ vlt̄ sunt partē cipes facti sunt amicele dei. Et sic p̄z de sc̄da quest̄ione.

Tertia quest̄io declaranda

Nota i q̄ p̄ceptis p̄ctis

Superest vt resoluamus tertiū

Sum dubiū. Nā q̄rebat̄ q̄nta esse d̄z recogitatio sine discussiōe p̄ p̄ctis v̄t deo fiat debita satisfactio. Et q̄ in p̄cedentibz futim^o aliq̄l̄it̄ p̄lix. ido hūc q̄st̄iōi breuiff rōndem^o sic d̄cētes. Vera p̄ritiō nō mēsurat̄ s̄m̄ doloz et partē sensitīue: s̄ multo magis s̄m̄ dolozē intellectīue et rōnal̄ s̄m̄ Tho. et oēs doctores catholicos. Propterea nō est necesse corpale dolozē esse rātū de p̄ctō q̄ntus fortasse esset de rēporali malo vel incōmodo: vt d̄r Joānes gerson. Sufficē em̄ penitēt̄ q̄ cōmissū p̄ctm̄ sibi vere displiceat: et nequaq̄ in s̄ll̄ casu deū offendere vellet. Nō em̄ oportet talē esse dolozē de p̄ctō q̄l̄e de se diuina deposcit̄ imēstras cū sit h̄ ipossibile: q̄ sp̄a. p̄sus ē īfinita: n̄m̄ at̄ dolozē finitū cē necesse ē. Nec possum^o dignas deo referre gr̄as p̄ r̄tis ab eo susceptis b̄nificijs: nec h̄ īdulgētissim^o ille p̄z a nob̄ req̄rit nisi tātūmō obediētia mādaroz suoz q̄ sub efne mortis pena obfuaāda mādauit. Dolor r̄n̄ de p̄ctis tāto melior et laudabilis or est q̄nto in aia et in corpe fuerit maior. Adhibēda est tamē circa hūc dolozē recta discretio: q̄ nec corpus destrui nec r̄to ledi debet. Et idcirco homo peccator cognoscēs creatozē suā tam enormit̄ offendisse: q̄ cū sit īfinitus offensa in eū facta p̄t̄ dici īfinitū malū: quia est cōtra deū qui est īfinitū bonum. Ideo totis reassumptis viribus debet seuerō cordis examine interiora disc̄u

tere: atq; tam diligēter singula peccā mortalia inq;erere ac memorari: quā admodū de re rpalī ardua ac ponderosa conaret. exemplo illius fatui q; per negligētiā suā magnū thesaurū ac localia multa perdidit. Qui cogitabat atq; iterū recogitabat q; r q;nta cōmoda poterat cōsequi ex thesauro amisso. Ideo cū amaritudine cordis dolebat atq; vberissime flebat. Sic peccatrix ania quasi fatua thesaurū infinitū peccādo perdidit: ideo recogitādo excellentiā illi⁹ summi boni: q; nīl minus excogitari pōt: q; quidē est infinite bonitatis: infiniti valoris: infiniti meriti. r per quod solā miserā peccā illud amisit. Tunc in simill cogitatiōe aggrauat ania vehemēti dolore cordis: p;pterea in infinitū si fieri posset dolere debet de offensa dei. Dignū quippe est vt sicut pro euāganda corporali morte oīmoda diligētia obseruat. sic expedit vt p; recuperāda vita eterna omnis cura ac vigilātia cautiū adhibeat: testante Aug. qui ait. Libētē debet facere immortalis futur⁹ quēcūq; faceret p; differēda morte moriturus. Et ideo rex scūs Ezechias recognoscens seipm nō dixit Cogitabo: s; ita ait. Recogitabo tibi omēs annos meos in amaritudine aie mee. Nam recogitare idē est quod valde vel frequēter cogitare. q; ly re augmentat ac reduplicat significatū dicitōis. Ille ergo qui recogitat peccā suā quodāmodo cogit animum frequēter illoz reminisci. r tūc fit deo sacrificiū gratissimū: de quo Dauid in ps. l. ait. Sacrificiū deo spīritus cōtribulatus: cor contritū r humiliatū deus nō despiciēs. Quādo em peccator retractat in corde suo peccata pmissa: cogitādo affligit r amaricatur: r tunc ei⁹ spūs dicit cōtribulatus r agitat⁹. Q; suauē est deo pariter r angelis tale sacrificiū. Q; vere quantū acceptabile. Tunc enim peccā conterunt malleo cōtritionis. Ideo glo. sup isto passu de sic. Cōtritiō cordis est sacrificiū q; peccata soluit. Et Origenes ait. Quāto amplius cōpungimur: tanto magis peccōz vincula relaxant. Et cum subdit: Cor cōtritū r humiliatū de⁹ nō despiciēs. Notandū est fm glo. q; pri⁹ de rritū: postea humiliatū: q; nō potest cor humiliari corā sacerdote in confessione nisi pri⁹ us fuerit contritū. Et sic patet respōsio ad ppositā questionē. Et p; consequēs hec dicta sufficiāt de primo requisito ad contritionē.

Qualiter ad verā contritionem requirit⁹ verus dolor: siue detestatio siue displicentia singuloz mortalū. Et multa valde pulcra ac necessaria documenta de dolore cōtritionis explicant.

Item secundo q; ad veram cōtritionem requiritur verus dolor siue detestatio singuloz peccatorum mortalium de quibus in predicta examinatione diligens inquisitio facta fuit. Est ergo diligenter considerandum q; peccator debet de peccatis suis conteri perfecte r distincte. Primo enim oportet vt conteras perfecte: sic vt nō solum actum: sed etiam affectum peccati tollat per detestationem voluntatis: alioquin talis sic dolens non potest dici nec est contritus nec vere penitens: sed est simulatus r mercennarius. Hora igitur q; ista detestatio siue dolor de peccatis in voluntate/ nīl aliud est q; peccati displicentia que excludit affectum peccati: in quo consistit tota essentia contritionis. Et ideo Augustinus in libello de vera r falsa penitentia ad christi deuorā dicit sic. Penitentia est quedam dolentis vindicta puniens in se quod dolet cōmississe. Et iterū in eodem libro ita inquit. Sūt plures quos penitet peccasse: sed nō omnino reseruantes sibi quedā in quib; delectent: nō aniaduerentes dominū simul surdū r mutum a demonio liberasse. Per hoc docēs nonnunq; nīl de omib; sanari. Si enim vellet ex parte peccata reseruare: habentē septē demonia p;ficere potuerat sex expulsis. Expulit autē septē vt omnia crimina simul emendāda doceret. Legionē autē ab illo eiciens neminez reliquit de omnibus penitere. Nec Augustin⁹. Etā Irido. in. ij. lib. de sum⁹

Dupl^r
dz hō pte
ri d; pcis
suis.
Prio per
fecte.

De contritione

mo bono. c. xliij. de. sic. Ille pñiam digne agit q̄ sic p̄terita mala deplorat vt futura itez nō cōmittat. Nā q̄ plangit pctm̄ z itez admittit pctm̄: est quasi st̄qs lauet laterē cru dū: quē q̄nto magis abluir: rāto amplī⁹ lutū facit. Hinc Hieron. Thien. ij. ca. ait. Effunde sicut aquā cor tuū ante conspectū dñi. q. d. Sicut aqua simplex nec substantiā: nec colorē: nec saporē: nec odorē relinquit in vase vñ effundit: sic pctm̄ ab eo q̄ vere p̄terit⁹ est totalit̄ in deestatoe haberi debet vt totaliter extinguat. Et signant dicit an̄ p̄spectū dñi: qz p̄pter ipm̄ solū vñ q̄libet cōteri de pctis: iō David in ps. l. ait. Tibi soli peccavi z malū corā te feci.

Secūdo op̄tet vt pctōz p̄terat distincte sic: vt de q̄libet pctō mortali: sp̄cālis habet p̄teritio. Dignū q̄ppe est vt q̄līs fuit in nobis intentio ad peccādū: talis etiā sit ad penitendū deuotio. Et grauiora quidē pctā grauioribz lamēt̄ redhenda sunt: vt ait Aug. Vñ David in ps. ait. Porū dabis nobis in lachrymis in mēsurā. Que quidē mēsurā fm̄ glo. intelligit̄ pro modo culpaz: ideo Greg. exponēs hoc verbū David: ita inq̄t. Porū dabis nobis in lachrymis in mēsurā: vt vīcz: mens cuiusqz tanto puniendo vel penitēdo cōpunctionis sue lachrymas bibat quāto se meminit meruisse per culpas. Etiā sup̄ illud Hieron. Thien. ij. c. Diuisiōes aquaz deduxerūt oculi mei: glosa sic d̄r. Diuisas q̄ppe in oculis aquas deductim⁹ cū pctis singulis disperitas lachrymas damus vt fm̄ multitudinē delictoz sit effusio lachrymaz. Et David i psal. ait. Lauabo per singulas noctes lectū meū lachrymis meis strātū meū rigabo. Sup̄ q̄ verbo Cassiodorus d̄r sic. Per singulas noctes intelligere debemus singula pctā super quibz singulariter flere debem⁹ ad hoc vt lauet lectus n̄re p̄sciētie. P̄terit⁹ igit̄ ex dicitis q̄ peccator sic debet dolere vt de vnoquoqz pctō mortali habeat

De omni sp̄cālis p̄teritio. Rō aut̄ huius assignat̄ a sc̄to Tho. in. iiij. s̄n̄iaz dist. xvij. vbi q̄ rit: Utrū de singulis pctis mortalibz requir̄ p̄teritio. Nam d̄r. Diuersoz mortuoz boz diuerse sunt medicine: qz nō sanat oculū qd̄ sanat calcaneū vt d̄r Hieron. sed p̄teritio est medicina singularis cōtra vnum tm̄ pctm̄ mortale: q̄ nō sufficit vna cōs cōtritiō de omnibz: sed oportet p̄ q̄libet morbo mortali sp̄cāle habere medicinā. s. cōtritiōē. P̄terea fm̄ Tho. eadē dist. Et Vincen. in spec. moral. ij. pre. x. dist. vj. In omni pctō mortali est actualis auersio voluntatis a deo z cōuersio ad pctm̄. Et qz p̄teritio cōtrarij curant̄: iō op̄tet q̄ in omni remissione peccati mortalis sit etiā actualis auersio voluntatis a pctō z cōuersio ad deū. Que quidē auersio voluntatis a pctō dicit̄ cōtritiō. Duritela enim voluntatis manentis in pctō nō tollit̄ nisi per voluntatis omnimodā fractionē que appellat̄ cōtritiō. Et itez. Cōtritiō per cōfessionē explicat̄: sed oportet singula pctā mortalia cōfiteri: ergo oportet de singulis conteri. Pareat ergo q̄ de omni peccato mortali requiritur specialis contritiō.

Dulti decipiunt̄ credētes habere cōtritiōē.

Ed in hoc loco pctōz diligēter attēdat ne a p̄prio sensu decipiā. Et ne forte incidat i scyllā cupiēs vitare charybdiz. Nā s̄ nōnulli q̄ leuī trās eūtes ore tm̄ z nō corde de p̄petratis culpis se dolere simulāt. Et s̄ alij

Quia va/ p̄teritioes grauiissimi habētes qdē attritiōē aut leues cōpunctiōēs q̄ tm̄ in pctis na s̄ nisi pseuerāt. Quidā p̄o habēt pia desideria: deuotos affectus ac dulcedines sp̄uā ac gemitus nō sufficūt̄ peccatrici anime: nisi ex vera cordis cōpunctione reatur̄ sūū satisfactiōē legitima plāgāt: ideo nota fm̄ dñm̄ Joannē Berson in. ij. parte summe: in tractatu de cōtritiōe vbi d̄r: q̄ nō semp̄ illi hoies sūt dicit̄ deuotiores: aut p̄uotiores: aut sāctiores q̄ magis abūdāt in gemitibz z lachrymis z q̄buldā cōpunctionibz cordis carnalis ad quā sexus femine⁹ est magis p̄n⁹ z inclinā⁹: cui⁹ rō in hoc est. Nā vt sepe videm⁹ p̄tingit̄ duos esse quoz vnus

ex cōplexiōe naturali habet cor strenuū ad virilita: nec ad lachrymas dispositū Lachry
 tra vt vix vel nunq̄ flere possit. Erit autē alter cordis femine q̄ ad oēm misera me corpa
 riōis occasiōe ex affectu teneritudine in lachrymas cōmouebit. Et tñ stat q̄ p̄ les parū
 mus elictet detestatiōe pcti sui intēsus in animo: forti⁹ ⁊ laudabilis in cas⁹ valēt nisi
 su q̄ ali⁹. Tal⁹ ḡ sic detestās pctā sua nō durū habere cor sed molle dicēdus est cor fuerit
 Cōsistit ḡ dolor vere pnie in sola rōne: q̄ dolor libero subiacet arbitrio. Hic dispositū
 dolor est displicētia sine odiū vel detestatio elicta cū grā q̄ sufficit ad detesta
 tiōe pcti. Etia supposito q̄ nullus dolor in corpe sequeret. Et nota q̄ ver⁹
 dolor de pctis dī dolor maxim⁹: qz de nulla re altera tpali tāta detestatio est
 ci dz a corde rōnis. Sic nullū est dānū pene qd̄ eq̄paret dāno culpe. Non est ḡ
 mensurāda bonitas pnie fm dolore partis sensitue: s; mltro magis fm dolore
 ptis intellectue ⁊ rōnalis. Idcirco peccatrix aia in hmōi lachrymis ac gemit
 bus nō multū pfidat. Qz talia plerūq; p̄ter grām ⁊ sine merito accidūt. Nam
 qnq; etiā thurci: iudei: saraceni: ac gētiles in ritib; suis ⁊ sacrificijs parit inge
 miscūt ⁊ lachrymant ex affectiōe quā habēt ad illa. Nec mltz. Cū em hō sit cre
 atura rōnalis dñā suoz actuū hīs libeꝝ arbitriū ad bonū ⁊ ad malū: naturāl
 horret pctm. Rō hui⁹ est: qz hō p̄stituit in specie p̄ animā rōnalē: vt dī sanctus
 Tho. in. j. ij. q. lxxj. ar. ij. Pō oē illud qd̄ est ḡ ordinē rōnis. p̄te est ḡ naturā ho
 minis inq̄ntū hō est. Bonū autē hois est s; rōnē esse: ⁊ malū hois est p̄ter rōnē
 esse: vt Diony. dr. iij. ca. de di. no. Un̄ p̄tus hūana q̄ hoiem facit bonū ⁊ opus
 ipius bonū reddit: intantū est fm naturā hois inq̄ntū puenit rōnē. Pctm̄ hō in
 tantū est ḡ naturā hois inq̄ntū est ḡ ordinē rōnis. Hinc Augu. in. iij. lib. de li.
 arbi. De viciū coīpo q̄ viciū est ḡ naturā est. Et Hiero. ad Mauricij filiā sic
 dr. Agnosce tibi a deo artifice nō ad vicia: s; ad vrutes mēbra formata. Etia
 Lactārius in vj. li. diuinaꝝ insti. ca. xj. ita inq̄r. Discordia igit arq; dissensio n̄
 fm hois rōnem: verūq; est illud Ciceronis qd̄ ait. Hoiem nature obedientem
 homini nocere nō posse. Ergo si nocere hōi p̄tra naturā est: pdesse igit hōi fm
 naturā sic necesse est. Qd̄ q̄ nō facit hois se appellatiōe, despiciat. hec Lactan.
 Teste qz Bern. sup. Lan. Virtutū opus naturale est ⁊ veniūt ad aliū sine la
 bore vicia p̄o volūtati p̄raria ⁊ repugnātia rōni. Ptz ḡ ex viciis q̄ vicia ⁊ pec
 cata sunt p̄tra naturā hois. Et idcirco si gemit⁹: cōpunctiōes: suspiria: desit Lachry
 deria: lachryme: remorsus p̄scientie ⁊ hmōi accidūt naturāl hōi n̄ est mirādū: me ⁊ ge
 nec in similib; p̄fidendū vt dixim⁹. Quisq; ḡ realr vitā suā emēdare ac dō re mit⁹ acc
 cōciliari intēdit nō dz vt sophistarib; aut p̄bositarib;. Quia teste Lactāto. dunt hōi
 nihil p̄dest intrusam habere p̄ciam paremus deo. Quid agis ḡ o peccatrix naturāl
 ania: Quid machinaris: Quid cogitatōib; estuas: Custos te tuus sequit: de to in illis
 um vtiq; habes testē q̄ nō q̄rit a te solia/ s; fruct⁹ dignos pnie. Ideo expedit nō est cō
 oino vt duricia volūtatis manētis in pctō tollat p̄ oimodā volūtatis fractio fidendū
 nē q̄ p̄ritio vel displicētia volūtatis appellat: vt supius dixim⁹. Tātoq; mag
 gis debet pctōi. p̄nus esse ad lamentū ⁊ fletū q̄nto fuit audacioꝝ ad culpā. Ab
 scidat itaq; ferro acute cōpunctiōis vlcus inueterate p̄suetudinis. Quia vt
 ait Hieron. in obiurgatiōe acerrima contra Susannā lapsam. Scdm̄ p̄scientie
 moleꝝ exhibēda est pnie magnitudo. Teste qz Ambrosio in lib. de pnia. Qui
 culpam exaggerauerit: exaggerat penitentiā. Datoꝝ em̄ crimina maioribus
 abluunt fletib;. Erit em̄ derisio potius q̄ p̄ritio: si hōi affit̄ exteri⁹ fletus cor
 poralis: ⁊ intus obstinatio volūtatis. Si strepitu p̄boꝝ deū laudat ⁊ corde vi
 tuperat. Intus Hero: foris Laco. Intus diabolus: foris angelus. Intus lup⁹:
 foris agnus: Facies ouina/ sed p̄scientia vulpina. Et qz teste Senē: multo ma
 gis ad rem p̄ri nec qualis tibi q̄ qualis vel quātus alijs videaris. Idcirco oī
 cū diligentiā c̄ auendū est ne peccatrix ania hypocrisis aut simulatiōe aliq̄ sit in
 uoluta: qm̄ expedit vt omni fictiōe postposita verū dolorē habeat: sic vt affe

De contritione

erius peccati secundum omnem suam partem totaliter a corde amputetur. Et tunc securam catarere poterit illud David. Dirupisti domine vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis et nomen domini invocabo. Et iterum. Laqueus contritus est et nos liberati sumus.

Impossibile est separare dolorem a contritione.

Ad per recreationem peccatricis anime quam veram querit perficere penitentiam per hanc multiplici ratione: auctoritate: et exemplo: quod verus dolor non potest separari a vera contritione. Immo sicut impossibile est spiritum separari a suo genere secundum logicos: sic etiam impossibile est dolorem a vera contritione separare. Et primo quod non potest esse vera contritio sine dolore, et quod verus dolor non potest a contritione separari probatur ratione sic. Clarum est secundum omnes naturales philosophos quod contraria contrariis curantur. Omne enim corruptibile simpliciter corrumpitur per actionem sui contrarium. Nam frigus non corrumpitur nisi per calorem: et sicut quaecumque a frigido componuntur ut gradines: niues: glaciæ: a solo calido dissoluntur. Et propterea peritus medicus quibusdam egriis perurit rigida calida. alijs vero frigida iuxta naturas et qualitates morborum. Hoc tamen in cunctis generaliter observatur: ut medicina de frigida contraria: quia unum contrarium expellit per reliquum. Infirmitas autem anime rationalis est peccatum mortale: quod consistit in concupiscentia voluntatis ad actum malum. Unde Augustinus in libro retractatio. et iterum in libro de duabus animabus diffinitis peccatum secundum causam efficientem. dicit sic. Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iusticiam veram: qua sententia aperte datur intelligi quod voluntas est causa efficiens peccati a deo: ut sine ipsa nullum possit esse peccatum. et iterum Augustinus in libro de vera religione: dicit sic. Unde adeo peccatum voluntarium malum est ut nisi sit voluntarium nullo modo peccatum sit. Iterum Augustinus et habet. xxiiij. q. iiij. Habebat chodonosor. ita inquit. Gladius ire nunquam redderet interitum si non spontaneum in ventrem hominis habere peccatum. Et tunc si aliquis per ignorantiam invincibilem faceret aliquid de genere malorum non imputaretur sibi ad peccatum: quia talis ignorantia tollit voluntarium. Cum ergo tota ratio peccati mortalis consistat in concupiscentia voluntatis in actu malo ut liquet ex dictis: utique displicentia voluntatis de hominis actu erit contrarium peccati: et quia contraria contrariis curantur: oportet omnino ut peccatum si curari debet a febre peccati mortalis curat medicum salutis domini Jesum christum: atque per displicentiam voluntatis deest peccatum. Iterum probamus idem alia ratione sic. Ratio dicitur quod eodem modo quo peccatum committitur eodem modo peniteamus. Sed peccatum committitur modis diversis corde: ore: et opere. Idem decem est ut secundum delicti conditionem per unum fiat. scilicet in corde per contritionem: in ore per confessionem: in opere per satisfactionem. Et quia omnia ista tria genera et modi peccatorum incipiunt a cordis concupiscentia: ergo iustum est: ut omnis remissio peccatorum a cordis contritione incipiat: quia secundum mensuram delicti erit plagam modus. Secundo probamus propositum auctoritate. unde Anselmus in libro de similitudinibus: dicit sic. Sunt nonnulli qui se peccatores esse fatentur: sed nullum habere inde dolorem dinoscunt qui necesse est ut valeat si veniam promereri desiderat: quia ad salutem non valet ut se quis peccatorem cognoscat nisi habeat dolorem. Nam si domino suo aliquis peccaret et inde dolorem non haberet quod putas de eo dominus diceret. Quomodo enim offensam posset dimittere quod dicitur eum pro offensione sua nequaquam sciret habere dolorem: Ridiculum potius quam aliud videretur si veniam peteret de hoc unde se non dolere fateretur. Necessesse est ergo ut dolorem habeat quisquis de perpetratis culpis. si veniam promereri desiderat. Hec Anselmus. Etiam Augustinus in libro de penitentia ait. Nemo sine voluntatis arbitrio constitutus potest novam vitam inchoare nisi eum veteris vite peniteat. Taceo plura: quia adeo clarum est quod verus dolor non potest a contritione separari: ut ab hac sententia nulla sanctorum doctorum dissentiant testimonia. Tertio patet propositum multiplici exemplo. Ad eum dominus terrenus gravem offensam vel iniuriam remitteret nisi contrito. Quia si diceret ore se dolere et dominus sciret contrarium esse verum non remitteret: ita nec deus. Ideo Petrus apostolorum principum non dimisit offensam antequam fletet. Nam si Petrus flevisset et dixisset se fuisse contritum mendaciter

chris non remisisset illi peccatum suum. Homo quippe talibus signis deceptus potest: non autem de
 us qui solus intuetur cor: et nouit abscondita cordium. Hinc Leo papa collaudans illas
 lacrimas ac dulcissimas lacrymas Petri apostoli in sermone de passione domini. Quis
 incipit. Sacramentum dilectissimi dominice passionis: dicit sic. Felices scilicet apostolice lacryme
 me tue que ad diluendam culpam negationis virtute sacri habuere baptismatis. Et
 fuit enim dextera domini Iesu que labentem te pulsus delecteris: exciperet et firmitate stans
 dum in ipso cadenti periculo recepisti. Vidit in te dominus non fictam fidem: non dilectionem auer
 sam: sed constantiam fuisse turbamam. Hec Leo. Per hoc quod grauissimus de peccator
 et homicida pessimus fuit ille latro qui cum christo crucifixus est. Nam teste Leone pa
 pa in sermone de passione domini qui incipit. Exigit fides dilectissimi. Fuit hic lat
 tro insidiator viarum et saluti hominum semper infestus usque ad crucem reus. Et sicut ait
 Chrysostomus. princeps iniquitatis fuit et mille malis imbutus. Sed tamen in cruce affixus ma
 gnanimiter egit penitentiam: ut prope que magnam dolorem vere contritionis habuit. Nam cum esset
 sic affixus ac prope mortis angustias vides in christo admiranda signa scripturarum: ut
 puta simplicitatem: mansuetudinem: innocentiam: modestiam: humilitatem: et maxime
 inter illos acerrimos corporis inimicos cruciatus miram christi patientiam: charita
 tem annexam: ut prope que orauit pro persecutoribus ac crucifixoribus suis que sunt signa aper
 tissima vere scripturarum. Ideo totus in admiratione versus est. Vidit preterea
 hic latro optimos mores atque elegantem dispositionem organorum in toto corpore christi
 Precipueque in facie eius scriptissima aqua fluere videbat fragrantiam quamdam admirande
 scintille. Idcirco vero dolore cordis expanit. Nam totus in christum accessus: al
 terum collationem acerrime increpans dixit ei. Tu times deum qui in ea
 dem damnatione es. Et nos quidem iuste. Nam digna factis recipimus: hic pro nil mali
 gessit. Quis tanta diceret: illico radio spiritus sancti illustratus christum saluatorem ac re
 demptorem mundi cognouit. Ideo toto cordis desiderio conuersus in eum dixit. Domine
 memeto mei dum veneris in regnum tuum. Ex quo verbo clare constat quod latro ille ha
 buit tres virtutes theologicas. scilicet fidem: spem: et charitatem: ut alibi latius explica
 uimus. Constat etiam ex hoc quod fuerit prope cunctis apostolis ac discipulis christi audax
 valde et audax. Nam cum dies illa fuerit paschalis solennitas iudeorum non dubita
 mus ad tam grande spectaculum: plus quam centum milia personarum aduenisse. Ibi quoque ade
 rant apostoli ac discipuli christi: qui territi ac pauidi erant multitudine: gemetes ac flen
 tes. Sed latro totus magnanimus in conspectu tantorum armatorum et inimicorum christi
 regiam dignitatem eius ac innocentiam plena voce predicauit. Hec mirum quod vera chari
 tas christi qui iam totus erat radiatus foras misit timorem. Hinc Chrysostomus. virtus eius
 admiranda ait. Res mirabilis crucifixum aspiciens et dominum profiteris: indemnatum usque
 des figuram et regis predicam dignitatem. Hec Chrysostomus. Etiam diuus Hieronymus. ex
 rollens magnitudinem contritionis huius beatissimi latronis: ut habet de peccato. di. j.
 Importuna: dicit sic. Christus in paradysum de cruce etiam latronem tulit: et neque
 aliquando seram uersionem puraret: fecit homicidam penam martyrii. Hec Hiero
 nymus. Que verba non sunt sic intelligenda ut in rei veritate pena homicidam fue
 rit couersa in martyrium: quod ut dicit de peccato. di. iij. Baptismi vice. Latro ille non
 pro nomine christi crucifixus est: sed pro meritis factorum suorum. Neque quod credidit passus
 est: sed dum patere credidit. Et quod pena non facit martyrem sed causa: ut ait Aug.
 Ideo illud supplicium non fuit martyrium. Sed dicitur martyrium improprie propter simi
 litudinem facti: ut dicit ibidem glossa: quod fide et patientiam habuit sicut illi qui patiuntur
 martyrium. Vel pena illa dicitur martyrium ratione confessionis quam in patibulo habuit
 Quia sicut martyr sic latro inter penas christum aperte confiteri non timuit. Vel
 dicitur martyrium quia illa pena ex magnitudine contritionis introduxit eum subito in regnum
 sicut facit verum martyrem. Hinc Chrysostomus in libro de reparatione lapsi: dicit
 sic. Latro ille qui pedebat in cruce non egit prolixitate temporis ut ingressus para
 disum mereret: sed tantum ei spatium sufficit quantum expendi potuit: donec viuam.

De latro
ne qui cum
christo cru
cifixus est.

latro erat
ornatus
charitate.

Pena non
facit mar
tyrem sed causa.

De contritione

posset pferre fimonē: ita vt intra vnū momentū tēporis totus vite sceleribus absolutus: pcedere ad paradīsum etiā aplos mereat. Hec Ehyf. Ex dicit pa ter q hic latro p solū dolorē pntionis mirabiliter saluatus est. Magn⁹ etiā pec cator fuit Dauid: sed magna pegit pniā scribes cātica sua in quib⁹ tot⁹ vide tur effusus in gemitib⁹ ⁊ lachrymis. Nā dicit. Laboraui in gemitu meo laua bo p singulas noctes lectū meū lachrymis meis stratū meū rigabo. Similr d rege Ezechia legim⁹ q̄lter spō egrotate venit ad eū Esaias di. Dispone do muī tue qz morier⁹ tu ⁊ nō viues: vt prz. liij. Reg. xx. ⁊ Esa. xxxvij. c. Et sicut d: ibidē. Fleuit Ezechias fletu magno. Sic Maria magdalena cōuerfa ad dñm tota resoluta i lamētis obtinuit veniā. Lu. viij. c. Sic Nabuchodonosor Darthe⁹ Paulus Sache⁹ Maria egyptiaca: ac ceteri magni pctōres ma gnā egerūt pniā. Funde ḡ lachrymas. p̄fuge ad medicū salutis: age pniā: clama ad dñm ⁊ dīc. Qm̄ iniquitātē meā ego agnosco: ⁊ pctm̄ meū p̄tra me est semp. Tibi soli peccauit: qz tu sol⁹ sine pctō es. Hinc Amb. in li. de bono morz tis. ca. vij. sic pulcre nos hortat ad penitentiā dicens. Noll inq̄ o hō diuie boni rat⁹ ⁊ patētē thesauros p̄tēnere. Bonitas em̄ del ad pniā te puocat: ad cor rectionē inuitat. Duricia autē tua q̄ in erroris p̄tinacia pseueras futuri iudiciij auget seueritatē: vt dignā retributionē tuoz accipias delictoz. Hec Ambro. Ex dicitis itaqz prz tā rōne q̄ auctoritate ⁊ exēplo. q̄ ver⁹ dolor nō pōt a p̄tri tione separari. Sed questio aim pulsar. Utz p̄tritionis dolor debeat esse ma ximus: vel an pctōr possit nimis dolere de offēsa in deū cōmissa. Pro respon sione huius questionis notandū est fm̄ Joannē gerson Cancellariū Parisien sem in cōpendio theologie vbi mouet dubiū: Utzū minim⁹ dolor possit esse cō tritio. Nā dicit q̄ p̄tritio pōt dici magna maior ⁊ maxima fm̄ q̄ hō ad malo rem dolorē mouet. Ideo magistri theologie dicūt q̄ dolor p̄tritionis etiā mi nimus dūmodo fuerit informat⁹ charitate sufficit ad delendū culpaz. Dicit autē dolor informat⁹ charitate qm̄ vere elicit p̄positū cōfitendū ⁊ satisfaciēdū ⁊ tūc talis dolor dicit cōtritio minima. ⁊ hec delet tm̄ culpā ⁊ reatū seu debi tū pene eterne. Q, si dolor p̄tritionis fuerit maior delet partē pene tēporalis debite. Si pō fuerit maxim⁹: totā penā ⁊ totā culpā delet. Ad questioē ergo respondem⁹ cū scō Thoma in. liij. ll. sniaz. di. xvij. vbi q̄rit: Utzū p̄tritio sit actus p̄tritis. In respōsione ad p̄mū argumentū dicit: q̄ in p̄tritione pōt cōs derari duplex dolor de pctō. Unus quidē in parte sensitua q̄ est passio q̄dam in carne: ⁊ hic dolor nō est essentialit p̄tritio: s; magis effect⁹ p̄tritionis. Sicut em̄ pena exterior corporalis est effectus p̄tritis p̄nie ad recōciliandū offēsam que in deū cōmissa est officio mēbroz. Sic etiā ipsa p̄trus p̄nie infert dolorem ipsi p̄cupiscibili ad recōciliandū offēsam q̄ in deū cōmissa est p̄ inordinatum actū p̄tritis sensitue. s. p̄tritis p̄cupiscibilis. Alius est dolor p̄tritionis in mē te vel in volūtate qui nil aliud est q̄ displicentia pcti rōne sue deformitatis. s. Inquātū pctm̄ est factum in offēsam del. Et talis dolor est essentialit cōtritio ⁊ realis actus virtutis ac vere p̄nie. Idcirco si loquamur de dolore p̄tritionis put est in parte sensitua: sicut accidit in corporis maceratione: tūc potest esse indiscretus sicut indiscreta penitētia. de qua deuotus Bernardus sepl⁹ dum esset effectus abbas seipm̄ accusabat. Quapropter in hm̄oi debem⁹ doctrinā aplicā sequi q̄ dicit. Tāqz castigari ⁊ nō mortificari. Un̄ etiā scrūs Tho. i. liij ll. sniaz. di. xvij. vbi mouet dubiū: Utz dolor p̄tritionis possit esse nimis ma gnus: dicit sic. In his oib⁹ debet accipi p̄ mēsurā p̄seruatio subiecti ⁊ bone ha bitudinis sufficientis ad ea q̄ agēda incūbūt. Et p̄pter hoc d: ad Ro. xij. ca. Ra tionabile sit obsequiū vestrū. Hinc Hierony. ait. De rapina holocausti offert q̄ vel ciboz nimia egestate vl̄ māducādi vl̄ somni penuria imoderate corp⁹ af fligit. Et itez rōnal hō dignitatē amittit q̄ sc̄tuntū charitati vl̄ vigillas sens⁹

Duplex
dolor.
Primus

Secūsus

Integritati p̄fert. Sed si loq̄mur de dolore p̄ritōis. put est in mēte vel in volūtatē: tūc nō pōt esse nimis magn⁹. Nā p̄siderās p̄cor bonū infinitū offendit se: in infinitū si possibile est dolere debet saltē habitualiter: et si nō actualiter.

3o notāda sūt p̄ba aurea sc̄i Thome q̄ in p̄mo q̄dlibet. ar. ix. vbi mouet dubiū. Ut p̄rit⁹ debeat mag⁹ velle esse in inferno q̄ peccare: d̄ sic. Cōtrit⁹ tenet in ḡnālī velle pati mag⁹ quācūq̄ penā q̄ peccare. Et hoc idē: q̄ p̄ritio nō pōt esse sine charitate p̄ quā oīa dimittunt p̄ctā. Un̄ charitas requirit vt quālibet penā hō p̄rit⁹ pelīgat culpe: s̄ in sp̄cālī descendere ad hāc penā v̄l ad illā n̄ tenet. Quātinō stulte faceret si q̄s seipm̄ v̄l aliū sollicitaret sup̄ hmōi partīcularib⁹ penis. Manifestū est em̄ q̄ sic delectabilia plus mouēt in p̄culari cōsīderata q̄ in cōi. Ita terribilia plus terrēt si in p̄culari p̄sident. Et aliq̄ sūt q̄ minorī tēratōe n̄ cadūt q̄ forte maiorī caderēt. Sic aliq̄s audiēs adulteriu⁹ nō incitat ad libidinē: sed si p̄ p̄siderationē descendit ad singlas illecebras mag⁹ moueret. Et si r̄ aliq̄s nō refugeret pati mortē p̄ ch̄o: sed si descendere ad cōsīderādū singlas penas mag⁹ retraheret. Et idē descendere in talib⁹ ad singla est inducere hoīem in tērationē et p̄bere occasionē peccādī. hec Tho. Debet q̄ p̄ritus habere cor mūdū ab oī maliciā: atq̄ in tali dīspōsitōe p̄sistere vt sit paratus pot⁹ velle mori q̄ decetero aliq̄d mortale cōmittere. Et rō hui⁹ est: q̄a renemur ex p̄cepto deū pot⁹ q̄ nos diligere. Cū q̄ p̄ mortale de⁹ offēdat deū mag⁹ velle mori q̄ ipm̄ offēdere. Et ista est rō q̄re martyres mortui sūt vt se⁹ deū nō offēderēt p̄ p̄ctm̄ mortale. Nā ver⁹ charitas hoc requirit vt quālibet penā hō p̄rit⁹ pelīgat culpe. Hinc An̄s. in li. de s̄titudinib⁹. et allegat a s̄cto Tho. in q̄dlibet. ar. vbi s̄. d̄: q̄ aliq̄s debz mag⁹ esse in inferno sine culpa q̄ in paradiso cū culpa: q̄ innocēs in inferno nō sentītz penā: et p̄ctōr in paradiso nō gauderet de gl̄ia. hec ille. Etia sc̄us Tho. in. xj. q̄dlibet. ar. ix. vbi querit: Ut aliq̄s loq̄ndo: comedēdo: seu stādo cū excōicatis peccet mortālī. In r̄sōne ad r̄ertū arg. d̄ sic. Nō solū q̄s debet subire mortē anq̄ peccet mortālī: sed etiā anteq̄ peccet ventālīter: q̄ p̄ctm̄ in q̄ū p̄ctm̄ nunq̄ est eligibile. Si em̄ esset eligibile nunq̄ esset p̄ctm̄. et sic nō peccare si facerē. hec Tho. Et in. liij. li. sentē. di. xvij. vbi mouet dubiū. Ut p̄ participare cū excōicato in casib⁹ nō concessis semp̄ sit p̄ctm̄ mortale. In r̄sōne ad p̄mū argumentū idē Tho. d̄: q̄ si cur peccatū mortale nō pōt b̄n̄ fieri: ita nec ventale. Et idē sicut hō debet p̄s sustinere mortē q̄ peccet mortālī: ita etiā q̄ peccet ventālīter. Illo modo de b̄ri q̄ debz ventalia vitare. hec Tho. Propterea Aug. horrensvalde p̄ca sua et cognoscens excellentiā diuine bonitatis dicebat se esse dignū oculos cecare plorando p̄pter p̄ctm̄. Et rō hui⁹ est: q̄ q̄dlibet p̄ctōr nō solū eterna: sed tēporalī morte dignus est. Anselmus quoq̄ tactus vehemētī dolore cordis atq̄ ex p̄nguedīne deuotiōis dicebat. Trinā sic impīnguēt viscera aīe mee: vt medulle corporis mei exiccēt. Hinc Vicheas p̄pheta. j. ca. ita inq̄. Plangam et ululabo: vadā spoliatus et nudus faciā planctū velut draconū et luctū q̄si struatonū. Nota q̄ inter om̄ia animalia irratōabilia plāctus draconis est amarior. Et inter volatilia planct⁹ structōis. 3o s̄ q̄ d̄cūt q̄ cū draco sit hostis elephāto ab eo plerūq̄ occidit et p̄terit: et tūc magnū facit plāctū. S̄ istoz dictū m̄ramur: q̄ nō est verisimile q̄ elephas occidat draconē: et p̄ p̄ns nō facit planctū modo dicto: sed multo pot⁹ videt q̄ draco debeat occidere elephantē attenta magnitudine ac fortitudine draconis. Nā magn⁹ Alb. in. xxv. li. de animalib⁹: vbi loquit de dracone allegat Autennā et Semeryon p̄hos q̄ d̄cūt q̄ draco ē nomē generis q̄d sub se p̄tinet multas species. Dicunt igit̄ isti p̄hi q̄ dracones om̄es sunt corpore valde magni ita q̄ minor illoz est quinq̄ cubitoz: et maior ē triginta cubitoz et supra. p̄cipue. j. partib⁹ indīe. Etia s̄ sequimur Plīnū et Solīnū p̄hos qui forte teste Alberto portus referūt audita vulgi q̄ experta. Di

Nota de
dracone.

De contritione

temus draconē esse maximū inter oīa terre et maris aīalia: nec habere venenū et cristarū in capite: et os eius esse parū fm magnitudinē corpis et capitis sui. Dorlus tñ eius est pessim⁹: q̄uis paruus. et h̄mōt causam dicit esse: q̄ mortē fera ac venenosa comedit: et nō ex seipso est venenat⁹. Sz quāte fortitudinis sic draco p̄tra elephantē: oñdit magn⁹ Albertus vbi s̄. sic dices. Draco si quē cauda ligauerit occidit. a caude em̄ sue inuolutiōe: nec elephas tutus est corpis sui magnitudie. Idem dr̄ Isido. in. xij. li. etymol. c. iij. Affirmat etiā q̄ draco ē maior cūctoz serpentū siue oīm animantiū sup̄ terrā. Et postq̄ plura explicauit d̄

Draco dracone que etiā scribit Alber. ita subiūgit. Draco circa semitas delitescēs p̄ occidit et quas elephantēs solito gradiunt crura eoz nodis illigat ac suffocatos perimit lephantē hec Isido. Etiā dicit aliq̄ p̄bi: vt testat Alber. q̄ draco cū estuat se infrigidat et quō. in sanguine elephātis: qd̄ qd̄ nō posset facere nisi illū occideret. Et tō cōueniētius d̄ q̄ draco occidit elephāntē: et nō eōuerso. Quō aut̄ intelligat̄ iste plāct⁹ draconis de q̄ loquit̄ Dicheas p̄pha in p̄sona petōris. Hora q̄ qdā ita expla⁹ nat: cū em̄ dicit. Faciā planctū velut draconū: q̄si dicit. Ex vehementi dolore cordis faciā planctū horribilē eo modo q̄ solet draco horribilē clamare. Nā d̄ cū Plinius et Solinus teste Alberto: vbi supra: q̄ voces draconū terrēt hoīes aliq̄n ita q̄ moriunt. Sic peccator vere p̄ritus debet vero dolore cordis plāgere et vlulare et fortiter clamare: ac petere a dño misericōdiam. Sed pater doctoz Hiero. sup̄ isto passu in p̄mo lib. sup̄ Dicheā p̄phetā ad Paulā et Eustochiū dr̄: q̄ Dicheas p̄pheta in hoc loco faciat q̄si p̄popoelā: et sub p̄sona sua induciē dei plangētis affectū. Est aut̄ p̄popoelā qdā color rhetorice: et fit q̄n inanimatū loquit̄ ad animatū. vel q̄n inanimatū ad inanimatū: vt terra loquit̄ fontib⁹ et marib⁹. Vel fit tot modis vt metaphora. Hinc Damascē. ait. Nouit scriptura et p̄popoelā: id est p̄sonay fictiōe vti sic illud. Dare vidit et fugit. Hieronymus ḡ vbi supra: ita inquit. Quō em̄ dracones terribili sibilo p̄sonat: iuxta historias eoz: qui de phisicis p̄scripserūt eo tpe q̄ vincunt ab elephātib⁹: ita et ego spoliatus et nudus incedā et faciā planctū magnū velut draconū et luctum quasi structionū. Hora etiā cū subiūgit. Et faciā luctū q̄si structionū. Nam magnus Alber. in. xxiij. li. de aīalib⁹ dr̄: q̄ strucio est auis in desertis lib⁹ q̄ tñ se p̄ in nostris visa fuit partib⁹. Si hec auis fuerit iuuenis ē cinerea et tota bñ pennata: pennis tamē plumalib⁹ nō fortib⁹ existētib⁹. Secō anno et deinceps paulatim in coris et collo et capite pennas oīno pdit denudato corpe: sed dura pelle protegit a frigore: et penne doris nigerrime. Coras habet magnas valde. et crura carnosā: pellis albe et digitos in pede habet sicut camelus. Unde camelon a quibusdā grecis vocat̄: ideo nō tam auis q̄ mediū inter gressibile et volatile esse videt. Est autē alta pedib⁹ vsq̄ ad dorsum forte ad q̄n q̄ vel sex pedes: sed collū habet longissimū et caput anserinū: et rostrū respectu sui corporis valde parū: volare nō p̄t. sz alis extēsis citat cursum. Hec auis dicit̄ stolidā et mēse Julio ouat: et oua in sabulo abscondit: vt foueant̄ ibidē calore solis qz nudato corpe ea fouere nō p̄t. Aliquādo aut̄ custodit ea et respicit ad locū in quo iacet: et ideo rumor falsus exiit q̄ visu ea foueat: inq̄t Alber. Etiā Hiero. in p̄mo lib. sup̄ Dicheam p̄phetam vbi s̄: dicit sic. Structiones immemores sunt ouoz suoz: et q̄si nō pepererint in arena calcandos pedib⁹ bestiaz fer⁹ relinquūt. hec Hiero. Idcirco hec auis a Hieremia p̄pheta dicit̄ crudelis. Uñ Thren. iij. ca. Filia ppli mei crudelis q̄si strucio in deserto. Sed q̄rit quō salua p̄tate p̄t hec auis dici crudelis cū nō habeat yngues ad lacerandum: nec rostrū dispositū ad ferendū: sed est nudata pennis et fatua. Pro respōsiōe dicit q̄ Hieremias lamentabat̄ miserā et crudelitātē ppli sui maiorē q̄ bestiaz dicit̄. Filia populi mei crudelis quasi strucio in deserto: que cū sit auis stolidā abscondit oua sua in arena: et ita videt̄ crudelis illa sic dimittendo: qz naturā

**Magn⁹
Alber⁹ de
structione**

bestie q̄ntūcūq; crudeles dillgūt fetus suos. Ideo Hiero. sup hoc passu in. iij. li. sup lamēratōes Hieremie ad fratrem Eusebiū dicit: q̄ in structōne simulatio z imāntas hypoeritaz designat. qz structio indurat ad filios suos q̄si nō sint sui. Sic patet videt̄ p̄rigisse i obsidiōe hierusalē p̄ chaldeos. Nā tāta fuit fames q̄ matres abscondēbāt cibū z p̄mittebāt filios z filias mori fame. Ideo subiūgit Hieremias dicens. Paruuli perierūt panē z nō erat q̄ porrigeret eis. Quā tāta fuerit illa penuria vel pot̄ miserā ostēdit Josephus in. vij. li. de bello iudaico. c. xij. vbi dicit: q̄ tāta fames erat iudeis q̄ tāq; ebrii z canes rabidi ferebatur. z in ca. xij. eiusdē lib. idē Josephus clare dicit: q̄ mulier q̄dā plebeia maria noie filia Eleazari necessitate cōpulsā lacretē occidit filiiū coctūq; mediū comedit: reliquū suauit. Et hoc iudei crudeliores videbant̄ structōne q̄ oua sua i sabbulo relinq̄t z ea fouere negligit vt inq̄r̄ Iud. in. xij. li. exim. ca. vij. Ad p̄positū redeūdo. Si structio fetus suos aut oua a bestiis p̄culcata v̄l ab hoib; ablatā p̄ceperit inf̄ oia volatilia amare luget z q̄rulas voces emittit. Sic pctōr q̄ occidit z p̄culcat a demone p̄pter pctm̄ cū amaritudine cordis flere d̄z ac lugere offensam in deū factā. Et p̄pterea Hieremias p̄phā hortat̄ pctōres ad lachrymas dicens. Plāgite z vlulate: qz nō ē auersa ira furor̄ dñi a vob;. Et ierem. l. l. a malicia cor tuū hierem. vt salua fias. vsq; q̄ morabunt̄ in te cogitationes noxie. Item Hieremias. vj. c. ait. Lucrū vnigenitū fac tibi plāctū amarū. Nota q̄ plāctū peccatricis aie assimilari d̄z mulieri plāgenti mortē sui vnigeniti: cuius dolor grādis est. Nā si plures haberet filios vno mortuo sup alio posset p̄solari: sed qz ei solus filius morit̄: ideo mat̄ sola facta amarissime dolet. Et rursum Hieremias ait. Deduc q̄si torrentē lachrymas p̄ diē z noctē z nō taceat̄ at pupilla oculi tui. q. d. Sicut torrens solet cū impetu fluere: sic lachryme vere p̄tritionis ab oculis peccatricis aie stillare debēt. Et cū subiūgit dicens. Et nō taceat pupilla oculi tui. hec pupilla oculi: vt dicit̄ glo. ex cōpūctōne rōnis. q. d. si displiceat rōni ac volūtat̄ pctm̄ qd̄ cōmissisti. Liqueat̄ igit̄ ex dicit̄ qualis ad verā p̄tritionē requirit̄ verus dolor. Et q̄ impossibile est dolorē a vera contritione separare.

Pctōr d̄z
luger̄ exē
plo struct
onis.

Ad verā p̄tritionē requirit̄ vna generalis penitudo siue detestatio tam de oblitis q̄ ignoratis mortalib;. Et q̄ dolor p̄tritionis non finitur nec finiri debet in presenti vita.

Et ratio ad verā contritionē requirit̄ vt vna generalis penitudo vel detestatio dirigat̄ ad oia peccata mortalia tam oblitā q̄ p̄ ignorantia cōmissa: de quib; peccator nullā habet noticiā: nec scit qualia v̄l quāta fuerint: sed in quodā p̄fuso scit se plura habere mortalia oblitā z ignorata. Quid aut̄ agere debeat pctōr in tali p̄plexitate: vt ad verā pueniat p̄tritionē: docet splēndor eccle. Tho. in. iij. li. sen. di. xvij. vbi querit̄. vtz de om̄i peccato actuali cōmissō a nobis debeamus cōteri: vbi ad secūdū argumentū talem de peccatis oblitis describit̄ regulā dices. Oblitō de aliquo potest esse dupl̄ct̄: aut ita q̄ totaliter a memoria exciderit: z tunc nō potest aliquis inquirere illud. Aut ita q̄ partim a memoria exciderit z partim maneat: sicut cū recolo me aliquid audiuisse in generali: sed nescio quid in speciali: z tūc requiro in memoria ad recognoscendū. Et fm̄ hoc etiā aliquod peccatū potest esse oblitū dupl̄ct̄. Aut ita q̄ in generali in memoria maneat: sed nō in speciali: vt cum homo recolt̄ se vnū vel plura cōmississe z ignorat: aut sit superbia: an auaricia vel luxuria: z tūc debet hō cū diligētia recogitare vt inueniat illud peccatū in speciali qz de quolibet mortali tenet homo specialit̄ p̄terit. Si aut̄ inuenire non possit: sufficit de eo cōteri fm̄ q̄ in noticiā tenet. Et debet homo non solū de peccato

Oblitō
dupl̄r de
aliq̄ habe
ri potest.

De contritione

sed de obfusone est dolere q̄ ex negligētia cōtingit. Si at̄ pctm̄ oīno a mēoria excidit: tūc ex impotētia faciēdi excusat̄ a debito z sufficit general' p̄ritio d̄ oī eo in q̄ deū offendit. Sed qm̄ impotētia tollit: sic cū ad memoriā pctm̄ reuocat̄ tūc tenet̄ hō specialit' p̄teri. Sicut etiā de paupe q̄ nō pōt soluere qd̄ debet excusat̄. Et tū tenet̄ cū p̄mo potuerit. Hec Tho. Idē d̄ Petr' de palude in. l. ij. li. sen. dt. eadē. z mgr̄ Uincē. in spec. mora. lib. ij. parte. x. di. vj. Nā dicūt q̄ de pctis oblitis q̄b' pctōz post diligētia debitā nō recolit aliqd̄ i specialit' sufficit generalis p̄ritio. Tū de pctis q̄z memoriā habet requirit spēalis p̄ritio de singulis si pctōz tps habet q̄ possit de singulis dolere in spēali. Sed si tps nō hz cū de' nō req̄rat ab hoīe: nisi qd̄ pōt. Et cū i momēto possit hō p̄uerti: s; nō potest in momēto de singulis p̄teri: ideo sufficit tūc vna ḡnalis p̄ritio. Hec qm̄ tū ad pctā oblitā dicta sufficiāt. Quantū p̄o ad pctā ignoratā. Cōsiderādū est fm̄ mgr̄m Uincē. in spec. moral' vbi sup. q̄ duplex est ignoratā. Quedā q̄ tollit oīno volūtariū: sic in furioso. z dormiēte z talis excusat a toto: ideo de tā lib' nō requirit p̄ritio special'. Alia est ignoratā q̄ nō oīno tollit volūtariū: z talis nō excusat a toto: quis excuset a tāto. Vel dic q̄ duplex ē ignoratā vt cōfiter dicat a doctorib' catholicis. Est em̄ qdā ignoratā iuris: vt cū hō nescit furū: homicidū: vel adulterū esse pctm̄. Alia p̄o est ignoratā facti: vt si hō nescit hāc rem quā accepit esse alienā: sed putat suā. Circa p̄mā ignoratā iuris distinguit: qz aut oīno fuit inuincibilis sic in pueris z amētib': z tūc tal' ignoratā excusat a toto: sic parit' si aliq̄s dubitat in aliq̄ casu: fecit tū diligētia in q̄rendo a peritis talis excusat: qz fecit qd̄ potuit. Etā fm̄ Thomā ignoratā eoz q̄ q̄s possit scire: z tū ad illa nō tenet̄ sicut theoremata geometrie v' astrologie: aut qdaz' alia p̄tingētia p̄ticularia: nō est pctm̄. Sed si ista ignoratā iuris sit vincibilis in homine z voluntaria: tunc si fuit affectata in nullo excusat: imo ipa ignoratā est speciale pctm̄: qz d̄ Tho. in. j. ij. q. lxxvj. ar. ij. Qēs tenentur scire cōter ea q̄ sunt fidei z vniuersalia iuris p̄cepta. Singuli at̄ ea q̄ ad eorū statū v' officiū spectāt. S; si ignoratā iuris nō fuit affectata: s; solū qz negligēt' scire aut itelligere: tūc talis excusat a tāto: sed nō a toto. Et p̄p̄te tal' ignorantia d̄ crassa z supina p̄ metaphorā hoīs crassi z supini. Quantū aut̄ ad secundā ignoratā facti etiā distinguit: qz vel ignoratā fuit causa agēdi opus peccati: ita q̄ si sciuisset illā circūstantiā q̄ traxit in pctm̄ nō fecisset: imo dolet illud fecisse. Verbi grā. Uir vxoratus cognouit alienā quā credebat esse suā. Talis ignoratā facti excusat a toto: si tamē debita diligētia p̄missa fuit. Que si p̄missa nō fuit: excusat solū a tāto: sed nō a toto. Vel ignoratā fuit concomitās actū: s; qz etiā si sciuisset circūstantiā peccati: nihilomin' fecisset: z hec nullo modo excusat. Propterea mgr̄ sentētiaz in. ij. li. di. xxij. dicit sic. Est autē ignoratā triplex: s; eoz q̄ scire nolūt cū possunt q̄ nō excusat: qz z ipa pctm̄ est z eoz q̄ volūt: sed nō possunt q̄ excusat z est pena pcti z nō pctm̄. Et eoz q̄ quā si simplicit' nesciūt: nō renuētes vel p̄ponentes scire q̄ neminē plene excusat: s; sic fortasse vt minus puniat. Hec maḡ sentētiaz. Et idē d̄ Grego. in li. moral'. dicit. Qui lucē vidit scit qd̄ de tenebris estimer. Qui vero candorē lucis ignorat etiā obscura p̄ lucidit' approbat. Et iterū. Frustra sibi de infirmitate vel ignorantia blandiunt qui vt liberior peccent libenter ignorant vel infirmant. Sed quia plura ignorata ex negligētia p̄nt p̄ diligētia sciri ac memorari ideo tenet̄ pctōz sollicit' facere qd̄ i se est: vt culpas suas cognoscat z sciat. Ad hoc aut̄ p̄ocamur exēplo Dauid: qui in psal. xviij. pctā occulta sibi dimisit d̄m̄ peccabat: d̄scēs: Delicta q̄s intelligit: quasi d̄cat: null' pōt illa itelligere: relinquit scire p̄fecte: ideo subdit. Ab oculis meis mūda me d̄ne z ab alienis parte suō tuo. In q̄b' vbi orat Dauid nō solū occulta: sed etiā aliena peccata sibi dimitti quantū ad ea que possunt impurari rōne negligētie correctionis

Duplex
ignorantia.

Ignorantia
facti dicitur
distinguen-
da est.

Triplex
est ignorantia
fm̄ mgr̄z
suarū.

fraterne. Vel respectu correctionis q̄ntū ad prelatos z p̄ncipes. Item Dauid iuuetus in psal. xliij. ait. Delicta iuuetutis mee z ignorātia meas ne meminer. Cū est etas em iuuetus teste Augustino sit etas periculosa plena foueis: obsessa laqueis: p̄ncipaliter ad malū: difficilis ad bonū: in qua feruet sanguis: z cupiscētia dominat. a cuius periculis soli illi euadūt q̄ dei misericordia liberant. Ideo orat Dauid Passiones iuuetiles z p̄cā p̄ ignorātia cōmissa sibi misericordit relaxari. Pa ter ergo ex dicitis qualis de oblitis z ignoratis oportet habere generalē penitē tudinē vel p̄tritionē. Cōsequēt nō est p̄mittendū sed dilligent norandū q̄ virtus p̄uerantie requirit ad verā cōtritionē: quia teste deuoto Bernardo Perseuerātia est que sola meret gloriā. sine qua nec q̄ pugnat/ victoriā nec pal mā victor cōsequit. Tolle perseuerātia nec obsequiū mercedē h̄z: nec b̄ficiū gra tiam: nec laudez fortitudo. Deniq̄ nō qui inceperit sed qui perseuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit. Dicimus ḡ q̄ dolor cōtritionis nō finit nec finiri debet in hac vita. Rō huius est s̄m Thomā in. iij. li. iniaz di. xvij. vbi querit: Utrū hec vita sit cōtritionis tēpus: vbi dicit: q̄ hō peccādo penā eternā meruit. z cō tra deū qui est infinitus. Ita extigit vt dolor de offensa p̄ modo possibilē sit in finitus: vt scz eternitatē saltē vite hois habeat: cū eternitatē simpliciter habere nō possit: quia non pōt homo semp viuere. Volo dicere si hō in eternū in hac vita viueret in eternū de peccato dolere deberet. Et semp manere debet quan rum ad detestatiōē in memoria p̄petrati delicti: Ideo si fuerit actualis recog ratio de peccato semp debet dolere z illud detestari: alioquin videt illd appro bare z nouiter delinquere. Vbi dicit Hugo de sancto Victore prout allegat a sancto Thoma vbi sup. q̄ deus quando absoluit hominem a vinculo peccati ri ligat eum vinculo perpetue detestatiōis. Sed detestatio perpetua est diu/ plex. Quedā in habitu. z ad hanc tenet semp homo etiā post peccati perpetuā remissionē. Quedā vero est detestatio peccati in actu: z ad hanc nō tenet semp per peccator. Hinc Augu. in libro de vera z falsa penitētia. ca. xij. dr sic. Vbi em dolor finit: deficit penitētia. Et itez in eodē libro. ca. xix. ait. Cōtinue em dolendū est de peccato: quod declarat ipsa dictionis virtus. Penitere em est penitentiā tenere: vt semp puniat in se vlciscendo qd̄ cōmissit peccando. Hec Aug. Ideo Apoc. ij. Esto fidelis vsq̄ ad mortē z dabo tibi coronam vite. Et Job. xxvij. ca. inq̄. Donec deficiā nō recedā ab innocētia mea. Hec ibi. Est ḡ perseuerātia spūaliū grāz ac p̄tutū oim p̄seruatrix optima. Et sic p̄z q̄ necesse est peccatrici anie habere p̄tritionē tā de oblitis q̄ ignoratis mortalibz: z q̄ vir tus perseuerantie requirit ad verā p̄niam.

Perseue
rancia re
q̄rit ad p̄
tritionez

Q, ad verā p̄tritionē requirit vera deliberatio q̄ ad tria. s. vt pctō: habeat verū p̄positū abstinēdi: cōfiteendi: ac legitime satisfaciendi.

¶ Quarto ad verā p̄tritionē requirit debite satisfactionis deliberatio ac
q̄ verū p̄positū directū circa tria: videlicet abstinēdi: p̄fiteendi: ac legitime sa
tisfaciendi. Primo expedit vt pctō: habeat verū p̄positū abstinēdi a pec
catis futuris. Nō em sufficit dolere de p̄teritis sed oino oportet voluntatē de
liberatā h̄re cauēdi a futuro. Esset quippe p̄tradictio manifesta: dicere hoīem
posse de p̄teritis penitere sine p̄posito cauēdi a futuris. Huius ratio est: quia
cū oia peccata cōuentant ex parte auersiois a deo: nec tolli possint nisi p̄ reuer
sionem ad ipm deū: sequeret q̄ hō ex vna parte esset cū deo. s. ex eo q̄ penitet et
ex alia parte cōtra deū z auersus ab eo. s. ex hoc q̄ placet ei aliquod peccatum
vel p̄teritū vel futurum. Sed esse cum deo z esse auersus ab eo simul z semel
implicat contradictionē. ergo nō est possibile q̄ hō vere peniteat nisi habeat

De contritione

possitū cauēdi a peccis futuris. Vñ Isido. in ij. li. de summo bo. c. xvj. q̄ p̄ba nō
tant de pe. di. iij. ca. Irrioz. dicit sic. Irrioz est nō penitēs q̄ adhuc agit qd̄ pe
niter: nec videt deū poscere subdit: sed subsannare supbus. Cantis reuersus
ad vomitū z penitēs ad peccm. Vult em̄ lachrymas indesinent fundunt z pec
care nō desinūt. Et in fine eiusdē capituli de seipso Isido: ita ait. Quisq̄s q̄
culpas p̄teritas plorat hūc necesse est modū teneat vt sic admissa d̄fear: ne ite
rū stenda cōmittat. Ne mihi misero Isidoro q̄ z penitere retroacta negligo et
adhuc penitēda cōmitto. Hec Isido. Nota q̄ iste Isido: fuit ep̄us Hspalēsis
vtr̄ eruditissim⁹ atq̄ in secularib⁹ litteris nulli suo tpe secundus: q̄ nō min⁹ sci⁹
rare q̄ doctrina insignis p̄ ome corpus ecclie respicuit. Hic dicit Isido: iu
nior ad differētā alteri⁹ Isidori sentozis ep̄i cordubensis. Qui nō dedignat
peccatorē se incusare: sicut solent grauissim⁹ viri: vt Hieronymus Augustin⁹
Anselmus Bernard⁹: qz scriptū est: q̄nto maior es humilia te in oib⁹: z coraz
deo inuenies gratiā. Sed ad p̄positū redeūdo dicim⁹ q̄ ad verā p̄tritionē re
quirit p̄positū abstīnēdi a peccis futuris. Hoc etiā p̄z in diffinitione p̄nie Am
brosij z Gregorij: q̄ diffinitio allegat a magro sniaz. a sc̄o Tho. a Petro de pa
lude: a Durādo in iij. li. sniaz. di. xliij. Et ponit de pe. di. iij. sic. Penitētia est
p̄terita mala plāgere z plāgenda itez nō cōmittere. Que quidē diffinitio dat
p̄ duplicē actū. Prim⁹ actus est respectu p̄teriti. ideo d̄t q̄ p̄nia est p̄terita ma
la plāgere. Sc̄dus hō actus p̄nie est respectu futuri cū dicit. Et plāgenda ite
rū nō cōmittere. Et nota q̄ in hac diffinitione sumit plāctus p̄ dolore interiori
q̄ respicit futur. s. vez p̄positū vlteri⁹ nō peccādū: z sic in diffinitione p̄nie de ly
cōmittere intelligit q̄ ad p̄positū p̄niē cū peccōz penitet. Nō em̄ ad verā p̄niā
requirit q̄ aliq̄s vlteri⁹ nō peccet sicut aliq̄n in sermonib⁹ ad p̄lm lat⁹ explicat
ulmus: qz nō est de essentia alicui⁹ rei aliqd̄ futur. Vñ sc̄us Tho. in. iij. li. sen
ten. di. xliij. vbi mouet dubiū: Vtr̄ de rōne vere p̄nie sit vt vsq̄ in finē vite cō
tinuet: dicit sic. Illud qd̄ futur est nō p̄t esse de substantia vel de integritate
alicuius p̄teriti nisi fm̄ q̄ est p̄sens in apprehensione vel in volūtare: qz p̄tus q̄n
tū ad habitū nō expectat aliqd̄ in futur. habitus em̄ p̄teritis est de reb⁹ p̄manē
tib⁹ nō de successiuis: vnde totā p̄fectionē suā habet simul in instanti q̄ tota sit
in vnū actū p̄t effluere: qz actus sunt similes habitib⁹: vt dicit in. iij. li. Echi
corū. Et sic qd̄ futur est nō est de integritate vel essentia penitētie. Hec Tho
mas. Ille ergo auctoritates Augustini: Ambrosij: Chrysost. Isidori: Gre
gorij: atq̄ alioz doctorū sanctorū: q̄ habent de pe. di. iij. Ille. z ca. Inanis. z ca.
q̄ admissa. z cetera q̄ vident d̄cere q̄ nō est vera p̄nia: sed inanis cū q̄s iterum
peccat: sic debent intelligi. Quia vel referunt ad idem tēpus q̄ q̄s penitet: vt
exponit Raymūdus: puta peccōz dolet de cōmissio: sed nō p̄ponit abstīnere. Vñ
si vere peniteat dicit p̄nia inanis recidūdo: qz tūc peccōz p̄iūat sine seu fructu
eius p̄pter peccm̄ supueniēs. Et idcirco ad verā p̄niā nō requirit q̄ hō vlteri⁹
nō peccet: sed oportet habere verū p̄positū abstīnēdi a peccato pro tēpore futu
ro. Vnde Lactātius in. vj. libro diuinaz institutionū. ca. xliij. sic ait. Deus em̄
purgari hoies a peccatis maxime cupit. Ideo qz agit penitentiā iuber. Agere
aut penitentiam nil aliud est q̄ profiteri z affirmare se vltimus nō peccatur.
Hinc diuus Hieronymus in epistola ad eum qui se dicit penitentem: epistola
incipit. Ad te surgo hominem: vbi ita inquit. Penitentem hominem dico
qui plangit quod fecit malum: z rogat dominū vt etiam nō faciat qd̄ admise
rat. Penitentē hominē dico qui diebus ac noctib⁹ ingemiscit z peccata sua ele
moyntis redimit. Penitentē hominē dico qui post cupiscētiās suas nō vas
dit z a volūtare sua se prohibet. Penitentem hominem dico qui bonū diligit
quod ante neglexit: z quod fecerat malum obliuiscit. Hec Hieronymus. Pro
pterea Chrysost. in sermone de penitētia sic ait. Vera penitētia respuit aqua

Diffinitio
p̄nie.
Duplex
act⁹ p̄nie.

De bona volūate Fo. CVI.

Vicia: horret luxuria: fugat furore: firmat amore: calcat supbia: excludit inuidia
conteret lingua: mores componit: malicia odit. Perfecta pnia cogit peccore libere
sufferre oia. Angustat^o vltro adicit. castigatus gratias agit. prouocat^o tacer:
exasperatus blandit. In eius corde contritio: in ore confessio: in opere rota homi
litas inuenit. Hec Chrysostomus. Ex dicitis patet qd vere penitens debet esse in vero ac
firmo proposito abstinendi a peccatis.

Qui habet deliberatā volūtatē nō peccādi pōt dici bñs.

Quicumq; ergo fuerit in tali proposito cauendi pro tempore futuro habet pro
culdubio in se thesaurū infiniti valoris et felix ac beatus dici potest: in
q̄ta illud psal. xxxj. Beati quoz remisse sunt iniquitates et quozum tecta
sunt peccata. Intellige qd contritus est bñs in spe et si nō in re. Tante quippe
virtutis ac meriti est deliberata voluntas abstinendi a peccatis: vt si aliquis
moreret in tali proposito sine confessione: sola p̄tritione saluabit: nunq̄ tamē
saluari poterit sine proposito implicito vel explicito cōfiteendi/sacris faciendi/et ab
stinendi. Et qd est longe prestabilius: tanevehemēte posset esse peccati disp̄
centia et inhestitio mentis ad deū quādo mens hominis auertit a peccato qd non re
manebit obligatio ad aliquā penā: vt inquit sanctus Tho. in. iij. lib. cōtra gen
tiles. ca. clviij. Sed per oppositū. Ille qd nō habet verū propōsitū abstinendi a
peccatis pro tempore futuro: nunq̄ erit gratus deo etiā si ageret omnē peniten
tiam mundi: nec per cōsequens poterit remissionē consequi peccatorū suoz: qz
soli cōtrito remittunt peccata. Et quo patet qd multi dānant: qui t̄modo la
bijs dicūt: dñe miserere mei. sed corde polluti sunt et immundi habētes deside
riū peccandi. Quib; aut veritas. Hic plus labijs me honorat cor aut eoz lon
ge est a me. Hi profecto sunt tales regi Antiocho qui de peccatis suis vehemen
ter dolere videbat qui etiā multa promisit se facturū ob reuerentiā dei: vt pa
ter. ij. Macha. ix. ca. Sed qz ore t̄m erat humiliatus: ideo ventā a dño non fuit
p̄secutus. Quapropt̄ dicit ibi in textu. Orabat scelestus dominū a quo miserū
cordia nō erat cōsecuturus. Sic patet legitimus de Saule rege israel qui rep̄
hensus a samuele dixit. Peccauit: qz preuaricatus sum sermonē dñi: vt dicit. j.
Regū. xv. ca. Sed nec ipse ventā obtinuit eo qd simulate locutus est. Ore qui
dem humilissimū videbat: sed corde superbus fuit iudicatus. Expediit ergo vt qui
ventā a domino cōsequi desiderat rectitudinē iusticie teneat. Exemplo sanctiss
simi regis Dauid: Qui redargutus a Nathan p̄pheta puro ac sincero corde Vere cō
dixit: Peccauit dño. At subito audire meruit. Dñs quoq; transtulit a re pecca trit^o debz
tū tuū non morieris: vt patet. ij. Regū. xij. ca. Vere mirabile dictu. Saul cla
sequi dā
mat: peccauit. Idē clamat dauid: et tamē solus dauid ventā cōsecutus est. Quā vid.
rum ad naturā ambo hoies: quantū ad dignitatē ambo reges israel: ambo a
samuele in reges consecrati. Ambo clemēter admoniti. Que ergo obsecro ran
ta diuersitas: Nisi qz dauid vere cōtritus et humiliatus ea qd ore expressit re
ctitatē. Idē dici pōt de duob; latronib; cū christo crucifixis qui eandē penā su
stinuerunt: sed nō eundē finē cōsecuti sunt. Hinc Hieron. et allegat a Thoma
in catena aurea super Marcū sic ait. Cum iniquis veritas deputata: vnū re
liquit sinistrū: alterū assumit dextrū sicut in die iudicij faciet et simili crimine
tam dissimiles sortiantur vias. Alter antecedit petrum in paradiso: alter Judā
in inferno. Confessio breuis vitam adquisiuit longā. Et blasphemā finitā pe
na plectitur eterna. Hec Hieronymus. Quāte etiā virtutis atq; efficacie sit de cia cōtri
liberata volūtas abstinendi a peccatis patet multipli. i. exemplo. Nā legitimus rōis pro
de quodā sancto eremita Paulo nomine qui ex particulari gratia sibi data a bat̄ m̄tri
domino: potuit videre aliquando statum hominis interioris quantum ad antipl̄i. i. exē
mam. Hic semel vidit peccatorē quendam intrare eccliam et angelum bonum plo.

De modo contritionis

alonge sequente eum: malū vō angelū vidit gaudentē iuxta eum. Cū autē is peccator exiret ab ecclesia: vidit sanctū pater totū oppositū scz bonū angelum iuxta eum: et malū alonge sequentē. Quōd cū socijs reculisset: ip̄s q̄rentib; qd in ecclesia fecisset: respōdit Nihil penitus. Quid ḡ inq̄r cogitasti: At ille dixit. Cū legeres illud Esa. j. c. Lauamini mūdī estote: cogitasti de feditate peccōz meoz et volui vehemēter de statu piculoso in q̄ postus eram. Ex q̄ patet quantū valeat vera p̄ritio ac sui recognitio. Itē de quodā latrone dicit q̄ cōpuncto corde veniebat ad quendā sanctū vīz vt cōfiteret̄ ab eodē. q̄ in via occisus fuit. Inrelligēs autē vir sc̄tū eū mortuū orauit p̄ eo. Cū reuelatū fuit q̄ cōfessio cū p̄posito satisfaccit eum saluauit. De alio magno peccōze fert̄: q̄ corde cōfessio sepsit peccata sua vt diligētius p̄fiteret̄. Cūq; velle illa legere corā p̄fessore: nihil penitē sepsit inuenit. Tūc ait p̄fessor. Fili: aqua salutaris vere cōfessionis deleuit peccata tua. Est ḡ p̄ritio illud mare magnū in quo pharaō rex egypti cū toto exercitu suo summergit̄. Hinc Thren. ij. c. Magna ē velut mare p̄ritio tua. Et qz natura cordis humani occulta est nec oculis patet corā poris: qz sol⁹ de⁹ intuet̄ cor: vt dicit̄. j. Regū. xvj. ca. Iō multū circa etus statū decipiunt credēs illud deo gratū et humiliatū. Unusq; eū naturaliter

Nota qz sibi fauet: et nemo suipsius deceptionē putat. Nā videm⁹ q̄ plures morigeratos ac ciuiles q̄ ad exteriora q̄ ecclesias / sermones / pegrinationes / atq; opa de decipiunt genere bonoz frequētant: q̄ tñ in pctis vsure / luxurie / simonie / false mercatoris tur in cor et hmoi pseuerāt. et nihilomin⁹ cōfitent̄: absoluunt̄: omni anno cōmunicant̄: de suo. atq; p̄ bonis ch̄tanis habent̄. Et quo sumūt audaciā peccandi: qz familiaritas parit cōtemptū. et vltus cōuertit̄ in naturā. Et qz ex frequētatis actib; generat̄ habitus: nō semp̄ deteriores sūt atq; a scelere in scelus furibūdo impetu p̄cedunt. Hinc Greg. Peccatū qd per penitentiā non diluit̄ mox suo pōdere ad aliud trahit. Ideo peccatrix ania diligēt⁹ aperiat oculos mentis sue atq; se ipsam p̄bet: nō quidē simulato: sed vero exp̄imēto: q̄ noticiā status cordis sui pateat euidēt ne pereat cū reprobis. Sumat iḡr exemplū a radice arboris q̄ lz occulta sit: attamē efficacīa virtutis sue cognoscit̄: si p̄ducit̄ folia: si flores: si fructus germinat. Sic pariter natura cordis humani q̄ latet intrinsecus: ex fructib; vere penitēte dinoscit̄ pōt. Ideo ait veritas: A fructib; eoz cognoscetis eos. Et itēz. Opa q̄ ego factō ip̄a testimoniū p̄hibet de me.

Propositū cōfiteudi requirit̄ ad p̄ritionē.

Consequenter ad verā contritionē requirit̄ vt peccator verum habeat p̄positū cōfiteudi omnia peccata nō cōfessa. et de quib; prius nō fuit legitime absolutus. Vulnere enim clausa plus cruciant̄: teste Gregorio. sed cum putredo que intus feruet eijct̄: ad salutē dolor aperit̄. Sicut ergo perito ac discreto medico tota plaga ostendenda est ab eo qui in corpore curari optat iuxta illud Boetij in. j. lib. de cōsol. prosa. iij. Si operā medicantis expectas oportet vt vulnus deregas. Sic medico animarū qui locū summi medici tenet in terris: omnia peccatorū vulnera tā cordis q̄ oris: tam operis q̄ omisionis integralit̄ ostendēda sunt: etiā quo ad singulas circūstantias pctm̄ aggrauātes. Quidē q̄ppe in arborib; atq; in herbis virētib; q̄ nisi male radices euellent iterū succrescunt vt bonas opprimant. Sic pariter nisi eradicent̄ peccatorum occasiones iterū multiplicant̄ peccata. Hinc Hieremias Thren. ij. ca. ait. Effunde sicut aqua cor tuū ante cōspectū dñi. Que verba duo tangūt. Primo cōfessionē cū ait. Effunde sicut aqua cor tuū. Secōdo tangūt cōfessionē cū subdit: ante cōspectū dñi. Iō dicit̄ glosa sup̄ isto passu: An cōspectū domini cor suū effundit qui sacerdoti tanq; vel vltario se cōmittit. Et ideo David in psal. ait. Dñe ante te omne desiderū meū: et gemit⁹ meus a te nō est absconditus. Propterea iubemur cōfiteri peccā nostray erubescentiā patiamur p̄ penā qz vt Au

gustin⁹ in libello de vera z falsa pnia ait. Laborat em mens patedo erubescere: z qm verecundia magna e pena: q erubescit p chio fit dign⁹ misericordia. Hinc Greg. in. xxij. li. moral. ait. Hec sunt vere humilitat⁹ insignia: iniquitate sua cog⁹ scere: z cognita voce confessionis apire. Quare aut p⁹tritis atq⁹ efficacie sit confessio sacramentalis q fit ore sacerdoti. Considerari pot⁹ ex p⁹trute p⁹essionis cordis de q David in psal. xxxj. ait. Dixi p⁹itebor aduersum me iniusticia mea dno: z tu remisisti impietate p⁹ri mei. Sup q Aug. z h⁹ de pe. dist. j. de sic. Magna pietas dei vt ad sola p⁹missionem p⁹ta dimiserit. Nodu p⁹nunciat ore z tamen laus deus audit in corde: qz ipm dicere q⁹ quoddam p⁹nunciare est. votu em p⁹ opere reputat. Hec Augu. Ideo tante dignitatis est p⁹essio atq⁹ p⁹tritis vt ad baptis mi p⁹trute conet p⁹ducere penitentem. Et p⁹te vt idem Augustin⁹ in li. de pnia testat. Confessio est salus animar: dissipatrix vicior: restauratrix p⁹tritu: oppugnatrix demonu. Quid plura: Obstruit os inferni: portas aperit paradisi. Etiam veru p⁹positu satisfactio ad p⁹tritionem requirit sicut magistralis diffinitio p⁹tritionis exprimit: qua dicit. Contritio est dolor de p⁹tris voluntate assumptus cu p⁹posito p⁹cedi z satisfactio. Semp em vere p⁹tritioni est annexu p⁹positum p⁹cedi z satisfactio: vt dicit Tho. Albert⁹: Durandus: Petr⁹ de palude ac ceteri doctores theologi in. iij. sniaz. di. xvij. sine q no pot esse p⁹tritio. Un est am Irido. in. ij. li. de sum. bo. ca. xij. de sic. Ille p⁹nam digne agit q reatu suuz satisfactio legitima plagit. Hinc Hugo. in. iij. libro de mysterijs eccleie dicit sic. Penitentia appellata est quasi punitia: eo q ipse ho in se penitendo punit qd male admisit. Tria em q sunt in p⁹ustione pectus. i. ipm pectus: sonus: z manus. significat q p⁹na est de his q mere z voce z opere peccauim⁹. Hec Hugo Et Irido. vbi s. ita pcludit dices. Quauis p⁹nam p⁹tritio p⁹tritoru sit: sine metu tn ho esse no debet: qz penitens satisfactio diuino tm pensat iudicio non humano. Proinde qz miseratio dei occulta est: sine intermissione flere necesse est. Neq em vnq⁹ oportet penitentem h⁹ d p⁹tris securitate. Na securitas negligencia parit: negligencia aut sepe incautu ad vicia trāsacta reducit. Hec Irid. Patet itaq⁹ ex dictis q ad vera p⁹tritionem requirit veru p⁹positum ad tria dictum iuxta prelocuta.

Diffinitio magistralis contritione.

Q. ad vera p⁹tritionem requirit motus libertarbitrij tendens in deū: z plura notabilia valde pulcra aperunt.

Quinto ad vera p⁹tritionem requirit motus libertarbitrij. Est aut liberu Libertarbitrij qd arbitriu (vt dicit docto. catholicus) libera potestas z habitas voluntatis ronalis q ho pot eligere z rone iudicare vel discernere. Aug. qz in li. de gra z libero arbitrio diffinit libertarbitriu sic. Libertarbitriu e facultas voluntatis z ronis q bonu eligit gra assistere: z malu gra desistere. Jo fm Tho ma in. iij. li. p⁹ gertiles. ca. clv. Potestas libertarbitrij est respectu eoz q sub electione cadunt. Ideo nota q motus libertarbitrij est duplex. Unus quide q voluntas vel mes humana p desideriu tendit in deū. Et est ali⁹ motus q detestatur p⁹tritu. Un scus Tho. in. j. q. cxij. ar. v. de: q iustificatio impij est quida motus q mes humana mouet a deo: a statu p⁹ri ad statu iusticie. Oportet igit q mens humana fm motu libertarbitrij se habeat ad vtrūq⁹ extremoz: sic se habet corp⁹ localit motu ab aliquo mouete ad duos terminos mor⁹. Manifestu est ar i motu localit eoz q corp⁹ motu recedit a termino a q: z accedit ad terminu ad que. Un optet q huana mes du iustificat p motu libertarbit. recedat a p⁹to z accedat ad iusticia. Intelligit ar iste recessus z access⁹ i motu li. ar. fm d⁹ testatione p⁹ri z desideriu sumi boni. Jo Aug. sup Jo. expones illd: me⁹ ena r⁹ aut sugit: sic ait. Affectioes nre mor⁹ aiaz sūt. Hic g mot⁹ libertar. q⁹ mes huana p desideriu rapit i deū z pligit deo: e dilectio dei sup oia q ad remissio

Motus libertarbitrij est duplex.

De contritione

ne peccati est necessaria: quia sicut dicit sanctus Thomas in libro secundum secundum, capitulo cxxxviii. Dilectio ad deum sufficit mentem hominis firmare in bono precipue si vehemens fuerit. Displicet tamen aut culpe preterite cum fuerit intensa magnam affert dolorem. Unde per vehementiam dilectionis dei et odium peccati preteriti excludunt satisfactorie vel purgatorie pene. Et si non sit tanta vehementia quae totaliter penam excludat: tamen quanto vehementius fuerit tanto minus de pena sufficit. Hec Thomas. Est ergo summum remedium contra peccatum redire ad cor et querere illud in dilectione dei. Nam cum homo dolet de peccato commisso: in quantum peccatum est offensa dei: vel deum super omnia sibi dilectum sequitur ex hoc una generalis detestatio siue displicentia omnium peccatorum mortalium in anima rationali quae necessaria est per complementum vere contritionis. Unde super illo verbo Lucae vii. ca. Dimissa sunt et peccata mea: quoniam dilexit multum: dicitur gloria. Quae fervor dilectionis charitatis in ea rubigine destruxit peccatorum. Et Proverbia x. c. Univerfa dilecta operit charitas. Primum ergo quod motus libertarbitrii fertur ad duo: vult quidem unum et negat aliud. Nam querit ad deum et sibi detestat peccatum: sic etiam corpus sibi recedendo ab uno loco accedit ad alium. Et sicut ignis statim cum est generatus movetur sursum: sic motus libertarbitrii quod est velle et nolle: consentire et dissentire: non est successivus: sed instans. et simul amplectitur deum et fugit peccatum. Sicut enim ad charitatem pertinet diligere deum: ita etiam ad charitatem pertinet detestari peccatum. Quod fervor dilectionis de necessitate habet se cum assensu odium peccatorum. Nota ergo duo ex super dictis. Primum contra sit effectiva et per se illius motus libertarbitrii: quae anima peccatrix per estuaria desideria rapit in deum tanquam in summum bonum sibi super omnia dilectum. Est enim causa totius bonitatis ac perfectionis nostrae in deum et proximum. Unde Chrysostomus in homilia quae incipit. Dulce te peccata res: dicit sic. Libertas quippe arbitrii nos creavit deus ut voluntate nostra cum aditu totius dei quod volumus faciamus. Si publicanus es: potes fieri evangelista: si blasphemus es: potes fieri apostolus: si laicus es: potes paradisi colonus effici. si magus es: potes deum adorare. Non est ulla malicia quae per penam non solvat: et tamen tanquam principia malitiae generatur: hos elegit Christus. ut nemo se visus in fine despiciat. Noli mihi dicere Peccatorum: quod dicitur. Noli mihi dicere: peccavi. Et quod dicitur. Medicum habes: voluntate sua si volueris emendare te et cupientem et petentem. Cum enim non subsisteres fecit te. Et quod puerus effectus es multo magis emendare te poterit. Accepit enim limum terre et formavit hominem. Dicitur mihi si nosti quod de terra carne fecerit: quod nervos quod ossa: quod cutem: quod venas: quod oculos: quod palpebras: quod odoratum: quod linguam: quod pectus: quod manus: quod pedes: quod viscera: quod singula operatus sit membra: Nonne terra erat quod lacebat: nonne una substantia: Et introiit artificis virtus et varia operatus est creaturam. Nam quod poteris dicere qua arte creatus sis: Sic neque dicere poteris quod genere curant vulnera tua: Ut enim ignis cum in vepres ac spinas immisus fuerit comburit et consumit fragilem materiam: sic multo magis voluntas dei nostri delet et explet peccata et radicibus avulsas consumit. Sed forsitan dices. Quod poterit peccator sibi esse scis: Noli inquirere rationem: sed clemente ac benignitate diuine attribue. Sed dices. Gradia sunt peccata mea et imensa scelera mea quae est sine peccato. Sed inquit. Ego pessime et super omnem hominem. Sufficit tibi ad placandum deum: peccare desinere et benefacere. Dile inquit tu per iniquitates tuas ut iustificeris: recognosces quod peccasti. Si agueris initium correctionis factum est tibi. Superius ergo inest esto: effunde lachrymas: neque ei aliquid quod effudit meretrix illa: sed lachrymas ad penam sociaute: et ipsa comite puenit ad fontem. Hec Chrysostomus. Esequitur illa dilectio dei super omnia quae fleuit in peccato ex motu libere. ar. tudentis in deum est diligens consideranda atque charo corde custodienda. Nam talis dilectio est causa generalis detestatiois peccatorum. Si enim displicet homini aliquid peccatum eo quod sit deum super omnia sibi dilectum: oportet etiam exsequenti ut displiceat sibi omnia peccata mortalia. Quod talis dilectio dei super omnia est penitentia necessaria ad veram penitentiam: quod facit viscerare omnia mundana propter deum: ut dictum est. Quid est amare deum super omnia.

Optimum remedium contra peccatum est redire ad cor et quod

Nota effectiva motus libertarbitrii Nota pulchritudinem Chrysostomus.

Nota summa.

De dilectione dei Fo. CVIII.

Ed quis quod est super omnia deum amare: Dic breuiter quod deum super omnia amare nihil aliud est quam deum sic diligere: ut nullo pacto quodlibet aliud quam amare velit per quod perdere posset dei amorem. Et propter ista dei dilectio super omnia debet dici thesaurus animarum. In magnus Basilius in libro hexame ait. Thesaurus indefectibilis est amor diuini. que habet diues est. que quecumque caret: pauper est. Hinc Gregorius in libro xvij. moral. ca. lxxvj. de sic. Cor dicitur atque a diuini amoris igne frigidum: eodem diuini amoris igne tangitur et in feruore spiritus liquatur ut ad sequentem vitam desideratorum estu ardeat quam prius audies insensibilis manebat. Et que ardore et emollit ad amorem et roborat ad operationem: ut sicut prius durus fuerat in amore seculi: ita se postmodum fortiter exerceat in amore dei: et quod animum audire renuerat iam et credere et predicare incipiat. Hec Gregorius Augustinus in libro que dicitur manuale de prebo dei: quasi in fine libri dicit sic. Excita te nunc anima mea et erige totum intellectum tuum: et cogita quantum potes que te quantum sit illud bonum quod deus est. Si enim singula bona delectabilia sunt: cogita in te que delectabile sit illud quod continet locunditatem omnium bonorum: et non que in rebus creatis sumus ex parte. sed tanto differenter quanto differt a creatura creator. Si enim est bona vita creata: que bona est vita creatrix: Si locuta est salus facta que locuta est salus que fecit omnem salutem: Si amabilis est sapientia in cogitatione re- Als con- gnitioe
rum cognitay: que amabilis est sapientia que omnia fecit et perdidit ex nihilo. Denique si multe et magne sunt delectationes in rebus delectabilibus. quibus et contra delectatio in eo que ipsa delectabilia fecit: Quod hoc bono fruatur quod illi erit: et quod illi non erit: Certe te quecquid voluerit illi erit: et quecquid noluerit non erit. Ibi quippe illi erunt bona corporis et anime: que non oculis vidit: nec auribus audiuit: nec in cor hominis ascendit. Hec Augustinus. Item Augustinus in libro de cathedra Moysi dicit sic. Costas et perfectus debet esse amor noster ut si necesse fuerit amore illius moriamur que pro nostro amore placide ac benigne mori dignatus est. Chrysostomus pariter super illud: Sic deus dilexit mundum: ita inquit. Nemo amatoz carnalium creaturam sit supra modum insatiens ita tardescere potest in amore dilecte sue: que admodum deus effundit in amore animarum. Propterea in libro de concupitione cordis: idem Chrysostomus ita subiungit. Mirabi- lis orna- tus diuine puidentie in omnibus creaturis.
Etsi milles moriamur: et si omnes virtutes animi expleamus nihil dignum gerimus ad ea que ipsi percipimus a deo. Unde etiam quod in nullo indigeat nostris: in omnibus enim sufficit sibi. Tamen cum non essemus esse nos fecit: animamque inspirauit talem lis orna- tus diuine puidentie in omnibus creaturis.
terra subtrauit: luminaria accedit in vniuerso mundo resplendentia. Et terra quidem de fontibus fluminibusque et stagnis repleuit. Lapos vero per gurgulis et floribus adornauit. Celum variis astroz choris deplinxit: ut nobis nocte die ipso faceret gratiore: simul ut somni salubritas per quiete vires corporis repararet: que labor diurnus absumit. Hec et similia ex diuinis beneficiis reminiscens iustus ille Dauid: et multo magis ea que ad dispensationem spectant: vniuersi filij dei. Queque per eum futura promittunt bona: per horas singulas et momenta consideras et in corde suo discutiles atque ad summum beneficiorum eius pelagus attedens dicebat. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi. Hec Chrysostomus. Per igitur ex dictis quod motus libertatis que mens humana rapit in deum super omnia sibi dilectum requirit ad veram contritionem. Explicauimus itaque iuxta humilitatis nostre tenuissimum sensum quinquaginta que necessaria sunt ad veritatem contritionis. Quicunque ergo illa in se realiter non sicut corde ore atque ope compleuerit: securus existat se in gratia statuac salutis eterne consistere et vitam eternam peremerit: que omnia peccata mundi etiam grauissima commiserit. Ideo peccatrix anima que ad statum vere penitentie peruenire desiderat crebro in his deuotis meditationibus studere debet: ut tandem finem operatum eterne glorie consequi valeat.

Elicuntur ex dictis aliqua documenta que sunt valde necessaria ac diligenter consideranda ab eo que veram querit contritionem.

De necessariis homini

Nota di
ligēt oia
q sequūt

Omniū igit que supra explicauimus eliciunt aliqua notabilia q̄ sunt
e diligēter cōsideranda ac charo corde retinēda: vt oīs error tollat ab aīa
que verā querit perficere penitentiā. Nam sunt nōnulli q̄ retrahuntur a
peccatis suis diuersis ac varijs respectib; q̄ tamen nō dicunt verā habere con
tritionē. Et tō cōsiderandū est q̄ si homo ppter timorē humanū vel mundanū:
vel ppter timorē penay inferni retrahat a pctō: pura qz scit sacrilegos: sanguib;
narios: rapaces: homicidas: partiales fures: adulteros: lenones: susurrōes: ma
ledicos: ac ceteros criminū reos: nō solū in futura pena eterna: sed etiā in pnt
reporali pena puniēdos: z idcirco cōuertit ad deū z ei inheret ppter timorē pe
ne tibi sistēdo: talis nō dicit penitens nec cōtritus: sed mercennarius. Nā talis
timor dicit seruilis: qz querit cōmodū ppiū z fugit suū incōmodū. Hinc Au
gustinus in libello de vera z falsa penitentiā. c. ix. dicit sic. sunt quidā quos pec
casse penitet ppter presentia supplicia: sicut displicent latroni peccata qm̄ ope
rant penā: sed si desit vindicta reuertit ad crimina. Ista est pnia nō ex fide p
cedens nec charitate munita: tō sterilis manet z sine misericordia: hec nō pur
gat cōsententiā: nec sanat crimina. In hac nulla fit spes uite: nulla expectatio
indulgētie. hec Aug. Propterea Breg. in. viij. lib. moral. dt: Alia est cōpunctio
siue cōtrictio que p amorē nascit: z alia q̄ nascit p timorē: qz aliud est supplicia
fugere: z aliud pnia cōsiderare. q. d. quis multū a pctō retrahant/ nō tñ ppter
hoc intelligunt habere cōtritionē. Hinc horatius. Oderūt peccare boni pnt
amore. Oderūt peccare mali formidine pene. Expedit q̄ verā pniā vt timor
ille seruilis trāseat in timorē ritalē. Nā filioy est timere offensam patris. vnde
Isidorus in. ij. li. de sum. bo. ca. viij. dicit sic. Necessē est omī cōuerso vt post tim
morē surgere ad charitatē dei debeat q̄si fili: ne semp sub timore taceat q̄si
seru. Tūc em̄ amorē nre cōuersionis ostēdim⁹ si denuo vt patrē diligim⁹ quē
prius seruilī mēte vere vt diūm formidabam⁹. Iō August. z allegat a magistro
sententiay in. iij. li. dist. xxj. inquit. Ab bitrj libertatē querit deus nō necessitatē
tē: charitatē z nō timorē. Et itez oportet nō solū timere iudicē: sed z diligere.
Cōuenit itaqz ad verā pniā vt hō deū sup omīa diligat: z q̄ actualis dei dī
lectio sic sibi causa z sola eū moueat ad detestandū pctā. Hinc Isido. in. ij. lib.
de sum. bo. ca. xxj. dicit sic. Aliud est nō peccare amore dilectōis dei: aliud tñ
more supplicij. Qui em̄ amore charitatis dei nō peccat: horrefcit omē malū am
plectēdo iusticie bonū: nec eū delectat pctm̄ etiā si sceleris impunitas pmitat
Qui vero sola pena supplicij in se victa reprimit q̄uis nō expleat opus pci: vt
uit tñ in eo voluntas peccādī. Doletqz sibi illicitū qd̄ lex phibere dīgnoscit. hec
Isidor⁹. Ampli⁹. Si q̄s abstineret a pctis eo q̄ sunt opposita pnti moralē
Aut qz sunt cōtra honorē: gloriā: z famā seculi. Aut qz reddunt hominē indig
nū ac vituperabilē: talis etiā mercenari⁹ est: z nō penitēs nec cōtritus. Ceter
sūt nōnulli q̄ de industria fugiūt pctā supbie: ambitiois: z arrogāte/ eo q̄ sup
bi z arrogātes sūt clamosi: mordaces: intolerabiles: fastidiosi: inflexibiles: in
supporabiles q̄ naturatē a cōmuni cōuersatiōe hoīm spernunt. Sūt alij qui
pctā corpalia luxuriā z gulā fugiūt. qz caste ac sobrie viuētes z diuitius cōser
uant in vita: Aut teste Chryz. illi q̄ in delicijs ac luxurijs vitā ducūt resoluta
quidē z omī cera mollīora habēt corpora: q̄bus ad cumulū maloy accidit poda
gra: tremor mēbroy: immatura senectus z eis vita semp in medicis ac medica
mētis. Sēsus pō illoz sūt tardi: hebetes: graues: obtusi: z quodāmodo tā sepul
ti: nec vnq̄ aliqd̄ iocūditatis habēt. Aut ideo similes a pctis carnalib; absti
nēt: qz hmoi pctā reddūt hoies brutales: infames: ac viles: eo qz p gulā z luxu
riā magis cōmunicāt cū brutis aialib; sicut de multis phis legit⁹ q̄ humanos
delicias spernētes: sobrie caste: ac p̄uose vixerūt: vt ceteris honoribiliores vel
vt magis ac magis ad phisicas dīsciplinas aptiores redderēt. Etā ex vicijs

Abstinet
a pctis ho
mines a/
lio z alio
fine.

carnalib; out ceetas metis q̄ tollit fere oim spūaliū cognitiōnē. Quidā ho
 custodiūt seipos a vicijs z pctis z a secularib; desiderijs: timētes exulari a gau
 dijs eterne vite. Idcirco oēs q̄ ppter siles respect⁹ retrahunt a pctis vt dixim⁹
 nō sūt dicēdi cōtriti: nec vere hūiltati aut penitētes: sed sunt mercenarij q̄ren
 tes cōmodum ppriū. Nō em querūt deū nec illius honozē aut reuerentiam siue
 obedientiā: sed fugiūt suū incōmoduz: nec talis detestatio a pctis pōt dici act⁹
 virtutis cū nō habeat circūstantiā boni finis: z p cōsequēs nō informat grā.
 Nec est cōtritio nec tollit aliquod pctm: sed ipsa est actuale pctm: eo q̄ fit qua
 lificata malo sine actuali offendēs deū: ideo nō pmiti: sed penā meret. Sed pa
 sancta: indubitata: salubris atq; catholica cōtritio est hec quā ois homo q̄ sal
 uari cupit scire debet. Qm̄ expedit deū oim creatorē sup oia diligere: nō quā
 dem verbo neq; lingua: sed opere z veritate: ideo oportet pctā deserere: nō pp
 vanos respectus vt dixim⁹: sed qz pctā sunt offensa dei: vel sunt cōtra deū sup
 oim̄a sibi diligendū. Talis nāq; penitudo est vera z sancta q̄ aias ad verā cor
 rectionē prouocat z germinare facit fruct⁹ dignos penitētie. Supnas qz bea
 torū māstiones attingit: atq; supnoz angeloz cohortes cherubin atq; seraphin
 ad leticiā puocat. Vñ scriptū est. Gaudiū est corā angelis dei sup vno pctōre
 penitentiā agente. Quod quidē gaudiū alma mater ecclesia toto cordis de
 siderio charos suos assequi cupiēs. Hoc tpe p Alexandrū sextū pontificē ma
 ximū annū sacri iubilii q̄ dicit annus plenarie remissōis ac redemptōis per
 orbem vnūuersum publicari iussit: quaten⁹ fideles chri: imo tota chrisana reli
 gio ad satisfaciendū maximis debitis penaz ppter innumerabilia z graua pec
 cata q̄b; fragiles pctōres tenent obnoxij: z thesauro inexhaustibili meritoꝝ sa
 cratissime passiōis chri z sanctorū ei⁹ redderēt idonei. Et qz tpe iubilii ad scri
 bendū de p̄ticiōe q̄ est salubris refectio sitētis ac languentis anie puocatus
 sum. sō scire debes q̄ iubile⁹ dicit a iubilo iubilas: qz vere penitētib; vez con
 fere cordis iubilū. Vel qz est annus totū gaudiū z leticie in q̄ indulgentia ple
 naria pcedit: q̄ animab; leticia inenarrabilis adq̄rit. Figurā aut iubilii
 in libro Leuit. xxv. ca. qm̄ dñs in monte sinai dixit ad Moyse vt post septē he
 bdomadas annoꝝ. i. septies septē que simul faciūt q̄dragintanouē sequēs an
 nus q̄ erat q̄nquagesimus diceret iubileus: in quo plura fiebāt ad gaudiū z le
 ticiā. Nā remittebat terra a cultura: qz nō poterāt filij isrl terrā colere: serere:
 metere z hmoi. Et pariter remittebat seruitus hoim: qz illo anno serui efficieb
 ant libert. Debita quoq; z possessiones vendite vel pignorate reuerrebāt ad
 priores possessores: z plura alia signa leticie fiebāt: vt dicit ibidē. Que omnia
 erant figuralia legis gratie. Et p̄terea Paulus. j. ad Cor. x. ait. Omnia in fi
 gura cōtingebāt illis. Illa ergo signa leticie anni iubilii implera sunt ad pur
 qm̄ q̄nquagesima die post chri resurrectionē descendit spū sanctus in specte ignis
 sup aplos. Vñ in sacro die pentecostes q̄ est q̄nquagesima a resurrectione dñi
 vtroq; die incluso: canit ecclesia sic dices. Parrata sūt hec mystice pasce pacto tē
 pore sacro diez numero q̄ lege fit remissio. Tūc ei apli repleti gratia spūsci
 acceperūt a summo pontifice chro indulgentiā sacri iubilii: q̄a eis plenaria re
 missio: z q̄ ad culpā: z q̄ ad penā facta fuit. tanua quoq; eterne glie que plusq̄
 quinq; mille annis fuerat clausa p chm̄ apta est. Et pariter homo qui t̄to tē
 pore seruus z exul fuerat ad possessionē antiquā regni glie: q̄ per Adam vendi
 ta: dep̄dita: ac p̄gnorata fuerat reuersus est. Idcirco ad te Ludouice prin
 ceps religiosissime q̄ semp a teneris annis sacras litteras veneratus es: z in q̄
 bus claritudo tua nō solū p̄maxime delectat: sed z valde erudita atq; exercita
 ta est me cōuerto. Quā tota cordis desiderio deprecor vt sicut me ad scriben
 dum de sacramento vere cōtritionis induxit: imo cōpulit. Ita charo corde obse
 cro vt hec scriptura nostra que decore nominis tui p̄fulgent tanta suscipiatur

Vera cō
 tritio dat
 verū gau
 diū.

De iubilii
 leo.

Figura
 iubilii.

Conclu
 sio op̄is.

De necessariis hoi cōtrito

ventuolētia q̄navigillātia ac sollicitudine elaborata sunt. In q̄bus si bona: si
recta: si vera: si iusta: si sancta diuinitus accipiēs dixi: **D**ivinus tamē p
pter humilitatis mee tenuissimū sensum bene dixisse profiteor.

Hūana mens fa-
cile muta-
tur. Expleto itaq; hō opere ad me esse redeundū cognosco. **Q**uā pfecto fragil' mēs
nra etiā cū recte loq; conat: extra semetipam spargit z plerūq; per aurā huma-
ni favoris volitat. Sic em̄ pro necessitate cib; sumit: sed in ipso esu dū furtim
gula surrepit: edēdi delectatio pmisceet. Sic pariter ptingit vt recta intentio q̄
allq̄n solt deo placere appetit nebulis secularib; obūbret. Igit̄ queso vt q̄sqs
hec legerit apud districtū iudicē solactū mibi sue ozonis impēdat. Et om̄e qd
in me sordidū dephenderit fletib; deluat. Hoc solū mibi leticie ac cōsolationis
supest q̄ rātus pnceps q̄ est origine nobilissim': fidel' integritate clarissimus:
om̄i p̄tute ornatissim': necnō physicis disciplinis atq; sacris litteris copiosissim':
me cruditus. Hoc tpe sacri tubilei ad tubilandū dño me puocauerit. Nā vt ve-
rum fatear. Nemo vere pōt tubilare in dño: nisi ille q̄ corde cōtritus z humilla-
tus fuerit. Et tō cōtritio est medicina celestis in q̄ cōsistit vera religio: vera cō-
fessio: vera pnia q̄ sola petā z vulnera q̄b; est subiecta imbecillitas carnis salu-
bitter curat. Venite ḡ ad me (ait veritas) oēs q̄ laboratis z onerati estis z ego
reficiā vos. **Q** felix z suavis refectio q̄ vez prestat cordis tubilū. Nā solus cō-
tritus dicere pōt cū **D**avid. Dediti leticiā in corde meo. Si igit̄ h' cibatu atq;
q; potu vere cōtritiōis fuerim' refecti: profecto in domū dñi letantes ibimus.

In anno
tubilei h
opus cu
ditur.

Sol' cō
tritus le
ratur.

Ibm' inquā tubilātes ad redēptorē nr̄m dñm **J**esum. **I**bm' ad p̄es nr̄os.
Ibm' ad illos nr̄e fidei p̄ceptores. **I**bmus gaudētes ad supnas angeloz col-
horres cherubin atq; seraphin. **I**bm' ad sidereas māstiones celestis hierusalē.
Ibm' tubilātes ad intuendū angelicas sanctorz factes. **I**bm' ad illū sc̄rūm
rectū iustozūq; cōuentū. **I**bm' ad sc̄rōs p̄es **A**braā: **I**saac: **J**acob: z ad eos q̄
recūbunt in regno dei. **I**bm' tubilādo ad locū eterne iucūditat;: vbi nulle nu-
bes: nulla contrua: nulle coruscationes: nulla ventoz pcella: neq; tenebre: neq;
vesp: neq; estas: neq; hyemes: vices variabūt tēpor;: vbi nō est paup̄tatis met'
nō egritudinis imbecillitas. Nemo tibi ledit: nemo trahit. Nemo inuidet: cupi-
ditas nulla exardescit: nullū cibi desiderū. Nō frigus: nō grādo: nō pluuie: nō
solis istius erit visus aut lune: neq; stellaz globi: sed sola dei fulgebūt claritas
Dñs em̄ erit lux oim;: z illud vez lumē qd illuminat oēm hoiem: fulgebūt oib;
vbi post labores z erūnas seculi hui' felix z suavis est refectio animaz.

Finis.

Laus auctoris

Deus lector lege obsecro.

Editionem in nouum annum premendam esse. Jo. Ludo. Uualdus vsus
cissimi vir ingenij non ignorabat. Quãobrem anteq̃ ex officina sua huc effere
ret partum: vsarum more lambendo in verã effigie: ita formare destinaret vt
vel inuido lectori: non poruisset nõ placere: sed dum Neapolitanũ viceregẽ
(q̃ cũ illi ob sacre pagine studiũ magna est necessitudo) sequit: extremam ope
ri manum imponere nõ licuit: vt cũq̃ tamen formatum: vicerey princeps nos
ter z publicandum: z ab his qui libros formis excudunt: impensis pprijs im
primendũ curauit. Si qua itaq̃ candidẽ lector parũ castigata: aut minus cau
te scripta deprendes: precipiti editioni que suo tẽpore emissa nõ est: z repenti
no illius discessit: dabis ventã: z quia omes nõ sumus studiosi: neq̃ omnibus
oculum est vt libros venales expositos statim percurrãt: ecce frater Hierony
mus bellanus sacre theologie p̃fessor egregius ordinis eiusdẽ cõcionator ta
bulã alphabeticã indicem omninũ rerum que in singulo quoq̃ libro conti
nentur: in huius operis calce: tibi lector collocauit. Quod nõ parũ vtilitatis
voluptatisq̃ tibi afferet. Habebis itaq̃ illi gratias. tibi em gratificari studu
it. Vale z salue si inferius hoc qualcunq̃ epigramma nostrum prius leges.

Pectora nonnunq̃ morbo si nostra premunt:
Si caput immõdico sepe dolore labat.
Succurrunt subito eol precepta magistri.
Pistina qui medicus robora reddat adest.
Dicitur eoas cupidus mercator ad vndas.
Afferat vt nostris pharmacha opemq̃ malis.
Si nostre egorant celestia semina mentes
Non est qui medici querere certet opem.
Succurrit tanto Uualdi cura periclo.
Dentis em morbos pellere posse docet.
Hic liber Hippocratis tanto pretiosior arte est.
Corpore mens quanto dignior z melior.

Epistola

Ad reuerendū in christo patrē fra-

trē Joānē Ludowicū Uualdū: sacrarū litterarū interpretē: ordinis Predicatorum: frater Hieronymus de Ceruis de bellano eiusdē ordinis z facultatis humilis professor.

Quamuis mihi negatū foret ocius

reuerēde pater: meritoq; colēde. At tamē int̄ graues multarū rez occupatiōes me velut alter Booz in fertilissimū agrū tuū: nō tanq; Ruth moabitidis ad colligēdū aristas: sed velut vnū ex operarijs mercede ac p̄cio induxisti. Qui opere cōsumptō nō granū: sed ip̄am pactā requirūt mercedē. Quam quidē sa- tor ille benign⁹ nō solū apl̄is vez z cunctis ch̄sticolis p̄misit dicēs. Vos ami- ci mei estis si feceritis q̄ p̄cepto vobis. Nec est illa igit̄ diuina merces q̄ ami- ctia nūcupat̄: q̄ cūctis diuitijs p̄ponit̄: q̄ om̄es superat honores: om̄es deniq; delicias: ac bona tēporalia antecedit atq; trāscēdit: z vt ip̄ius auctoris sn̄iam cōmemorē: ip̄sius sciētē ac fame p̄ponit̄ z antefert. Sat igit̄ mihi erit p̄m̄ium tua dulcis amicitia: benigna memoria: beniuolētiāq; suauius merces erit sem- p̄terna: q; in ch̄o fidelit̄ indissolubilit̄ q; cōglutnata est: suas oēs sibi ven- dicans actiones. Verū tamē hoc a me sepius efflagitasti p̄pter multorū laborū tuorū occupatiōes: q; ob sp̄entnū tuū recessum impeditus eras: vt monu- menta opusculi tui de veritate p̄ritionis: q̄ breui volumine parcaq; castiga- tione edita p̄pter tēporis angustia: quacūq; possem rōne: industria aut ingenio explicare: emendare: corrigere: in mediūq; p̄ferre q̄ citius curare. Ipsos q; im- pressores p̄ virib; sollicitare ad cōmunē oim̄q; vtilitatē. Quā quidē req̄sitiō nē iustam honestamq; negare ip̄emet nō potuit: nec fas esse duxi: licz meas exu- peret vires: qm̄ suscipere tant̄ auctoris emendationē z cogitationē z ingenio mihi difficile foret: dicente Hieronymo. Grandes materias igenia parua nō sufferunt. Quippe vbi ferme oim̄ rez ad salutē spectantur animarū rationes exēplaq; ex multis: z pene innumerabilib; auctoritatib; doctorū tam grecorū q; latinorū essent nō minus diligent̄ inquirenda q; fidelit̄ referenda: nō meuz esset censebam. Verū entm̄ uero quātū vtilitatis afferat veritas ip̄sa cōditio- nis ex eo cognosci p̄t: q; nullū ferme hominū genus inuenitur cui nō ex aliq; parte cōsuluisse videat̄: cū auctor ip̄e p̄ oia vere scriptorū catholicorū tanq; in redolētia ac florida prata discurrens mltipl̄et̄ decore vestita pulcerriaz vtilita- tū: velut̄ florum speciosissimā sibi coronā cōfecerit dignissima queq; legendō. Nam virtutū viciorūq; nullū genus aut vīam reliquit̄ intactū vnde habeant mortales imitari quod cupiat: z fugere quod oporteat. Hinc habet q̄ iure ho- mines eternā gloriā possideant: qua ve pena peccata oia puniant̄: habet z ip̄si sacri flamines tā cōsulēdo q; declamādo: quid̄ ipsos mortales doceant: instru- ant: pariter z moueant. Demū om̄is serus: ois etas: ois hoim̄ cōditio octosa hic inuenire potest: quo se studio oblectet atq; negotio. Idcirco vt Lactantiū vrar verbis: vn̄uersos sine vllō discrimine vel sexu vel etatis ad hoc celeste pa- bulū cōuocamus. Nullus em̄ suauor̄ ante cib; est q; cognitio veritatis.

Diuidit̄ aut̄ totū opus in duas partes p̄ncipales: vltz in Proem̄iū z tracta- tū. Proem̄iū ic̄p̄it sic. Quoniā fundamētū z deuotissima ip̄si⁹ auctoris orōne ic̄lusa. Et terminat̄ vbi d̄r. In p̄mis. folio. v. Tractatus v̄o q̄nq; req̄sita ad verā p̄ritionē amplectit̄. Sed nota q; p̄mū requisitū tria dubia lōga ac v̄sūsa cōprehendit̄. In quibus multa ac varia explanant̄ que sunt penitus neces-

farfa ad rememorandū siue ad discutendū p̄ta pctā. Cū em̄ recordatio siue
examinatio: siue discussio de pctis sit origo p̄ncipiū z fundamentū p̄tritiōis
taliter fieri nō potuit: q̄n̄ auctor aliquātiſper transgredereſ līmites scribendi.
Iō prudens lector nō admirabiſ si p̄mū reſitū excedit forſitan modū: qz in
chriſtians nō tm̄ ornatus: ſed magis p̄fectus requirit̄

Prima queſtio incipit̄ ibi. Circa p̄mū dubiū folio. iij. In qua auctor p̄bat
multis pulcerrimis auctoritatibz ac mirificis exemplis q̄ ad placandū iram o
mnipotētis dei nullū efficacius remediū haberi poteſt q̄ pctā ſua recognosce
re ac memorari.

Secūda queſtio incipit̄ ibi. Secūdo loco mota fuit queſtio. folio. xviij. in q̄
auctor multa aperit valde vtilia nō ſolū clericis z religioſis: ſz cunctis q̄ volū
t pie viuere: z q̄ optant p̄ficere in vtroqz hoie. Ibi em̄ habes mīrāda de dignita
te cordis humani. z quare de^o vult diſſigī ab hoie ex toto corde. Ite z habes d
tribz gradibz peccatorū. Et itez de decē p̄ceptis diuine legis de ſeptē pctis mor
talibz. De quinqz ſenſibz corporeis. De tribus p̄tutibz theologics. De q̄rtuor
virtutibz moralibz. De ſeptem opibz miſcōdie corpaliſ. De ſeptē elemoſy
nis ſpūalibz. De ſeptē p̄ceptis ecclē. De ſeptē ſacramētis. De circūſtātiſ pec
catorū que ſunt valde vtilis: imo neceſſarie p̄feſſoribz: p̄dicatoribz z iudicibz.

Tertia q̄ſtio incipit̄ ibi. Superſt vt reſoluam^o. fo. xcix. In q̄ auctor determi
nat ſub breuibz. Quid ſit vera p̄tritiō: z q̄ z q̄lis z q̄nta eſſe debeat.

Secūdo p̄o reſitū ad p̄tritiōnē incipit̄ ibi. Dicim^o ſcdo. fol. c. Ibi em̄ auctor
plura aperit de dolore p̄tritiōis que ſunt vnicuiqz neceſſaria ad intellēdū.
Et quat̄ mlti decipiunt qui credūt habere p̄tritiōnē z nō habēt. Et q̄ impoſſi
bile eſt verum dolore a vera cōtritiōne ſeparare. Vnde plura notabilia z lege
ſingula diſſigenter.

Tertiū reſitū incipit̄ ibi. Tertio ad verā p̄tritiōnē. fo. ciiij. Illi tradun
tur documenta q̄d agere debeat pctōr tā circa mortalia oblita q̄ p̄ ignozātiā
cōmiſſa: z q̄ p̄tus p̄ſeuerante requirit̄ ad verā p̄tritiōnē.

Quartū reſitū habet̄ ibi. Quarto ad verā p̄tritiōnē. fo. cv. In q̄ agit̄ de
vero p̄poſito abſtinēdi: p̄ſitēdi: ac legitime ſatiſſaciendi. Et q̄ ille q̄ habet̄ p̄po
ſitū nō peccādī dic̄t̄ hūis z quō.

Quintū reſitū habet̄ ibi. Quinto ad verā p̄tritiōnē requirit̄. fol. cvj. vbi
agit̄ de motu liberiarbitrij tendētis in deū. z q̄d ſit amare deū ſup omnia. Et
randē poſt quedā aurea documēta penitentibz neceſſaria totū opus terminat̄
in gaudiū z leticiā celeſtis hieruſalē.

Ad maiorē aut̄ euidentia corq̄ p̄tractat̄ in toto iſto ope ſcire debes q̄ omnia
in ſeq̄nti tabula p̄ ordinē alphabeti designant̄ Et tō ſi opas cito inuenire ma
teriā tibi gratā: Reſq̄re in tabula numz folioz. Currite q̄ lectores: z in libro
iſto q̄ſi in ſpeculo lymptidiſſimo oculos cordis figite. Urimini queſtis labore
alieno: gaudere inuētis ſine labore p̄p̄o. Colligite ſpicas in agro fertiſſimo.
Alligate roſaz manipulos in florido prato vſualdi: vt viuere valeatis cū rege
regū chriſto in eterna gloria: Amen.

170

Collectio

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several columns and appears to be a list or index of some kind.

Tabula silphabetica

A Aron ex pre:

Acepto dei posuit septem lucernas ardentis super candelabrum tabernaculi. fo. xcij. pagella. j.

Aaron spiritaliter significat christum qui in tabernaculo ecclesie posuit septem lucernas: id est septem sacramenta: Ibidem

Abel: Joseph: David: Christus: et multi alij per invidiam traditi sunt. Nota totum. fo. lxxij. pa. ij

Abyssum anime sue non miratur homo: sed potius admiratur altitudinem siderum et maris profunditates. folio. lxxxlij. pagella. j.

Abalon occidit fratrem suum Amnon: persequitur patrem: et fedat concubinas eius. fo. ix. pagella. ij.

Abstinencia cibi et potus est bonum et optimum remedium luxurie. fo. lxxij. pa. ij.

Abstinencia et castitas disponunt hominem ad intellectualis operationem: lege totum. fo. lxxxij. pa. ij

Abstinencia aliquid a peccatis multis respectibus videtur pulchra. fo. cvij. pa. ij.

Acidia dicitur ab acis grece: vel ab a quod est sine: et cis cura latine: quasi sine cura. fo. lxxvij. pa. ij.

Acidie diffinitiones et descriptiones multe et varie dantur. Ibidem

Acidia dicitur quasi acida: quod dicitur acidus acida acidum: quod idem est quod acerosus seu frigidus. Ibidem

Acidia est quedam frigiditas spiritualis ex qua anima cum difficultate movetur ad bonum operandum. Ibidem

Acidia proprie opponitur fortitudini: et aliquid quando dicitur tristitia: quia opponitur leticie spirituali. Ibidem

Acidie sex sunt filie: videlicet malicia: rancor: pusillanimitas: desperatio: torpor: et euagatio mentis. folio. lxxvij. pagella. j.

Acidia detestantur omnes creature tam spirituales quam corporales: tam insensibiles quam sensibiles. fo. lxxvij. pa. ij.

Actualis deuotio et singularis reuerentia requiritur ad corpus christi legitime suscipiendum.

Adulator intendens aliquem decipere in bonis temporalibus vel spiritualibus mortaliter peccat. fo. xxij. pagella. j

Adulatio est simulata dilectio emolliens mentem a rigore veritatis: Unde descripciones alias. Nota ibi pulchra. Ibidem

Adulatores sunt veri inimici: quia animas corrumpunt mortali: mentibus blandum vulnus insigunt.

Adulatio grauissimum peccatum quod hoc tempore ubique regnat: vide diligenter. Ibidem. et fo. vij. pa. ij

Ad peccatum fuit grauissimum: quia Adam habuit omnem cognitionem naturaliter homini possibilem: et fuit creatus in habitibus naturalibus integris et perfectis. fo. xcij. pa. j.

Adam fuit institutus in statu perfecto quantum ad corpus ut statim posset generare. Ibidem

Adam fuit quantum ad animam ita perfecte institutus ut immediate posset alios gubernare et docere. Ibidem

Adam habuit omnem scientiam: et ita instituitur a deo per species infusas ut omnem cognitionem haberet. Ibidem

Ad scientiam non fuit alterius rationis a scientia nostra: sicut nec oculi ceci nati fuerunt alterius rationis ab oculis nostris. Ibidem

Adam grauius peccauit quam Eva propter excellentiam scientie et dignitatis quam habuit. nota diligenter totum. folio. xcij. pagella. j.

Adam peccauit ex industria: quia non seducrus: sed sciens et prudens peccauit. Eva vero seducta fuit. Ibidem

Adam blanditus femineis victus et a paradiso terrestri eiecitur est. fo. lvij. pa. j

Adoratio triplex est: laudis: dulcie: et hypodulcie: lege totum. quia ibi videbis pulchra. fo. xlv. pa. ij.

Adoratio est signum siue actus maxime reuerentie interioris hominis. fol. xxvij. pagella. j.

Adoratio est actus charitatis et fidei respectu: ac etiam actus iusticie. Ibidem

Adoratio dicitur pietas quo ad effectum: religio vero quo ad determinatum.

Tabula

- nationē z eusebia q̄ ad cultū. *Ibidem.*
- A**doratiōe latric an angelus possit adorari pulcra questio cū exemplis. *Ibidem.*
- A**do:auit Abraā angelos tres: qui ap/ paruerunt ei: proci dens in terram. fo/ lio. xliij. z *ibidem* etiā in pagella pri/ ma. de eo legitur q̄ adorauit angelos Abraam.
- A**doratiōe latric quomodo ipi angeli adorari possint: vide ibi exēplū z ppul crā declarationē. fo. xxvj. pagella. j.
- A**dorāt deos alienos quicunq; supstiri ones: incantationes: z obseruationes vanas obseruat. fo. xxvij. pa. j.
- A**dulter dicitur quasi alienū vrez terēs vel quasi ad vxorē alterius accedēs. fo lio. xxxvij. pa. ij.
- A**dulter z adultera debent puniri pena mortis fm omēs leges excepta euāge lica. fo. xxxvij. pa. ij. z fo. vlij. pa. j.
- A**ffectio terrena cū torpore inordinato est ̄ septimū sacm: p̄ra qd̄ est ordi/ nata eucharistia. fo. xciij. pagella. j.
- A**gere grās debem⁹ deo factori z guber natoz nro. z qz ip̄e est retributio nra. Hora totū. fo. xcij. pa. j.
- A**llegoria dicit̄ ab alleon grece qd̄ ē alie nū latine: z gōze sentētia q̄si aliena sen tentia. fo. xxxj. pagella. j.
- A**lexander magn⁹ in exercitio bellī fuit modestus z prudens: in octo p̄o libidi nosus z crudelis. fo. lxxvj. pa. j.
- A**lexander p̄pter oculū ad q̄t z q̄nta scelerā z vicia deuenerit: z q̄t nefanda cō/ miserit. lege totum. *Ibidem* pa. ij.
- A**lexander crudelis effectus nouercaz z fratres p̄prios ac multos p̄ncipes suos interfecit: vt sua narrat historia. *Ibidem.*
- A**lexander fuit discipulus Aristotelis z regem ac dominū mundi se appella/ ri iussit. fo. lxxvij. pa. j.
- A**lexander tantam fiduciam suis mili/ ribus dabat vt illo presente arma ho/ stium inermes nō timerent: nec yllam gentem adijt quam nō calcauerit: nul lam obsedit vrbē quā non expugnaue rit. *Ibidem.*
- A**mor cogit amantē dicere multa z mi/ ra de re amata. vide totū. fo. xliij. pa. ij.
- A**mantū est ignorare iudiciū: modū ne scire: rōne carere: nec aliud cogitare q̄ qd̄ diligit̄. *Ibidem.*
- A**mor noster debet esse rectus z totalit̄ deo dedit⁹: z nulli creature debet sub iici. fo. xx. pa. j.
- A**mor noster nulli creature debz subijci fo. xxij. pa. ij.
- A**mor dei nunq̄ est ociosus: operat̄ em̄ magna si ver⁹ amor est. fo. xxj. pa. j.
- A**mor inordinat⁹ dicitur: ab oib; sapientib; vituperat⁹: qz impedit virtutes. fo. lj. pa. ij.
- A**micicia querere an ille teneatur cui facta est iniuria. vide pulcrā z curiosam questionē. fo. lxxvij. pagel. j.
- A**micicia melior est fama: honore: scien tia: z oib; bonis exteriorib;. lege totū. qz pulcrā sunt. fo. xli. pagel. ij.
- A**nagogia d̄ ab ana qd̄ est sursum z go ge ductio q̄si sursum ductio. fo. xxxj. p. j.
- A**nima neglecta corpus nō seruat: qz sa lus corporis ab ipsa anima dependet fo. ij. pa. ij.
- A**nia amaricat̄ fortit̄ cogitādo pctā q̄ cō misit p̄ra creatorē suū. fo. vj. pa. ij.
- A**nia multis irriterita pctis: ynguentū si bi facit pungitiuū: qd̄ dicit̄ amara re/ cordatio pctoz. *Ibidem.*
- A**nia rōnalis p̄pter recognitionē sui: non solū immortalit̄e renouare p̄t: sed et vitā eternā adq̄rere. fo. xv. pa. j.
- A**nie potētie z ceteri sensus p̄nt oēs res nouari ad instar z similitudinem aquile fo. xv. pagel. ij.
- A**nia peccatoris spūalit̄ renouari debz ad instar serpentis: lege totū: qz pulcra est. fo. xvij. pa. j.
- A**nia peccatoris per artum foramen in/ trat: sicut serpens: qm̄ p̄ sacramentū cō fessionis accedit ad satisfaciendū. fo. xvij. pa. ij.
- A**nia rōnalis quare nō possit in istis tē/ poralib; quiescere. vide pulcrā questio nem. fo. lj. pa. ij.
- A**nia rōnalis est infinita capacitate/ in corporea entitate: sempiterna in dura tione. *Ibidem.*
- A**nima rationalis fm potentiam suam

Alphabetica

- assimilata figure triangulari: vide dil-
 gent pulcra. fo. lxxij. pa. ij.
Ania damnata requirit in die iudicii de
 manu illius qui fuit causa damnationis
 illius fo. lxxv. pa. ij.
Anima nostra fert in cognitione trinitatis
 p tres putes theologicales fm ap-
 propriata tribu psonis. folio. lxxx
 lxxij. pa. j.
Aiam nostra fides dirigit sume ad cre-
 dendu z assensuendu vbi ratio deficit.
 Ibidem
Ania nra p spem dirigit in sume arduu
 inntendo: z etia expectado. Ibidem
Ania libera a pcto et a morte p elemo-
 synam z no patit illam ire in tenebras
 fol. lxxxv. pa. ij.
Animus noster quotidie vocadus est ad
 ratione reddenda p salute psequenda
 fo. vj. pa. ij.
Aia peccatrix cognit p pns scelerib: ad
 fonte aque viue. i. ad dnm Iesum cur-
 rere debet. fo. xxvij. pa. ij.
Androcidus pbs alexandro mag inribu-
 it vnu dices. Demeto melo Alexan-
 der sanguine terre bibere. fo. lxxij. pa. j.
Angelus phibuit Joanne euangelistaz
 ne eu adoraret adorazione latrice mul-
 tis rons. fo. xxvj. pa. ij.
Angeli boni pditiones tres sunt. pma
 vt terreat in pncipio apparitionis. In
 medio pfortet: z ad bona hortet. Et ta-
 de in fine cōsolet. fo. xxvij. pa. j.
Angelus malus stupefacit in pncipio et
 prendit bona in medio instigat ad ma-
 la: z tandē desolatū relinqt. Ibidem
Angelus nō potest loqui nisi in corpore
 assumpto: nec verba potest aliter for-
 mare. fo. xli. pa. j.
Angelus an debeat adorari adorazione
 latrice vel alta adorazione. vide pulcra
 qstione ibidē p totū. fo. xxvj. pa. j.
Angeli tres apparuerūt Abrae q̄s cum
 vidisset p̄c̄dens in terram adorauit.
 Ibidē. pa. ij.
Angeli quō adorari z q̄ adorazione de-
 beant vide ibi ppulcra declaratione.
 fo. xxvj. pa. j. z. ij.
Angeli: archangeli: p̄ncipatus: potesta-
 tes: virtutes: d̄nationes: throni: che-
- rubin: z seraphin: substantie intellectu-
 ales d̄cunt z noue ordines angeloz
 appellant. fo. lxxix. pa. j.
Angelus nomē officij est: nō nature. Fō
 filij dei z astra maritima z creature i-
 lectuales d̄cunt. Ibidē
Auditus est scōs sensus corpalis z sic d̄-
 ctus qz voces hauriat. fo. lxxxj. pa. j.
Auris d̄r quasi aude rapiēs sonū: z q̄re
 est via tortuosa z curua vt aer ingre-
 dia. Ibidē
Aures sunt istrumēta multoz pctoz: qz
 vel ad fracundia vel ad iactantia vel
 ad vanitates incitant hoies. Ibidem.
 pagella. ij.
Auditio misse in dieb: d̄nics z festiuis
 est tertiu p̄ceptuz ecclie sub pena pcti
 mortalis. Hora put ibi dicit. fo. lxxx
 vij. pa. j.
Annus discretiois q̄s sit: z q̄ in erate eē
 dicat multiplex a doctoib: opinio assi-
 gnat. fo. lxxxvij. pa. j.
Annus discretiois d̄r fm aliq̄s quādo
 q̄s est volucapar: videlicet qn hz vsu
 rōnis z scit discernere int bonū z ma-
 lum. Ibidē
Annus discretiois quo ad cōfessionez
 fm aliq̄s est annus octauus: q̄ ad ma-
 trimoniū q̄rtus decimus Ibidē
Annus discretiois p̄cise assignari non
 pōr: qz in q̄busdā accelerat. In q̄busdā
 dā retardat. fo. lxxxvij. pa. ij.
Aquila d̄r auis regalis siue rex ausū: sic
 leo rex feraz: z bos iumentoz. folio
 xv. pa. j.
Aqlaz sex genera esse d̄cunt. Int q̄ bes
 rodus p̄ncipalis esse dicit quasi bes
 ros ausū. Ibidem
Aqla tria d̄na ex sento patit: ale graua
 tur: ocli caligant: rostrz reuoluit. ibidē
Aqla ter renouat z nō ampl: z mod^o
 renouatiois ei^o a naturalib: parte deo
 scribit. lege totū. Ibidem
Aqla moralit significat pctōrem q̄ deo
 scendit in fontē qn sacramēta passiois
 ch̄i recognosct. vide diligēt totum.
 Ibidem
Aqla decē p̄terates habet quas qliber
 pctōr bene p̄ritus h̄e debet si saluari
 cupit. Ibidē. pa. ij.
 p

Tabula

- A**quila habet altitudinē volat^r ppter cibi cōtemplationē/autē emulationē. *Ibidem*. pa. ij.
- A**quila hz oculoꝝ nīmā acuitatē vñ ab a cumie oculoꝝ aquila nūcupata est. *Ibidem*.
- A**quila tres acuitates hz: vñ vidēdo: eū do venādo: q̄ pctōꝝ cōuenire dīcūtur. lege totū. *Ibidem*.
- A**quile oculos spūalit^r p̄tē^r habere debet in cōtemplatione rerū diuināꝝ. Nota que sibi dicunt. *Ibidem*.
- A**quila est velocissima ad predā: sic peccator cōtūtuus velox z promptus esse debet ad bene operandū. fo. xv. pa. ij.
- A**quila diuidit predā ceteris animalib^z sic verus chīan^o cōicāre debet. p̄mo oīa bona sua. fo. xv. pagel. ij.
- A**quilla in altū. ponit nidū suū ne filij rapiant. sic cōtūtuus desideria sua in celestib^z ponere debet. fo. xvj. pa. j.
- A**quila ex industria renouat. sic cōtūtuus studiū in corde p̄positū in futuro habere debet vt se renouet. fo. xvj. pa. j.
- A**quilla habz pulcritudinē membroy: sic pctōꝝ seipm renouās pulcritudinē p̄sentie z bonozū morū habere debet. *Ibidem*.
- A**quilla inimicat serpentē z illum interi mit: sic p̄ritus p̄tra diabolu vigilans esse debet ne decipiat. *Ibidem*.
- A**quila habet mirabilē curā filioꝝ sic p̄ritus sollicitudinē habere debz: circa salutē primoz. *Ibidem*.
- A**quila nō timet contrua: sic p̄ritus timere nō debet tribulationes z quecūq̄ z tentamēta. *Ibidem*.
- A**ristoteles per inuidiā platonis libros comburi fecit z multa falsa eidem inposuit. fo. lxx. pagella. j.
- A**ristoteles fuit magister z rector Alexandri magni z multa opa ad eū dixerit z sc̄p̄it. vide totū. fo. lxx. pa. j.
- A**spis serpens est: q̄ ex astutia incātarō res ne audiat/aurē vnā in terra: alterā vero cauda obturat. fo. xvij. pa. j.
- A**stutia serpētis ondit: qz totū corp^o ex/ponit vt caput defendat in q̄ p̄ncipalit^r vita ei^o cōsistit. *Ibidem*.
- A**ssentire deo facit fides. Spes p̄fidere z charitas deū amare. fo. lxxij. pa. j.
- A**uaria nulli parcat nec deū timet nec modū habet: nec hoies verec. vide pulcra. fo. xliij. pa. ij.
- A**uaria trahit cor hoīs ad diuersa inuutilia z nocua. z plerūq̄ est cā mortis corporalis. fo. xliij. pa. ij.
- A**uaria latine q̄ philargiria grece dicitur est inordinat^r amor habedi diuisas: lege totū. fol. l. pa. j.
- A**uaria est appetitus inordinatus: nā solū pecunie: sed etiā sciētie z honoris z cuiuscūq̄ alteri^o boni. fo. l. pa. j.
- A**uaria pulcra q̄stio: an eius distinctio seu descriptio sit bñ data. fo. l. pa. j.
- A**uaria q̄stio optia respōsio: quō distat a victo supbie. *Ibidem*.
- A**uaria dicit^r idoloꝝ seruitus: qz auar^o exherbet auaricie fidē spem z charitatē. fo. li. pagella. j.
- A**uaria cōparat^r idolatrie: sacco p̄forato inferno: mari z igni. Nota optime totū. fo. li. pa. j.
- A**uaria sola inuenescit cū cetera vicia senescant in hoīe. fo. li. pa. ij.
- A**uaria insatiabilitatē per pulcre Boetius describit. *Ibidem*.
- A**uaria sensilis est monstro similis vt pulcre declarat p̄ Senecā. lege totū. fo. li. pa. ij.
- A**uaria est detestabilis: qz est cā oīm scelez z radix oīm pctōꝝ. fo. liij. pa. j.
- A**uaria pulcra descriptio p̄ p̄sus Iuuenalis. *Ibidem*.
- A**uaria est viciū z pctm detestabile: qz totū corp^o hoīs euiscerat. fo. liij. pa. j.
- A**uaria totalit^r est fugienda: qz est p̄tra deū: p̄tra p̄mū: z p̄tra seipm. lege totū. fo. liij. pa. ij.
- A**uaria mentē suffocat: aīam maculat z totū hoīem distrabit. *Ibidem*.
- A**uaria p̄bit sapiētes fugerūt ne eozū mētes a p̄tate: a p̄bia: z a virtute distrahent. fo. liij. pa. ij.
- A**uaria vt fuglamus pulcrū exemplū refert Hieronymus de Cratone philo sopho. *Ibidem*.
- A**uaria p̄trariat misericordie: clementie: dilectionis: pietatis: q̄ p̄tutes regle dicunt. fo. liij. pa. j.
- A**uaria soluit oīa iura tā humana

Alphabetica

- A** diuina sege pulcre totū. liij. pa. j.
Auaricia est fera pessima dña crudel z tyrānica que corda oim possidet. **Ibidem.**
Auaricia est horreda ab oibus: quia red dir hoies cuncts exosos. **Uide bñ totū Ibid. pa. ij.**
Auaricia ē fugēda: qz generat seprē fill as sceleratissimas/ nota totū. liij. pa. ij.
Auaricia z supbia quō z q̄lr differāt in tra se **Uide ibi pulcra. fo. l. pa. j.**
Auar dicitur q̄ ē auid⁹ auri z nūq̄ opib⁹ rē poralib⁹ satiat. **Ibid.**
Auar nō solū dicitur ille q̄ rapit aliena: s; q̄ sua cupidissime suat. **Ibid.**
Auar dicitur idolatra similitudinarse: z est velut hydropyc⁹/ q̄ q̄nto magis bibit tāto magis sitit. fo. liij. pagel. j.
Auar licet diues sit/ tñ sp̄ estuat z semp videt egere. **Ibid.**
Auar est silis aranee q̄ se expulserat vt muscas capiat. **Uid ro. liij. pa. j.**
Auar est martyr diaboli q̄ sustinet ml⁹ tos labores z cruciat⁹ z pla incōmoda **Ibidem.**
Auar seuit vt barbar⁹/ regnat vt tyrā nus crudelis: s; v̄sib⁹/ leonib⁹ z lupis cōpat. fo. ciiij. pa. j.
Auersio volūtāt⁹ a deo repit in oim pctō mortali. fo. c. pa. ij.
Auersionē dicitur h̄re a pctō spē pctōr: z con uersionē ad deū. **Ibid.**
Autoris supplex deprecatio ad ipos lecto res. cx. pa. j.
Autoris excusatio humil⁹ d̄ p̄clōne opis sui. cix. pa. j.
Autoris excusatio ē mordaces z oblo quentes. **Uid multa pulcra notabilia fo. liij. p̄ totū.**
Baptisma sege pulcre totū. liij. pa. j.
Baptisma est fera pessima dña crudel z tyrānica que corda oim possidet. **Ibidem.**
Baptisma est horreda ab oibus: quia red dir hoies cuncts exosos. **Uide bñ totū Ibid. pa. ij.**
Baptisma ē fugēda: qz generat seprē fill as sceleratissimas/ nota totū. liij. pa. ij.
Baptisma z supbia quō z q̄lr differāt in tra se **Uide ibi pulcra. fo. l. pa. j.**
Bapt dicitur q̄ ē auid⁹ auri z nūq̄ opib⁹ rē poralib⁹ satiat. **Ibid.**
Bapt nō solū dicitur ille q̄ rapit aliena: s; q̄ sua cupidissime suat. **Ibid.**
Bapt dicitur idolatra similitudinarse: z est velut hydropyc⁹/ q̄ q̄nto magis bibit tāto magis sitit. fo. liij. pagel. j.
Bapt licet diues sit/ tñ sp̄ estuat z semp videt egere. **Ibid.**
Bapt est silis aranee q̄ se expulserat vt muscas capiat. **Uid ro. liij. pa. j.**
Bapt est martyr diaboli q̄ sustinet ml⁹ tos labores z cruciat⁹ z pla incōmoda **Ibidem.**
Bapt seuit vt barbar⁹/ regnat vt tyrā nus crudelis: s; v̄sib⁹/ leonib⁹ z lupis cōpat. fo. ciiij. pa. j.
Bapt auersio volūtāt⁹ a deo repit in oim pctō mortali. fo. c. pa. ij.
Bapt auersionē dicitur h̄re a pctō spē pctōr: z con uersionē ad deū. **Ibid.**
Bapt autoris supplex deprecatio ad ipos lecto res. cx. pa. j.
Bapt autoris excusatio humil⁹ d̄ p̄clōne opis sui. cix. pa. j.
Bapt autoris excusatio ē mordaces z oblo quentes. **Uid multa pulcra notabilia fo. liij. p̄ totū.**
Bapt nere peccati q̄ non baptizatus. fo. xcv. pa. j.
Baptiste ioannis austeritas z abstinē tia magna fuisse p̄ **Hiero. egregie de clarat. lxj. pa. j.**
Bellū intestinū p̄culos⁹ est z crudelius bello extrinseco. ly. pa. j.
Bella extrinseca/ lz multa mala faciunt: arramen bella intrinseca sunt crudeliora. lxvij. pa. j.
Bella ciuilia gesserunt romani post de structionē carthaginis. **Ibid.**
Bella varia hoī insurgūt ex octo v̄sib⁹ luxuria/ auaricia/ scditio/ inuidia/ z mē ta victa. **Ibid.**
Bella ciuilia ex octo orra sunt inter ma rtiū z fellā carilinā z ciceronē/ iuliu z pompeiu. **Uide totū Ibid.**
Beneficioz dei rememoratio est salu bits medicina anime languentis. fo. xcij. pa. j.
Beneficia diuina tacere puocat indigna rionē altissimi z seipm. **Ibid.**
Beneficia collata hominib⁹ a deo nlls narrare potest: nec grās dignas referre. **Ibidem.**
Benignitas sola dei est q̄ facit pctōrē s; mllē sanctis. cvij. pa. ij.
Bernardi abbat⁹ optimū salamentū ē sal cū fame/ lege totū. lxij. pa. j.
Bernard magnā fecit abstinētiā vt suaz pudicitā custodiret. **Ibid.**
Bernard Robrū nepotē suū pulcre hoz tat ad sollicitudinē z bonā v̄glāriam circa familiā. lxxix. pa. ij.
Bndictio p̄ris firmat domos filioz: ma ledictio v̄o matris eradicat fundamē ta. xxxv. pa. j.
Beata mens hoīs est q̄ nec adulat: nec adulanti credit/ q̄ nec decipit/ neq; de cipit. xxij. pagel. j.
Brā v̄go maria meritorie credidit ch̄z fuisse inter notos z cognatos lz fuerit falsum. xxvij. pa. ij.
Brē v̄gis acc⁹ credēdi z volēdi que post p̄ceptionē filij habuit/ semp fuit meri tori. **Ibid.**
Brā v̄go ita p̄marū tener inf mulieres sic dies dñica inf oēs alias festiuitates. fo. xxx. pa. j.

De littera B

Baptismus est ordinatus con tra pctm originale qd est quasi pmū z fundamentū omniū alioz pctōz. fo. x. ciiij. pagel. j.
Baptism ē lacrim fidel/ p̄firmatio spel: z eucharistia ē lacrim charitat⁹. **Ibid.**
Baptizat fidel mag⁹ peccat in codē ge

Tabula

- B**ibere vinū nō debēt montales et que sunt p̄nēcie destitute. fo. lxxij. pa. ij.
- B**iblia trāslata fuit ex hebreo in grecuz ante incarnationē ch̄i annis trecentis quadraginta vno: p̄ septuaginta inter pretes q̄ z sapiētes sunt cognominati fo. lxxj. pa. j.
- B**iblia secūdo trāslata fuit p̄ aquilaz p̄selitū: post ascensionē dñi annis centum viginti quatuor. **Ibidem**
- B**iblia tertio z quarto post aquilā theodocion post theodocionē symmachus trāstulerūt āns triginta tribus. **Ibidem**
- B**iblie alia editio facta fuit cuius inter pres ignorat p̄ symmachū āns octo **Ibidem**.
- B**iblie editio sextam z septimā m̄ro labore origenes edidit: qui etiā septuaginta interpres correxit. fo. lxxj. pa. ij.
- B**iblia tandē de hebreo in latinū solus dñi Hieronymus trāstulit. ceteri fo. de hebreo in grecū. fo. lxxj. pa. ij.
- B**lesus dicit quasi bucca lesus q̄ nō bene explicat verba vel non bene format litteras in platione. fo. lxxij. pa. ij.
- B**laspheemia est p̄ctm̄ grauissimū rōne sup̄ationis aliquoz p̄ctoz mortalium fo. xxij. pa. ij.
- B**laspheemās q̄ cōsiderat significata verborū semp̄ peccat mortali. **Ibidem**
- B**laspheemie pulcra distinctio quādo est p̄ctm̄ mortale z quādo nō. lege pulcre totum. **Ibidem**
- B**landū vulnus infligūt in cordibus hominū adulatores qz animas z mētes suis simulationibz corrumpunt. folio. xxlij. pagella. j.
- B**landit̄is femineis primus parēs seductus est: z sic a paradiso electus fuit. fo. liij. pagella. j.
- B**landit̄is femineis sanson: dauid: z salomon: seducti z infatuati ceciderūt a gloria sua. fo. lvij. pa. j.
- B**ona fama est p̄ctoz electis rebz remporalibz: ideo est p̄tuoquoz spiritalibus bonis. fo. xxliij. pa. j.
- B**ona fama est p̄cipuū bonū inter omnia bona exteriora que homo possidere potest. **Ibidem**
- B**ona spūalia q̄bus bona fama est pro-
- pinqoz sunt tres: p̄tutes vlez honor: laus: z gloria. fo. xxliij. pa. j.
- B**ona fama appetenda est p̄pter honorē dei z edificationē p̄tmi z nō p̄ se: qz sic esset vana glia. **Ibidem** pa. ij.
- B**ona fama est nobis necaria p̄t alios ne scādaltent aut malū exm̄ sumant. **Ibidem** pa. ij.
- B**oni odoris fama sine opibz bonis nihil valet nihil p̄ficiat. **Ibidem** pa. ij.
- B**ona alterius negando vel reuicēdo malefice/vel m̄tuoendo famā indirecte semp̄ ledit p̄tmi. **Ibidem** pa. ij.
- B**ona fama directe ledit multipliciter qm̄ p̄ctm̄ adaugeat vel bonū dicit factū mala intentione. **Ibidem** pa. ij.
- B**onū nomē in h̄ seculo adquiret beneuendo: bene loquēdo: bene operando. **Ibidem** pa. ij.
- B**oni tenent credere hominē fore z esse bonū: licet de se occulte sit malus. fo. xxvij. pagella. j.
- B**ona quattuor nitit̄ auferre testis falsus: scz veritatē: honorē famā: z amicitiam. fo. xli. pa. j.
- B**onū p̄tmi hoīs est veritas p̄tra quaz inimic⁹ p̄cedit p̄ litē z cōtentionē. **Ibidem**
- B**onū sc̄m̄ est honor: p̄tra quē quattuor modis p̄cedit cōticio: cōtumelia iproperio: z derisione. **Ibidem**
- B**onū tertiu p̄tmi est fama contra quā falsus testis p̄cedit p̄ viciū detractōis fo. xli. pa. ij.
- B**onū quartū p̄tmi est amicitia/ cōtra quā falsus testis p̄cedit per susurrattonem. fo. xli. pa. ij.
- B**ona spūalia venient nobis ad necessitatem si p̄tius sollicitudo fuerit de bonis spūalibz. fo. li. pa. j.
- B**ona spūalia non p̄t̄ satiare nec q̄tare appetitū anie rōnalis. fo. li. pa. j.
- B**ona spūalia vnico actu a multis simul possideri est impossibile. fo. liij. pa. ij.
- B**onis spūalibz solus deus replet aīam rōnalē: lege bñ totū. fo. li. pa. ij.
- B**onitas est pietas mēris q̄ reddit hoīs deo amabiles. fo. liij. pa. ij.
- B**ona sua distribuentes in meretricibus eterna tormenta animabus suis preparant. fo. lix. pa. j.

Alphabetica

- Bonū** siue malū p̄bū prolātū nunciū ē cordis. *Vide totū: qz pulcrū est. fo. lx. pagel. ij.*
- Bonū** filiū / q̄ a parētib; magis dilligunt quare poti⁹ moriunt q̄ mali filiū: pulcra questio. *xxxj. pa. ij.*
- Bonū** iuuenes cognoscunt esse i hoc: qz libent sequunt viros bonos z sapientes fo. xxxij. pa. ij.
- Bonū** remediū ē p̄ctm luxurie / z auerte re oculos ne videar vanitates. *lx. pa. ij.*
- Bonitas** tactus est signū boni intellect⁹: qz molles carne sunt apti mente. vult aut sunt minus apti *lxxxij. pa. ij.*
- Bon⁹** nō est: q̄ sibi nequā est: iniuste viūedo z opando: nota dilligent totū: qz vtile est. *lxxxv. pa. ij.*
- Bonitatis** z gr̄e plenitudo in solo deo ē ideo hō ingrāt⁹ esse nō debet. *xcij. pa. j.*
- Bilinguis** z detractor sūt a deo maledicti: qz pacē primoz turbāt. *xlj. pa. j.*
- Breuis** eplā lōgas q̄stiones explicare nō p̄t. *Vide totū. fo. lv. pa. ij.*
- Breuioris** vite sunt animalia multū coeūcta: vt pr̄z exemplū de passerib;. *fo. lvj. pagella. j.*
- Bucalis** efficit hō i coitu ex impetu passionis p̄pter turpē actū. *Ibidem. pa. ij.*
- Būtū** aial efficit hō z irrōnabile i actu colt⁹ p̄pter voluptatē: q̄ puerit sensuz z debilitat animū. *Ibidē*
- Būta** aialia nō sunt nec erāt occidēda fm̄ op̄inōne aliqz p̄pter illud p̄ceptū. *Nō occides xxxv. pa. ij.*
- Būta** grece: apud latios mēsurā d̄r: lege totum *lxij. pa. j.*
- Buccine** septē ex q̄z voce muri hiericho ceciderūt septē sacra eccl̄e figurabant ex q̄rū p̄tute machine diaboli sunt destructe *Vide totū fo. xclij. pa. ij.*
- Buccine** septē clāgentes efficacitā septez sacoz z septē donoz sp̄s. *cti denotāt lege totū. Ibidēz*
- Cardiaca** passio d̄r pulsus cordis: quia a cardian grece d̄r: qd̄ latine cor sonat quasi habēs cor ardens p̄pter sitim. *fo. xvij. pa. j.*
- Charitas** ē radix oim̄ p̄tutū: sic sup̄bia est radix oim̄ vicioz. *xlviij. pa. j.*
- Charitas** dirigit aiam desiderādo summe bonū z amādo illud *lxxxij. pa. j.*
- Carthago** diruta fuit a Romanis z ipsi Carthaginēses in captiuitatē deducti sunt *lxxvij. pa. j.*
- Carnalis** p̄ctā lz sint maioris infamie: sunt tñ minoris culpe. *lvij. pa. ij.*
- Carnis** maceratio opponit de directo z ip̄m victū gula *lxxij. pa. j.*
- Carnē** suā vnusq̄sq; macerare debet abstinentijs q̄ntū valitudo p̄mittit. *Ibi. pa. ij.*
- Castitas** est pulcritudo aie p̄ quā hoies efficiunt siles angelis. *lvij. pagel. ij.*
- Castitatis** p̄ta sunt maxima int̄ ch̄ristianoz certamina: z de eis raro est victoria. *lv. pa. ij.*
- Castē** viuētes diutius viuūt: vt pr̄z exēplū de elephante z de eunuchis. *fo. lvj. pagella. j.*
- Castitas** illibata videri nō p̄t: vbi p̄sentia cupiditas inq̄nauit *lx. pa. j.*
- Castitas** z abstinētia disponūt hoiez ad intellectuāle opationē. *lxxxij. pa. ij.*
- Census** nō est in crimine: sed inordinat⁹ affectus diuitias habēdi. *lj. pagel. ij.*
- Cecitas** mētis p̄ncipalit̄ puenit ac orit̄ ex ip̄o vicio luxurie. *vide to. lvj. pa. ij.*
- Celestis** medic⁹ celestes ordinat medicinas vt egrotos possit sanare. *xcij. pa. ij.*
- Ceru⁹** cū vulnerat⁹ fuerit q̄rit fōces aq̄rū: sic p̄ctoz fontē diuine gr̄e q̄rere d̄r *fo. xvj. pagel. ij.*
- Ceru⁹** acute audit aurib; erectis: sic p̄ritus erigere debet aures cordis sui ad celestia desideria. *Ibidem*
- Ceru⁹** venenataacula fugit: sic p̄ritus occasiōes peccādi: q̄ ip̄m inficere p̄nt. *Ibidem*
- Ceruus** in societate z maxime narando onera alioz supportat: sic p̄rit⁹ onera z defectus primū sui patient ferre debet. *fo. xvj. pagel. ij.*
- Ceruus** ē agilis in suo cursu: sic p̄ritus

De littera C

Charitas requirit vt cōtritus elingat potius quālibet penā q̄ deū offendere *ciij. pa. j.*

Ceruus ē agilis in suo cursu: sic p̄ritus

Tabula

- agilitate cōtemplando celestia habere
debet: cauendo a carnalib; desiderijs
Ibidem
- C**eruus mutat cornua: sic hō dignitates
vitare debet q̄ p̄ cornua in scripturis
designant. fo. xvj. pa. ij.
- C**eruoꝝ pp̄letas cōuenit q̄ mu-
tat cornua: id est deponit supbia p̄ sui
recognitionē: lege torū. Ibidem
- C**eruoꝝ est natura siluestris habitās i mō-
tib; z locis desertis: sic seruꝝ ch̄i fugere
debet ad loca solitaria. fo. xvj. pa. j.
- C**eruoꝝ pp̄letas cōuenit p̄rito cuius cor
solidat p̄ p̄ritionē in aduersis tolerā-
dis. fol. xvj. pa. j.
- C**eruoꝝ habet mlt̄a medicinalia: s̄m d̄i-
uersitatē mēbroꝝ eiꝝ q̄ oia sp̄ualit̄ hōi-
cōrrito cōueniūt. fo. xvj. pa. j.
- C**eruoꝝ modus renouatōis varie op̄into-
nes a doctorib; assignant. lege torū qz
curiosum est. fo. xvj. pagel. ij.
- C**eruoꝝ mos est eū senescūt̄ in uelōs ser-
pētes extinguerē eorūq; mēbra mori-
bus dilaniare z deinde sitire: tō fontē
vltū querunt vt feruentia venena ex-
tinguant. fo. xvj. pa. ij.
- C**eruoꝝ sp̄ualiter aīam peccatricē deno-
tat q̄ morsum serpētis tolerat. i. mor-
sum diaboli. fo. xvj. pa. ij.
- E**ib; elect̄ nos de paradiso: esurēs nos
illuc p̄ducit: v̄de torū. fo. lxij. pa. j.
- E**ibus z pornis sup̄fluis sunt causa lu-
xurie: maxime p̄o potatio vini. fo. lxij.
pagel. ij.
- E**ibi z potus imoderātia p̄turbat rōnē
z mentē hoim. fo. lxij. pa. j.
- E**ibaria nō sunt in vicio sed voracitas:
ebrietas: z inordinat⁹ appetitus. Ibi.
pagel. ij.
- C**ircūstantia d̄r a circūsto: vñ circūstare
est circa aliud stare. fo. xcij. pa. ij.
- C**ircūstantie diligent̄ examināde sunt p̄-
cipue que trahunt ad aliud genus pec-
cati. fo. xcij. pa. j.
- C**ircūstantie trahentes ad aliud genus
peccati habēt spe. talē repugnantia p̄tra-
aliquod p̄ceptū. Ibidem
- C**ircūstantia aggrauās peccatū aliqui su-
mit̄ ex parte q̄ritat̄ op̄is. fo. xcj. pa. ij.
- C**ircūstantia aggrauans peccatū sumit̄ ex
parte numeri. fo. xcviij. pa. j.
- C**ircūstantia modi agēdi aggrauat pec-
catū. fo. xcix. pagella. j.
- C**ircūstantia ex p̄te t̄pis grauat peccatū. fo.
xcix. pagella. ij.
- C**ircūstantia est multiplex prout habes
diffuse vide a folio. xcij. vsq; ad foliū
xcvj. vbi habes mlt̄a aurea: notabilia
- C**ōrritio est fundamentū totiꝝ p̄fectio-
nis z sanua salutis sine qua nulli hoim.
potest esse salus. fo. iij. pa. j.
- C**ōrritio est medicina celestis z lauacri-
suauissimū anie z cādor eterne lucis.
Ibidem
- C**ōrritio habet mirabilē z infinitā p̄u-
tē in op̄atione salutis anie. Ibidem
- C**ōrritio verā se habere nemo potest
scire ex cognitione naturali: sed solus
deus scit. Ibidem.
- C**ōrritio est fons aque salutaris in quo
fonte omnia carnalia desideria exting-
guunt. Ibidem
- C**ōrritiois efficacia quāta sit ab effe-
ctu cognoscit: nam ligata soluit z ad-
uersa mit̄gat. Ibidem
- C**ōrritio sola aīa peccatricē recollat̄
creatori suo: vide torū. Ibidem.
- C**ōrritio vera est summa z nobilissima
philosophia que cōsistit in cognitione
sui ipsius. Ibidem
- C**ōrritio est principiū quo anima pecca-
tricē saluari p̄t̄ z sanuam salutis intra-
re. fo. iij. pa. j.
- C**ōrritio a qua salus hominū dependet
ad hoc vt sit p̄fecta quinq; requirūtur
fo. iij. pagel. ij.
- C**ōrritio vera cōtinet in se verā sapien-
tā/summā philosophiā z salutē anie
rationalis. fo. iij. pa. ij.
- C**ōrritio vera atq; p̄fecta datur a solo
deo tanq; a patre luminū: a quo omnia
bona p̄cedunt. fo. iij. pa. j.
- C**ōrritiois pulchra declaratio ex tribus
dubijs sumit̄: vide torū. fo. v. pa. ij.
- C**ōrritiois vere p̄ncipiū sit ex ip̄a discul-
sione peccatōꝝ mortalium. fo. v. pa. ij.
- C**ōrritio est cōpunctio cordis/ z humilit̄
tas mentis: eū lachrymīs ventens de
recordatione peccati z timore iudicij. fo.
v. pa. ij.

Alphabetica

- C**ontrictio facit peccatorem humillatū deo
appropinquare et a proprio sensu recedere.
Ibidē.
- C**ontritionis effectus exterior est prorsus
propterea lacrymarum: sed tamen non est de
necessitate. Ibidē.
- C**ontritionis principium venit ex recorda-
tione peccatorum et ex timore iudiciorum dei:
nota bene totū. Ibidē.
- C**ontrictiois cum cura debet esse spes: quia timor
sine spe desperationem generat. Ibidē.
- C**ontrictio verum sit dolor de peccatis volunta-
rie assumptus pulchra questio et curiosa:
lege totū. Ibidē.
- C**ontrictio vera est continuata memoria
peccatorum et nullum remedium virtutum ea inue-
nitur. fo. vj. pa. j.
- C**ontritionis signum potissimum est cogno-
scere iniquitatem suam: quia ille dolet qui pec-
catum cognoscit suum. fo. vj. pa. j.
- C**ontrictio perfecta et vera habet annexum pro-
positum confitendi et satisfaciendi: quando
commoditas datur. fo. cvij. pa. j.
- C**ontritionis unguentum: quod officiat secundum
bernardum: vide in expositione illius ver-
bi david. Eocaluit cor meum: nota dili-
genter totū. fo. vj. pa. ij.
- C**ontrictus sollicitudinem habere debet circa sa-
lutem proximorum: quia est maximum sacrificium
quod deo offertur. fo. xvj. pa. j.
- C**ontrictio parat ceruicem propter eius multas
et varias proprietates que specialiter ipsi con-
trictio conveniunt. fo. xvj. pa. ij.
- C**ontrictio vera sanat in peccatore diversas
infirmiitates spirituales sicut ceruus
corpales. fo. xvij. pa. j.
- C**ontrictio ad hoc ut sit vera optet ut sit
integra videlicet ex toto corde et de om-
nibus peccatis que sunt in memoria. fol.
xvij. pa. ij.
- C**ontrictio generalis requiritur quando tempus
vel memoria non est in speciali de pec-
catis. fo. xvij. pa. ij.
- C**ontrictus primo et ante omnia debet recogno-
scere omnia peccata sua et ex toto corde ardē-
ter illa investigare. fo. xvij. pa. ij.
- C**ontrictio originatur ex discussione peccatorum pro-
prias circumstantias discurrendo. fol. p. ij.
- C**ontrictio an sit de omni peccato mortali habenda
pulchra questio. fo. c. pa. j.
- C**ontrictio debet esse ex parte rationali et non
sensitiva. fo. c. pa. ij.
- C**ontrictio vera non potest esse sine dolore.
fo. c. pa. ij.
- C**ontrictio an potest debeat eligere esse in
ferno quam amplius peccare. fo. c. pa. j.
- C**ontrictus debet habere cor mundum ab
omni malicia. Ibidē.
- C**ontrictio vera consistit in dolore intellectu-
alius partis et rationalis: et non sensiti-
vius. fo. c. pa. ij.
- C**ontrictio vera assimilatur aque limpide.
fo. c. pa. ij.
- C**ontrictus ad instar strutionis debet fle-
re peccata sua. fo. c. pa. ij.
- C**ontrictus absolutus a vinculo peccati
relinquitur vinculo perpetue detestatio-
nis. fo. cv. pa. j.
- C**ontrictio est illud mare magnum in quo
rex pharao cum toto exercitu submer-
gitur. fo. cvj. pa. ij.
- C**ontritionis pulchra et magistralis diffi-
cultas: vide pulchra. fo. cv. pa. ij.
- C**ontritionis vere declaratio et modifica-
tio pulchra. fo. cvij. pa. ij.
- C**ontrictio procedens ab amore differt a con-
tritione per timorem. Ibidē.
- C**ontrictio sola introducit nos ad regnum
glorie: vide pulchra notabilia. fol.
cix. pa. j.
- C**ontrictus aliquid de peccatis variis conditionibus
et respectibus. fo. cvij. pa. ij.
- C**ognitio superior est summa philosophia et intellectus
salutis ex qua timor et humilitas oriuntur: nota ibi pulchra
motiva. fo. ij. pa. j.
- C**ognitio superior est multum difficilis
quia est omnium causarum res difficillima:
lege totū. Ibidē. pa. ij.
- C**ognoscere seipsum est origo fons et causa
salutis ante peccata. fo. v. pa. ij.
- C**ognoscere proprias iniquitates est remedi-
um efficacissimum ad placandum iram misericordie
serenitatis dei. fo. v. pa. ij.
- C**ognoscentes proprias iniquitates possunt
recollari deo quia pessimum genus pec-
cati est nolle intelligere propria delicta.
fo. vj. pa. j.
- C**ognoscere seipsum hec requirunt ut
delicta: unde: quo. quomodo. quid. quando.

Tabula

- rum q̄bz q̄lis. nota totū qz necessariū est. fo. vii. pa. j.
- Cogitationes optime:** de directo oppo/ nunt cōtra luxuriā z sunt q̄tuor/ lege totū/ qz pulcrū. fo. lx. pa. j.
- Cogitatio sola/ ad actū criminis mortalis/ cū deliberatōe rōnis:** est p̄m mortale. fo. xxij. pa. j.
- Cogitatio est p̄ncipiū oīs p̄cti/ qz oīs actio mala ex ip̄a cogitatione p̄cedit:** nota totū. **Ibidē.** pa. j. z. ij.
- Cogitatōes male in corde nutritē crude li vulnere aīam perimūt in amissione gr̄e dei:** vide totū. fo. xxij. pa. ij.
- Cogitatio finis aīe/ z diuinorū bonorū inducit nos ad bene operandū.** fo. xcij. pa. ij.
- Concubitus illicitus sub pena p̄cti mortalis semp est phibit⁹ z intelligit sub noīe mechē.** fo. lv. pa. j.
- Coeuntes multū sepe amittūt sanguinē loco spermatis:** vide totū. fo. lvi. pa. gella. j.
- Coeuntes multū ex ip̄a libidie: actu mortui sūt: vt p̄z p̄ exim in chronica marri nsana.** **Ibidē.**
- Coitus cōiugalīs nūq̄ p̄t fieri sine ali qua labe p̄cti: sed vide aliā op̄inionez rutorē.** fo. lvj. pa. ij.
- Cōfitemur p̄ctā nr̄a vt erubescētia patiamur p̄ pena.** fo. cvj. pa. ij.
- Confessio vera p̄ signa humilitatis cōgnoscitur in platione p̄ctōz.** fo. cvij. pagel. j.
- Cōfessio p̄pter eius virtutē puritatē baptisimatis eq̄parat.** fo. cvij. pa. j.
- Cōfessionis pulcra dīffinitio fm augu/ stinū.** **Ibidē.**
- Cōfessio z satisfactio semp sunt annexa contritioni.** **Ibidē.**
- Constitendi p̄positū/ habet annexū effectū cōfessionis/ in casu necessitatē dū/ modo assit cōtrictio.** fo. vii. pa. j.
- Confessio reddat qd̄ peccatū distrahit: confiteri liceat cui peccare non licuit.** fo. xvij. pa. ij.
- Cor vt vere sit cōtrictum z humilitatum plura requirunt/ ex quibz vera cōtrictio z sui cognitio/ sunt partes p̄ncipales.** fo. liij. pa. ij.
- Cor n̄m semp dz erigit ad clemētā sup̄ni luminis/ quā in oīmbz operibz nr̄is req̄rere debem⁹.** fo. liij. pa. ij.
- Cor miserī p̄ctōis compungit in recoz/ datōe suorū p̄ctōz ex dolore mētis: vī de totū.** fo. vij. pa. j.
- Cor aīe peccatricē nō p̄t curari nisi cōterat: cōterit aut penitēdo: cōfiteōdo: z puniēdo: vide totū.** fo. xvij. pa. ij.
- Cor peccatoris cōburi debet igne charitatis: z ad deū p̄ dilectionē conuertī s̄ saluari op̄rat. Nota diligēter totū.** fo. xvij. pa. ij.
- Cor dīs hūani nobilitas multz ratiōnibz cōprobat tam ex sc̄ptura sacra q̄. aut ex oritate phoz.** fo. xix. pa. j.
- Corde toto cōuertī ad d̄m decētissimū z iustissimū est rōne primogeniture: lege totū. qz pulcrū est.** **Ibidē.**
- Cor humanū inter oīes alias pres corū poris p̄mo cōpaginat: ac in vtero matris p̄mo generat.** **Ibidē.**
- Cor p̄mo z ante oīa debet deo quasi p̄mogenitū: qz oīa p̄mogenita de iure dei sunt z deo debent.** **Ibidē.**
- Cor solū a nobis de⁹ petīt ad instar cubi sūdā auis que solū cor prede comedit** **Ibidē.**
- Cor n̄m nō dz inclinari nisi ad dilectiōnē soli⁹ dei: iuxta illud. diliges d̄m ex toto corde tuo.** **Ibidē.**
- Cor n̄m si fuerit p̄ aliqua pre in amore alicui⁹ rei/ p̄ ip̄a pre ē min⁹ ad deū. iō ex toto corde nō diligit.** **Ibidē.**
- Cor est p̄mū p̄ncipiū oīm mēbroz z virtūū vitaliū: z iō rōne p̄ncipiū dō debet** fo. xix. pa. ij.
- Cor est p̄mū p̄ncipiū in aīali/ oīa mēbra mouēs/ sic volūtas mouet oēs potentias aīe.** **Ibidē.**
- Corde ad deū cōuertit/ est ex toto motu volūtatē cōuertit/ q̄ mor⁹ noīe cordis z voluntatis nominat z intelligitur.** **Ibidē.**
- Cor humanū situatur est in medio corū poris: ideo rōne situs deū ex toto cordē diligere debemus.** fo. xix. pa. ij.
- Cor elegit de⁹ ad habitandū tanq̄ mē/ diū: qz semp in medio habitauit deus: vt patet ibidem p̄ pulcras ratiōnes et**

Alphabetica

- deductiones.** **Ibidem** altius obediens: ita amor noster liber et rectus in deo esse debet. **Ibidem.**
- Cor** situatum est in medio corporis ut cōseruet illud et vitas influat in oēs partes eius. **fo. xx. pa. j.**
- Corde** lesa animal moritur: ideo ratione cōseruationis vite deus cōseruator diligendus est. **vide totū.** **Ibidem**
- Cor** est causa operationis vite ab ipso in alijs partibus corporis ipsa operatio descendit. **vide totū.** **Ibidem.**
- Cor**dis humani virtus et tota efficacia dilectionis in deum tendere debet tanquam in principium beatitudinis. **Ibidem.**
- Cor** tuum omni custodia serua: pulchra explanatio Chrysostomi: lege totum: quia pulchra est. **fo. xx. pa. ij.**
- Cor** dicitur quasi custodia omnium rerum vel quasi custoditum: quia natura posuit plures custodias pro conseruatione eius. **fo. xx. pa. ij.**
- Cor** in homine est sicut castrum obsessum a multis inimicis cui multi aditus ad intrandum sunt positi. **Ibidem.**
- Cor**dis porte: sunt quinque sensus exterioris: et potentia transcendibilis et concupiscibilis per quas portas vitia velut hostes ingreduntur. **Ibidem.**
- Cor** si non fuerit rectum cum deo: cito labitur ad varia et diuersa vitia. **Hora bene totū.** **fo. xx. pa. j.**
- Cor** non curas de gaudio profecto: nec diuturnum quies auxiliū a celesti amore elongat et terrenis occupat. **Ibidem.**
- Cor** huius liber diuini in toto corpore super alta membra. **Et** ratione diuini et libertatis totum deo debet. **fo. xx. pa. ij.**
- Cor** renes et lingua difficillime regi possunt in corpore humano. **vide** pulchras rationes ibi notatas. **fo. xx. pa. ij.**
- Cor** humanum in desiderio felicitatis ererit non fixum instabile et volubile semper est. **fo. xx. pa. ij.**
- Cor** vanum instabile et vagum dicitur dum suo ductu arbitrio et diuino caret consilio: lege totum: quia pulchrum est. **Ibidem.**
- Cor** situatum est in sinistra parte: eo quod affectio eius prona semper sit et perclusa ad terrena que per sinistram partem signifi- cantur. **Ibidem**
- Cor**dis nostri motus sicut liber est nec
- Cor** humanum semper mouetur: et ideo ratione motus ipsum deum ex toto corde diligere debemus. **fo. xxj. pa. j.**
- Cor** humanum sic se habet ad totum corpus: sicut celum se habet ad vniuersum orbem **vide bene.** **Ibidem.**
- Cor**dis cessante motu vite animalis desinit: sicut si celi motus cessaret omnia pariter cessarent ab operationibus suis. **Ibidem.**
- Cor** habet efficaciam virtutis: acuitatem in fine: ne rubedine circumquaque ex quibus inuenit: quod deum diligere debemus ex toto corde. **Ibidem. pa. ij.**
- Cor**dis humani tanta est efficacia et virtus ut vno tempore puncto: totum celum astra mundum collustret. **fo. xxj. pa. ij.**
- Cor** paruū est et magna cupit et tanta est eius potestas quod celum et mundus ei non sufficiunt. **fo. xxj. pa. ij.**
- Cor** vno momento tanta machinat quod omnes homines mundi vno anno non possent illa perficere. **Ibidem.**
- Cor**dis virtus ducit nos in cognitionem diuinam que vbiq; diffusa est per essentiam et potentiam. **Ibidem.**
- Cor** humanum est acutum in fine: per quod datur intelligi quod homo debet se ipsum acuire per eleuationem mentis in amorem dei qui finis est omnium. **Ibidem.**
- Cor** humanum est totum rubicundum per quod denotatur ardor charitatis quod deus a nobis diligat ac venerari debet. **Ibidem.**
- Cor** meum inflammatum est: scilicet per ardorem vere charitatis: pulchra et notabilis explanatio: lege totum. quia pulchrum est. **Ibidem.**
- Cor**dis humani amplitudo tanta est ut deum suscipiat qui celum et terram implet. **fo. xxj. pa. ij.**
- Cor**dis humani tanta est virtus potestas ac insatiabilitas ut nulla re creata possit repleri. **Ibidem.**
- Cor** ergo nostrum tantum dignitate tibi decoratum per habitaculo solius dei cōseruare debemus. **Ibidem.**
- Cor** nostrum est principium peccati quia

Tabula

- oīs cogitatio mala d̄ ope illicito i cor/ de pus fundat. Vide totū. Ibidē.
- Cordi** nro magna custodia adhibēda est qz bona z mala originē suā a corde tra hunt. Ibidē.
- Cors** est fundamentū oīm pctōz z malarū cogitationū. Ibidē
- Corde** toto puerimur ad deū: si certissi mū anīmū habeamus in veritate: fir/ missimū in fide: purissimū in dilectio/ ne. Vide totū: qz pulcrū est z notandū Ibidē.
- Corde** toto puerimur / si cogitationes oēs in deū dirigimus / si affectiones re torquemus / si omnes opationes ppter eū factamus. Ibidē.
- Corde** toto cōuerit ad deū ē ex toto mo/ tu volūtatē spm amare. xix. pa. ij.
- Cors** dz pus pterit q̄ humilitatē. fo. c. j. pa/ gella. j.
- Concupiscētia** est duplex. Una ē act^o volūtatē. Alia ē act^o sensualitatē / lege totū. xliij. pa. j.
- Concupiscētia** carnis / nullus hominū euadere pōt ppter pctm̄ p̄morū paren/ tum: ex qb̄ natura corrupta est. Ibidē pa. ij.
- Concupiscētia** sensualitatis dicitur re pugnantiā rationis per inclinationez ad malū / vel per difficultatē ad bonū. Ibidē.
- Concupiscētia** sensibil̄ z habitual̄ disse/ rūt: qz habitualē actual̄ mor^o q̄ ē pec catū. Ibidē.
- Concupiscētia** est aurtga malicie: sediti onis origo: fouea scandalozum: lege to rum: quia pulcrum est. folio. xliij. pa/ gella. j.
- Concupiscētia** potest esse peccatū mor tale triplici modo fm̄ doctozes: prout ibidem pulcre declaratur. fol. xly. pa/ gella. ij.
- Concupiscētia** primo modo est pecca/ tum mortale quādo concupiscitur res rpat. vt habeat quōcūqz illicitē. Ibidē pa. j.
- Concupiscētia** est peccatum quando ad malum finē ordinatur z sp̄ mortale est Ibidē.
- Concupiscētia** dz esse pctm̄ mortale qm̄ quis paratus est contra mandata dei facere anq̄ amittere bona temporalia Ibidem.
- Concupiscētia** effrenis dz sextū vuln^o q̄ qd̄ ordinatū ē spm̄ m̄t̄ionū / lege totū. xciij. pa. j.
- Cōmemoratio** bñficiorū dei / mltū valet ad inducendū pctōzes vt spm̄ diligāt ex toto corde. xx. pa. j.
- Contumelia** est quando exprimitur in/ iuriose culpa alicuius ad dehoncstādū eū. xli. pa. ij.
- Contentio** est impugnatio veritatis ex confidentia clamoris contra proximū falsum dicens / nota pulcre. Ibidē. pa gella. j.
- Cornu** pulera explanatio fm̄ Aug^o. ex/ ponētē illd̄ dauid: Nolite exaltare cor nu. xvj. pa. ij.
- Cornua** peccatorum dignitates sunt su/ perboz: cornua iusti sunt munera ch̄. ideo exalrabunt iusti. Vide totū. fol. xvij. pa. j.
- Cornu** cerui combustum expellit serpen tes ex odore z sedat dolorem dentium cum aceto decoctum fm̄ Albertum. Ibidem.
- Chrysothomus** pulcre hortatur peccato rem ad fontem aque viue in explanat̄ one ill^o psal. Confitemi dño qm̄ bon^o Ibidē. pa. ij.
- Circūspectus** z pudus dz in omnibus operibus suis qui deum pre oculis ha bet tanq̄ videntē omnes act^o eius. fo. xx. pa. j.
- Coluber** sicut inficit hominē: quo ad cor pus: ita peccatū inficit animā / iuxta il lud. Quasi a facie colubri fuge pctm̄. fo. xvj. pa. ij.
- Consuas** alienā vitā / meret vt etiā pro pria vitā eidē fuer. xxxj. pa. ij.
- Consensus** a dño pdēnat: qz volūtas est impedita fm̄ Hiero. xxij. pa. ij.
- Cōuersio** ad cōmutabile bonū / se habet in pctō quasi materia: auersio autē a bono incōmutabili est format̄ rō pcti. fo. xlvj. pa. ij.
- Conuicium** est q̄modolibet ex p̄bis primū dehoncstare / siue culpa / siue pena rep̄ mas. xli. pa. ij.

Alphabetica

- E**olcarus in cena dñi/vl in sabbaro scō
vtrū satisfaciatur eccle. Ulde pulcrā
questionē. lxxxvij. pa. ij.
- E**olcare qñ hō debeat p satisfactiōe p/
cepti ecclesie: lege pulcras opñtiones
fo. lxxxix. pa. j.
- E**omunio fidelitū triplex est. Prima cor
poralis. Secda mixta. Tertia pure spi
ritualis: lege torū. xcj. pa. ij.
- E**osuerudo peccādi ē qd horribile z val
de periculosum xcvij. pa. ij.
- E**osuerudo eccle maximā auctoritatez
bz plus q̄ doctores hñt. lxxxvij. pa. j.
- E**osuetudo auget peccatum ppter habi
tum q̄ est qualitas de difficili mobilis
Ibidem
- E**osuetudinē male viuēdi: difficile ē vin
cere. xcviij. pa. ij.
- E**reatio mōi: z q̄ deus hoīem fecerit ex
limo terre: inducit nos ad referenduz
eidē grās xcij. pagella. j.
- E**reature sensibiles deestant acidia: vt
sunt apes/ formice/ z silia. fo. lxxxix. p. j.
- E**reature habētes aiām vegetabilē spaz
acidia deestant: lege torum. Ibidem
- E**reature inanimate vt sol/ luna z astra
ipsum vicium acidie vituperāt: vt pa
ter in eoz discursu. Ibidem
- E**reature diligēde sunt ppter deū: quia
ipsis nō fruimur: sed solo deo. folio xx
pagel. ij.
- E**ulpa peccati mortalis: fundamentum
sumit a corde tanq̄ a principio. Ulde
torū. xxij. pagel. j.
- E**upiditas z crudelitas maxima est vel
le fieri dicitur de pauprate medici. Ul
de torū. xxxvij. pagel. ij.
- E**upiditas est insatiabilis: habet em̄ qñ
dam turpem infinitatem adquirendi.
fo. xlviij. pa. j.
- E**upiditas est radix oīm maloz z cūcta
pcrā ex ea pcedunt: lege torū qz pulcr
est. Ibidem
- E**upiditas chūm vendidit: homicidia
q̄plura perpetrare fecit: exempluz de
Achab z Haborh. folio. xliij. pagella
la secunda.
- E**upiditas dicitur occupatio pessima
per accidens: quia est hominū mortife
ra. nota torum. Ibidem
- E**upiditas assimilatur igni: z dicitur p
funditas vel abyssus abyssum inuo
cans: id est confusiōe. Ibidem
- E**upiditas implicat animam seculari
bus curis: z sic a spiritalibz reerabit:
Ibidem
- E**upiditas agit contra deum et contra
proximum multipliciter: vt pulcre de
claratur ibidem. folio. xlv. pagella pri
ma.
- E**upiditas est radix omnīū malozum et
principium omnis peccati ad apperen
dum ista corruptibilia: lege torum. fo
lio. l. pagella. j.
- E**upiditas tripliciter distinguit. Primo
ppter est inordinatus appetitus. Sec
cundo. ppter est gen^o peccati. Tertio. p
pter est quedā inclinatiō nature corrupte
fol. xlv. pa. j.
- E**ustodia dei ad hominem est vigilatio
parata z cōtinua dummodo velimus
eum ex toto corde diligere. folio. xx. pa
gella. j.
- E**ustodia magna adhibēda est cordi nro
qz bona z mala hñt ab eo pncipiū suū.
fo. xx. pa. j. z. ij.

De littera D

- D**amnātur multi qui tm̄modo
labijs dicunt. Differere mei. fol. cvj.
pagella. j.
- D**avid regis descriptio pulcra: rōne pñ
cipij: mediij: z finis. vij. pa. j.
- D**avid regis sublimitas z dignitas qñ
et precij fuerit: ex multis causis apparet.
lege torū. qz pulcr est. Ibidem
- D**avid dicitur extimat^o pphaz ac stupor in hu
mano genere propter gratias infusas.
Ibidem
- D**avid multis synonymis z laudibz p Hie
ro. extollit. Ibidem. pa. ij.
- D**avid dicitur lyricus: qz lyra multa carmia
cōponebat z decantabat. nota pulcre to
rū. Ibidem.
- D**avid nō cognoscēs seipsum: nec g^o am
dei ruit in multis sceleribus z peccatibz.
Ibidem.

Tabula

- David excusat p Josephū historicū hebreū: lege totum qz pulcrū est. fol. vij. pagella. ij.
- David peccauit p iniusticiā magnā: pferendo sniaz iniuste p miphiboseth: nō audita parte. Ibidem
- David peccauit p superbā/ auariciā/ z inanē gloriā/ dīnumerādo pplm p uoluntatem dei. nota diligent. folio. vij. pagella. j.
- David peccauit p adulteriū accipiendo Bethsabee uxore Urie. Ibidem.
- David licet esset iust: atramē ultra narrata multa alia pctā cōmissit. Ibidem.
- David peccauit per simulationem z hypocrisim/ uolens peccatum suum occultare ex dormitione Urie cū uxore Ibidem
- David peccauit uicō duplicat: qd est magnū pctm z exosum deo z homib. Ibidem. pa. ij
- David peccauit turpissime i occultatione sui pcti. Ibidem
- David peccauit inebriādo uisā uirū iustū z timentē deū. Ibidem.
- David fuit homicida nō ex impetu ire: s; ex lōga discussione animi. Ibidem.
- David peccauit mltiplicet pctō homicidij: qz multi alij occisi sunt: ut uitas occideret. Ibidem
- David peccauit infamādo uisā uirū pbū apud Joab principem militie. fol. ix. pagella. j.
- David peccauit per negligentia z pceptum. qz diu pstitit in peccatis cōmissis. Ibidem
- David mltas deformitates in peccādo passus est ppter ingratitudinē erga deum. lege totū. Ibidem
- David grauissime peccauit: qz uolauit iusticiā quā ipe seruare z alios seruari facere tenebat. Ibidem
- David nō intelligens parabolā pphie: protulit sniam p seipm. Uide totū. Ibidem.
- David peccata aggrauant per septē constantias. lege totum quia pulcrū est Ibidem. pa. ij.
- David meret uentā a deo: qz uerā habuit pccationē z ingemuit: nota diligent totū. Ibidem. pa. j
- David agens pniā p sui satisfactōne cōposuit illuz psal. Dissere me deo Ibidem. pa. ij.
- David sicut fuit exēplar peccādi: ita et penitēdi: ut Hiero. z Chrys. pulcre de clarat. fo. x. pa. j.
- David ruit in luxuriam: a luxuria in homicidiū: ex homicidio ad alia peccata pulcrū exemplū. lviij. pa. j.
- David cōsideras bñficiā a deo sibi colata p horas singulas grās agebat. fo. xxi. pa. j.
- David meruit uentā: qz recto corde dixit: peccauit. uide pulcra. xcviij. pa. ij.
- Deus solus pctōri ex sua liberali grā ueram pccationē z anime salutē pcedit. folio. vij. pa. j.
- Deus solus deler iniquitates pctōris: ideo merito glorificāndus z honorandus est Ibidem.
- Deus nō tm qntitatē pcti respicit: sed etiā pccatū pctōris: ut pulcre ibidē notatur. fo. xliij. pa. ij.
- Deus petit a nobis solūmō cor: iuxta illud Fili pbe mihi cor tuū z salu' eris. uide totū. xix. pagella. j.
- Deus dicit zelotypus spūalit' anie rōnalis: ut multis rōnib; cōprobat: nota pulcre totum. Ibidem
- Deū in uentre nō possumus nisi ex toto corde illū qramus: id est ex pccata uoluntate. Ibidem
- Deus elegit semp medū ad habitandū ut pulcra deductōib; z rōnib; cōprobat: nota pulcre totū. Ibidem. pagella. ij
- Deus uult habitare in corde homis: qd situatum est in medio corporis z medū dūm est habitatio dei. Ibidem.
- Deus immēsus est: ideo a nobis sine mēsurā uult armari fm Augustinum. folio. xx. pagella. j.
- Deus quia est melior cunctis reb;: ideo super omnia tota mente diligēdus est fo. xxi. pagella. ij
- Deū uel scōros turpib; pccatis immiscere si cōtempus fuerit uel scandalū audietib;: est mortale peccatū. xxiiij. pa. j.
- Deus solus adorandus est adoratiōne

Alphabetica

- latrīe:** qz est dñs vniuersoz/lege totuz fo. xvj. pa. j.
- Deus nobis multis noīb innotescit taz** hebraice q̄ grece z latine. Vide totū. fo. xxx. pa. j.
- Deus est pater sup oēs patres:** cul plen/ s fimeratio paternitatis cōuenit fo. xxx. ij. pa. ij.
- Deus inersit cupiditate in anima rōna** li: vt ex hoc cognosceret dignitatē suā/ lege totū: qz pulcrum est. fo. xliij. pa. gella. j.
- De q̄rit libtatē/nō uecitatē:** charitatez nō timorē. fo. cvij. pa. ij.
- Deū amare sup oīa qd sit/lege totuz:** qd pulcrū est. Fbīd. pa. j.
- De p̄mittit aliquē ruere in pecm luxu** rīe: vt euitet viciū supble. fo. xlvj. pa. j.
- De angel supbientib nō pepit q̄ntoz** magis pctōib ingrat q̄ sunt terra z cinis. fo. xlvij. pagel. ij.
- De ordinauit vnicuiq̄ rei actiōes suas** fm p̄teratē nature sue. fo. lj. pa. j.
- Deus est vbiqz p̄ essentiam/ p̄sentiam/ z** potētiam/lege totum: qz pulcrum est. fo. lvij. pa. ij.
- Deus in nulla creatura quiescere voluit** nisi in solo hoīe: vñ nō ampli⁹ operat us est in creatiōe: s̄z q̄uit in eo. fo. liij. pa. ij.
- De pctōū sp̄ se p̄ntē exhibet/ se patū of** fert: dūmō ip̄e pctōz sit disposit⁹ z pat us. fo. xcij. pa. j.
- Dei nomē assumendū est ad magnificā** dū multiplr z laudandū/lege totū: qz pulcrū est. fo. xxx. pa. j.
- Deo soli duplex honor debet:** respectu fi nis z respectu fidei/ nota diligenter totū. fo. lj. pa. ij.
- Deo cuncta suis institutis deseruūt:** et solus ingratus hō rebellis est inobedi ens. fo. xcij. pagel. j.
- Debitū recōciliatiōis duplex est:** p̄mum est nēritatis: scdm p̄fectiōis/lege totuz fo. lxxvij. pa. j.
- Decima ps oīm fructuū q̄ recolliguntur** in pdijs: nomīne decime intelligunt. fo. lxxxix. pa. j.
- Decime dabant in veteri lege ad susten** tationē ministroz dei. Fbīd.
- Decimas soluere tenent hoīes tā de sub** re naturali q̄ diuino z ex mādato eccl este. Fbīd.
- Decime qdam sunt p̄sonales:** qdam p̄e diales: qdam mixte/ nota pulcrā dī/ stinctionē. Fbīd. pa. ij.
- Decimaz opiones mltē z varīe a docto** rib assignant. Fbīd.
- Decimaz pulcra resolutio fm be. Tho** mam. Nota diligenter: quia vtile est. Fbīd.
- Decimaz obligatio nō solū fundat sup** ius positīvū: sed sup ius diuinum z na turale. Fbīd. pa. j.
- Decime nō sunt exigēde:** vbi cōsuetudo nō est vel scandalū oīri p̄r: Vide dī/ ligēter totū. Fbīd. pa. ij.
- Deformitas actus reducenda est ad rō** nem/ vbi spēs z fuitas pcti p̄siderat. fo. xcij. pa. j.
- Delectatio applicat intētione ad ea in** qb̄ aliqs delectat/lege totum. fo. lvj. pa. ij.
- Delictoz genera multa sūt:** z illa sūt pe/ rculosiora q̄ nō extimant. fo. vj. pa. j.
- Demonēs liuore p̄cussi desiderū hoīm** mouēt ad luxuriā p̄ sensus corp̄is nī. fo. lvij. pa. ij.
- Demosthenes fugebat vinū quasi uene** nū: ideo fuit eloquēs z ingenio acutis simus. fo. lxxij. pa. ij.
- Demosthenes plus olei in studēdo q̄ vi** num in bibendo p̄sumpsit: vt inq̄r hīe rony. Fbīd.
- Demosthenes ad studiū s̄raz nocte sur** gens/ oēs artifices z opifices p̄uenie/ bat. Fbīd.
- Derisores mlti scoli reperunt q̄ inflam** mati zelo inuidie semp bonis op̄ibus detrahūt. fo. liij. pa. j.
- Derisio est de honestatio alicuius causa** ludī inducens erubescētiā p̄ximo. fo. xli. pa. ij.
- Desiderabilia quinqz promittuntur ho** norantibus parentibus. Nota pulcra fo. xxxv. pa. ij.
- Detractio est aliene fame per verba oc** culta denigratio. Vide alias des/ p̄tō ones. fo. xli. pa. j.
- Detractores tenent a d̄ restitutionē fa**

Tabula

- me: sicut et audientes: aliter saluari non possunt. Ibidem.
- Detractores/peiores sunt latrones/ quia isti bona temporalia: detractores vero bona spiritualia auferunt.** Ibidem.
- Detractores et bilingues sunt eadem multorum malorum propter odia iniusta/ quae sequuntur oblocutionibus eorum.** Ibidem.
- Detractores spiritus sunt odibiles: et multis malefactoribus eos replet/ lege totum: quia pulchrum est.** Ibidem.
- Detractionis proprium est bonam famam et nomen auferre bonum absentis.** Ibidem.
- Detractione tribus modis fieri potest quoad bonum proximi: videlicet negando/ tacendo/ peruerbando.** Vide totum fol. xxiiij. pa. ij.
- Detractores rabidos Hieronymus pulchre per multas auctoritates reprehendit.** fol. lxxj. pa. j.
- Detestatio singulorum peccatorum mortalium (quae dolo versus dicitur) requirit ad veram contritionem.** fol. iij. pa. ij.
- Detestatio tamen de obliquo quae ignorat mortualibus/ est generalis et necessaria penitendo.** Ibidem.
- Detestatio generalis peccatorum mortalium est necessaria pro complemento contritionis.** fol. cvij. pa. ij.
- Detestatio perpetua peccatorum est duplex secundum doctores.** fol. cy. pa. j.
- Desperatio dicitur ex deo spero: unde despare est a spe cessare.** fol. lxxvij. pa. j.
- Diabolus in celo peccauit pro superbia: sic primus homo in paradiso terrestri.** fol. xlvj. pa. j.
- Diaboli adoratio quam non solum est excusabilis sed meritoria. Vide pulcras rationes secundum Robertum holkor.** fol. xxvj. pa. ij.
- Diabolus transfiguratus in effigiem christi/ adorans per illusionem peccat/ pulchra questio et curiosa.** Ibidem.
- Diabolum adorare transfiguratum quam deus possit/ sine peccato/ optime a sancto Thomae declarat.** fol. xxvij. pa. j.
- Diabolus per que signa cognosci possit quod sit malus: sed bonus appareat.** Ibidem.
- Diabolus quomodo sub specie boni monachis decepit. Vide pulchrum exemplum et nota totum.** Ibidem.
- Diaboli adoratio secundum aliquos semper est peccatum propter tres rationes ibidem assignatas.** Ibidem.
- Dies/ qui dicitur egyptiaci si obstruant est maximus peccatum secundum Augustinum.** fol. xxvij. pa. j.
- Dies dominica vel festiuus/ sabbatum dicitur potest quia sabbatum requies dicitur.** fol. xxx. pa. ij.
- Dies dominice laudes pro resurrectione Iesu christi explicantur per Hieronymum et alios doctores.** fol. xxxj. pa. j.
- Dies praecedentes festum resurrectionis sunt magis inductiuus ad deuotionem pro officia diuina.** fol. lxxix. pa. j.
- Dies septem hebdomade designat totum tempus quod uita nostra incipit: mediat et finit.** fol. xcij. pa. j.
- Differencia magna est inter litteras diuinas et humanas propter lenocinium et ornatum uerborum.** fol. iij. pa. j.
- Diffinitio proprie pulchre a doctoribus catholicis designat.** fol. cy. pa. ij.
- Diffidentia meritorum meorum est diffidentie premiorum ex qua oritur tristitia/ nota diligenter totum.** fol. lxxvij. pa. j.
- Differencia magna est inter uerum et fructum: quia uerum rebus creatis et solo deo fruimur secundum Augustinum lege totum: quia pulchrum est.** fol. xxj. pa. j.
- Dilectio dei super omnia est necessaria ad remissionem peccati.** fol. cvij. pa. ij.
- Dilectionis feruor habet coniunctum odium sui propter uerum.** fol. cvij. pa. j.
- Dilectio nostra ad deum est toto corde custodienda.** Ibidem.
- Dilectio nostra non debet esse otiosa sed perseverans et in continuo motu ad deum quod tota bona nobis dedit.** fol. xxj. pa. j.
- Diligens deum est in omnibus circumspiciendus quasi illum continue uides: ut dicit Augustinus.** fol. xx. pa. j.
- Diligendus est deus ratione principij uoluntarij: quia cor est principium omnium membrorum uitalium.** fol. xix. pa. ij.
- Discussio peccatorum est uere ac perfecte contritionis principium et origo eius.** fol. v. pa. ij.
- Discussio siue recordatio peccatorum quanta esse debeat.** Ibidem. et fol. c.
- Discussio peccatorum est dispositio ad obtinendum gratiam spiritus sancti ex qua omne bonum procedit.** Ibidem.

Alphabetica

- fo. v. pagel. ij.
Discussio peccatorum debet fieri ex toto corde de vera dilectione: ut optime declarat fo. xxij. pa. j.
Displicētia peccatorum cum fuerit intēsa magna affert dolorem. cvij. pa. ij.
Displicētia peccati est in bello mentis ad deum. cvj. pa. j.
Displicētia peccati potest esse tante vehementie ut possit dolere omnes penam. **Ibidem**
Discretio in omnibus et per omnia in ipsa prorsione est adhibenda. lxxij. pa. j.
Discretio dicitur a discernere: scilicet quoniam quis scit discernere inter bonum et malum: dicitur discretus. fo. lxxxvij. pa. j.
Discretionem requirit penitentia ne corpus et ratio struantur. xcix. pagel. ij.
Dispositio illustrissimi principis Ludovici ad impendendum hoc opus fuit utilitas generalis per prorsos futura. liij. pa. j.
Divinus amor est thesaurus indeficiens. **Ibidem**
Divinum auxilium in quocumque opere semper est invocandum tam auctoritate scripture quam prophetarum. **Ibidem**. pa. ij.
Divine gratie lumen est peccatorum necessarium ut reducat ad prorsionem per quam deus cognoscitur. fo. v. pa. ij.
Divino cultui multa usurpata sunt/que honoribus deferuntur humanis/ aut nimia humilitate/ aut propter adulationem. fol. xxvj. pagel. ij.
Divinitas sunt instrumenta quibus homines facultatem habent ad peccandum. **U**nde totum. fo. l. pagel. ij.
Divinitas et res temporales sunt bone et laudabiles per se et conformes nature humane. fol. l. pa. j.
Divinitas possidere non est viciū: sed illas male possidere et illis abuti peccatum est. **Ibidem**
Divinitas sunt necessarie: quia sunt instrumenta virtutum: lege totum quod pulcrum est. **Ibidem**.
Divinitas ex ipso usu cognoscuntur/ an ad bonum an ad malum possideant. **U**nde totum. **Ibidem**. pa. ij.
Divinitas temporales sunt finitè mutabiles corporee et transitorie: ideo non desiderantur. liij. pagel. ij.
Divinitas non faciunt homines insignes: sed iuste illis videntes insignes reputantur. fo. liij. pagella. ij.
Ditamus est herba expellens facula venenata a vulneribus comesta vel supposita. **I**dem. fo. xxj. pa. ij.
Diversitas corporum causat diversitatem affectionum: desideriorum. lxxx. pagella. ij.
Diversitas facierum arguit diversitatem cordium. **Ibidem**
Doctores moderni scribentes magis recte ratiocinantur quam compositores. fol. liij. pagella. j.
Doctrina et disciplina docent subditum a principio docto et sapiente. **Ibidem**
Dolor de peccatis voluntarie assumptus est signum vere prorsionis. vj. pagel. j.
Dolorem habentes ore timent et non corde simulatores dicuntur. fo. c. pa. ij.
Dolor verus de peccatis dicitur maximus quia a corde et a ratione procedit. fo. c. pagella. j.
Dolor vere penitentie in sola ratione consistit. **Ibidem**
Dolor non potest separari a vera prorsione perבור multiplicitate ratione et auctoritate et exemplo. **Ibidem** pagel. ij.
Dolor in parte sensitiva est affectus contritionis in intellectu vero est actus virtutis. fo. c. pa. ij.
Divine dicitur obsequantia non est ex vi precepti divini: sed ex consuetudine et consuetudine ecclesie. lxxxvij. pa. j.
Divine dicitur operatio non cadit sub precepto christianis tam affirmativum: quam sabbatum iudeis. **Ibidem**
Dona spiritualia in nos descendere dicuntur gradatim per divinum lumen/ quod gratia dei nuncupatur. fo. v. pa. j.
Draco est nomen generis/ quod continet sub se multas species. c. pa. j.
Draconis placet est amarior inter omnia animalia irrationalia. **Ibidem**. pa. ij.
Dracones sunt corpore valde magni: itaque non potest esse minor quam cubitoz. vide pulcra. **Ibidem**.
Draco est maximus inter omnia animalia terre et maris. **Ibidem**
Draco quante fortitudinis sit contra a-

Tabula

elephantē. Uide fm Albertū z Jstō.
fo. ciiij. pagella. ij.
Dulsa est adoratio rōnis creature q̄ exhi-
bet: aut rōne dignitatis: aut virtutis/
aut bonitatis. fo. xxv. pa. ij.
Duo sunt oīno necessaria: scia: z fama:
scia ppter nos: fama ppter pximū. fo.
xxiiij. pa. ij.
Duplices virt: vnū oīdūt p̄bo: z aliud ī
corde hnt: sunt siles venatorib: nota
bū z diligēt fo. viij. pagel. ij

De littera E

Ebetudo sensus oritur ex gu-
la: q̄ reddit hōiem debile ad intelligē-
tia. fo. lxxxij. pa. ij.
Ebricitas extinguit lumē rōnis z infere
notabile damnū tam anime q̄ corp.
Uide totū. fo. viij. pa. ij.
Ebricitas q̄ z q̄nta mala facit Ouidi⁹
ostēdit p suos p̄sus. fo. lxxij. pa. j.
Educatio z disciplina ī puericia inducit
mores optimos q̄ ex p̄suetudine p̄ser-
uant vsq̄ in senectā. fo. liij. pa. j.
Efficacius remediū hō p̄rit nullū h̄re
p̄t q̄ pctā sua recognoscere. fo. vj. pa.
gella. j.
Efficacia lachrymarū quātū sit apud deū
grata atq̄ acceptissima: ex gra colla-
ta cōsiderat. Ibidē. pagella. ij.
Efficacia vere p̄ritōis p̄bat multiplici
exemplo. cvj. pa. j.
Ecclia est q̄dā forma totius iusticie z cōe-
tus ch̄stanoy. lxxxvij. pa. j.
Elemosyna p̄sideranda est fm intētiōne
tribuetis q̄ mēte z q̄ affectione datur.
fo. xxvij. pa. j.
Elemosyna liberat aiā a peccato: z a
morte: z non patit illā ire ī tenebras
lxxxv. pa. ij.
Elemosyne corpales/ an sint digniores
spūalib: pulera q̄stio: lege totū: q̄ pul-
crū est. lxxxvj. pa. j.
Elemosynaz corpaliū ad spūales du-
plex est cōparatio. vide totū: q̄ pulcrū ē
Ibidem.
Elyne spūales multis rōnib: sūt dignio-
res corpaliib: sic aiā est p̄ctosior corpe:
nota totū. lxxxvj. pa. ij

Errores q̄ plurimos ī orōne sua antoz
opis corā deo deuote exponit. vide oī
no totam orationē: q̄ deuotissima est.
fo. liij. pa. ij.
Errorib: suis pctōr delectat z nouis pec-
catis vetera delicta obūbrando se exi-
stimat excusari. fo. vj. pa. j. z ij.
Esau nō ppter gallinā: sed ppter lētculā
p̄matū pdidit. lxxliij. pa. j.
Euagatio mētis octo filias generat: no-
ta singula. lxxviij. pa. ij.
Euagatio mentis aliq̄n est ḡnalis: aliq̄n
est specialis. Ibidem
Eua si sola peccasset/ nō fuisset gen⁹ hu-
manū infectū: s̄ sola acrit fuisset puni-
ta. xxvij. pa. j.
Eua grauius peccauit q̄ Adaz triplct
rōne: vitz elatōis: suggestiōis: indu-
ctiōis. Ibidem
Excusatio ip̄s⁹ au rōis humiliat fit z de-
tractores p̄ p̄ba Hiero. Uide totū oī-
no. fo. liij. pa. j.
Etas matura tener p̄suetudines q̄s flo-
rida adoleſcētia capit: nota pulcre to-
rū. Ibidem
Excōicatio est modificatio p̄cepti facti
ab ecclia z rebelles z inobedientes: le-
ge totum: q̄ est necessarium. fo. xci.
pagella. j.
Excōmunicatioe maiorē excōmunicatō-
ē participantē cum eis scienter: z nō
necessitate peccant mortaliter. fol. xc.
pagella. j.
Excōmunicatio duplex est: maior z mi-
nor. Minor autē separa a p̄ticipatioe
sacramētōrū. Ibidem
Excōicatio maior separa a sacramētis et
cōmuniōe fidelitū z a q̄libet actu legi-
timo. Ibidem
Excōicatio maiorē excōicatioe scient p̄t-
cipans incurrit minorē excōicatioe q̄
nō trāsit ī tertā p̄sonam. Ibidē. pa.
gella. ij.
Excōmunicatos vitare nō tenemur etiā
ī diuinis: nisi fuerint publice decla-
rati. Ibidem
Excōicatio excōicatioe maiorē p̄t oēs
p̄ticipare: q̄ p̄tinet ī h̄ p̄sū. Uide lex:
humiles: res: ignorata: necesse. Nota
diligēt ip̄a elemēta p̄boz. Ibidem.

Alphabetica

- Excōmunicatio** minor trahit partem
pando cū excōmunicatio maior excō-
municatio in casu non p̄cesso. fo. xc.
pagella. ij.
- Excōmunicatio** est quedā medicina afflictiva
q̄ debet esse ad medelā non ad inter-
rum. fo. xcj. pagella. j.
- Excōmunicatio** minor hoc versu decla-
ratur. Os: orare: vale: cōmunitio mensa
negatur. fo. xcj. pa. j.
- Excōmunicatio** est exclusio a cōmunitio-
ne: quia excōmunicare est extra cōmu-
nitōne facere: vel cōmunitioe p̄uare.
fo. xcj. pa. ij.
- Excōmunicatio** triplex est: videlicet ma-
ior: minor: z que a deo infligit per pec-
catū mortale. fo. xcj. pa. ij.
- Excōmunicatio** dōis pulcra declaratio: an-
cipit p̄as leui p̄bo peccet mortalit̄ vel
incurrat minorē. Ibidem
- Excōmunicatio** participās in diuis vel
in cōtemp̄tū ecclie semp peccat mortali-
t̄ z incurrit minorē. Ibidem
- Excōmunicatio** minor aliquā est mortale: ali-
quādo ventale fm̄ cōstantias. lege
totum: q̄ velle. Ibidem
- Excōmunicatio** est grauissima oim̄ pe-
narum: licet ecclia pro medicina v̄a-
tur. lege totum: quia pulcrum est Ibi-
dem.
- Exercitiū** sacraz scripturaz est res pre-
stantissima z laudabilis in p̄ncipe.
fo. lxxj. pa. j.
- Exemplo** triū regū peccatores per verā
cōtritionem cōuertī debent ad deum.
vii. pagel. j.
- Exemplū** pulcerrimū penitēdi est Da-
ria magdalene que tot ac tanta cōmi-
sit crimina. xliij. pa. j.
- Explanatio** pulcra fm̄ Augustinū sup
illud David. Cōfitebor aduersus me.
vide totū. viij. pa. j.
- Explanatio** illi⁹ verbi. Et querit̄ Eze-
chias factē suā ad parietē fm̄ Ebriso.
z Augustinū. fo. x. pa. ij.
- Explanatio** pulcra sup illud. Fili prebe
mihi cor tuū z saluus eris: lege totum
fo. xix. pa. j.
- Explanatio** fm̄ Augustinū super illud
Cōuertere ad dñm deum tuū ex toto
corde tuo. fo. xix. pa. ij.
- Explanatio** notabilis sup illud. Diliges
ex toto corde z ex tota anima z mente
tua. fo. xx. pa. j.
- Explanatio** super illud. Qui amat pa-
trem aut matrē plus q̄ me non est me-
dignus fm̄ Hieronymum. Hora to-
rum. fo. xxj. pa. j.
- Explanatio** Augustini sup illud. Dilige
ges dominū deum tuum ex toto corde
de tuo. xxj. pagel. ij.
- Explanatio** pulcra sup illud. Inflama-
tus est cor meū z renes mei cōmutati
sunt fm̄ Bernardū. xxj. pa. ij.
- Explanatio** multiplex sup illud verbū.
Curā habe de bono nomine: lege totū
quia pulcrū est. fo. xxliij. pa. ij.
- Explanatio** pulcra fm̄ Thomā sup illud
Gelum tēpli scissum est: z petre scisse
sunt. fo. xxv. pa. j.
- Explanatio** prima fm̄ Thomā fm̄ sensu
sum litteralem. Vemento vt die sab-
bati sanctifices. fo. xxx. pa. j.
- Explanatio** secunda super eadez verba
fm̄ intellectū mysticū vel spirituale.
fo. xxx. pa. ij.
- Explanatio** tertia sup eadē verba. Ve-
mento vt diez sabbati sanctifices fm̄
sensum allegoricū. fo. xxxj. pa. j.
- Explanatio** quarta super eadem verba
Vemento zc. fm̄ sensum anagogicum.
Ibidem
- Explanatio** quinta sup ipsum tertiū pre-
ceptū. Vemento vt diem sabbati zc.
facta p̄ metra pulcra. xxxj. pa. ij.
- Explanatio** pulcra quartū p̄cepti. Hono-
ra parentes per verius notabiles. fo.
xxxv. pagella. j.
- Explanatio** quintū p̄cepti Non occides
p̄ pulcra metra declarata. xxxvj. pa. ij.
- Explanatio** pulcra fm̄ Thomā sup illud
Tradidit illos de⁹ in passiones igno-
m̄ntie. fol. xxxvij. pa. j.
- Explanatio** sup illo p̄bo. Quō fiet istud
qm̄ vix nō cognosco. fo. xxxix. pa. j.
- Explanatio** pulcra sup sextū p̄ceptum
p̄ carmina aurea facta. xxxviij. pa. j.
- Explanatio** pulcra fm̄ Thomā sup illud
Querit̄ inter dispensatores q̄s fidelis
inuentat. fo. xxxix. pagella. ij.

Tabula

- Explanatio septimi p̄cepti. Nō furtum facies p̄ metra.** fo. xl. pagel. ij.
**Explanatio notabilis sup̄ illud Pauli. Loquitimini veritatē vnusq̄sq̄ cū proxi-
 mo suo.** fo. xliij. pa. j.
**Explanatio p̄ pulcra metra sup̄ octauū p̄-
 ceptū. Nō falsum testimoniū dices.** fo. lliij. pagel. j.
Explanatio pulcra sup̄ illud Pauli. Nō regnet p̄ctm̄ in vestro mortali corpore fo. xliij. pagel. ij.
Explanatio noni p̄cepti. Nō d̄siderabis vxorē p̄ctm̄ tui p̄ carmina pulcra. fo. xliij. pa. j.
**Explanatio fm̄ Hieronymū sup̄ illud. Saturitas d̄iuitis nō s̄nit eū dormi-
 re.** fo. xliij. pa. ij.
Explanatio fm̄ Hieronymū sup̄ illud: Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. Ibidem.
Explanatio sup̄ illud. Nemo potest deo seruire et mammonē fm̄ Hieronymū fo. xlv. pa. j.
**Explanatio fm̄ Hieronymū sup̄ illud. Diues difficile intrabit in regnū celo-
 rum.** Ibidem.
**Explanatio p̄ pulcros ps̄sus sup̄ decimū p̄-
 ceptū. Nō cōcupisces rem p̄ctm̄ tui.** Ibidem.
Explanatio notabilis sup̄ illud Pauli. Datus est mihi stimulus carnis mee fo. xlvij. pagella. j.
Explanatio pulcra sup̄ illud Pauli. Et ne magnitudo reuelationum extollar me. fo. xlvij. pa. j. z. ij.
Explanatio sup̄ illud David. Superbi inique agebāt vsq̄quaq̄: lege totum. fo. xlvij. pa. ij.
**Explanatio sup̄ illud. Delicta d̄s intel-
 ligit: ab occultis meis munda me.** fo. cv. pagella. j.
**Explanatio sup̄ illud David. Et emun-
 dabor a delicto maximo s̄d est a super-
 bia: nota diligēt.** fo. xlvij. pa. ij.
Explanatio fm̄ Grego. sup̄ illud. Qui inclinauerit oculos suos ipse saluabit fo. xlix. pagella. j.
**Explanatio pulcra super illud. Fornica-
 tio et vinū et ebrietas auferunt cor.** fo. lyj. pagella. ij.
Explanatio sup̄ illud. Audi filia et vide et inclina aurē tuā fm̄ Hieronymū. fo. lliij. pa. j.
Explanatio sup̄ illud. Præter vxorē tuā nūq̄ patiaris crimē scire. lviij. pa. ij.
**Explanatio notabilis sup̄ illud. Perdidi-
 sti omnes q̄ fornicant abs te: lege pul-
 cre totum.** Ibidem.
**Explanatio alia fm̄ Hugonē sup̄ dicta aueritate. Perdidiisti omnes qui for-
 nicant abs te.** Ibidem.
Explanatio fm̄ Hieronymū super illud. Purredo oculū inuidia: lege totum. fo. lxxij. pagel. ij.
Explanatio pulcra sup̄ illud. Cōturbatus est in ira oculus meus ania mea et venter meus. fo. lxxv. pa. j.
Explanatio super illud. Usq̄quo piger dormis quādo surgēs a somno tuo. fo. lxxix. pagella. j.
Explanatio Hieronymi sup̄ illud. Qui sol et occidit et accidit. fo. lxxix. pa. ij.
**Explanatio sup̄ illud. Adolecēs ambu-
 las iuxta viā suā.** fo. xcvij. pa. ij.
Explanatio sup̄ illud. Si murare potest eritops pellē suā. fo. xcvij. pa. ij.
Explanatio sup̄ illud. Potū dabis nob̄ bis in lachrymis in mensurā. folio. c. pagella. ij.
**Explanatio sup̄ illud. Lauabo p̄ singu-
 las noctes lectū meū.** Ibidem.
**Explanatio sup̄ illud. Dictee. Plangā et ululabo et factā plancum velut ora-
 conum.** fo. cliij. pagella. j. z. ij.
Explanatio sup̄ illud. Factā luctū quasi strucionū. Ibidem.
**Explanatio sup̄ illud. Hieremie deduc-
 q̄si torrentē lachrymas.** fo. cliij. pa. j.
Explanatio sup̄ illud. Sic deus dilexit mundū. fo. cvij. pa. j.
Explanatio sup̄ illud. Quid retribuam domino p̄ omnib̄ que retribuit mihi. Ibidem.
Explanatio sup̄ illud. Effunde sicut aq̄ cor tuū ante p̄spectū d̄i. cvj. pa. ij.
**Explanatio sup̄ illud. Dixi cōfitebor ad-
 uersum me.** fo. cvij. pagella. j.
Explanatio super illud. Vemento mel domine dum veneris in regnū tuum. fo. cliij. pa. j.

Alphabetica

Ezechias rex isrl seipm recogscena p cō
rritionē ingemuit z misericordiam psecut⁹
est fo. x. pa. ij.
Ezechias rex ē pulcrum exemplum pec/
catoribus penitendi z misericordiaz a deo
impetrandi. fo. x. pa. j.
Ezechias nat⁹ fuit ex pessimo pte Achā
sic abraam habuit tharā idoloz cultoz
rem. Ibidē.
Ezechias fuit natura benignus iust⁹ ac
religiosus: cui⁹ laudes Josephus rex
citat. Ibidē.
Ezechias egrotavit gūl languore z pro
pheta ad eum mittit vt testamentum
faciat. Ibidē.
Ezechias peccavit p supbiam: nō recog
nosens bona sibi a deo collata. Ibid.
Ezechie genera pctoz/ varia fuisse expo
nunt per rabbi Salomonem z Joseh
phū. Ibid.
Ezechias peccavit nolens accipe vxorē
cōtra dīspōsitiōnē legis z dei volunta
tē. Ibidē.
Echie reg⁹ varie fuerūt opiones tā he
breoz doctoz q̄ catholicoz/ nota dīll
gent torū. fo. x. pa. ij.
Ezechias cū eēt vtr iustus ac timēs deū
fuit castigatus/ ne nimia felicitate la/
beret. Ibidē.
Ezechias infirmitate corrept⁹ ē ne post
incredibiles trūphos cor ei⁹ laberet i
supbiam. Ibid.
Ezechias fm Hiero. z mgrm hīstoziaz
fuit p̄cussus a deo: qz p̄dignas gr̄as p
victoria nō egit. Ibid.
Ezechias fm Josephū ē punit⁹: qz elar⁹
animo laudes deo fm ritū iudeoz nō
cectnt. Ibid. pa. j. z. ij.
Ezechias p̄fregit serpentē enēū quē tu/
del adorabāt z incēssū adolebant: z sic
allos reges excessit. xj. pa. j.
Ezechias fuit punit⁹ a dō q̄ thesauros/
nō solū regios: s; z tēpl p̄ sacrantā af
syr̄is ondit. fo. x. pa. j.
Ezechias egrotavit vsq; ad mortē p̄pter
ingētudinē quā habuit z deū: nō cog
scendo liberatiōnē habitā fo. x. pa. ij.
Echie penitentiā mirabilē apper in cō
rritione animi z effusione lachrymar.
Vide torū. Ibid.

Ezechias audiens vba esate p̄be/ anio
p̄sternat⁹ ē z flere cepit. Ibidē.
Ezechias recogscēs se grauit delictū se ha
miltz deuote orauit ad dominū/ nota
pulcre torū. Ibid.
Ezechias facie suā ad parietes p̄uertit:
qz ad templū ire p̄t infirmitatē nō po
terat. Ibidē.
Ezechias recogscit seipm z merito sue
p̄rritiōis indulgentiā meruit salutarē
fo. xj. pa. j.
Ezechias nō fuit sanctior dauid/ q̄ fuit
ante eum/ nec Josia/ qui fuit post euz
Ibidē.
Ezechias excessit oēs reges q̄ ad qdā p/
rticularia: z sic q̄stio ipa soluit/ nota dī
ligent. Ibid.

Delittera F

Faciens elemosynam viro man
lo/credēs q̄ bon⁹ sit nō peccat: imo p/
pter elynā meret xxyij. pa. ij.
Facies hoim dīsimiles sunt z q̄nta ē di
uersitas in facieb/ tāta est in eoz cor/
dib/ desiderijs/ affectōib/ z passionib/
fo. lxxx. pa. ij.
Facies dī a factio facz/ qz facies fac̄ notā
ciā hois. Ibid.
Facies hois ē clara/ qz in ea relucēt opa
mirabiliora dei. Ibid.
Facies magis demonstrat dīspōsitiōnē
cordis: quā in ea vīgēt oīes sensus.
Ibid.
Facies hois spūalr p̄scia itelligit/ iuxta
illud: Faciem tuam laua. l. p̄scientiaz.
Ibid.
Facies pulcra sic gratiosa est in p̄spectu
hoim: sic conscientia mūda in p̄specu
dei. Ibid.
Factores/ auxiliatores / meditatores / in
aliq̄ delicto dicunt instrumenta peccā
di xcvj. pa. ij.
Facere mltā carnalis affectio cogit ex q̄
bus creatorz multotiens offendim⁹.
fo. xcviij. pa. j.
Falsum testimoniū tribz modis z tres p/
sone in iudicio facere p̄nt accusans/ te
stificās z iudicās fo. xli. pa. j.
Falſe accusans aliquem et deficiens in
q z

Tabula

- pbatioe debet sustinere pena taltonis. fo. xli. pa. j.
- Falsus testis eadem pena sustinere debz qua primo falso pcurabar. **Ibid.**
- Falsum testimoniū dices q̄ primū est sic iaculū/vel gladius/vel sagitta acuta. **Ibid.**
- Falsus testis quattuor bona nitit anferre: vitz/veritatem/honorem/famam/ z amicitiam/nora diligenter totum. **Ibid.**
- Fallacia ē filia auaricie q̄ fit p̄ p̄ba deci piētis in occulto. liij. pa. ij.
- Fama ē p̄ciosior cūctis rebz t̄palibz: sō ē p̄p̄n q̄oz bonis spūalibz/lege torū. fol. xxiiij. pa. j.
- Fama ē nob n̄cāria p̄p̄t. primū ne scādali zēt. xxiiij. pa. ij.
- Fama dupl̄r ledit/aut directe/aut ind̄s recte. fm **Tho.** **Ibid.**
- Familiaritates oīno fugere expedit p̄ cōseruatiōe castitatis. lxiij. pa. ij.
- Familiaritatē feminaz religioſi fugere debēt/qz ē res m̄l̄rū p̄clōsa s̄z **Hiero.** **Ibid.**
- Felicitas vera atqz p̄fecta est cognosce re corde contrito: dñm iesum ch̄m. fo. iiij. pa. j.
- Femine q̄dā t̄pe p̄secutiōis se in flumē p̄cipitauerūt z serē ab **Aug.** reputant. fo. xxxvi. pa. j.
- Femine in omni genere animalium sunt molliores masculis/exceptis vitz z leo/ parda. xxliij. pa. ij.
- Femine nobiles aliq̄n coplant̄ hoibz vt l̄ssime p̄ditiois p̄p̄t luxuriā fm **Hieron.** lxiij. pa. ij.
- Fenestre decem in corpore hominis sūt per quas mors intrat ad animā. fol. lxxliij. pa. j.
- Fenestrarū ipaz declaratio pulcra p̄ q̄s tot z tanta mala oriunt̄/nora bñ z dil̄igent. **Ibid.**
- Festa m̄l̄ra instituta sunt ab ecclia vltra dñicā sub p̄cepto. xxx. pa. j.
- Festiuitates q̄ sunt d̄ p̄cepto sunt sacrifici cāde/luxta illd. **Demēto** vt d̄cē sab̄bati sacrifices. xxx. pa. j.
- Finis omnino considerandus ē a nobis quā ex fine boni vel mali reputamur fo. xcvij. pa. j.
- Finis circūstata ē p̄ma in aggrauando p̄ctm: qz q̄ntitas malicie cōsiderat̄ ab ordine finis xcv. pa. ij.
- Finis mouet agētem ad agendū / z acc̄p̄ morales ab ip̄o sine sp̄em assumunt. fo. xcvij. pa. j.
- Figura cessat adueniēte p̄trate: sicut sole adueniēte tenebre cessant. xxxj. pa. j.
- Fides dirigit aiaz credēdo z assentiēdo spūalibz. lxxiiij. pa. j.
- Fides facit deo assentire: spes in deo p̄f̄dere: charitas facit deum amare. **Ibid.**
- Fides catholica nō req̄rit vt ad oēs fiat miracula: sed solum qm̄ est expediēs. fo. lxiij. pa. ij.
- Filii loth peccauerūt mortali: qz ieb̄ra uerūt p̄rem suū z incestū cōmiserūt cū eo. fo. viij. pa. ij.
- Filij puniunt̄ p̄p̄t iniquitatē patz t̄pal̄r vt p̄z exēplū d̄ filijs dauid/lege torū. fo. lx. pa. ij.
- Filij quattuor dauid occidunt in vltio nem sceleris sui: p̄pter mortē iusti vitz. **Ibid.**
- Filij boni aliq̄n nascunt̄ a mal̄ p̄entibz: z eō exēplū habes d̄ abraā z d̄ **Ezechia.** fo. x. pa. j.
- Filij inhonorantes p̄ntes merent̄ p̄uari vita naturali z gr̄e z tandē gl̄ie/ lege torū. xxxj. pa. ij.
- Filij honorantibz p̄ntes/quare longa vita p̄mittat̄/pulcra quēstio fm **Tho.** **Ibid.**
- Filij boni q̄re aliq̄n potius moriunt̄ / q̄ filij p̄raui. **Uide** pulcrā r̄n̄sionem s̄z **Tho.** **Ibid.**
- Filij p̄nt merito expelli a p̄re p̄t inobediētiā z rebellionem. **Uide** torū. fo. xxxij. pa. j.
- Filij habent tria a parentibz: vitz eē/ nutrimentū z disciplinā. **Uide** diligēt̄ torū. **Ibid.**
- Filij scelerat̄ p̄ntes/ponit̄ pulcrum exēplū cōsone in eoz cōfutionem fm **Amb.** z **Ibid.** **Ibid.**
- Filij non tenent̄ obedire p̄ntibz in his q̄ sunt d̄ deū z bonos mores. **Ibid.**
- Filij quō z quātr̄ debeant cū suis p̄ntibz

Alphabetica

- bus puerari. Uide pulcrū modū su
 Hiero. xxxij. pa. ij.
Firmamentū intelligit octava sphaera q̄
 est int̄ celū crystallinū z elementa. fol.
 liij. pa. j.
Fomes dicitur a foueo foues. inde fomes vlt̄
 fomentū. i. nutrimentū: vel fomes idē
 est qd̄ radix. xliij. pa. ij.
Fomes fm̄ Tho. est inordinata concupi-
 scencia sensibil̄ appetitus habitualis:
 lege totū. Ibidem
Fomes peccati fm̄ naturā inest equalit̄ oī/
 bus: fm̄ rōnē p̄o p̄one est maḡ i vno
 q̄ in alio. Ibidem.
Fundamentū totū p̄fectionis: et sanua
 p̄tutū est puritas p̄sctie z cordis mū
 dices xliij. pa. ij.
Fornicatio simplex sp̄ est peccatū mortale:
 lege totū qz pulcr̄ est. lviij. pa. j.
Fornicant̄ hoīes vel corporalit̄ vel spūalit̄
 vel criminalit̄: vel p̄ quācūqz altā cul-
 pam: nota diligēt̄ totū. Ibidem. pa.
 gella. ij.
Fornicatio tēplū dei vsolat p̄ immundi-
 ciā carnis: qz in corruptio p̄ximū deo
 facit. Ibidem
Fornicationes pilus aut̄ unde sunt a
 corde ne postea prorumpant in opere.
 Ibidem
Fortis z cōstantis animi: est in aduersis
 rebz nō p̄turbat: nota diligēt̄ totum
 fo. lxxvj. pa. ij.
Flagella dei peccatōibz cognoscētibz reatū
 suū sunt ad veniā: reprobis vero non
 cognoscētibz ad p̄ditionē. folio. xij. pa.
 gella. ij.
Franciscus petrarcha maximā patit̄ in/
 iuriā ab emulis suis. xij. pa. ij.
Franciscus petrarcha vitā solitariā ag/
 gressus est: inducus exēplo marie ma-
 gdalene z obiit in eremitario agro pa-
 tauini. Ibidem.
Franciscus petrarcha laurā extollit: q̄ si/
 gura est alicui⁹ p̄tatis: vt auroz isti⁹
 operis aīr. Ibidem
Franciscus petrar. venerat̄ loca sacra vbi
 martha magda. p̄niam egit. Ibidem
Franciscus petrarcha ornatissima carmi-
 na cōposuit in laudē D̄arte magda.
 fo. xliij. pagel. j.
Fraus cōmittit̄ circa spectē: vel substan-
 tiā: vel quantitatē vel qualitatem. xxx
 ix. pagella. j.
Fraus est deceptio p̄fecta: facta in p̄ntia
 illius q̄ decipit. ly. pa. j.
Frēs p̄tēplatiū nolētes laborare manū
 bus p̄ b̄m̄ Antoniū sunt mirabilis re-
 darguti z electi. lj. pagella. j.
Fruū est amore inherere alicui rei p̄pter
 seip̄as: vt d̄t Aug. z ceteri doctores ca-
 tholici. fo. xx. pa. ij.
Fruū vtendū z vti fruendū: nulla int̄q̄
 tas maior rep̄it̄ p̄t fm̄ Tho. z Aug.
 Ibidem
Fruitio duplex est: p̄fecta z imp̄fecta: p̄-
 fecta est q̄ habet t̄m̄ vltimū finē tā ha-
 bitū. imp̄fecta p̄o nō habitū. fol. xxj.
 pagella. j.
Fruimur solo deo: creatur̄ vero vtimur
 z ideo ip̄e diligēde sunt propter deum
 Ibidem
Furtū nō facies: est septimū p̄ceptū
 usne legis: lege totuz: qz pulcr̄ est. fo.
 xxxvij. pa. ij.
Furtū dicitur a furueo: vel a furuo. i. offusco
 qd̄ est obscurare: qz fur obscuro tēpore
 vadit. Ibidem
Fur z latro differūt. Ibidem
Furtū cōmittūt quicūqz rem alienā re-
 tinent vel vsūm ipsius rei inuito d̄no
 Ibidem
Furti noīe intelligit̄ oīs illicita vsurpa-
 tio rei alienē: z sic rapina etiā furtū d̄t
 Ibidem
Furtū inter peccata mortalia est maḡis
 periculosuz p̄pter satisfactōnē sciendā.
 Ibidem
Furto apud scythas nullū aliud scelus
 mai⁹ reputabat̄ nec graui⁹ puniebat̄
 lege totum. Ibidem.
Furum z latronum species z differentie
 multe reperiunt̄ z nominant̄: vt ibidē
 declaratur. Uide diligēt̄ totum.
 Ibidem
Fures appellant̄ oēs reges: principes: et
 d̄n̄s r̄pales intrusi p̄ vsū: aut p̄ fraudē
 aut per p̄ditionē: z tenent̄ ad restitū-
 tionem. xxxix. pa. ij.
Furū magnū exēplū z pulcr̄ re. stat̄ Cla-
 leus de dicto socratis cōtra tyrannos
 q 3

Tabula

Ibidem.

De littera S

Saius caligula propter ocium factus est flagitiosissimus et crudelissimus: ut historiographi referunt. folio lxxj. pa. ij.

Saius caligula rãre libidinis fuit ut forores proprias stupro pollueret et postea illas exularet. Ibidem.

Saius cesar propter excellentiam imperij ut deus voluit honorari. Ibidem.

Saius cesar pro magnitudine dignitatis humanam perdidit intellectum. fo. xj. pa. ij.

Saius cesar iussit simulacrum suum in templo hierosolymis poni. fo. xij. pa. j.

Senus mortis est in peccatis semper vivere et seipsum non agnoscere. fo. liij. pa. ij.

Sena cruce duo sunt: videlicet unum corporale: et aliud spirituale. vide totum. fo. lxxij. pa. ij.

Senus abstinentie est sensum suum abstrahere ab his que per tactum gustum visumque decipiunt. Ibidem.

Senus cruce est motus animi regere: illud rigare contra vitia: rixam cum interiore homine facere. Ibidem.

Serile et bonitatis plenitudo in deo solo est: deo homo non debet ingratus esse. fo. xcij. pagella. j.

Serilas debemus agere deo tanquam facto: et remuneratori nostro: imo spes nostra et premium. Ibidem.

Serilia dei meruerunt habere filium leuiticum propter eedem suorum et parricidium factum. folio lxxvj. pa. j.

Serilia diuina aliquando superabundant: unde superabundant delictum: exemplum de Dauid et Ezechia. fo. x. pagella. j.

Serilia semper procedit auxilium sicuti obedientia mollit imperium. nota diligenter totum. fo. xxv. pagella. ij.

Serilas agere deo debemus: et omnia incipere in nomine Iesu: siue verbo: siue opere incipiamus. fo. xxix. pa. ij.

Saccoorum tumultus et seditioses post deuictam Carthaginam in populo Romano inuenerunt. fo. lxxvij. pa. j.

Sadus peccatorum tres sunt ad quos omnia alia peccata reducuntur: videlicet cordis: oris: et

operis.

fo. xxij. pa. j.

Sadus primus peccatorum tam venialium quam mortalium consistit in corde secundum omnes doctores catholicos. fo. xxij. p. j.

Sauant peccata lingue multipliciter ex corde et tunc loqueris et audieris. ut ex frequentia: dolo: deliberatione et similibus. folio xxij. pagella. ij.

Sauitas hominem decet: patet exemplo carthons censorini. ut refert Hieronymus. fo. lx. pagella. ij.

Sauitas seruari debet in preferendo sententiam aliquam: exemplo Socris: et sententiam israel. lege totum. fo. vij. pa. ij.

Sauitas morum magna esse dicitur: et animi quietes: quoniam quis nec dicere: nec audire de quoquam obloqui permittit. vij. pagella. j.

Sauissimum fuit peccatum primum angelorum ratione sue dignitatis et scientie: quibus ceteros precellebat. fo. xcij. pagella. j.

Sauus peccat maiores quam minores propter ingratitude: quia bona eis collata sunt beneficia dei. Ibidem.

Sauat peccatum propter speciale repugnatum actus ipsius peccati ad magnitudinem persone. fo. xcij. pa. j.

Sauat peccatum propter scandalum seu malum exemplum ut pulcre ibidem declarat. vide de totum. fo. xcij. pa. ij.

Sauat peccatus religiosi tripliciter ratione: ratione premissis: et ratione scandali. nota diligenter. Ibidem.

Sauitate peccati cognoscere non solum oportet per genus: sed etiam per ipsas circumstantias scire. Ibidem.

Sauitas peccati magis attenditur secundum speciem quam secundum circumstantias. vide totum: quia pulcrum est. fo. xcij. pa. j.

Sauitas peccati considerat magis ex parte obiecti. fo. xcviij. pa. j.

Sauat autem peccatum ex parte sui multiplici ratione. vide totum. Ibidem.

Sauat peccatum aliquando ex parte primi: et tunc magis peccatum est quando persona est dignior. Ibidem.

Sregorius scriptus et rhetorum lumen stimulos inuidie non potuit euadere. lxx. pa. ij.

Sregorij libros comburendos Petrus diaconus defendit ob quam defensionem mirandissime spiritum deo reddidit. Ibidem.

Alphabetica

Gula & luxuria sunt vicia carnalia & cō-
sistunt circa delectationē tactus. fol.
lvj. pa. ij.

Gula min⁹ impedit opatiōes hoīs circa
intelligibilia q̄ luxuria. **Ibid.**

Gula est sol⁹ corp⁹is cā avidus ciboꝝ ap-
petit⁹: vide & alias gule descriptiōes.
fo. lxxij. pa. ij.

Gule dediti mag⁹ bestie q̄ hoīes vici de-
bent. lege rotū. **Ibid.**

Gule viciū ppter imoderatā cibi & pot⁹:
perurbat rationē: mentem hominum
Ibid.

Gule filie q̄nq; sū: vlcz hebetudo mētis
inepta leticia: loq̄citas: imūdicia/ scur-
rilitas. **Ibid.**

Gula mltā nocumēta & dāna infert hoī
q̄ ad aiām & q̄ ad corp⁹. **Ibid.**

Gulosi & delicati mltis rōib; & causis se
excusant q̄ abstinere nō pnt. vide quā
pulcrū est. fo. lxxij. pa. ij.

Gule viciū nō cōsistit in esbo: s; i zeupia
nō reglata. fo. lxxij. pa. ij.

Gulosoz mltā exēpla habes tam ad bo-
nū q̄ ad malū: vt ibidē declaraf. lege
rotū. fo. lxxij. pa. j.

Gule gūtras an sit maximū pctōꝝ tripli-
citer pōt cōsiderari vt ibidē declaraf.
Ibid.

Gule pctm̄ p̄sideraf ex parte materie ex
parte peccantis: & ex parte affectus.
Ibidem.

Gule viciū nouem nocumēta p̄ aiām in/
felice pducte. fo. lxxij. pa. j.

Gule spēs s; scire opras q̄ & quante sine
pulcris declarant p̄lib; nota diligēt.
Ibid. pa. ij.

Gust⁹ nisi p̄ rationē fuerit regular⁹ debi-
litat & enervat memoriā. lxxij. pa. ij.

Gust⁹ si fuerit inordinat⁹ incitat ad lu-
xuriā. **Ibid.**

Gust⁹ est q̄r⁹ sensus corp⁹alis: & derivat⁹
a gutture: q; gustata p̄ guttur trāseūt
fo. lxxij. pa. j.

Gule vicio dñante q̄qd boni factū est &
p̄ruose totū depdit. vide diligēter rotū
fo. lxxij. pa. j.

Gustus inducit bolez ad mltā pctā: nisi
refrenet p̄ imperiū rōnis. **Ibid.**

Gustus nō regular⁹ oēs gestus debonev

stat & ad vicia disponit. **Ibid.**
Gustatiuā ac discretiū virtutē oimbas
bet lingua eoz q̄ corp⁹ nutriūt. fo. lxx
ij. pa. j.

De littera B

Habēs cor dispositum ad secula-
ria desideria & q̄ indiscrete afficitur
hule mundo semp est in pctō mortali
fo. xxj. pa. ij.

Habitus tales subsequuntur q̄les s; acc⁹
q; ex frequētijs actib; gñat habit⁹. fo.
lix. pa. j.

Habit⁹ venereoz cū difficultate p̄nt de-
mitti: vt p̄z de puell⁹ corruptis in tene-
ra etate. **Ibid.**

Hamilcar ppter irā dicebat carthaginē/
sibus se q̄tuor leunculos alere contra
romanos. i. quattuor filios suos. fo. lxx
xvij. pa. j.

Hannibal iuravit patri suo hamilcar
nunquā habere pacem cum romanis.
Ibid.

Helicus spūalr fecit sacerdotē, nā lepro-
sus pctōre. **Ibid.** pa. ij.

Hellse⁹ septies sup puez mortuū spirat
ut vt illū suscitaret. **Ibid.**

Hō iustus sp̄ in p̄mordio smōis/ ex hūi/
litate accusator sui est vt pulcre auctoz
ip̄e exponit. **Ibid.** pa. j.

Hō q; insipies est ex habitu peccat & sp̄
delectat in crimine. **Ibid.** pa. j.

Hō differt ab hoīe p̄ quedā particularia
sicut stella differt a stella i claritate. fo.
xj. pa. j.

Hoies amēres/ ad instar animalū brio-
roz sū vt pulcre declarat hieronym⁹.
fo. xij. pa. ij.

Homo vere cōtrist⁹ habet scientiā sp̄ritū
ruffancti & intelligentiā diuinarum re-
rum qua dirigitur in agendis. fo. xvj.
pa. j.

Homo zelotypus efficitur furens mul-
ta stingit: multa suspicatur: multa int⁹
rogat: & alq̄i vxozam occidit. fo. xxx.
pa. j.

Tabula

- Homo cognoscit decursum vite sue: me-
diantib; decē pceptis diligēter exami-
natis.** fo. xxiiij. pa. ij.
- Hoies ne peccēt in adoratiōe requiritur
fidelis p̄sideratiō z deuota attētiō.** fo.
xxv. pa. ij.
- Hoies reddunt cauti in ip̄a adoratiōe p̄
pulcras rōnes sc̄i thome declaratas.**
fo. xxvj. pa. ij.
- Hoies habētes cōtinue z habituāl̄ bo-
nā intentionē z rectā in deū p̄nt sp̄ licē-
te adorare.** xxvij. pa. j.
- Hoies possunt mereri p̄ fidem erroneā
fm Rob. holkor: vt plurib; rationib;
z exemplis demonstrat. vide pulcra.**
Ibid.
- Hoies operātes ea que gloriā dei man-
festant/adimplent h̄ pceptū. Nō assu-
mes nomē dei tui in vanū.** fo. xxix. pa.
gella. j.
- Homo nō baptizatus/credens tamen se
fuisse baptizatum illa sola fide saluat̄**
Ibid.
- Hois occisiō pōt esse iniusta tr̄plici de
causa. lege torū.** xxxvj. pa. j. z. ij.
- Homo eger duplici c̄t̄bo: sp̄uali z tēpora-
li: qz ex duplici substantiā est cōpositus**
fo. l. pa. j.
- Hoies in hoc mundo hospites aduene z
peregrini sunt vt sacra scriptura affert.**
fo. liij. pa. ij.
- Hois opificiū a dō volūtate formatū ē.**
Ibid.
- Hois p̄riū est deū q̄rere: terrena despi-
cere: qz trāsitoria s̄: de^o autē manet in
eternū.** fo. liij. pa. ij.
- Homo potius debet eligere esse in infer-
no sine culpa: q̄ in paradiso cū culpa.**
fo. clij. pa. j.
- Homo dz eligere pot^o mortē q̄ peccare
mortal̄.** Ibid.
- Hō dupl̄r debet cōteri de pctis suis.** fo.
c. pa. j.
- Homicidia est destructor humani gene-
ris: qz priuat mundū supposit̄.** fo. vlij.
pa. ij.
- Homicidiū genus duplex est: sp̄uale vide
licet z tēporale. vide eius distinctiōe**
fo. xxxvj. pa. j.
- Homicidiū sp̄uale sit q̄tuor modis vt**
delicet corde: ore: ope: omisiōe. vide to-
tū: qz pulcr̄ est. Ibid.
- Homicidiū corpale fit etiā q̄tuor mod-
is. xxxvj. pa. ij.**
- Homicidiū est graui^o pctm adulterio z
furto.** fo. xliij. pa. j.
- Homicidiū fz se nō est p̄cupiscibile sic
adulteriū z furtū: qz n̄ h̄z rōne alicui^o
boni.** Ibid.
- Herinarius q̄ z heric^o dz pctōri p̄rito
conuenit. vide ei^o distinctiōe.** fo. xvij.
pa. j.
- Her z onam p̄cussi sunt a deo: qz in actu
m̄imontali semē extra vas fundebār.**
fo. xxxvij. pa. j.
- Her causa delectatiōis ne thamar cōcl̄
perer. Quā dō ne suscitaret semē fra-
tri suo: semē fundebār.** Ibid.
- Humana mens facile mutat̄ p̄pter vanā
gl̄iam.** clij. pa. ij.
- Humana mens nō potest vnico actu ce-
lestia capere/ z terrenis inhiare.** fo. xliij.
pa. ij.
- Humane leges p̄ multas ratiōes a diuis
nis legib; distāt.** fo. xliij. pa. j.
- Humane carnis miseria q̄nta sit ex ip̄is
infirmiratibus cognoscitur.** fo. lxxij.
pa. j.
- Humanū corp^o crescit vsq; ad vicesimū
primū annū fm op̄inōne p̄bi: sc̄i thom̄
me: z alioz.** fo. lxxxvij. pa. ij.
- Humane originis dignitas inerat nos
ad p̄replatiōe ordiis diuine. pudēte.**
fo. xcij. pa. j.
- Humilitas auctoz p̄ declaratiōe facta
sup decē pcepta: ex ip̄a excusatiōe sui co-
gnoscit̄.** fo. xliij. pa. j.
- Humilitas nos deo siles fac: sup̄bia p̄o
siles diabolo.** clij. pa. ij.
- Humilitas dicit̄ p̄seruat̄rix custos z ra-
dix omniū virtutum fm hieronymū.**
Ibid.
- Humil̄ pctōri labi in quocūq; vicio: vti-
lius est q̄ sup̄bo arrogāt̄ in vno solo.**
Ibid.
- Humilitas nulla tam celsa reperitur q̄
dulcedine glorie non tangat̄.** fo. xlvij.
pa. j.
- Hūllat deus electos suos diuersis tri-
bulatiōib; vt ad celestia dirigat: exen-**

Alphabetica

plū pauli fo. xlvij. pa. j.
Humilitas nō solū a diuina lege: s; etiā
 a phis poetis z oratorib; extollit. vide
 totū. fo. xlix. pa. j.
Humilitas vera qualis sit z quib; con-
 ditōnibus cognoscatur: lege fm hie-
 ronymum/ augustinum z hugonem.
 Ibidē.
Humilitas vera p veram z bonam pa-
 tentiam ostendit fm hieronymū. fol.
 xlix. pa. ij.
Humilitat; descriptōes varie fm grego-
 riū bernardū z hugonē. Florāde sunt.
 fo. xlix. pa. ij.
Humilitas sola inf filios dei z filios dia-
 boli s; cassiodoz differētiā facit: lege to-
 tū. Ibidē.

De littera J

Idolatrie peccatum est grauiss-
 simū omnīū peccōz: qz deo est multū ex-
 osum. fo. xij. pa. j.
Idolatria est excedere debitū modū cul-
 tus diuini: tribuēdo creature qd deo
 cōuenit. fo. xxv. pa. j.
Idolatria est viciū ita grauissimū peccm
 sicut si aliqs cōtempo pprio suo rege:
 aliū maxio honore pponeret. fo. xxvij.
 pa. j.
Idolatria ē origo siue cā oim peccōz: qā
 ex ea apostata a deo. fo. xxvij. pa. j.
Idolatrie auaricia comparat q est hor-
 ribile peccm: z q sit ratio ei. vide pul-
 crā declarationē. fo. liij. pa. j.
Ieiunū est adiuuamentū virtutis/ nō
 sanctitatis pfectio fm hieronymum.
 fo. lxij. pa. ij.
Ieiunantib; inter alios cibos/ vsus car-
 niū solus interdicit. Ibidē.
Ieronym; malignitatē inuidie passus ē
 vt in plurib; locis conqueritur. fo. lxxj.
 pa. ij.
Ieronymus pater doctorū reprehendit
 emulos suos z detractores: ppulcre.
 fo. lxxij. pa. j.
Ieronym; solus biblā de hebreo in la-
 tinū egregie transtulit. lxxj. pa. ij.
Ieronymus peritiā habuit quattuor lin-

guarū: hebre; grece: chalde; z latine.
 Ibidē.
Ieronymo damasus papa commisit vt
 officium celebrandū in ecclia ordiner.
 fo. lxxj. pa. ij.
Ieronymus psalteriū totum diuisit per
 ferias z per nocturnos decantandum.
 Ibidē.
Ieronymus instituit vt in fine omniū
 psalmoz diceret. Gloria patri z filio.
 Ibidē.
Ieronym; eplā et euāgelia p anni cir-
 culū ordinauit in ecclia esse decādas
 Ibidē.
Ieronymus cum esset annoz nonaginta
 octo in partib; hierosolymis post asp-
 rītam penitentiam obiit in domo.
 Ibidem.
Ieronymus constantia mirabilis fuit q
 nunq; a rigiditate sua flecti potuit. nē
 si p pūlā vt ipse exponit. lxxij. pa. j.
Ieronymus summis laudib; est extollē-
 dus. Ibidē.
Iesus quia totus clemens z benignus ē
 omnes ad se venientes acceptat. fol. liij.
 pa. j.
Iesus vidēs lachrymas peccatrice; mad-
 gdalene: omnes culpas ei dimisit. fo.
 xij. pa. j.
Iesus dicit fons: speculū: origo: remediū
 z salus toti; generis hūani. fo. xv. pa. j.
 z. ij.
Iesus fundamentū esse debet aīe fidelis
 vt illā ad se trahat. xix. pa. j.
Iesus semp elegit mediū tam in vita q
 in morte z post mortē: vide pulcra. fo.
 xix. pa. ij.
Iesus dicitur saluator: quia venit pecca-
 tores saluos facere z legē pacis dare.
 fo. xxv. pa. j.
Iesus signum magnū humilitatis ostē-
 dit dum pedes discipulorū lauat. fo.
 xlix. pa. ij.
Iesus fuit celest; medic; z venit ad sanā-
 dū gen; hūanū p assumptionē carnis.
 fo. xcij. pa. ij.
Ignorātia duplex ponit a scō Thoma.
 fo. ciiij. pa. ij.
Ignorātia aliq; dicit iuris aliq; facti.
 Ibidē.

Tabula

- I**gnorantia turis non excusat ab excommunicatione: nisi illos quibus licet ignorare: ut sunt pueri. Ibidem.
- I**gnorantia turis diuersimode declarat a scriptis doctoribus. Ibidem.
- I**gnorantia facti multipliciter habet declarationem. Ibidem.
- I**gnorantia triplex secundum magistrum sententiarum. Ibidem.
- I**gnis exstringit aquam et subtractione lignorum ac luxuria lacrymarum et subtractione celorum. lxxij. pa. j.
- I**nfirmitas anime rationalis est peccatum mortale: quod persistit in concupiscentia voluntatis. fo. c. pa. ij.
- I**nfidelitas despectu et odium dei opponitur de directo per proutes theologicas. fo. lxxiiij. pa. ij.
- I**nfidelitas puenit ex eo quod ipsam dei pietatem non credit. Ibidem.
- J**ob patientissimus et iustus agebat gratias deo pro filiis suis/rone paternitatis. fo. xxxij. pa. ij.
- J**ob prudentissimus ac timens deum innumerabiles tentationes vicit/maxime viciu luxurie. fo. lxxj. pa. j.
- J**oanes euangelista in hoc mundo et in regno celorum fuit excellentior multis angelis. lxxvj. pa. ij.
- J**oanes euangelista prohibitus est adorare angelum propter tres pulchras rationes/quas ibidem denorant. Ibidem.
- J**oanes euangelista excellentiam diuine nature sublimis atque perfectus ceteris euangelistis descriptus. fo. xv. pa. ij.
- J**oanes euangelista dicitur Christus ac de ipso vite disputans/quasi aquila altius volat. Ibidem.
- J**osephus historicus et doctor hebreus fuit. clij. pa. j.
- J**osephus declarat quot et quanta mala fuerunt in obsidione Hierusalem. Ibidem.
- J**ocrosis et simulatio tollenda est a peccato concupiscentie. c. pa. j.
- I**nquietudo gerit hominibus sollicitudinem et curas superfluas circa ista transitoria. lliij. pa. ij.
- T**ra dicitur ab vi quod est flamma: quia tra resibiliter inflamat cor hominis. fo. xxij. pa. ij.
- T**ra est passio quedam siue feruor appetitus sensitiui secundum Thomam. Vide alias descriptiones secundum Hieronymum et ceteros. Ibidem.
- T**ra subtrahit plura bona: destruit honestate corporalis dispositionis: mutando gestum. Vide totum. Ibidem.
- T**ra impedit potestate naturalis rationis quia obnubilat oculum mentis. fol. lxxv. pa. j.
- T**racunda animalia parum viuunt: et pariter fetus suos imperfectos: ut canes. Ibidem.
- T**ra tria mala facit. Primo obnubilat opinionem mentis inducit. Secundo puerilitatem sensualitatis. Tertio lubricationem memorie. Ibidem. pa. j.
- T**ra est cautela sophiste: ut disputando pueret factum ad diuersitatem scie vel extra positum. Ibidem. pa. ij.
- T**ra debet vinceri per modestiam: patientiam et pietatem. Vide diligenter totum Ibidem.
- T**ra que est ad bonum laudat: ad malum vituperat: exemplum habes de Moysetrato qui occidit. xxx. milia hominum. Ibidem.
- T**ra lux prestat amicitiam/splendor spiritus sancti excludit: id est a cunctis decreta. fo. lxxvj. pa. ij.
- T**ram vincere et illam cohibere magne virtutis est. exemplum habes de archita tarantino. Ibidem. pa. j.
- T**ra est ianua omnium victorum/qua clausa requies datur precibus et anime. fo. lxxvij. pa. j.
- T**ra est in crudelitate et impietate: exemplum pulchrum habes de Alexandro magno: trem et alta exempla/ vide totum Ibidem.
- T**re sex sunt filie que pulchre prestant declarant Ibidem. pa. ij.
- T**ridorus quid de seipso dicat: et quantum se de peccatis accuset/ lege totum. fol. cy. pa. ij.
- T**ridori duo fuerunt: videlicet iunior episcopus scopus Hispanens: et senior episcopus Cordubens. Ibidem.
- T**ridorus iunior fuit vir eruditissimus non

Alphabetica

- minus sanctitate & doctrina clarus
Ibidem
- Isidorus laudes: quot & quanta volumina
composuerit/ ab ipso auctore recitantur.
lxx. pagella. j.
- Inuidia est odium felicitatis alienae. Unde
& alias pulcras descriptiones quae ibi ponuntur.
fo. lxxv. pagella. j.
- Inuidi dicuntur ad inuidendo: eo quod bona
proximorum videntes dolent. Ibidem
- Inuidia est monstrum damnosum hu-
mane tranquillitatis: & caliditas sa-
thane. Ibidem.
- Inuidia agitat omnes status hominum: sed
magis religiosos & literatos: & semper
est inter pares: lege totum: quia pulcrum est.
fo. lxxv. pa. ij.
- Inuidorum detractioes euadere non po-
tuerunt philosophi/ nec doctores/ nec
sancti viri. Ibidem
- Inuidia est toxicum charitatis: ostium ini-
quitatis: pueredo sanitatis: secundum Hieronymum/
Augustinum/ & Robertum
Holkot. fo. lxx. pagella. ij.
- Inuidia habet quod plures definitiones &
descriptiones secundum Tho. Robertum hol-
kot & alios doctores. Ibidem.
- Inuidia habet multa remedia ad illam
curandum: ut ibidem pulcre notatur.
Ibidem.
- Inuidia totalis summaria descriptio per
duos pulcros versus annotatur. fo. lxx
xii. pagella. j.
- Intemperatus dicitur ille qui peccat ex ha-
bitu: continens vero qui ex fragilitate
folio. lxxv.
- Intentio diaboli ad tentandum est ut ante
mam peccatricem per consensum sub-
uertat. fo. lxxv. pagella. j. & ij.
- Intentio dei est ut per tribulationes pec-
catores humiliet: humiliatum perbat: & per
barum ad gratiam reducat. Ibidem.
- Intentio peccantis primo est inquitren-
da: quia aggravat & alleuat peccatum secundum
Thomam. fo. lxxv. pa. j.
- Intentio si bona est/ opus eius bonum
est: sic & e contra. lxxv. pa. j.
- Intentio dicitur oculus voluntatis: quia do-
cet sine quo tendere debeamus: sicut
oculus corporis. Ibidem. pagella. ij.
- Intentio nostra dicitur lumen: quia sicut lumen
incedentem illuminat: sic intentio ad ope-
randum voluntatem illustrat. Ibidem
- Intentiones siue actus elicitus a voluntate
sunt nomen boni vel mali dantur operibus no-
stris. Ibidem.
- Intentio humana obumbrat multoties
fastum mundano. cix. pagella. ij.
- Irrisus est superbus ut canis: peccator impie-
nitens. fo. cv. pa. ij.
- Iubileus dicitur annus plenarie remis-
sionis. fo. cix. pagella. j.
- Iubileus dicitur a iubilo iubilans: quia primum
iubilum tribuit. Ibidem
- Iubilei figura in sacra pagina dicitur
Ibidem
- Iubilei anno opus istud componitur & cu-
ditur. Ibidem
- Iudicium humanorum actuum difficile est: ut
patet pluribus exemplis ibidem positum. fo.
cxi. pagella. ij.
- Iudicia dei occulta sunt hominibus: & ea que
ipsi laudant/ reprobata sunt apud deum/
& e contrario. Ibidem
- Iudicia in terra apud homines videntur
reprobata/ que apud deum sunt grata:
hoc patet exemplis ibidem denotatis
Ibidem.
- Iudicium ferre de salute alicuius siue e con-
trario temerarium est: ut patet exemplum
Dei tangentis arcam. Ibidem.
- Iudex tenet credere testibus & sic iudicium
innocentem ad mortem meretur. fol.
cxi. pagella. ij.
- Iudex ecclesiasticus secundum probata iudicium ad
ultram esse veram coniugem vel e contra me-
retur. Ibidem
- Iudex in die sabbati duplicabat sacrum
iudicium. Rationem vero duplicationis: & quod
significet declarat ibidem: lege totum.
fo. cxi. pagella. ij.
- Juramentum de se est licitum & honestum ratio-
ne originis & finis. cxi. pagella. ij.
- Juramentum adiuventum est: ad subueniendum
veritati a qua aliquando homo disce-
dit. Ibidem
- Juramento vel debemus sicut medicum
na. Ibidem.
- Juras sine iudicio discretionis: & iure-
ver: assumit tamen nomen dei iurans. cxi. p. j.

Tabula

- Jurans sine causa legitima maxie p verba q̄ sonāt q̄ndā irreuerētā vel turpitudinē: est peccm.** **xxix. pa. ij.**
- Jurans p creaturas vel p aiām: vel p cōsilia: oia in deū reducunt: qz obligata sunt deo: grauit peccat.** **Ibidem**
- Jurans falsum peccat mortalit̄ z pontē in deo ignorantā: qz credit illū nescire ver.** **Ibidem**
- Jurās falsuz rogat deū p se vt aiām el̄ punitat. vide totū.** **Ibidem.**
- Jurans falsum tollit societate que sibi inuitē credit: z pontē sine p̄ iuramētū** **Ibidem**
- Iuuentus est etas periculosissima z plena laqueis. Vide pulcra.** **fo. cv. pa. j.**
- Iuuentus bñ z laudabilis exercitata d̄z qñ optimis morib; imbuta: p̄rutib; or nata z studijs l̄az est a teneris annis erudita.** **liij. pa. j.**
- Iuuentis pulcer z imberbis: ephebus d̄z. ab e. qd̄ est valde: z p̄heb; lucidus.** **fol. xxxvij. pagella. ij.**
- Iuvenes lasciuī munusculis p nutrices suas mltoties p̄gines corūpunt.** **fol. lxxij. pa. ij.**
- Iusticia p̄tate nouit: psonā nō accipit deū solū imitat** **xlj. pagella. j.**
- Iustificatio impū est qdā mor? a statu peccī ad statū iusticie.** **cvij. pa. j.**
- Juraliter: Ideo nō est p̄fidendū in illis** **Ibidem**
- Lachryme Petri apli p̄rutē habuerunt baptismatis.** **cij. pa. j.**
- Laguor est morbus siue infirmitas ad mortē q̄ nō p̄t sanari medicina: s; solo m̄t raculo.** **fo. x. pa. j.**
- Latro q̄ cū ch̄o crucifixus est magnam egit p̄niam.** **cij. pa. j.**
- Latronis p̄uersio fuit admiranda p̄pter signa q̄ vidit in ch̄o.** **Ibidem**
- Latro illustratus gra sp̄ritus sancti cōgnouit christum redemptorem mūdi** **Ibidem**
- Latro habuit tres v̄tutes theologicas les z v̄cit apostolos magnanimitate** **Ibidem**
- Latro ex cruce: licz tarda fuerit p̄fessio trāsiuit in paradysum p verā cōtritiōnem.** **Ibidem.**
- Latro in fine vite sue p̄uertitur: qz etiāz sera penitētia apud deū valida est.** **fo. xliij. pa. j.**
- Latronis laudes narrant ad plēnū p̄r Hiero. z alios doctores.** **fo. cij. pa. j.**
- Latria est p̄sma adoratio q̄ soli deo cōuenit: lege totum qz pulc̄r est.** **fo. xx. pagella. j.**
- Laus Francisci p̄trarche v̄teq; decursum p̄ ipm̄ aurore laudabilis exponunt** **xiij. pagella. ij.**
- Laura fecit victoriā pugne q̄ legitie certati imponit fm̄ ipm̄ aurore.** **Ibidē.**
- Laura vt ip̄e auroz exponit sapientiam denotat que sola homines br̄os facit.** **Ibidem**
- Lazarus recepit malant̄ vita sua: diues p̄o bona p̄p̄ta.** **lxx. pa. ij.**
- Lazarus z diues differūt sine: vn? p̄ortat in paradysum: alius ad infernum.** **Ibidē.**
- Lectio diuinarū scripturarum tollit v̄ticia z ad deum aiām dirigit.** **fol. lxxx. pagella. j.**
- Lex peccati est cōsuetudo violenta quā inuitus trahitur animus.** **folio. c. j. pagella. ij.**
- Lex mandatum dei est: ideo iudices quī fm̄ leges puniunt malefactores: a deo remunerant.** **xxxv. pa. ij.**

De littera L

- Lachryme per quas peccā delentur z iteriores purgant̄ macle in p̄spectu dei: sunt valde dulces.** **vj. pagella. ij.**
- Lachryme felices dicunt: qz incēdia peccatorū extingunt: exēplo Magdalene vt Hiero. dicit z Aug. folio. cij. pagella prima.**
- Lachrymare z opera bona exercere: q̄s nō p̄t: nisi cor eius fuerit p̄ritū.** **fol. c. pagella. ij.**
- Lachryme corporales p̄az valent nisi cor sit dispositū.** **cj. pa. j.**
- Lachrymans z dolent thure: sudel: z gētilles: erramē ille actus nō est p̄ritio.** **Ibidem**
- Lachryme z suspiria accidūt hominī na**

Alphabetica

- L**ex humana est que consistit ex homine et
considerans exteriora facta illa iudicat. fo. xliij. pa. j.
- L**ex diuina a deo est: que non solum ex
teriora: veretiam secreta cordis intue
tur. Ibidem.
- L**ibras aie cogitit ex rone domini / qd
in corde possidet ho qe libertarbitriij.
fo. xx. pa. ij.
- L**ibratē z dñum hz ania in toto corpe z
sup oia mēbra. Ibidem.
- L**iberalitas est v^o regla q reddt hoies
gros z beniuolos. lv. pa. ij.
- L**iberalitas p ipos effectus cogitit qui
diuersi sunt fm Cicero. Vide totum
Ibidem.
- L**iberalitas sic hominē reddt omnibz
amabilem: sicut auaricia reddt exosū.
Ibidem.
- L**iberalitat^z officium ē omī petenti va
re/erā ingrat^z z inimic^z fm Ciceronē
Ibidem.
- L**iberal^z ho deo assimilaf q dat oibz af
fluent rā iust^z q iniust^z. Ibidem.
- L**iberalitas: pietas: z bonitas mētis s^t
que homines reddunt deo amabiles.
Ibidem.
- L**iberalitate Tit^o Vespasiani fili^o dicit^o ē
delitie hūani generis. Ibidem.
- L**ibido insita ob pcreationē filloz si li
mitēs suos excedat/redūdat in viciū/
lege totū lvij. pa. j.
- L**ibido z luxuria pueniūt in materia et
forma: s; sine differūt. nota ibidē pul
crā declarationē. lv. pa. j.
- L**ibido ferreas mētes domat z viros fe
roces mollescere fac. lxx. pa. j.
- L**ibezarbitriū ē habilitas volūtat^z qua
eligit z discernit cvij. pa. j.
- L**ibezarbitriū ē facultas volūtat^z elige
di bonū vel malū. Ibidem.
- L**iberarbitriij motus duplex ē. Ibidem.
- L**iberarbitriij mor^o fert ad duo: nā vnū
vult: aliud negat. cvij. pa. ij.
- L**iberarbitriij mor^o maxmā ptutē hz.
Ibidem.
- L**iberarbitriij hoies creauit de^o vt fac
ant qd volunt. Ibidem.
- L**ingua tenerum membrum est vt vsq re
tineri possit: iō pcrā locutiois sunt bñ
discutiēda. xxij. pa. ij.
- L**ingue pcrā quō grauant^z ex intentioe:
z ex affectu loqntis. Vide pulcrā cōsi
derationē. Ibidem.
- L**ingua corrigenda est: qz mobil^z z istru
mētū ē cordis: iō facil^z ad peccādū. fol.
xxij. pa. ij.
- L**inguam cohibere ne turpia pferat ver
ba: optimū remediū est q luxuria. fol.
lx. pa. ij.
- L**ingua pādīt mores hominis: quia va
nus sermo: vane conscientie index est.
Ibidem.
- L**ingua dicitur a ligando: quia ligat verba z
voces per articulatos sonos. fo. lxxxij
pa. j.
- L**ingua habz ptutes gustatiuā z discre
tiuam oim illoz que corpus nutriunt.
Ibidem.
- L**ingua valet ad duo: vlcz ad finōes ex
plicādos z ad gustādū cibos. fo. lxxxij.
pa. ij.
- L**ingue dispositio: qualis esse debeat p
pulcre declarat ab ipō aurore: lege tot
tum: quia pulcrum est. fo. lxxxij. pag.
ij.
- L**itteraz studia melius a teneris amīs
inserunt. qz tūc ingentia sūt pntora. fo.
lxxxvij. pa. ij.
- L**oquale vsus homini dat^o ē ad expmen
dum conceptū mētis z veritatem: vt
sic homines se mutuo iuuent. fo. xl. pa
gel. ij.
- L**oqle officio int omīa artificia nil mita
bilis. Ibidem.
- L**oqle pfecte: duodecim instrumēta con
currūt: rā ex pte aie. qz ex pte corpis.
Ibidem.
- L**ocutio vera z perfecta fieri non potest
nisi ex vnione corpōis z anime. Ibidem.
- L**oth excusat a pctō mortali rā d ebrieta
re qetā de incestu fm Thom. lege to
rū vij. pa. ij.
- L**oth recipēs āgelos hospitiō credidit
illos homines esse: et tñ apō deū meru
it xxvij. pa. ij.
- L**oth ex filiab suis genuit moab pzem
moabitaz: ex alia aut genuit amon pa
trē amonitaz. lxxij. pa. j.

Tabula

- L**ucrecia seipam occidit p[ro] amissam pu-
dicitiam. Unde merito ab omnib[us] ex-
tollit. lz nō meruerit xxxv. pa. ij.
Lucrecie epitaphiū pulcerrime compo-
situm fuit per Quidiū fm aliquos
Ibidem.
Luna eclipsat solē: opponēs se iter terrā
z ipm solē lxxij. pa. j.
Luxuria absolute z large dicta signifi-
cat: qualēcūq[ue] sup[er]fluitatē ab homine
desideratā lv. pa. j.
Luxuria p[ro]pter stricte sumit p[er] q[ui]buscūq[ue]
voluptatib[us] veneretis. Ibidē.
Luxuriosus d[icitur] quasi solutus i[n] diuersas
z varias corp[or]is voluptates. Ibidē.
Luxuria est ex immundis desiderijs ve-
nies lubrica mēt[is] z act[us] p[ro]stitutio fz
Thom. Ibidē.
Luxuria est viciū capitale: ex quo hō
p[ro]cedit ad multa peccata perpetrāda.
Ibidem.
Luxurie viciū mltū letificat diabolum.
Rōnes s[un]t q[ui]re placeat diabolo. Unde
ibidē. fo. lv. pa. ij.
Luxuria occupat mentē z nocet p[ro]utib[us]
et reb[us] sp[irit]ualib[us]. Ibidē.
Luxuria disponit hominē ad mltas in-
firmitates corp[or]ales vt exēplis patet.
Ibidē.
Luxuria inter omnia membra corp[or]is
valde nocet ocul[is] stomacho z cerebro.
Ibidē.
Luxuria ex suo actu inducit hominē ad
mortē: vt exēplo p[ro]z in chronica marti-
riana. fo. lvj. pa. j.
Luxuria obnubilat mentem z offuscet
intellectū: z q[ui]si stolidos homines facit.
Ibidē.
Luxuria facit hoīes insantē: z inducit il-
los ad mltas incōueniētias: exēplū pul-
crū habes de sansone lvj. pa. j.
Luxuria est quedam viscosa delectatio/
que luxuriosos trahit ad nefas. fo. lxx.
pa. ij.
Luxuria reddit hoīem fatuuz: denigrat
gl[ori]as: scādaltizat p[ro]ximū/exēplū habes
de salomone. Ibidē.
Luxurie oēs potentias anime: z oēs v[ir]-
tutes dissipat z totuz hoīem exagitat
fo. lv. pa. ij.
Luxuria sapientib[us] non conuenit: q[ui] ge-
nerosos animos frāgit: z ad vilita in-
ducit. lvij. pa. j.
Luxurie pulcre diffinitōes a Thoma/
Hieronymo z alijs doctorib[us] assignā-
tur/lege totum: quia pulcrum est.
Ibidē.
Luxurie pulcra explanatio per versus
Quidij in libro de arte amandi nota-
ta est. Ibidē.
Luxuria tollit gratiam omnium v[ir]tu-
tum z ipam animam eternal[iter] occidit.
Ibidem.
Luxurie actus q[ui]scunq[ue] sit deliberatus
extra limites m[er]imoniū est p[ro]p[ri]ū mor-
tale. Ibidem.
Luxuria omnē cognitiōē bonoz sp[irit]ual-
um tollit. lxx. pa. ij.
Luxurie remedium est truncare turpes z
immundas cogitationes a corde. Ibidē.
Luxuriosus sibi p[ro]ponere debet met[us] d[omi]-
ni iudicij in p[ro]sideratione supplicio-
rū. fo. lxx. pa. j.
Luxuria fugiēdo sup[er]at. Alia s[un]t vicia
vincunt resistēdo. lxxv. pa. ij.

De littera M

- M**agdalena que tot commisit
crimina ex ipa p[ro]ritione fuit p[ro]p[ri]ū
exemplū penitēdi/nota totū. fo. xvij
pa. j.
Magdalena seipam cognoscens p[er] pen-
itentiam meruit exaltari sup[er] oēs ange-
los. Ibidē.
Magdalene mirabil[is] uersio p[ro]dicat / q[ui]
maculas suas recognoscens fortit[er] in-
gemit. Ibidē.
Magdalena ex vehemēti p[ro]ritiōe tan-
tas fudit lachrymas vt pedes iesu la-
uerit z vsq[ue] ad mortem flere nō cessa-
uerit. Ibidē.
Magdalene lachryme p[ro]utē sacri ba-
pt[is]mar[is] habuerūt fm Hiero. z Greg.
Ibidē.
Magdalena meretricē appellat[ur] dicitur
Hieronymus / Lixij. z quidam aliq[ui].

Alphabetica

- Ibidem.**
Dagdalena in aliq̄b ap̄lis p̄ponit̄ z su-
per ip̄os exaltat̄ fm̄ Hiero. Uide disti-
genter. xiiij. pagel. ij.
Dagdalena ob eius admirandā z stu-
pendā penitentiā p̄uilegijs p̄phetes:
apostolicis z angelicis est honorata.
Ibidem
Dagdalena miris laudib; extollit̄ per
Hiero. Amb. Aug. z alios doctores
Ibidem
Dagdalenam mira deuotione Franci-
scus perrarcha coluit et honorauit.
Ibidem
Dagdalene laudes z vitā: tā in grā q̄
in gl̄ia ornatissime p̄ aurea metra fr̄as-
ciscus perrarcha exponit. xiiij. pa. j.
Dagdalene loc⁹ p̄nie horribil̄ d̄r eē: vt
ipse auctor declarat. **Ibidem**
Dagdalena credēs ch̄m eē hortulanū
meruit: qz ch̄us sic eā credere voluit.
fo. xxvij. pa. ij.
Dagica ars z alie incartationes terribi-
lit̄ resp̄hendunt̄ a brō Aug. lege totum
fo. xxvij. pa. j.
Dgr̄ p̄ncipalis ch̄s d̄r: qz ab eo ceteri
m̄gr̄ p̄cesserunt z cōtinue p̄cedūt. fo.
xxxij. pa. ij.
Dagnū ingentū indicat: z magna virtus
est nō trāsc̄it̄: nō sit̄ p̄fecta sap̄ia. fol.
lxxvj. pagella. ij.
Dali hoies aliq̄n̄ dicunt̄ serui z mistri
dei: q̄ ad executionē diuine iusticie: vt
parz p̄ exēplū de Nabuchodonosor. fo.
lxx. pa. ij.
Dali nō solū iust; equari p̄ penitentiā
sed illos superare z antecedere conant̄
exempla habes de Paulo z stephano.
fo. xliij. pa. ij.
Dal⁹ ex p̄iūctione boni nō meliorat̄: s; z
bon⁹ pot⁹ p̄ ip̄m p̄amnat̄. lxiiij. pa. j.
Daledictio d̄r q̄n̄ malū alicui im̄p̄cat.
Uide alias descriptiones fm̄ Tho. z
alios doctores. xxiij. pa. ij.
Dalicia est volūtas machinādī maluz
alicui. vide ei⁹ descriptioes fm̄ Tho. z
Dalicia est habit⁹ (Aug. lxxvij. p. j.
victosus virtuti oppositus. xcix. pa. j.
Darc⁹ tullius rex orator latine lingue
illustrator fuit. lxxvij. pagella. ij.
- D**areyrē nō fac̄ pena: s; cā. fo. cii. pa. j.
Dr̄ in mltis p̄ferēda est p̄t̄: rōne laboris
virtutis z dilectionis. xxxij. pa. ij.
Dr̄ p̄ q̄s rōes mag; diligat̄ filios q̄ p̄
m̄tra a doctorib; assignat̄: lege ro. **Ibidem**
Dres q̄r z quanta pariant̄ amore filio-
rū a Hieronymo pulcre designantur.
Ibidem
Dechari pot̄ q̄s p̄ semetip̄m tripliciter
vicij opando: cogitādo assensēdo: z p̄
p̄te mollicies tūc dicit. fo. xxxvij. pa.
gella. j.
Dechās p̄ p̄ctm̄ sodomiticū horribilit̄
peccat: deo z hoib;: z int̄ oēs sp̄s luxu-
rie est grauius p̄ctm̄. **Ibidem**
Dechās cū aialib; brutis cōmittit̄ sc̄s
lus nefandissimū: z fm̄ aliq̄s d̄r ma-
p̄ctm̄ sodomita. **Ibidem**
Dechātes cū brutis fm̄ oēs leges tā d̄i
uinas q̄ humanas debēt parit̄ occidit̄
p̄pter detestatiōē criminis. **Ibidem**
Dechās cū mulierib; p̄ sex sp̄s p̄cti lu-
xurie d̄r offendere deū: q̄ oia sunt p̄ctā
mortalia. **Ibidem**
Dechie sp̄s sunt fornicatio: stuprū: in-
cestus: sacrilegiū: raptus: adulteriū: le-
ge oia qz pulera sunt. **Ibidem**
Dechādo q̄s grauius peccat: vir an mul-
lier pulera q̄stio. xxxvij. pa. j.
Dedulle iuuentiles plene vino z dapsi-
bus mag; estuat̄ igne q̄ et̄hnei mon-
tes fm̄ Hiero. lxij. pa. ij.
Delius est parū sumere q̄tidie: q̄ raro
multum. lxj. pa. ij.
Dēs n̄ra sup̄ba apprehēdere nō pot̄ d̄i
uia: cū p̄t̄ā cognitionē sui nō apprehē-
dat neq; cognoscat. fo. iij. pa. ij.
Dens humana aliena vicia p̄templās
in cognitionē suoz p̄ctōz p̄uentre non
pot̄. **Ibidem**
Dendaciū q̄lit̄ sit̄ p̄ctm̄ mortale z qua-
liter ventale. Uide bonā distinctionē
eius: q̄ ibidē p̄ sc̄m̄ Thomā declarat̄
fo. xxiij. pa. ij.
Dendaciū triplex est: vicij locosum: offi-
ciosum z damnosum. **Ibidem**
Dendaciū tollendū est ex oib; reb; p̄tra-
hendis: qz p̄ctm̄ est. xliij. pa. j.
Dedaciū oē fugiendū est q̄druplici rōne
lege totū qz pulcrū est. **Ibidem**

Tabula

- Mendacium** omnes vitare debet ne filij diaboli dicant: quia diabolus est pater mendacij. *Ibidem*
- Mendacium** non solum probo committit. sed et ope ut dicere se christianum: et opera christi non facere. *Ibidem*
- Mendacium** tollit societatem: quia homo est animal politicum et sociale: et propter mendacium dissociungit. *Ibidem*
- Mendacium** fugendum est propter amissionem fame et honoris. *Ibidem*
- Mendacium** reddit dominos: maxime principes/patos et religiosos/infames. *Ibidem*
- Mendacium** an semper sit peccatum mortale/aut veniale/lege pulchra questione finit Thomam. *Ibidem*
- Mendacium** ad questionem responsio et distinctio pulchra assignat per ipsum Thomam. *Ibidem*
- Mendacium** dicitur eo quod contra mentem vadat: ideo mentiri est contra mentem ire. *Ibidem*
- Mendacia** officiosa et locosa possunt esse contraria charitati/ratione scandali vel damni: et sic sunt peccata mortalia. *Ibidem*. pagell. ij.
- Mendacium** periculosum prope dicitur quod fit contra charitatem et honorem proximi. *Ibidem*
- Mendacium** periculosum dicitur a probo periculo: quia periculis idem est quod perfecte occidere. *Ibidem*
- Memoratio** suorum peccatorum est remedium efficacissimum ad impetrandum gratiam dei. fo. v. pagella. j.
- Memoria** primum cuncta peccatorum mortalium est magnum ipsorum remedium apud deum. fo. vj. pa. j.
- Minerva** dea sapientie videns buccam tu mescentem exufflatione tibiarum/illas per te fecit propter deformitatem faciei. fo. lxxv. pagella. j.
- Miserie** delictus et delicta miseris commitantur ex hoc seculo in aliud: vel ex miseria huius vite in aliam vitam. lxj. pa. ij.
- Miscella** sola est virtus et ornamentum christianitatis. lxxv. pa. j.
- Misericors** dicitur quasi miserum habes cor: qui alterius miseriam suam reputat. *Ibidem*
- Misericors** mala morte perisse: Augustinus dicit se nunquam legisse. *Ibidem*
- Misericors** multos intercessores habet propter opera charitatis que operatus est. *Ibidem*
- Misericordie** opera multi proximi impendunt. sed opera iniquitatis non deservunt. *Ibidem*
- Misiam** non audientes in diebus festiuis ex cupiditate lucris: aut ignorantia crassa vel contemptu: mortaliter peccant. folio lxxvij. pa. j.
- Modicus** et temperatus est vitis ante et corpus. lxj. pa. ij.
- Modus** est determinatio adiacens re finit Thomam. xcix. pa. j.
- Modus** est discretio quodam regulas omnium disciplinarum: sine qua virtutes sunt victa. *Ibidem*
- Modus** proutis qualis aut quomodo esse debet: a doctoribus assignat: ut sciat peccator discussionem peccatorum facere. fo. v. pagell. ij.
- Modus** qui filij diligere debeant parentes: datur a divo Hieronymo: nota totum. xxxij. pa. j.
- Moses** quare videbat hunc faciem cornu duplex assignat expositio a doctoribus. fo. xxv. pa. j.
- Mollesces** est peccatum gravissimum: quia in rebus nature frustrat: ratione generationis. fo. xxxvij. pa. j.
- Montales** et qui sunt deo consecrate vinum bibere non debet finit Hieronymo. sed illud qui si venenum fugere. lxij. pa. j.
- Montales** sub specie sanctitatis munusculis corrumpere et a bono proposito revocare finit Hieronymum diaboli cum est. folio. lxxij. pa. ij.
- Montales** quomodo et qualiter se debent habere: Hieronymus optime declarat. *Ibidem*.
- Montali** bus est interdendum. ne munuscula aut litteras mittant vel suscipiant ab aliquo absque licentia superioris. lxx. pa. ij.
- Monumentum** dicitur a memoria eo quod memoremoneat. lxxvj. pa. ij.
- Mulier** subdit viro propter imbecillitatem.

Alphabetica

Duller subdit viro ppter imbecillitate nature et ppter debilitate corpis et qz hnt minus de vigore. fo. xxxvij. pa. j.
Dulleres naturalis habet animu vile: timidu: flexibilē: ideo dicit masculus occasionatus. **Ibidem**
Duller gloria est in ornamentis pcciosis ex qb ad luxuria corruite. fo. lix. pa. j.
Duller speciosa nisi fuerit sobria et pudica est sepulch dealbaru. fo. lxxij. p. j.
Duller excusat: ppter pado cu viro excōmunicato rōne subiectiōis sed nō ecōtra. fo. xc. pa. ij.
Duller graui⁹ peccat: qz vir qntū ad spēm perī q fuit supbia. fo. xcvi.
Duller graui⁹ peccat viro: rōne elationis: suggestiōis et inductiōis. **Ibidem**
Duller grauius punira est: qz peccatit tripliciter: vitz qz credidit diabolo et peccatit in deū et in prīmū. **Ibidem**
Durmuratio est qrela cu ipatiētia fm Holkor: vide descriptiōne ei⁹ diligenter. fo. xliij. pa. j.
Durmurare solet hoies tripliciter: aut p deū: aut cōtra supiores: aut cōtra primum. **Ibidem**
Durmuratio multū deo displicet: ideo pplm isrl ppter ipaz gūt puniuit. **Ibidem**

De littera M

Mabuchodonosor rex Babilonis fuit maximū exemplū peccatorū: vt ad penitentiā cōuertant. fol. xj. pagella. ij.
Mabuchodonosor tantas fudit lachrymas pniām agendo q oculi ei⁹ carni effecti sunt. **Ibidem**
Mabuchodonosor fuit gentilis et idola: tra tñ dicit del seru⁹ qntū ad executiōne iusticie fm volūtatē dei. **Ibidem**
Mabuchodonosor excecatus fuit supbia victorias potētie sue tribuebat nō do: ideo postea peccatus est a dño. **Ibidem**
Mabuchodo. pugnavit ptra arphaxat et volūtatē diuina vicit et multas puicias subiugauit. **Ibidem**
Mabuchodonosor fecit sibi statuā aureā et exterminauit deos alienos et qstuit

in ea et p eā adorari qsi de⁹. **Ibidem**
Mabuchodonosor pcutit a deo cecitate mentis et efficit bestialis qz deus vocari volebat sup terrā. fo. xij. pagella. j.
Mabuchodonosor auduit voces de celo sup eū ruentē et dicentē q bestia efficeretur. **Ibidem**
Mabuchodonosor fm imaginatiōne suā trāstus est in bestia vt ceteris pncipibus daret exemplū. **Ibidem**
Mabuchodonosor amisit vsu loquele p ut refert mgf historiaz. **Ibidem**
Mabuchodonosor qstus esset demēs tamē nō fuit ligat⁹ aut reclusus ab amicis et seruis suis: ex pcepto Danielis. **Ibidem**
Mabuchodonosor agens penitentiā panē nō comedit nec vinū bibit: sed cōsilio danielis herbis ac leguminibus vtebatur. fo. xij. pagella. ij.
Mabuchodonosor saluatus est qz recogit nouit iniquitates suas vt Hiero. et Augustinus pulcre declarāt. **Ibidem**
Mabuchodonosor ppter oratiōne Danielis pphē et ppter humilitatē et recognitiōne sui teste scriptura sacra fuit misericordiā psecutus. **Ibidem**
Masus tria habet officia vnū ducendi spiritus. aliu accipiēdi odores: tertiu purgantia cerebri emittere. folio. lxxxj. pagella. ij.
Masus quō sit instrumentū odoratus et ad quid sit cōpositū optime per auctorem declarāt. **Ibidem**
Masus est ornamentū faciei cuius carentia tota facies decurpat. fo. lxxxij. p. j.
Mathan pphera parabola pposuit ipi dauid vt et ppro ore cōuinceretur. fol. ix. pagella. ij.
Mathan plura notabilia explicauit. Dauid et futura pdixit: vide **Ibidem**
Matura humana exaltata est sup oēs angelos: et omnes asserunt doctores ppter verbū incarnatū.
Matura vniuersa: ingratum homines increpat et inuehit contra eum. folio. xcij. pagella. ij.
Maturalis ratio dicit vt vacatib diuino cultui populus necessaria mistret. fo. lxxxix. pagella. j.

Tabula

Negociatores huius mundi a negotiato/ribus christi multa distantia differunt. fo. lxxij. pagella. ij.

Nero in adolescentia sua erat bone indolis: et clementia cunctos superabat. fo. lxxvj. pagel. ij.

Nero propter oculi libidinosus effectus matrem sorores et consanguineas violavit. fo. Ibidem.

Nero ad tantam dementiam libidinis venit ut virum sibi matrimonio copularer. fo. Ibidem.

Nero persecutor seivissimus christianorum fuit qui Petrum et Paulum et Senecam preceptorem occidit iussit. Ibidem.

Neronis crudelitates quot et quare fuerint Boetius per carmina sua pulcre ostendit. fo. lxxvij. pa. j.

Non assumes nomen domini dei tui in vanum: litteraliter accipiendo pulchra expositio secundum Thomam et ipsum auctorem. Ibidem.

Non est possibile deo et mundo servire ut pulchre declarat Hieronymus. fo. xxxj. pagella. j.

Non est possibile deo et mundo servire ut pulchre declarat Hieronymus. fo. xxxj. pagella. j.

Non solum genus perit: sed et spes et ipse circumstantie considerande sunt: quia aggravat peccatum. fo. xciiij. pa. j.

Nostra mens discutienda est ut correctio: ne vera consequatur ac salutem. fol. vj. pagella. j.

Noster animus quotidie est examinandus pro salute consequenda secundum Bernardum: Augustinum et Hugonem. fo. vj. pagel. ij.

Nullus peccator diffidat neque desperet exemplo Magdalene que post multa peccata salvata est. fo. xliij. pagella. ij.

Nullus sine crimine vivere potest. scilicet cogitatione: locutione: opere: aut omissione: secundum Lactantium. fo. xxij. pagel. j.

Nullus obligatur ad salutem ecclesie ante xxj. annum. lege torum: quia sunt multa pulchra. fo. lxxxvij. pa. ij.

Nullum scelus est tam odiosum deo: quam peccator impensitens: qui letatur de peccatis preteritis. fo. xcvi. pa. ij.

Numerus septenarius est perfectus quia de perfectione naturalis: ut aliqui sapientes dixerunt. fo. xciiij. pa. j.

Numerus peccatorum est omnino considerandus nota omnia. fo. xcviij. pa. j.

De littera D

Oblivio de aliqua re potest haberi dupliciter: aut generaliter aut specialiter. fo. cclij. pagella. j.

Occidere seipsum secundum aliquorum opinionem erat licitum: sed occidere alios non licebat. fo. xxxv. pa. ij.

Occiderunt seipsos octo sapientes: videlicet Cleantes: Erysippus: Seno: Empedocles: Lato: Democritus: Ambria et chiores: Theobritus: ut scribit Lactantius. Ibidem.

Occiderunt seipsos multi alij: videlicet Curtus romanus: Decius: Codrus: Epaminondas: et plures secundum Valerium: Paulum: Orosium: et Augustinum. Ibidem.

Occidentes seipsos dicuntur homicidae et maxime scelus committunt. Ibidem.

Occisio hominis potest esse iniusta tripliciter de causa: lege diligenter torum. folio. xxxvj. pagel. j.

Occasionem per quas luxuria vitatur multum sunt secundum Bernardum et Hieronymum. fo. lxxvij. pagel. ij.

Oculus peccatorum renouatur ad instar aule quam mens et cor ad celestia desideria eleuant. fo. xv. pa. j.

Oculos auertere a vanitate est optimum remedium contra luxuriam. fo. lx. pa. ij.

Oculus est sensus vivacior cunctis et vivacior cerebro unde omnia emanant. Ibidem.

Oculus inter omnes sensus corporis est nobilior: quia voluntas ex eo magis cognoscitur. Ibidem.

Oculi custodiendi sunt: ut dicit Augustinus ne faciantur in aliquam fenestram. fo. lxx. pa. j.

Oculus est tanquam principium fornicationis: quia libido queritur dum videtur. Ibidem.

Oculi sunt fenestre per quas peccata ingrediuntur.

Alphabeticæ

- ad cor. **Ibid.**
Oculus impudic⁹ fm Aug. est nūc⁹ cor
 dis impudic⁹. **Ibid.**
Oculus pfer⁹ oib⁹ alijs sensib⁹ corpore/
 is sic anim⁹ oēs sensus excellit. fo. lxxx
 liij. pa. j.
Oculi sunt speculatores nri: die ac nocte
 ideo in sumo sunt collocati. fo. lxxxj.
 pa. j.
Oculos sibi eruerūt mlti pbi: vt prz exm
 de democrito ne male opātes videret.
Ibid.
Oculi pceptāt nos ī mltra vicia: z in eis
 p̄sistit tota luxuria nra. **Ibid.**
Oculi sunt indicū mētis z mouēt omīa
 mēbra ad opandū tam bona q̄ mala.
Ibid.
Oculū in rex natura nō reperit: quod
 dei cognitōne euitare possit. fo. lxiij.
 pa. j.
Odozarus nihil aliū est q̄ quidā act⁹ si
 ue passio odorādī fm ipm auzorē. fo.
 lxxxj. pa. ij.
Odozar⁹ est tert⁹ sensus corpāl⁹/ de q̄ vi
 de multa notabilia. **Ibid.** z seq.
Odores portātes vanos/ z paupes ab/
 horretes/ pulcra respensio p ipm au/
 torē. fo. lxxxij. pa. j.
Odū prouenit ex hoc q̄ voluntas hois
 ipsi diuine bonitati cōtrariat. fo. lxxx
 liij. pa. ij.
Offensa facta ī deū dī infinita rōne ob
 lecti. fo. cv. pa. j.
Oēs leges tā diuine q̄ hūane pctm adul
 terij deseruāt. mltis rationib⁹. fo. viij.
 pa. j.
Ois culpa mortal⁹ sumit originē a corh
 de tanq̄ a fundamēto. fo. xxij. pa. j.
Oia pcepta legis antique subiciunt z
 reducūt ad mādata legis noue. fo. xxv
 pa. j.
Omnia pcepta tam antique legis q̄
 noue reducūt ad actū diligēdi. **Ibid.**
Omīs diuinitio ac supstitio: z hmōi s̄
 prohibita sub pena pcti mortal⁹. fo. xij
 xvij. pa. j.
Oia q̄cūq̄ facim⁹/ siue p̄bo/ siue opatōe
 semp in noie iesu incipere debem⁹: vt
 inqt Paul⁹. fo. xxxix. pa. ij.
- Ois** lex est pceptū diuinū: qz leges cōst
 bone sūt/ z omē bonū a deo pcedit. fo.
 xxxv. pa. ij.
Ois homo noie pximi intelligit: qz ois
 hō omī hōi pxim⁹ z amicus est fm na
 turā. fo. xlvj. pa. ij.
Ois pctō: supb⁹ dī: qz diuina pcepta cō/
 temptui hz male opando. fo. xlv. pa. ij.
Ois supb⁹ est intolerabil⁹/ habitū/ inces/
 su/ gestu/ fm Busl. peraldum. fo. liij.
 pa. j.
Oēs potētē aie z oēs p̄tutes p viciū lu
 xurie dissipant: qz intellus hebetatur.
 fo. lvij. pa. ij.
Opinio de Ezechia rege diuersa fuit fz
 Magistru historiaz z Hieronymū
 fo. x. pa. ij.
Opera corporalia que in die festo fiunt
 sine peccato/ hec sunt/ vitz necessitas
 ecclie/ vtilitas pximi/ supioris auctas
 fo. xxx. pa. ij.
Opā carnis supare possum⁹ si nouē re/
 media adhibere velim⁹/ nota diligēt
 totū. fo. lix. pa. ij.
Opera misericordie corporalia septem
 sunt/ z pulcerrime declarant. fo. lxxxv.
 pa. j.
Opera misericordie corporalia substantia
 lit er vntico versu continēt. fo. lxxxvj.
 pa. j.
Opā miscōle spūalia optime declarant
 z vntico versu comprehenduntur. **Ibid.**
 pa. ij.
Opus leue fieri solet etiāsi graue sit cū
 est p̄ciū cogitat. fo. lxxx. pa. j.
Opus pcti est magis seruille q̄ op⁹ ma/
 nuale. xcix. pa. ij.
Ordo diuine prouidētie circa creaturas
 vere admirabilis z stupendus est. fo.
 xcij. pa. ij.
Ornat⁹ omīs fugiendus est/ qz ad libidē
 nē puocat vt Hiero. z Chry⁹. discunt.
 fo. lxiij. pa. ij.
Ornatus vestitū si nō esset culpa/ nequa
 q̄ exemplū dare⁹ de diuine epulone q̄
 induebatur purpura z bysso. fo. lxiij.
 pagella. j.
Orogenes vir ingenio excellentissimus
 mox z vite scititate clarus in erudito
 r ij

Tabula

- ne sacrarū scripturarū silis nō ē inuentus
vt auctor dr. fo. lxx. pa. ij.
- O**rigenes q̄ z adamanti^o dr/ paup/ z ca-
stissime vite fuit: ita vt genitalia sibi
amputaret. *Ibidē.*
- O**rigenis optabat p̄ fide mori: z multa
volumina edidit: vt auctor ip̄e cōmemo-
rat. *Ibidē.*
- O**rigenes opinio diuersa fuit inter do-
ctores catholicos: qui precessit Hie-
ronymum centum quinquaginta annis
Ibidē.
- O**rigene Hieronymus laudat: z aliq̄n
vituperat: ita vt dicat de eo: vbi bene/
nemo melius: z vbi male/ nemo pei^o.
Ibidē.
- O**rigenis defensores fuerūt Eusebi^o z
Didym^o/ q̄ vt refert Hieronym^o asse-
runt eū plus olei q̄ vini cōsumpsisse.
fo. lxx. pa. j.
- O**rigene Hieronym^o hereticū noīat: qz
inter alios errores asseruit demones i-
sine esse saluādos. *Ibidē.*
- O**rigenes trāstulit biblā z correxit se-
ptuaginta interp̄tes cū asterico z
obelo. fo. lxx. pa. j.
- O**riginale pctm̄ ē p̄mū z fundamentuz
alioz pctoz/ q̄ ordinatū ē baptis^m
fo. xcij. pa. j.
- O**ratio deuotissima ac preparatoria ad
impetrādum veram cōtritionem ele-
ganter. ab auctore composita est. fo. liij
pa. ij.
- O**ratione intellexit Daniel oia q̄ ventura
erāt sup nabuchodonosor regē babylo-
nis. fo. xij. pa. j.
- O**ratione obrinuit daniel: vt anni in mēses
cōmutarent z ad p̄stīnū gradū rex re-
duceret. *Ibidē.*
- O**rio mutat diuinā ordinationē/ sic p̄z
exēplū de tribus regib/ maxie d̄ ezechia
fo. xi. pa. j.
- O**rio z luxuria/ p̄ ip̄z auctore hūllt z bre-
uit̄ fit. fo. lxxvij. pa. j.
- O**ronis pure magna ē p̄tus q̄ celos ve-
lūt nūcius fidelis penetrat. fo. lxxvij.
pa. j.
- O**rare nō debem^o cū excōicari: nec in di-
uinis p̄icipare. fo. xcj. pa. j.
- O**s qd̄ metū occidit aīam/ z nota *Ibidē*
- pulcras p̄p̄tates oris. fo. xliij. pa. j.
- O**ciostitas est mater omnīū victozum ac
passio omnium tentationum. fo. lxxvj.
pa. j.
- O**ciū facile inducit ad imūdas cogita-
tiones/ lege totū. *Ibidē.*
- O**ciū z saturitas mltā mala faciunt vt
exēplis p̄z/ nota totū. *Ibidē.*
- O**ciō mlti p̄ncipes clari z generosi z p̄-
tutib/ dediti: postea sceleratissimi esse
cti sunt. *Ibidē.*
- O**ciō sanfon/ dauid/ gedeon/ saul/ z sa-
lomon/ z q̄ plures aliū pdiderūt gliaz
suā. fo. lxxvij. pa. ij.
- O**ciō romani vacātes ad ciuilia z intel-
stina bella deuenere. *Ibidē.* pa. j.
- O**ciō/ luxuria/ auaricia/ bella varia/ se-
ditioes/ z mltā scādala oriunt. *Ibidē.*
pa. j. z. ij.
- O**ciosus solū ille nō est q̄ nihil opat: sed
etiā q̄ p̄tinue laborādo nihil lucrat. fo.
lxxx. pa. ij.
- O**uis morbida relinq̄ns gregē/ a lupis
deuorat/ sic montal sola: ait Hierony-
mus. fo. lxx. pa. j.

De littera P

- P**assio ch̄i dr fons/ speculm/ origo/ z res
medū optimū languētis aīe. fol. xxx.
pa. j.
- P**assio ch̄i fuit figurata euidentissime i
lege moysi: vt p̄z in discursu ip̄i/ lege
totū. *Ibidē.*
- P**assio christi fuit totius mundi salus.
Ibidē.
- P**assio ch̄i fuit valde dolorosa. p̄pter dis-
turnitatē tormentoz. fol. lxxxij. pa. ij.
- P**assio z p̄passio differūt. fo. xxxvj. pa. ij.
- P**assio p̄uentēs iudiciū rōnis diminuit
culpā: sequēs vero auget. fo. xxij. pa. ij.
- P**atres s̄ mlti: vīcz diuinālis/ carnalis/
spūalis dignitatis/ etat/ r̄televel/ cu-
re/ lege totū: qz pulcrum est. fol. xxxij.
pa. j.
- P**ater carnal̄ est sup oēs alios p̄res dilī-
gēdus z honorandus multipl̄ci rōne.
Et̄de pulcra. *Ibidē.*
- P**ater potest expellere fillum p̄pter rebel-
lionem sibi factam: sed non econuer^o

Alphabetica

- fo. fo. xxxij. pa. j.
- P**ater diuinalis deus dicitur qui proprie est
 verissimus pater ratione creationis: gu-
 bernationis: remunerationis. Ideo sup-
 oēs honorandus et colendus est. fo. xxxij
 pagella. ij.
- P**ater spiritualis est sacerdos et platus:
 pater vero temporalis sunt reges principes
 et domini temporales quoniam omnes sunt honorandi.
 fo. xxxij. pagella. j.
- P**atres eratis sunt seniores: patres tu-
 tionis vel cure sunt benefactores nostri:
 et ideo ratione vitæ in gratitudinis ho-
 norandi sunt. fo. xxxij. pa. ij.
- P**ater habet rationem excellentioris principij
 quam mater: ideo magis diligendus est:
 lege totum. fo. xxxij. pa. j.
- P**ater magis diligit filium in honoribus
 quam mater. In aduersariis vero filij
 matris magis tristat quam pater. fo. xxxij. pa. j.
- P**atres antiqui et patriarche sanctissimi
 fuerunt valde diuites in repositis: vi-
 de pulchrum discursum. fo. l. pa. ij.
- P**ater noster Adam propter peccatum et sensum
 a paradiso voluptatis expulsus est. fo.
 lvij. pagella. j.
- P**arentes in quibusdam gradibus preponuntur
 uxori et filiis: in aliquibus vero post
 ponuntur secundum Thomam. fo. xxxij. pa. j.
- P**arentes diligere est primum gradus pie-
 tatis naturalis: et hoc declarat quatuor
 rationibus: lege totum pulchrum est. Ibidem.
- P**arentes quare diligunt filios ratione cer-
 titudinis: similitudinis: unionis: et dura-
 tionis. Hora diligunt omnia. Ibidem.
- P**arentes curam habere filiorum debent: et ad
 cultum diuinum illos excitare exemplo bea-
 tissimi Job qui pro filiis suis quotidie
 orabat. Ibidem. pagella. ij.
- P**arentes magis videntur amare filios in
 honoribus mundis quam in seruitio dei: ma-
 gis corpora quam animas: ideo arguendi
 sunt secundum Hieronymum. Ibidem.
- P**aradisi colonus mulier de possessione
 sua eiecit secundum Hieronymum. fo. lxx. pa. j.
- P**aulus apostolus per tentationes et tribu-
 lationes humiliatur. vide diligenter. fo.
 xlvij. pa. j.
- P**aulus plures prerogativas habuit: le-
 ge illas. Ibidem. pa. ij.
- P**aulus hortatur peccatores ad renouatio-
 nem iuuentutis. fo. xvij. pagella. ij.
- P**aulus eremita habuit specialem gratiam
 a deo ut statum hominis cognosceret
 interiorius. fo. cv. pagella. j.
- P**eccata non intelligere est pessimum genus
 peccati: vide totum quia pulchrum est et no-
 tabile. fo. vj. pagella. j.
- P**eccatum sic animam intoxicat sicut colu-
 ber inficit hominem. vide totum. fo. xvj.
 pagella. ij.
- P**eccata occulta reuelare aliquando est
 peccatum mortale: aliquando veniale
 vide pulchram distinctionem secundum Tho-
 mam. fo. xxij. pa. j.
- P**eccatum semper est prohibendum: maxime in
 die festo: quia magis violatur pecca-
 tum mortale quam opere seruili. folio. xxx.
 pagella. ij.
- P**eccata contra naturam dicuntur passionibus
 ignominie: id est que non sunt nomine di-
 gna. lege totum. fo. xxxvij. pa. ij.
- P**eccato cordis pro possibilibus sunt nume-
 randa: non propter ipsum numerum:
 sed propter grauitatem ipsius peccati
 fo. c. j. pagella. j.
- P**eccator debet dolere de culpa commissa
 veluti si perdidisset thesaurum. folio.
 c. pagella. j.
- P**eccatores habentes leues compunctio-
 nes dicuntur attriti et non contriti. fo.
 c. j. pagella. j.
- P**eccator non solum eterna: sed etiam tem-
 porali morte dignus est. fo. cl. pa. j.
- P**eccatorum remissio a cordis contritione
 incipit. fo. c. j. pagella. ij.
- P**eccata spiritualia sunt maioris culpe
 peccatis carnalibus triplici ratione.
 lege totum: quia utile est. fo. xlv. pa. ij.
- P**eccata carnalia habent mortuum impul-
 sium vehementius quam spiritualia: id est
 concupiscentiam carnis secundum Thomam
 Ibidem.
- P**eccata carnalia sunt maxime execrabi-
 lia: et licet sint minoris culpe sunt ratio-
 nem maioris infamie. Ibidem.
- P**eccatorum quattuor modis perpetratur in
 corde hominis secundum declarationem Grego-
 gorij: lege pulchra. fo. xlv. pa. ij.
- P**eccatum mortale elongat nos a deo

Tabula

- z nihil est qđ sic magis elonget. nota di
 ligent totū. fo. lviij. pagella. ij.
 Peccatū pncipalit in appetitu inordina
 to consistit: seu in voluntate. folio. lvi
 pagel. j.
 Peccata ex deliberatione facta tāto ma
 gis illi impurant qnto fuerit ei^o cōdi
 tio maior. fo. xciiij. pa. ij.
 Peccata spiritalia ceteris paribz sunt
 grauiora peccatis carnalibz vt multis
 exēplis patet. fo. xcvi. pa. j.
 Peccare ex industria dicitur qui studio ac
 deliberatione mēris malū agit. fol. xc
 vij. pagel. j.
 Peccatū mortale cōmissum in die festo
 est grauius illo quo peccatur alio tem
 pore. fo. xcix. pa. ij.
 Peccator debet cōteri distincte. s. de qđ
 ber peccato mortali. fo. c. pa. ij.
 Peccatoribz de leuibz peccatis indulgē
 tia polliceri sine penitētia: est res te
 meraria fm Hiero. fo. xij. pa. ij.
 Peccator debet intrare domū obscuram
 cōscientie sue. fo. xvij. pa. ij.
 Peccatrix ania debet cōueri ad domū
 num ex toto corde rōne situs. fol. xix.
 pagella. ij.
 Peccatorē ad amandū deū nihil potest
 eū melius cōmouere qđ recordatio bñ
 ficiorum. fo. xx. pa. j.
 Peccatoris cōditio plangenda est: quia
 cito p̄erit qđ delectat. fo. lx. pa. j.
 Peccatores nō habēt sapientia: ideo fa
 tue loquunt: z trāstoria appetūt. fol.
 lxxix. pagella. j.
 Peccatū obtulit duplici: aut in gene
 rali aut in speciali. fo. ciiij. pagel. ij.
 Peccata multi fugiunt: nō rōne offense
 dei: sed vt euentent egritu dñis infirmi
 rates. fo. cvij. pagella. ij.
 Peccatorz tres sunt differentie in corde:
 in facto: in p̄uerudine. fo. lxxxvij. p. ij.
 Peccatores se mltri fatent esse: sed nō cō
 sequunt veniā: vt patet p̄ multa exem
 pla. fo. xcviij. pagel. ij.
 Peccatorz ratio tota cōsistit in cōplacen
 tia in actu malo. fo. c. pa. ij.
 Peccatores multi timēt perdere gloriaz
 paradisi qđ nō sunt p̄riti: sed dicuntur
 mercenarij. fo. cvij. pa. ij.
 Peccatū qđ p̄ penitētia nō delet mor
 suo pondere ad aliud trahit. fo. cv. pa
 gella. ij.
 Peccatoris tuncio ex deuotione tria sp̄ia
 liter significat. fo. cvj. pa. j.
 Pecunia que simoniaci recipit nō debet
 restitui simoniaci: sed debet pauperibz
 bus erogari. fo. xxxix. pagel. j.
 Pecunie sapienti viro sunt in seruitutes
 insipienti viro in imperiū. fo. liij.
 pagella. j.
 Penitētia p̄fecta cogit libenter sufferre
 omnia. fo. cvj. pa. j.
 Penitētia vera z p̄fecta varijs diffinitio
 nibus doctorz declaratur. folio. cv. pa
 gella. ij.
 Penitere est penitētia tenere: vt semp
 peccator se puniat. fo. cv. pa. j.
 Penitētie actus duplex est: s. respectu
 p̄teriti z respectu futuri. fo. cv. pa. ij.
 Penitētia vera nō solū requirit qđ vlt
 rius nō peccetur: sed requirit p̄posituz
 p̄ futuro. fo. cv. pa. ij.
 Peritū ē filia auaricie qđ sepe euenit
 inf vendentes. z ementes. folio. liij.
 pagella. ij.
 Peritū semper est peccatū mortale: s. d
 ne ex loco vel lapsu lingue vel leuitate
 si iurans perpendit quod dicit. fo. xxij.
 pagella. ij.
 Peritū est graui^o peccatū homicidio
 ratione obiecti: z scđm locū tenet post
 idolatriam. Ibidem.
 Peritū crimen incurrimus dñi vsu z iu
 randi facimus. lege totū. folio. xxij.
 pagella. j.
 Peritū de directo nobis p̄hibet in p̄e
 cepto. Non assumes nomen dei tui in
 vanum. fo. xxix. pa. ij.
 Perseuerātia de necessitate requirit ad
 verā p̄ritionē. fo. cv. pa. j.
 Perseuerātia sola meret coronā glorie.
 Ibidem.
 Plato phoz p̄nceps discipulus Socra
 tis z Aristotelis magister diuinus de
 p̄pter cōtemplationē rerum diuinaruz
 folio. lxx. pa. j.
 Plato multa cognouit de scripturis san
 ctis legens in egypto libros veteris te
 stamenti. Ibidem.

Alphabetica

Plato exposuit libz Gen. fm Tho. vide
totum. fo. lxx. pa. j.

Plini⁹ reprehendit ab Albro eo q mlti fal
sa scripserit. fo. xvij. pa. j.

Potentie aie st tres: viz voluntas: intells
z memoria/lege totu: qz pulcrū est. fo.
xix. pa. ij.

Precepta affirmatiua in lege moysi sūt.
ccxlvij. qz tot sūt in corpe hois ossa. vi
de fo. xxv. pa. j.

Precepta negatiua sūt nūero. ccclxv. qd
tot sunt dies in anno. Ibidē.

Precepta in duabz tabulis Moysi tra/
dita/generat draz inf doctores catho/
licos z hebreos. Ibidē.

Precepta diuine legis sūt specta aie rōna/
lis in qbz hō cōtinue scripiz spectari dz.
fo. xxiiij. pa. ij.

Precepta ordinātia ad deū sūt tria fz do
ctores catholicos. Vide omnia. fo. xxv.
pa. j.

Precepta data ad dilectionē pximi que
erāt in scda tabla sūt septe/lege totu.
Ibidē.

Precepta legis fz Josephū z rabbi moy
sen z alios hebreos erāt in vtraqz tabu
la qnqz. Ibidē.

Preceptū p̄mū diuine legis ex q dirigi/
mur in amorē dei est: Nō habebz deos
alienos. Ibidē.

Preceptū scdm diuine legis ē: Nō assu/
mes nomē dei tui inuanū. xxix. pa. j.

Preceptū tertū diuine legis ē: Memē/
ro vt diem sabbati sanctifices. fo. xxx.
pa. j.

Preceptū p̄mū scde tabule qd ē quartū
in ordie decalogi est: Honora genes.
fo. xxxj. pa. ij.

Preceptū qntū diuine legis est: Nō occi
des: qd phibet explicitē loqndo/nō im
plicitē. fo. xxxv. pa. j.

Preceptū sextū: Nō mechaberz/large ac
cipit p oi illicito ꝓcubitu/actu/ractu/
z cogitatu. fo. xxxvj. pa. ij.

Preceptū septimū diuine legis est. Nō
furtū facies: vbi mltre spēs furti decla
rant: nota diligēter totum. fol. xxxvij.
pa. ij.

Preceptum octauum: Non falsum testi

stimonū dices cōtra proxmū tuum/
pulcrū est. z vide oia diligēter. fol. xl.
pa. ij.

Preceptū nonū diuine legis est. Nō ꝓcupi
sces vxorē pximi tui: vide totū. fo. xliij.
pa. j.

Preceptū decimū diuine legis ē: Nō ꝓcupi
pisces rē pximi tui. vide totū. fo. xliij.
pa. j.

Precepta ecclesie multa sunt: sed princp
paltora: ad quorum obseruantia tenen
tur omēs sub pena pcti mortalis sunt
septem. Vide de singulis. fol. lxxxvij.
pa. j.

Predicatores z magistri theologie plus
merent docendoz cōsulēdo/ qz diuites
elemosynā faciēdo. Ibidē.

Predicatores nolētes grāz dei imperit
ri/magz peccāt qz diuites paupibz nō
subueniētes. Ibidē.

Presumptio iducit despationē: despato
vero sola caret venia. Vide fol. lxxvj.
pa. j.

Principis dispositio accelerās: h opus
ad impmēdū fuit futura vtilitas legē
tibi. fo. liij. pa. j.

Principū exercitatio esse debet circa di
uinarū scripturarū lectiōes. Ibidē.

Principes z ppli mirabant de amētia na
bucho. regz. fo. xij. pa. j.

Principis epilogatio ꝓꝓ cumulū ꝓꝓtū
suarū in fine opis. fo. cxix. pa. ij.

Principis laus ex nobilitate origis/scie
z ꝓꝓtis. Ibidē.

Prouidentie diuine ornatu mirabilis
apparet in omibz creaturis. fol. cvij.
pa. j.

Popul⁹ iudate⁹ fuit plenus figurz z ob
scuritātibz ex lege sibi data ꝓ moysen.
fo. lxxxvij. pa. j.

Proditiō est deceptiō fraudulēter facta
in absētia ipsius decepti. folio. lv.
pa. j.

Prosopopeia est color rhetoric⁹ qn inab
nimatū loqē animato vl ecōuerso. fol.
cxiij. pa. ij.

Publican⁹ z apls paulus fuerūt exēpla
pentēdi pctōribz. fo. xliij. pa. j.

Pudicētia seruatur illis modis: prout

Tabula

Iuuenalis poeta describit. fo. lxxij. pa. j.
Puer in quinquennio hz medietate totius
sui augmenti fm naturales. Ibid.
Puer quinqz annoz dānat^o est ppter pctm
blasphemie/lege totum. fol. lxxxvij.
pa. ij.
Pueri nō tñ eodē tpe sunt cōscandi q̄ in
ducunt ad cōfessionē/nora diligenter
Ibid. pa. ij.
Pulchritudo aie ē eterna z immortal: de
cor ho corpis infirmitate dicit. fo. lxx
iiij. pa. j.
Pusillanimitas dicit q̄st parvū hñs animū: z
deriuat a pulso qd est parv^o. fo. lxxvij.
pa. i.

De littera Q

Questio curiosa quare homo
port^o inclinatur ad pctā carnalia: q̄ ad
alia victa. fo. xliij. pa. ij.
Questio q̄re homicidū ē gūl^o pctō ad/
ulterij z furi. fo. xliij. pa. j.
Questio pulcra quare deus permisit in
homine cupiditatem insatiabilem.
Ibid.
Questio q̄re de^o permisit vt daret Paulo
stimulus carnis/ lege totum. fo. xlvij.
pa. j.
Questio pulcra/an dīffinitō auaricie sit
bñ assigra. fo. l. pa. j.
Questio notabil quō supbia z auaricia
intra se differāt. Ibid.
Questio curiosa quō differāt radix pcti/
pncipiū vl' inriū. Ibid.
Questio vitil/verū liceat thesaurizare: z
q̄b liceat: z quibus non. Ibidem.
pa. ij.
Questio pulcra/an sollicitudo rez tpalt^o
um sit licita. Ibid.
Questio q̄ excusant z q̄ nō excusant a se
tunto. fo. lxxxvij. pa. ij.
Questio an quadragesima sit de p̄cepto.
Ibid.
Questio curiosa q̄re paul^o nō sanauit et
morheū/sic ceteros. lxxij. pa. ij.
Questio an pctōz possit min^o dolere de
culpa q̄z debeat. fo. cij. pa. ij.
Quāta discussio animi pctōris esse debe

at vt verā p̄rtionē p̄seq̄t/pulcre nota
tur. Ibid. pa. ij.
Quāta sit efficacia lachrymar apd deū
accepta. fo. vj. pa. ij.
Quāto mag^o pctōz itelligit pctā sua/tāq̄
to ampli^o gemit. fo. v. pa. ij.
Quātū valet p̄cūdia pctōz: ex fructu
grē p̄cipiēde itelligit fm Gregoriū.
fo. vj. pa. ij.
Quā in corde hoīs est p̄a p̄rtio: tūc deū
esse p̄sentem per gratia cognoscimus.
Ibid.
Quare z q̄b rōnib^o Dauid dicat lyric^o
p̄ Hiero. z Josephū declarat. fol. vj.
pa. ij.
Quāta fuerit supbia Nabuchodonosor/
autoz exponit sup illō Daniel. Nōne
hec est babylon ciuitas magna. fo. xij.
pa. j.
Quanta sit dei custodia ad ipm hoīem
optime ab Augustino declarat. fo. xxi
pa. j.
Quāta sit efficacia cordis humani patz
ex mobilitate z celeritate ei^o/lege ro
tū. Ibid. pa. ij.
Qual sit anim^o hoīs z q̄les mores ip^o
ex simone cogit. fo. xliij. pa. ij.
Quāta magna est viro p̄bo/nolle audire
detractores: q̄z audies peccat sic detra
hens. fo. xliij. pa. j.
Quāta sabbati figurabat quietē corpis
christi in monumento p̄z Tho. fol. xxxi
pa. j.
Quāta tres anime requirunt anteq̄ pue
ntat ad vltimam z perfectam quietem.
Ibid.
Quāta modū excedit in reb^o/ viciū est:
q̄a virt^o in medio cōsistit. fol. xx. pa. j.

De littera R

Raymundus ordinis predicato
roz fuit vir deuotissim^o z doctor exi
mi^o. fo. xcy. pa. ij.
Raymūd^o fuit cōpilaroz decretalū: z sū
mā cōposuit q̄ raymūdina dicit/vir mi
re scribar^o fuit. Ibid.
Rancor dicit a ran qd ē ira z cor: Jō rācor
ē odiū i cordē iueteratū. fo. lxxvij. pa. j.

Alphabetica

Rapina ē violēta vsurpatio rei aliene cū iniuria p̄ximi. fo. xxxix. pa. j.
Rapina d̄r q̄cqd p̄ violētā a p̄ximo aufer̄. Ibidem. pa. ij.
Rapina p̄mittit̄ p̄ncipes ponētes pedagia z subsidia iniusta. Ibidē.
Recogitare ē fr̄q̄nt̄ z valde cogitare: qz ly re augmētat̄ sc̄atum dictōis. fo. c. pa. j.
Recordatio diligēs p̄ctōz mortaliū d̄r discussio lāguētis aie. fo. liij. pa. ij.
Recognitio sui p̄p̄t̄ mirāda opat̄ in p̄ctō ribz fm̄ Leonē papā. fo. xliij. pa. j.
Regule valde vtilles ad discernēdū ḡnt̄ tate p̄ctōz/ab ip̄o autore assignāt̄. fo. xvij. pa. ij.
Regnū celeste z regnū terrestre differūt legibz z idiomate. fo. xliij. pa. ij.
Regni celestis idioma est veritas: terrestris p̄o est falsitas. Ibid.
Regis z cui⁹ regni sis alumn⁹ ex loquela cogit̄. Ibidē.
Religiosi z clerici mercātias exercentes fures d̄cunt̄: qz agūt̄ p̄ p̄fessionē suam. fo. xl. pa. j.
Religiosi z clerici qui ornatu se poliūt/ peccāt mortāl̄: fo. lxiij. pa. j.
Religiosa simulator si sit in victo nō est culpa ch̄santi nois/lege totū. fo. lxxv. pa. j.
Religiosus peccās ex ignorātia vel ex i/ firmitate leui⁹ peccat eodē ḡne p̄cti q̄ secularis. fo. xcvi. pa. ij.
Religiosi peccātes ex p̄emptu efficiunt̄ pessimi z incorrigibiles. Ibid.
Remediū optimū p̄ p̄ctā ē ad cor p̄p̄tuz redire. fo. cvj. pa. ij.
Remediū nobilissimū languētis aie est passio iesu ch̄i/ lege totū. fo. xv. pa. j.
Remissio p̄ctōz si h̄i d̄z requir̄ actualis detestatio ip̄oz fm̄ Tho. fo. xxiij. pa. j.
Remissio p̄ctōz p̄ septiformē sp̄m sit vñ virtus sacramentoz procedit. fo. xciiij. pa. j.
Rey cursus naturalē q̄dā motio ad p̄ceptū diuinū. fo. xv. pa. j.
Rey natura sic ordinata est vt bon⁹ p̄taminet̄ poti⁹ ex mala societate q̄ e d̄rio. fo. xcviij. pa. j.
Rey magnitudo nō gerit̄ v̄ribz aut cel

lerrate corp̄is: s̄z p̄sillo/autoritate/scientia. fo. lxxvj. pa. ij.
Respōsio pulcra autoris ad autoritates sc̄tōz dicentiū p̄niam fore de futuro. fo. cv. pa. ij.
Restitui nō debet pecunia p̄ simonā recepra: sed in elemosynā dari debet. fo. xxxix. pa. j.
Retinere alienū est p̄ctm̄ graue z periculosū nec p̄nt̄ absolut̄ nisi restituāt. fo. xl. pa. ij.
Romanoz matrone fugiebāt vinū/ q̄nt̄ venenū. fo. lxiij. pa. j.
Romani phibebāt vinū femis: vt pateet exemplū de merello q̄yroz ē occidit̄: eo q̄ vinū biberat. Ibidē.

De littera S

Sabbati dies quare est obseruandus multiplici ratiōe declarat̄. fo. xxx. pa. j.
Sabbati dies q̄bz rōnibz translāt̄ sit in d̄nt̄cā. fo. xxxj. pa. j.
Sacra scriptura añ incarnationē d̄ni fit̄ a. Lxx. interpretibus translata. fo. lxxj. pa. j.
Sacra scripturā post ascensionē d̄ni a q̄ pluribus fuisse translātā demonstrat̄. Ibid.
Sacramēta eccl̄ie tāq̄ maxima b̄nficia deuote sūt reuerēda. fo. xcij. pa. ij.
Sacramēta noue legis sunt medicine sp̄uales q̄bz sanant̄ egritudines aniaz. fo. xciiij. pa. j.
Sacramēta a secretis p̄tutibz dicunt̄: qz virtus diuina in eis secretus lateet. Ibid.
Sacra noue leḡ dant̄ in nūero septenario p̄pter p̄fectionē ip̄i nūeri. Ibidē.
Sacramēta ordinata sunt p̄ septē vulnera quibz genus humanum infirmat̄. Ibid.
Sacramēta septem figurantur per septem conditiōes hominū/ p̄ septē bucinas/ per septem lucernas/ per septē lotiones Naaman/ per septē colūnas/ per septē candelabra/ per septem stel

Tabula

- Las.** **Ibid.** pa. ij.
Sacerdos prius dicitur hunc potestate ordinariam vel delegatam. fo. lxxxvij. pa. j.
Sacrificium deo offerendum pro salute anime est spiritus tribulatus. fo. vj. pa. ij.
Salomon sedauit gloriam suam propter luxuriam: et abominabilis factus est. fo. lvij. pa. j.
Salomon post multa scelera recognouit errorem suum et egit penitentiam. **Ibid.** pa. ij.
Salomon pro mulieres deputatus est et idolatra uit. **Ibid.** pa. j.
Salomon perijt necessaria tamen diuitias et misericordiam renouando. fo. lxxvj. pa. j.
Sanson occidit seipsum et quod sit de salute anime eius. **Ibid.** fo. xxxvj. pa. j.
Sapientia vera non requirit eloquentiam mundanam: sed puram pietatem. fo. liij. pa. j.
Sapientium et insipientium magis differentia. videtur de pulchritudine. fo. vj. pa. j.
Sapientes uiri habent semper conscientiam remorsus. **Ibid.**
Sapientes omnes detestantur auariciam multorum rationibus. fo. lj. pa. j.
Sapientes interdum transgunt: quia in multa sapientia multa indignatio occurrit. fo. lxxv. pa. j.
Sapientia diuina celestem diuitias et immortales honores appetit. fo. lxxx. pa. j.
Satisfactio penitentem pensat tamen diuino iudicio. fo. cvij. pa. j.
Securitas parit negligentiam: negligentia incautum facit. **Ibid.**
Securitas inducit peccatum ad peccandum. **Ibid.**
Sensus quorum corporum et potentia percipit: ubi sunt porte per quas mors intrat ad animas. fo. xx. pa. ij.
Sensus corporis sic se precellunt diuersitate locorum: ita procedunt dignitate operationum. fo. lxxxliij. pa. j.
Seneca forte martyrem Hieronymus affirmat. uide pulchritudinem. fo. xxxvj. pa. j.
Seneca preceptor fuit Hieronis et eius bonis moribus imbutus. **Ibid.**
Senes quia frigidi sunt: ideo discunt tardi ad ambulandum. fo. lxxvij. pa. ij.
Serpens est callidior et astutior ceteris animantibus: ideo diabolo comparatur. fo. xviij. pa. j.
Serpens dicitur a serpo. serps: quia serpere est latenter incedere. **Ibid.**
Serpens magna uirtute astutia in renouatione sua. **Ibid.**
Serpens astutia in quatuor maxime ostendit. **Ibid.**
Serpens totum. **Ibid.**
Sepultura predestinatus mortuus dupliciter. **Ibid.** fo. lxxxvj. pa. j.
Sepultura ante infirmitas corporales enuerit. **Ibid.**
Sepelire mortuos est operum misericordie corporalis. **Ibid.**
Signum pessimum in peccatore est non uelle corrigi de peccato. fo. vj. pa. j.
Sirene nautas cantu decipit ut fabule asserunt. fo. lxx. pa. j.
Simoniam fit multipliciter opere intentione et consilio. fo. xxxix. pa. j.
Sobrietatem accipit nomen a mensura: quia breuis mensura est. fo. lxxij. pa. j.
Sobrietatem magis attendit circa potum quam circa cibum. **Ibid.**
Sodomite derelicti a gratia dei labuntur a scelere in scelus. fo. xxxvij. pa. ij.
Sodomite quia pessimi sunt: ideo debent comburi aut decapitari. **Ibid.**
Sodomie uicium tunc habuit principium quando et idolatria. **Ibid.**
Sodomie uicium incrementum habuit sub latrone pessimo. **Ibid.**
Solus deus adorandus est adoratio latrice. fo. xxvij. pa. j.
Sollicitudo reipsum an sit de se illicita uel non. **Ibid.** fo. lxx. pa. j.
Sollicitudo reipsum potest tribus modis illicita fieri. fo. l. pa. ij.
Sollicitudinem habentes de rebus spiritualibus temporalia bona succedunt. fo. l. pa. ij.
Sollicitudinem religiosam non esse necessariam quidam superstitiosi asserunt. fo. lxx. pa. j.
Sollicitudo reipsum non est premitenda maxime in necessarijs uite. **Ibid.**
Sollicitudo discreta dicitur prudentia siue per uisum: et est laudabilis. fo. lxx. pa. j.
Spes dirigit animas ad ardua innitendo et expectando. fo. lxxxliij. pa. j.
Spe sublata labuntur homines in uitium

Alphabetica

- etia. *Ibidem.* pa. ij.
Spūs tūc dī tribulatus qm̄ pctōr retrahat peccata commissa: folio. c. pagella. j.
Strutio est autē stolidā que grece camelon dicitur. fo. ciiij. pagella. ij.
Strutionis plāctus est amarior int̄ volatilia. vide pulcra. fo. ciiij. pa. j.
Supbia est intriū om̄is peccati p̄ quaz peccator a pceptis dei recedit. fo. xcviij. pagella. ij.
Supbia est p̄c̄m̄ subtile z difficile ad cognoscendū. fo. xlv. pa. ij.
Supbia detestāda est triplici rōne. vide pulcra. *Ibidem*
Supbia est appetit⁹ inordinat⁹ p̄p̄te excellentē. *Ibidem.*
Superbia vnde dicitur: z qd̄ sit: multe sunt diffinitiones. *Ibidem.*
Superbia est grauissimū om̄iū peccatorum: z probatur multiplici ratione. fo. xlvj. pa. ij.
Superbia est regina: mat̄: radix: intriū: z p̄ncipiū om̄iū peccatorū. fo. xlvj. pagella. j.
Superbia est ruina z dissipatrix p̄curū *Ibidem.* pagella. ij.
Superbia nō parit loco: non p̄sone: nō tempori: nō statui: non sexui. fo. xlvij. pagella. j.
Superborum hominū signa z cōditōnes cognoscuntur varijs modis. vide pulcra notabilia. *Ibidem*
Superbia maior inter alias species dicitur hypocrisis. folio. xlix. pa. j.
Superbie species et modi multi sunt. *Ibidem.* pa. ij.
Susurratio qd̄ sit z quō differat a detractōne. *Ibidem.* fo. xli. pagella. ij.
Susurro qz̄ intrēdit amicitia separare magis peccat qm̄ detractor. *Ibidem*
Suulci mlti facti sunt alienas mulieres concupiscendo. lviij. pagella. j.
- Delittera T**
- T**actus est quintus sensus corporis: z per totū corpus diffundit. fo. lxxij. pagella. j.
Tactus nō est in carne: sed in neruo z in tra carnē. *Ibidem.* pa. ij.
Tactu pbat̄ qd̄ ceteris sensib⁹ iudicare nō possumus. *Ibidem.*
Tactus duo sunt genera: vtz̄ interi⁹ et exterius. *Ibidem*
Tactus est nobilissimus sensus: z multa peccata per eū fiunt. *Ibidem.* pa. ij.
Talto est recōpēsatio eiusdē rei. s. vinctiō crā q̄ fit ex delicto. fo. xli. pa. j.
Tempus decursum ab Adā vsqz̄ ad resurrectionē ch̄i dī tenebrosū. xxxj. p. j.
Tēporales res z diuitie sunt bone z laudabiles de se. fo. li. pagella. j.
Tēporalia bona nō possunt satiare nec quietare appetitū hominis. fo. liij. p. ij.
Tēporalia bona vntco p̄textu a multis possideri nō possunt. *Ibidem.*
Tēporalia z spūalia differūt: qz̄ tēporalia valde desiderant auct̄ habent: spūalia p̄o ecōtra. vide pulcra. lxxiiij. p. ij.
Tēperantia z abstinentia optimū remediū sunt ecōtra luxuriā. lx. pa. ij.
Tenent̄ oēs ad p̄fessionē semel in anno: nec dispensari possunt nisi per papam. fo. lxxviiij. pagella. j.
Tentationes varias cōtritus timere nō debet. xvj. pagella. j.
Theodosius imperator: quia erat tracūdus: ideo erat multū precipitans in suis iudicijs z mandatis. lxxv. pa. j.
Terentius poeta habuit detractores: vtz̄ ait Hieronymus. lxxvij. pa. ij.
Thesaurizare an liceat: z quibus liceat: vide eorum. folio. l. pagella. ij.
Thesaurizare ecclesiasticis personis nō licet. *Ibidem*
Testimoniū falsū cōmittere potest homo in cōmuni locutione. xli. pa. j.
Timor domini inducit peccatorem ad humilitatem. fo. v. pagella. ij.
Timor sine spe: nō cōtritionē: sed desperationem generat. *Ibidem.*
Timor multipliciter declarat. fo. cvij. pa. ij.
Timorhe⁹ discipul⁹ Pauli: fuit vir magne abstinentie. lxxij. pa. ij.
Timotheus non fuit sanatus a Paulo: quia non erat expediens. *Ibidem*
Thomas de aquino: splendor ecclie: cadinos dentes passus est vt ipse auctor dicit. fo. lxx. pa. ij.

Tabula

- Thomas de aqno: origine illustris amatoz sapientie tam diuinitis q̄ secularibz lris plenissime eruditus fuit. Ibidem.**
- Thomas de aquino tot z tanta volumina scripsit vt merito stupor in humanogenere dici possit. Ibidem.**
- Thomas est diuinitus nominat⁹ vt ipse auctor assignat. fo. lxxj. pa. j.**
- Thome doctrina est ab ecclesia collaudata z approbata. Ibidem.**
- Thomas non solum scientia: sed z sanctitate z miraculis claruit z pluribus alijs laudibus extollitur: vide pulchra. Ibidem.**
- Corpor est quedā instabilis ppter quā hō nō potest induct ad excusationē mādator dei. fo. lxxvij. pagella. j.**
- Tota vita magdalene miris laudibz extollitur. fo. xij. pa. ij.**
- Torū sc̄pus septē diebz designat quibz vita nostra terminat. fo. xxiij. pa. j.**
- Torū genus humanū erat virtualit̄ in Adam z ideo virtualit̄ peccatū transfusum est in posteros. fo. xcvi. pa. j.**
- Tres quietes anie requirunt̄ anteq̄ hō pueniat ad eternā requiē. fo. xxxj. pagella. j.**
- Triplex est adoratio: videlicet laetitia: dulcia: z hyperdulta. fo. xxv. pa. ij.**
- Trinitas sola replebit animā rationalem suā potētijs. fo. lvi. pa. ij.**
- Tristitia que pcedit ex desiderio celestis patrie est laudabilis. fo. lxxvij. pa. ij.**
- Tristitia vituperabilis est qm̄ homo appetit prosperitatē huius mundi soluz. Ibidem.**
- Turpibz verbis: deū vel sanctos imisceat: si cōtempus vel scandalū oratur: mortale est. fo. xliij. pa. j.**
- Turpitudine facta in loco sacro propter circūstantiam loci aggrauat peccatū. fo. xcvi. pa. ij.**
- De littera D**
- Danus aspectus mulierum facit mollescere corda viroz. fo. lxj. pa. j.**
- Danitas in corde: voluptas in rebus: falsitas in lingua regnat z difficile re-**
- gi possunt. fo. xx. pa. ij.**
- Denena serpentū tot sunt q̄t ḡna ipsoz: z tot p̄nicies q̄t spēs. fo. xvij. pagella. j.**
- Denenū charitatis est spes rerū tpaliuz adquirendarū. fo. xxxj. pagella. j.**
- Denere voluptates abundantia amaritudinis habent: licet videant̄ dulcedinē habere. fo. lvi. pa. ij.**
- Denereis assuetus nūq̄ mutat vt Quidius exponit. fo. lxx. pa. ij.**
- Deniā psequi meret̄ qui rectitudinē iusticie tenet exēplo Dauid. fo. cv. pa. j.**
- Denialia pctā p̄ferri nō tenemur ex v̄l p̄cepti: sed solū ex institutione ecclesie.**
- Deniale pctm̄ delet p̄ (fo. lxxvij. pa. j.) oleū extreme vnctionis. fo. xcij. pa. j.**
- Denoz ignorantia est p̄tra quintū sacramentū contra quod est sacramentum ordinis. Ibidem.**
- Verbū siue bonū siue malum est cordis nunciū. fo. lx. pa. j.**
- Verba lubrica z stultiloqua inferūt delectationē luxuriosis. fo. lx. pa. ij.**
- Verēcūdia pctoz multū valet ad p̄niaz faciendā. fo. vj. pa. ij.**
- Via virtutū difficilis est: via vero vicioz facilis. fo. liij. pa. ij.**
- Virgilius poeta clarissimus emulos et detractores passus est. fo. lxxvij. pa. ij.**
- Virginitatē amissaz p̄ corruptionē potētia diuina nō p̄t recuperare. fo. xlvij. p. ij.**
- Virgis fmo debz esse prudens: modest⁹ rarus: pudore p̄ciosus. fo. lx. pagella. ij.**
- Virgines quasi quandā pestē pigmenta z fucos vitare debēt. fo. lxxij. pa. ij.**
- Virgines ch̄o dedicate diligende sunt equaliter aut nulle. fo. lxx. pagella. j.**
- Virtus diuina tūc incipit esse in aīa qm̄ p̄sumptio incipit deficere. fo. vj. pa. ij.**
- Virtutes diuine morales z dona sp̄s̄ scri restitunt̄ cōrito p̄ grām. fo. xvj. pa. j.**
- Virtus: q̄ oibz est necessaria ad salutem in medio cōsistit. fo. xx. pa. j.**
- Virtuosus z sc̄us licet moriat̄ cito corz poraliter: actione tamē z virtute diuinit. fo. xxxj. pagella. ij.**
- Virtute sola discernunt̄ apud deū nobiles a rusticis. fo. liij. pa. j.**
- Virtus sine certamine posita in otium: bonū impfectū dicit. fo. lxxx. pa. ij.**

Alphabetica

- V**irtutes sunt cōnaturales hoibz vicia vero cōtraria nature. fo. c. j. pa. j.
- V**irtus q̄ntū ad habitū nō expectat aliq̄ quid in futurū/ s̄ est de p̄manentibz. fo. cv.
- V**irtutes theologice sunt tres quibz aia in trinitate fert. fo. lxxxiij. pa. j.
- V**irtutes morales sūt magis necessarie p̄rutibus intellectualibus. fol. lxxxiij. pa. ij.
- V**irtutes hūane altq̄ dicunt̄ morales: vel cardinales vel politice. **Ibidē.**
- V**irtutes z vicia naturalr sūt ad inutē opposita z q̄ vna caret nō d̄z p̄tuosus. fo. lxxxv. pa. j.
- V**ir est calidus z siccus: s̄ nō est rā facilē ad cōpassionē sicut mulier. fol. xxxij. pa. ij.
- V**iri sapientes z cōfessores scire tenent̄ circūstāntias peccōz. fo. xclij. pa. ij.
- V**ita longa altq̄ dat̄ malis ad damnationē tam temporalem q̄ spūalem. fo. xxxj. pa. ij.
- V**ita nra pp̄te d̄z lōga q̄n est plena p̄rutibz. **Ibidē.**
- V**ite solitarie laus pulchra fm Senecaz z alios sapientes. fo. xvij. pa. j.
- V**icia carnalia p̄sistūt circa delectationes tact̄ venereoz. fo. lvj. pa. ij.
- V**icia ad q̄stra in adolescētia p̄ senectutē currūt in sentū. fo. xcviij. pa. ij.
- V**icia parit̄ z p̄rutes p̄ p̄suetudinē retinent. fo. lxx. pa. ij.
- V**iuētes luxuriose in iuuetute etiā dū se nuerint erūt inhonesti. fo. lxx. pa. ij.
- V**olūtas dei est cā oim meritor̄ z graz. fo. v. pa. j.
- V**olūtas p̄na factēdi p̄ operatiōe facti reputat̄. fo. lx. pa. j.
- V**olūtas mouet oēs vires aie ad finem z sic intētio est actus voluntatis. fol. xcviij. pa. ij.
- V**olūtat̄s vna z eadē opatio facta fm intētionē variā/ effectū diuersuz sortit̄ **Ibidē.**
- V**olūtas pp̄te z p̄ se est cā peccādi. fo. xcviij. pa. j.
- V**olūtas est altq̄ p̄ctm̄ iuncta opationi aliquando p̄o sine actu operationis. **Ibidē.**
- V**olūtas est cā peccō: z sine ip̄a nllm̄ p̄ctē esse p̄ctm̄. fo. c. j. pa. ij.
- V**olūtas delibata abstīnēdi a futuro est n̄caria in p̄ritiōe. **Ibidē.**
- V**olūtas abstīnēdi tāre efficacē ē: vt moriēs sola p̄ritiōe saluari possit. fol. cv. pa. j.
- V**otū multoties p̄ opere reputat̄. fo. cvj. pa. j.
- V**ota stulta z irrōnabilia nō sūt obfua/da vt barbā portare z alia sup̄stitiosa. fo. xxvij. pa. j.
- V**otū debz esse de re discreta z rōnabilē **Ibidē.**
- V**otū ē restitutiō q̄daz p̄missionis spontaneē. **Ibidē.**
- V**ultures hnt̄ odoratū mirabilē: naz ex odore p̄cepto ad cadauer ex locis remotissimis currūt. lxxxij. pa. j.
- V**ultures z aquile etiā trās mariā volūcunt̄ sentire ca dauera fm Hieronymū **Ibidē.**

Delittera X

- X**pi passio fuit nobilissimū remediū ad saluandum genus humanum. fol. xv. pa. j.
- X**ps est fons aq̄ viue ad quē currere dnt̄ peccō:es. fo. xvij. pa. ij.
- X**ps oia p̄cepta antiq̄ legis reduxit ad duo. fo. xxv. pa. j.
- X**ps d̄z pater z mgr̄ p̄ncipalis: a quo ceteri patres z magistri dicunt̄. fo. xxxij. pa. ij.
- X**pm seq̄ns/ p̄ctā dimittit: z p̄tutum comes est. fo. lliij. pa. j.
- X**ps irridet̄ a phariseis eo q̄ d̄uitias cōte mpsit. fo. lxxij. pa. j.
- X**pi exēplo patient̄ debem̄ tolerare detractores z inuidos. **Ibidē.**
- X**ps habuit corp̄ optime cōplexionatū z dispositū: quia miraculosuz fuit. fo. lxxij. pa. ij.
- X**pi hospita dulcissima fuit martha. vidē. fo. lxxxviij. pa. j.
- X**piani peruersi dicunt̄ colere bona fallacta z arrolare. fo. xxviij. pa. ij.
- X**piani debēt in festiuitatibz offerre cor

Tabula

suū p̄ d̄t̄t̄ionē deo fo. xxx. pa. ij
Xp̄iane religionis p̄fecto in misc̄d̄ia et
pletate p̄sistit. fo. lxxxv. pa. j.
Xp̄ianus populus iuste punitur p̄pter
gratiam z fidem sibi annunciatay. fo.
xcv. pa. j.

Delittera Y

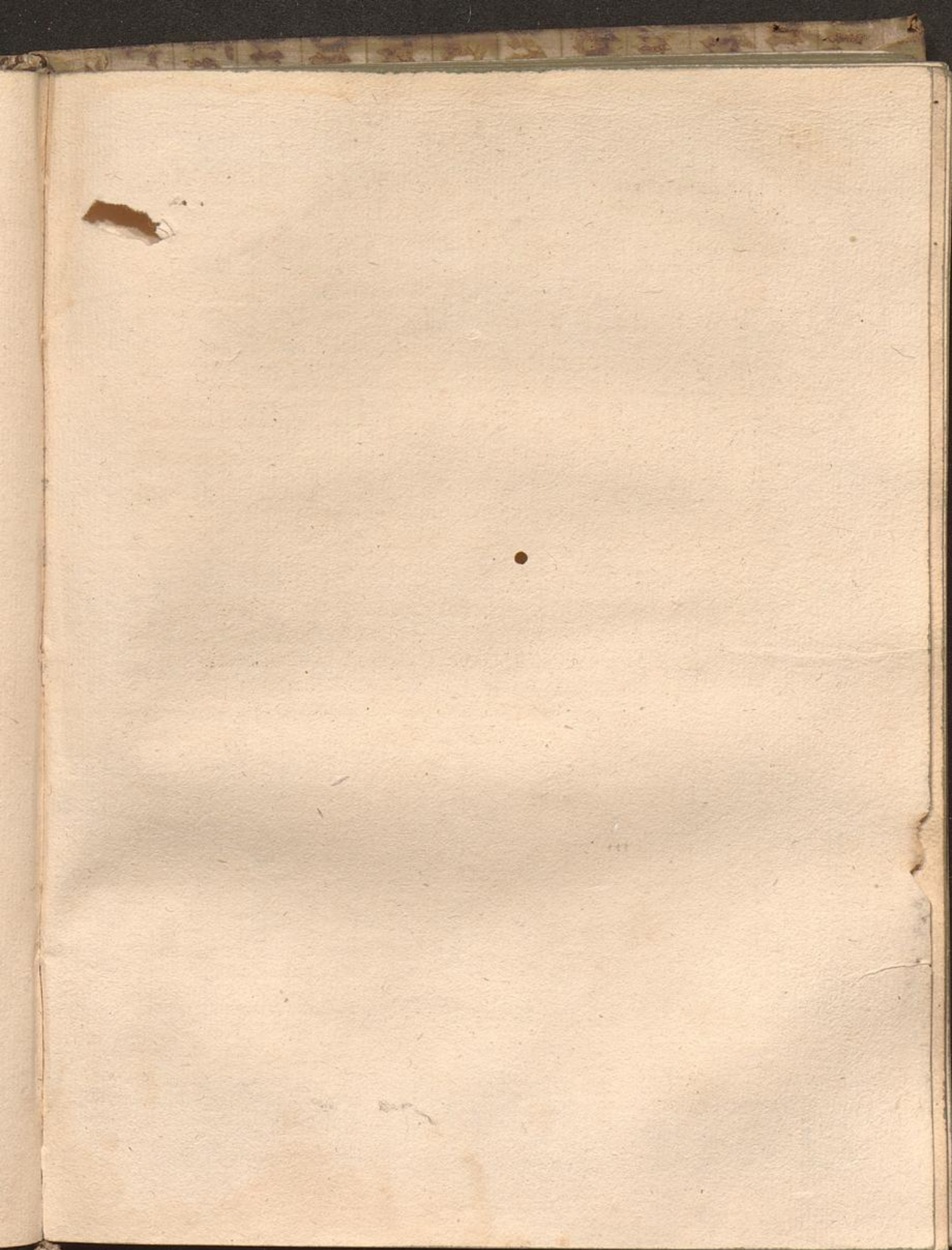
ysaias mittitur a deo ad Eze
chiam egrotū. vt mortē ei annunciet.
fo. x. pa. j.
ysaias pctā Ezechie regis detexit q̄re a
deo fuit punit⁹. Ibidē. pa. ij.
ysaias p̄cepto d̄i reuertit̄ ad Ezechia de
um placatū / z lōgitudinē vite annūci
at. fo. xj. pa. j.
ysaias declarat quō Iesus sit p̄ n̄r z re
dēptor n̄r. fo. xxxij. pa. ij.
ypocrite d̄cunt̄ q̄ sub specie agn̄ gerunt
lupū. fo. xxxix. pa. ij. z fo. xl. pa. j.

ypocritay p̄d̄t̄iōes describunt a H̄tero
nymo. Vide fo. lxxij. pa. j.

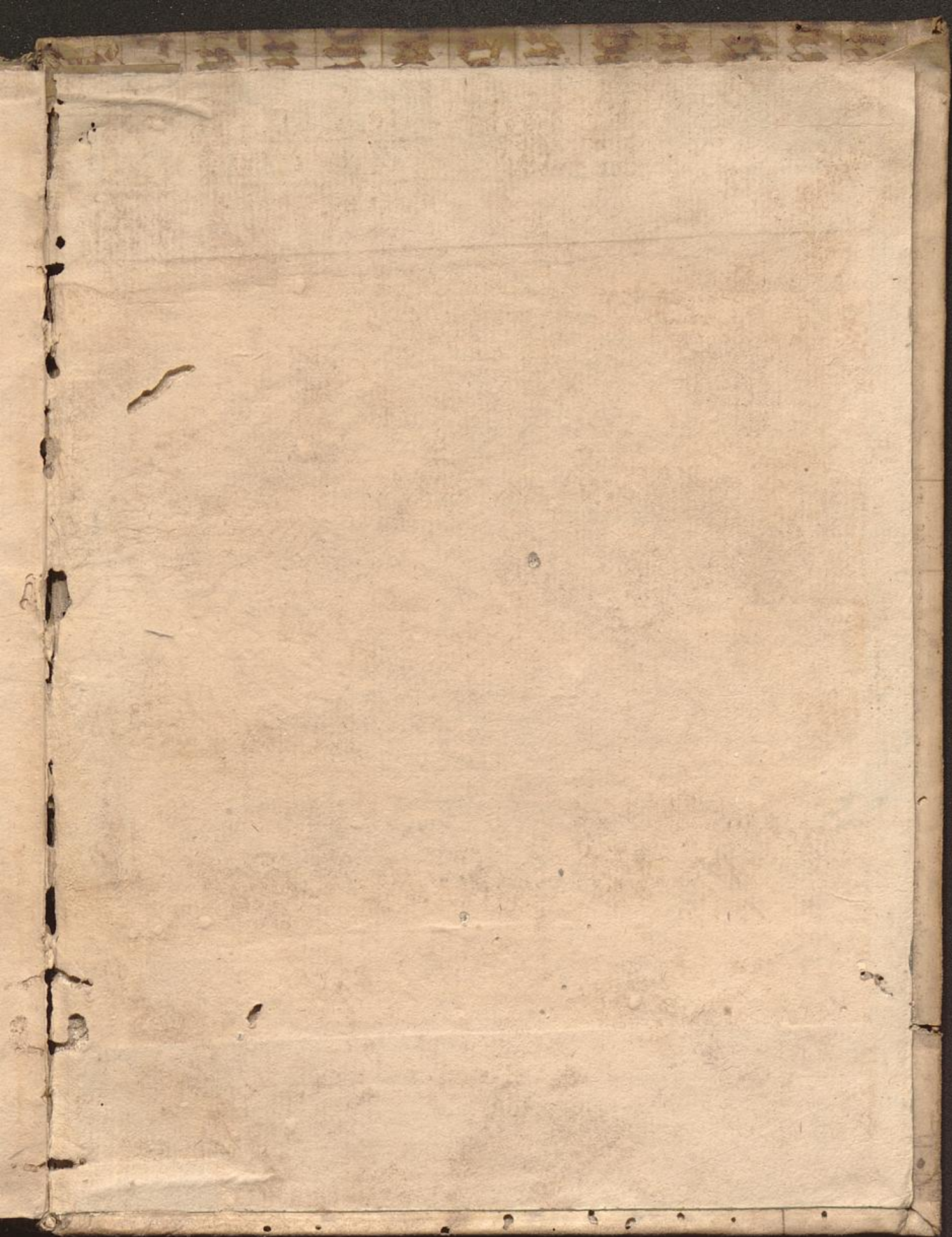
Delittera Z

Zacheus princeps publicanorū
pn̄ia d̄uct⁹ meruit recipere d̄n̄m Iesum
ch̄m. fo. xl. pa. j.
Zachei exemplo oēs publici pctōres / ma
xime vsurarij z raptōres restitutionez
facere debēt. Ibidē.
Zelotypia ē amor inordinat⁹ / q̄ oritur ex
amore / nō pat̄tēte p̄fortū in re amata
fo. xix. pa. j.
Zelotypi hois p̄d̄t̄iōes z leuitates. Ul
de Ibidē.
Zelotyp⁹ est de⁹ aie rōnal / iō d̄r: de⁹ for
tis zelotes. Ibidē.
Zelotyp⁹ sp̄s⁹ d̄r: ch̄s plen⁹ ocul⁹ ante z
retro. Ibidē.

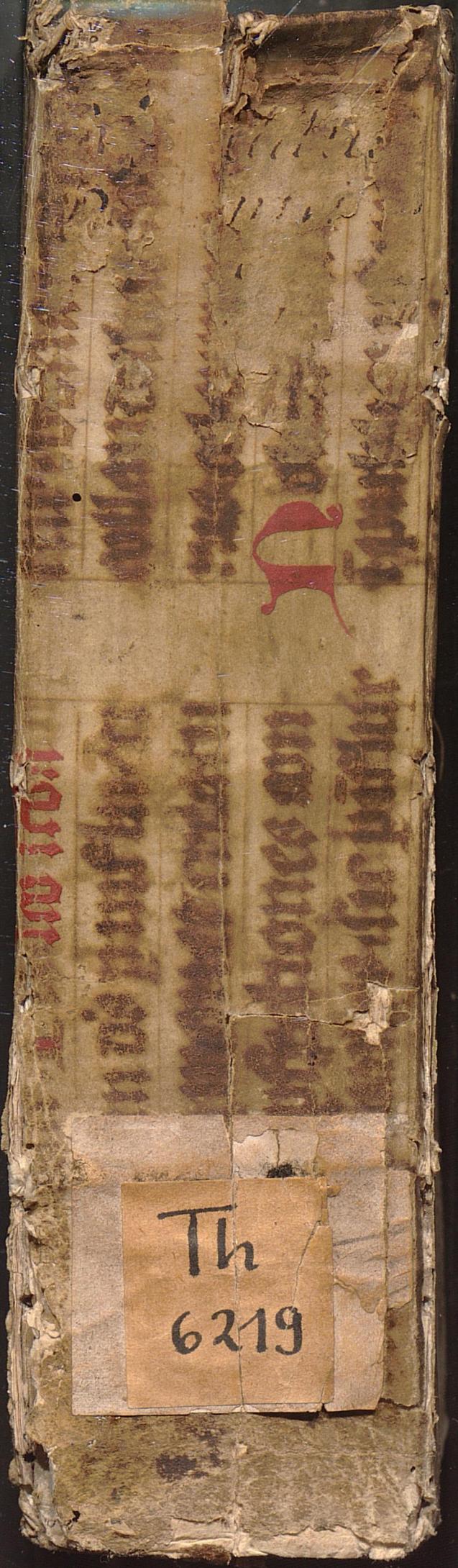
Opus christifidelibus salutiferum de cōtritionis verita
te inscriptum impensis circūspecti viri Joannis rym
man de Dringau: impressuz in oppido Hagenau
per industriū Heinricū Bran finit feliciter.
Anno virginēi partus. M. d. xvij. pri
ma die decembris.

Th
6219